

JHUSO
UBRU

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2567) ISSN: 2229-0141

TCI กลุ่ม 2

Humanities and Social Sciences Journal, Ubon Ratchathani Rajabhat University
Vol.15 No.2 (July-December 2024) ISSN: 2229-0141

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2567) ISSN: 2229-0141

เจ้าของ วัตถุประสงค์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เผยแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัยด้าน มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อันเป็นประโยชน์ต่อการต่อยอด องค์ความรู้และความก้าวหน้าด้านภูมิคุ้มกันทางปัญญาแก่สังคม
ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ธรรมรักษ์ ละอองนวล อธิการบดี
ขอบเขต	สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อานันท์ ทาปทา
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลวดี ละม้ายเงิน

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุจริต เพ็ชรชอบ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร. วัชรระ งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร. ประยงค์ แสนบูรณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศาสตราจารย์ ดร. เทิดชาย ช่วยบำรุง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญยเสนอ ตวีวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลลดา พงศ์พัฒน์โยธิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
รองศาสตราจารย์ ดร. วีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร. นัยนา อรรถนารถ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มารศรี สอทิพย์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุมารินทร์ ตูลารักษ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนพรรณ ธานี	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช อุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กัลยา กุลสุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร. มาลี ไชยเสนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนทร วรหาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรพสิริ ส่งสุขรุจิโรจน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อาจารย์ ดร.จารุณี อนุพันธ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อาจารย์ ดร. พรหมมินทร์ กองแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

เลขานุการ	นางสาวศิวิชัยญา ธงศรี นายปรัชญา ตะวังทัน
-----------	---

ข้อเขียนหรือบทความใด ๆ ที่ได้พิมพ์เผยแพร่ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ถือเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้มีพันธะบทความ กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย และไม่มีข้อผูกพันด้วยประการใด ๆ

เตรียมต้นฉบับ พิสูจน์อักษร และตรวจรูปเล่ม

1. รองศาสตราจารย์ ดร.นิศานาจ โสภภาพล
2. รองศาสตราจารย์ภิญญาพร อยู่กล้า
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรรพสิทธิ์ ส่งสุขรุจิโรจน์
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปัทมา จรัสรุ่งรวีวรรณ
5. อาจารย์ ดร.พรหมมินทร์ กองแก้ว
6. อาจารย์ ดร.จารุณี อนุพันธ์
7. อาจารย์ปานรดา วรรณประภา
8. อาจารย์วรรณช ศรีปลั่ง
9. นางปรีญาพรรณ ละอองนวล

สำนักงานกองบรรณาธิการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี 34000
โทรศัพท์ 045-352-065 โทรสาร 045-352-078 E-mail: hujou@ubru.ac.th

พิมพ์เผยแพร่

กรกฎาคม-ธันวาคม 2567

สถานที่พิมพ์

ทองพูลทรัพย์ เลขที่ 6 ซอยพนม 4 ถนนพนม ตำบลในเมือง
อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000
โทรศัพท์ 086-8685455

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจบทความประจำปี

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระภัทรา เอกผายชัยสวัสดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.อักรพนธ์ เนื้อไม้หอม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาธน์ เนื่องเฉลิม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
4. รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยกนิษฐา โชติวณิช มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
5. รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ แสงทอง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
6. รองศาสตราจารย์ ดร.เชษฐา จักรไชย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
7. รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
8. รองศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
9. รองศาสตราจารย์สมหมาย ชินนาค มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มารศรี สอทิพย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.ชลฤทัย โกวรรณะกุล มหาวิทยาลัยขอนแก่น
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.ธนันท์ บุนนวรรณา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.วิไลพร ไพศาล มหาวิทยาลัยขอนแก่น
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ใจแก้ว แถมเงิน มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.สุภัทรา ศรีจอมแสง มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสอศักดิ์ แสงวงมี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.สำราญ ท้าวเงิน มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.อัศวิน นาคี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.สุภาวดี ศรีวรรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.นวลรวี กระจ่างทอง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลวดี ละม้ายเงิน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ช ญวดีนิเวศ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.พิมพ์ดี สมชอบ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ แมนพยัคฆ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชฎาภรณ์ ไชยสัตย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดิฐพงษ์ อุเทศธำรง มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรรพสิริ ส่งสุขรุจิโรจน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑามาส ชมผา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา วุฒิชัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชรงค์เพชร คำสัตย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุรงค์ ศรีวงศ์วรรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กาญจนา ชินนาค มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กรรณิกา นาคพันธ์ แก้วสมุทร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชนันรัตน์ รูปใหญ่ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิติต ภาคบุผผา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรจนา คำดีเกิด	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
37. อาจารย์.ดร.ณรุจน์ วศินปิยมงคล	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
38. อาจารย์.ดร.ยงยุทธ แก้วอุดม	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
39. อาจารย์.ดร.ศุภชัย ชาญวรรณกุล	มหาวิทยาลัยมหิดล
40. อาจารย์ ดร.ณัฐกิตติ์ ต้นสมรส	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
41. อาจารย์.ดร.วิราณี วงศ์ทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
42. อาจารย์.ดร.รักพงษ์ แสนศรี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
43. อาจารย์.ดร.ธนะรัชต์ อนุกุล	มหาวิทยาลัยบูรพา
44. อาจารย์.ดร.วาสนา นามพงสกุล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Humanities and Social Sciences Journal,
Ubon Ratchathani Rajabhat University
Vol.15 No.2 (July-December 2024) ISSN: 2229-0141

The Owner	Faculty of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University
Objective	To promote and encourage the publication of academic and research articles on humanities and Social Sciences for cognitive and intellectual productiveness.
Mentors	The President of Ubon Ratchathani Rajabhat University The Dean of Faculty of Humanities and Social Sciences
Scope	Humanities and Social Sciences
Editor	Assoc. Prof. Anna Thabta, Ph.D.
Asst. Editors	Assoc. Prof. Kulvadee Lamaijeen, Ph.D.

Editorial Board

Emer. Prof. Sujarit Pranchop, Ph.D.	Chulonkorn University
Prof. Watchara Ngamjitchareon, Ph.D.	Thammasart University
Prof. Prayong Saenburan, Ph.D.	Khon Khaen University
Prof. Therdchai Choibamroong, Ph.D.	National Institute of Development Administration
Assoc. Prof. Bunsanoe Triwiset, Ph.D.	Buriram Rajabhat University
Assoc. Prof. Chollada Pongpattanayotin, Ph.D.	Bansomdej Chaopraya Rajabhat University
Assoc. Prof. Teerapatra Ekphachaisawat, Ph.D.	Phetchabun Rajabhat University
Assoc. Prof. Naiyana Ajanatorn, Ph.D.	Loei Rajabhat University
Asst. Prof. Marasri Sohtip, Ph.D.	Khon Khaen University
Asst. Prof. Umarin Tularak, Ph.D.	Khon Khaen University
Asst. Prof. Thanaphan, Thani	Sukhothai Thammathirat Open University Ubon Ratchathani
Asst. Prof. Kanlaya Kulsuwan, Ph.D.	Maharakham Rajabhat University
Assoc. Prof. Mali Chaisena, Ph.D.	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Asst. Prof. Sunthorn Warahahn, Ph.D.	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Asst. Prof. Sappasiri Songsukrujiroad, Ph.D.	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Mrs. Jarunee Anupan, Ph.D.	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Mr. Prommintra Kongkeaw, Ph.D.	Ubon Ratchathani Rajabhat University

Secretariats

Ms. Siwatchaya Thongsri
Mr. Pratchaya Tawangtan

Any texts or articles in Humanities and Social Sciences Journal, Ubon Ratchatani Rajabhat University is based on each author's personal opinions which editorials are not expected to agree or to be bonded with any stipulation.

Proofreaders/ Primary Editors

1. Assoc. Prof. Nisanart Sopapol, Ph.D.
2. Assoc. Prof. Phichayaporn Yukhlum
3. Asst. Prof. Sappasiri Songsukrujiroad, Ph.D.
4. Asst. Prof. Pattama Jaratroongraweewon
5. Mr. Prommintra Kongkeaw, Ph.D.
6. Mrs. Jarunee Anupan, Ph.D.
7. Mrs. Panrada Wannaprapha
8. Ms. Woranuch Sriparang
9. Mrs. Preeyaphan La-Aongnual

Editorial Office

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Ubon Ratchathani Rajabhat University
Ratchatani Road, Muaeng Ubon Ratchathani District,
Ubon Ratchathani Province
Tel: 045-35-2065, Fax: 045-35-2078,
E-mail: hujou@ubru.ac.th

Date of Publication

July-December 2024

Place of Publication

Thongpoonsab, 6 Soi Phanom 4, Phanom Road
Naimuang Sub-district, Muang Ubon, Ubon Ratchathani
Province

Peer Reviewers

1. Assoc. Prof. Teerapatra Ekphachaisawat, Ph.D. Phetchabun Rajabhat University
2. Assoc. Prof. Akkarapon Neumaihom, Ph.D. Buriram Rajabhat University
3. Assoc. Prof. Prasart Nuangchalerm, Ph.D. Mahasarakham University
4. Assoc. Prof. Piyakanit Chotivanich, Ph.D. Ubon Ratchathani Rajabhat University
5. Assoc. Prof. Suchart Sangthong, Ph.D. Nakornsawan Rajabhat University
6. Assoc. Prof. Chattha Chakchai, Ph.D. Mahasarakham Rajabhat University
7. Assoc. Prof. Supaporn Prasongthan, Ph.D. Kasetsart University
8. Asst. Prof. Chanchai Khongphianthum Ubon Ratchathani University
9. Asst. Prof. Sommai Chinnak Ubon Ratchathani University
10. Asst. Prof. Marasri Sohtip, Ph.D. Khon Khaen University
11. Asst. Prof. Donruethai Kowarthanakul, Ph.D. Khon Khaen University
12. Asst. Prof. Thananan Boonwana, Ph.D. Khon Kaen University
13. Asst. Prof. Wilaiporn Paisarn, Ph.D. Khon Kaen University
14. Asst. Prof. Jaikaew Thaemngoan, Ph.D. Ubon Ratchathani University
15. Asst. Prof. Suwaphat SriJongSaeng, Ph.D. Ubon Ratchathani University
16. Asst. Prof. Luesak Saweangmee, Ph.D. Sisaket Rajabhat University
17. Asst. Prof. Samran Tawnguan, Ph.D. Phetchabun Rajabhat University
18. Asst. Prof. Asawin Nadee, Ph.D. Surindra Rajabhat University
19. Asst. Prof. Supawadee Suwannathana, Ph.D. Nakornsawan Rajabhat University
20. Asst. Prof. Nualravee Krataithong, Ph.D. Nakhon Ratchasima Rajabhat University
21. Asst. Prof. Kulvadee Lamaijeen, Ph.D. Ubon Ratchathani Rajabhat University
22. Asst. Prof. Nareenuch Yuwadeeniwet, Ph.D. Ubon Ratchathani Rajabhat University
23. Asst. Prof. Phimuk Chomchob, Ph.D. Ubon Ratchathani Rajabhat University
24. Asst. Prof. Anan Manpayak, Ph.D. Ubon Ratchathani Rajabhat University
25. Asst. Prof. Chatchadapon Chaiyasat, Ph.D. Ubon Ratchathani Rajabhat University
26. Asst. Prof. Ditthapong Uthetthamrong, Ph.D. Ubon Ratchathani Rajabhat University
27. Asst. Prof. Sappasiri Songsukrujiroad, Ph.D. Ubon Ratchathani Rajabhat University

28. Asst. Prof. Juthamas Chompha, Ph.D.	Ubon Ratchathani Rajabhat
University
29. Asst. Prof. Warangkhan Wutthichuay, Ph.D	Ubon Ratchathani Rajabhat
University
30. Asst. Prof. Khanpetch Khumsat, Ph.D	Ubon Ratchathani Rajabhat
University
31. Asst. Prof. Chaturong Sriwongwana, Ph.D	Ubon Ratchathani Rajabhat
University
32. Asst. Prof. Kanjana Chinnak	Ubon Ratchathani Rajabhat
University
33. Asst. Prof. Kannika Nagaphan Kaewsmuthr	Ubon Ratchathani Rajabhat
University
34. Asst. Prof. Chanarat Roobyai	Ubon Ratchathani Rajabhat
University
35. Asst. Prof. Nisit Phakhbuppha	Ubon Ratchathani Rajabhat
University
36. Asst. Prof. Rojchana Kumdeekerd	Ubon Ratchathani University
37. Mr. Narut Wasinpiyamongkhon, Ph.D.	Ubon Ratchathani University
38. Mr. Yongyuth Kaeoudom, Ph.D.	University of the Thai Chamber of
Commerce
39. Mr. Suppachai Chanwanakul, Ph.D.	Mahidol University
40 Mr. Natthakitt Tansomros, Ph.D.	Eastern Rajamangala University of
Technology
41. Mr. Wiranee Wongthong, Ph.D.	Ubon Ratchathani Rajabhat
University
42. Mr. Rakphong Saensri, Ph.D.	Khon Khaen University
43. Mr. Tanarach Anukul, Ph.D.	Burapha University
44. Mr. Wassana Namphongsakul, Ph.D.	Srinakharinwirot Universit

นโยบายการตีพิมพ์

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เป็นวารสารที่มีการประเมินบทความก่อนตีพิมพ์ (refereed journal) โดยผู้ประเมินจำนวน 3 ท่าน จะไม่เห็นชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้เขียนบทความไม่ทราบผู้ประเมิน (double blind review) เผยแพร่ผลงานวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ลักษณะของบทความที่จะนำลงตีพิมพ์ ได้แก่ บทความวิจัย (research article) บทความปริทรรศน์หรือบทวิจารณ์วรรณกรรม (review article) ที่มีลักษณะวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจัย หรือเสนอแง่มุมความรู้ แนวคิด และประเด็นปัญหาต่าง ๆ และควรมีการอ้างอิงทฤษฎี หรือข้อมูลจากแหล่งเอกสารที่เชื่อถือได้ และมีการแสดงถึงการศึกษาค้นคว้าอย่างรอบด้าน และบทวิจารณ์หนังสือ (book review) ผลงานที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์ต้องไม่เคยได้รับการตีพิมพ์หรือกำลังเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสารหรือแหล่งอื่นใดมาก่อน

Humanities and Social Sciences Journal, Ubon Ratchathani Rajabhat University Policy for Publication Humanities and Social Sciences Journal, Ubon Ratchathani Rajabhat University is a referred journal with double blind review (3 reviewers) The Journal is dedicated to publishing Scholarly in language, literature, folklore, Philosophy, religion, music, and performing arts. The articles to be published in JHUSO include book reviews, research article, or review article that discuss, analyze, or criticize particular concepts, issues, or problems. The article should be well-researched with reliable sources. The paper submitted for publication must not be published or is under consideration for publication in other journals.

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานวิชาการ/วิจัย

ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ยึดมั่นในหลักจริยธรรมการพิมพ์ตามมาตรฐานระดับนานาชาติตามกรอบแนวทางจริยธรรมการตีพิมพ์ของ Committee on Publication Ethics (COPE) ดังต่อไปนี้

Publication Ethics for Academic Works / Researches

Journal of Humanities and Social Sciences Ubon Ratchathani Rajabhat University adheres to the publication ethics according to international standards in accordance with the publication ethics framework of Committee on Publication Ethics (COPE) as follows

จริยธรรมในการตีพิมพ์ของกองบรรณาธิการวารสาร

1. กองบรรณาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบในกระบวนการจัดพิมพ์ของ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เพื่อให้มีคุณภาพทางวิชาการสูงสุด และบรรณาธิการพร้อมที่จะแก้ไขและชี้แจงข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการจัดพิมพ์ในกรณีต่างๆ
2. กองบรรณาธิการมีความเป็นกลางในการทำหน้าที่ โดยไม่แบ่งแยกความแตกต่างเรื่องเพศ เชื้อชาติ ศาสนา หรือความเชื่อทางการเมือง
3. กองบรรณาธิการจะได้กำหนดแนวทางสำหรับผู้เขียน และผู้ประเมินบทความเกี่ยวกับหน้าที่ของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน

4. กองบรรณาธิการมีการตัดสินใจในการเลือกตีพิมพ์บทความบนพื้นฐานของคุณภาพทางวิชาการและความเหมาะสมสำหรับวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี โดยปราศจากการแทรกแซงการตัดสินใจจากผู้อื่น
5. กองบรรณาธิการมีคำอธิบายเกี่ยวกับกระบวนการตีพิมพ์บทความในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในเว็บไซต์ของวารสารอย่างชัดเจน
6. กองบรรณาธิการมีการจัดการต้นฉบับบทความที่ได้รับเข้ามาอย่างเป็นธรรม ปราศจากอคติในกรอบเวลาที่เหมาะสม และจัดการต้นฉบับทั้งหมดในทางกลับ และส่งต่อให้บุคคลที่สามเพื่อเข้าประสงค์สำหรับการประเมินบทความแต่เพียงเท่านั้น
7. กองบรรณาธิการจะสร้างระบบที่สร้างความเชื่อมั่นได้ว่าข้อมูลของผู้ประเมินบทความจะได้รับการคุ้มครอง
8. ดุลยพินิจการพิจารณาบทความของกองบรรณาธิการ ผ่านระบบประเมินของ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ให้ถือเป็นที่สุด
9. กองบรรณาธิการจะมีแนวทางในการส่งต่อข้อมูลให้กับกองบรรณาธิการคนใหม่เกี่ยวกับกระบวนการทำงานที่จำเป็นทั้งหมด และจะได้ชี้แจงให้สมาชิกในกองบรรณาธิการได้ทราบเกี่ยวกับนโยบายและ/หรือแนวทางในการทำงานใหม่ๆ ที่อาจเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ
10. กองบรรณาธิการจะมีระบบในการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflicts of Interests) ของบรรณาธิการ กองบรรณาธิการ ผู้เขียนต้นฉบับ ตลอดจนผู้ประเมินบทความอย่างชัดเจน

Publishing Ethics for Journal Editors

1. Editors should be accountable for the printing process of Journal of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University to ensure the highest academic quality and willing to publish corrections and clarifications when required.
2. Editors should act in a fair and balanced way when carrying out their duties, without discriminating on grounds of gender, ethnicity, sexual orientation, religious or political beliefs.
3. Editors provide guidance to authors and reviewers about their duties clearly.
4. Editors make decision on which articles to publish based on academic quality and suitability for Journal of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University without interference from the other people.
5. Editors provide explanations about the process of publishing the articles in Journal of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University on the website of the journal clearly.
6. Editors handle submission in a fair, unbiased and timely manner and treat all manuscripts as confidential for distribution to a third party for purposes of peer-review only.
7. Editors create systems to ensure that peer reviews' identities are protected.
8. Editors' discretion through the assessment system of Journal of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University to be regarded as final.
9. Editors provide new editorial board members with guidelines on everything that is expected of them and should keep existing members updated on new policies and developments.

10. Editors have systems for managing their own conflicts of interests as well as those of the editors, editorial board members, authors, and reviewers.

จริยธรรมในการตีพิมพ์สำหรับผู้เขียนต้นฉบับ

1. ผู้เขียนต้องชี้แจงต่อวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ว่าต้นฉบับงานเขียนที่เสนอต่อวารสารฯ นั้นเป็นงานที่ผลิตขึ้นเอง และมีการอ้างอิงอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการโจรกรรมผลงานวิชาการของผู้อื่น (Plagiarism)
2. ต้นฉบับของผู้เขียนนั้นต้องไม่ละเมิดลิขสิทธิ์หรือทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่นไม่ว่ากรณีใด ๆ
3. กรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 1 คน การเรียงลำดับชื่อผู้เขียนให้เป็นการตัดสินใจของผู้เขียนร่วมทุกคน และชี้แจงต่อบรรณาธิการให้ชัดเจน
4. ผู้เขียนต้องไม่เสนอด้านฉบับซ้ำซ้อนกับวารสารวิชาการอื่นในช่วงเวลาเดียวกันกับที่เสนอต่อวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
5. ผู้เขียนต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากบุคคลที่สามอย่างชัดเจนในการผลิตซ้ำเนื้อหาและรูปแบบ (text and image) ที่มีลิขสิทธิ์
6. ผู้เขียนควรต้องระบุแหล่งทุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) ให้ชัดเจนในต้นฉบับ
7. กรณีที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนในประเด็นเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่จะตีพิมพ์ ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ไม่ว่ากรณีใดๆ ผู้เขียนต้องระบุไว้ให้ชัดเจนด้วย
8. ผู้เขียนควรต้องแจ้งต่อบรรณาธิการหากตรวจพบว่ามี ความผิดพลาดในการตีพิมพ์ เพื่อให้ทางวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้จัดพิมพ์แก้ไขเป็น erratum ก่อนเผยแพร่สู่สาธารณะ
9. ผู้เขียนย่อมมีสิทธิที่จะร้องเรียนหรือขอคำชี้แจงจากบรรณาธิการเกี่ยวกับการตัดสินใจตีพิมพ์ผลงานต่าง ๆ

Publication Ethics for Journal Authors

1. Authors must declare that all work in their submitted piece is original and cite content from other sources appropriately to avoid plagiarism.
2. Authors must ensure that their paper do not contain any libelous matter or infringe any copyright or other intellectual property right of any other people.
3. In case of more than one author, the order of authorship should be jointly determined by all of the co-authors and explain to the editor clearly.
4. Authors must not submit the same manuscript to other academic journals during the same time of submission to Journal of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University.
5. Authors must obtain written permission to reproduce any content from third-party sources (text and images) with copyright.
6. Authors should clearly identify the source of research funding (if any) in the manuscript.

7. In case that there may be a conflict of interest in matters relating to the content to be published in the Journal of Humanities and Social Sciences Ubon Ratchathani Rajabhat University regardless of any circumstance authors must specify clearly.

8. Authors should inform the editor if there is a significant error in their published piece so that the Journal of Humanities and Social Sciences Ubon Ratchathani Rajabhat University publishes an erratum, before publishing to the public.

9. Authors have the right to appeal editorial decisions.

จรรยาบรรณในการตีพิมพ์สำหรับผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความควรมีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณภาพของบทความต้นฉบับโดยการประเมินต้นฉบับด้วยความใส่ใจ มีความเป็นกลาง และทำงานภายใต้กรอบเวลาที่เหมาะสม

2. ผู้ประเมินต้องแจ้งต่อบรรณาธิการทันทีหากมีข้อสงสัยว่าบทความที่ตนประเมินนั้นซ้ำซ้อนกับที่ได้ประเมินให้วารสารวิชาการอื่น หรือมีความเสี่ยงที่จะเป็นการโจรกรรมผลงานทางวิชาการ

3. ผู้ประเมินต้องชี้แจงกรณีผลประโยชน์ทับซ้อนที่อาจเกิดขึ้นในประเด็นเกี่ยวกับบทความที่ตนได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ประเมิน

4. ผู้ประเมินต้องเคารพในข้อมูลลับของต้นฉบับตลอดกระบวนการประเมินบทความ

Publication Ethics for Journal Article Reviewers

1. Reviewers should assist in improving the quality of a submitted article by reviewing the manuscript with care, neutral, in a timely manner.

2. Reviewers must inform the editor of any published or submitted content that is similar to the material under review, or any suspected plagiarism.

3. Reviewers must declare any potential conflicts of interest relating to a specific article they have been assigned to assess.

4. Reviewers must respect the confidentiality of any information in the manuscript during the review process.

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2567) จัดทำขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ ในสาขาต่าง ๆ ในการนำเสนอบทความวิจัยและบทความวิชาการสำหรับนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและผู้สนใจทั่วไป ซึ่งทุกบทความมีการพิจารณาตามกระบวนการโดยผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และเจ้าของบทความได้ให้มุมมองทางวิชาการในมิติต่าง ๆ ที่น่าสนใจ

ผลงานทางวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ประกอบไปด้วยบทความวิจัยและบทความวิชาการ จำนวน 25 บทความ ให้ความรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่หลากหลาย มีการนำเสนอบทความเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. ด้านมนุษยศาสตร์ มีบทความเกี่ยวกับภาษาศาสตร์ ได้แก่ บทความเรื่อง ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ให้บริการที่พักในจังหวัดอุบลราชธานี การศึกษาระบบเสียงภาษาผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานี การเรียนรู้แบบผสมผสานในวิชาการเขียนย่อหน้าภาษาอังกฤษของนิสิตไทยระดับปริญญาตรี การวัดระดับการสื่อสารภาษาเวียดนามตามกรอบมาตรฐาน V test และเพลง ยอดนิยม: ความรักกับชนชั้น พื้นที่ร่วมทางวัฒนธรรม และศีลธรรม **เกี่ยวกับนาฏศิลป์และการแสดง** ได้แก่ บทความเรื่อง “การรำเกี้ยวในศิลปะการแสดงโนรา” การแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบำกบ” ของชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน และการศึกษาบทบาทปรัศูราม ในการแสดงเบิกโรงตีกำบรรพ์ ชุดพระคเณศร์เสียดา ตามแนวทางครุฑมุลยมะคุปต์ **เกี่ยวกับดนตรี** ได้แก่ บทความเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาชีพรักขศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ การพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีชั้นพื้นฐานตระกูลแซกโซโฟนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยใช้บทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิด การพัฒนาระบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสาน และการสร้างสรรค์บทเพลงไทยสากลร่วมสมัย “รถกบวรราชเจ้า”

2. ด้านสังคมศาสตร์ มีบทความเกี่ยวกับสังคมศาสตร์ ได้แก่ บทความเรื่อง การใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร แนวทางการยกระดับผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน กรณีศึกษา ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ชุมชนแห่งความสุข: การเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างชุมชนแห่งความสุข กรณีศึกษาชุมชนบ้านวังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี และการพัฒนาการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการรองรับการขยายตัวของความเป็นเมืองสุราษฎร์ธานี **เกี่ยวกับพฤติกรรมศาสตร์** ได้แก่ บทความเรื่อง แรงจูงใจในการทำงานและความผูกพันในองค์การที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และปัจจัยด้านการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ตโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของผู้บริโภค Generation Z **เกี่ยวกับการท่องเที่ยว** ได้แก่ บทความเรื่อง มุมมองของนักท่องเที่ยวชาวลาวที่มีต่อศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดนของจังหวัดอุบลราชธานี การพัฒนาสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า เขตเทศบาลนครอุบลราชธานี กลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภคการมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์และความตั้งใจซื้อ และคุณลักษณะบัณฑิตในงานบริการภาคพื้นภายหลังการระบาดของโรค

COVID-19 กรณีศึกษาท่าอากาศยานนานาชาติในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย **เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์**
ได้แก่บทความเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าบาติกแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านภูนก
ตำบลบ้านตึกอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย และการพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อรองรับสินค้าเกษตร
ปลอดภัย: กรณีศึกษาบ้านโทะ ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

ในการนี้ขอเชิญชวนนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษา และผู้อ่านทุกท่านได้ส่งผลงานทาง
วิชาการมาตีพิมพ์ในวารสารนี้อีกตามระบบ ThaiJo และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะได้ให้บริการการ
อ่านที่เป็นประโยชน์ต่อทุกท่าน

ในนามกองบรรณาธิการ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ขอขอบคุณทุกท่านและหวังเป็นอย่างยิ่งว่านักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป จะได้รับความรู้
และสาระที่เป็นประโยชน์ในการอ้างอิงเพื่อการศึกษา การวิจัย และประโยชน์ทางวิชาการด้านอื่น ๆ
จากวารสารฉบับนี้ต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อานันท์ ทาปทา
บรรณาธิการ

สารบัญ

เนื้อหา

หน้า

บทความวิจัย/วิชาการ

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาชีพ
ดุริยางค์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์

The Development of Basic Melody for Thai string instruments in Thai Music
Achievement, the Thai music basic professional education curriculum, for Grade 7,
of The College of Dramatic Arts.

สมภพ เขียวมณี

Somphop Khieomani.....1

การพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานตระกูลแซกโซโฟนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยใช้
บทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิด

Development of Musical Skills Basic in The Saxophone Family For Secondary
School Student Using Open Online Course

ณัฐวัฒน์ ไชยิตติษยนันท์ คณิต พรมนิล เฉลิมชัย เจริญเกียรติกานต์

Natthawat Khositditsayan, Kanit Promnil, Chaloechai Charoenkiatkan.....16

พัฒนาระบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสาน

Development of a teaching system for music practice skills using the Hybrid
Learning programs

กำพร ประชุมวรรณ พงษ์พิทยา สัพโส พรพรรณ แก่นอำพรพันธ์

Komphorn Prachumwan, Pongpitthaya Sapaso, Pornpan Kaenampornpan.....29

การสร้างสรรคบทเพลงไทยสากลร่วมสมัย “รฤกบวรราชเจ้า”

The creation of the contemporary song “Raruek Bawonraratchao”

ดวงดาว เถาว์หิรัญ สุพรรณณี เหลือบุญชู นพคุณ สุดประเสริฐ

Duangdao Thaohiran, Supunnee Leuaboonscho, Noppakun Sodprasert.....44

“การรำเกี่ยวในศิลปะการแสดงโนรา”

“Rum Keaw in the Nora Performing Art”

ธนภัทร ศรีสะอาด ศุภชัย จันทร์สุวรรณ ชนัย วรรณะลี

Thanaphat Srisaart, Supachai Chansuwan, Chanai Vannalee.....60

การแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบ่ำกบ” ของชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเองกว่างซี

สาธารณรัฐประชาชนจีน

The Performance of the Rainmaking Ritual “Frog Dance” of Zhuang People in

Guangxi Zhuang Autonomous Region, People’s Republic of China

เฟิ่ง จิ่ง จุลชาติ อรัณยษนาค จินตนา สายทองคำ

Feng Jing, Chulachat Aranyanak, Jintana Saitongkum.....71

สารบัญ

เนื้อหา

หน้า

บทความวิจัย/วิชาการ

การศึกษาบทบาทพราศุราม ในการแสดงเบิกโรงดึกดำบรรพ์ ชุด พระคเณศร์เสีงงา ตามแนวทางครูลมุล ยมะคุปต์ The study of Parashurama Character in the Opera Oriented Dance Drama premiere: Ganesha Lost of Ivory, according to Lamul Yamakup ธวัชชัย กัลปนารถ จุลชาติ อรัณยณะนาค ชนัย วรณะลี Thawatchai Kanlapanart, Chulachart Aranyanak, Chanai Wannalee.....86	
การใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว ของ สวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร People’s Utilization Green Area in Bang khae Phirom Park, Bangkhae District, Bangkok Metropolitan นพพล ร้อยอำแพง กิติชัย รัตนะ อภิชาติ ภัทรธรรม Noppol Royamphang, Kitichai Rattana, Apichart Pattaratuma.....98	
แนวทางการยกระดับผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส ในการดำเนินงานของหน่วยงาน ภาครัฐจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอตาลสุม จังหวัด อุบลราชธานี Guidelines for enhancing integrity and transparency assessment results in the operation of government agencies from stakeholders within the Subdistrict Administrative Organization Tan Sum District UbonRatchathani Province ศราวุธ นาคำ ปรีดี ทুমเมฆ อรทัย เสียงจินดาถาวร Sarawut nakham, Preedee Thummake, Orathai Liengjindathaworn.....113	
การพัฒนาการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการรองรับการขยายตัวของความ เป็นเมืองสุราษฎร์ธานี The Administration Development of Local Government Organizations to Support the Expansion of Suratthani Urbanization วิทวัส ขุนหนู สิทธิพันธ์ พูนเอียด บดินทร์ธร บัวรอด Wittawat Kunnu, Sittipan Poon-eiad, Bordithron Baurod.....123	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน กรณีศึกษา ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี Factors Affecting the Development of Community Rights Livelihood Households : A Case Study of Si Wichian Sub-district Nam Yuen District, Ubon Ratchathani Province ศภาวุฒิ นารี ปรีดี ทুমเมฆ อรทัย เสียงจินดาถาวร Sapawu Naree, Preedee Thummake, Orathai Liengjindathaworn.....136	

สารบัญ

เนื้อหา

หน้า

บทความวิจัย/วิชาการ

ชุมชนแห่งความสุข: การเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างชุมชนแห่งความสุข กรณีศึกษาชุมชนบ้านวังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอเชียงโน จังหวัดอุบลราชธานี Happy Community: A Study of Community Learning Processes to Create a Happy community, Case Study of Ban Wang Or Community, Hua Don Subdistrict, Khueang Nai District, Ubon Ratchathani Province สิริวรัญญา เลิศสกุลรุ่งเรือง Siriwaranya Lertsakulrungreang.....	150
แรงจูงใจในการทำงานและความผูกพันในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ Work Motivation and Organizational Commitment Affecting Performance Efficiency of Personnal in The Cooperative Promotion Department in the Northeast สุภาภรณ์ สารจิ วีระกิตต์ เสาร่ม นิสารัตน์ โชติเชย Supaporn Santhi, Veerakit Saorom, Nisarat Chotechoei.....	163
การพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าบาติกแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านภูนก ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสะเกษ จังหวัดสุโขทัย Participatory Development of Batik Bags Product by the Ban Phunok Community Enterprise Group in Ban Tuek Subdistrict, Si Satchanalai District, Sukhothai Province พรชัย ปานทุ่ง ประรณนา ศิริसानต์ ฐิตาภรณ์ แหวนเพชร อุษา อินทร์ประสิทธิ์ Pornchai Pantung, Prattana Sirisan, Thitaporn Wanphet, Usa Inprasit.....	176
การพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อรองรับสินค้าเกษตรปลอดภัย: กรณีศึกษาบ้านโทะ ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ Development of Community Market to Support Safe Agricultural Products: A Case Study of Toh Village, Mueang Luang Subdistrict, Huai Thap Than District, Sisaket Province อรรถพล ศิริเวชพันธุ์ Autthapon Sirivejjabhandu.....	189
ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ให้บริการที่พักในจังหวัดอุบลราชธานี English Language Needs of Accommodation Providers in Ubon Ratchathani ณัฐวีณ์ ประทีปสายแหว Nutthawee Prathipsaiwaeww	206
การศึกษาระบบเสียงภาษาไทยในจังหวัดอุบลราชธานี A study of the Phonological System of Phu Thai Dialect in Ubon Ratchathani Province.	

สารบัญ

เนื้อหา

หน้า

บทความวิจัย/วิชาการ

สุนทร วรหาร ณ์ัฐสุดา ภาระพันธ์ Sunthorn Worahan, Natsuda Parapan.....	215
การเรียนรู้แบบผสมผสานในวิชาการเขียนย่อหน้าภาษาอังกฤษของนิสิตไทยระดับปริญญาตรี Blended Learning in the English Paragraph Writing Class of Thai Undergraduates ภัศรา พงษ์สุขเวชกุล Patsara Pongsukvajchakul.....	227
การวัดระดับการสื่อสารภาษาเวียดนามตามกรอบมาตรฐาน V test Measuring the level of Vietnamese Language communication according to the Vietnamese language proficiency test (V-test) ถนอมพรรณ ตริวนิชชากร เสวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญ Thanomphan Triwanitchakorn, Sawetaporn Tangwancharoen.....	238
เพลงยอดนิยม : ความรักกับชนชั้น พื้นที่ร่วมทางวัฒนธรรม และศีลธรรม Popular Songs: Love with Social Classes, Culturally Shared Space and Morality กิติราช พงษ์เฉลียว Kitirach Pongchaliew.....	249
มุมมองของนักท่องเที่ยวชาวลาวที่มีต่อศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดน ของจังหวัดอุบลราชธานี Lao Tourists' Perception towards the Potential of Border Tourism Elements of Ubon Ratchathani Province สุวภัทร ศิริธรรมะสกุล เขมจิรา หนองเป็ด Suwaphat Siridhammasakul, Khemchira Nongped.....	259
การพัฒนาสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า เขตเทศบาลนครอุบลราชธานี Development of media to promote old cultural tourism in Ubon Ratchathani Municipality กาญจนา ชินนาค ภัคจิรา ศรีทอง มลิวรรณ สุจริต Kanjana Chinnak, Phakjira Srithong, Maliwan Suparit.....	275
กลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภค การมีส่วนร่วม บนสื่อสังคมออนไลน์ และความตั้งใจซื้อ The Ephemeral Content Strategy of Shein Thailand affects Consumer Perception, Social Media Participation and Purchase Intention	

สารบัญ

เนื้อหา

หน้า

บทความวิจัย/วิชาการ

ทัชชกร สัมมะสุต บุศยรินทร์ กองแก้ว วราภรณ์ ด่านศิริ พิมพิสา จันทะศ วารุณี ต้นตวงศ์วาณิช Touchakorn sammasut, Busthsayarinth Kongkaew, Warapon Dansiri, Pimpisa Chanted, Warunee Tuntiwongwanich.....	290
คุณลักษณะบัณฑิตในงานบริการภาคพื้นภายหลังการระบาดของโรค COVID-19 กรณีศึกษาท่าอากาศยานนานาชาติในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย Graduate attributes of passenger ground services after COVID-19 pandemic: A case study of international airports in southern Thailand ก่อพงศ์ เกตุแก้ว Korpong Ketkaew.....	300
ปัจจัยด้านการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮม ผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของผู้บริโภค Generation Z Factors in acceptance and use of technology that affect Generation Z consumer' s intention to use smart home devices through the Mi Home application ภัทรานิษฐ์ นพรัตน์ พิชญภา อนุสิทธิ์ สาวิตรี ประโมณะกั๊ง อนงค์นาฏ ชูรัตน์ ทัชชกร สัมมะสุต Pattranit Nopparat, Pitchaya Anusit, Savitree Pramonakung, Anongnad Churat, Touchakorn Sammasut.....	315

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ตามหลักสูตร
พื้นฐานวิชาซีพดุริยางค์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์
The Development of Basic Melody for Thai string instruments in Thai
Music Achievement, the Thai music basic professional education
curriculum, for Grade 7, of The College of Dramatic Arts.

สมภพ เขียวมณี

Somphop Khieomani

รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาดุริยางคศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Associate Professor Dr. Program in Music Ang Thong College of Dramatic Arts Bunditpatnasilpa

Institute of fine arts,

sk2511@hotmail.com

Received: November 11, 2023

Revised: March 29, 2024

Accepted: August 20, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาซีพดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ และเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาซีพดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนสาขาเครื่องสายไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 10 คน ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยโดยใช้เวลาสอนเป็นเวลา 240 ชั่วโมง เครื่องมือในการวิจัย มี 3 ฉบับ คือ 1) แบบประเมินการแปรทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย จำนวน 10 ข้อ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ เป็นแบบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก มีค่าความยากง่าย อยู่ระหว่าง 0.79 ค่าอำนาจจำแนก มีค่า 0.43 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.82 และ 3) แบบทดสอบทักษะการแปรทำนองหลัก จำนวน 20 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ผลการวิจัยพบว่า

1. สร้างทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยแปรทำนองมาจากทำนองหลักให้เป็นแบบโน้ตหัวเดียว จำนวน 4 เพลง คือ เพลงตับต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น เพลงเต่ากินผักบุ้ง สองชั้น เพลงแขกบรเทศ เถา และเพลงแขกต่อยมื้อ เถา

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาซีพดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ผลการทดสอบทักษะการแปรทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาซีพดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ อยู่ในระดับคุณภาพดี

คำสำคัญ: ทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลักสูตรพื้นฐานวิชาซีพดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์

Abstract

This research aimed to create the main melody of Thai stringed instruments for Mathayom 1 students according to the basic curriculum of Thai music, College of Dramatic Arts, and to study the learning achievement of the students in question. The target groups in this study was 10 Grade 7 students in the Thai stringed instrument program of College of Dramatic Arts in the second semester of the academic year 2018.

This research was conducted for 240 hours in the classroom. There were 3 research instruments: 1) A 10-item evaluation form of main melodic changing of Thai stringed instruments. 2) A 30-question with 4 multiple choice achievement test had a difficulty index between 0.79, an Index of discrimination was 0.43, and a reliability index was 0.82, and 3) A 20-question test of main melodic changing skills. The statistics used in data analysis were percentage, mean (μ), and standard deviation (σ).

The study results were as follows.

1. Created was the main melody of Thai stringed instruments for Mathayom 1 level by changing the melody from the main melody into a single-note form, totaling 4 songs: Tap Ton, Ching Sam Chan, Tao Kin Phak Bung Song Chan, Khaek Bor Thet Thao, and Khaek Toi Mo Thao.
2. The learning achievement of the main melody of Thai string instruments of Mathayom 1 students in study was higher than before studying.
3. The results of the test of skills in changing the main melody of Thai stringed instruments by Mathayom 1 students were at a good quality level.

Keywords: Basic melody of Thai stringed instruments, Learning Achievement, basic education curriculum in Thai music

บทนำ

เพลงไทยเดิม เป็นงานประพันธ์เพลงประเภทหนึ่งที่เกิดจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของบรมครูทางด้านดนตรีไทย เพลงไทยใช้บรรเลงด้วยวงดนตรีไทย 3 ประเภท คือ วงปี่พาทย์ วงเครื่องสายไทย และวงโหรี สำหรับวงเครื่องสายไทยนิยมใช้ในการบรรเลงเพื่อขับกล่อมในงานมงคลทั่ว ๆ ไป วงเครื่องสายไทยมีเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสีและเครื่องตีเป็นหลัก เครื่องดนตรีประกอบด้วย ซอด้วง ซออู้ จะเข้ ขลุ่ยเพียงออและเครื่องประกอบจังหวะ ได้แก่ โทน รำมะนา ฉิ่ง เป็นต้น เครื่องดนตรีในวงเครื่องสายไทยนั้นปัจจุบันมีการเรียนการสอนในสถานศึกษาต่าง ๆ รวมถึงวิทยาลัยนาฏศิลป์ทุกแห่งด้วย

การเรียนการสอนดนตรีไทยมีการสืบทอดต่อเนื่องกันมาแต่โบราณโดยใช้วิธีการจำ การบอกเล่าหรือที่เรียกการสืบทอดนี้ว่า มุขปาฐะ (Oral Tradition) การเรียนการสอนของครูเครื่องสายไทยส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีการสอนในรูปแบบเดิม ๆ โดยใช้การเลียนแบบจากครูผู้สอน ใช้การท่องจำจากโน้ตเป็นหลักซึ่งโน้ตเพลงในหลักสูตรทั้งหมดได้จัดทำเป็นรูปแบบที่แปรทำนองมาสำเร็จรูปแล้วเป็นทางเพลงของซอด้วง ซออู้ และจะเข้ นักเรียนใช้วิธีการปฏิบัติท่องจำตามโน้ตเพลง ซึ่งโดยหลักการเรียนดนตรีไทยควรเริ่มเรียนด้วยระบบเช่นเดียวกับการเรียนของปี่พาทย์ คือ เริ่มจากเรียนทำนองหลักหรือทางซ้องก่อนแล้วจึงมาเรียนฝึกทักษะการแปรทำนองเป็นทางของ

เครื่องดนตรีต่าง ๆ ผู้เรียนจึงจะเกิดความรู้ ความเข้าใจการแปรทำนอง เมื่อนักเรียนเครื่องสายไทยไม่ได้เรียน โครงสร้างเนื้อแท้ของทำนองเพลง จึงส่งผลให้นักเรียนสาขาวิชาเครื่องสายไทยขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ โครงสร้างทำนองหลักของเพลงหรือทางซ้องของเพลงต่าง ๆ และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เมื่อเรียนทำนองหลัก ของเพลงแล้ว ขั้นต่อไปเป็นการเรียนแปรทำนองเพลงตามลักษณะหน้าที่ของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด ประเด็น ขั้นตอนวิธีการเรียนการสอนของนักเรียนสาขาเครื่องสายไทย จึงส่งผลให้นักเรียนขาดความรู้เกี่ยวกับทำนองหลัก ไม่สามารถแปรทำนองได้อย่างหลากหลาย ซึ่งการแปรทำนองต้องยึดจากลูกซ้องหรือทำนองหลัก ตรงตามจังหวะ และลูกตกทำนองหลัก การแปรทำนองคล้ายกับการแต่งกลอนต้องมีสัมผัสกลมกลืน สำนวนกลอนไพเราะเหมาะสม กับเพลงและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้ประพันธ์เพลง

ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงปัญหาสำคัญทางการเรียนการสอนในสาขาวิชาเครื่องสายไทย ประกอบด้วย 2 ประเด็นสำคัญ คือ เรื่องโครงสร้างทำนองหลักของเพลง และเรื่องการแปรทำนองเพลง ผู้วิจัยจึงเห็นว่าผู้เรียน สาขาเครื่องสายไทยและผู้เรียนดนตรีไทยทุกคนควรมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องโครงสร้างทำนองหลักของเพลงและมีความสามารถในการแปรทำนองเพลงอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการดนตรีไทย เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนด้านทักษะปฏิบัติของนักเรียนสาขาวิชาเครื่องสายไทยให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาชีพ ดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตร พื้นฐานวิชาชีพดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ตามหลักสูตร พื้นฐานวิชาชีพดุริยางค์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์

แนวคิดการสอนดนตรี

ณรุทธิ์ สุทธจิตต์ (2541) นักการศึกษา มองเห็นความสำคัญในการเรียนวิชาดนตรี จึงได้จัดให้มีการ เรียนการสอนวิชาดนตรีเข้าไปในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับชั้น เริ่มตั้งแต่ระดับก่อนวัยเรียนจนถึง ระดับอุดมศึกษา โดยมุ่งหวังให้วิชาดนตรีช่วยพัฒนาร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม เจตคติและบุคลิกภาพเพื่อ ช่วยให้ผู้บุคคลมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ดังนั้น ดนตรีจึงมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอม กล่อมเกลาจิตใจและ สร้างเสริมลักษณะนิสัยที่สังคมต้องการเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีความสุขและเป็นพื้นฐานสำคัญใน การศึกษาดนตรีระดับสูงต่อไป นักการศึกษาดนตรีได้พยายามแสวงหาวิธีการสอน เพื่อตอบสนองความต้องการ ของผู้เรียน โดยให้แนวทางข้อปฏิบัติในการเรียนการสอน ตลอดจนสื่อหลาย ๆ รูปแบบใหม่และใช้กันอย่าง แพร่หลาย ดังต่อไปนี้

ซอลตัน โคดาย (Zoltan Kodaly) เป็นครูสอนวิชาดนตรีชาวฮังการีที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นที่ยอมรับของนักการศึกษาโดยทั่วไป แนวคิดด้านดนตรีของโคดาย เน้นการฟังและการร้องเพลง เป็นทักษะดนตรี เป็นอันดับแรกโดยนำเอาเพลงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้านซึ่งที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียนมากที่สุด รวมถึงการให้ผู้เรียน เริ่มต้นเรียนรู้วิชาดนตรีตั้งแต่เด็ก ๆ ในระดับอนุบาลศึกษาหรือในระดับประถมศึกษาด้วยเครื่องดนตรีธรรมดา ที่มีอยู่ประจำตัว คือ เสียงร้อง ทำให้ดนตรี ซึมซาบเข้าไปอยู่ในจิตใจ เด็กถูกฝึกเพื่อเรียนรู้การอ่านโน้ต โดยการใช้สัญญาณมือใช้แทนระดับเสียงต่าง ๆ ในเรื่องการสอนโน้ต โคดาย ใช้ระบบโตนิก ซอล ฟา เป็นหลัก ระบบ

โทนิค ซอล ฟา นี้ หมายถึง ระบบที่ใช้สัญลักษณ์ โด เร มี ฟา ซอล ลา ที่ แทนระดับเสียงต่ำไปสูง เนื้อหาของเพลงที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก เน้นการร้องเพลงและการเคลื่อนไหวควบคู่กันไปในการสอนดนตรี หรือการถ่ายทอดดนตรีไปยังเด็ก

คาร์ล ออร์ฟ (Carl Orff) เป็นนักการศึกษาดนตรีและคีตกวีชาวเยอรมัน ผู้ได้แนวคิดใหม่ ๆ ตลอดจนเทคนิคใหม่ ๆ อุปกรณ์และวิธีการสอนใหม่ ๆ เป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายในชื่อระบบ “คาร์ล ออร์ฟ” (Carl Orff Approach) คือ การสอนดนตรีที่มีเป้าหมายพัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และเน้นกิจกรรมการเล่นดนตรี โดยใช้เครื่องดนตรีที่ทำทำนองได้ เช่น ระนาดฝรั่ง (Xylophone) รีคอร์ดอร์ (Recorder) ตลอดจนเครื่องเคาะจังหวะต่าง ๆ

เบนเนท เรเมอร์ (Bennett Reimer) มีแนวคิดทางดนตรี คือ การเรียนการสอนดนตรี ครูต้องไม่เลือกเพลงตามใจชอบของตนเอง โดยเลือกเพลงที่มีคุณสมบัติน่าสนใจที่กระตุ้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางดนตรี แสดงถึงความงามทางดนตรี และมีจินตนาการอารมณ์ความรู้สึกที่ช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ วิธีที่ดีให้โอกาสเด็กเข้าใกล้ความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีโดยการฟังอย่างตั้งใจความคิดสร้างสรรค์สาระทางดนตรี จำเป็นที่ครูต้องสอนอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นทำนองจังหวะ การประสานเสียง การสอดทำนอง สีของเครื่องดนตรี ความดังเบาของเสียง การผสมวงโครงสร้างฉันทลักษณ์ทางดนตรี ครูต้องสอนเพื่อให้เด็กนำความรู้ไปสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นในตัวของนักเรียน และข้อสำคัญกลวิธีการสอนและภาษาที่ใช้ ครูต้องใช้อย่างมีเป้าหมาย โดยคำนึงว่าครูกำลังต้องการบอกหรือสอนอะไรให้นักเรียนอย่างแบ่งแยกหรือเบียดเบียนความสนใจของเด็กออกไปจากความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี

มนตรี ตราโมท (2545) กล่าวถึงวิธีการสอนดนตรีไทยไว้ว่า การสอนดนตรีไทยถ้าจะให้ได้ดีผลดี ผู้สอนควรจะดูลักษณะและอุปนิสัยของผู้เรียนว่ามีทักษะทางด้านดนตรีไทยหรือไม่ การเรียนการสอนที่ดีผู้เรียนควรจะมีใจรักและมีทักษะในด้านดนตรีไทยจะทำให้การฝึกหัดได้ผลดี เรียนได้เร็วและสะดวกยิ่งมีความมานะพยายามมีความอดุสาหะขยันในการฝึกหัด ผู้เรียนจะเป็นนักดนตรีที่ดีมีฝีมือ เป็นที่ยอมรับและมีชื่อเสียงได้ในภายหน้า การเลือกเรียนดนตรีไทยชนิดใดจะเหมาะสมกับผู้เรียนคนใดขึ้นอยู่กับธรรมชาติเป็นผู้กำหนดให้ด้วย ผู้เรียนย่อมมีสรีระที่แตกต่างกันและสรีระของแต่ละคนก็เหมาะสมในการเรียนดนตรีต่างกัน เช่น มือ ปาก ฯลฯ รวมทั้งกำลังและนิสัยที่เหมาะสมกับเครื่องดนตรีชนิดใด

สรุปได้ว่า แนวคิดการสอนดนตรีนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย โดยใช้เครื่องดนตรีในวงเครื่องสายไทยบรรเลงแบบทำนองหลัก (ทางฆ้อง) โดยสร้างสรรค์โน้ตใหม่เป็นโน้ตหัวเดียวและปรับทำนองให้เหมาะสมกับเครื่องสายไทย นอกจากนี้ยังใช้ในการพัฒนาทักษะทางดนตรีและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในงานวิจัยนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้ (Theories of Learning)

เดมส์ค็อก คทวนิช (2543) ทฤษฎีการเรียนรู้ กฎการเรียนรู้ (Law of Learning) ธอร์นไดค์ ได้สรุปกฎการเรียนรู้ออกเป็น 3 กฎใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

1. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) ธอร์นไดค์ ให้ความสำคัญกับความพร้อมอย่างมากในการที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ เขาเห็นว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ถ้าบุคคลนั้น มีความพร้อมทางทางจิตใจ ซึ่งหมายถึงความพึงพอใจที่จะเรียนรู้ในสิ่งนั้น ๆ กฎแห่งความพร้อมยังสามารถแบ่งเป็นกฎย่อยได้ ดังนี้

1.1 เมื่อบุคคลมีความพร้อมจะกระทำกิจกรรมหรือเรียนรู้ ถ้าได้กระทำหรือเรียนรู้ตามความต้องการบุคคลนั้นจะเกิดความพึงพอใจจนทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น

1.2 เมื่อบุคคลมีความพร้อมจะกระทำกิจกรรมหรือเรียนรู้ ถ้าไม่ได้กระทำหรือเรียนรู้ตามความต้องการบุคคลนั้นจะเกิดความไม่พอใจ ไม่สบายใจและหงุดหงิดใจ

1.3 เมื่อบุคคลไม่พร้อมจะกระทำหรือเกิดการเรียนรู้ ถ้าถูกบังคับให้เกิดการเรียนรู้ ถ้าถูกบังคับให้กระทำการเรียนรู้จะทำให้เกิดความคับข้องใจ ไม่สบายใจ เครียดและเกิดความไม่สบายใจขึ้นได้

2. กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) หมายความว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ใด ๆ ก็ตามเมื่อเกิดขึ้นแล้วได้รับการกระทำซ้ำ ๆ อยู่เรื่อย ๆ จะเกิดความชำนาญและเป็นความเคยชิน พฤติกรรมนั้นจะคงทนเป็นระยะเวลายาวนาน ยิ่งฝึกมากเท่าใดยิ่งถูกต้องมากขึ้นเท่านั้น

3. กฎแห่งการไม่ได้ใช้ (Law of Disuse) หมายความว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นแล้วมีการเว้นระยะเวลานานและขาดการฝึกฝน พฤติกรรมเหล่านั้นจะลดประสิทธิภาพลงเรื่อย ๆ และมีแนวโน้มที่พฤติกรรมการเรียนรู้จะค่อย ๆ เลือนหายไปได้ในที่สุด

การศึกษาดนตรีไทยต้องอาศัยการเลียนแบบจากตัวแบบ คือ การเรียนแบบสังเกตแล้วเลียนแบบและใช้ทฤษฎีของการเรียนรู้ทั้ง 3 กฎ ได้แก่ กฎแห่งความพร้อมซึ่งผู้เรียนต้องมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ทั้งอารมณ์และสติปัญญา กฎแห่งการฝึกหัดซึ่งในทางวิชาการดนตรีถือเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องอาศัยการฝึกหัด ฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ และกฎแห่งการไม่ได้ใช้ ซึ่งหมายถึงการศึกษาทางด้านดนตรีไทยถ้าไม่มีการฝึกฝนซ่อมหลาย ๆ ครั้งพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เว้นระยะนานและขาดการฝึกฝน ก็มีแนวโน้มที่จะลดประสิทธิภาพลงเรื่อย ๆ และเลือนหายไปจากความทรงจำในที่สุด

ความหมายของทางเพลงในดนตรีไทย

คำว่า “ทาง” มีครูดนตรีให้ความหมายไว้ดังนี้

บุญธรรม ตราโมท (2540) ให้ความหมายของคำว่า “ทาง” ไว้ 3 ประการดังนี้

1. ทาง หมายถึง วิธีดำเนินทำนองเพลง เช่น ทางเดี่ยวและทางหมู่หรือเช่น เพลงนี้เป็นทางของครู ก. ครู ข. อะไรเหล่านี้
2. หมายถึง วิธีดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีเฉพาะอย่าง เช่น ทางระนาดและทางซอ เป็นต้น
3. ระดับของเขตบันไดเสียง (key) เช่น ทางเพียงออ ทางโน ทางกลาง และ ทางขวา เป็นต้น

ความหมายและความสำคัญของทำนองหลัก

จากการศึกษาในหนังสือและงานวิจัยเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของทำนองหลัก พบว่ามีผู้อภิปรายถึงทำนองหลักไว้ดังนี้

อุทิศ นาคสวัสดิ์ (2530) อธิบายเรื่องประเภทของลูกฆ้องในเอกสารทฤษฎีและปฏิบัติดนตรีไทย ภาค 1 ว่าด้วยหลักและทฤษฎีดนตรีไทย ไว้ดังนี้

ลูกฆ้องแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภท คือ

1. ลูกฆ้องอิสระ ได้แก่ ลูกฆ้องที่สามารถจะเปลวออกเป็นทางต่าง ๆ ได้หลายทาง โดยอาศัยเสียงตกหัวห้องเป็นสำคัญ (โน้ตสากล)
2. ลูกฆ้องบังคับ ได้แก่ ลูกฆ้องที่เปลวออกเป็นทางอื่นไม่ได้ นอกจากต้องบรรเลงไปตามลูกฆ้องที่กำหนดให้เท่านั้น โดยทั่วไปลูกฆ้องประเพลงเพลงทางกรอมักเป็นลูกฆ้องประเภทนี้ทั้งนั้น
3. ลูกฆ้องกึ่งบังคับกึ่งอิสระ ได้แก่ ลูกฆ้องซึ่งส่วนหนึ่งบังคับ แต่อีกส่วนหนึ่งเป็นอิสระ ในส่วนที่บังคับนั้น ผู้บรรเลงจะแปลเป็นอย่างไรก็ได้ แต่ต้องพยายามให้เข้ากับลูกฆ้องประเภทบังคับ และต้องให้ลูกตกตรงเสียงที่กำหนดไว้ด้วยและทำนได้ให้ข้อสังเกตในการวิเคราะห์ลูกฆ้องในทำนองเพลงต่าง ๆ

ว่า “ในเพลงหนึ่ง ๆ นั้น อาจมีลูกฆ้องทั้งสามประเภทนี้ปะปนคลุกเคล้ากันไป ในอัตราส่วนเท่าที่เห็นว่าจะก่อให้เกิดความไพเราะแต่เพลงเก่า ๆ ส่วนมากมักใช้ลูกฆ้องประเภทอิสระเป็นพื้น ถ้าได้ยินระนาดเอกตีเป็นเสียงถี่ติดกันเรื่อย ๆ โดยไม่มีรัวหรือกรอสลบเพลง ก็แปลว่าเพลงนั้นใช้ลูกฆ้องอิสระทั้งสิ้น”

มานพ วิสุทธิแพทย์ (2533) ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรีไทย กล่าวไว้ในหนังสือดนตรีวิเคราะห์ ดังนี้

“การศึกษาเล่าเรียนดนตรีไทยมาแต่โบราณนั้นมีการสั่งสอนสืบทอดโดยการจำ บอกเล่าต่อกันมา ซึ่งในทางวิชาการเรียกการสืบทอดนี้ว่า มุขปาฐะ (Oral Tradition) ครูบาอาจารย์ท่านบอกมาให้ยึดทางฆ้องวงใหญ่ไว้ จะต้องท่องให้ขึ้นใจเพราะว่าเป็นทำนองหลักของเพลง ในปัจจุบันก็ยังเป็นที่เข้าใจและยอมรับกันว่า ฆ้องวงใหญ่มีหน้าที่บรรเลงทำนองหลักของเพลง และเมื่อกล่าวถึงทำนองหลักของเพลงก็หมายถึง ทำนองเพลงที่บรรเลงโดยฆ้องวงใหญ่”

แนวทางในการแปรทำนองเพลงไทย

ปกรณัม รอดช้างเผื่อน (2548) ได้บรรยายถึงหลักและวิธีการแปรทำนองดังนี้ “การแปรทำนองจะต้องรักษาทำนองของห้องที่ 4 และที่ 8 ไว้ถ้าเป็นทางเดี่ยวส่วนใหญ่จะตกแต่งภายในห้องที่ 8 และคู่เสนาะคือ คู่ 3 4 5 และจะตกในห้องที่ 4 ในทางเดี่ยวขอและจะเข้จะมีคู่กระด้างคือ คู่ 2 7 9 และกลอนที่หลีกเลี่ยงในการแปรทำนองคือกลอนพาดซึ่งหมายถึง กลอนที่ไม่ทำตามกระสวนของทำนองเช่นเสียงควรจะไปเสียงสูงก็ไม่ไปสูงแต่พาดลงมาต่ำอย่างสิ้นเชิง”

บุษกร สำโรงทอง (2539) อธิบายถึงหลักและแนวคิดในการแปรทำนองไว้ ดังนี้ ต้องรักษาเสียงตกในทำนองหลักไว้ แปรทำนองให้มีสัมผัสกลมกลืนกับทำนองหลัก เหมาะสมกับเพลง หลีกเลี่ยงการดำเนินทำนองซ้ำ ๆ กัน ต้องมีท่วงทีในการดำเนินทำนอง และเลือกดำเนินทำนองให้เหมาะสมแก่กำลังของตน โดยส่วนใหญ่หลักการดำเนินทำนองมักจะเกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ เช่น ต้องดำเนินทำนองให้มีความกลมกลืนกับทำนองหลัก ห้ามมีสำนวนพาด เป็นต้น แต่ในประเด็นนี้เกี่ยวข้องกับการประเมินความสามารถของผู้บรรเลงว่ารู้จักดำเนินทำนองให้เหมาะสมแก่กำลังของตนหรือไม่ เพราะการดำเนินทำนองย่อมมีสำนวนที่เอื้อต่อกำลังของบรรเลง

หลักและวิธีการแปรทำนองเพลงของเครื่องดนตรีในวงเครื่องสายไทย

เครื่องดนตรีไทยในวงเครื่องสาย ซอด้วง ซออู้ จะเข้ ลู่เพียงออ มีหลักและวิธีการแปรทำนองที่เหมือนและแตกต่างกันไปตามธรรมชาติของเสียง และแต่ละเครื่องมือนี้อาจมีขอบเขตเสียง ลักษณะการดำเนินทำนอง ดังนี้

1. แปรทำนองจากลูกฆ้องวงใหญ่หรือทำนองหลัก
2. แปรทำนองตามวิถีของเครื่องดนตรีนั้น ๆ
3. ศึกษาสำนวนกลอนที่เหมาะสมในการนำมาแปรทาง ของแต่ละเครื่องมือ
4. ยึดลูกตกของทำนองเพลงเป็นสำคัญ
5. ยึดจังหวะ
6. พิจารณาวรรคเพลงและประโยคเพลง
7. ศึกษาขอบเขตของเสียง
8. ศึกษาลักษณะการดำเนินทำนองของแต่ละเครื่องมือเพื่อหลีกเลี่ยงกลอนเพลงที่เป็นอุปสรรค

ในการดำเนินทำนอง

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาชีพครูชาวไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ สร้างทำนองหลักแบบเครื่องสายไทยตามทาง ซึ่งเป็นวิธีดำเนินทำนองเพลงทางบรรเลงหมู้ โดยยึดทำนองหลักและเสียงลูกตกเป็นสำคัญ สร้างการดำเนินทำนองให้เหมาะสมกับเครื่องดนตรีในวงเครื่องสายไทย ได้แก่ ซอ และจะเข้ เป็นหลัก เพื่อเป้าหมายจะทำให้ผู้เรียนเครื่องสายไทยมีความรู้ ความเข้าใจทำนองหลักของเพลงและสามารถนำไปแปรทำนองเป็นทางบรรเลงที่เหมาะสมของเครื่องดนตรีอื่น ๆ ได้

วิธีการวิจัย

การทำวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาชีพครูยางค้ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนสาขาเครื่องสายไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 10 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลการแปรทำนองหลักแบบเครื่องสายไทยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความถูกต้อง จากนั้นนำมาปรับแก้ไขให้สมบูรณ์ต่อไป
2. ทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 30 ข้อ
3. ให้นักเรียนศึกษา เรื่อง ทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาชีพครูยางค้ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์
4. ทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย เป็นข้อสอบแบบปรนัย จำนวน 30 ข้อ ๆ ละ 1 คะแนน
 2. แบบทดสอบทักษะการแปรทำนองหลัก
แบบทดสอบทักษะการแปรทำนองหลัก เป็นข้อสอบแบบอัตนัย โดยให้แปรทำนองหลัก (โน้ตทางห้องวงใหญ่) เป็นทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย จำนวน 20 ข้อ ๆ ละ 1 คะแนน
 3. แบบประเมินการแปรทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย เป็นการประเมินผลการแปรทำนองหลักของนักเรียน ตามคะแนนเกณฑ์คุณภาพ ดังนี้
18–20	ดีมาก
14–17	ดี
10–13	พอใช้
1–9	ปรับปรุง

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย (μ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ดำเนินการด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมทางด้านตารางคำนวณ Microsoft Excel

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาชีพครูยางค้ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สร้างทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาชีพดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์

ตอนที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาชีพดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาชีพดุริยางค์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ สรุปผลได้ดังนี้

1. สร้างทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย

1.1 การแปรทำนองหลักเป็นสำนวนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ยึดหลักตามประเภทลูกฆ้อง 3 ประเภท ดังนี้

1) ลูกฆ้องแบบอิสระ หมายถึง ลูกฆ้องที่สามารถจะแปรทำนองออกเป็นทางต่าง ๆ ได้หลายทาง โดยอาศัยเสียงลูกตกเป็นสำคัญ มือฆ้องประเภทนี้จะอยู่ในเพลงประเภททางพื้น (เพลงทางเก็บ) ลักษณะของท่วงทำนองจะเป็นพยางค์แบบห่าง ๆ

ทำนองหลัก (ฆ้องวงใหญ่)

มือขวา	--- ล	-- ตี ตี	--- รี่	-- ตี ตี	-- ซ ล	- ตี - รี่	- ตี - -	ร รี่ - ตี
มือซ้าย	--- ม	- ด - -	--- ร	- ด - -	- พ - -	- ด - ร	- ด - ร	- - - ด

สำนวนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย

--- ล	- ตี ตี ตี	--- รี่	- ตี ตี ตี	- พ ซ ล	- ตี - รี่	- ตี - รี่	- รี่ - ตี
-------	------------	---------	------------	---------	------------	------------	------------

2) ลูกฆ้องแบบบังคับ หมายถึง ลูกฆ้องที่บังคับทางไม่สามารถแปรทำนองเป็นทางอื่น ๆ ได้นอกจากต้องบรรเลงไปตามลูกฆ้องที่กำหนดให้เท่านั้น ลักษณะของท่วงทำนองจะเป็นพยางค์แบบถี่ ๆ

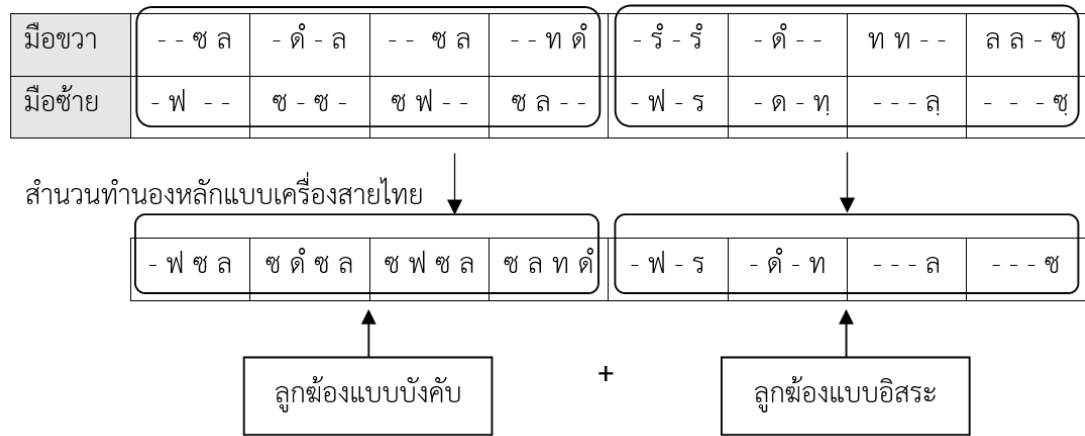
มือขวา	-- ร ม	-- พ ซ	- ล - -	ซ พ - -	ตี ล - -	ล ซ - -	ซ ม - -	ม ร - -
มือซ้าย	- ด - -	ร ม - -	พ - ซ พ	- - ม ร	- - ซ ม	- - ม ร	- - ร ด	- - ด ล

สำนวนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย

- ด ร ม	ร ม พ ซ	พ ล ซ พ	ซ พ ม ร	ตี ล ซ ม	ล ซ ม ร	ซ ม ร ด	ม ร ด ล
---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------

3) ลูกฆ้องแบบกึ่งบังคับกึ่งอิสระ หมายถึง ลูกฆ้องซึ่งส่วนหนึ่งเป็นแบบบังคับ แต่อีกส่วนหนึ่งเป็นลูกฆ้องแบบอิสระ ลักษณะท่วงทำนองที่มีทั้งพยางค์ห่าง ๆ และแบบพยางค์ถี่ ๆ รวมอยู่ใน

ประโยคเพลงเดียวกัน ซึ่งผู้บรรเลงต้องวิเคราะห์ว่าส่วนใดเป็นลูกช้องแบบอิสระและส่วนใดเป็นลูกช้องแบบบังคับ โดยยึดหลักการแปรทำนองของลูกช้องแบบอิสระและลูกช้องแบบบังคับ

ให้ทดลองเปรียบเทียบการแปรทำนองหลักเป็นส่วนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย โดยเปรียบเทียบทำนองแต่ละวรรคเพลง ใน 1 วรรคเพลง เท่ากับ 4 ห้องเพลง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง

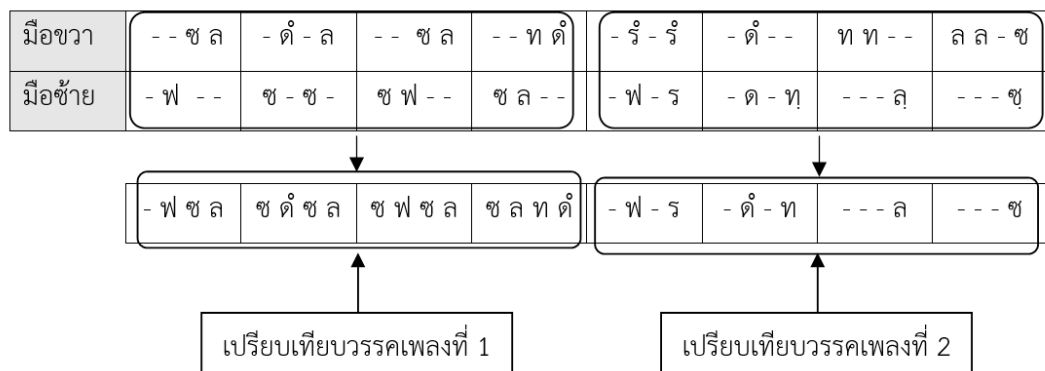
ส่วนทำนองหลัก (ช้องวงใหญ่) บรรทัดที่ 1

มือขวา	-- ซ ล	- ตี - ล	-- ซ ล	-- ท ตี	- รี่ - รี่	- ตี - -	ท ท - -	ล ล - ซ
มือซ้าย	- ฟ - -	ซ - ซ -	ซ ฟ - -	ซ ล - -	- ฟ - ร	- ด - ท	- - - ล	- - - ซ

ส่วนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย บรรทัดที่ 1

- ฟ ซ ล	ซ ตี ซ ล	ซ ฟ ซ ล	ซ ล ท ตี	- ฟ - ร	- ตี - ท	- - - ล	- - - ซ
---------	----------	---------	----------	---------	----------	---------	---------

เปรียบเทียบส่วนทำนองหลัก (ช้องวงใหญ่) กับส่วนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย บรรทัดที่ 1

เปรียบเทียบลูกตกของแต่ละวรรคเพลง คือ โน้ตตัวสุดท้ายของแต่ละวรรคเพลง

ตัวอย่างแบบที่ 1

สำนวนทำนองหลัก (ฆ้องวงใหญ่)

มือขวา	-- ซ ล	- ตี - ล	-- ซ ล	-- ท ตี	- รี่ - รี่	- ตี - -	ท ท - -	ล ล - ซ
มือซ้าย	- พ - -	ซ - ซ -	ซ พ - -	ซ ล - -	- พ - ร	- ด - ท	- - - ล	- - - ซ

สำนวนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย

- พ ซ ล	ซ ตี ซ ล	ซ พ ซ ล	ซ ล ท ตี	- พ - ร	- ตี - ท	- - - ล	- - - ซ
---------	----------	---------	----------	---------	----------	---------	---------

ลูกตก

ลูกตก

ตัวอย่างแบบที่ 2

มือขวา	- ล ตี -	ล ซ - -	- - ร ม	- - พ ซ	- ตี - รี่	- ตี - ล	- - ซ ซ	- ล - ตี
มือซ้าย	- - - ซ	- - พ ม	ร ด - -	ร ม - -	- ด - ร	- ด - ม	- ร - -	- ม - ด

สำนวนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย

- ล ตี ซ	ล ซ พ ม	ร ด ร ม	ร ม พ ซ	- ตี - รี่	- ตี - ล	- - - ซ	- ล - ตี
----------	---------	---------	---------	------------	----------	---------	----------

ลูกตก

ลูกตก

1.2 การสร้างทำนองหลักแบบเครื่องสายไทยโดยแปรทำนองมาจากทำนองหลักให้เป็นแบบโน้ตหัวเดียว เพลงในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาชีพครูย่างคีไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ จำนวน 4 เพลง ดังนี้ 1) เพลงตับต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น 2) เพลงเต่ากินผักบั้ง สองชั้น 3) เพลงแขกบรเทศ เถา และ 4) เพลงแขกต๋อยหม้อ เถา

ตัวอย่างโน้ตเพลง

ทำนองหลักทางฆ้องวงใหญ่ เพลงตับต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น

ท่อน 1

มือขวา	- - - - ล	- - - - ซ	- - - - พ	- - - - ร	- - - - ด	- - - - ร	- - - - พ	- - - - ซ
มือซ้าย	- - - - ล	- - - - ซ	- - - - พ	- - - - ล	- - - - ซ	- - - - ล	- - - - พ	- - - - ซ

มือขวา	-- ซ ล	- ตี - ล	-- ซ ล	-- ท ตี	- รี่ - รี่	- ตี - -	ท ท - -	ล ล - ซ
มือซ้าย	- พ - -	ซ - ซ -	ซ พ - -	ซ ล - -	- พ - ร	- ด - ท	- - - ล	- - - ซ

มือขวา	- ล ดั -	ล ช - -	- - ร ม	- - ฟ ช	- ดั - รี่	- ดั - ล	- - ช ช	- ล - ดั
มือซ้าย	- - - ช	- - ฟ ม	ร ด - -	ร ม - -	- ด - ร	- ด - ม	- ร - -	- ม - ด

มือขวา	- ล - -	ช ม - -	ดั ดั - -	รี่ รี่ - มี่	- มี่ - มี่	- มี่ - -	มี่ มี่ - -	รี่ รี่ - ดั
มือซ้าย	- - ช ม	- - ร ด	- - - ร	- - - ม	- ช - ล	- ช - ม	- - - ร	- - - ด

มือขวา	- ล ดั -	ล ช - -	- - ร ม	- - ฟ ช	- ดั - รี่	- ดั - ล	- - ช ช	- ล - ดั
มือซ้าย	- - - ช	- - ฟ ม	ร ด - -	ร ม - -	- ด - ร	- ด - ม	- ร - -	- ม - ด

มือขวา	- ล - -	ช ช - -	ล ล - -	ดั ดั - รี่	- รี่ - รี่	- ดั - -	ล ล - -	ช ช - ฟ
มือซ้าย	- ล - ช	- - - ล	- - - ด	- - - ร	- ฟ - ร	- ด - ล	- - - ช	- - - ฟ

มือขวา	- ล - ดั	- ล - -	ช ช - -	ฟฟ - ร	- ร - -	ด ด - -	ร ร - -	ฟฟ - ช
มือซ้าย	- ล - ด	- ล - ช	- - - ฟ	- - - ล	- ล - ช	- - - ล	- - - ฟ	- - - ช

ทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย เพลงตับตันเพลงฉิ่ง สามชั้น

ท่อน 1

-	-	-	ล	-	-	-	ช	-	-	-	ฟ	-	-	-	ร	-	-	-	ด	-	-	-	ร	-	-	-	ฟ	-	-	-	ช
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

-	ฟ	ช	ล	ช	ดั	ช	ล	ช	ฟ	ช	ล	ช	ล	ท	ดั	-	ฟี่	-	รี่	-	ดั	-	ท	-	-	-	ล	-	-	-	ช
---	---	---	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---	-----	---	-----	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

-	ล	ดั	ช	ล	ช	ฟ	ม	ร	ด	ร	ม	ร	ม	ฟ	ช	-	ดั	-	รี่	-	ดั	-	ล	-	-	-	ช	-	ล	-	ดั
---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---	-----	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

-	ล	ช	ม	ช	ม	ร	ด	-	-	-	ร	-	-	-	ม	-	ช	-	ล	-	ช	-	ม	-	-	-	ร	-	-	-	ด
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

-	ล	ดั	ช	ล	ช	ฟ	ม	ร	ด	ร	ม	ร	ม	ฟ	ช	-	ดั	-	รี่	-	ดั	-	ล	-	-	-	ช	-	ล	-	ดั
---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---	-----	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

-	-	-	ช	-	-	-	ล	-	-	-	ดั	-	-	-	รี่	-	ฟี่	-	รี่	-	ดั	-	ล	-	-	-	ช	-	-	-	ฟ
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---	---	---	-----	---	-----	---	-----	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

-	ล	-	ดั	-	ล	-	ช	-	-	-	ฟ	-	-	-	ร	-	-	-	ด	-	-	-	ร	-	-	-	ฟ	-	-	-	ช
---	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

ภาพที่ 1 คิวอาร์โค้ด (QR Code) โน้ตเพลง

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาชีพครูย่างค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาชีพครูย่างค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์

คะแนน	N	คะแนนเต็ม	$\sum X$	μ	σ	ร้อยละ
ก่อนเรียน (Pre-test)	10	30	148.00	14.80	1.23	49.33
หลังเรียน (Post-test)	10	30	254.00	25.40	1.65	84.67

จากตารางที่ 1 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาชีพครูย่างค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 10 คน สูงกว่าก่อนเรียน โดยผลคะแนนก่อนเรียนของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายจากคะแนนเต็ม 30 คะแนน นักเรียนทำคะแนนรวมได้ 148 คะแนน เฉลี่ยเท่ากับ 14.80 คะแนน ($\mu = 14.80$, $\sigma = 1.23$) คิดเป็นร้อยละ 49.33 คะแนน ส่วนคะแนนหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายจากคะแนนเต็ม 30 คะแนน นักเรียนทำคะแนนรวมได้ 254 คะแนน เฉลี่ยเท่ากับ 25.40 คะแนน ($\mu = 25.40$, $\sigma = 1.65$) คิดเป็นร้อยละ 84.67 สรุปได้ว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ผลคะแนนแบบทดสอบทักษะการแปรทำนองหลัก ทำนองหลักแบบเครื่องสายไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาชีพครูย่างค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ มีคุณภาพระดับดี

ตารางที่ 2 แสดงผลคะแนนการทดสอบตามแบบทดสอบทักษะการแปรทำนองหลัก ทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาชีพครูย่างค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์

ผลการทดสอบ	N	μ	σ	ระดับคุณภาพ
หลังเรียน	10	17.00	1.41	ดี

จากตารางที่ 2 คะแนนทดสอบตามแบบทดสอบทักษะการแปรทำนองหลัก ทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาชีพดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.00 คะแนน ระดับคุณภาพดี

อภิปรายผล

1. สร้างทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย จำนวน 4 เพลง โดยแปรทำนองมาจากทำนองหลักจากโน้ตห้องวงใหญ่ 2 บรรทัดให้เป็นแบบโน้ตหัวเดียว โดยยึดหลักตามประเภทของลูกฆ้อง 3 ประเภท (อุทิศ นาคสวัสดิ์, 2530) ได้แก่ ลูกฆ้องอิสระ ลูกฆ้องบังคับ และลูกฆ้องกึ่งบังคับกึ่งอิสระ และปรับแต่งโน้ตทำนองเพลงให้เหมาะสมและสะดวกสำหรับการบรรเลงของเครื่องสายไทย

2. ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาชีพดุริยางค์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาชีพดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากการจัดการเรียนการสอน มีองค์ความรู้ที่ชัดเจน นักเรียนสามารถอ่านและทำความเข้าใจได้ง่าย และนักเรียนมีความพร้อมในการเรียนเนื่องจากนักเรียนเป็นนักเรียนด้านวิชาชีพสาขาเครื่องสายไทย เมื่อได้ศึกษาความรู้เกี่ยวกับเครื่องดนตรีไทย จึงส่งผลให้เป็นแรงเสริมให้นักเรียนสนใจศึกษามากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไคด์ (ทิตนา แชมมณี, 2548) ที่กล่าวถึงกฎแห่งความพร้อมว่าเมื่อบุคคลได้มีความพร้อมจะเรียนรู้ตามความต้องการบุคคลนั้นจะเกิดความพอใจจนทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น จากเหตุผลดังกล่าวจึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน

3. การทดสอบตามแบบทดสอบทักษะการแปรทำนองหลัก ทำนองหลักแบบเครื่องสายไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรพื้นฐานวิชาชีพดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ มีคุณภาพระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับกฎแห่งการฝึกหัดของธอร์นไคด์ (ทิตนา แชมมณี, 2548) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ใด ๆ ก็ตามเมื่อเกิดขึ้นแล้วได้รับการกระทำ ซ้ำ ๆ อยู่เรื่อย ๆ จะเกิดความชำนาญและเป็นความเคยชิน พฤติกรรมนั้นจะคงทนเป็นระยะเวลายาวนาน ยิ่งฝึกมากเท่าใดยิ่งถูกต้องมากขึ้น การฝึกแปรทำนองหลักนั้นเป็นทักษะปฏิบัติที่นักเรียนยังไม่คุ้นเคย ไม่ชำนาญ ดังนั้นหากนักเรียนรับการฝึกโดยการสังเกตและเลียนแบบด้านการแปรทำนองซ้ำ ๆ นักเรียนจะมีทักษะดีขึ้น การดำเนินการแปรทำนองเพลง นักเรียนยังขาดทักษะการแปรทำนองในส่วนของลูกตกของทำนองเพลง เลือกประโยคเพลงที่นำมาแปรทำนองไม่เหมาะสมกับประเภทของเพลงและดำเนินทำนองที่ใช้ประโยคซ้ำ ๆ ดังคำกล่าวในงานวิจัยของสมบุรณ์ บุญวงษ์ (2553) ทำวิจัยเรื่อง การสร้างวิธีการสอนทำนองหลักเครื่องสายไทยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านทักษะการแปรทำนองของนักศึกษาสาขาเครื่องสายไทย ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจะมีพัฒนาการเรียนรู้ที่ดีขึ้นทั้งด้านความรู้และทักษะการแปรทำนอง โดยสังเกตจากคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบหลังเรียนที่สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบก่อนเรียน และผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของพัฒนาการเรียนรู้ระหว่างนักศึกษา 2 กลุ่ม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสังเกตจากค่า T-test ของการทดสอบหลังเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีค่าความสำคัญทางสถิติต่ำกว่า 0.05 ซึ่งหมายความว่านักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจะมีพัฒนาการเรียนรู้ด้านความรู้และทักษะการแปรทำนองที่ดีกว่านักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบทั่วไปและสอดคล้องกับวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี (2554) การศึกษาทักษะการแปรทำนองเพลงซอด้วง ซออู้และจะเข้ ของนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1-3 กลุ่มสาระวิชาชีพเครื่องสายไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ผลการทดลองพบว่า ผลคะแนนการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังเรียนวิชาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

กับหลักและวิธีการแปรทำนองเพลงซอด้วง ซออู้และจะเข้ สูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลคะแนนประเมินทักษะการแปรทำนองเพลงซอด้วง ซออู้และจะเข้ หลังการสอนทักษะการแปรทำนอง มีค่าเฉลี่ย 24.43 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์คุณภาพระดับดี

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการนำไปใช้

การนำเนื้อหาในงานวิจัยไปใช้ ครูผู้สอนควรทำความเข้าใจทำนองหลักของดนตรีทั้งทางซอด้วงและทำนองหลักแบบเครื่องสายไทยและคอยดูแลแก้ไขการแปรทำนองให้ถูกต้องตามหลักการ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการสร้างและพัฒนานวัตกรรมทางด้านดนตรีไทยในเรื่องอื่น ๆ และในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ด้วย

2.2 ควรนำเนื้อหาในงานวิจัยต่อยอดสร้างเป็นสื่อนวัตกรรมใหม่ ๆ เช่น สื่อมัลติมีเดีย มีการทดลองใช้ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะปฏิบัติของนักเรียนให้ดีขึ้น

2.3 ควรดำเนินการจัดทำทำนองหลักแบบเครื่องสายให้ครบทุกระดับชั้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากครู อาจารย์ และผู้เชี่ยวชาญที่เมตตาให้ความรู้ให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะ สนับสนุนผู้วิจัยด้วยดีมาโดยตลอด ขอกราบขอบพระคุณบุคคลผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์ ผู้เชี่ยวชาญที่ช่วยให้คำชี้แนะ คำปรึกษา และกำลังใจอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ ครู อาจารย์และนักเรียนสาขากลุ่มสาระการเรียนรู้เครื่องสายไทยที่กรุณาอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่กรุณามอบทุนอุดหนุนในการทำวิจัยครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีต่อวงการศึกษาคอมมูนเป็นเครื่องบูชาแด่พระคุณบิดา มารดาผู้มีพระคุณ ตลอดจนครู อาจารย์และทุกท่านที่มีส่วนสร้างพื้นฐานการศึกษาให้แก่ผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2541). *พฤติกรรมการสอนดนตรี*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เดิมศักดิ์ คทวณิช. (2543). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดการพิมพ์.

ทิตินา เขียวมณี. (2548). *ศาสตร์การสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ด้านสุทธการพิมพ์จำกัด.

บุญธรรม ตราโมท. (2540). *คำบรรยายวิชาซิทริยางค์ศาสตร์ไทย โดย นายบุญธรรม ตราโมท*. กรุงเทพฯ:

ศิลปสนองการพิมพ์.

บุษกร สำโรงทอง. (2539). *การดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีดำเนินทำนองประเภทเครื่องดี*.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน. (2548). *งานประพันธ์เพลงทยอยเดี่ยวสำหรับจะเข้*. กรุงเทพฯ:
ทุนวิจัยกองทุนรัชดาภิเษกสมโภช คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนตรี ตราโมท. (2545). *ดุริยางคศาสตร์ไทย ภาควิชาการ*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ศ พรินท์ติ้ง
เซ็นเตอร์.
- มานพ วิสุทธิแพทย์. (2533). *ดนตรีวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี. (2554). การศึกษาทักษะการแปรทำนองเพลง
ซอด้วง ซออู้และจะเข้ ของนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1-3 กลุ่มสาระวิชาชีพ
เครื่องสายไทย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาดุริยางคศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี สถาบันบัณฑิต
พัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม.
- สมบูรณ์ บุญวงษ์. (2553). *การสร้างแบบเรียนทำนองหลักเครื่องสายไทยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
ด้านทักษะการแปรทำนองของนักศึกษาสาขาวิชาเครื่องสายไทย*. กรุงเทพฯ:
คณะศิลปนาฏดุริยางคศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม.
- อุทิศ นาคสวัสดิ์. (2530). *ทฤษฎีและการปฏิบัติดนตรีไทย ภาค 1 ว่าด้วยหลักและทฤษฎีดนตรีไทย*.
กรุงเทพฯ: ศิริวิทย์.

การพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานตระกูลแซกโซโฟนสำหรับนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาโดยใช้บทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิด

Development of Musical Skills Basic in The Saxophone Family For
Secondary School Student Using Open Online Course

ณัฐวัฒน์ โฆษิตดิษยานันท์* คณิต พรมนิล เฉลิมชัย เจริญเกียรติกานต์

Natthawat Khositditsayanant*, Kanit Promnil, Chaloechai Charoenkiatkan

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์^{*3}

Faculty of Education, Buriram Rajabhat University

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี²

Faculty of Humanities and Social Science, Ubonratchathani Rajabhat University

Corresponding Kanit.bill@gmail.com

Received: September 28, 2024 Revised: November 1, 2024 Accepted: December 3, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อจัดทำบทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิดเพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานสำหรับตระกูลแซกโซโฟน 2) เพื่อประเมินประสิทธิภาพบทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิดเพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานสำหรับตระกูลแซกโซโฟน 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการใช้งานบทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิดเพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานสำหรับตระกูลแซกโซโฟนเปิด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 19 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อใช้สอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและการออกแบบบทเรียนดนตรีออนไลน์ 2) บทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิด 3) แบบประเมินทักษะการบรรเลงแซกโซโฟน 4) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานบทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิด สถิติที่ใช้ในการ วิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาพรวมของบทเรียนดนตรีออนไลน์ตระกูลแซกโซโฟน มีคุณภาพอยู่ใน ระดับดี ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = 0.52) 2) ผลประสิทธิภาพบทเรียนดนตรีออนไลน์แบบภาคสนาม ผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างได้คะแนนเฉลี่ยกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 77.89 และคะแนนเฉลี่ยผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 78.22 โดยมีประสิทธิภาพเท่ากับ 77.89/78.22 ซึ่งค่าประสิทธิภาพที่ได้นี้สูงกว่าเกณฑ์ 3) ผู้ใช้งานบทเรียนดนตรีออนไลน์ตระกูลแซกโซโฟนมีความพึงพอใจในการใช้งานบทเรียนดนตรีออนไลน์ ทั้งในภาพรวมทั้งหมด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาผู้ใช้งานบทเรียนดนตรีออนไลน์ในแต่ละข้อพบว่า ผู้ใช้งานบทเรียนดนตรีออนไลน์มีความพึงพอใจในระดับมากในด้านการนำไปใช้ประโยชน์ เนื้อหาสาระที่อยู่ในบทเรียนดนตรีออนไลน์สามารถนำไปใช้งานได้จริง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32

คำสำคัญ: แชนโซโฟน บทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิด ทักษะปฏิบัติดนตรี

Abstract

The purposes of the research were 1) to develop the open online music course, 2) to study the efficacy of open online music course, and 3) to study the satisfaction of learners using the open online music course. The sample subjects used in the study were 19 high school students in Buriram province, selected by a purposive sampling. The research instruments were 1) structured interviews about the content and design of online music course, 2) open online music course, 3) saxophone performance evaluation forms, and 4) user satisfaction evaluation forms. The research statistics were percentage, mean, standard deviation and efficiency of process/efficiency of product (E_1/E_2).

The research found that: 1) the overall quality of the open online music lesson for saxophone players was good ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = 0.52), 2) the effectiveness of open online music course was 77.89/78.22, which was higher than the criteria (75/75), and 3) users were generally satisfied with the open online music lesson, with an overall satisfaction level of 4.08, and high levels of satisfaction for each aspect of the lesson. The research also found that the content of the open online music lesson could be practically applied with an average score of 4.32

Keywords: Saxophone, Open Online Music Course, Musical Skills

บทนำ

โลกปัจจุบันมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามระบบทุนนิยมทางเศรษฐกิจ ส่งผลต่อสังคม ทั้งสองด้านด้วยกัน การศึกษาเป็นสิ่งที่ได้รับผลจากกระแสทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเห็นได้ชัดเจน แม้ว่าองค์ความรู้มีการพัฒนาและสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างง่ายขึ้น (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณภาพเยาวชน, 2557) อันเป็นผลจากการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้มีค่าใช้จ่ายที่ถูกลง จากอดีต แต่ความเหลื่อมล้ำทางสังคมซึ่งประชากรส่วนใหญ่มีความแตกต่างทางด้านรายได้ทำให้การเข้าถึง การศึกษาที่ดีได้นั้นจึงอาจถูกจำกัดอยู่ในกลุ่มเฉพาะทำให้ไม่ทั่วถึงประชากรทั้งหมด (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, 2560) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ได้มุ่งเน้นให้ เกิดการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจและสังคมในทุกด้านทุกมิติและทุกภาคส่วนไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้การพัฒนา สังคม การศึกษา คุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ในด้านการศึกษาทางดนตรีนั้นมีความจำเป็นค่าใช้จ่ายทั้งในอุปกรณ์ การเตรียม ความพร้อม และค่าเล่าเรียนค่อนข้างสูงในวิทยาลัยดนตรีหรือมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผล ให้การเรียนการสอนดนตรีถูกจำกัดอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในการเรียนการสอนด้านดนตรีจำเป็นอย่าง ยิ่งที่จะต้องมีการเรียนเพิ่มเติมนอกเหนือชั้นเรียนในโรงเรียนเนื่องจากเป็นศาสตร์เฉพาะด้านและไม่ได้มีการ สอนในระดับโรงเรียนและสถานศึกษาทั่วไป ดังนั้น นักเรียนทางด้านดนตรีจึงค่าใช้จ่ายทางการศึกษาค่อนข้างสูง

ทั้งค่าใช้จ่ายในการเตรียมสอบศึกษาต่อและค่าใช้จ่ายในการเตรียมความพร้อมหรือปรับพื้นฐาน เพื่อให้ทั้งผ่านเกณฑ์การสอบมาตรฐานและมีความรู้ความพร้อมในการศึกษาระดับอุดมศึกษา

การจัดการศึกษาที่ดีต้องเป็นการศึกษาที่ส่งเสริมให้บุคคลได้พัฒนาอย่างสมบูรณ์เต็มตามศักยภาพของตนเอง สามารถเรียนรู้และดำรงชีวิตได้อย่างอิสระ บนพื้นฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของตนเองมุ่งเน้นให้ผู้เรียน มีความรู้ความสามารถ มีทักษะการเรียนรู้ที่ดี เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมศตวรรษที่ 21 ซึ่งสังคมนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดยการเรียนรู้ในสังคมสามารถเกิดขึ้นอย่างหลากหลายและตลอดเวลา สำหรับคนตรีนั้นมีความเกี่ยวข้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ ความสามารถ และทักษะ คนตรีนปัจจุบันเกิดการพัฒนางานองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องทั้งภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี การเรียนรู้ดนตรีจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อผู้เรียนนั้นมียุทธศาสตร์ความรู้ครบถ้วนทั้งสองด้าน การถ่ายทอดดนตรี การจัดการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญซึ่งต้องรับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญให้สามารถปฏิบัติและเรียนรู้ดนตรีได้อย่างถูกต้อง

ดนตรีเป็นศาสตร์ด้านปฏิบัติ ผู้เรียนจะสามารถเข้าถึงเข้าใจดนตรีที่แท้จริงได้จากการปฏิบัติดนตรีเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่ได้ความนิยมในการปฏิบัติอย่างแพร่หลายทั้งในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา คือ เครื่องดนตรีตระกูลแซกโซโฟน สามารถบรรเลงได้ทั้งในลักษณะการบรรเลงเดี่ยวและบรรเลงหมู่ ในการปฏิบัติดนตรีเพื่อให้ครบองค์ประกอบและการเรียนรู้การฝึกซ้อมที่ถูกต้อง ต้องฝึกปฏิบัติบรรเลงเดี่ยวเพื่อให้เกิดความสามารถเฉพาะด้านของตนเองและการฝึกปฏิบัติบรรเลงหมู่เพื่อเกิดความเข้าใจในการทำงานลักษณะกลุ่มให้เกิดแนวของเสียงประสาน ปัจจุบันข้อมูลความรู้ทางดนตรีสามารถเข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น (สุกรี เจริญสุข, 2557) สอดคล้องกับสุชาติ อยู่แท้กุล (2564) และ อรรถพล อัจฉิน (2564) ได้ให้ข้อมูลว่าในการเรียนการสอนดนตรีระดับมัธยมศึกษาส่วนใหญ่นักเรียนจะเข้าร่วมกิจกรรมดนตรีในรูปแบบของวงดนตรีวงโยธวาทิต ซึ่งส่วนใหญ่เครื่องดนตรีที่ได้รับความนิยมคือเครื่องดนตรีตระกูลแซกโซโฟน การทำความเข้าใจให้ถึงแก่นแท้ของดนตรีจำเป็นจะต้องใช้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการอธิบายประกอบควบคู่กับความเข้าใจในด้านทฤษฎีเพื่อให้สามารถถ่ายทอดและบรรเลงดนตรีได้อย่างสมบูรณ์ ไพเราะถูกต้อง สามารถต่อยอดพัฒนาสู่การเรียนรู้ในระดับสูง จึงต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีให้คำแนะนำประกอบการศึกษาดนตรีเสมอ ในการฝึกหัดดนตรีนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาทักษะพื้นฐานที่ถูกต้อง หากไม่ได้รับการพัฒนาที่ดีจะสูญเสียเวลาในการแก้ไขพื้นฐาน (สุกรี เจริญสุข, 2557) ทำให้ยากต่อการพัฒนาต่อยอดในขั้นสูง โดยเฉพาะในการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความจำเป็นอย่างมากที่ต้องได้รับองค์ความรู้ที่ถูกต้อง

ดนตรีและเทคโนโลยีสารสนเทศนั้นสามารถทำให้ผู้ที่มีความสนใจศึกษาทางด้านดนตรีมีแหล่งในการเรียนที่หลากหลาย ประหยัดค่าใช้จ่าย และสะดวกแก่การศึกษามากขึ้น แต่ในความหลากหลายทางข้อมูลนั้นย่อมมีระดับคุณภาพของข้อมูลที่หลากหลายเช่นเดียวกัน การกลั่นกรองคุณภาพของข้อมูลการศึกษาในระบบสารสนเทศจึงมีความสำคัญเช่นเดียวกัน เพื่อให้มีถูกต้อง เหมาะสม และสร้างรูปแบบการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด ส่งเสริมให้เกิดโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึงทุกภูมิภาคให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ การศึกษาดนตรีนั้นมีความจำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านปฏิบัติดนตรี ด้านทฤษฎีดนตรี และด้านสอดทักษะ (ณัฐธ สุทธจิตต์, 2541) ในการเรียนการสอนดนตรีต้องเกิดการเชื่อมโยงทั้ง 3 สิ่งนี้เข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง ซึ่งสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีในระดับมัธยมศึกษา พบว่าปัญหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนดนตรีด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ยังขาดประสิทธิภาพ (จิตติวิทย์ พิทักษ์, พงษ์พิทยา สัพโส และอิศรา ก้านจักร. 2562)

ควรมีการพัฒนาการสอนดนตรีควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเพื่อให้การเรียนการสอนดนตรีเกิดประสิทธิผลสูงสุด

บทเรียนออนไลน์แบบเปิด (Open Online Course) เป็นรูปแบบจัดการเรียนการสอนผ่านระบบสารสนเทศรูปแบบหนึ่งที่ได้รับค่านิยมในการศึกษาจากปัจจุบัน มีประโยชน์ทางการศึกษามากมายทั้งความสะดวกสบายไม่จำกัดอยู่ในด้านของพื้นที่ รูปแบบการนำเสนอการเรียนการสอนที่น่าสนใจ (สยามอินสโตร์, 2561) การพัฒนาข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ความประหยัดค่าใช้จ่ายทั้งการเดินทางและค่าเล่าเรียน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมต่าง ๆ และสื่อการเรียนการสอนที่มีความครอบคลุมทั้งการเรียนการสอนแบบทดสอบ สื่อการเรียนการสอน เอกสารประกอบการสอน เป็นต้น ในด้านการเรียนการสอนดนตรีที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ดนตรีอย่างแท้ คือ การเรียนรู้จากเสียงหรือการยกตัวสาธิตประกอบมิใช่เพียงการบรรยายหรืออธิบาย (ทีศนา เขมมณี, 2552) ในบทเรียนออนไลน์เพื่อมหาชนสามารถทำให้ผู้เรียนนั้นมีความรู้ความสามารถทางด้านดนตรีได้เข้าใจทั้งทางทฤษฎีและโสตประสาท ยังเป็นแหล่งในการเรียนรู้แบบเสรีไม่จำกัดจำนวนผู้ใช้งานและกลุ่มผู้ใช้งาน มีความสะดวกสบายในการใช้งาน มีรูปแบบการสอนการสื่อที่หลากหลาย ไม่มีค่าใช้จ่ายในการใช้งาน แต่เกิดประโยชน์สูงสุด

มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันการศึกษาที่มีความใกล้ชิดผูกพันกับชุมชนและท้องถิ่น บทบาทความมุ่งหวังมุมมองจากชุมชนว่า มหาวิทยาลัยนั้นเป็นศูนย์กลางของข้อมูล เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ของท้องถิ่น ดังพันธกิจของมหาวิทยาลัย ในด้านดนตรีมหาวิทยาลัยและชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ องค์ความรู้ทางดนตรีมาอย่างช้านาน ซึ่งมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีในท้องถิ่น รวมถึงการบริการวิชาการแก่สถาบันการศึกษาและชุมชนในท้องถิ่น ดังนั้น การสร้างและพัฒนาเครือข่ายทางดนตรีให้เกิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ดนตรีจึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งทั้งภายในและภายนอกองค์กร ทั้งสถาบันการศึกษา โรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ทางดนตรีอย่างยั่งยืน

ดังนั้นการพัฒนาบทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิดเพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานสำหรับตระกูลแซกโซโฟน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนที่สนใจศึกษาปฏิบัติเครื่องดนตรีแซกโซโฟนให้มีพื้นฐานที่ดีถูกต้อง สามารถต่อยอดศึกษาเพิ่มเติมในระดับที่สูงขึ้น ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ได้รับคุณภาพที่เท่าเทียมกัน สร้างสังคมการเรียนรู้ ยุกระดับคุณภาพเยาวชนดนตรีจังหวัดบุรีรัมย์ให้ทัดเทียมมาตรฐานสามารถศึกษาต่อในระดับสูง และนำทักษะดนตรีมาประกอบอาชีพได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานตระกูลแซกโซโฟนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยใช้บทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิด
2. เพื่อศึกษาผลของการใช้งานการพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานตระกูลแซกโซโฟนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยใช้บทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิด

สมมติฐานของงานวิจัย

1. การพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานตระกูลแซกโซโฟนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยใช้บทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิด มีประสิทธิผล 75/75
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนด้วยการพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานตระกูลแซกโซโฟนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยใช้บทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิด สูงกว่าก่อนเรียน

3. ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานตระกูลแซกโซโฟนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยใช้บทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิด อยู่ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิจัย

ประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Subjects & Sampling)

ประชากร

ประชากร (Subject) นักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีความสนใจด้านดนตรีในจังหวัดบุรีรัมย์

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่มีความสนใจศึกษาการปฏิบัติแซกโซโฟน คัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 19 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกต่อไปนี้ คือ 1) เป็นนักเรียนที่ศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษา หรือ มีอายุระหว่าง 12-18 ปี 2) มีความสนใจศึกษาการปฏิบัติแซกโซโฟน 3) มีเครื่องดนตรีเป็นของตนเองหรือสามารถยืมเครื่องดนตรีเพื่อใช้ในการปฏิบัติได้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยใช้การวิจัยแบบ One Group Posttest Design คือ การออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอนโดยมีการทดสอบหลังเรียน (Posttest) หลังจากเรียนด้วยบทเรียนดนตรีออนไลน์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อใช้สอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและการออกแบบบทเรียนดนตรีออนไลน์ 2) บทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิด 3) แบบประเมินทักษะการบรรเลงแซกโซโฟน 4) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานบทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ มีดังนี้

1) การหาค่าความเที่ยงตรง เนื้อหาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC)

2) การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานตระกูลแซกโซโฟนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยใช้บทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิด (75/75)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการบรรยายข้อมูลมีดังนี้

1) การหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) วิเคราะห์คุณภาพของบทเรียนออนไลน์แบบเปิด

2) การค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) Standard Deviation

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาการพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานตระกูลแซกโซโฟนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยใช้บทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิด ผู้วิจัยได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตอนที่ 1 การจัดทำบทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิดเพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานสำหรับตระกูลแซกโซโฟน

ผลการประเมินคุณภาพของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาการปฏิบัติแซกโซโฟนและด้านออกแบบบทเรียนออนไลน์ จำนวน 5 ท่าน โดยใช้แบบประเมินคุณภาพสื่อ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ของกรมวิชาการ เพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียน พบว่า บทเรียนดนตรีออนไลน์ตระกูลแซกโซโฟน มีคุณภาพอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.29$ S.D. = 0.52) ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพสื่อบทเรียนดนตรีออนไลน์

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					\bar{x}	S.D.	แปลผล
	1	2	3	4	5			
1. ส่วนนำของบทเรียน								
สร้างความสนใจ ให้ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น	4	4	4	3	4	3.8	0.45	คุณภาพดี
2. เนื้อหาของบทเรียน								
โครงสร้างของเนื้อหาชัดเจน มีความกว้าง ความลึก เชื่อมโยง ความรู้เดิมกับความรู้ใหม่	4	4	5	4	4	4.2	0.45	คุณภาพดี
มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ	5	5	4	4	5	4.6	0.55	คุณภาพดี
สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะนำเสนอ	4	5	5	3	4	4.2	0.84	คุณภาพดี
สอดคล้องกับการประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน...	4	4	5	4	4	4.2	0.45	คุณภาพดี
ความยากง่ายเหมาะสมต่อผู้เรียน	3	4	4	5	4	3.6	0.55	คุณภาพดี
3. การใช้ภาษา								
ใช้ภาษาถูกต้อง เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน สื่อความหมายได้ชัดเจน เหมาะสมกับผู้เรียน	4	4	4	4	3	3.8	0.45	คุณภาพดี

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					\bar{x}	S.D.	แปลผล
	1	2	3	4	5			
4. การออกแบบบทเรียนดนตรีออนไลน์								
ใช้ภาษาถูกต้อง เหมาะสมกับวัย ของ ผู้เรียน สื่อความหมายได้ ชัดเจน เหมาะสมกับผู้เรียน	4	5	4	5	5	4.6	0.55	คุณภาพดี
ขนาด สีของตัวอักษร ชัดเจน สวยงาม อ่านง่าย เหมาะสมกับ ระดับ ผู้เรียน	5	5	4	5	4	4.6	0.5	คุณภาพดี
ภาพกราฟิกเหมาะสม ชัดเจน สอดคล้องกับเนื้อหาและมีความ สวยงาม มีความคิดสร้างสรรค์ใน การ ออกแบบและสร้างภาพ	4	5	3	4	4	4	0.71	คุณภาพดี
คุณภาพการใช้เสียงดนตรีประกอบ บทเรียนเหมาะสม ชัดเจน น่าสนใจ ชวนคิด น่าติดตาม	5	5	4	5	4	4.6	0.55	คุณภาพดี
5. การออกแบบแบบฝึกหัดและตัวอย่างสาธิตในบทเรียนดนตรีออนไลน์								
แบบฝึกหัดมีความสอดคล้องกับ เนื้อหาบทเรียน	5	5	4	5	5	4.8	0.45	คุณภาพดี
ขนาด สีของ ตัวอักษร ของโน้ต ประกอบ มีความชัดเจน สวยงาม อ่านง่าย เหมาะสมกับระดับ ผู้เรียน	5	5	4	5	5	4.8	0.45	คุณภาพดี
ภาพวิดีโอที่คนผู้สาธิตมีเหมาะสม ชัดเจน สอดคล้องกับเนื้อหาและมี ความสวยงาม มีความสามารถ มองเห็นการปฏิบัติได้อย่างชัดเจน	4	4	4	3	3	3.6	0.55	คุณภาพดี

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					\bar{x}	S.D.	แปลผล
	1	2	3	4	5			
คุณภาพการใช้เสียงดนตรีประกอบ บทเรียนเหมาะสม ชัดเจน สามารถใช้ในการปฏิบัติได้จริง	5	5	4	5	5	4.8	0.45	คุณภาพดี
ค่าเฉลี่ยรวม						4.29	0.52	คุณภาพดี

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาพรวมของบทเรียนดนตรีออนไลน์ตระกูลแซกโซโฟน มีคุณภาพอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = 0.52) สำหรับข้อคิดเห็นผลการตรวจประเมินของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ส่วนนำบทเรียนมีความน่าสนใจ ให้ข้อมูลครบถ้วน เนื้อหาสาระของบทเรียนมีความครบถ้วน เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และเป็นไปตามหลักสูตรที่กำหนด แต่ควรปรับแก้ไขในส่วนสีสันทันเพราะสีสันทันกับพื้นหลัง การใช้ภาษาสื่อความหมายได้ชัดเจน เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน การออกแบบระบบการเรียนการสอนมีการถ่ายทอดเนื้อหาที่น่าสนใจ มีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง แต่ควรปรับการออกแบบด้านการสอนเพิ่มเติมเพื่อเน้นให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ส่วนประกอบด้าน มัลติมีเดียมีการออกแบบที่เรียบง่ายให้ความรู้สึกน่าสนใจ การใช้สีนูนนวล ตัวอักษรเหมาะสมกับ วัยของผู้เรียน ขนาดของตัวอักษรและภาพประกอบสวยงาม ชัดเจน อินโฟกราฟิกต้องสื่อความหมายให้ผู้เข้าใจได้ง่าย ในส่วนของดนตรีพื้นหลังยังไม่เหมาะสมกับเนื้อหาและดนตรีพื้นหลังเสียงดังเกินไปจนทำให้ฟังเสียงบรรยายไม่ชัดเจน ตัวอย่างควรมีความยาวที่ไม่น้อยจนเกินไป ควรตรวจสอบความถูกต้องของการลิงค์อีกครั้ง โน้ตแบบฝึกหัดไม่สัมพันธ์กันในบางบทเรียน โดยภาพรวมบทเรียนดนตรีออนไลน์ตระกูลแซกโซโฟนนี้อยู่ในเกณฑ์ดี

นำไปใช้ในการเรียนการสอนได้ โดยจะถูกติดตั้งบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยใช้ระบบจัดการการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านเครือข่าย (Learning Management System) ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โดยผู้เรียนจะต้องทำการลงทะเบียนบุคคลทั่วไปก่อนที่จะเข้าเรียนบทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิดตระกูลแซกโซโฟน ซึ่งจะถูกรับออกเป็นหัวข้อเรื่อง โดยในแต่ละหัวข้อเรื่องจะมีวิดีโอที่สนับสนุนบทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิดตระกูลแซกโซโฟน สื่อเสริม แบบทดสอบระหว่างเรียนและหลังเรียน โดยในระหว่างการเรียนนักเรียนสามารถใช้กลุ่ม Open Line Group ในการตอบโต้คำถามเบื้องต้น และ Direct Message เพื่อให้ข้อมูลการตอบคำถามที่มีรายละเอียดเชิงลึกรายบุคคล

ตอนที่ 2 การประเมินประสิทธิภาพบทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิดเพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานสำหรับตระกูลแซกโซโฟน

ผู้เรียนที่เรียนด้วยบทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิด การพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานตระกูลแซกโซโฟนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยใช้บทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิด มีประสิทธิภาพเท่ากับ 77.89/78.22

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิดตระกูลแซกโซโฟน

กลุ่มตัวอย่าง	ประสิทธิภาพของบทเรียนออนไลน์แบบเปิด		เกณฑ์การประเมิน
	กระบวนการ (E ₁)	กระบวนการ (E ₂)	
19 คน	77.89	78.22	75/75

จากตารางที่ 2 พบว่า เมื่อทดลองใช้บทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิดตระกูลแซกโซโฟน กับผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง ได้คะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน (E₁) เท่ากับ 77.89 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (E₂) เท่ากับ 78.22 โดยมีประสิทธิภาพเท่ากับ 77.89/78.22 ซึ่งค่าประสิทธิภาพที่ได้นี้สูงกว่าเกณฑ์ แสดงว่าบทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิดตระกูลแซกโซโฟน สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้

ตอนที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการใช้งานบทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิดเพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานสำหรับตระกูลแซกโซโฟน

ผู้วิจัยได้ให้ผู้เรียนทำการประเมินผลหลังการเรียนรู้การใช้งานบทเรียนดนตรีออนไลน์ เป็นแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการเข้าใช้งานบทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิดในแต่ละบทเรียน โดยนำเสนอข้อมูลเป็นค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดค่าความคิดเห็นแต่ละช่วงคะแนนและความหมาย

ระดับ 5	หมายถึง	มากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	มาก
ระดับ 3	หมายถึง	ปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	พอใช้
ระดับ 1	หมายถึง	ควรปรับปรุง

สำหรับการให้ความหมายของค่าที่วัด ได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการให้ความหมายโดยใช้แนวคิดของเบสท์ (Best, 1986) ซึ่งให้การให้ความหมายของค่าเฉลี่ยเป็นช่วงคะแนนและเป็นรายชื่อ ดังนี้

ระดับ 5 คะแนนเฉลี่ย	4.50–5.00	หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด
ระดับ 4 คะแนนเฉลี่ย	3.50–4.49	หมายถึง มีความพึงพอใจมาก
ระดับ 3 คะแนนเฉลี่ย	2.50–3.49	หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง
ระดับ 2 คะแนนเฉลี่ย	1.50–2.49	หมายถึง มีความพึงพอใจพอใช้
ระดับ 1 คะแนนเฉลี่ย	1.00–1.49	หมายถึง มีความพึงพอใจควรปรับปรุง

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นหลังการใช้งานบทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิดของผู้เรียน แสดงเป็นค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

รายการประเมิน	N = 19		
	ระดับความพึงพอใจ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. ด้านรูปแบบลักษณะของบทเรียนดนตรีออนไลน์			
1.1 ตัวอักษรอ่านง่ายชัดเจน	3.95	0.52	มาก
1.2 รูปแบบสวยงาม น่าสนใจ	4.32	0.48	มาก
1.3 มีเทคนิคการนำเสนอที่เหมาะสม น่าสนใจ	4.37	0.50	มาก
1.4 ภาพประกอบสวยงาม เหมาะกับเนื้อหา	3.79	0.85	มาก
1.5 ความยาวบทเรียนมีความเหมาะสม	4.00	0.82	มาก
1.6 เสียงดนตรีมีความเหมาะสมกับบทเรียน	3.79	0.71	มาก
2. ด้านเนื้อหา			
2.1 คำอธิบายเนื้อหาแต่ละหน่วยชัดเจน	4.00	0.67	มาก
2.2 การจัดลำดับเนื้อหาที่มีความเหมาะสม	4.16	0.37	มาก
2.3 ความยากง่ายของเนื้อหาที่มีความเหมาะสม	4.11	0.66	มาก
2.4 ปริมาณเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับเวลาเรียน	3.84	0.83	มาก
2.5 แบบทดสอบมีความเหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหา	4.21	0.54	มาก
2.6 เนื้อหาสามารถนำไปใช้ในบทเรียนได้	3.95	0.71	มาก
3. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้			
3.1 กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้รู้สึกสนุก น่าสนใจ ไม่เบื่อหน่าย	4.26	0.65	มาก
4. การนำไปใช้ประโยชน์			
4.1 เนื้อหาสาระที่อยู่ในบทเรียนดนตรีออนไลน์สามารถนำไปใช้งานได้จริง	4.32	0.58	มาก
รวมเฉลี่ย	4.08	0.66	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผู้ใช้งานบทเรียนดนตรีออนไลน์ตระกูลแซกโซโฟนมีความพึงพอใจในการใช้งานบทเรียนดนตรีออนไลน์ในภาพรวมทั้งหมด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 อยู่ในระดับ มาก และความพึงพอใจในด้านอื่น ๆ พบว่า ความพึงพอใจที่มีมากที่สุด คือ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ เนื้อหาสาระที่อยู่ในบทเรียนดนตรีออนไลน์สามารถนำไปใช้งานได้จริง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 อยู่ในระดับมาก และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ด้านรูปแบบลักษณะของบทเรียนดนตรีออนไลน์ ภาพประกอบสวยงาม เหมาะกับเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 และ เสียงดนตรีมีความเหมาะสมกับบทเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย การพัฒนาการพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานตระกูลแซกโซโฟนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยใช้บทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิด ผู้วิจัยได้พิจารณาประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปราย สรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานตระกูลแซกโซโฟนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยใช้บทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิด ที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 75/75 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากได้ผ่านการศึกษาค้นคว้าพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนและมีปรับปรุงในแต่ละขั้นตอน

จากการพัฒนาการพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานตระกูลแซกโซโฟนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยใช้บทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิด โดยการนำไปทดลองใช้กับนักเรียน 3 ซึ่งครั้งได้ทดลองแบบรายบุคคลกับนักเรียน 3 คน ได้ผลการประเมินประสิทธิภาพบทเรียนออนไลน์เท่ากับ 78.33 / 78.75 ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนยังขาดความพร้อมเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ความรู้คุ้นชินกับกระบวนการเรียนออนไลน์ และองค์ความรู้ทางดนตรีพื้นฐานที่สำคัญ และโน้ตเพลงแบบฝึกหัดในบทเรียนอาจจะไม่สอดคล้องกับการอ่านโน้ตแบบฉบับพลัน ทำให้บางเนื้อหาเกิดปัญหาในการเรียนรู้ จึงได้ทำการเพิ่มโน้ตในสื่อเสริมเพิ่มเติม และนำไปปรับปรุงและแก้ไขส่วนที่บกพร่อง จากนั้นนำไปทดลองแบบกลุ่มกับนักเรียนจำนวน 6 คน ผลปรากฏว่า ประสิทธิภาพของบทเรียนออนไลน์เท่ากับ 78.27/77.92 มีประสิทธิภาพใกล้เคียงกับการทดลองครั้งแรก แสดงให้เห็นถึงบทเรียนออนไลน์มีการพัฒนาไปทิศทางที่ถูกต้องและดีขึ้น และนำไปปรับปรุงครั้งที่ 3 กับผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 19 คน ผลการประเมินประสิทธิภาพเท่ากับ 77.89/78.22 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้ ผลของการใช้กับกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ประสิทธิภาพของบทเรียนออนไลน์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุธาสิณี ธีระพันธ์ (2566) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติทักษะดนตรีออนไลน์สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และ ณิชทร อิศรางกูร ณ อยุธยาและอภิชา แดงจำรูญ (2565) สื่อบทเรียนออนไลน์ นั้นมีความแปลกใหม่ สร้างสรรค์ จึงจะทำให้สื่อที่มีความน่าสนใจ กระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจความอยากรู้อยากเห็นและตัวอย่างในการฝึกปฏิบัติที่ทั้งเสียงตัวอย่างและภาพทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้รวดเร็วขึ้นและเห็นภาพสามารถฝึกปฏิบัติตามไปได้

2. ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนการพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานตระกูลแซกโซโฟนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยใช้บทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิด โดยมีความเห็นว่า บทเรียนออนไลน์นี้มีความสะดวกในการเรียนรู้ มีการจัดลำดับของเนื้อหา และรูปแบบการนำเสนอมีความเหมาะสม น่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น มีความสะดวกในการใช้งานผ่านระบบอินเทอร์เน็ต สามารถทบทวนเพิ่มเติมนอกเวลาได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บัณฑิตา อินสมบัติและคณะ (2564) และ ณิชทร อิศรางกูร ณ อยุธยา และอภิชา แดงจำรูญ (2565) และ สุธาสิณี ธีระพันธ์และคณะ (2566) การนำเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ในการจัดการศึกษาได้ดีขึ้น เพิ่มความยืดหยุ่นด้านเวลาในการเรียนรู้ลดข้อจำกัด สามารถเข้าถึงได้สะดวกและง่ายขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานตระกูลแซกโซโฟนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยใช้บทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิดมีข้อเสนอแนะ 2 ประการดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้เรียนสามารถนำบทเรียนดนตรีออนไลน์ตระกูลแซกโซโฟนนี้ไปใช้ในการเรียนด้วยตนเองได้อย่างอิสระทั้งในและนอกเวลาเรียนตามความพร้อมและความสนใจ
2. บทเรียนดนตรีออนไลน์ตระกูลแซกโซโฟนนี้ สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนดนตรีนอกเวลาสำหรับผู้ที่มีความสนใจศึกษาด้านดนตรี และสามารถนำไปใช้ในการจัดการกิจกรรมดนตรีนอกเวลาเรียนได้
3. ครูผู้สอนควรศึกษาวิธีการและขั้นตอนในการใช้งานบทเรียนดนตรีออนไลน์ตระกูลแซกโซโฟนให้เข้าใจอย่างชัดเจนก่อนที่จะนำไปใช้กับผู้เรียน เพื่อที่จะได้ให้คำแนะนำและการช่วยเหลือดูแลในการเรียนรู้ และการฝึกซ้อมได้อย่างถูกต้อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

1. ควรนำผลการพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีขั้นพื้นฐานตระกูลแซกโซโฟนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยใช้บทเรียนดนตรีออนไลน์แบบเปิด ไปสร้างบทเรียนออนไลน์ในเรื่องหรือเนื้อหาอื่น ๆ โดยเฉพาะวิชาทฤษฎีดนตรีและสอดทักษะ เพื่อให้เกิดการบูรณาการองค์ความรู้ทางดนตรีร่วมกันและเป็นเนื้อหาวิชาที่สำคัญในการเรียนรู้ทางดนตรี
2. ควรมีการศึกษาค่าใช้และการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ ควบคู่ร่วมกับเทคนิคการสอนในรูปแบบต่าง ๆ
3. ในการออกแบบวิถีทัศน์ในการจัดบทเรียนออนไลน์ เมื่อใช้ภาพเคลื่อนไหวและอินโฟกราฟฟิกทำให้เกิดความน่าสนใจมากกว่าวิถีทัศน์ที่เป็นลักษณะการบรรยายด้วย
4. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัญหาในกลุ่มโรงเรียนที่มีขนาดเล็กซึ่งเป็นที่จะให้ความร่วมมือใช้งานนวัตกรรม และตอบโจทย์ปัญหา

เอกสารอ้างอิง

- จิตติวิทย์ พิทักษ์, พงษ์พิทยา สัพโส และอิสรา ก้านจักร. (2562). สภาพปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนดนตรีของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 11(1), 225-237.
- ทิตนา แคมมณี. (2552). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2541). *จิตวิทยาการสอนดนตรี*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ณภัทร อิศรางกูร ณ อยุธยา, และอภิชา แดงจำรุง. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย
บทเรียนออนไลน์ (e-Learning) ในรายวิชาศิลปะ 1 (ดนตรี-นาฏศิลป์) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1 โรงเรียนชลประทานวิทยา อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและ
นวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(10), 145-157.
- บัณฑิตา อินสมบัติ, และคณะ. (2564). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้เรื่องการ
กำหนดปัญหาการวิจัย สำหรับนักศึกษาบัณฑิตศึกษา. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 16(3),
101-114.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ:
พริกหวานกราฟฟิค.
- สุกรี เจริญสุข. (2557). *คู่มือครูดนตรี : ปลูกดอกไม้ในดวงใจกรุงเทพฯ*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยดุริยางคศิลป์
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุธาสิณี ธีระพันธ์. (2566). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติทักษะดนตรีออนไลน์สำหรับ
นิสิตระดับปริญญาตรี วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *Journal of Humanities
and Social Sciences Nakhon Phanom University*, 13(1), 173-188.
- สุธาสิณี ธีระพันธ์ และคณะ. (2566). ความพึงพอใจและความคิดเห็นของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอน
ในรายวิชาปฏิบัติทักษะดนตรีภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19. *วารสาร
มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 42(1), 138-149.
- สุชาติ อยู่แท้กุล. (2564, 16 มีนาคม). ครูดนตรี โรงเรียนสตึก. *สัมภาษณ์*
- ศยามน อินสะอาด. (2561). *การออกแบบบทเรียน e-learning เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง*.
กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- อรรถพล อางจิน. (2564, 16 มีนาคม). ครูดนตรี โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม. *สัมภาษณ์*
- Best, John W. (1986). *Research in Education*. (5th ed). New Jersey: Prentice Hall, Inc.

การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีด้วยระบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน

Development of a teaching system for music practice skills using the Hybrid Learning programs

กำพร ประชุมวรรณ* พงษ์พิทยา สัพโส พรพรรณ แก่นอำพรพันธ์

Komphorn Prachumwan,* Pongpittaya Sapaso, Pornpan Kaenampornpan

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น^{*,2,3}

Doctor of Philosophy Program in Music Faculty of Fine and Applied Arts Khon Kaen University

Komjoun3@hotmail.com

Received: April 11, 2024

Revised: May 25, 2024

Accepted: May 31, 2024

บทคัดย่อ

บทความการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีด้วยระบบการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย เรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนทักษะการขับร้องด้วยระบบการเรียนรู้แบบผสมผสานกลุ่มโรงเรียนมัธยมพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 2 ดนตรี และ 2) เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีด้วยระบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน เริ่มต้นตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2566 จนถึงเดือน กันยายน พ.ศ. 2567 ประชากร ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม ชุดระบบการเรียนทักษะการขับร้องด้วยระบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน

ผลการวิจัยพบว่า จากการสังเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบเนื้อหาที่สอดคล้องสู่การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรี ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ หลักสูตร หลักการหลักสูตร จุดมุ่งหมายหลักสูตร สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 2 ดนตรี ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีโครงสร้างเวลาเรียนรวมทั้ง 3 ชั้นปี จำนวน 120 ชั่วโมง นักเรียนจะได้เรียนดนตรีทั้งหมด 40 ชั่วโมง

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน ประกอบด้วยในแนวคิดในการพัฒนา 3 แนวคิด คือ ระบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน การเรียนรู้ปฏิบัติขับร้อง และ กระบวนการเสริมแรงในระบบการเรียนรู้ นำมาพัฒนาเป็นระบบกระบวนการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีด้วยระบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน แบ่งตามระบบการทำงานเป็น 5 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 สร้างข้อตกลง ระยะที่ 2 พักตัว/อบรม ระยะที่ 3 ดำเนินระบบ ระยะที่ 4 เสริมแรง และระยะที่ 5 วัดและประเมินผล ทั้งนี้การทำงานทั้ง 5 ระยะสามารถนำไปปรับใช้กับการเรียนการสอนปฏิบัติเครื่องดนตรีชนิดอื่นได้เช่นกัน

คำสำคัญ: การพัฒนา ระบบการเรียนรู้การสอน ทักษะปฏิบัติดนตรี ระบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน

Abstract

This article presents the development of a teaching system for music practice skills using a hybrid learning approach. It is part of a broader research project titled The Development of an Instructional Model for Vocal Skills Using Hybrid Learning Programs for Secondary Schools in the Upper Northeastern Region of Thailand. The study aimed to: (1) analyze the Basic Education Core Curriculum of 2008, focusing on the Arts subject area (Strand 2: Music), and (2) develop a blended learning system for teaching music practice skills. The project spans from October 2023 to September 2024, involving participants grouped as experts and practitioners, selected via purposive sampling. Data collection tools included surveys, observation forms, interviews, questionnaires, focus group discussions, and a hybrid learning-based singing skills instructional package.

The research findings revealed that the synthesized analysis of the Basic Education Core Curriculum (2008) aligns with the requirements for developing a teaching system for music practice skills. Key components derived from the curriculum include its vision, principles, objectives, learner competencies, desirable characteristics, and learning standards. The curriculum prescribes a total of 120 hours of instruction for upper secondary students over three years, with 40 hours allocated specifically to music education.

The hybrid learning system was developed based on three core concepts: blended learning, vocal practice, and positive reinforcement in the learning process. The development process was divided into five phases: (1) Establishing agreements, (2) Training and incubation, (3) System implementation, (4) Reinforcement, and (5) Assessment and evaluation. This teaching model can also be adapted for practical instruction in other musical instruments.

Keywords: Development, Teaching System, Music Practice Skills, Hybrid Learning

บทนำ

ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์โลกตลอดช่วงอายุ มีผลต่อสภาวะจิต การดำรงชีวิต พัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางจิต ไม่เว้นกระทั่งการสร้างภูมิคุ้มกันในการรักษาตนเองจากการฟัง ดนตรี คือศาสตร์แห่งจินตนาการที่จะสะท้อนระบบความคิดของผู้ฟังออกมาทางมโนจิต ภายใต้ความรู้สึกรีกคิดของผู้ฟัง ไม่ว่าจะผู้ฟังจะฟังรับรู้ได้โดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม กล่าวได้ว่าดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของโลกร่วมสมัยที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตามพื้นที่และความเป็นอยู่ของผู้คนมาแต่โบราณ ดังนั้น สามารถแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าดนตรีมีผลกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งในระบบบุคคล และชุมชนเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสภาวะแวดล้อมที่ดีต่อชุมชนและพัฒนาผู้คนตลอดช่วงของการเวลาที่ผ่านมา ดนตรี คือศิลปะที่เน้นการใช้ “เสียง” เป็นสื่อธรรมชาติ ดนตรีจึงมีลักษณะเป็นนามธรรมไม่ขึ้นอยู่กับโลกแห่งปรากฏการณ์ เสียงของดนตรี ความลึกซึ้งในเสียงเพลง ความคิดและจินตนาการจะมีความสัมพันธ์กับลีลาของเพลงต้องอาศัยการร้อยกรอง ให้เกิดความงามความไพเราะ สอดแทรกด้วยอารมณ์และการสร้างสรรค์

แผนการศึกษาแห่งชาติมุ่งเป้าต้องการที่จะพัฒนากำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 กำหนดวิสัยทัศน์ ไว้ว่า คนไทยทุกคนได้รับการศึกษา และเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (Office of the Education Council, 2017) ทั้งนี้ ระบบการศึกษาในทุกช่วงชั้นของการเรียนรู้ในประเทศไทย มีการนำเอาดนตรีเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ การศึกษามีการแบ่งออกเป็น 4 ช่วงชั้น ได้แก่ ช่วงชั้นที่ 1 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1–3) ช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4–6) ช่วงชั้น ที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1–3) ช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4–6) โดยช่วงชั้นที่ 1-3 เป็นการศึกษาภาคบังคับ และช่วงชั้นที่ 4 เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ไม่เว้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาก็มีการจัดการเรียนการสอนสายวิชาชีพทางดนตรีที่มีความจำเพาะในความเป็นศาสตร์สู่การปฏิบัติงานในตลาดแรงงานทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีความหลากหลาย

การเรียนปฏิบัติทักษะทางดนตรี เป็นเรื่องที่มีการจัดการเรียนการสอนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และเป็นทักษะที่มีส่วนในการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียนได้เป็นอย่างดีแต่หากบุคลากรในการสอนปฏิบัติทางดนตรีมีน้อย และเป็นบุคลากรที่มีความจำเพาะตามศาสตร์ของการศึกษา ทำให้การส่งต่อองค์ความรู้ในการปฏิบัติทางดนตรีเป็นไปอย่างมีข้อจำกัด จึงเกิดเป็นรูปแบบการแก้ไขปัญหามาโดยการจ้างวิทยากรที่มีองค์ความรู้เข้ามาในโรงเรียนเพื่อสร้างการเรียนรู้ในรูปแบบการอบรม แต่หากเมื่อวิทยากร อบรมเสร็จสิ้นผู้เรียนหรือนักเรียนไม่สามารถที่จะต่อยอดองค์ความรู้จากที่ได้รับการเรียนจึงทำให้องค์ความรู้และทักษะการปฏิบัติทางดนตรี ไม่เกิดการสืบต่อและพัฒนาไปในทิศทางที่ดี ประกอบกับในช่วงเวลาที่ผ่านมามีการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19 ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2563-2564 ส่งผลในกระบวนการจัดการเรียนการสอนในประเทศไทยมีการปรับตัวอย่างรวดเร็วเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้ การปฏิบัติทางดนตรีเป็นส่วนหนึ่งที่ได้รับผลกระทบโดยตรง เนื่องจากเป็นการจัดการเรียนการสอนที่จะต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติกับครูผู้สอนในชั้นเรียน กระทั่งไม่สามารถปฏิบัติเรียนการสอนในรายวิชาปฏิบัติดนตรีตามเป้าประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ได้ ด้วยในช่วงเวลาดังกล่าวมีการปรับระบบการจัดการเรียนการสอนเป็นออนไลน์เกือบจะ 100 เปอร์เซ็นต์ ในกลุ่มผู้เรียนที่ไม่มีความพร้อมในการเรียนทั้งระบบการสื่อสารการเรียนและเครื่องมือดนตรีที่จะฝึกปฏิบัติจึงไม่สามารถที่จะเกิดการเรียนรู้ได้

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและเรื่อง การพัฒนาระบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสาน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนปฏิบัติดนตรีที่มีการผสมผสานระหว่างการเรียนในชั้นเรียน และรูปแบบออนไลน์ สู่การจัดการเรียนการสอนและพัฒนาระบบการสร้างการเรียนรู้ทางด้านการปฏิบัติทางดนตรีให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงวัย ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดเป็นประโยชน์แก่การสร้างการเรียนการสอนทางดนตรีสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 2 ดนตรี
2. เพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสาน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยมีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยกลุ่มประชากร

กลุ่มผู้รู้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนดนตรี ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน ขั้บร้องออนไลน์ จำนวน 5 คน โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นผู้เชี่ยวชาญศาสตร์เฉพาะนั้น ๆ และมีการทำงานเกี่ยวกับศาสตร์เฉพาะด้านมากกว่า 5 ปี ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนดนตรี ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนขั้บร้องออนไลน์

กลุ่มผู้ปฏิบัติ ได้แก่ วิทยากร 1 คน โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือก คือ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการสอนการขั้บร้อง มากกว่า 15 ปีขึ้นไปและมีการสอนในรูปแบบออนไลน์ มากกว่า 2 ปีขึ้นไป เพื่อเป็นสื่อกลางในการสื่อสารองค์ความรู้ผ่านระบบการเรียนรู้การขั้บร้องแบบผสมผสานสู่ครูผู้ควบคุมในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และนักเรียนผู้เข้าร่วมโครงการ

ผู้ดูแลระบบ 1 คน โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือก คือ ต้องเป็นผู้มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ดนตรี ไม่ต่ำกว่า 5 ปี มีคุณสมบัติทางดนตรีโดยตรง สามารถเดินทางมาเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม และเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนการขั้บร้องแบบผสมผสาน เพื่อดูแลระบบการสื่อสารของการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์โดยจะดำเนินการทุกระบบผ่านผู้ดูแลระบบเป็นศูนย์กลาง

ครูผู้ควบคุม 1 คนโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือก คือ จะต้องเป็นครูในโรงเรียนที่สามารถเข้าร่วมโครงการได้มีคุณสมบัติทางดนตรีโดยตรง สามารถเดินทางมาเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม และเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนการขั้บร้องแบบผสมผสาน เพื่อดำเนินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ดำเนินระบบการสอนออนไลน์ในระหว่างวันเสาร์ และอาทิตย์ที่มีการจัดโครงการ ดำเนินการสอนในวันจันทร์ อังคาร พฤหัสบดี และประเมินการพัฒนาของผู้เรียน

กลุ่มตัวอย่าง อาสาสมัครที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 20 คน โดยใช้การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่เป็นกลุ่มนักเรียนที่มีความสนใจในการเรียนปฏิบัติทักษะการขั้บร้อง เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนการขั้บร้องแบบผสมผสาน โดยจะรับอาสาสมัครกลุ่มตัวอย่างเฉพาะในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม และสามารถเดินทางมาเข้าร่วมในพื้นที่โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยนครพนม พนมพิทยพัฒน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีด้วยระบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน ประกอบด้วย

- 1) แบบสำรวจ (Basic Survey)
- 2) แบบสังเกต (Observation Form) เป็นแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation)
- 3) แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) มี 2 แบบคือ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview Form)
- 4) แบบสอบถาม (Questionnaire)
- 5) การสนทนากลุ่ม
- 6) ชุดระบบการเรียนรู้ปฏิบัติทักษะทางดนตรีด้วยระบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน: การขั้บร้อง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เป็นผู้พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำไปวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) พิจารณาข้อคำถามที่มีค่า

IOC เป็นรายช้อมีค่ามากกว่า 0.6 ขึ้นไป และปรับปรุงแบบสอบถามความคิดเห็นตามข้อเสนอแนะ โดยสถิติการหาค่าคุณภาพเครื่องมือ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นข้อมูลด้านหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 2 ดนตรี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนสาระการเรียนรู้ดนตรีและศิลปะ ดนตรีในสถานศึกษา การเรียนปฏิบัติดนตรี การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน เทคนิคการสอนปฏิบัติทักษะดนตรี เทคนิคการพัฒนาการปฏิบัติดนตรี แนวคิดระบบการพัฒนาระบบการชั่งขึ้นของผู้เรียน

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนดนตรี 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง

ผลการดำเนินการเพื่อวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 2 ดนตรี ในประเด็น โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหารายวิชาและการสอนการปฏิบัติดนตรี กระบวนการจัดการสอน การวัดและประเมินผลและนำเอาผลการวิเคราะห์ไปประกอบสร้างระบบการเรียนการสอนปฏิบัติดนตรี (การขับร้อง) แบบผสมผสาน และนำเครื่องมือเสนอตรวจสอบกับผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาระบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ 1) นำเครื่องมือที่ทดลองใช้แล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอคำแนะนำปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้ถูกต้องสมบูรณ์ 2) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ 3) นำไปใช้งานจริง 4) ตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการใช้งานระบบ 5) ปรับปรุงแก้ไขความสมบูรณ์ของเครื่องมือ 6) เสนอกับผู้เชี่ยวชาญ

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนดนตรี รวมทั้งหมด 5 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ 3 คน และกลุ่มตัวอย่าง อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการ จำนวน 20 คน รวมทั้งหมด 28 คน

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม

ผลการดำเนินการ สามารถพัฒนาระบบการเรียนการสอนทักษะการขับร้องด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสาน พร้อมทั้งนำเครื่องมือที่ได้ไป ใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (Try Out) และนำข้อมูลกลับมาปรับปรุงและพัฒนาและนำเครื่องมือเสนอตรวจสอบกับผู้เชี่ยวชาญ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน วิเคราะห์หาค่าความถี่ และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ประกอบตาราง

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 2 ดนตรี

กระบวนการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 2 ดนตรี เป็นการวิเคราะห์จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ด้านหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 2 ดนตรี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนสาระการเรียนรู้ดนตรีและศิลปะ ดนตรีในสถานศึกษา การเรียนปฏิบัติดนตรี การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน เทคนิคการสอนปฏิบัติทักษะดนตรี เทคนิคการพัฒนาการปฏิบัติดนตรี แนวคิดระบบการพัฒนาการช่วงชั้นของผู้เรียน โดยผลการวิเคราะห์มุ่งเน้นเพื่อการนำไปใช้ในพัฒนาระบบการเรียนการสอนทักษะการขับร้องด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสานเท่านั้น ประกอบด้วย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 2 ดนตรี ดังนี้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบผลการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และองค์ประกอบของหลักสูตรที่มีความเกี่ยวข้องเพื่อใช้สร้างระบบการเรียนการสอนปฏิบัติทักษะดนตรีด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสาน ประกอบด้วย ปัจจัยดังต่อไปนี้ วิสัยทัศน์หลักสูตร หลักการหลักสูตร จุดมุ่งหมายหลักสูตร สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมาตรฐานการเรียนรู้ มีรายละเอียดการวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ศึกษา และนำเอาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 อันเป็นหลักสูตรที่พัฒนาและปรับปรุงมาจาก หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ประกอบกับแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ส่วนแนวทางการพัฒนาคนในสังคมไทยและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้เกิดการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีชัดเจนในเป้าหมายของหลักสูตร รูปแบบการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา สามารถวิเคราะห์ตามองค์ประกอบหลักสูตร ประกอบด้วย วิสัยทัศน์หลักสูตรที่มีทิศทางเพื่อพัฒนาเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 พร้อมทั้งหลักการหลักสูตร 5 ประการ จุดมุ่งหมายหลักสูตร 5 ประการ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 ด้าน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประเด็น และ มาตรฐานการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนในการสร้างระบบการเรียนการสอนทักษะการขับร้องด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสานในขั้นตอนต่อไป

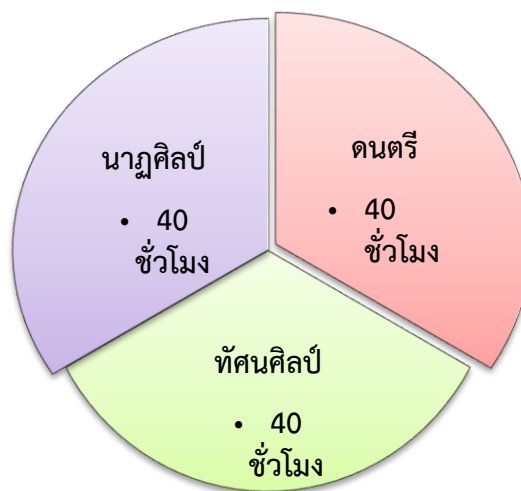
สาระและมาตรฐานการเรียนรู้สาระที่ 2 ดนตรี

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียน จำนวน 67 มาตรฐาน โดยกำหนดให้การเรียนรู้ดนตรีอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 2 ดนตรี ที่ส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการเรียนการสอนทักษะการขับร้องด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสานมีองค์ประกอบของสาระการเรียนรู้ทางดนตรี จากการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาที่มีส่วนเกี่ยวข้องและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนปฏิบัติทักษะดนตรีด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสาน คือ การจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐาน ศ 2.1 มีรายละเอียดดังนี้

การจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐาน ศ 2.1 มีการจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจและแสดงออกทางดนตรี สามารถสร้างข้อสังเกต รวมไปถึงมีทักษะการวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจักษ์ คุณค่าทางดนตรีรวมถึง สามารถถ่ายทอดความรู้สึกความคิดต่อดนตรีมีความชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน คือ แนวทางในการจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นในด้านสอนทักษะการปฏิบัติทางดนตรีและการสร้างสรรค์ประกอบการแสดงออกให้แก่ผู้เรียน

ระบบโครงสร้างเวลาเรียน สาระที่ 2 ดนตรี จากการศึกษาวิเคราะห์ระดับการเรียนประถมศึกษา ชั้นปีที่ 1-6 มีโครงสร้างเวลาเรียน สาระดนตรีกลุ่มที่ 2 ชั้นปีละ 80 ชั่วโมง ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ชั้น

ปีที่ 1-3 มีโครงสร้างเวลาเรียน สาระดนตรีกลุ่มที่ 2 ชั้นปีละ 80 ชั่วโมง มีค่าน้ำหนักวิชาเท่ากับ 2 หน่วยกิต และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ชั้นปีที่ 4-6 มีโครงสร้างเวลาเรียน สาระดนตรีกลุ่มที่ 2 รวมทั้ง 3 ชั้นปี จำนวน 120 ชั่วโมง มีค่าน้ำหนักวิชาเท่ากับ 3 หน่วยกิต จะเห็นได้ว่าโครงสร้างเวลาเรียน สาระที่ 2 ดนตรี ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ชั้นปีที่ 4-6 มีโครงสร้างเวลาเรียนรวมทั้ง 3 ชั้นปี มีจำนวนเพียง 120 ชั่วโมง และหากแยกออกตามการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ที่ประกอบด้วย ทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนโครงสร้างเวลาเรียน สาระที่ 2 ดนตรี วิเคราะห์ และสามารถแสดงได้ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพที่ 1 อัตราส่วนชั่วโมงการเรียนรู้กลุ่มสาระศิลปะ มัธยมศึกษาตอนปลาย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า อัตราการเรียนในชั่วโมงของระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ชั้นปีที่ 4-6 มีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตาม มาตรฐาน ศ 2.1 และมาตรฐาน ศ 2.2 ที่ระบุในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนั้นแล้วการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระดนตรีในกลุ่มการเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จึงเป็นกลุ่มที่ควรมีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน องค์ความรู้ที่เป็นทางเลือกเข้าไปเป็นส่วนประกอบของการเรียนการสอนในโรงเรียน

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ดนตรี จากการวิเคราะห์เป้าประสงค์ของสาระที่ 2 ดนตรี คือ ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในองค์ประกอบของดนตรี สามารถถ่ายทอดความรู้สึกผ่านเสียงดนตรีอย่างอิสระ สามารถแสดงดนตรีออกมาในรูปแบบต่าง ๆ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานทางดนตรี รวมถึงแสดง ความรู้สึกที่มีต่อดนตรีในรูปแบบสุนทรีย์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างประเพณี วัฒนธรรม และเหตุการณ์ใน ประวัติศาสตร์ สามารถคิด วิเคราะห์ วิจาร์ณ ผลงานดนตรี เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของงานดนตรีอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยและสากล ร้องเพลงและ เล่นดนตรีในรูปแบบต่าง ๆ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงดนตรี และแสดงความรู้สึกที่มีต่อดนตรีในเชิง สุนทรีย์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับประเพณีวัฒนธรรมและเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์

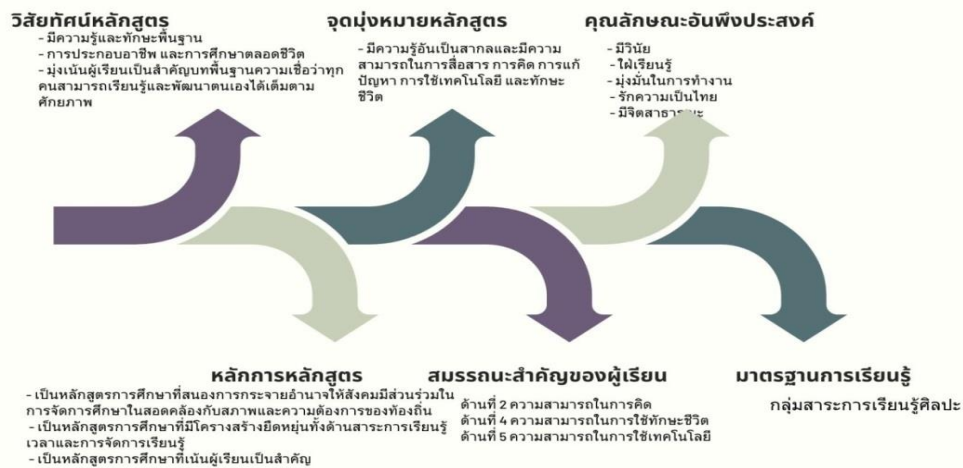
โดยสรุปผลการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 2 ดนตรี เป็นกลุ่มที่มุ่งเน้นที่พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิด การกล้า แสดงออก รวมไปถึงทักษะความเข้าใจในองค์ประกอบของวัฒนธรรมทางดนตรี ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ หลักสูตร หลักการหลักสูตร จุดมุ่งหมายหลักสูตร สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์

และมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มีโครงสร้างเวลาเรียนในระดับมัธยมปลาย ตลอด 3 ชั้นปี นักเรียนจะได้เรียนดนตรีทั้งหมด 40 ชั่วโมง ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ดนตรี มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และอธิบายความหลากหลายทางวัฒนธรรมดนตรี ตลอดจนสามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีมีเทคนิค และการถ่ายทอดอารมณ์เพลงด้วยการร้องบรรเลงเครื่องดนตรีเดี่ยวและรวมวง รวมไปถึงรูปแบบบทเพลงของวงดนตรีไทยแต่ละยุคสมัย รูปแบบบทเพลงและวงดนตรีสากลแต่ละยุคสมัย ประวัติศาสตร์ท่วงทำนอง และวิธีการในการส่งเสริมอนุรักษ์ดนตรีไทย

จากผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาระบบการเรียนรู้ปฏิบัติทักษะทางดนตรีด้วยระบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน โดยมุ่งเน้นทักษะปฏิบัติตัวอย่างในการใช้งานระบบ คือ ทักษะการขับร้อง เนื่องจากเป็นทักษะที่ไม่ได้ใช้เครื่องดนตรีในการเรียน สามารถถ่ายทอดได้ผ่านการสื่อสาร และสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนเป็นทักษะที่มีความต้องการเรียนรู้สูง และขาดบุคลากรทางการสอนทักษะปฏิบัติการขับร้องในหลายพื้นที่

2. การพัฒนาระบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีด้วยระบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน

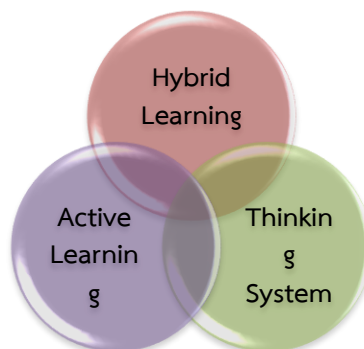
การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Hybrid Education) คือ การจัดการเรียนการสอน ที่มีรูปแบบของชั้นเรียนประกอบไปด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ การสอนทางไกล (Distant Learning) และการเรียนแบบสร้างปฏิสัมพันธ์ (Interaction) สร้างเป็นการเรียนรู้แบบ การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน “Blended Learning” หรือ “Hybrid Education” ทั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาโครงสร้างการจัดการเรียนรู้จากการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพที่ 2 โครงสร้างการจัดการเรียนรู้จากการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่นำมาใช้ในการพัฒนา

เมื่อนำเอาวิสัยทัศน์หลักสูตร หลักการหลักสูตร จุดมุ่งหมายหลักสูตร สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการเรียนรู้ปฏิบัติทักษะทางดนตรีด้วยระบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน โดยผู้วิจัยได้นำเอามาพัฒนาร่วมกับแนวคิดการสอนแบบ Hybrid Learning คือ มีการสอนร่วมกับระหว่างการเรียนการสอน

ทางไกล (Distant Learning) ผ่านระบบเครือข่ายออนไลน์ ร่วมกับการเรียนแบบสร้างปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และการสร้างการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ประกอบกับแนวคิดด้านการสอนทางกระบวนการคิด (Thinking System) ดังนี้

ภาพที่ 3 แนวคิดที่ใช้ประกอบการพัฒนาระบบการเรียนปฏิบัติทักษะทางดนตรีด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสาน

เมื่อผนวกทั้ง 3 แนวคิดเข้าด้วยกันแล้วต่อมาผู้วิจัยได้ออกแบบระบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสาน เป็นที่เรียบร้อยแล้วผู้วิจัยจึงทดลองการสร้างโดยใช้ทักษะปฏิบัติการขับร้องเป็นตัวอย่างออกมาเป็น ชุดระบบการเรียนปฏิบัติทักษะทางดนตรีด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสาน: การขับร้อง โดยมีระยะเวลาในการเรียนรู้ทั้งหมด 20 ชั่วโมง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 รายละเอียดชั่วโมงของชุดระบบการเรียนปฏิบัติทักษะทางดนตรีด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสาน: การขับร้อง

ลักษณะเนื้อหา	จำนวนชั่วโมง	วิธีการเรียน	ผู้รับผิดชอบ
บรรยาย/ทฤษฎี/ปฏิบัติ	8	การเรียนการสอนทางไกล (Distant Learning)	วิทยากรประจำโครงการ
สอนเสริม/ปฏิบัติ	12	การเรียนแบบสร้างปฏิสัมพันธ์ (Interaction)	ครูผู้ควบคุม

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าระยะเวลาในการเรียนรู้ทั้งหมด 20 ชั่วโมง โดยจะมี 8 ชั่วโมงที่ผู้เรียนจะทำการเรียนรู้กับวิทยากรด้านการขับร้อง และจะมี 12 ชั่วโมงที่ผู้เรียนจะเรียนกับผู้ควบคุมการสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน 3 กระบวนการเมื่อนำมาปรับเข้าสู่การใช้งานทางด้านการเรียนการสอนปฏิบัติขับร้องจะประกอบไปด้วย 5 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 สร้างข้อตกลง คือ ในการดำเนินการระบบจะเริ่มขึ้นได้จะต้องมีการสร้างข้อตกลงสำหรับการเรียนการสอน โดยจะเป็นการสร้างระหว่างหน่วยงานที่ความต้องการจะใช้งานระบบเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ระยะที่ 2 พักตัว/อบรม คือ การจัดสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับกระบวนการทำงานของระบบ และหัวข้อที่จะใช้ในการสอน โดยการนำเอาครูหรือผู้สอนประจำโรงเรียน หรือแหล่งเรียนรู้นั้น ๆ มาเรียนรู้หัวข้อวิธีการสอน วิธีการสังเกต การวัดทักษะ ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในชั้นเรียนระหว่าง ผู้เข้าร่วมอบรม และวิทยากร

กล่าวคือ ระยะที่วิทยากรหลัก จะพบกับ ครูผู้สอน โดยจัดขึ้นที่ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ในวันที่ 30 กันยายน 2566

ระยะที่ 3 ดำเนินระบบ Hybrid Education คือ การเริ่มการจัดการเรียนการสอนโดยระบบ ในการเรียนการสอนปฏิบัติการขับร้อง โดยจะเกิดขึ้นระหว่าง วิทยากร กับ ผู้เรียน ในรูปแบบของการเรียนการสอนทางไกล (Distant Learning) โดยจะจัดในช่วงของวันเสาร์ และอาทิตย์ ระหว่างวันที่ 7-29 ตุลาคม 2566 ณ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยนครพนม พนมพิทยพัฒน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

ระยะที่ 4 เสริมแรง ภายใต้การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเสริมแรงในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การชี้นำทางกระบวนการคิด (Thinking System) และระบบผู้นำทาง (Facilitator) ของครูผู้สอน ขั้นตอนนี้จะเกิดขึ้นระหว่าง ผู้เรียน กับครู โดยจะจัดระหว่างสัปดาห์ ในวันจันทร์ อังคาร พุธ ศุกร์ ระหว่างวันที่ 7-29 ตุลาคม 2566 ณ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยนครพนม พนมพิทยพัฒน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

ระยะที่ 5 วัดและประเมินผล โดยใช้การสอบแบบปฏิบัติทักษะตามเกณฑ์การประเมินของครูผู้สอน และวิทยากร สามารถวัดและประเมินผลได้หลายรูปแบบจากการปฏิบัติตามเกณฑ์หรือจากการปฏิบัติจากการสังเกต ตามข้อตกลงของการสร้างชุดเครื่องมือของการสอนในคราวนั้น ในรูปแบบการวัดและประเมินผลแบบ (Rating cale) โดยเครื่องมือที่ใช้วัดจากครูผู้สอน สังเกตพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละหัวข้อ ของการเรียนรู้ในแต่ละชั่วโมง โดยมีการประเมินรูปแบบของการปฏิบัติทักษะออกมาเป็นตัวเลขที่จัดเป็น อันดับหรือเป็นช่วง เพื่อบอกให้ทราบว่า ผู้ที่ถูกวัดอยู่ ณ จุดใด น้อยสุด (คะแนนเท่ากับ 1) ไปจนถึง มากที่สุด (คะแนนเท่ากับ 5) เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนของกลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มตัวอย่างโดยใช้ ชุดระบบการเรียนปฏิบัติทักษะทางดนตรีด้วยระบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน: การขับร้อง สามารถสรุปได้ดังตารางแสดงคะแนนก่อน-หลังเรียน ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงคะแนนก่อน-หลังเรียน ในการใช้งานชุดระบบการเรียนปฏิบัติทักษะทางดนตรีด้วยระบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน: การขับร้อง

คะแนน	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	P	\bar{X}	S.D.
ก่อนเรียน	20	20	193	9.65	48.25	2.32
หลังเรียน	20	20	350	17.5	87.50	1.43

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถทักษะการขับร้องด้วยระบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน กลุ่มอาสาสมัครกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน

จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน พบว่า คะแนนรวมมีทั้งหมด 193 คะแนน ค่า ($P = 9.65$, $\bar{X} = 48.25$, S.D. = 2.32)

ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน พบว่า คะแนนรวมมีทั้งหมด 350 คะแนน ค่า ($P = 17.5$, $\bar{X} = 87.50$, S.D. = 1.43)

ดังนั้น คะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นอาสาสมัครในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมและเข้าร่วมกิจกรรมในพื้นที่โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยนครพนม พนมพิทยพัฒน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม จำนวน 20 คน สามารถมีพัฒนาการทางด้านทักษะการขับร้องได้ดียิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 2 ดนตรี

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย วิสัยทัศน์หลักสูตร หลักการหลักสูตร จุดมุ่งหมายหลักสูตร สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และ มาตรฐานการเรียนรู้ สามารถสรุปได้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่พัฒนาและปรับปรุงมาจาก หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยยึดหลักแนวคิดผลการใช้งาน การศึกษาวิจัยหลังการใช้งานหลักสูตร ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ในการพัฒนาเป็น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีการ กำหนดวิสัยทัศน์หลักสูตร เพื่อพัฒนาเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 พร้อมทั้งหลักการ หลักสูตร 5 ประการ จุดมุ่งหมายหลักสูตร 5 ประการ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 ด้าน คุณลักษณะอัน พึงประสงค์ 8 ประเด็น และ มาตรฐานการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 2 ดนตรีมีองค์ประกอบของสาระการเรียนรู้ ได้แก่ มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิวิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอด ความรู้สึกความติดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และ มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจ ความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเห็นคุณค่าของดนตรีเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาสากล สาระที่ 2 ดนตรี ใน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ชั้นปีที่ 4-6 มีโครงสร้างเวลาเรียนรวมทั้ง 3 ชั้นปี มี 120 ชั่วโมง และหากแยกออกตามการจัดการเรียนการสอนของกลุ่ม สาระการเรียนรู้ศิลปะ ที่ประกอบด้วย ทักษะศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ เมื่อมาตีความเป็น 3 หมวดรายวิชา แล้ว ตลอด 3 ชั้นปี นักเรียนจะได้เรียนดนตรีทั้งหมด 40 ชั่วโมง ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ดนตรี มุ่งเน้นให้ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และอธิบายความหลากหลายทางวัฒนธรรมดนตรี ตลอดจนสามารถปฏิบัติเครื่องดนตรี มีเทคนิค และการถ่ายทอดอารมณ์เพลงด้วยการร้องบรรเลงเครื่องดนตรีเดี่ยวและรวมวง รวมไปถึงรูปแบบ บทเพลงของวงดนตรีไทยแต่ละยุคสมัย รูปแบบบทเพลงและวงดนตรีสากลแต่ละยุคสมัย ประวัติศาสตร์ทฤษฎี และแนวทางและวิธีการในการส่งเสริมอนุรักษ์ดนตรีไทย

2. พัฒนาระบบการเรียนการสอนทักษะการขับร้องด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสาน

ภายหลังการสังเคราะห์หลักสูตรแกนกลางในส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดระบบการ จัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานแล้วนั้นในขั้นตอนกระบวนการพัฒนาระบบการเรียนแบบผสมผสาน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเอาแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการเรียนการสอน ในรูปแบบ แอดดี (ADDIE Model) โดยใช้การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง แล้วนำข้อมูลมาออกแบบสู่การพัฒนา นำไปใช้งาน ก่อนจะมีการประเมินเพื่อพัฒนา ร่วมกับการสร้างการเรียนรู้แบบผสมผสาน ที่จะประกอบไป ด้วยการเรียนทางไกล และการเรียนแบบปฏิสัมพันธ์ ผสมกับแนวคิดและทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญา กิลฟอร์ด (Guilford's Structure of Intellect Model) เพื่อสร้างมิติของการจัดการเรียนการสอนในแต่ละ ครั้งที่มีการสร้างการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้นั้นผู้เรียนจะต้องเข้าใจเนื้อหาที่มีการสื่อสาร มีการชักนำความรู้ ผ่านการปฏิบัติ เกิดเป็นทักษะและผลที่ดีกับผู้เรียน เป็นผลเชิงบวกทั้ง วิทยากร ครูผู้สอน และผู้เรียน เป็น ผลผลิตของระบบการพัฒนาการเรียนแบบผสมผสาน สามารถอธิบายโดยสรุปกระบวนการเรียน การสอนแบบผสมผสาน ดังนี้

การเรียนแบบผสมผสาน ทักษะปฏิบัติดนตรี คือ รูปแบบระบบการจัดการเรียนการสอนปฏิบัติ ดนตรี รูปแบบหนึ่งเกิดขึ้นจากความก้าวหน้าของระบบการเรียนการสอนในปัจจุบันที่มีการนำเอาเทคโนโลยี ที่ทันสมัยเข้ามาประยุกต์ใช้ในระบบการจัดการเรียนการสอน ทำให้การจัดการเรียนรู้นั้นเปลี่ยนแปลงไป

เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้นในการจัดการเรียนการสอนปฏิบัติดนตรี จึงได้มีการพัฒนาปรับปรุงระบบการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ขึ้นสำหรับการเรียนการสอนปฏิบัติดนตรี โดยเป็นการผสมผสานการเรียนรู้แบบในชั้นเรียน และการเรียนจากเทคโนโลยีมารวมเข้าด้วยกัน จึงเรียกระบบการเรียนรู้แบบ “Hybrid Education: Music Practical”

หลักการแนวคิดประกอบการพัฒนาหลักอยู่ทั้งหมด 3 แนวคิด ได้แก่ ระบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Hybrid Education) การเรียนปฏิบัติขับร้อง (Voice Music Practice) และ กระบวนการเสริมแรงในระบบการเรียนรู้ (Reinforcement Positive in the Learning System) ทั้ง 3 แนวคิดหลักจะมีระบบของการดำเนินการประสานกันเพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบองค์ความรู้เป้าหมายที่เครื่องต้องการจะขึ้นนำ และเสริมแรงในส่วนของการเรียนรู้ตามระยะกระตุ้น เพื่อให้ระบบการเรียนการสอนเกิดประโยชน์สูงสุด

ระบบและขั้นตอนการทำงานระบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน แบ่งระบบการทำงานเป็น 5 ระยะ มีระบบการทำงานได้แก่ ระยะที่ 1 สร้างข้อตกลง ระยะที่ 2 พักตัว/อบรม ระยะที่ 3 ดำเนินระบบ ระยะที่ 4 เสริมแรง และระยะที่ 5 วัดและประเมินผล

จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ก่อนเรียน พบว่า คะแนนรวมมีทั้งหมด 193 คะแนน ค่า $(P = 9.65, \bar{X} = 48.25, S.D. = 2.32)$ และหลังเรียน มีคะแนนรวมมีทั้งหมด 1275 คะแนน ค่า $(P = 17.5, \bar{X} = 87.50, S.D. = 1.43)$ ดังนั้น คะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง 20 คน สามารถมีพัฒนาการทางด้านทักษะการขับร้องได้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีด้วยระบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน ผลของการวิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

การศึกษาวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 2 ดนตรี ผู้วิจัยพบว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย วิสัยทัศน์หลักสูตร หลักการหลักสูตร จุดมุ่งหมายหลักสูตร สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมาตรฐานการเรียนรู้ มีการกำหนดวิสัยทัศน์หลักสูตร เพื่อพัฒนาเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 พร้อมทั้งหลักการหลักสูตร 5 ประการ จุดมุ่งหมายหลักสูตร 5 ประการ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 ด้าน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประเด็น และมาตรฐานการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 2 ดนตรี ใน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ชั้นปีที่ 4-6 มีโครงสร้างเวลาเรียนรวมทั้ง 3 ชั้นปี มีจำนวนเพียง 120 ชั่วโมง และหากแยกออกตามการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ที่ประกอบด้วย ทักษะศิลป์ ดนตรี และ นาฏศิลป์ เมื่อมาตีความเป็น 3 หมวดรายวิชาแล้ว ตลอด 3 ชั้นปี นักเรียนจะได้เรียนดนตรีทั้งหมด 40 ชั่วโมง ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ดนตรี มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และอธิบายความหลากหลายทางวัฒนธรรมดนตรี ตลอดจนสามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีมีเทคนิค และการถ่ายทอดอารมณ์เพลงด้วยการร้อง บรรเลงเครื่องดนตรีเดี่ยวและรวมวง รวมไปถึงรูปแบบบทเพลงของวงดนตรีไทยแต่ละยุคสมัย รูปแบบบทเพลงและวงดนตรีสากลแต่ละยุคสมัย ประวัติศาสตร์ท่วงทำนอง และ แนวทางและวิธีการในการส่งเสริมอนุรักษ์ดนตรีไทย จากข้อค้นพบจากการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 2 ดนตรี ผู้วิจัยได้นำเอาองค์ความรู้นี้เป็นหลักในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนทักษะการขับร้องด้วยระบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน

การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนทักษะการขับร้องด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสาน สร้างจากการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย หลักสูตรหลักสูตร จุดมุ่งหมายหลักสูตร สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ และโครงสร้างเวลาเรียน ขั้นตอนการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนทักษะการขับร้องด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การพัฒนาระบบการเรียนแบบผสมผสาน แนวคิดในการพัฒนาการเรียนขับร้องด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสาน ระบบและขั้นตอนการทำงานของการเรียนขับร้องด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสาน และระบบการเรียนการสอนทักษะการขับร้องด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสาน เป็นไปในทิศทางเดียวกันในประเด็นการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้กลุ่มผู้เรียนสามารถที่จะเข้าถึงกับการเรียนรู้ได้มากขึ้นกับงานวิจัยของ Sandeep and Ganesh (2010) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาของอินเดียให้สูงขึ้นโดยวิธีการสอนแบบผสมผสาน ซึ่งการศึกษาของอินเดียแบบดั้งเดิมจำนวนผู้เรียนต่อกลุ่มหรือต่อห้องมีจำนวนมากทำการจัดการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพ จึงได้นำหลักการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบ E-Learning และการเรียนแบบเผชิญหน้า วิธีการนี้ทำให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การเข้าถึงง่ายและกว้างขึ้น มีการเรียนรู้อย่างยั่งยืนและทำให้การศึกษามีคุณภาพโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเป็นการศึกษาสำหรับสหัสวรรษใหม่

หลักการแนวคิดประกอบการพัฒนาหลักอยู่ทั้งหมด 3 แนวคิด ได้แก่ ระบบการเรียนแบบผสมผสานการเรียนปฏิบัติขับร้อง และกระบวนการเสริมแรงในระบบการเรียนรู้ ทั้ง 3 แนวคิดหลัก จะมีระบบของการดำเนินการสอนกันเพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบองค์ความรู้เป้าหมายที่เครื่องต้องการจะชี้แนะ และเสริมแรงในส่วนของการเรียนรู้ตามระยะกระตุ้น เพื่อให้ระบบการเรียนการสอนเกิดประโยชน์สูงสุด

ระบบและขั้นตอนการทำงานระบบการเรียนแบบผสมผสาน แบ่งระบบการทำงานเป็น 5 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 สร้างข้อตกลง ระยะที่ 2 พักตัว/อบรม ระยะที่ 3 ดำเนินระบบ ระยะที่ 4 เสริมแรง และระยะที่ 5 วัดและประเมินผล เป็นไปในทิศทางเดียวกันในประเด็นอิทธิพลของการเรียนต่อสภาพแวดล้อมการเรียนกับงานวิจัยของ Bernacki (2010) ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของการเรียนแบบกำกับตนเองและอิทธิพลของความรู้เดิม ที่มีต่อการแสวงหาความรู้ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบใช้คอมพิวเตอร์เป็นฐาน จากการเชื่อมโยงข้อมูลในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบใช้คอมพิวเตอร์เป็นฐานและการทำบันทึกผลการเรียนรู้ตามกระบวนการการเรียนรู้แบบกำกับตนเองโดยการประเมินความรู้เดิม และลักษณะการใช้แหล่งข้อมูลเชื่อมโยง การกำหนดเป้าหมาย แรงจูงใจภายใน การกำกับตนเอง ทั้ง ก่อนและหลังการเรียนของผู้เรียน การเรียนขับร้องด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสานมีเนื้อหาการเรียนรู้ ประกอบด้วย ปฏิบัติการขับร้อง ส่วนประกอบของการขับร้อง อวัยวะกำเนิดเสียง ท่าทางการขับร้องที่ถูกต้อง การดูแลรักษาเสียง เทคนิคการพัฒนาการขับร้องอย่างถูกวิธี การขับร้องแต่ละประเภท การเทียบเสียง บทฝึก โดยมีจำนวนชั่วโมงของชุดการเรียนขับร้องด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสาน เป็นไปในทิศทางเดียวกันในประเด็นการวางรูปแบบและหัวข้อของการเรียนร้องเพลงเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการเรียนรู้กับงานวิจัยของ ประภัสสร เทียมประเสริฐ (2556) ศึกษากระบวนการเรียนการสอนขับร้องของโครงการศึกษาดนตรีสำหรับบุคคลทั่วไปวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล (ศูนย์การค้าซีคอนสแควร์) เพื่อพัฒนาชุดสื่อการเรียนขับร้องสำหรับบุคคลทั่วไป ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนขับร้องของโครงการศึกษาดนตรีสำหรับบุคคลทั่วไป วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล (ศูนย์การค้าซีคอนสแควร์) มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีขนานไปกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลทั่วไปจากแบบสอบถามที่มีต่อชุดฝึกพบว่ามีความพึงพอใจต่อพัฒนาการ เนื้อหาที่มีความชัดเจน และสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมชุดฝึกชุดนี้ทำให้ผู้เรียนสามารถเพิ่มพูนความรู้ และทักษะในการขับร้องเพลงได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การนำระบบการเรียนการสอนทักษะการขับร้องด้วยระบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน ผู้ใช้งานจะต้องทำความเข้าใจกับกระบวนการของเครื่องมือและระบบก่อนนำไปใช้งาน ด้วยกระบวนการเรียนแบบผสมผสานมีระบบภายในที่เป็นตัวแปรสำคัญต่อการใช้งาน และเป้าประสงค์ของการเรียนในระบบผสมผสาน
2. เครื่องมือในการดำเนินการเรียนออนไลน์จะต้องเป็นเครื่องมือที่สามารถบันทึกกิจกรรมการเรียนการสอนได้ และสามารถรับรองผู้เข้าเรียนได้อย่างเพียงพอ และมีเวลาเพียงพอต่อการสร้างการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง
3. การสร้างการเรียนรู้แบบผสมผสานมีความจำเป็นที่ผู้ที่ควบคุมผู้เรียนจะต้องเข้าใจในระบบการจัดการเรียนการสอน วิธีการ ตลอดจนการวัดและประเมินผล เพื่อให้เป็นผลดีต่อผู้เรียนสูงสุด
4. กิจกรรมประกอบการเรียนมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาเพิ่มเติม และมีการเตรียมการสื่อการสอนที่ทางโครงการจัดเตรียมไว้ให้ก่อน เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้สื่อการสอนในช่วงเวลาเดียวกันพร้อมกับทุกพื้นที่ในช่วงเวลาที่ทำการออนไลน์เวลาเดียวกัน จึงจะทำให้การเรียนพร้อม ๆ เกิดผลสูงสุด เช่น อุปกรณ์สื่อสารประกอบการเรียน สื่อคลิปเสียงประกอบแบบฝึกหัดที่มีให้โหลดก่อนเริ่มการสอนในแต่ละหัวข้อการเรียนรู้ สื่อภาพประกอบการออกเสียงในการขับร้องเพลง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน โดยยกตัวอย่างการใช้งานทักษะปฏิบัติการขับร้องเพียงอย่างเดียว ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรที่จะศึกษาเครื่องดนตรีชนิดอื่นเพื่อเป็นการส่งตรงองค์ความรู้สู่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ทักษะประกอบการเรียนรู้ทางดนตรี ตลอดจนพัฒนาการของมนุษย์ที่มีความเหมาะสมกับการเรียนในแต่ละรูปแบบ
3. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ทักษะประกอบการเรียนรู้ทางดนตรี ตลอดจนพัฒนาการของมนุษย์ที่มีความเหมาะสมกับการเรียนในแต่ละรูปแบบ
4. ควรมีการสร้างโอกาสสำหรับกลุ่มผู้ที่มีความสนใจในการเรียนรู้ที่กว้างขึ้น ไม่เพียงแต่การเรียนรู้ในระบบการศึกษาเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ประภัสสร เทียมประเสริฐ. (2556). *กระบวนการเรียนการสอนขับร้องของ โครงการศึกษาดนตรีสำหรับบุคคลทั่วไป วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล (ศูนย์การค้าซีคอนสแควร์) เพื่อพัฒนาชุดสื่อการสอนขับร้องสำหรับบุคคลทั่วไป. (ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).*
- Bernacki. (2010). *The Influence of Self-Regulated Learning and Prior Knowledge on Knowledge Acquisition in Computer-based Learning Environments*. Dissertation Abstract International.

- Sandeep and Ganesh. (2010). *Transforming Indian Higher Education Through Blended*
Transforming Indian Higher Education Through Blended. IEEE.
- Office of the Education Council. (2017). *The National education plan B.E. 2560-2579*.
Bangkok: Prik-hwan Graphic.

การสร้างสรรคบทเพลงไทยสากลร่วมสมัย “รฤกบวรราชเจ้า” The creation of the contemporary song “Raruek Bawonraratchao”

ดวงดาว เถาว์ศิริณ* สุพรรณณี เหลือบุญชู นพคุณ สุดประเสริฐ
Duangdao Thaohiran*, Supunnee Leuaboonscho, Noppakun Sodprasert
สาขานาฏศิลป์ คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์¹
Program in performing Arts, Faculty of Music and Drama, Bunditpatanasipa Institute
รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตรวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาดุริยางคศิลป์
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์²
Associate Professor Dr., Doctoral Thesis Advisor, Bunditpatanasilpa
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาดุริยางคศิลป์
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์³
Assistant professor Dr., Doctoral Thesis Co-Advisor, Bunditpatanasilpa
nanstar1971@gmail.com

Received: June 20, 2023

Revised: July 14, 2023

Accepted: July 27, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาการสืบทอดและเผยแพร่การขับร้องบทเพลงไทยสากลร่วมสมัยในวงดุริยางค์สากล กรมศิลปากร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และ 2) เพื่อสร้างสรรคบทเพลงไทยสากลร่วมสมัย

ผลการศึกษาพบว่า 1) วงดุริยางค์สากล กรมศิลปากร ได้สืบทอดและเผยแพร่การขับร้องบทเพลงไทยสากลร่วมสมัยมาเป็นเวลานาน โดยบรรเลงเพลงไทยสากลที่ประพันธ์ขึ้นตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้วงดุริยางค์สากล กรมศิลปากรยังได้สืบทอด และเผยแพร่การขับร้องเพลงไทยสากลผ่านการประพันธ์จำนวนมากโดยบุคคลสำคัญต่าง ๆ คือ พระเจนดุริยางค์ หลวงวิจิตรวาทการ เป็นต้น ส่งผลให้บทเพลงไทยสากลยังคงถูกสืบทอดและคงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน ทั้งยังได้รับการบรรเลงในงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้นโดยวงดุริยางค์สากล กรมศิลปากร อีกด้วย 2) ในปัจจุบัน ยังไม่มีบทเพลงที่กล่าวถึงความสำคัญของวังหน้า ซึ่งเป็นสถานที่ตั้งสำคัญของกรมศิลปากรมาเป็นเวลานาน ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงเกิดแนวคิดที่จะสร้างสรรคและประพันธ์บทเพลง “รฤกบวรราชเจ้า” ที่มีเนื้อหายกย่อง เชิดชู และบุคคลสำคัญที่มีคุณูปการต่อสถานที่ดังกล่าว เนื้อหาของบทเพลงจึงเกี่ยวข้องกับความมั่งคั่งของพระราชวังบวรสถานมงคล หรือวังหน้า และพระมหากษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5 หรือกรมพระราชวังบวร 5 พระองค์ ได้แก่ สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ บทเพลงดังกล่าวมีวิธีการประพันธ์เนื้อร้อง และทำนองจากการศึกษาโดยคำนึงถึงความไพเราะของทำนองและคำร้องที่สื่อความหมาย เข้าใจถึงเรื่องราวประวัติความเป็นมาและสามารถเผยแพร่ความรู้ รวมถึงข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับวังหน้าและพระมหากษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ นับว่าเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่มีประโยชน์ต่อสาธารณชน

คำสำคัญ: รุกบวรราชเจ้า การสร้างสรรค์บทเพลงไทยร่วมสมัย วงดุริยางค์สากลสำนักการสังคีต
การสืบทอดการขับร้องเพลงไทยสากล

Abstract

This article aims to (1) study the inheritance and dissemination of contemporary Thai songs performed by the Thai National Symphony Orchestra of the Fine Arts Department and (2) create a new contemporary Thai song. This study was conducted using qualitative research methods.

The findings revealed that the Thai National Symphony Orchestra has long inherited and promoted the performance of contemporary Thai songs, spanning compositions from the reign of King Chulalongkorn (Rama V) to the present day. Key figures, such as Phra Chenduriyang and Luang Wichitwathakan, significantly contributed to the preservation and dissemination of these songs. As a result, contemporary Thai songs continue to be performed at various events organized by the Thai National Symphony Orchestra.

In addition, the study noted the absence of songs that emphasize the historical and cultural significance of Wang Na Palace, an important site of the Fine Arts Department. This inspired the researcher to create and compose the song "Raruek Bawonratchao," which honors the legacy of Wang Na Palace and the royal viceroys of the Rattanakosin period, spanning from King Rama I to King Rama V. The song's content highlights the beauty of Bowon Sathan Mongkhon Palace (Wang Na Palace) and celebrates five prominent viceroys: Somdet Phra Bawonrajchao Maha Sura Singhanat, Somdet Phra Bawonrajchao Maha Senanurak, Somdet Phra Bawonrajchao Maha Sakdiphonlasep, Phrabat Somdet Phra Pinklao Chao Yu Hua, and Krom Phra Ratchawang Bowon Wichaichan.

The composition process considered both the melody's aesthetic appeal and the meaningful lyrics, which encapsulate historical narratives and disseminate valuable information about Wang Na Palace and its associated figures. This work represents a significant new contribution to public knowledge and cultural preservation.

Keywords: Raruek Bawonratchao, Creation of Modern Thai Songs, Thai National Symphony Orchestra, Inheritance of Thai Singing

บทนำ

ชนชาติไทยรู้จักการขับร้องเพลงมาตั้งแต่สมัยโบราณกาล ดังเห็นได้จากหลักศิลาจารึกสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พ.ศ. 1826 กล่าวว่า มีการเผาเทียนเล่นไฟ มีเสียงขับเพลง จนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา มีหลักฐานการขับร้องเพลงจากบทละครต่าง ๆ เช่น เพลงร่าย ในบทละครเรื่อง สังข์ทอง

และเพลงเรือ เพลงฉุยฉาย สำหรับร้องเล่นกันในหมู่ชาวบ้าน มาถึงยุคกรุงธนบุรี มีบทละครเรื่อง รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ของ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ก็มีบทละครเรื่อง รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 ซึ่งในบทละคร จะกำหนดเพลงร้องไว้อย่างเป็นระเบียบ เช่น เพลงขับปี โทน ชมดง หลังจากนั้นสมัยรัชกาลที่ 2 มีเพลงในบท ละครเรื่อง อิเหนา สมัยรัชกาลที่ 3 มีบทละครเรื่องสุวรรณหงส์ สมัยรัชกาลที่ 4 มีบทเบิกโรงต้นไม้เงินทอง และในสมัยรัชกาล ที่ 5 มีบทละครเรื่อง เงาะป่า โดยบทละครเหล่านี้ประกอบไปด้วยเพลงร้องทั้งสิ้น (สุรางรัตน์ บุษปรรณ, 2538)

การขับร้องเพลงยังคงเป็นแบบไทยเดิม กล่าวคือ มีคำร้องเป็นภาษาไทย มีสัมผัสเป็นแบบบท กลอน และมีเสียงเอื้อนประกอบการบรรเลงดนตรีไทย คือวงปี่พาทย์ จึงกล่าวได้ว่า ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงสมัยรัชกาลที่ 5 การขับร้องเพลงยังคงเป็นลักษณะแบบไทย ๆ แต่มาในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ได้เริ่ม นำเครื่องดนตรีสากลมาบรรเลงผสมกับเพลงไทย และในสมัยรัชกาลที่ 6 เครื่องดนตรีสากลได้รับความนิยม จากราชสำนักเป็นอย่างสูง แต่การขับร้องกับเครื่องดนตรีสากลยังคงใช้เพลงแบบเพลงไทยอยู่

เมื่อกองดุริยางค์ได้ย้ายมาสังกัดสำนักการสังคีต กรมศิลปากร พระเจนดุริยางค์ได้ควบคุมวงการ บรรเลงบทเพลงให้กับการแสดงละครของหลวงวิจิตรวาทการ ซึ่งดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศิลปากรเป็นคน แรกและจัดการแสดงละครปลูกใจเรื่อง เลือดสุพรรณ ซึ่งการบรรเลงบทเพลงประกอบในละครเป็นการ บรรเลงเพลงประเภทไทยสากล นับว่า วงดุริยางค์สากลของสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้ทำหน้าที่ บรรเลงและขับร้องเพลงไทยสากลอย่างสมบูรณ์ (ศุภชัย จันทรสุวรรณ, 2538)

เนื่องจากสถานที่ตั้งของสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ตั้งอยู่ในบริเวณพระราชวังบวรสถานมงคล ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สืบมาถึงปัจจุบัน ผู้ศึกษาจึงศึกษาประวัติเกี่ยวกับวังหน้า ทำให้ ทราบว่า พระราชวังแห่งนี้มีพระมหากษัตริย์หรือกรมพระราชวังบวรเคยประทับอยู่ถึง 5 พระองค์ แต่ละ พระองค์ได้ทรงสร้างสรรค์งานศิลปะที่สวยงามไว้เป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการประพันธ์บท เพลงที่มีเนื้อหาชื่นชมความงามของโบราณสถาน และผลงานด้านศิลปะของกรมพระราชวังบวรสถาน มงคลแต่ละพระองค์ บทเพลงที่ประพันธ์ขึ้นนี้เป็นเพลงไทยสากลที่แต่งทำนองและคำร้องใหม่ทั้งหมด โดยนำ ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับประวัติของวังหน้าและผลงานด้านศิลปะของกรมพระราชวังบวรสถานมงคลทุก พระองค์มาประพันธ์เป็นเนื้อร้อง เป็นบทเพลงที่มีจุดประสงค์เพื่อยกย่อง เชิดชู และเผยแพร่ความรู้ด้าน ศิลปะไทยเพื่อนำเสนอสู่สาธารณชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสืบทอดและเผยแพร่การขับร้องบทเพลงไทยสากลร่วมสมัยในวงดุริยางค์สากล กรมศิลปากร
2. เพื่อสร้างสรรค์บทเพลงไทยสากลร่วมสมัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) บุคลากรผู้ให้ข้อมูลคือ ศิลปินแห่งชาติ และผู้เชี่ยวชาญด้านการขับร้อง จำนวน 7 ท่าน ได้แก่

1. จินตนา สุขสถิต ศิลปินแห่งชาติ
2. รองศาสตราจารย์ ดร. ศุภชัย จันทรสุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ
3. นภา หวังในธรรม คีตศิลปินอาวุโส

4. สถาพร นิยมทอง ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านดุริยางคศาสตร์
5. วาณี จูฑังคะ คีตศิลป์นันทกษะพิเศษ
6. สมเกียรติ ศรีคำ ดุริยางคศิลป์นันทกษะพิเศษ
7. สุภาพรณ สันติสุข คีตศิลป์นันทกษะพิเศษ

เกณฑ์ในการคัดเลือกบุคลากรผู้ให้ข้อมูลมีดังนี้ 1) มีประสบการณ์ด้านการขับร้องมากกว่า 30 ปี 2) มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป 3) เคยร่วมงานกับวงดุริยางค์สากล สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ซึ่งบุคลากรผู้ให้ข้อมูลได้มาจากการใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และปรับปรุงวิธีการขับร้อง สำหรับเนื้อร้องของบทเพลงนี้ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านอักษรศาสตร์ โดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยเน้นคำถามเกี่ยวกับวิธีการขับร้องเพลงไทยสากล มีการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับการขับร้องเพลงไทยในอดีตจนถึงการขับร้องเพลงไทยสากลในวงดุริยางค์ของสำนักการสังคีต กรมศิลปากร วิธีการขับร้องเพลงไทยสากล รวมทั้งวิธีการประพันธ์บทเพลงไทยสากล และประวัติศาสตร์เกี่ยวพระราชาวงบรรณานุกรม ซึ่งใช้เป็นเนื้อหาในบทเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ การวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาการสืบทอดและเผยแพร่การขับร้องในวงดุริยางค์สากลของสำนักการสังคีต กรมศิลปากร การปรับปรุงวิธีการขับร้องที่แตกต่างจากเพลงไทยเดิม มีการสืบทอดวิธีการขับร้องจากอดีตถึงปัจจุบัน

ผลการวิจัย

การขับร้องเพลงมีมาตั้งแต่โบราณกาล ดังปรากฏหลักฐานศิลาจารึก พ.ศ. 1826 รัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ความว่า “เสียงเลื่อน เสียงขับ” คำว่า เสียงเลื่อน หมายถึง เสียงอ่านเป็นทำนองเสนาะ ส่วนเสียงขับ หมายถึง การขับร้องเพลง จึงเชื่อได้ว่า เมื่อมีงานสมโภชพระนครเช่น เหาเทียนเล่นไฟ ต้องมีการร้องรำทำเพลงเพื่อความสนุกสนานครึกครื้น ครั้นถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา มีหลักฐานการขับร้องเพลงไว้จำนวนมาก เช่น ร้องเพลงเรือ ร้องเพลงประกอบการแสดงละคร เช่น เพลงพระทอง เบ้าหลุด ปะหลิม สระบุหรง เมื่อราชทูตฝรั่งเศสเข้ามาในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ก็ได้บันทึกว่า คนในราชสำนักร้องเพลง ชื่อ เพลงสุดใจ เพลงสายสมร เป็นต้น

ต่อมาในสมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงกำกับการแสดงละครผู้หญิงด้วยพระองค์เอง ถ้านักร้องคนไหนร้องเพลงไม่ได้ จะถูกเขียนจรรยาไว้ (ธนิต อยู่โพธิ์, 2516) ทำให้เห็นว่าการขับร้องเพลงมีส่วนสำคัญต่อการแสดงของราชสำนัก ครั้นถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ การขับร้องเพลงยังมีความสำคัญดังปรากฏว่าในสมัยรัชกาลที่ 1 มีบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ที่เขียนเพลงร้องกำกับไว้ในบทละครด้วย เช่น เพลงร้าย โทณ ซ้ำปี สมัยรัชกาลที่ 2 มีการขับเสภาทรงเครื่องและต่อด้วยเพลงฉุยฉาย (ปัญญานิตยสุวรรณ, 2522) สมัยรัชกาลที่ 3 วิธีการแสดงละครผู้หญิงของราชสำนักได้เผยแพร่ไปสู่บ้านเรือนของเจ้านายต่าง ๆ ทำให้มีการขับร้องเพลงประกอบการแสดงไว้จำนวนมาก เช่น บทละครเรื่อง ไฟจิตราสูร พระลอนรลักษณ์ สมัยรัชกาลที่ 4 ยังคงมีการขับร้องเพลงรำเบิกโรงต้นไม้เงินทอง นารายณ์ปราบบนทุก และสมัยนี้เริ่มมีดนตรีสากลเข้ามาฝึกแถวทหารแบบต่างประเทศ แต่ยังมีได้บรรเลงประกอบเพลงไทย เริ่มมีการบรรเลงประกอบเพลงไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 เช่น การแสดงคอนเสิร์ตตอน พรหมมาสเตอร์ ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ 6 การบรรเลงด้วยวงดนตรีสากลได้รับความนิยมมาก ถึงกับ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงก่อตั้งโรงเรียนพรานหลวง เพื่อสอนการบรรเลงเครื่องดนตรีสากล และตั้งวงดุริยางค์สากลออกแสดงให้ประชาชนชมตามสวนสาธารณะ (ศุภชัย จันทรสุวรรณ, 2538)

มาในสมัยรัชกาลที่ 7 มีคณะละครจันทโรภาส นำโดย พรานบุรณ์ จัดแสดงละครเรื่อง จันทร์เจ้าขา ในปี พ.ศ. 2474 นับว่าเกิดการพัฒนาการขับร้องเพลงประกอบการแสดงละครครั้งใหญ่ เนื่องจากพรานบุรณ์

เขียนเพลงร้องเป็นรูปแบบเพลงสากล ไม่มีการเอื้อนเสียงแบบเพลงไทย รวมทั้งบรรเลงด้วยวงดนตรีสากล ทำให้ได้รับความนิยมจากคนดูอย่างสูง (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547) หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยแล้ว ในปี พ.ศ. 2477 รัฐบาลไทยได้ออกศิลปะการแสดงจากกรมหม่อมสุพมาสังกักรมศิลปากร ดังนั้น วงดุริยางค์สากลจึงต้องมาสังกัดสำนักการสังคีตกรมศิลปากร ซึ่งมีหลวงวิจิตรวาทการเป็นอธิบดีคนแรก ส่วนผู้ทำหน้าที่ควบคุมวงดนตรีสากลคือ พระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยะกร) และในโอกาสนี้ หลวงวิจิตรวาทการ ได้ประพันธ์บทละครปลูกใจแทรกการขับร้องเพลงไทยสากล บรรเลงด้วยวงดนตรีสากล เช่น เพลงต้นตระกูลไทย โขคนมนุษย์ ดวงจันทร์ เห็นได้ว่าวงดุริยางค์สากลของสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้ก่อตั้งมาไม่ต่ำกว่า 100 ปี

หลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในสมัยรัชกาลที่ 8 มีวงดนตรีไทยสากลของเอกชนตั้งขึ้นอีกหลายวง เช่น จารุณก สุนทรภรณ์ ผลิตเพลงไทยสากลที่ไพเราะไว้มากมาย เช่น จุฬาทริคุณ รักมีกรรม ดอกไม้ใกล้มือ คะเนิงครวญ นักร้องที่มีชื่อเสียงขับร้องเพลงไทยสากล เช่น มัทนา โมรากุล วินัย จุลละบุษปะ เพ็ญศรี พุ่มชูศรี นับว่าเพลงไทยสากลเป็นที่นิยมของประชาชนและรับฟังทางวิทยุอย่างแพร่หลาย กล่าวได้ว่าดนตรีตะวันตกเข้ามามีบทบาทกับวิถีชีวิตของคนไทยได้อย่างกลมกลืน (ณรุทธ์ สุทธิจิตต์, 2557)

ประมาณปี พ.ศ. 2500 มีการก่อตั้งสถานีโทรทัศน์ส่งภาพออกอากาศ มีวงดนตรีของเอกชนหลายประเภทแสดงให้ประชาชนชม เพลงที่คนกรุงนิยมฟังเป็นแบบเพลงสุภาพ นุ่มนวล เพลงที่คนต่างจังหวัดนิยมฟังเป็นแบบเพลงสนุกสนาน ใช้ถ้อยคำง่าย ๆ เวลานั้น ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ คือ จำนง รังสิกุล ได้แบ่งประเภทของเพลงเป็นแบบ เพลงลูกกรุง นักร้องรุ่นนี้เช่น สุเทพ วงศ์กำแหง สวลี ผกาพันธุ์ ชรินทร์ นันทนาคร ส่วนเพลงลูกทุ่ง นักร้องรุ่นนี้เช่น ชาย เมืองสิงห์ ผ่องศรี วรนุช

จากที่กล่าวมาข้างต้น วงดุริยางค์สากลของกรมศิลปากรนั้นมีประวัติความเป็นมาเกี่ยวข้องกับเพลงไทยสากลมาเป็นเวลานาน โดยมี “วงเครื่องสายฝรั่งหลวง” ซึ่งเป็นวงดุริยางค์สากลแบบออร์เคสตรา (Orchestra) วงแรกของประเทศไทย ก่อตั้งขึ้นราวปี พ.ศ. 2454 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 และมีการพัฒนาสืบทอดมาเป็นวงดุริยางค์สากลของกรมศิลปากรในปัจจุบัน นับตั้งแต่การก่อตั้งวงเครื่องสายฝรั่งหลวงในสมัยรัชกาลที่ 6 เป็นต้นมา หน่วยงานแห่งนี้ได้มีบทบาทสำคัญต่อวงการดนตรีในประเทศไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นศูนย์รวมของนักร้องและนักดนตรีสากลชาวไทยที่มีฝีมือ ซึ่งได้รับการฝึกฝนจากพระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยะกร) ครูสอนดนตรีผู้มีความเชี่ยวชาญ จนทำให้นักดนตรีชายสามารถบรรเลงเพลงประกอบการแสดงอุปรากร (Opera) ไปจนถึงเพลงชั้นวิจิตรศิลป์ของตะวันตกอย่างซิมโฟนีออร์เคสตรา (Symphony Orchestra) มีผลงานเป็นที่ชื่นชมของชาวไทยและชาวต่างชาติ และได้รับการยกย่องว่าเป็นวงดุริยางค์สากลที่ดีที่สุดใภาคพื้นตะวันออกไกลในสมัยนั้น (พระเจนดุริยางค์, 2533) จึงนับได้ว่าเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศิลปะการดนตรีของไทยให้ทัดเทียมกับนานาชาติอารยประเทศ

เพลงไทยสากลซึ่งมีเนื้อร้องเป็นภาษาไทย ประกอบด้วยท่วงทำนองดนตรีรวมถึงวิธีบรรเลงและขับร้องแบบตะวันตก และบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีของตะวันตก รูปแบบของเพลงไทยสากลนั้นมีพัฒนาการมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โดยการริเริ่มประพันธ์บทร้องภาษาไทยสำหรับขับร้องประกอบการทำนองเพลง God Save The King ซึ่งเป็นเพลงสรรเสริญพระบารมีของอังกฤษ เพื่อใช้เป็นเพลงถวายความเคารพต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงนับว่าเป็นเพลงภาษาไทยเพลงแรกที่ขับร้องประกอบวงดนตรีแบบตะวันตก แต่ในประวัติศาสตร์การดนตรีนั้นยอมรับกันว่าเพลงไทยสากลเพลงแรกคือ “เพลงวอลซ์ปลื้มจิต” ซึ่งประพันธ์ขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 7 (พ.ศ. 2474) โดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ผู้เป็น “บิดาแห่งเพลงไทยสากล” (กรมศิลปากร, 2558) บทเพลงดังกล่าวเป็นเสมือนแม่แบบที่นักประพันธ์เพลงในยุคหลังยึดถือเป็นแนวทาง

ในเวลาต่อมา จากผลงานเพลงไทยสากลยุคแรกๆ ที่นิยมนำทำนองเพลงไทยเดิมมาบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีตะวันตก จึงพัฒนาไปสู่จังหวะและท่วงทำนองดนตรีที่มีความเป็นสากลมากขึ้น ดังเช่น ผลงานเพลงของ “พรานบุรุษ” หรือ จวงจันทร์ จันทร์คณา เจ้าของละครเรื่องคณะจันทร์โรภาส ซึ่งมีชื่อเสียงโด่งดังในสมัยรัชกาลที่ 7-8 (กอบกุล อิงคุทานนท์, 2539) ในช่วงเวลาใกล้เคียงกันวงดุริยางค์สากลของกรมศิลปากรก็ได้สร้างสรรค์ผลงานเพลงไทยสากลขึ้นใหม่หลายเพลง โดยเฉพาะเพลงปลุกใจในละครประวัติศาสตร์ของพลตรี หลวงวิจิตรวาทการ อาทิเช่น เพลงต้นตระกูลไทย เพลงอธิษฐาน เพลงภาพเธอ ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีผลงานเพลงอื่น ๆ อีกมากมายที่มีบทร้องและท่วงทำนองอันไพเราะ จึงได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างกว้างขวาง (กรมศิลปากร, 2555)

นอกจากนี้ ผลงานเพลงไทยสากลของกรมศิลปากรนั้นยังมีแนวทางการประพันธ์เพลงที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ อันเนื่องมาจากแนวทางที่ศิลปินชั้นครูในอดีตอย่างพระเจนดุริยางค์ได้สร้างสรรค์ไว้ในส่วนของการประพันธ์บทร้องก็นับได้ว่าเข้าขั้นเป็นวรรณศิลป์ เพราะมีถ้อยคำไพเราะเสมือนบทกวีและมีความหมายลึกซึ้งกินใจ ดังเช่นผลงานของผู้ประพันธ์ในอดีต ได้แก่ พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ และอาจารย์ เสรี หวังในธรรม เป็นต้น ผลงานเหล่านี้ล้วนล้วนเป็นบทเพลงอมตะที่ทรงคุณค่าทางด้านดุริยางค์ศิลป์และวรรณศิลป์

ในปัจจุบัน ท่ามกลางสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แม้ว่าวงดุริยางค์สากลของสำนักการสังคีต กรมศิลปากร จะดำเนินการสืบทอดและเผยแพร่ผลงานเพลงไทยสากลที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยศิลปินในอดีตเพื่ออนุรักษ์ผลงานอันทรงคุณค่าเหล่านั้นไว้เป็นสมบัติของชาติ โดยจัดแสดงเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักของประชาชนอย่างต่อเนื่อง อันเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจขององค์กร ซึ่งมุ่งเน้นการอนุรักษ์ สืบสาน และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทย (กรมศิลปากร, 2563) เนื่องในงานต่าง ๆ เช่น ศิลปากรคอนเสิร์ต ดนตรีสำหรับประชาชน ณ เวทีสังคีตศาลา

การประพันธ์เพลงไทยร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับวังหน้าซึ่งเป็นสถานที่ตั้งสำคัญของกรมศิลปากรจะต้องมีเนื้อหาของบทเพลงที่รวบรวมผลงานด้านศิลปะของพระมหากษัตริย์หรือกรมพระราชวังบวรสถานมงคลทรงสร้างไว้ ดังนี้

สมัยรัชกาลที่ 1 สมเด็จพระบรมราชาเจ้ามหาสุรสิงหนาท ทรงสร้างอาคารพระที่นั่งด้วยศิลปะไทยที่งดงาม เช่น พระที่นั่งศิวโมกษพิมาน พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ ปัจจุบันอยู่ในบริเวณพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร ติดกับท้องสนามหลวงด้านทิศตะวันตก

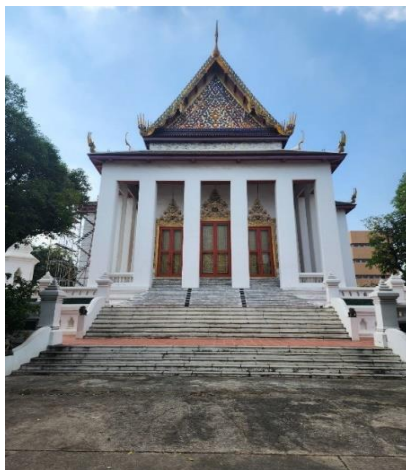
ภาพที่ 1 พระที่นั่งพุทไธสวรรย์

สมัยรัชกาลที่ 2 สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ ทรงตั้งคณะอุปรากรจีน หรือจิวผู้หญิงขึ้นในพระบวรราชวัง เนื่องจากสมัยนั้นมีกฎข้อห้ามจากวังหลวงมิให้ผู้ใดตั้งคณะละครผู้หญิงแสดงเทียบกับวังหลวง พระองค์จึงทรงตั้งคณะจิวเพื่อความบันเทิงส่วนพระองค์ อย่างไรก็ตาม นับว่าอุปรากรจีนเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ถ่ายทอดเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ว่า คนชาติไทยมีการติดต่อสัมพันธ์กับชนชาติจีนมาแต่ครั้งบรรพกาล

ภาพที่ 2 การแสดงอุปรากรจีนวังหน้า

สมัยรัชกาลที่ 3 สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพ ทรงสร้างวัดบวรสถานสุทธาวาส หรือที่เรียกกันว่า วัดพระแก้ววังหน้า ขึ้นในบริเวณพระราชวังบวรสถานมงคล รวมทั้งทรงสร้างพระพุทธรูปยืนปางห้ามสมุทรประดิษฐานไว้ในพระอุโบสถ นับเป็นโบราณสถานที่สง่างามยังคงปรากฏอยู่จนทุกวันนี้

ภาพที่ 3 อุโบสถวัดพระแก้ววังหน้า

สมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างเรือกลไฟแบบฝรั่ง รวมทั้งทรงเขียนตำราว่าด้วยการใช้อาวุธปืน การจัดกองกำลังทัพที่ทันสมัย ทรงแปลเอกสารต่างประเทศเป็นภาษาไทย แม้แต่พระตำหนักที่ประทับก็ทรงออกแบบสร้างเป็นตึกสองชั้นก่ออิฐถือปูนแบบตะวันตก นับว่าศิลปะวิทยาการแบบตะวันตกมีความเจริญรุ่งเรืองในรัชสมัยของพระองค์

ภาพที่ 4 พระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์

สมัยรัชกาลที่ 5 กรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ ทรงสร้างหุ่นไทยแบบใหม่ที่แกะสลักทั้งตัวและแต่งกายแบบตัวละครในวรรณคดี เช่น พระราม ทศกัณฐ์ ในเรื่องรามเกียรติ์

ภาพที่ 5 หุ่นหลวงกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ

หลังจากสิ้นสุดตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคลในวังหน้าแล้ว ศิลปะต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่เป็นผลงานของศิลปินรุ่นหลังที่ได้เลียนแบบและยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

จากประวัติการทรงสร้างสรรค์ศิลปะของกรมพระราชวังบวรสถานมงคลแต่ละพระองค์ ผู้ศึกษาได้ประพันธ์ทำนองและคำร้องขึ้นใหม่ ดังนี้

เพลงรฤกบวรราชเจ้า

ทำนอง คำร้อง – ดวงดาว เถาว์หิรัญ

วังบวรวิไล
รำลึกตริกตรองถวิล
มหาสุรสิงหนาท
สร้างวังบวรวิบูลย์
มหาเสนานุรักษ์
งามจิววังหน้าลาวิณย์
โกสินทร์รามเทพ
วัดพระแก้ววังหน้าบารมี
บดินทร์ปิ่นเกล้าฯชัย
พระนิพนธ์ตำรับตำรา
กรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ
คำฉันท์ลำนากลอน
บวรสถานเทพสถิต
แหล่งร่วมมรดกไทยหมาย

เป็นศรีสมัยรัตนโกสินทร์
พระบวรราชเจ้าทรงคุณ
ป้อมชาติพันคราอาตุร
สรรพสิ่งวิเศษรังสรรค์
พิทักษ์ถิ่นไทยถวัลย์
สารพันละครโสภานารี
มหาศักดิ์พลเสพประสิทธิ์ศรี
มงคลธานีเนื่องมา
เทียมทัดอารยชาติปรีชา
บวรวังวัฒนาอาทร
ชำนาญกวีวากย์อักษร
หุ่ณหลวงเลื่องชื่อเฉิดฉาย
นานาศิลป์วิจิตรพรรณราย
สืบศิลป์คู่ไทยสถาพร

Vocal

รฤกบวรราชเจ้า

ประพันธ์คำร้อง - ท่านเองโดย ดวงดาว เกาฬิทธิฤ
เรียบเรียงเสียงประสานโดย มานิตย์ บุญขานเก

♩ = 76

4

E^Δ A^Δ F^Δm⁷ A/B

8 E^Δ A^Δ F^Δm⁷ D^Δ B^{sus} B⁹

13 E^Δ C^Δm⁷ A^Δ F^Δm⁷ D^Δ

19 A B⁷ E^Δ A/E B F⁷ G⁷

24 A^Δ B^bm⁷ E/B G⁷/B^Δ A/C^Δ A/B E

30 A F⁷ B/D^Δ B E C²m A⁶ B^{sus} B

35 E^Δ G^Δm⁷ F^Δm⁷ B^{sus} B A/E E F⁷

40 B B/A G^Δm G^Δm⁷ C^Δm⁷

44 F^Δm⁷ G^Δm D F^Δm⁷ E^{sus} E

48 B G^Δm A

V.S.

ริง บ-วร ธิ - ไล เป็นศรี ส - มัย รัต-น โภ
สินทร์ ำ ลึก ตรีก ตรอง ฤ - วัล พระ บ - ว - รราช เจ้า ทรง คุณ ม
หา ส-ร สิง-ห นาท ปอง ขาด พัน ครา อา ดุร สร้าง ริง บ-วร ธิ บุญลย์ สรร-พ
สิง ธิ-เศษ ริง สรรค์ ม - หา เสนา น ธิภย์ ธิ
ทักษัน ไทย ฤ - วัลย์ งาม ัง ริง หน้า ลา ธิภย์ สา-ร - พัน ละ คร... โสภานา - ธิ
โก - สินทร์รา-มเทพ ม-หา สก-ติ-พล เสพประ สิทธิ- ศรี วัต พระ
แก้ว ริง หน้า บา-ร ธิ มพ คล ธา-นี ธิอง มา บ -
ดิษฐ์ ปัน เกลา ฤ - ษัตรี ธิยม ทัต อา-ร-ย ขาด ธิ - ชา พระ ธิ -
พนธ์ ธิ - ธิบ ธิ - รา บ-วร ริง ธิ-ฒ-นา ธิ อา ธิร
กรม พระ รา - ช ริง บ - วร ธิ ชัย ขาญ ธิ -

2

Vocal

52 E⁶/B G^{#7}/B[#] A/C[#] BSUS B
 นาย ก - รี วาภัย อัก ษร คำ ฉันท์ ล้า น้า กลอน_____ ทุ่น_____

56 F^{#m}7 Bsus⁴ B C^{#m}7 Fm^{#7} A^Δ
 หลม เลื่อง ชื่อ_____ เกิด ฉาย_____ บ - วรร ส-ถาน เทพ ส - ถิต นานา ศิลป์ วิ - จิตร พรร-ณ

61 D^Δ E C^{#m} rit. A⁶ E
 ราช แผลง งาม ม-ร-ดก_ ไทย หมายถึง สิบ_ ศิลป์ คู่ ไทย_ ส-ถา พร

กลวิธีในการประพันธ์บทเพลง

การประพันธ์ด้านทำนอง มีหลัก ดังนี้

1. สร้างสรรคใหม่โดยคำนึงถึงความไพเราะและความสง่างามของบทเพลงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเมื่อผู้ฟังได้ยินทำนองที่ไพเราะเป็นครั้งแรก จะโน้มน้าวจิตใจให้ติดตามฟังเพลงตั้งแต่ต้นจนจบ ความไพเราะของทำนองจึงนับเป็นจุดสนใจอันดับแรกของบทเพลง

2. ทำนองเพลงแสดงให้เห็นถึงความสง่างาม ความภาคภูมิใจ ความยิ่งใหญ่ ความสง่างามและความศักดิ์สิทธิ์แบ่งเป็น 1-2 1-2 ไปเช่นนี้จนจบบทเพลง

3. แผงท่วงทำนองที่เป็นแบบโบราณไว้เล็กน้อยเพื่อให้เห็นความเป็นเอกลักษณ์ของกรมศิลปากร
การประพันธ์ด้านคำร้อง การประพันธ์คำร้อง เพื่อสื่อความหมาย ความเข้าใจในเรื่องราวประวัติความเป็นมาสู่ผู้ฟังอย่างชัดเจน

1. ศึกษาจากประวัติของการก่อตั้งพระราชวังบวรสถานมงคลหรือวังหน้าสมัยรัตนโกสินทร์ คำร้องจึงขึ้นต้นด้วยคำว่า “วังบวรวิไล เป็นศรีสมัยรัตนโกสินทร์” เพื่อไม่ให้สับสนกับวังหน้าสมัยอยุธยา

2. พระนามของพระมหากษัตริย์หรือกรมพระราชวังบวรสถานมงคล เริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5 โดยกล่าวถึงผลงานด้านศิลปะที่โดดเด่นในยุคสมัยของแต่ละพระองค์ เช่น สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท มีผลงานที่สำคัญ คือ การก่อสร้างองค์พระที่นั่งต่าง ๆ ที่เป็นศิลปะแบบไทย โดดเด่นชัดเจน

3. การแต่งคำร้องโดยการนำผลงานด้านศิลปะของกรมพระราชวังบวรสถานมงคลในยุคสมัยของแต่ละพระองค์มาร้อยเรียงเป็นบทเพลง มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการยกย่อง เชิดชู เรียนรู้จดจำเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของวังหน้าผ่านบทเพลงทำให้เกิดความน่าสนใจและเพิ่มความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

4. เนื่องจากเป็นบทเพลงที่กล่าวถึงเจ้านายในสมัยรัตนโกสินทร์ คำร้องต้องคัดสรรถ้อยคำที่มีความไพเราะ สละสลวยเหมาะสม และเป็นการเชิดชูยกย่องพระเกียรติยศ เช่นคำว่า บวรสถานเทพสถิต วังหน้า บารมี ไสภานารี

5. มีการเล่นคำเพื่อเพิ่มความมีเสน่ห์ของบทเพลง เช่น คำอักษรคู่ ได้แก่ เกิดฉาย

6. มีฉันทลักษณ์ที่ใช้ในการประพันธ์ภาพรวมของบทเพลงมีจุดเริ่มต้นและจุดส่งท้าย กล่าวคือ เริ่มจากกรุงรัตนโกสินทร์ มีวังหน้า มีพระมหาอุปราช โดยการกล่าวถึงผลงานของกรมพระราชวังบวรสถานมงคลตามลำดับ และการกล่าวสรุปว่า วังหน้าเป็นแหล่งรวมมรดกทางงานศิลปะหลากหลายประเภท เป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญซึ่งยังคงอยู่คู่แผ่นดินไทย สามารถเข้าไปเยี่ยมชม ศึกษา ค้นคว้า ประวัติศาสตร์และงานศิลปะได้ สมควรได้รับการอนุรักษ์ สืบทอดไว้เป็นสมบัติของชาติต่อไป

ดังนั้น เมื่อผู้ศึกษาเป็นคีตศิลปินสากล จึงต้องมีวิธีการขับร้องเพลงด้วยอัตลักษณ์ของตนเองโดยศึกษาจากดวงใจ ทิวทอง (2560) ได้แก่ ระวังรักษาสุขภาพของลำคอ มิให้เป็นหวัดง่าย ดื่มน้ำอุ่นอยู่เสมอในชีวิตประจำวันจะไม่พูดเสียงดัง ไม่แผดเสียงตะโกน เพื่อมิให้เกิดอาการอักเสบซ้ำ เป็นอันตรายต่อเส้นเสียง รักษาอารมณ์ให้เยือกเย็น มีความพึงพอใจในชีวิต มีความสุข เพราะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้การขับร้องเพลงเป็นไปอย่างราบรื่นอิ่มเอมใจ ปราศจากอาการร้องเพลงอยู่เสมอ ส่วนการใช้อวัยวะที่เกี่ยวข้องกับกระแสเสียง จะรู้วิธีกลั่นลมหายใจระหว่างคำร้องที่ยังไม่หมดคำ ผ่อนลมหายใจจากช่องท้องแล้วค่อย ๆ ส่งขึ้นมาทางลำคอ มีการใช้ลิ้นดันเพดานอ่อนและเพดานแข็งตามอักขระที่ต้องการออกเสียง มีการห่อลิ้นในคำควบกล้ำตัว ร ตัว ล ให้ชัดเจน มีการใช้ริมฝีปากเปิดกว้าง ห่อริมฝีปากตามคำในภาษาไทย การร้องเพลงจะใช้กระแสเสียงแท้ทุกคำ ยกเว้นคำที่มีเสียงสูงมาก จะใช้เสียงสอง คือเสียงนาสิกจากจมูกเข้าช่วยเพื่อให้กระแสเสียงโชนไปได้ จังหวะของเพลงก็มีส่วนสำคัญที่จะพลาดไม่ได้ เพราะถ้าร้องผิดจังหวะจะทำให้วงดนตรีล้มทันที คำร้องบางคำที่อาจจำไม่ได้อย่าหยุดชะงัก ให้ใช้วิธีกล่อมเกล้าคำตามจังหวะไปก่อน จนกระทั่งเข้าสู่คำที่จำได้แล้วจะพาให้เพลงลื่นไหลไปตามธรรมชาติโดยไม่สะดุด ขณะร้องเพลงต้องใช้สายตามองตรงไปข้างหน้าอย่าก้มหรือเงยเหมือนไม่มั่นใจตนเอง ใบหน้ายิ้มแย้มพอสมควร ถ้าเป็นเพลงเศร้าอาจทำสีหน้าเศร้าได้เล็กน้อย เพื่อให้กลมกลืนกับอารมณ์และน้ำเสียง มีการออกท่าทางประกอบได้บ้าง เช่น ผายมือ ทาบอก ขณะร้องเพลงถ้าคนฟังไม่สนใจ มัวแต่คุยหรือกล่าวคำตำหนิผู้ร้องออกมาดัง ๆ ต้องไม่เสียสมาธิ ไม่แสดงอาการหงุดหงิด ไม่แสดงสีหน้าโกรธ หากแต่พยายามร้องเพลงไปจนจบเพลง บ่งให้เห็นว่านักร้องควบคุมสติได้ มีความเป็นผู้ดี รักษามารยาทบนเวที เมื่อร้องเพลงจบและผู้ฟังปรบมือ ควรยิ้มก้มศีรษะรับคำชมหรือกล่าวคำขอบคุณเบา ๆ จึงจะได้ชื่อว่าเป็นนักร้องคุณภาพ

สรุปผลและอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาการสืบทอดและเผยแพร่การขับร้องเพลงไทยสากลร่วมสมัยในวงดุริยางค์ของสำนักงานสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม พบว่า วงดุริยางค์สากล กรมศิลปากรได้สืบทอดเพลงไทยสากล โดยเริ่มมีการจัดแสดงในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 7 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ แล้วมีการตั้งวงดนตรีประพันธ์เพลงและขับร้องสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

จากการศึกษาประวัติศาสตร์และพัฒนาการการขับร้องเพลงไทยสากล พบว่า การขับร้องเพลงมีมาแต่โบราณกาล ดังปรากฏหลักฐานศิลาจารึก พ.ศ. 1826 รัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ครั้นถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา มีหลักฐานการขับร้องเพลงไว้จำนวนมาก เช่น ร้องเพลงเรือ ร้องเพลงประกอบการแสดงละคร เช่น เพลงพระทอง เบ้าหลุด ปะหลิม สระบุหรง เมื่อราชทูตฝรั่งเศสเข้ามาในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชก็ได้บันทึกว่า คนในราชสำนักร้องเพลง “สุดใจ” “สายสมร” เป็นต้น

สมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงกำกับการแสดงละครผู้หญิงด้วยพระองค์เอง ทำให้เห็นว่า การขับร้องเพลงมีส่วนสำคัญต่อการแสดงของราชสำนัก เมื่อถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 ทรงมีบทละครเรื่องรามเกียรติ์ที่เขียนเพลงร้องกำกับไว้ในบทละคร เช่น เพลงร่าย โทน ซำปึ สมัยรัชกาลที่ 2 มีการขับเสภาทรงเครื่องและต่อยด้วยเพลงอุยฉาย สมัยรัชกาลที่ 3 วิธีการแสดงละครผู้หญิงของราชสำนักได้เผยแพร่ไปสู่บ้านเรือนของเจ้านายต่าง ๆ ทำให้มีการขับร้องเพลงประกอบการแสดงไว้อจำนวนมาก เช่น บทละครเรื่อง ไผจิตราสูร พระลอนรลักษณ์ สมัยรัชกาลที่ 4 มีการขับร้องเพลงรำเบิกโรงต้นไม้เงินทอง นารายณ์ปราบหนทุก และรัชสมัยนี้ได้เริ่มมีการนำดนตรีสากลมาประกอบฝึกทหารแบบต่างประเทศ ต่อมาเริ่มมีการบรรเลงประกอบเพลงไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 เช่น การแสดงคอนเสิร์ตตอน พรหมมาศร์ ในสมัยรัชกาลที่ 6 วงดนตรีสากลได้รับความนิยมมาก โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงก่อตั้งโรงเรียนพรานหลวงเพื่อสอนการบรรเลงเครื่องดนตรีสากล และตั้งวงดุริยางค์สากลออก

สมัยรัชกาลที่ 7 มีคณะละครจันทโรภาสแสดงละครเรื่อง จันทร์เจ้าชา ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกิดการพัฒนาการขับร้องเพลงประกอบการแสดงละครครั้งใหญ่ เพราะมีการขับร้องเพลงและบรรเลงรูปแบบเพลงสากลด้วยวงดนตรีสากล หลังจากเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง พ.ศ. 2475 วงดุริยางค์สากลถูกย้ายมาสังกัดสำนักการสังคีต กรมศิลปากร

นับจากนั้น วงดุริยางค์สากลของสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้ประพันธ์บทละครปลุกใจซึ่งแทรกการขับร้องเพลงไทยสากลเข้าไปด้วย เช่น เพลงต้นตระกูลไทย โชคมนุษย์ ดวงจันทร์ โดยในปัจจุบันวงดุริยางค์สากลของสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ยังคงสืบทอดและเผยแพร่ผลงานเพลงไทยสากลเพื่ออนุรักษ์ผลงานอันทรงคุณค่าของชาติ ผ่านการจัดแสดงงานต่าง ๆ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจขององค์กร ส่งผลให้เพลงไทยสากลถูกเผยแพร่และยังคงเป็นที่รู้จักของประชาชนต่อไป

2. ผลการศึกษาการสร้างสรรคทำนองและบทเพลงไทยสากลร่วมสมัย พบว่า คำว่าร่วมสมัย หมายถึง การสร้างสรรคศิลปะที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างศิลปะไทยกับศิลปะตะวันตก ตัวอย่างเช่น พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท สร้างองค์พระที่นั่งแบบสถาปัตยกรรมของอิตาลี แต่หลังคาเป็นจัตุรมุขแบบสถาปัตยกรรมของไทย การผสมผสานศิลปะเช่นนี้ เป็นการพัฒนาความงดงามให้เจริญรุ่งเรือง เกิดสิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่เบื่อตา (โกสมุส สายใจ, 2548) ในทำนองเดียวกัน การประพันธ์บทเพลงไทยสากลก็มีการผสมผสานศิลปะการประพันธ์ท่วงทำนองเป็นแบบสากล แต่ใช้คำร้องเป็นภาษาไทยสอดคล้องกับงานวิจัยของมัลลิกา คณานุรักษ์ (2529) ที่กล่าวว่า เพลงไทยสากลของนักร้องเหล่านี้ส่วนมากประพันธ์ทำนองโดย เอื้อ สุนทรสนาน ประพันธ์คำร้องโดย แก้ว อัจฉริยะกุล เพลงที่ได้รับความนิยม เช่น เพลงปองใจรัก จ้าวไม่มีศาล บัวกลางบึง ฯลฯ ในเวลาเดียวกัน บทเพลงที่ประพันธ์โดยหลวงวิจิตรวาทการเพื่อบรรเลงโดยวงดุริยางค์สากลของกรมศิลปากรมีอยู่จำนวนมาก เช่น เพลงมนน้อม เพลงภาพเธอ เพลงเลือดสุพรรณ นับว่าการขับร้องและการบรรเลงเพลงไทยสากลได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก สืบเนื่องมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา พระมหากษัตริย์ต้องมีพระมหาอุปราชซึ่งสถาปนาจากพระราชอนุชาหรือพระราชโอรสเพื่อไว้คอยช่วยเหลือในการรบทัพจับศึก โดยส่งกองทัพของพระมหาอุปราชนำหน้าไปก่อน เรียกว่า ทัพหน้า สำหรับตรวจตราดูกำลังศึกหรือปะทะด้านฝ่ายข้าศึกไว้ก่อน จากนั้นจึงตามด้วยกองทัพของพระมหากษัตริย์ เรียกว่า ทัพหลวง เหตุตั้งนี้จึงเกิดคำเรียกที่ประทับในพระนครของพระมหากษัตริย์ว่า วังหลวง ส่วนที่ประทับของพระมหาอุปราชเรียกว่า วังหน้า

คำว่า วังหน้า มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาในรัชกาลของ สมเด็จพระมหาธรรมราชา คือ ที่ประทับของสมเด็จพระนเรศวร ซึ่งเป็นพระราชโอรส เสด็จประทับ ณ พระราชวังจันทร์เกษม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของพระบรมมหาราชวัง ต่อมาคำว่า วังหน้า ได้เรียกชื่ออย่างเป็นทางการว่า พระราชวังบวรสถานมงคล เนื่องจากในรัชสมัยของ สมเด็จพระศรีสุธรรมราชา เกิดความขัดแย้งรุนแรงกับสมเด็จพระนารายณ์ ซึ่งเป็น

พระมหาอุปราช และใช้วังหน้าเป็นสถานที่ตั้งกองกำลังเพื่อต่อสู้ทำสงครามกลางเมือง เมื่อสมเด็จพระนารายณ์ได้รับชัยชนะ จึงเรียกนามที่ประทับว่า พระราชวังบวรสถานมงคล อันหมายถึงสถานที่ได้รับชัยชนะในการทำศึก และคำนี้ได้รับการเรียกขานต่อมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

พระราชวังบวรสถานมงคล หรือวังหน้า สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระมหาอุปราชใช้เป็นที่ประทับ จึงเรียกพระมหาอุปราชว่า สมเด็จพระบวรราชเจ้า หรือกรมพระราชวังบวร ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาจากพระราชอนุชาพระราชโอรส หรือพระญาติสนิท ดังปรากฏรายพระนามกรมพระราชวังบวรสถานมงคล สมัยรัชกาลที่ 1 พระมหาอุปราชคือ พระราชอนุชา ทรงพระนามว่า สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

สมัยรัชกาลที่ 2 พระมหาอุปราช คือ พระราชอนุชา ทรงพระนามว่า สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ ทรงทะนุบำรุงอาคารพระที่นั่งของเดิมให้สวยงามยิ่งขึ้น ส่วนผลงานด้านศิลปะที่โดดเด่น คือ ตั้งคณะอุปรากรจีน หรือจิวผู้หญิงขึ้นในวังหน้า เนื่องจากภุมมเทียรบาลห้ามมิให้ผู้ใดตั้งคณะละครไทย ผู้หญิงขึ้นเทียบเท่าวังหลวง พระองค์จึงทรงก่อตั้งคณะจิวเพื่อความบันเทิงขึ้นมาแทน

สมัยรัชกาลที่ 3 พระมหาอุปราช คือ พระราชปิตุลา ทรงพระนามว่า สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิ์พลเสพ ทรงสร้างวัดบวรสถานสุทธาวาส หรือที่เรียกกันว่า วัดพระแก้ววังหน้า มีพระพุทธรูปปางห้ามญาติประดิษฐานภายในพระอุโบสถดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

สมัยรัชกาลที่ 4 พระมหาอุปราช คือ พระราชอนุชา ทรงพระนามว่า พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เหตุที่เรียกพระนามเสมอพระมหากษัตริย์ เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตรวจดวงพระชะตาแล้วทรงเห็นว่า พระราชอนุชามีพระบารมีสูงยิ่งพระมหากษัตริย์ จึงทรงสถาปนาให้เป็นพระมหากษัตริย์องค์ที่สอง เพื่อความเป็นสิริมงคล ส่วนผลงานด้านศิลปะเป็นงานด้านการช่าง ได้แก่ การต่อเรือกลไฟแบบฝรั่ง ทรงเขียนตำราว่าด้วยอาวุธสงครามที่ทันสมัย ทรงแปลเอกสารภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยเพื่อคนไทยนำไปศึกษาศิลปวิทยาการ

สมัยรัชกาลที่ 5 พระมหาอุปราช คือ พระราชปิตุลา ทรงพระนามว่า สมเด็จพระบรมราชวังบวรวิไชยชาญทรงสร้างหุ่หลวงที่มีลักษณะพิเศษเห็นได้ทั้งตัว เช่น หุ่นตัวทศกัณฐ์ พระราม

ผู้ที่ดำรงตำแหน่งพระมหาอุปราชสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ที่ประทับ ณ พระราชวังบวรสถานมงคล ปรากฏว่าเสด็จสวรรคตก่อนพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ ดังนั้น ตามรายพระนามที่กล่าวมาข้างต้นจึงไม่ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติแม้แต่พระองค์เดียว

เมื่อสมเด็จพระบรมราชวังบวรวิไชยชาญสวรรคตในสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงยกเลิกตำแหน่งวังหน้า แล้วทรงสถาปนาพระราชโอรสขึ้นเป็นพระมหาอุปราชแทนเรียกว่า สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร ซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งพระองค์แรกคือ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร แต่ก้สวรรคตก่อนสมเด็จพระราชบิดา จึงไม่ได้ทรงขึ้นครองราชย์

จากรายพระนามและผลงานของกรมพระราชวังบวรสถานมงคลแต่ละพระองค์ ผู้ศึกษาได้นำมาเป็นเนื้อหาของบทเพลง ซึ่งช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจง่ายและไม่สับสน เนื่องจากได้จัดเรียงลำดับความสำคัญไว้ตามลำดับรัชสมัย

จากการที่ประเทศไทยในสมัยการปกครองระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา พระราชวังบวรสถานมงคล หรือวังหน้า ไม่ได้ใช้เป็นที่ประทับของพระมหาอุปราช หากแต่ใช้เป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติของทางราชการ รวมทั้งในบริเวณพื้นที่ว่างใช้เป็นที่ตั้งของหน่วยงาน สำนักงาน อันได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรมศิลปากร

กลุ่มดุริยางค์สากล ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งของกรมศิลปากร และตั้งอยู่ในบริเวณวังหน้า ผู้ศึกษาจึงมีความรู้สึกผูกพัน ชื่นชม เคารพ และศรัทธากับสถานที่อันเป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญของชาติ ทำให้เกิดแนวคิดในการสร้างสรรค์และประพันธ์บทเพลงไทยสากลร่วมสมัย เพื่อเผยแพร่ความสำคัญของวังหน้า ซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของสำนักงานการสังคีตอันเป็นแหล่งเรียนรู้ รวบรวม อนุรักษ์ สืบทอด ศิลปะวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ ดนตรี และการขับร้องของวงดุริยางค์สากล อีกทั้ง ยังเป็นการกล่าวถึงศิลปะในแต่ละยุคสมัยของกรมพระราชวังบวรสถานมงคลแต่ละพระองค์ ในบทเพลงขับร้องไทยสากลร่วมสมัย “รฤกบวรราชเจ้า”

เมื่อผู้ศึกษาสร้างสรรค์บทเพลงไทยสากล จึงประพันธ์บทเพลงที่นำเนื้อหาจากประวัติศาสตร์ช่วงพระมหากษัตริย์ หรือกรม พระราชวังบวรสถานมงคล ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงสมัยรัชกาลที่ 5 มาประพันธ์ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างงานศิลปะให้กับวังหน้าชื่อเพลง “รฤกบวรราชเจ้า” โดยนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกรมพระราชวังบวรสถานมงคลดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

จากการค้นพบอัตลักษณ์ของผู้ศึกษาในการขับร้องเพลงไทยสากลต้องคำนึงถึงการใช้กระแสเสียงให้มีความก้องกังวาน เนื้อเสียงมีความคมชัด โดยการใช้ลมหายใจที่เก็บเอาไว้ที่กระบังลมแล้วจึงค่อย ๆ ปลดปล่อยลมให้ผ่านออกมาจากช่องท้อง ผ่านทรวงอกและลำคอ ส่วนคำร้องที่ต้องขึ้นเสียงสูงจะต้องมีการเตรียมตัวให้พร้อมเก็บลมหายใจให้เพียงพอกับการเปล่งเสียง เพราะเสียงสูงเป็นเสียงที่ต้องใช้พลังในการเปล่งเสียงอย่างมากเพื่อให้เสียงมีความคมชัด มีน้ำหนักและถูกต้องตามระดับเสียงของตัวโน้ตนั้น ๆ ในบางครั้งอาจใช้เสียงจากนาสิกร่วมด้วยได้มีความเข้าใจ และเข้าถึงอารมณ์ของบทเพลง เพื่อการสื่อความหมายให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาของบทเพลง ใช้กิริยาท่าทางบ้าง เช่น ผายมือ ทาบอก

ข้อเสนอแนะ

สำหรับการศึกษารั้งต่อไป ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ทำการศึกษาเรื่องเพลงไทยสากลที่ประยุกต์จากเพลงไทยโบราณร่วมกับทำนองเพลงร่วมสมัย และมีเนื้อหาเกี่ยวกับผลงานของหลวงวิจิตรวาทการ อธิบดีคนแรกของกรมศิลปากร
2. ทำการศึกษาเรื่องเพลงไทยสากลโดยเล่าประวัติของกรมศิลปากรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันใช้รูปแบบเพลงร่วมสมัยซึ่งยังไม่เคยมีผู้ประพันธ์มาก่อน

เอกสารอ้างอิง

- กอบกุล อิงคทานนท์. (2539). พัฒนาการบทละครร้องสลัปปุด. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 18(1-2). มิถุนายน 2538-พฤษภาคม 2539, 98-99.
- โกสุ่ม สายใจ. (2548). *สุนทรียภาพของชีวิต*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- เจนดุริยางค์, พระ. (2533). *บันทึกความทรงจำของพระเจ้าเจนดุริยางค์ (ปิติวาทะกร)*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2557). *สังคีตนิยมความซาบซึ้งในดนตรีตะวันตก*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงใจ ทิวทอง. (2560). *อรรถบทการขับร้อง*. กรุงเทพฯ: วิสคอมเซ็นเตอร์.
- ธนิต อยุธยา. (2516). *ศิลปะละครหรือคู่มือนาฏศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: ศิวพร.
- ดำรงศักดิ์ อายุวัฒน์. (2550). *ราชสกุลจักรีวงศ์*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

- ปัญญา นิตยสุวรรณ. (2522). *อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายปัญญา นิตยสุวรรณ*. กรุงเทพฯ: ไอเดียสแควร์.
- มัลลิกา คณานุกัษ. (2529). *วิเคราะห์ชีวิตและผลงานเพลงอมตะของ แก้ว อัจฉริยะกุล*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี).
- ศิลปากร, กรม. (2555). *เทคนิคและวิธีการในการออกแบบกระบวนการจัดการแสดงวงดุริยางค์สากล กรมศิลปากร*. เอกสารประกอบโครงการพัฒนาบุคลากรด้านดุริยางค์สากล ประจำปีงบประมาณ 2555. กรุงเทพฯ: สำนักการสังคีต.
- ศิลปากร, กรม. (2558). *โครงการจัดการองค์ความรู้พระเจนดุริยางค์ ผู้มีคุณูปการในวงดุริยางค์สากล กรมศิลปากร*. กรุงเทพฯ: สำนักการสังคีต. 41-42.
- ศิลปากร, กรม. (2563). *ประวัติและบทบาทหน้าที่*. สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.finearts.go.th/performing/categorie/history>.
- ศุภชัย จันทร์สุวรรณ. (2538). *การวิเคราะห์แนวพระราชดำริและบทบาทของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการส่งเสริมการศึกษาด้านนาฏศิลป์และดนตรี การศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนพรานหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). *วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทยในกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325-2477*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางรัตน์ บุษบรรณ. (2538). *เผาเทียนเล่นไฟ ประเพณีไทยสมัยสุโขทัย*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

“การรำเกี่ยวในศิลปะการแสดงโนรา” “Rum Keaw in the Nora Performing Art”

ธนภัทร ศรีสะอาด* ศุภชัย จันท์สุวรรณ ชนัย วรรณะลี
Thanaphat Srisaart*, Supachai Chansuwan, Chanai Vannalee
บัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์^{1,2,3}
Graduated School, Bunditpatanasilpa Institute
thanaphat4520@gmail.com

Received: October 10, 2023 Revised: September 13, 2023 Accepted: October 27, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาความสำคัญและองค์ประกอบการแสดงโนรารำเกี่ยวในศิลปะการแสดงโนรา คณะโนราเกรียงเดชนวละหงส์ จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นโนราสายตระกูลโนราเปลกด่า ท่าแค โดยการศึกษาจากเอกสารและการศึกษาภาคสนาม ผลการวิจัยพบว่า การรำเกี่ยวในศิลปะการแสดงโนรา มีความสำคัญและองค์ประกอบการแสดง 2 ประเด็น คือ 1) การสืบทอดท่ารำและความสำคัญ การรำเกี่ยวจัดอยู่ในประเภทการรำคู่ การแสดงแบ่งได้ 3 ช่วง คือ 1 คำนับ (ทักทายผู้ชม) 2 การเกี่ยว 3 ลงท่า 2) องค์ประกอบการแสดง ผู้แสดงมี 2 บทบาท คือ ตัวพระและตัวนาง เครื่องแต่งกาย ทั้ง 2 บทบาทสวมชุดลูกปัดโนรา ทำนองเพลง 10 ทำนอง คือ 1) ทำนองสอดสร้อย 2) ทำนองนาถข้า 3) ทำนองนาถกราย 4) ทำนองนาถข้า 5) ทำนองหัวทับ 6) ทำนองคอนเทียร 7) ทำนองนาถเร็ว 8) ทำนองนาถลับ 9) ทำนองห้องโรง 10) ทำนองลงท่า ท่ารำ ใช้วงดนตรีโนราประกอบการแสดง

คำสำคัญ: รำเกี่ยว ศิลปะ การแสดงโนรา

Abstract

The objective of this research is to study the history, significance, and components of the *Nora Ram Kiao* performance in the traditional *Nora* dance art by the *Nora Kiangdej Nuanrahong* troupe from Phatthalung Province, Thailand. This troupe belongs to the *Nora Plaek Dum* lineage of Tha Khae. The study utilized document analysis and fieldwork to gather data. performance 2. Main actress performance Furthermore, both performers will wear Nora

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ บัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

² อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ บัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ บัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

The findings reveal two main aspects of *Ram Kiao*: 1) Tradition and significance: *Ram Kiao* is classified as a duet dance comprising three stages: 1) Bow: Greeting the audience; 2) Flirting: The central duet dance; and 3) Postures: Concluding poses; 2) Performance components: The dance involves two roles: the male (*Phra*) performer and the female (*Nang*) performer. Both performers wear traditional *Nora* bead costumes. The performance is accompanied by ten melodies, which include: 1. Sodsoi melody, 2. Slow Nad melody, 3. Gliding Nad melody, 4. Slow Nad melody, 5. Hua Thap melody, 6. Kon Hern melody, 7. Fast Nad melody, 8. Chopping Nad melody, 9. Thong Rong melody, and 10. Posture melody. The *Ram Kiao* is performed with traditional *Nora* music, ensuring the preservation of cultural elements.

Keyword: Rum Keaw, Art, Nora Performing

บทนำ

โนราเป็นการละเล่นพื้นบ้านที่นิยมมากที่สุด ในบรรดาศิลปะการแสดงของภาคใต้ อีกทั้งยังเป็นการแสดงประเภทหนึ่งที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเวลายาวนาน ซึ่งนอกจากจะสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้ชมแล้ว โนรายังสะท้อนถึงสภาพชีวิต ความคิด ความรู้ ตลอดจนความเชื่อของชาวใต้อย่างชัดเจน การแสดงโนราสามารถแบ่งออกได้ 2 ลักษณะคือ เพื่อความบันเทิง และเพื่อประกอบพิธีกรรม แต่โนราไม่ว่าจะเป็นการแสดงเพื่อความบันเทิง หรือเพื่อประกอบพิธีกรรมนั้น ผู้รำและผู้ที่เกี่ยวข้องต่างก็ได้นำเอาความเชื่อด้านไสยศาสตร์ เช่น คาถา อาคม การลงอักขระเลขยันต์ ตลอดจนการทำคุณไสยเข้ามาผสมผสานประกอบเข้ากับขั้นตอนในการแสดงที่ควบคู่กันไป เช่น ในขั้นตอนพิธีการเบิกโรง ก็จะนำเอาการบริกรรมคาถาเพื่อป้องกันเหตุร้าย สิ่งเร้นลับ หรือสิ่งอัปมงคลที่ไม่ดีต่าง ๆ ที่จะเกิดกับตนเองหรือสมาชิกในคณะ นอกเหนือจากความเชื่อด้านไสยศาสตร์แล้วโนรายังมี การรำ การร้อง หรือการแสดงละครเป็นเรื่อง เป็นตอน ซึ่งเป็นกลวิธีอย่างหนึ่งทำให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะของการแสดงโนรา อีกประการหนึ่งที่สำคัญคือการบ่งบอกถึงความสามารถของผู้แสดง ความชำนาญ การแสดงออกถึงทักษะการร้องกลอนเฉพาะตนได้อย่างชำนาญ แต่ลักษณะของท่ารำอาจจะแตกต่างกันไป โดยอาจจะเป็นเพราะการสืบทอดของแต่ละสายตระกูลซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่มีกระบวนการท่าลีลาการรำที่ต่างกันไป การรำโนรายังสามารถแบ่งออกได้เป็นประเภทใหญ่ ๆ เช่น การรำเดี่ยว รำคู่ และรำเป็นหมู่คณะ โดยเฉพาะตัวนายโรงจะต้องมีความสามารถในการรำโชว์ฝีมือ เช่น การรำยั่วปี ยั่วทับ การรำคล้องหงส์ หรือการรำเกี่ยว เป็นต้น (สุพัฒน์ นาคเสน, 2539)

การแสดงรำเฉพาะอย่างที่เป็นการรำอวดฝีมือ ได้แก่ การรำยั่วปี ยั่วทับ รำเขียนพลาย รำเหยียบลูกมะนาว รำคล้องหงส์ แต่ที่น่าสนใจคือ รำเกี่ยว หรือโนรารำเกี่ยว การรำเกี่ยวหรือโนรารำเกี่ยวเป็นกระบวนการรำคู่ จะใช้นักแสดงจำนวน 2 คน ซึ่งนักแสดงทั้งสองคนจะนำเอากระบวนการรำตามแบบอย่างเฉพาะของตนเรียกว่า “ไม้เด็ด” หรือลีลาท่ารำ ประกอบกับไหวพริบของนักแสดง มาประชันกัน ซึ่งสามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ว่ากระบวนการรำเกี่ยวนั้น เป็นการสมมุติว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นตัวละครและอีกฝ่ายหนึ่งเป็นตัวนาง โดยกระบวนการรำเกี่ยวจะขึ้นอยู่กับจังหวะและทำนองของดนตรีเป็นตัวควบคุมอารมณ์ของ

นักแสดงขณะรำอยู่บนเวทีการแสดง อีกประการหนึ่งนักดนตรีจะต้องมีไหวพริบสังเกตกระบวนการรำของนักแสดงควบคู่กันไป การรำเกี่ยวนอกจากจะเป็นการรำที่แสดงปฏิภาณไหวพริบของผู้รำแล้ว การรำเกี่ยวเป็นการรำที่แฝงไปด้วยมุขตลกสอดแทรกในกระบวนการรำตลอดการแสดง บางครั้งยังเป็นการหยอกล้อผู้ชมที่กำลังรับชมการแสดงอยู่ในขณะนั้น เพื่อให้ผู้ชมการแสดงมีส่วนร่วมในกระบวนการรำเกี่ยว โนรารำเกี่ยวนั้นจะนิยมนำมาแสดงในรูปแบบโนราเพื่อความบันเทิงและการแสดง เพื่อสาธิตกระบวนการรำเกี่ยวที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามโดยวิธีการสัมภาษณ์เบื้องต้นนั้นได้แก่ คณะโนราแปลกคำ ท่าแค ซึ่งเป็นเจ้าพิธีกรรมแห่งโรงครูท่าแค จังหวัดพัทลุง ปัจจุบันการรำเกี่ยวของคณะโนราแปลกคำ ท่าแค มีการถ่ายทอดเฉพาะในสายตระกูลเท่านั้นยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก

นายแปลก ชนะบาลหรือโนราแปลกคำ ท่าแค จังหวัดพัทลุงเป็นครูโนราท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการแสดงโนราทั้งกระบวนการรำ การร้องกลอน อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับกันทั่วภาคใต้ให้เป็นเจ้าพิธีกรรมแห่งโรงครูท่าแค จังหวัดพัทลุง ซึ่งชาวบ้านทั่วไปในภาคใต้เชื่อกันว่าวัดท่าแคหรือบริเวณวัดท่าแคเป็นต้นกำเนิดของตำนานการเกิดโนรา ดังปรากฏในบทร้องภาครูของโนราโดยมีบทร้องว่า

ไหว้ครูต้นพวกเราโนรา

สมเด็จพระมาลาเป็นครูต้น

ยกตื่นข้ามแม่ไม่รอด

ก้มคอลงลอดไม้พัน

ไหว้แม่ศรีมาลาเป็นครูต้น

มารดาขุนศรีธาอยู่ท่าแค

(เกรียงเดช ชำณรงค์, 2565)

ในขณะที่โนราแปลกคำ ท่าแค ยังมีชีวิตอยู่นั้นได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านการแสดงโนราให้กับลูกศิษย์รุ่นต่อมา คือ โนราสมพงษ์น้อย ดาวรุ่ง ได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว ซึ่งปัจจุบัน พ.ศ. 2565 เจ้าพิธีกรรมโนราโรงครูแห่งวัดท่าแค คือโนราเกรียงเดช นวลระหงส์ นับเป็นผู้ที่สืบทอดทางสายเลือดพร้อมทั้งได้ศึกษาการประกอบพิธีกรรม และฝึกฝนกระบวนการรำกับโนราแปลกคำ ท่าแค และโนราสมพงษ์น้อย ดาวรุ่ง อยู่เสมอ จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2566 โนราเกรียงเดช นวลระหงส์ ได้รับรางวัลชนะเลิศจากการแข่งขันโนราชิงถ้วยสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในประเภทโนราประชันโรง และปัจจุบันถือได้ว่าโนราเกรียงเดช นวลระหงส์เป็นผู้ได้รับการถ่ายทอดในกระบวนการรำต่าง ๆ เช่น กระบวนการรำท่าแม่ลาย คล้องหงส์ ยั่วปี ยั่วทับ หรือการรำเกี่ยว เป็นต้น ตามรูปแบบการรำของโนราแปลกคำ ท่าแค โดยตรงและยังได้รับคำขนานนามว่าเป็นผู้ที่รำคล้ายคลึงโนราแปลกคำ ท่าแค เป็นอย่างมาก จึงได้รับการยอมรับในวงการโนราเป็นอย่างสูง ทั้งในฐานะศิลปินโนราคณะเดียวกันและต่างคณะรวมไปถึงผู้ชม

จากการศึกษาข้อมูลข้างต้นไม่ว่าจะเป็นการศึกษาจากตำราวิชาการและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลภาคสนามเบื้องต้นผู้วิจัยพบว่าการแสดงโนรารำเกี่ยว ในสายตระกูลโนราแปลกคำ ท่าแค จังหวัดพัทลุงนั้นได้รับแรงบันดาลใจมาจากกระบวนการรำฉบับดั้งเดิม คือการรำโนราประสมท่า และการรำโนรา 12 ท่า โดยกระบวนการรำเกี่ยวสายตระกูลโนราแปลกคำ ท่าแคจะมีผู้ได้รับถ่ายทอดท่ารำ 2 ท่าน คือ โนราสมพงษ์น้อย ดาวรุ่ง และโนราเกรียงเดช นวลระหงส์ แต่โนราสมพงษ์น้อย ดาวรุ่ง ได้ถึงแก่กรรมในปี พ.ศ. 2558

ปัจจุบันกระบวนการรำเกี่ยวสายตระกูลโนราแปลกคำ ท่าแค จึงมีโนราเกรียงเดช นวลระหงส์ คนเดียวเท่านั้นซึ่งเป็นหลานศิษย์โดยสืบทอดทางสายเลือดของโนราแปลกคำ ท่าแค นอกจากนั้นแล้วโนราเกรียงเดช นวลระหงส์ ยังได้รับการถ่ายทอดการประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูท่าแคแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งเป็นที่น่าสนใจในการเก็บข้อมูลการแสดงชุดโนรารำเกี่ยวจากสายตระกูลโนราแปลกคำ ท่าแค จังหวัดพัทลุง ไว้เป็นเอกสารตำราเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงโนรา และเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับผู้ศึกษาเรื่องการแสดงโนรารำเกี่ยวในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของการรำเกี่ยวในศิลปะการแสดงโนรา
2. ศึกษาองค์ประกอบการแสดงโนรารำเกี่ยว

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาความเป็นมาความสำคัญและองค์ประกอบการแสดงโนรารำเกี่ยว โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก คือนายเกรียงเดช ขำณรงค์ คณะโนราเกรียงเดช นวลระหงส์ จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นโนราสายตระกูล โนราแปลกคำ ท่าแค โดยศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2565-2566

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยการรำเกี่ยวในศิลปะการแสดงโนรา ของสายตระกูลโนราแปลกคำ ท่าแค ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมและการจัดกระทำข้อมูล

- 1) การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ภาพถ่าย

การศึกษาวិทยานิพนธ์ เรื่อง โนรารำเกี่ยว สายตระกูลโนราแปลกคำ ท่าแค เป็นการศึกษาประเด็นใหม่ที่ปรากฏว่ายังไม่มีผู้ใดศึกษา จึงจำเป็นต้องศึกษาจากภาพถ่าย วิดีทัศน์ และผู้วิจัยมีการสืบค้นข้อมูลจากเอกสาร ตำรา ที่เกี่ยวข้อง เช่น วรรณกรรมเรื่องโนรา ตำนานโนรา เป็นต้น

- 2) การศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์

การวิจัยครั้งนี้ นอกจากผู้วิจัยจะศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และวีดิทัศน์แล้ว ผู้วิจัยยังได้เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งผู้วิจัยมีการจดบันทึกพร้อมบันทึกเสียงลงเครื่องบันทึกเสียงควบคู่กันไป

- 3) การศึกษาภาคสนาม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการลงภาคสนาม โดยการฝึกปฏิบัติและต่อท่ารำโนรารำเกี่ยวสายตระกูลโนราแปลกคำ ท่าแค จาก โนราเกรียงเดช นวลระหงส์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ท่ารำ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

- 1) แบบสัมภาษณ์

สำหรับข้อมูลด้านการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำมาถอดความแล้วพิมพ์เป็นตัวอักษรรวมทั้งเรียบเรียงเป็นสำนวนทางวิชาการ และให้เจ้าของข้อมูลตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

2) แบบสังเกตการณ์

ผู้วิจัยได้แบ่งการสังเกตการณ์ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

2.1 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยรับการถ่ายทอดองค์ประกอบ และกระบวนการทำรำการแสดงโนรารำเกี่ยวของโนราแปลกตำ ทำแค จากโนราเกรียงเดช นวลระหงส์

2.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยศึกษาจากการสังเกต องค์ประกอบและกระบวนการทำรำการแสดงโนรารำเกี่ยว จากวีดิทัศน์ โดยมีการสังเกต องค์ประกอบการแสดง โครงสร้างกระบวนการทำรำ และกลวิธีการรำ

3. การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่ การพิสูจน์ว่า ข้อมูลที่ได้จากทุกด้านมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกันมากน้อยเพียงใด หากข้อมูลที่ได้รับมีปัจจัยที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ถูกต้องและสอดคล้องกันก็สามารถนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การเขียนงานวิจัยได้อย่างแม่นยำ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยเริ่มจากการจัดระเบียบข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และการศึกษาภาคสนาม ได้แก่ ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ โดยมีวิธีการนำข้อมูลที่ได้รับจากการบันทึกเสียง การบันทึกภาพ และการจดบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์มาถอดเทปและตรวจสอบข้อมูล

5. การนำเสนอข้อมูล เรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อจัดทำรายงานการวิจัย เรื่อง การรำเกี่ยวในศิลปะการแสดงโนรา

ผลการวิจัย

1. ความเป็นมาและความสำคัญของการรำเกี่ยวในศิลปะการแสดงโนรา

1.1. ความเป็นมาของการรำเกี่ยว

การรำโนราต้องรำอวดความชำนาญและความสามารถเฉพาะตน โดยการรำประสมท่าต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างต่อเนื่องกลมกลืน แต่ละท่ามีความถูกต้องตามแบบฉบับ มีความคล่องแคล่ว ชำนาญที่จะเปลี่ยนลีลาให้เข้ากับจังหวะดนตรี และต้องรำให้สวยงามอ่อนช้อยหรือกระฉับกระเฉง บางคนอาจจะอวดความสามารถในเชิงรำเฉพาะด้าน เช่น การเล่นแขน การทำให้ตัวอ่อน การรำทำพริกแพลง เป็นต้น (อันธอากร แสงแก้ว, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับ (สุมิตร เทพวงษ์, 2547) ได้กล่าวว่า การรำ หมายถึง การแสดงที่มุ่งความงามของการรำ หรือการแสดงท่าลีลาของผู้รำ โดยใช้มือ แขน เป็นหลัก โดยการรำมีการแยกประเภทได้ 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1. การรำเดี่ยว คือ การรำที่ใช้ผู้แสดงเพียงคนเดียว จุดมุ่งหมายในการรำเดี่ยว เช่น ต้องการอวดฝีมือในการรำ ต้องการให้มีชุดเบิกโรง เป็นต้น

2. การรำคู่ คือ การรำที่ใช้ผู้แสดงเพียง 2 คน โดยเป็นการรำเพื่อต่อสู้ หรือเกี่ยวกัน เป็นต้น

3. การรำหมู่ คือ โดยปกติในด้านการแสดงมากกว่า 2 คนนั้นจะเรียกว่ารำหมู่

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการรำโนราเป็นการรำที่เห็นได้ชัดเจนคือ การรำเดี่ยว รำคู่ และรำหมู่ โดยการรำทั้ง 3 ประเภท เป็นการรำที่ต้องใช้ความชำนาญความคล่องแคล่วและความอ่อนช้อย ทั้งนี้ยังแบ่งให้เห็นถึงชุดการแสดงที่สามารถนำมาอวดความสามารถในเชิงการรำเฉพาะด้านได้ ซึ่งจะเรียกเป็นภาษาโนร่าว่าการรำโนราเฉพาะอย่างในศิลปะการแสดงโนรา นอกจากโนราแต่ละคนจะต้องมีความสามารถในการรำ การร้อง และทำบท ดังกล่าวข้างต้นจะต้องฝึกการรำเฉพาะอย่างให้เกิด ความชำนาญ

เป็นพิเศษด้วยซึ่งการรำเฉพาะอย่างนี้อาจใช้แสดง เฉพาะโอกาส เช่น รำในพิธีไหว้ครุ งานเลี้ยง หรือบางอย่างใช้ในการรำเฉพาะเมื่อมีการรำประชันโรง เป็นต้น ตัวอย่างการรำเฉพาะอย่างเช่น รำบทครูสอน รำเพลงทับ เพลงโทน รำเพลงปี่ รำขอเทริด รำคล้องหงส์ รำเกี้ยว โดยการรำจะใช้ผู้แสดงตามลักษณะการรำในแต่ละชุด จึงสามารถเรียกได้ว่า โนรารำเดี่ยว โนรารำชุด (หมู่คณะ) และโนรารำคู่ ทั้งนี้ การแสดงรำเกี้ยว จึงจัดอยู่ใน การแสดง รำคู่ของโนรา และจากการสัมภาษณ์ โนราเกรียงเดช นวลระหงส์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า โนรารำเกี้ยว ยังมีคณะที่มีการสืบทอดทำรำจนถึงปัจจุบัน คือ คณะโนราแปลกด้า ท่าแค ซึ่งเป็นสายตระกูลของโนรา เกรียงเดช นวลระหงส์ และการรำเกี้ยวที่แสดงอยู่นั้นจัดอยู่ในรูปแบบโนราแสดงเพื่อความบันเทิง โดยมี ลักษณะการแสดงที่ใช้ความชำนาญ และไหวพริบในการเกี้ยว และฟังจังหวะของดนตรี รวมไปถึงการ สอดแทรกการหยอกล้อกันระหว่างผู้รำทั้งสองคน (เกรียงเดช ขำณรงค์, 2565)

1.2. ความสำคัญของการรำเกี้ยว

รำเกี้ยว หรือโนรารำเกี้ยว เป็นกระบวนการรำคู่เฉพาะอย่างของการแสดงโนรา โดยกระบวนการรำเกี้ยวจะขึ้นอยู่กับจังหวะและทำนองของดนตรีเป็นตัวควบคุมอารมณ์ของนักแสดงขณะรำ อยู่บนเวทีการแสดง อีกประการนักดนตรีจะต้องมีไหวพริบสังเกตกระบวนการรำของนักแสดงควบคู่กันไป และลักษณะเด่นของการรำเกี้ยวที่น่าสนใจ คือนอกจากเป็นการรำที่แสดงถึงปฏิภาณไหวพริบของผู้รำแล้ว การรำเกี้ยวยังเป็นการรำที่แฝงไปด้วยมุกตลกสอดแทรกในกระบวนการรำตลอดการแสดง บางครั้งยังเป็นการหยอกล้อผู้ชมที่กำลังรับชมการแสดงอยู่ในขณะนั้นเพื่อให้ผู้ชมการแสดงมีส่วนร่วมในกระบวนการรำเกี้ยว และใช้ผู้แสดงสองคน ซึ่งเป็นผู้ชายทั้งสองคน โดยมีการสมมุติว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นตัวพระและอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นตัวนาง ทั้งนี้ที่นิยมใช้ผู้ชาย เพราะผู้แสดงสามารถหยอกล้อ และเข้าถึงเนื้อถึงตัว ตามกระบวนการทำรำได้ มากกว่าการเกี้ยวระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง

โอกาสในการแสดงโนรารำเกี้ยว คือ โนรารำเกี้ยวจะนิยมนำมาแสดงในรูปแบบโนราเพื่อความบันเทิง ทั้งนี้สามารถแสดงได้ตามความประสงค์ของเจ้าภาพ (ผู้ว่าจ้าง) เช่น งานประเพณี งานประจำปี งานฉลองสมโภช งานรัฐพิธี และงานอื่น ๆ

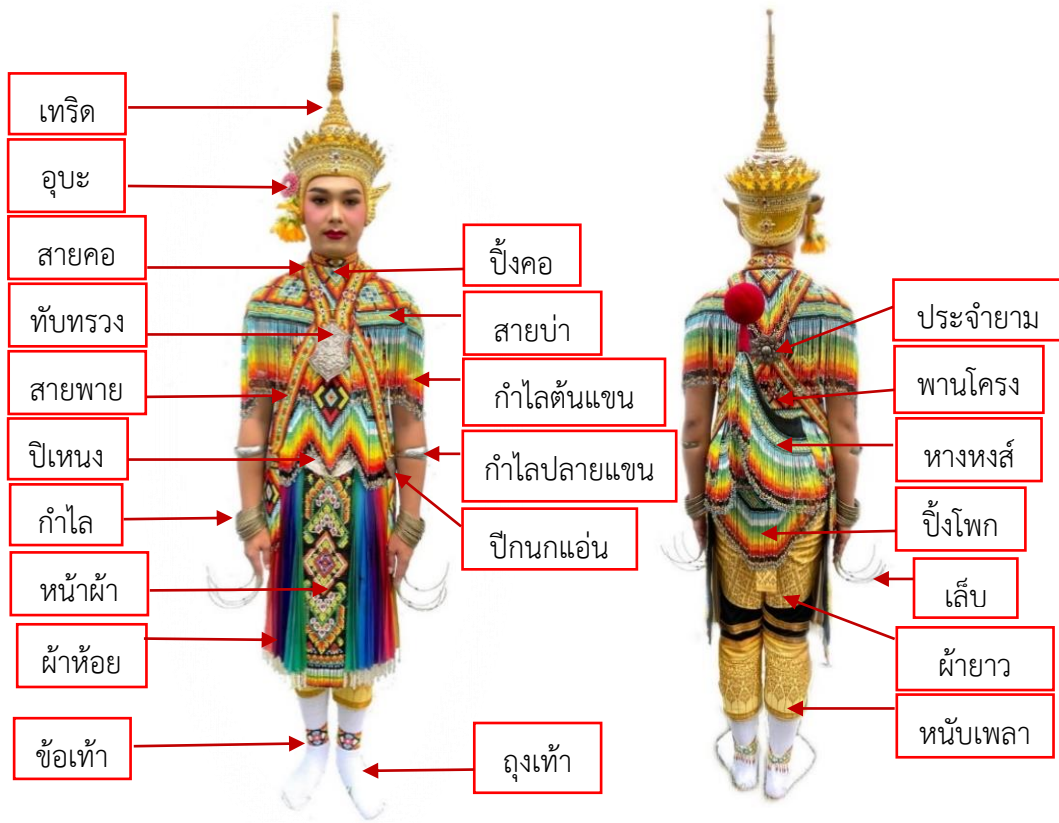
2. องค์ประกอบการแสดงของโนรารำเกี้ยว

2.1 ผู้แสดง

แต่เดิมจะมีโนราใหญ่หรือเรียกว่านายโรงเป็นหัวหน้า ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารคณะในทุก ๆ ด้านและที่สำคัญคือ ต้องมีความสามารถในการรำ (สาโรช นาคะวิโรจน์, 2538) ซึ่งผู้แสดงของการแสดงโนรา รำเกี้ยว นั้น โนราเกรียงเดช นวลระหงส์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ผู้แสดงโนรารำเกี้ยวนี้ของสายตระกูลโนรา แปลกด้า ท่าแค จะนิยมใช้ผู้ชาย 2 คน เป็น ผู้แสดง ซึ่งเป็นการสมมุติว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นตัวพระและอีก ฝ่ายหนึ่งเป็นตัวนาง ทั้งนี้ที่นิยมใช้ผู้ชาย เพราะผู้แสดงสามารถหยอกล้อและเข้าถึงเนื้อถึงตัว ตามกระบวนการทำ รำได้มากกว่าผู้ชายเกี้ยวผู้หญิง

2.2 การแต่งกายประกอบการแสดงโนรารำเกี้ยว

เครื่องแต่งกายของโนราใหญ่ที่เรียกว่า “เครื่องต้น” มีพัฒนาปรับปรุงมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็น เรื่องของวัสดุ รูปแบบลวดลาย สี สัน และขนาด ทั้งนี้การแต่งกายประกอบการแสดงโนรารำเกี้ยว มีผู้แสดง 2 คน จะแต่งตัวเหมือนกัน โดยจะประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

ภาพที่ 1 เครื่องแต่งกายด้านหน้า และด้านหลัง

2.3 ดนตรีและเพลงประกอบการแสดงโนรารำเกี่ยว

การแสดงโนราสิ่งทีจำเป็นและขาดเสียมิได้ เนื่องจากเครื่องดนตรีเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดเสียง ทำนองจังหวะ อันจะนำผลไปสู่บรรณการแห่งการแสดงและการชมโนรา ซึ่งเครื่องดนตรีโนรามี 6 ชิ้นคือ

ภาพที่ 2 เครื่องดนตรีโนรา

ทำนองเพลงประกอบการแสดงโนรารำเกี่ยว ได้แก่

1. ทำนองสอดสร้อย
2. ทำนองนาตข้า
3. ทำนองนาตกราย
4. ทำนองนาตข้า
5. ทำนองหัวทับ
6. ทำนองคอนเทียร
7. ทำนองนาตเร็ว
8. ทำนองนาตสับ
9. ทำนองห้องโรง
10. ทำนองลงท่า

2.4 ท่ารำประกอบการแสดงโนรารำเกี่ยว

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าโนรารำเกี่ยว ของคณะโนราแปลกดำ ท่าแค โดยมีผู้ได้รับการถ่ายทอด คือโนราเกรียงเดช นวละหงส์ ซึ่งเป็นการสืบทอดทางสายเลือด ทั้งนี้การรำเกี่ยวที่แสดงในรูปแบบโนราเพื่อความบันเทิงสามารถแบ่งท่ารำออกได้เป็น 3 ช่วงด้วยกัน คือ ช่วงที่ 1 คำนับ (ทักทายผู้ชม) ช่วงที่ 2 กระบวนการเกี่ยว ช่วงที่ 3 ลงท่า และยังพบว่าท่ารำของการแสดงโนรารำเกี่ยวมีท่ารำทั้งหมด 80 ท่า โดยท่ารำที่มีลักษณะเด่นถึงกระบวนการเกี่ยวมีดังนี้

ภาพที่ 3 รำเกี่ยว

1) ท่านี้เป็นท่ารำที่ดำเนินทำนองด้วยเพลงนาตข้า เป็นกระบวนการเริ่มเข้าเกี่ยวด้วยการแสดงท่าทางและท่ารำออกอย่างชัดเจนว่าฝ่ายหนึ่งเป็นตัวพระและอีกฝ่ายเป็นตัวนางโดยจะให้ตัวนางเดินนำและตัวพระเดินตาม ตัวนางหันหน้ามองตัวพระในขณะที่เดินรำนำตัวพระ

ภาพที่ 4 รำเกี้ยว

2) ทำนี่เป็นท่ารำที่ดำเนินทำนองด้วยเพลงคอนเทิร และเป็นท่ารำที่แสดงถึงอากัปกิริยาเขินอายของผู้แสดงเป็นตัวนาง ซึ่งเป็นการเลียนแบบกิริยาเขินอายของผู้หญิงเมื่อมีผู้ชายติดตามโดยแสดงออกผ่านทางท่ารำ

ภาพที่ 5 รำเกี้ยว

3) ทำนี่เป็นท่ารำที่ดำเนินทำนองด้วยเพลงคอนเทิร ซึ่งเป็นท่าเข้าเกี้ยวแสดงถึงความใกล้ชิดของคู่พระนาง

ภาพที่ 6 รำเกี้ยว

4) ทำนั้เป็นทำรำที่ดำเนินทำนองด้วยเพลงสอดสร้อย โดยกระบวนทำรำนี้เป็นการแสดงถึง อากัปกิริยาเขินอายของผู้แสดงเป็นตัวนางเมื่อผู้แสดงเป็นตัวพระเข้าถึงตัวอย่างใกล้ชิด ใช้วิธีการผลักออก จากตัว ซึ่งทำรำนี้เป็นการรำที่เรียกความขบขันจากผู้ชมได้

สรุปและอภิปรายผล

โนราเป็นการละเล่นพื้นบ้านที่นิยมมากที่สุดในบรรดาศิลปะการแสดงของภาคใต้ อีกทั้งยังเป็นการแสดงประเภทหนึ่งที่มีสืบทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเวลายาวนาน ซึ่งนอกจากจะสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้ชมแล้ว โนรายังสะท้อนถึงสภาพชีวิต ความคิด ความรู้ ตลอดจนความเชื่อของชาวใต้อย่างชัดเจน ผลการวิจัยพบว่าการรำเกี้ยวในศิลปะการแสดงโนรา มีความสำคัญและองค์ประกอบการแสดง 2 ประเด็น คือ 1) ความเป็นมาและความสำคัญ การรำเกี้ยวจัดอยู่ในประเภทการรำคู่ การแสดงแบ่งได้ 3 ช่วง คือ 1 คำนับ (ทักทายผู้ชม) 2 การเกี้ยว 3 ลงท่า 2) องค์ประกอบการแสดง ผู้แสดงมี 2 บทบาท คือ ตัวพระและตัวนาง เครื่องแต่งกาย ทั้ง 2 บทบาทสวมชุดลูกปิดโนรา ทำนองเพลง 10 ทำนอง คือ 1. ทำนองสอดสร้อย 2. ทำนองนาถเข้า 3. ทำนองนาถกราย 4. ทำนองนาถเข้า 5. ทำนองหัวทับ 6. ทำนองคอนเทิร 7. ทำนองนาถเร็ว 8. ทำนองนาถสับ 9. ทำนองห้องโรง 10. ทำนองลงท่า ทำรำ วงดนตรีโนราประกอบการแสดง

รำเกี้ยว หรือโนรารำเกี้ยว เป็นกระบวนการรำคู่เฉพาะอย่างของการแสดงโนรา โดยกระบวนการรำเกี้ยวจะขึ้นอยู่ที่จังหวะ และทำนองของดนตรีเป็นตัวควบคุมอารมณ์ของนักแสดงขณะรำอยู่บนเวทีการแสดง อีกประการนักดนตรีจะต้องมีไหวพริบสังเกตกระบวนการรำของนักแสดงควบคู่กันไป และลักษณะเด่นของการรำเกี้ยวที่น่าสนใจ คือนอกจากเป็นการรำที่แสดงถึงปฏิภาณไหวพริบของผู้รำแล้ว การรำเกี้ยวยังเป็นการรำที่แฝงไปด้วยมุขตลกสอดแทรกในกระบวนการรำตลอดการแสดง บางครั้งยังเป็นการหยอกล้อผู้ชมที่กำลังรับชมการแสดงอยู่ในขณะนั้นเพื่อให้ผู้ชมการแสดงมีส่วนร่วมในกระบวนการรำเกี้ยว และใช้ผู้แสดงสองคน ซึ่งเป็นผู้ชายทั้งสอง โดยมีการสมมุติว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นตัวพระและอีกฝ่ายหนึ่งเป็นตัวนาง ทั้งนี้ที่นิยมใช้ผู้ชาย เพราะผู้แสดงสามารถหยอกล้อ และเข้าถึงเนื้อถึงตัว ตามกระบวนทำรำได้มากกว่าการเกี้ยวระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง

ทั้งนี้การแสดงโนรารำเกี้ยวของโนราเกรียงเดช นวลระหงส์ ได้รับสืบทอดจาก โนราแปลกด้า ท่าแค ซึ่งเป็นการสืบทอดทางสายเลือด และยังเป็นการแสดงที่ทำให้เห็นถึงกระบวนทำรำเข้าสู่พระนางของโนราได้ อย่างชัดเจน โดยศัพท์ทางโนราเรียกว่า “โนรารำเกี้ยว” จึงสามารถจำแนกได้ว่า การแสดงโนรารำเกี้ยวจัดอยู่ในประเภทของการรำคู่ของศิลปะในการแสดงโนรา

เอกสารอ้างอิง

เกரியงเดช ขำฉกรรจ์. (2565, 11 มกราคม). ศิลปินโนรา. *สัมภาษณ์*.

สาโรช นาคะวิโรจน์. (2538). *โนรา*. สงขลา: วิทยาลัยครูสงขลา.

สุพัฒน์ นาคเสน. (2539). *โนรา : รำเขียนพราय-เหยียบลูกมะนาว*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

สุมินทร เทพวงษ์. (2547). *ระบำ รำ ฟ้อน*. (พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพฯ: บริษัท โอ. เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.

อัญญ์อากร แสงแก้ว. (2562). *การรำเพลงปี่สายตระกูลโนรายก ชูบัว ศิลปินแห่งชาติ*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา).

การแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบ่ำกบ” ของชนชาติจ้วง
เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน
The Performance of the Rainmaking Ritual “Frog Dance” of Zhuang
People in Guangxi Zhuang Autonomous Region, People’s Republic of China

เฟิง จิ่ง* จุลชาติ อรัณยะนาค จินตนา สายทองคำ
Feng Jing*, Chulachat Aranyanak, Jintana Saitongkum
นักศึกษาคณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์*
Student, Faculty of Music and Drama, Bunditpatanasilpa Institute
อาจารย์ประจำคณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์^{2,3}
Staff, Faculty of Music and Drama, Bunditpatanasilpa Institute
494504972@qq.com

Received: June 21, 2023

Revised: July 10, 2023

Accepted: July 13, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและองค์ประกอบการแสดงในพิธีกรรมขอฝน “ระบ่ำกบ” ของชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ จากการศึกษาเอกสาร การศึกษาภาคสนาม และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และปราชญ์ชาวบ้าน ผลวิจัยพบว่า “ระบ่ำกบ” เป็นระบำเพื่อประกอบพิธีกรรมขอฝน จัดขึ้นในช่วงวันขึ้นปีใหม่ของชาวจีนในทุกปี เป็นเดือนที่ชนชาติจ้วงส่วนใหญ่ จะทำการปลูกข้าว เป็นพิธีกรรมเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ โดยมีความเชื่อว่า “กบ” เป็นสัตว์มงคล ส่งผลให้ฝนตกตามฤดูกาลอันเป็นประโยชน์ต่อการเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งมีพิธีกรรม ประกอบด้วย 1) พิธีการหากบ 2) พิธีการแห่กบ 3) พิธีการบูชาเทพเจ้ากบ และ 4) พิธีการฝังกบ ต่อจากนั้น จึงมี “ระบ่ำกบ” เพื่อเฉลิมฉลองในงานพิธีกรรมขอฝน โดยมีรูปแบบของการแสดง 4 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 รูปแบบการตีกลองสองหน้า ช่วงที่ 2 รูปแบบระบำการกำเนิดของกบ ช่วงที่ 3 รูปแบบระบำการบูชาเทพเจ้ากบ ช่วงที่ 4 รูปแบบการตีกลองมโหระทึก เพื่อประกอบการแสดงระบำขับไล่ศัตรูพิษ ระบำการไถนาและการย้ายต้นข้าว ระบำจับกุ้งจับปลา ระบำทอผ้า ระบำความรัก และระบำกบ โดยมีองค์ประกอบของการแสดง “ระบ่ำกบ” ใช้ผู้แสดงเป็นชายล้วน และใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านของชนชาติจ้วง ประกอบด้วย กลองหนังสองหน้า กลองมโหระทึก ปี่โซนา และฉาบ การแต่งกายของการแสดง “ระบ่ำกบ” นั้น ในบทบาทกบ ใบหน้าและร่างกายของผู้แสดง จะวาดลายให้มีลักษณะคล้ายผิวหนังของกบ สวมกระโปรงสั้นสีเขียวเข้ม ไม่สวมรองเท้า และไม่สวมเครื่องประดับ

คำสำคัญ: ชนชาติจ้วง พิธีกรรมขอฝน ระบ่ำกบ

Abstract

The objective of this research was to examine the patterns and components of the rainmaking ritual known as the "Frog Dance," performed by the Zhuang people in the Guangxi Zhuang Autonomous Region, People's Republic of China. This study employed qualitative methods, including document analysis, fieldwork, and interviews with experts, scholars, and local wisdom keepers.

The findings revealed that the "Frog Dance" is performed as part of a rainmaking ritual held annually during the Chinese New Year, coinciding with the rice planting season of the Zhuang people. This ritual serves to boost morale and confidence, based on the belief that the frog is an auspicious animal associated with bringing seasonal rains that benefit agricultural productivity. The ritual consists of four main ceremonies: (1) the frog-finding ceremony, (2) the frog parade ceremony, (3) the frog god worship ceremony, and (4) the frog burial ceremony. Following these ceremonies, the "Frog Dance" is performed as a celebratory ritual.

The performance is divided into four segments: (1) the two-faced drum performance, (2) the frog origin dance, (3) the frog god worship dance, and (4) the bronze drum performance. These are accompanied by additional dances, including the pest repellent dance, plowing and transplanting dance, prawn-catching and fishing dance, weaving dance, affection dance, and the frog dance itself. The "Frog Dance" features an all-male cast and incorporates traditional Zhuang musical instruments, such as the two-faced drum, bronze drum, suona (a Chinese wind instrument), and cymbals. Performers portraying frogs are characterized by body paint resembling frog skin, wearing dark green short skirts, and performing barefoot without jewelry.

Keywords: Zhuang people, Rainmaking ritual, Frog dance

บทนำ

“ระบำกบ” เป็นระบำเพื่อประกอบพิธีกรรมขอฝน เนื่องด้วยประชากร ชนชาติจ้วงในเขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน ในอดีตประชากรส่วนใหญ่นิยมประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักในการดำรงชีวิต ในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี เป็นเดือนที่ประชากรชนชาติจ้วงส่วนใหญ่ จะทำการปลูกข้าว ก่อนที่จะประกอบพิธีกรรมดังกล่าว นิยมประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ จะปรากฏ “ระบำกบ” เป็นระบำที่สำคัญในพิธีกรรมขอฝน เนื่องด้วยประชากรส่วนใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับ “กบ” ว่าเป็นสัตว์มงคล ส่งผลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลอันเป็นประโยชน์ต่อการเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยความเชื่อดังกล่าวสืบทอดจากบรรพบุรุษของชนชาติจ้วง (Yang, 2014) ดังนั้น ชนชาติจ้วงจึงให้ความสำคัญต่อพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับ “กบ” อันเป็นสัญลักษณ์ในการขอฝนเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล อีกทั้งยังสะท้อนถึงวัฒนธรรมของประชาชน ชนชาติจ้วงในเขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน และ

“กบ” เป็นสัตว์สัญลักษณ์ที่เก่าแก่ที่สุดของชนชาติจ้วง ในการสื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ สามารถบันดลและทำนายนให้ฝนตกตามฤดูกาล

ในปัจจุบันการแสดงประกอบพิธีกรรม “ระบำกบ” เสื่อมความนิยมลง ด้วยประชาชนชนชาติจ้วงไม่ให้ความสำคัญต่อพิธีกรรมดังกล่าว เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีค่านิยมว่าเป็นอาชีพที่ไม่มีเกียรติ และหันไปประกอบอาชีพพนักงานของรัฐ และพนักงานเอกชน (Fang Ning, 2022)

ด้วยความสำคัญและเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องศึกษาค้นคว้า บริบท รูปแบบ และองค์ประกอบของการแสดงประกอบพิธีกรรม “ระบำกบ” อันเป็นวัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่สำคัญของบรรพบุรุษเขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน พร้อมทั้งรวบรวมองค์ความรู้ ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านในการแสดงประกอบพิธีกรรม “ระบำกบ” อันเป็นประโยชน์ต่อการสืบทอดเพื่อให้ทราบถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ เขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษารูปแบบและองค์ประกอบการแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบำกบ” ของชนชาติจ้วงเขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นศึกษาทางด้านเอกสาร (Documentary Research) และการศึกษาภาคสนาม (Field Study) ใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) มีลำดับและขั้นตอนในการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาจากเอกสาร ตำรา หนังสือ เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ประกอบด้วยข้อมูลบริบทต่าง ๆ รูปแบบ และองค์ประกอบการแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบำกบ” ของชนชาติจ้วงเขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ เอกสาร หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องและบทความทางวิชาการต่าง ๆ ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศในบางส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ งานวิจัย บทความ และวิทยานิพนธ์ ที่ได้อธิบายไว้ สถานที่ในการศึกษาข้อมูลทางเอกสาร ได้แก่

- 1) หอสมุดสถาบันศิลปะแห่งชาติจีน สาธารณรัฐประชาชนจีน
- 2) หอสมุดแห่งเขตปกครองตนเองของกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน
- 3) หอสมุดมหาวิทยาลัยชนชาติกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน

2. เก็บข้อมูลจากภาคสนาม สังเกตการณ์จากการแสดงรูปแบบและองค์ประกอบการแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบำกบ” สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่มีประสบการณ์การแสดงไม่น้อยกว่า 20 ปี ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ณ หมู่บ้านหน้าไต้ัง อำเภอเทินอ้อ เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน ประกอบด้วย

- 2.1 สัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชนชาติจ้วง โดย Mr.Fang Ning, President of Nanning Institute of National Culture and Art
- 2.2 สัมภาษณ์ผู้แสดงระบำกบ โดย Mr.Xiang Baoye ปราชญ์ชาวบ้าน
- 2.3 สัมภาษณ์ผู้บรรเลงดนตรี โดย Mr.Wei Zhenli ปราชญ์ชาวบ้าน

3. การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำข้อมูลโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต จัดกลุ่มของข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

ที่มาของการแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบ่ากบ” ของชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน

“พิธีกรรม” หมายถึง ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ และพิธีกรรมการบูชาตามวิถีรูปแบบดั้งเดิม ประกอบด้วย ความเชื่อในสิ่งที่เหนือธรรมชาติของชุมชน และสืบทอดกันมาอย่างยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น โดย “พิธีกรรม” มีระเบียบวิธีขั้นตอน ซึ่งนำมาสู่ความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวัง และเป็นการยอมรับพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ผีวิญญาณ บรรพบุรุษ และเทพเจ้า เมื่อมีความเชื่อแล้ว พิธีกรรมย่อมเกิดขึ้นตามมาเพื่อให้ครอบครัวประกอบแห่งการบูชา (ยโสธรา ศิริภาพระภากร, 2558)

ดังนั้น “พิธีกรรม” จึงมีความสำคัญต่อบุคคลในสังคมอันเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นของแต่ละชุมชนมีการสืบทอดจากบรรพบุรุษ ชาวจีนมีคำสอนให้แสดงความกตัญญูโดยการรักษานบธรรมเนียม ได้แก่ เชื่อฟังบิดามารดา สืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษสร้างขึ้นในชุมชนท้องถิ่น อันแสดงถึงวัฒนธรรมและสังคม เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวจีน (Department of Religious Affairs, Ministry of Culture, 2008) จากการศึกษาชนชาติจ้วงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่รักษานบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรมเพื่อสะท้อนถึงความเป็นอยู่ทางสังคม และชุมชนชาวจ้วง ดังเช่น พิธีกรรมเลี้ยงผีบรรพบุรุษ พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ พิธีกรรมรับขวัญ พิธีกรรมขอฝน เป็นต้น

พิธีกรรมขอฝนของชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน จัดขึ้นในวันขึ้นปีใหม่ (ตรุษจีน) ตามปฏิทินจีนของทุกปี ณ หมู่บ้านหน้าไต้ อำเภอเทนอ้อ เขตปกครองตนเองของกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมจะมี “กบ” เป็นสัตว์ที่เกี่ยวข้องในพิธีกรรมทั้งสิ้น จะมี 4 พิธีกรรม ตามลำดับดังนี้

พิธีกรรมลำดับที่ 1 การหากบ (找蚂拐)

การหากบ (找蚂拐) ณ หมู่บ้านหน้าไต้ อำเภอเทนอ้อ เขตปกครองตนเองของกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน ในวันที่สองของวันขึ้นปีใหม่ทางจันทรคติปฏิทินจีน ในช่วงเวลา 10.00–11.00 นาฬิกา ชาวบ้านจะเชิญเกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) ผู้ทำพิธี มาทำพิธีกรรมเพื่อเสียดวงทิศทางมงคลโดยใช้เข็มทิศของจีน (罗盘) เพื่อชี้ทิศทางมงคลไปหากบ โดยผู้ชายในหมู่บ้านดังกล่าว จะมุ่งหน้าไปในทิศทางที่เกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) เป็นผู้กำหนดว่าเป็นทิศมงคลเท่านั้น ผู้ชายในหมู่บ้านที่หากบเจอคนแรกจะได้เงินรางวัล (红包) แสดงให้เห็นว่าผู้ชายในหมู่บ้านคนนั้นเป็นผู้โชคดีที่สุดในปีนั้น ๆ และมีความเชื่อว่าเทพเจ้ากบ จะคุ้มครองผู้คนในหมู่บ้าน หลังจากนั้นจะนำกบตัวนั้น มาให้เกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) ประกอบพิธีโดยนำเส้นด้ายสีแดงผูกขาของกบตัวแรก แล้วนำกบตัวนั้นใส่หีบศพสีดำเพื่อปลิดชีพกบทันที จากนั้นเกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) จุดประทัดจำนวน 150,000 นัด เพื่อเป็นสัญญาณแจ้งให้ประชาชนในหมู่บ้านหน้าไต้ อำเภอเทนอ้อ เขตปกครองตนเองของกว่างซีจ้วง ทราบว่า “พิธีกรรมการหากบ” ได้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ในปีนั้น (Fang Ning, 2022)

ภาพที่ 1 การหาบที่ไร่เนา

พิธีกรรมลำดับที่ 2 การแห่กบ (游蚂拐)

การแห่กบ (游蚂拐) คือการนำหีบศพของกบเพื่อประกอบพิธีแห่ไปรอบหมู่บ้านและรอบไร่เนา เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านหน้าไต้้ง อำเภอเทนอ้อ เขตปกครองตนเองของกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน มีความเชื่อว่าการแห่กบรอบหมู่บ้าน เทพเจ้ากบจะได้คุ้มครองทุกคนในหมู่บ้าน ไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และจะนำมาสู่ความเจริญรุ่งเรือง มีลูก มีหลานสืบสกุล ครอบครัวร่มเย็นเป็นสุข

ส่วนการแห่กบรอบไร่เนานั้น มีความเชื่อว่าการแห่กบ จะได้อายุยืนยาว ไม่ให้ศัตรูพืชมารบกวน และเทพเจ้ากบจะอำนวยให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล และได้ผลผลิตที่สมบูรณ์อย่างมากมาย ในพิธีการแห่กบ (游蚂拐) เป็นพิธีที่สำคัญมาก ในกรณีประชาชนในหมู่บ้านท่านใดท่านหนึ่งไม่เข้าร่วมในการประกอบพิธีการแห่กบ (游蚂拐)) จะถือว่าสมาชิกในบ้านนั้นจะพบกับความผิดหวังและอัปโชคในปีนั้น ๆ โดยมีความเชื่อว่าการแห่กบจะไม่คุ้มครอง และประสบปัญหาทั้งการดำเนินชีวิตครอบครัว และการประกอบอาชีพ พบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ

ดังนั้น ประชาชนในหมู่บ้านหน้าไต้้ง อำเภอเทนอ้อ เขตปกครองตนเองของกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน ทุกคนจะต้องออกมาประกอบพิธีการแห่กบ (游蚂拐) รอบหมู่บ้าน และที่ไร่เนา จะขาดการประกอบพิธีการแห่กบ (游蚂拐) ไม่ได้ เนื่องด้วยถือเป็นเรื่องอัปมงคลทั้งต่อตนเองและสังคมหมู่บ้าน อีกทั้งพิธีกรรมนี้ยังแสดงถึงความรักและสามัคคีของคนในชุมชน โดยจะถือว่าการฉลองวันขึ้นปีใหม่ของชนชาติจ้วง หมู่บ้านหน้าไต้้ง อำเภอเทนอ้อ เขตปกครองตนเองของกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นการรวมตัวประชาชนในหมู่บ้านเพื่อเฉลิมฉลองกันภายในชุมชนอีกด้วย (Fang Ning, 2022)

ภาพที่ 2 การแห่กบ

พิธีกรรมลำดับที่ 3 การบูชาเทพเจ้ากบ (祭蚂拐)

การบูชาเทพเจ้ากบ (祭蚂拐) การบูชาไหว้เทพเจ้ากบ โดยนำเครื่องสักการะถวายที่ “ศาลเจ้ากบประจำหมู่บ้าน” โดยเกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) ทำพิธีบวงสรวง เพื่อขอเชิญเทพเจ้ากบมารับเครื่องสักการะ ซึ่งเครื่องสักการะจะประกอบด้วย หัวหมู เป็ด ไก่ หอย ปลา กุ้ง ข้าวเหนียว 5 สี (五色糯米饭) อาหารดั้งเดิมของชาวจ้วง คือ ฉือปา (糍粑) และสุราหมักด้วยข้าวเหนียว เป็นต้น ประชาชน หมู่บ้านหน้าโถ้ง อำเภอเทินอ้อ เขตปกครองตนเองของกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน มีความเชื่อต่อการบูชาเทพเจ้ากบ (祭蚂拐) เพื่อขอพรให้ฝนตกตามฤดูกาลการทำไร่ทำนามีความอุดมสมบูรณ์ และคุ้มครองชาวบ้านทุกคนให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง คิดสิ่งใดได้สมปรารถนาทุกประการ หลังจากทำพิธีอัญเชิญเทพเจ้ากบและบูชาเทพเจ้ากบเสร็จแล้ว เกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) จะแจกเครื่องสักการะที่ถวายต่อเทพเจ้ากบแล้วให้ชาวบ้าน นำกลับบ้านไปบูชาและบริโภคน โดยเกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) จะเป็นผู้แบ่งและเป็นผู้มอบให้ประชาชนทุกหลังคาเรือนเท่า ๆ กัน มีทั้งเครื่องสักการะทั้งสัตว์บก สัตว์น้ำ ขนม และเหล้า โดยมีนัยยะหมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ ทั้งบนบก และในน้ำ อีกทั้งยังแฝงความเชื่อว่าเทพเจ้ากบจะคุ้มครองดูแลคนในครอบครัวอันนำมาสู่ความเป็นสิริมงคลในด้านการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพในการทำเกษตรอย่างอุดมสมบูรณ์ตลอดปีนั้น ๆ (Fang Ning, 2022)

ภาพที่ 3 การบูชาเทพเจ้ากบ

พิธีกรรมลำดับที่ 4 การฝังหีบศพ (葬蚂拐)

การฝังหีบศพ (葬蚂拐) ในพิธีกรรมนี้จะรวมถึงการทำพิธีเพื่อขอฝน ของชนชาติจ้วง หมู่บ้านหน้าไต้ อำเภอนนทบุรี เขตปกครองตนเองของกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน พิธีกรรมฝังหีบศพ (葬蚂拐) จะจัดขึ้นในวันที่สองของวันขึ้นปีใหม่ในทุกปีของชาวจีน ในเวลา 15:00 นาฬิกาของวันนั้น ก่อนที่จะฝังศพ เกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) จะให้ชาวบ้านนำเครื่องสักการะจัดถวายเทพเจ้ากบ ตามแต่ที่ชาวบ้านจะนำมา ไม่ได้มีกำหนดในพิธีนี้ จะมีอุปกรณ์สำคัญ ประกอบด้วย 1) ดินผสมผงถ่านไม้เผาสีดำ เพื่อใช้บูชาหลังจากการบูชาเกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) จะนำดินผสมผงถ่านไม้เผาสีดำ วาดหน้าและร่างกายของผู้แสดง “ระบำกบ” และ 2) ธงสามชายอย่างละ 2 สี ประกอบด้วย สีแดง หมายถึง ความแข็งแรง สีน้ำเงิน หมายถึง ฝนตกต้องตามฤดูกาล สีเขียว หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ เกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) เริ่มทำพิธีถวายเครื่องสักการะ และสาธยายมนต์พิธีเพื่อนำขบวนหีบศพไปยังหลุมฝังที่จัดเตรียมไว้ โดยมีรูปแบบการจัดขบวน ดังนี้ 1) เกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) สาธยายมนต์พิธีและเดินนำขบวน พร้อมทั้งถือหีบศพ 2) ชาวบ้านผู้ชาย จำนวน 8 คน ถือธงสามชายอย่างละ 2 สี และ 3) เครื่องดนตรีประกอบพิธีกรรมประกอบด้วย 1) กลองมโหระทึก 2) กลองสองหน้า 3) ปี่โซ่นา และ 4) ฉาบ เมื่อถึงหลุมฝังศพ เกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) จะเป็นผู้ทำความสะอาดที่หน้าหลุมฝังศพและนำเอาหีบศพของปีก่อนออกมา ต่อจากนั้นเปิดดูกระดูกกบว่าเป็นสีใด โดยลักษณะสีของกระดูกกบจะเป็นตัวทำนายในเรื่อง ดิน ฟ้า อากาศ เช่น กระดูกกบสีเหลือง จะสื่อความหมายทำนายว่า ฝนตกตามฤดูกาล การเก็บเกี่ยวจะดีในปีนี้ เกจิอาจารย์หรือซือกง จะทำพิธีสวดคาถาขอบคุณเทพเจ้ากบที่ยอมมาคุ้มครอง ถ้าในกรณีกระดูกกบ สีดำ จะสื่อความหมายตรงข้ามกับกระดูกกบสีเหลือง โดยจะสื่อความหมายว่า ฝนตกไม่ตกต้องตามฤดูกาลมีน้ำท่วม การเก็บเกี่ยวจะไม่ดีในปีนี้ หรือถ้ากระดูกเป็นสีขาวจะสื่อความหมายว่า อากาศแห้งแล้ง ไม่มีฝน ได้ผลผลิตที่ไม่ดี และเกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) จะทำพิธีขอเทพเจ้ากบต่อไป เพื่อให้ทุกสิ่งทุกอย่างกลายเป็นสิ่งที่ดี หลังจากนั้นจะนำหีบศพใหม่ไปฝังที่หลุมฝังศพแทนที่หีบศพเก่า ส่วนชาวบ้านตั้งใจอธิษฐานขอพร และโบกธงสีต่าง ๆ เป็นอันเสร็จพิธีกรรมฝังหีบศพ (葬蚂拐) หลังจากนั้นเกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) จะนำดินผสมผงถ่านไม้เผาสีดำ วาดหน้าและร่างกายของผู้แสดง “ระบำกบ” เพื่อเป็นการแสดงเฉลิมฉลองต่อไป (Yang Danni, 2014)

ภาพที่ 4 การฝังหีบศพ

ที่มาของการแสดงระบำกบ

“ระบำกบ” เป็นพิธีกรรมเพื่อขอฝนของชนชาติจ้วง เป็นศิลปะการแสดงดั้งเดิมของชนชาติจ้วง มีรูปแบบเป็นการร่ายรำเพื่อบูชาและสรรเสริญเทพเจ้ากบ โดยชนชาติจ้วง มีความเชื่อว่าเมื่อบูชาแล้วฝนจะตกต้องตามฤดูกาล การแสดง “ระบำกบ” มีการสืบทอดแบบมุขปาฐะจากบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมาจากรุ่น

สู่รุ่น ด้วยเหตุนี้ต้นกำเนิดการแสดง “ระบ่ำกบ” ของชนชาติจ้วง จึงไม่มีหลักฐานปรากฏอย่างชัดเจน แต่มีนักโบราณคดีได้สำรวจพบภาพเขียนสีที่ผาไหล่อั่วซาน (花山壁画) ซึ่งมีภาพเขียนสีทำรำกบ สันนิษฐานว่าภาพเขียนสีนั้นอาจวาดขึ้นในสมัยจ้านกั๋ว (战国时期) ถึงสมัยโตงอัน (东汉时期) ก่อนสมัยโตงอัน (东汉时期) บรรพบุรุษของชนชาติจ้วง ซึ่งเป็นชาวซีโ้ว (西瓯) กับชาวลัวเยว่ (骆越) เป็นผู้อาศัยประจำถิ่นอยู่แถบภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเขตหลิ่งหนาน (岭南地区) นอกจากนี้ พบกลองมโหระทึกในสมัยราชวงศ์หนานเฉา (南朝) ปรากฏรูปกลองสลักบนกลองมโหระทึก แสดงให้เห็นว่าบรรพบุรุษของชนชาติจ้วงนับถือเทพเจ้ากบอย่างมาก การบูชาเทพเจ้ากบจึงเป็นคติความเชื่อสืบทอดต่อมาจากบรรพบุรุษ (Fang Ning, 2022)

รูปแบบการแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบ่ำกบ” ของชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน

หลังจากกระบวนการทำพิธีกรรมเสร็จ ชาวบ้านจะจัดงานบันเทิงและกิจกรรมต่าง ๆ การแสดง “ระบ่ำกบ” เป็นการแสดงที่ชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีนนิยมจัดขึ้นเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในเทศกาลกบ ผ่านการแสดงที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตเกษตรกรรมและการสืบทอดวิถีปฏิบัติของบรรพบุรุษชนชาติจ้วงมาอย่างยาวนาน การแสดง “ระบ่ำกบ” เป็นการแสดงพื้นบ้านได้สะท้อนถึงพิธีกรรมและการปฏิบัติที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษชนชาติจ้วง รูปแบบการแสดงประกอบทำนองเพลง ทำรำส่วนมากเลียนแบบจากอากัปกิริยาของกบ ในด้านอุปนิสัยภายในซึ่งกบเป็นสัตว์ที่มีอุปนิสัย รักความเงียบสงบและด้านอุปนิสัยภายนอกมีความร่าเริงจะพบได้จากเสียงร้องเป็นหมู่ เชี่ยวชาญในการกระโดดและชอบกินแมลงศัตรูพืช ดังนั้นการแสดงจะเน้นความว่องไวของการกระโดด การกระที่บเท้าซ้ายและเท้าขวา ความคล่องแคล่วของสองขา งอข้อศอกและเปิดฝ่ามือสองข้างตามลักษณะทางกายภาพของกบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นธรรมชาติที่เรียบง่าย และแฝงด้วยเอกลักษณ์การรำรำที่มีเสน่ห์ นอกจากนี้ยังมีการแสดงชุดเล็ก ๆ ที่สื่อถึงการใช้ชีวิตประจำวันของชาวบ้านที่มีความเกี่ยวข้องกับ “กบ” อีกด้วย (Xiang Baoye, 2022) นาย Xiang Baoye ประชาชนชาวบ้าน ผู้ให้ข้อมูลรูปแบบการแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบ่ำกบ” ของชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน เกิดที่หมู่บ้านหน้าไต้ ตำบลเทนอ้อ เมืองเหอฉือ เขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง เข้ารับการศึกษาที่โรงเรียนหน้าไต้ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านหน้าไต้ ตำบลเทนอ้อ เมืองเหอฉือ เขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง ประกอบอาชีพการทำนา เป็นผู้สืบทอดการแสดงระบ่ำกบรุ่นที่ 6 เมื่ออายุ 10 ขวบ ได้รับการถ่ายทอดจากนาย Suo Miaokai ซึ่งเป็นผู้สืบทอดการแสดงระบ่ำกบ รุ่นที่ 5 นาย Xiang Baoye มีความชำนาญโดยเฉพาะชำนาญการเต้นระบ่ำกบและในพิธีกรรมเทศกาลกบ

รูปแบบการแสดง “ระบ่ำกบ” เป็นศิลปะการแสดงฟ้อนรำ ในรูปแบบระบำสัตว์ที่เชื่อกันว่าเป็นสัตว์ที่ปรากฏอยู่ในตำนานความเชื่อที่ลุ่มแม่น้ำหงส์ (红水河流域) (ภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง) ที่เล่าสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เนื้อหาหลักของการแสดงที่อยู่ในเทศกาลกบ การแสดงที่อยู่ในเทศกาลกบมีรูปแบบของการแสดง 4 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 รูปแบบการตีกลองสองหน้า ช่วงที่ 2 รูปแบบระบำการกำเนิดของกบ ช่วงที่ 3 รูปแบบระบำการบูชาเทพเจ้ากบ ช่วงที่ 4 รูปแบบการตีกลองมโหระทึก ในช่วงนี้มีระบำย่อย ๆ ประกอบการแสดงจำนวน 6 ชุด ได้แก่ 1) ระบำขับไล่ศัตรูพืชที่ไร่ นา 2) ระบำการไถนาและการย้ายต้นข้าว 3) ระบำจับกุ้งจับปลา 4) ระบำทอผ้า 5) ระบำความรัก และ 6) ระบ่ำกบ (Xiang Baoye, 2022)

ช่วงที่ 1 รูปแบบการตีกลองสองหน้า ระเบ้ากลองสองหน้า มีผู้แสดงผู้ชาย จำนวน 2 คน แต่งตัวเป็นผู้หญิงและสวมหน้ากาก ผู้หญิงสวมกระโปรงของชนชาติจ้วง ทำท่าทางประกอบการตีกลองหนึ่ง และการแสดงชุดนี้จะมีสองกลุ่มสลับกันเล่น

ช่วงที่ 2 รูปแบบระบำการกำเนิดของกบ มีผู้แสดงเป็นผู้ชาย จำนวน 12-16 คน ส่วนมากผู้แสดงมีอายุประมาณ 10 ขวบ สวมกางเขนรัดรูป วาดลายกบทั้งตัว ประกอบกิริยาท่าทางแบบธรรมชาติของกบ ได้แก่ ท่าหมอบบนพื้น ท่าหยอกล้อกันอย่างสนุกสนานระหว่างเพื่อน ท่าจับแมลงกิน และท่ากระโดดแบบกบ

ช่วงที่ 3 รูปแบบระบำการบูชาเทพเจ้ากบ มีผู้แสดงเป็นผู้ชาย 2 คน สวมหน้ากากเป็นเทพแห่งภูเขา และสวมหน้ากากเป็นเทพแห่งน้ำ มือซ้ายถือไม้เท้า มือขวาถือกิ่งไม้ เดินตามจังหวะของเสียงกลอง ออกมาจากเวทีสองฝั่งเมื่อรำถึงกลางเวที จะทำท่าเคารพด้วยการไหว้ ผู้แสดงที่ตีกลองหนึ่งที่อยู่ไกล้กลางเวที ทั้งสี่ด้านด้านละสามครั้ง เพื่อแสดงออกถึงความเคารพและความระลึกถึงต่อเทพเจ้ากบ สุดท้ายก็ค่อย ๆ เดินออกจากเวที

ช่วงที่ 4 รูปแบบการตีกลองมโหระทึก การแสดงจะแบ่งออกเป็น 2 ระยะเวลา มีการแสดงระบำย่อย ๆ จำนวน 6 ชุด ได้แก่ 1) ระบำขับไล่ศัตรูพีชที่ไร่เนา 2) ระบำการไถนาและการย้ายต้นข้าว 3) ระบำจับกุ้งจับปลา 4) ระบำทอผ้า 5) ระบำความรัก และ 6) ระบำกบ

ระยะที่ 1 รูปแบบการตีกลองมโหระทึก เริ่มต้นด้วยมีผู้แสดง 2 คน สวมหน้ากากเป็นเทพเจ้าห้วยหวาง และสวมหน้ากากเป็นเทพหยาวหวาง เดินตามจังหวะของเสียงกลอง ออกมาจากเวทีสองฝั่ง เมื่อรำถึงกลางเวที จะทำท่าเคารพด้วยการไหว้ ผู้แสดงที่ตีกลองมโหระทึกอยู่บริเวณกลางเวที หันหน้าไปทั้งสี่ด้านด้านละสามครั้ง เพื่อแสดงออกถึงความเคารพและความระลึกถึงต่อเทพเจ้ากบ และเพื่อเป็นการแสดงความคารวะและความศรัทธาที่มีต่อกลองมโหระทึก สุดท้ายค่อย ๆ เดินออกจากเวที

ระยะที่ 2 มีระบำย่อย ๆ ประกอบการแสดงจำนวน 6 ชุด ได้แก่ 1) ระบำขับไล่ศัตรูพีชที่ไร่เนา 2) ระบำการไถนาและการย้ายต้นข้าว 3) ระบำจับกุ้งจับปลา 4) ระบำทอผ้า 5) ระบำความรัก และ 6) ระบำกบ ดังนี้

ลำดับที่ 1 ระบำการต่อสู้กับศัตรูพีช มีผู้แสดงเป็นผู้ชาย จำนวน 16 - 24 คน สวมบทบาทสมมุติเป็นกบ การแสดงช่วงนี้จะแสดงถึงความกล้าหาญของเทพเจ้ากบ ผู้แสดงแบ่งเป็นสองกลุ่มกลุ่มละเท่ากัน ทำท่าทางวิ่งไล่แมลงและต่อสู้กับแมลงที่มาทำความเสียหายต่อผลผลิต

ลำดับที่ 2 ระบำการไถนาและการย้ายต้นข้าว มีผู้แสดงเป็นผู้ชาย จำนวน 4-6 คน ผู้แสดงจะสวมหน้ากากที่เป็นผู้หญิง ทำท่าเลียนแบบการไถนา และการย้ายข้าว มีผู้แสดงเป็นผู้ชาย จำนวน 4 คน สวมหน้ากากเป็นชายหนุ่ม มือซ้าย ขวา ถือจอบ ทำท่าเลียนแบบการไถนาและขุดย้ายต้นข้าว

ลำดับที่ 3 ระบำจับกุ้งจับปลา มีผู้แสดงเป็นผู้ชาย จำนวน 2 คน คนหนึ่งใส่หน้ากากขาวประมงชายที่เอวมีข้องใส่ปลา มือถือแหจับปลา ทำท่าทอดแหจับปลา ส่วนผู้แสดงอีกคนหนึ่งจะสวมหน้ากากที่เป็นชาวประมงหญิง ทำท่าจับกุ้งติดตามอยู่ข้างหลัง แสดงอย่างสนุกสนาน

ลำดับที่ 4 ระบำทอผ้า มีผู้แสดงเป็นผู้ชาย จำนวน 2 คน คนหนึ่งจะสวมหน้ากากเป็นผู้สูงอายุ ส่วนอีกคนหนึ่งจะสวมหน้ากากเป็นหญิงชานา สองคนทำท่ารำทอผ้า เช่น ท่าทางกระทบก๊ทอผ้า ปั่นฝ้าย เป็นต้น

ลำดับที่ 5 ระบำความรัก มีผู้แสดงเป็นผู้ชาย จำนวน 4 คน โดย 2 คน สวมหน้ากากหญิงสาว อีก 2 คนสวมหน้ากากชายหนุ่ม ร้องเพลงตอบโต้กันมีลักษณะของการเกี้ยวพาราสี ประกอบท่าทางเริ่มความสัมพันธ์ของหนุ่มสาวอย่างมีความสุข เพลงที่เลือกมาร้องประกอบการแสดงจะเป็นเพลงที่ผู้ชมมักจะร้องตามได้

ลำดับที่ 6 ระบายฉลองการเก็บเกี่ยวและบูชาเทพเจ้ากบ เป็นระบำตอนสุดท้ายของการแสดง “ระบ่ำกบ” มีผู้แสดงที่เป็นตัวกบและผู้แสดงอื่น ๆ หลาก ๆ คนออกมารำพร้อมกัน ส่วนมากเป็นท่าการกระโดดและท่าปรบมือเพื่อแสดงให้เห็นถึงการเก็บเกี่ยวที่มีความสุขของชาวบ้านและบูชาเทพเจ้ากบ

องค์ประกอบในการแสดงระบ่ำกบ การแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบ่ำกบ” ของชนชาติจ้วงเขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน

องค์ประกอบในการแสดง “ระบ่ำกบ” ประกอบด้วย ผู้แสดง ดนตรีประกอบการแสดง และเครื่องแต่งกาย ดังต่อไปนี้ ผู้แสดง “ระบ่ำกบ” นิยมใช้ผู้แสดงผู้ชายเนื่องจาก การแสดงต้องใช้พลังกำลังมาก ประกอบการแสดง “ระบ่ำกบ” สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทำรำมักเป็นบุตรหลานเพศชายของชาวจ้วงในชุมชนของตนเอง และไม่ยินยอมนำผู้หญิงมาแสดงเพื่อประกอบพิธีกรรม ความเชื่อของเรื่องสตรีเพศ ชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน เนื่องจากในสมัยก่อนปีศาจปีศาจสตรีชนชาติจ้วงไม่สามารถออกจากบ้านได้ง่าย และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมขอฝนที่ศักดิ์สิทธิ์ ถึงแม้ว่าการแสดงมีบทบาทที่เป็นหญิง ก็ใช้ผู้แสดงชายที่แต่งตัวเป็นหญิงมาแทน ดังนั้น ในสมัยโบราณการแสดง “ระบ่ำกบ” จึงเป็นชายล้วน ก่อนที่เริ่มฝึกทำรำ ผู้แสดงต้องผ่านการไหว้ครูและฝากตัวเป็นลูกศิษย์ก่อนซึ่งเป็นจารีตที่สืบทอดกันมา การคัดเลือกผู้แสดง ต้องเป็นชายหนุ่มมีความสูงระดับเดียวกัน และมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง จึงสามารถมีแรงฝึกท่าการกระโดดอย่างว่องไวได้ จำนวนของนักแสดงต้องมี 24 คนขึ้นไปต่อการแสดงทุกครั้ง (Xiang Baoye, 2022)

ที่มาของดนตรีประกอบการแสดง

กลองมโหระทึก เป็นเครื่องดนตรีที่เก่าแก่ที่สุดของชนชาติจ้วง ยังมีคุณสมบัติทางศาสนาและความเชื่อว่าเป็นตัวแทนแห่งสวรรค์และโลกมนุษย์ โดยถือว่าเป็นเครื่องมือในการสื่อสารระหว่างมนุษย์กับเทพเจ้า ชาวจ้วงเชื่อว่ากลองนี้จะสามารถชำระล้างความเจ็บปวด และความทุกข์ในใจพร้อมทั้งได้รับความเป็นมงคล ดังนั้นในงานมงคล หรือเทศกาลสำคัญ ชาวจ้วงจะตีกลองมโหระทึก เล่นดนตรีและเต้นรำเพื่อแสดงว่า “สวรรค์และโลกมีความกลมกลืนกันโดยธรรมชาติ” และแสดงออกถึงการแสวงหาความสงบสุข เป็นมรดกตกทอดของชนชาติจ้วง โดยกลองมโหระทึก มีผู้ครอบครองซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับความเคารพนับถือหรือผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน ดังนั้นกลองมโหระทึก จึงเป็นเครื่องดนตรีสำคัญอย่างยิ่งในการประกอบพิธีกรรมและการแสดงในเทศกาลกบ ดนตรีประกอบการแสดง “ระบ่ำกบ” ประกอบด้วย กลองหนึ่งสองหน้า กลองมโหระทึก ปี่โซน่า และฉาบ (Wei Zhenli, 2022) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) กลองหนึ่งสองหน้า เป็นเครื่องดนตรีประเภทตีกระทบ ประกอบด้วย หน้ากลองและหุ่นกลอง หน้ากลองทำด้วยแผ่นหนังวัว ซึ่งยึดติดกับโครงสร้างกลอง (หุ่นกลอง) ซึ่งตั้งด้วยหมุด ในการแสดงระบ่ำกบ ส่วนใหญ่จะมีการตีกลองหนึ่ง 6-12 ใบ เพื่อกำกับจังหวะในการประกอบการแสดง

ภาพที่ 5 กลองหนังสองหน้า และการตีกลองหนังใหญ่

2) กลองมโหระทึก เป็นกลองที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อ โดยเฉพาะใช้ในการขอฝนของชนชาติจ้วง ที่หมู่บ้านหน้าดั่ง ตำบลเทนอ้อ ในสมัยก่อนที่มีการสืบทอดประเพณีมากกว่า 2500 ปีแล้ว โดยกลองทำด้วยโลหะผสมกับทองแดง ดีบุก เป็นต้น ลักษณะรูปร่างคล้าย ๆ กระบอก กลองมโหระทึกมีสองด้าน ด้านหนึ่งเป็นส่วนฐานเป็นรูปกลวง อีกหน้าหนึ่งเป็นด้านหน้าซึ่งเป็นแผ่นเรียบ มีหูจับ 2 คู่ เพื่อเอาไปแขวนเชือกสะตอกกับการตีกลอง การตีกลองมโหระทึกนั้น หนึ่งชุดมักมี 4 ใบ ใบที่ 1 และ 2 ซึ่งเป็นใบตัวเมีย มีขนาดเล็ก ส่วนใบที่ 3 และ 4 ซึ่งเป็นใบตัวผู้ มีเสียงทุ้ม การตีกลองมโหระทึกจะมีค้อนขนาดเล็กและแท่งไม้ขนาดเล็กเป็นอุปกรณ์ในการตี

ภาพที่ 6 กลองมโหระทึก และการตีกลองมโหระทึก

3) โชน่า (ปี่ไม้ไผ่ หรือ ปี่โหว) เป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญในการแสดงพื้นบ้านของจีน โครงสร้างประกอบด้วย ลิ้นปี่ ปากค่อนข้างกว้าง ตัวปี่ ซึ่งทำโดยไม้ไผ่ หรือ โลหะ มี 7 รู ส่วนปากปี่ ทำด้วยทองเหลือง เสียงของโชน่า มีเสียงทุ้มต่ำ ในการแสดง “ระบำกบ” มี 8 คู่ ที่ใช้โชน่าประกอบการแสดงเพื่อให้เสริมเสียงกลองมโหระทึกและสร้างบรรยากาศรื่นเริงในการแสดง “ระบำกบ”

ภาพที่ 7 โชน่าและการเป่าโชน่า

4) ฉาบ เป็นเครื่องดนตรีประเภทตี มีรูปร่างคล้าย ๆ จาน ลักษณะเป็นแผ่นโลหะบาง ฉาบมีหลายขนาดหลายนิ้ว ฉาบเล็กศูนย์กลางประมาณ 10-14 เซนติเมตร ฉาบกลางศูนย์กลางประมาณ 16-20 เซนติเมตร ฉาบใหญ่ศูนย์กลางประมาณ 22-28 เซนติเมตร เป็นเครื่องดนตรีไม่มีระดับเสียง ใช้ตีให้สอดคล้องกับจังหวะการทำนองเพลง

ภาพที่ 8 ฉาบและการตีฉาบ

เครื่องแต่งกาย

การแต่งกายของการแสดง “ระบำกบ” นั้น ถ้าเป็นบทบาทตัวกบ ใบหน้าวาดด้วยลายกบ ร่างกายส่วนบนของผู้แสดง จะไม่ใส่เสื้อ แล้วใช้ดินผสมถ่านสีดำวาดลายให้มีลักษณะคล้ายลายกบ ซึ่งสีดำเป็นสีมงคลของชนชาติจ้วงและเป็นสีคล้ายกับลายกบด้วย ร่างกายส่วนล่างจะใส่กระโปรงสั้นสีเขียวเข้ม เพื่อเสริมความงดงามและสุขภาพละมุนละม่อมในการกระโดด ต่อมาส่วนน้องก็วาดด้วยลายกบเหมือนร่างกายส่วนบน ไม่สวมรองเท้า และไม่ใส่เครื่องประดับอื่น ๆ (Xiang Baoye, 2022)

ภาพที่ 9 การแต่งกายของการแสดง “ระบำกบ”

สรุปผลการวิจัย

จากศึกษาพบว่า ความเชื่อที่มีต่อเทพเจ้ากบเกิดขึ้นจากตำนานของเทพเจ้ากบที่เล่าและถือปฏิบัติ สืบต่อกันมา และในเทศกาลกบนั้นก็มีการทำพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อสรรเสริญความดีของเทพเจ้ากบและขอฝน ตกให้ตกต้องตามฤดูกาล ที่มาของ “ระบำกบ” จึงเกิดจากการแสดงที่ปรากฏในการทำพิธีกรรมของเทศกาล กบ ดังนั้น รูปแบบการแสดงระบำกบในพิธีกรรมขอฝนของชนชาติจ้วง จึงถือเป็นการแสดงพื้นบ้านที่ได้ สะท้อนถึงกิจกรรม และการปฏิบัติสืบทอดจากบรรพบุรุษชนชาติจ้วง พิธีกรรมจะจัดขึ้นในวันขึ้นปีใหม่ของจีน โดยมีการแสดง “ระบำกบ” ประกอบรวมอยู่ในพิธีกรรมรูปแบบการแสดง “ระบำกบ” เป็นศิลปะการแสดง ฟ้อนรำด้วยท่าทางของกบซึ่งเชื่อกันว่ากบเป็นสัตว์ที่ปรากฏอยู่ในตำนานความเชื่อที่ลุ่มแม่น้ำหงส์ (ภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง) รูปแบบและเนื้อหาหลักของการแสดงที่อยู่ในเทศกาลกบ มีรูปแบบของการแสดง 4 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 รูปแบบการตีกลองสองหน้า ช่วงที่ 2 รูปแบบระบำการกำเนิด ของกบ ช่วงที่ 3 รูปแบบระบำการบูชาเทพเจ้ากบ ช่วงที่ 4 รูปแบบการตีกลองมโหระทึก และยังมีระบำชุดย่อย ๆ ประกอบการแสดงจำนวน 6 ชุด ได้แก่ 1) ระบำขับไล่ศัตรูพิชิตที่ไร่นา 2) ระบำการไถนาและการย้ายต้นข้าว 3) ระบำจับกุ้งจับปลา 4) ระบำทอผ้า 5) ระบำความรัก และ 6) ระบำกบ องค์ประกอบของการแสดงจะใช้ ผู้แสดงชายล้วน เนื่องจากผู้แสดงไม่สวมเสื้อ และใช้การวาดลายกบบนตัว จำนวนผู้แสดง อย่างน้อย 24 คน เป็นอย่างน้อย เครื่องดนตรีในการแสดงประกอบด้วย กลองหนึ่งสองหน้า กลองมโหระทึก ปี่โซนาและฉาบ ซึ่งเครื่องดนตรีเหล่านี้เป็นเครื่องดนตรีดั้งเดิมของชนชาติจ้วง การแต่งกายของการแสดง “ระบำกบ” นั้น ถ้าเป็นบทบาทตัวกบ ร่างกายส่วนบนของผู้แสดง จะไม่สวมเสื้อหรือใส่เสื้อรัดรูปที่เป็นสีผิว แล้วใช้น้ำมัน ผสม ถ่านไม้เผาวดลายให้มีลักษณะคล้ายลายกบ ร่างกายส่วนล่างจะสวมกระโปรงสั้นสีเขียวเข้มเพื่อเสริมความ งดงาม ต่อมาส่วนน่องก็วาดด้วยลายกบเหมือนร่างกายส่วนบน ไม่สวมรองเท้า และไม่สวมเครื่องประดับ อื่น ๆ พิธีกรรมและการแสดง “ระบำกบ” นั้น ถือเป็นการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษ อันเป็น ภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าและสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ขนบธรรมเนียมและวิถีชีวิตของชนชาติจ้วง เขตปกครอง ตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน ทั้งในอดีตและปัจจุบันได้ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบำกบ” ของชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเอง กว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีนมีข้อค้นพบซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ความเชื่อเรื่องเทพเจ้ากบเกิดขึ้น จากตำนานของเทพเจ้ากบที่เล่าขานสืบต่อกันมา และในเทศกาลกบนั้นก็มีการทำพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อสรรเสริญความดีของเทพเจ้ากบและขอฝนเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ที่มาของ “ระบำกบ” จึงเกิดจาก

การทำพิธีกรรมที่ปรากฏในของเทศกาลกบ ดังนั้น รูปแบบการแสดงระบ่ำกบในพิธีกรรมขอฝนของชนชาติจ้วงที่ได้สะท้อนขนบธรรมเนียม วิธีการดำเนินชีวิต และการถือปฏิบัติสืบทอดจากบรรพบุรุษชนชาติจ้วง กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของชญาซุ เซียงคิ้ว (2557) ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง คติความเชื่อในพิธีเซนต์ั้งหน่อของชาวไทยทรงดำภาคกลาง ซึ่งการแสดงพื้นบ้านส่วนมากจะศึกษาที่มาและประวัติของชาติพันธุ์มาก่อน ต่อมาศึกษาวัฒนธรรมและความเชื่อของชาติพันธุ์ ความเป็นมาและรูปแบบของการแสดง นอกจากนี้ ยังศึกษาองค์ประกอบและโครงสร้างของการแสดงด้วย อีกทั้งยังมุ่งเน้นการสืบทอดการแสดงพื้นบ้าน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการแสดงพื้นบ้าน จากการศึกษารูปแบบการแสดงประกอบพิธีกรรม “ระบ่ำกบ” ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านในรูปแบบท่าทางของกบที่เชื่อกันว่าเป็นสัตว์ที่ปรากฏอยู่ในตำนานความเชื่อที่ลุ่มแม่น้ำหงส์ (ภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง) พบว่า องค์ประกอบของการแสดงจะใช้ผู้แสดงเป็นชายล้วน เนื่องจากผู้แสดงไม่สวมเสื้อ และใช้การวาดลายกบบนตัว ซึ่งสอดคล้องกับ Ni Zao (2018) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การแสดงออกทางกายในการร่ายรำกบของชนชาติไตในเมือรุ่งลี่ มลฑลยูนนาน ซึ่งการแสดงร่ายรำกบนั้น กบที่เป็นตัวผู้จะมีการเปิดหาง แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ ความโดดเด่นของผู้ชาย ที่เป็นการร่ายรำที่สื่อถึงท่วงท่า และลีลาของกบ ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาท่ารำที่เลียนแบบมาจากสัตว์เพื่อประกอบการแสดงเช่นเดียวกับการศึกษาครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป ในการศึกษาการแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบ่ำกบ” ของชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลผ่านรูปแบบการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้สนใจที่จะศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่อยอด จำเป็นต้องวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล รวมถึงอธิบายข้อมูลจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยด้วยความละเอียด เที่ยงตรง และครบถ้วน
2. การศึกษาการแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบ่ำกบ” ของชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น พบว่า ยังมีการแสดงอื่นที่ประกอบพิธีกรรมในงานมงคลต่าง ๆ ในเขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน เช่น การแสดงในพิธีกรรมรับขวัญผู้มาเยือน อันบ่งบอกถึงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนชาติจ้วง ซึ่งผู้สนใจศึกษาต่อยอดงานวิจัยฉบับนี้ สามารถเลือกทำการศึกษาศึกษาการแสดงประกอบในพิธีกรรมอื่น ๆ ของชนชาติจ้วงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชญาซุ เซียงคิ้ว. (2557). *คติความเชื่อในพิธีเซนต์ั้งหน่อของชาวไทยทรงดำภาคกลาง*. (วิทยานิพนธ์ ศิลปะมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์).
- โยธธารา ศิริภาประภากร. (2558). *ศึกษาแนวทางการบูรณาการคติธรรมทาง พระพุทธศาสนาที่ปรากฏใน ประเพณีสารทโฎนตากับหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตาม หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- Department of Religious Affairs, Ministry of Culture. (2008). *Rituals and traditions*. Bangkok : Printing House, Agricultural Cooperative Federation of Thailand.

- Ni Zao, (2018). *Study on the physical activity expression of the dainationality peacock dance in Ruili Yunnan*. (Master Thesis, Sichuan Normal University).
- 方宁 (Fang Ning). (2022年12月12日). 南宁市民族文化艺术研究院院长 (President of Nanning Institute of National Culture and Art). 采访(interview).
- 韦真礼 (Wei Zhenli). (2022年9月23日) 铜鼓传承人 (The inheritor of bronze drum). 采访(interview).
- 向宝业 (Xiang Baoye). (2022年9月24日) 蚂拐舞传承人 (The inheritor of frog dance). 采访(interview).
- 杨丹妮 (Yang Danni). (2014). *壮族简史* (ประวัติโดยย่อของชนชาติจ้วง). 北京 : 民族出版社.

การศึกษาบทบาทพรศูราม ในการแสดงเบ็กรงดึกดำบรรพ์
ชุด พระคณศร์เส็ยงา ตามแนวทางครูลมุล ยมะคูปต์
The study of Parashurama Character in the Opera Oriented Dance
Drama premiere: Ganesha Lost of Ivory, according to Lamul Yamakup

ธวัชชัย กัลปนารณ* จุลชาติ อรัณยณะนาค ชนัย วรณณะลี
Thawatchai Kanlapanart*, Chulachart Aranyanak, Chanai Wannalee
นักศึกษามหาบัณฑิต คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์*
Master of Fine Arts Program in Thai Performing Arts, Bunditpatanasilpa Institute
สาขาวิชานาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์^{2,3}
of the Dramatic Arts department, Bunditpatanasilpa Institute
Thawatchaiklanlapanart@gmail.com

Received: March 3, 2024

Revised: May 20, 2024

Accepted: May 25, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทพรศูราม ในการแสดงเบ็กรงดึกดำบรรพ์ ชุด พระคณศร์เส็ยงา ตามแนวทางครูลมุล ยมะคูปต์ ศึกษากระบวนการทำร่าบบทบาทพรศูราม วิเคราะห์โครงสร้างและและกระบวนการทำร่าที่ใช้ในการต่อสู้ในการแสดงเบ็กรงดึกดำบรรพ์ ชุด พระคณศร์เส็ยงา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ บันทึกภาพ เรียบเรียงเขียนบรรยายวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า การแสดงเบ็กรงเป็นกรแสดงชุดสั้น ๆ หรือตอนสั้น ๆ เพื่อปิดเป่าสิ่งอัปมงคล ก่อนเริ่มมีการแสดงเป็นตอนใหญ่ ซึ่งมีปรากฏหลักฐานตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ต่อมารัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเบ็กรงดึกดำบรรพ์ ชุด พระคณศร์เส็ยงา กระบวนทำร่าบบทบาทพรศูรามมีกระบวนการทำร่าตีบทตามคำร้อง การร่าเพลง หน้าพาทย์ และกระบวนการของตัวละคร อีกทั้งวิเคราะห์โครงสร้างกระบวนการทำร่า โดยพบว่าโครงสร้างทำร่าอยู่ 2 ลักษณะ คือ 1).โครงสร้างกระบวนการทำร่าที่เป็นกระบวนการทำร่าที่ใช้ในการแสดงโขน และ 2) โครงสร้างกระบวนการทำร่าที่เป็นกระบวนการทำร่าที่ใช้ในการแสดงละคร และกระบวนการทำร่าที่ใช้ในการต่อสู้ในการแสดงเบ็กรงดึกดำบรรพ์ ชุด พระคณศร์เส็ยงา กระบวนทำร่าตีบทในเพลงร้อง กระบวนทำร่าตีบทในเพลงหน้าพาทย์ กระบวนทำร่าในเพลงร้อง และกระบวนทำร่าในเพลงหน้าพาทย์โดยกระบวนทำร่าเป็นการร่าตีบทตามคำร้องในเพลงร้องและเพลงหน้าพาทย์ที่ปรากฏอยู่ในกระบวนราระหว่างพรหมณ์พรศูรามกับพระคณศร์

คำสำคัญ: เบ็กรงดึกดำบรรพ์ พระคณศร์เส็ยงา พรหมณ์พรศูราม

Abstract

This study aims to explore the role of Parashurama in the ancient prelude performance *Ganesha Lost of Ivory*, following the approach of Lamul Yamakup. The research examines the dance movements associated with the role of Parashurama, analyzing the structure and combat-related dance movements used in this traditional performance. The study involved reviewing relevant documents, textbooks, research papers, and literature, as well as conducting interviews, recording images, and employing descriptive analysis.

The findings reveal that prelude performances are short acts intended to dispel misfortune before the main performance begins. Such traditions date back to the Ayutthaya period. During the reign of King Rama VI, the prelude drama *Ganesha Lost of Ivory* was composed. The dance movements for Parashurama's role include sequences synchronized with lyrics, *natta-padha* (traditional dance patterns), and battle movements. The analysis of the dance structure identified two types of combat choreography: 1. Combat patterns in 1.1 traditional Khon and 1.2 drama performances, which incorporate combat postures; 2. Combat patterns specific to the prelude performance, involving dance movements tied to vocalized lyrics and *natta-padha*.

These combat postures illustrate the conflict between Brahmin Parashurama and Lord Ganesha, using movements deeply integrated with both the lyrical and musical compositions of the performance.

Keywords: Prelude, *Ganesha Lost of Ivory*, Parashurama

บทนำ

การแสดงเบิกโรง เป็นการแสดงที่เป็นชุดสั้น ๆ หรือการแสดงที่เป็นเรื่องราว การแสดงมีรูปแบบเป็นการรำก่อนที่มีแสดง โขน ละครใน และหนังใหญ่ นอกจากนี้ ชุดที่แสดงเบิกโรงนั้นส่วนใหญ่จะไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องที่แสดง (ณรงค์ฤทธิ์ เชาว์กรรม, 2554) การแสดงเบิกโรงมีปรากฏหลักฐานครั้งแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อครั้งรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และถูกสืบทอดมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งการแสดงเบิกโรงที่ถูกสืบทอดมาจากครั้งกรุงศรีอยุธยา คือ รำประเลง นารายณ์ปราบหนทุก ต่อมามีการพัฒนาการแสดงเบิกโรงหลายชุด เช่น รำกึ่งไม้เงินทอง ฉุยฉายกึ่งไม้เงินทอง พระรามเข้าสวนพิราพ เป็นต้น (ประเสริฐ สันติพงษ์, 2545) นัยยะของการแสดงเบิกโรงก่อนที่เริ่มการแสดงเป็นเรื่องราวใหญ่ ๆ เกิดขึ้นเพื่อป้องกันเสียดจัญไรขับไล่สิ่งชั่วร้ายที่เข้าขัดขวางเป็นอุปสรรคสิ่งอัปมงคล ซึ่งมีความสอดคล้องกับการแสดงเบิกโรงของอินเดียอยู่ในชุดปวิวรรตนะ การแสดงมีลักษณะโดยให้ผู้แสดงนายโรง (สุตรธาร) ถือนางขรรขระออกมาพร้อมกับผู้แสดงอีก 2 คน ร่ายรำพร้อมกันและนำดอกไม้ถวายบริเวณมณฑลกลางโรงละคร เพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเกิดความรู้สึกมงคล (นิยะดา เหล่าสุนทร, 2543)

ความสำคัญของการแสดงเบิกโรงแบ่งออกอยู่หลายประการด้วยกัน 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านจารีตและประเพณีนิยม การแสดงเบิกโรงนั้นมีหลักฐานว่าเริ่มมีการแสดงมาตั้งแต่อยุธยา และมีการสืบทอดกันมาเป็นจารีต หลักในการปฏิบัติสืบมาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ โดยจะเห็นได้จากบทพระราชานิพนธ์เบิกโรงในรัชกาลต่าง ๆ

2. ด้านความเชื่อ การแสดงเบิกโรงมีความสำคัญต่อความเชื่อในหลาย ๆ ด้าน เช่น ความเชื่อถือในด้านโชคลางว่าการแสดงเบิกโรงความเป็นสิริมงคลต่อผู้ชมและผู้แสดงนอกจากนี้ยังเชื่อกันว่าการแสดงเบิกโรงนั้น เป็นการป้องกันเสนียดจัญไร และเป็นการขับไล่ภูตผีปีศาจไม่ให้มารบกวนหรือเป็นอุปสรรคต่อ การแสดงรวมทั้งความเชื่อถือว่าการแสดงเบิกโรงนั้นถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการบูชา

3. ด้านประชาสัมพันธ์ ในสมัยโบราณยังไม่มีระบบการสื่อสารที่ทันสมัย การแสดงเบิกโรงจึงนับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในการประชาสัมพันธ์ หรือเรียกร้องความสนใจให้คนทั่วไปรู้ว่ากำลังจะมีการแสดงมหรสพเกิดขึ้น เพราะเมื่อมีการแสดงเบิกโรงเกิดขึ้นจะได้ยินเสียงดนตรีไพเราะ ทำให้ผู้คนโดยทั่วไปได้รู้ว่ากำลังจะมีการแสดง

4. ด้านความบันเทิงและคติสอนใจ การแสดงเบิกโรงบางชุดเป็นการแสดงที่มีความสนุกสนานรวมทั้งมีคติสอนใจที่เข้าใจง่าย เหมาะสำหรับเด็ก ๆ เช่น การแสดงชุดจับปลองหัวค้ำ

5. ด้านความพร้อมในการแสดง การแสดงเบิกโรงนั้น อาจจะเป็นการเตรียมความพร้อมในการแสดงของผู้แสดง นักดนตรี นักร้อง รวมทั้งน่าจะเป็นการเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกายและสมาธิของผู้แสดงของผู้แสดงก่อนที่จะแสดงเรื่องหลักต่อไป (ประเสริฐ สันติพงษ์, 2545)

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าอยู่หัว มีการจัดการแสดงเบิกโรงก่อนการแสดงโขนเป็นชุดสั้น ๆ ก่อนเสมอ คงเป็นเพราะทรงเห็นว่ามีการว่าเป็นศิลปะการแสดงที่อ่อนช้อยงดงาม และทรงเลื่อมใญ่เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้ามาทรงพระราชานิพนธ์ ซึ่งเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้ามีความคล้ายคลึงกับพิธีบูชาเทพเจ้าใน “ปุรวรรังคะ” ของสันสกฤต ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ก่อให้เกิดสิริมงคลแก่ผู้ชมและผู้แสดง (พุดมีมาศ พุ่มพวง, 2540) บทพระราชานิพนธ์ เรื่องพระคณศร์เสีงงา เป็นบทพระราชานิพนธ์ที่พระองค์ทรงหยิบใจความมาจากพรหมไวยวรรตปุราณะคัมภีร์ แต่ทรงนำมาแต่งขึ้นใหม่ให้มีความเหมาะสมในการเล่นละคร อีกทั้งพระองค์ทรงสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมไว้ภายในเรื่อง ต่อมากรมศิลปากรได้การสืบทอดรูปแบบการแสดงเบิกโรงตีกด้าบรรพ์ ชุด พระคณศร์เสีงงา โดยนำบทพระราชานิพนธ์มาปรับปรุงขึ้นใหม่ให้มีความกระชับมากยิ่งขึ้นเหมาะสมกับยุคสมัยตามความนิยมของผู้ชม การแสดงเบิกโรงในปัจจุบันไม่ปรากฏสู่สายตาสารณะชนมากนัก เนื่องจากการดำเนินชีวิตผู้คนมีความเร่งรีบ รวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อกระบวนการแสดงโขน ละคร ที่จะต้องมีปรับกระบวนการแสดงให้เข้าอิทธิพลการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ทำให้การสืบทอดกระบวนการแสดงเบิกโรงตีกด้าบรรพ์ ชุด พระคณศร์เสีงงา เสี่ยงต่อการสูญหายและควรคู่แก่การอนุรักษ์ อีกทั้งสืบทอดตามแนวทางกระบวนการทำรำฉบับครูลมุล ยมะคูปต์ อันเป็นกระบวนการทำรำที่ได้รับสืบทอดมาผู้แสดงโขนหลวง ในรัชกาลที่ 6 ที่ยังคงรักษารูปแบบกระบวนการทำรำตามรูปแบบของเดิมในอดีตอันเป็นมรดกของบรมครูนาฏศิลป์ไทยที่ถ่ายทอดกันมา และเพื่อเป็นการเก็บรักษาองค์ความรู้ในรูปแบบเอกสารวิชาการให้คงอยู่คู่วงการนาฏศิลป์ไทยสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการทำรำปรัศูรามในการแสดงเบิกโรงตีกด้าบรรพ์ ชุด พระคณศร์เสีงงา
2. เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างและกระบวนการทำรำปรัศูราม ในการแสดงเบิกโรงตีกด้าบรรพ์ ชุด พระคณศร์เสีงงา

ขอบเขตการวิจัย

มุ่งศึกษากระบวนการทำรำและกระบวนการบทบาทพรหมณ์ปรัศูราม ในการแสดงเบิกโรงตีกด้าบรพพ์ ชุด พระคณศร์เสียงงา ตามแนวทางของครูลมุล ยมะคุปต์ โดยศึกษาผ่านนายประเมษฐ์ บุนยะชัย ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

วิธีดำเนินการวิจัย

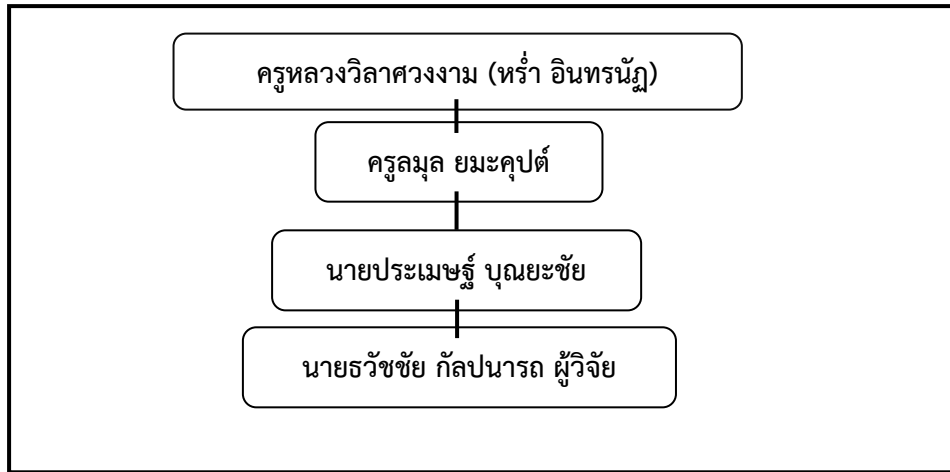
1. ผู้วิจัยสืบค้นข้อมูลที่ปรากฏในรูปแบบเอกสาร งานเขียน คำบอกเล่าบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ด้านนาฏศิลป์ ซึ่งเน้นเก็บรวบรวมข้อมูล ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทพรหมณ์ในการแสดงเบิกโรงตีกด้าบรพพ์ ชุดพระคณศร์เสียงงา โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการศึกษาในสองส่วน คือ การศึกษาข้อมูลเอกสารและการศึกษาเอกสาร พร้อมทั้งเก็บข้อมูลภาคสนามกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาวิจัยทั้งในด้านนาฏศิลป์ ด้านดนตรีคีตศิลป์ไทย และด้านวรรณกรรม โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บข้อมูล และมีการศึกษาโดยปฏิบัติทำรำแบบตัวต่อตัวจากท่านผู้เชี่ยวชาญ เพื่อได้ข้อมูลที่เป็นหลักฐานในการปฏิบัติกระบวนการทำรำในประเด็นที่ศึกษาและการสังเกตการเข้าต่อกระบวนการทำรำกับนายประเมษฐ์ บุนยะชัย โดยใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

2. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลวิจัยที่ได้เสนอให้ท่านผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ เสนอแนะ ปรับปรุง จนได้รับความเห็นชอบร่วมกันการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร และการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามข้อมูลทั้งหมดที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ ได้จัดทำออกมาเป็นรูปแบบเอกสารรายงานการวิจัยด้วยวิธีเชิงพรรณนาเชิงวิเคราะห์ โดยแบ่งเป็นโครงสร้างเนื้อหาจำนวน 5 บท

ผลการวิจัย

บทละครเบิกโรงตีกด้าบรพพ์ ชุดพระคณศร์เสียงงา เป็นบทพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งใช้สำหรับการแสดงเบิกโรงก่อนการแสดงเข้าเรื่องใหญ่ ๆ บทเบิกโรงตีกด้าบรพพ์นี้มีด้วย 4 เรื่อง คือ มหาพลี ฤๅษีเสียงงก พระนรสิงหาวะตาร และพระคณศร์เสียงงา ลักษณะตัวบทละครเป็นกลอนบทละคร มีการบอกจำนวนคำกลอน การบอกเพลงหน้าพาทย์ เพลงร้อง การอธิบายการเข้าออกของตัวละครอย่างละเอียด ต่อมาเมื่อกรมศิลปากรได้นำการแสดงเบิกโรงตีกด้าบรพพ์ ชุด พระคณศร์เสียงงา มาจัดแสดงได้นำบทพระราชนิพนธ์ปรับปรุงให้สอดคล้องกับเทคนิคเวที อีกทั้งมีการตัดทอนเนื้อหาส่วนที่ไม่สำคัญออกเพื่อให้เวลากระชับรัดกุมเหมาะสมกับยุคปัจจุบัน

การคัดเลือกผู้แสดงจะคัดเลือกจากลักษณะนิสัยของตัวละครบทบาทปรัศูราม มีความเย่อหยิ่ง ความทะนงตน ก้าวร้าว เอาแต่ใจ การสื่ออารมณ์ของตัวละครจึงจำเป็นบุคคลของผู้แสดงซึ่งจำเป็นจะต้องมีลักษณะสูงโปร่ง ดูหน้าเคร่งขาม เป็นผู้ที่มิทักชะในการท่องจำ การรำรำที่เข้าอยู่ต้องบท กระบวนรำ บทบาทปรัศูรามนี้มีการสืบทอดกระบวนทำรำจะเริ่มจาก ครูหลวงวิลาศวงามเป็นผู้สืบทอดกระบวนทำรำมาจาก โชนหลวงในรัชกาลที่ 6 และถ่ายทอดกระบวนรำให้แก่ครูลมุล ยมะคุปต์ และถ่ายทอดให้กับนายประเมษฐ์ บุนยะชัย ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ ปี พ.ศ. 2560 ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ดังตารางสายการสืบทอดกระบวนทำรำบทบาทพรหมณ์ปรัศูราม ในการแสดงเบิกโรงตีกด้าบรพพ์ ชุด พระคณศร์เสียงงา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การสืบทอดทำรับบทบาทปรัศูราม ในการแสดงเบิกโรงตีกด้าบรรพ์ ชุด พระคณศร์เสีงงา

ลักษณะการร่ายรับบทบาทปรัศูรามการแสดงท่วงท่าทำทึนี้ ผู้แสดงจะต้องแสดงถึงความเป็นสัญชาติของพราหมณ์แต่มีการสอดแทรกท่วงท่าของตัวยักษ์ วงดนตรีประกอบการบรรเลงจะใช้วงปี่พาทย์ประกอบการแสดงเพลงร้องที่นำมาใช้การแสดงใช้เพลงอัตราสองชั้น และชั้นเดียว วิธีการร้องเพลงให้สอดคล้องกับลีลากระบวนกรร่ายรำอันวิจิตรงดงาม แล้วนักร้องจะต้องร้องให้ไพเราะสอดใส่อารมณ์และความรู้สึกเต็มที่ ผู้ที่ร้องเป็นต้นเสียงสามารถตกแต่งทำนองเพลงให้ละมุนละไมอย่างไรก็ได้ให้เหมาะสมกับกระบวนรำ เนื่องจากการแสดงละครรำนี้มุ่งเน้นที่จะให้ผู้ชมมองเห็นถึงความงดงาม ลีลาการรำ และบังเกิดความรื่นเริงอ่อนไหวตามท่วงทำนองเพลงที่ไพเราะ ผสมผสานกับการขับร้องทำให้เกิดสุนทรียรสในการแสดงนาฏกรรมไทย

รูปแบบการแต่งกายของตัวละครพราหมณ์ปรัศูราม

การแต่งกายของตัวละครพราหมณ์ปรัศูรามนั้น มีการบ่งบอกถึงลักษณะตามบทพระราชนิพนธ์ บทเบิกโรง เรื่องตีกด้าบรรพ์ ชุด พระคณศร์เสีงงา ไว้อย่างละเอียด ดังนี้

เจิมจุ่มมนเกล้าเมาลี
กรกุ่มขวานเพ็ชรพรายตา

สวมประคำณมีมีค่า
เหาะมาไกลาศบรรพต ฯ

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2464)

การแต่งกายของตัวละครพราหมณ์ปรัศูรามนั้นได้ถูกกำหนดไว้ในบทเบิกโรงไว้อย่างชัดเจนเครื่องแต่งกายยืนเครื่องสีน้ำตาลขลิบลีเหลือง สวมเสื้อผ้าทวนสีน้ำตาลเข้มแขนสั้น คอสวมประคำสีทองหม่มผ้าสไบสีน้ำตาลแบบหม่อมตอง สวมศีรษะกฤษีโพกผ้าสีน้ำตาล เขียนอุณณาโลมบริเวณกลางหน้าผากของตัวละครสื่อถึงตัวละครตัวนี้ถือเพศนักบวช

ภาพที่ 2 การแต่งกายยืนเครื่องของตัวละครพราหมณ์ปรัศูราม

ฉากและอุปกรณ์ในการแสดงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เรื่องที่แสดงอย่างพระคณศร์เสียงานี้ เป็นการแสดง เบิกโรงการใช้อุปกรณ์และอาวุธที่จำกัด ใช้เพียง เตี้ยงใหญ่ เตี้ยงเล็ก และขวานของปรัศูราม กระบวนรำ บทบาทปรัศูรามจะมีการรำตีบทในเพลงร้อง การรำในเพลงหน้าพาทย์ การรบในเพลงร้อง การรบในเพลง หน้าพาทย์ในกระบวนการรำตีบทนั้นช่วงแรกเป็นการเจรจาของปรัศูรามกับพระคณศร์ ด้วยความทะนงตน ของปรัศูราม และไม่ฟังคำพูดของพระคณศร์ จึงเกิดการทะเลาะวิวาทกันขึ้น จนกระทั่งปรัศูรามเสียทีจึงถูก พระคณศร์จับเหวี่ยงจนล้มและกระบวนทำรำจะซ้ำอีกครั้งตามบทร้อง เมื่อปรัศูรามล้มจึงหยิบขวานซึ่งเป็น อาวุธที่พระอิศวรประทานให้ ขวานไปต้องงาช้างซ้ายของพระคณศร์ กระบวนทำรำปรัศูรามในการแสดงเบิก โรงเรื่องตีกด้าบรรพ์ ชุดพระคณศร์เสียงาน มีลักษณะรูปแบบทำรำนานาฏศิลป์ไทยดังนี้

1. กระบวนทำรำมีความแข็งแรง กระชับ และรวดเร็ว
2. กระบวนทำรำมีการตีบทที่ละเอียดตามความหมายของทำรำทุกท่า
3. ลักษณะทำรำเป็นแบบทำด้วยกัณฑ์ผสมผสานกับตัวละครสัญชาติพราหมณ์ มีกระบวนทำรำที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว
4. กระบวนทำรำจะเป็นลักษณะการรบด้วยมือเปล่า และมีการรบในบทร้องตามรูปแบบละครใน ของหลวง เอกลักษณ์ของทำรำบทพราหมณ์ปรัศูราม คือ แสดงถึงลักษณะตัวละครซึ่งเป็นตัวละครสัญชาติพราหมณ์ ที่ผสมผสานความแข็งแรง ดุดัน และทะนงตัว เหมือนตัวละครประเภทยักษ์ กระบวนทำรำจึงเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะของตัวละครปรัศูราม ทำให้มีความงดงามตามหลักนาฏศิลป์ไทยวิเคราะห์โครงสร้างและกระบวนทำรำที่ใช้ ในการต่อสู้ในการแสดง ชุด พระคณศร์เสียงาน

วิเคราะห์โครงสร้างและและกระบวนการทำรำที่ใช้ในการต่อสู้ในการแสดง ชุด พระคณศร์เสีงงา

การวิเคราะห์โครงสร้างของกระบวนการสร้างท่ารบในการแสดงเบิกโรงตีกด่าบรรพ์ ชุด พระคณศร์เสีงงา ตามแนวทางคุณครูลมุล ยมะคุปต์ พบโครงสร้างกระบวนการทำอยู่ 2 ลักษณะ คือ

1. โครงสร้างกระบวนการทำรำที่เป็นกระบวนการต่อสู้ในการแสดงโขน กระบวนท่ารบในเพลงร้องและกระบวนการรบในเพลงหน้าพาทย์ ดังนี้

1.1 กระบวนท่ารบในเพลงร้อง ได้แก่ เพลงสิงลาน ซึ่งในบทร้องได้กล่าวถึงพฤติกรรมของพระคณศร์ที่ไม่พอใจต่อพฤติกรรมของปราชญ์ที่ถือดีจึงจะเข้าเฝ้าพระอิศวรให้ได้ ตามบทร้องดังนี้

- ร้องเพลงสิงลาน -

เมื่อนั้น
ข้างซัดเหตุตั้งไพราญ

พระคณศร์เทวากล้าหาญ
แผ่นทะยานเข้าต่อฤทธิไกร
(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2464)

ภาพที่ 3 กระบวนรบที่ 1 ในเพลงสิงโลดสิงลาน

ภาพที่ 4 กระบวนรบที่ 2 ในเพลงสิงโลดสิงลาน

ภาพที่ 5 กระบวนรบที่ 3 ในเพลงสิงโลดลิ้งลาน

1.2 กระบวนท่ารบในเพลงหน้าพาทย์เชิด ซึ่งในกระบวนท่ารบที่ได้นำกระบวนรบในการแสดงโขนเข้ามาใช้ในกระบวนรบระหว่างพราหมณ์ปรัศูรามกับพระคเณศร์ โดยนำกระบวนท่ารบ 1 และกระบวนท่ารบ 2 เข้ามาใช้ในการแสดงเบิกโรงศึกดำบรรพ์ ชุดพระคเณศร์เสียวงา ดังนี้

ภาพที่ 6 กระบวนท่ารบ 1 มาจากการแสดงโขน

ภาพที่ 7 กระบวนท่ารบ 2 มาจากการแสดงโขน

2. โครงสร้างกระบวนท่ารำที่เป็นกระบวนท่าต่อสู้ในการแสดงละคร กระบวนท่ารบในเพลงร้อง และกระบวนท่ารบในเพลงหน้าพาทย์ พร้อมทั้งวิเคราะห์กระบวนท่ารบที่ใช้ในการแสดงเบิกโรงตีกด้าบรพพ์ ชุด พระคณศร์เสียงงาตามแนวทางคุณครูลมุล ยมะคูปต์ พบว่ากระบวนท่ารำ กระบวนรบ มีโครงสร้างกระบวนท่ามาจากการแสดงโขนและการแสดงละคร มีกระบวนรำเพลงหน้าพาทย์ และการรำตีบทตามคำร้องที่สื่อความหมายและอารมณ์ของตัวละคร โดยในบทบาทพราหมณ์ปรศุรามซึ่งเป็นตัวละครสำคัญในการดำเนินเรื่องในบทเบิกโรงตีกด้าบรพพ์ ชุด พระคณศร์ เสียงงา

2.1 โครงสร้างกระบวนท่ารำที่เป็นกระบวนท่าต่อสู้ในการแสดงละคร โครงสร้างกระบวนรบในช่วงแรกที่เป็นกระบวนท่าตีบทในเพลงเชิด ซึ่งได้นำกระบวนท่ามาจากกระบวนท่ารำตามรูปแบบละคร

ภาพที่ 8 กระบวนท่ารำตีบทในเพลงเชิด

ภาพที่ 9 กระบวนท่ารำตีบทในเพลงเชิด

2.2 โครงสร้างกระบวนท่ารำที่เป็นกระบวนท่าต่อสู้ในการแสดงละคร กระบวนท่าที่สื่อความหมายถึงการเจรจาโดยตัวละครปรศุรามกำลังเจรจากับพระคณศร์หลักทางให้ตนได้เข้าไปเฝ้าพระอิศวร โดยใช้ภาษาท่าสื่อความหมายในเพลงนาคราช

- ร้องเพลงนาคราช -

เมื่อนั้น
เมื่อจะยืนอวดดีเช่นนี้ไซ้

เจ้ารามฟังพิโรธโกรธใหญ่
เป็นไร เป็นไปได้เห็นกัน

ตัวเราเคยเฝ้าได้ดั่งหวัง
ส่วนในคราวนี้ก็เหมือนกัน

แม้กระทั่งข้างในพระฉากั้น
จะไปเฝ้าทรงธรรมถึงข้างใน
(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2464)

ภาพที่ 10 กระบวนท่าตีบทที่นำโครงสร้างท่ารำมาจากการแสดงละคร

ภาพที่ 11 กระบวนท่าตีบทที่นำโครงสร้างท่ารำมาจากการแสดงละคร

ผลสรุปการวิจัย

การแสดงเบิกโรง เป็นแสดงที่เรื่องราวหรือการแสดงชุดสั้น ๆ ก่อนที่จะมีการแสดงโขน ละครใน หรือหนังใหญ่ ชุดที่นำมาจัดแสดงนั้นจะไม่เกี่ยวข้องกันกับเรื่องที่จะแสดงในการแสดงโขน ละคร นัยยะของการแสดงเบิกโรงจัดแสดงขึ้นเพื่อป้องกันเสนียดจัญไร ชัปลัสิ่งชั่วร้ายอุปสรรคสิ่งอัปมงคลออกไปให้การแสดงเกิดความราบรื่น อีกนัยยะหนึ่งเพื่อเป็นการเรียกผู้ชมให้ทราบว่าจะมีการแสดง การแสดงเบิกโรงปรากฏ

หลักฐานเมื่อครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์การแสดงเบิกโรงได้ถูกพัฒนารูปแบบการแสดงออกเป็นหลายชุดด้วยกัน ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเบิกโรงตีกด้าบรพพ์ด้วยกันทั้งหมด 4 เรื่อง คือ มหาพลี ฤชี่เสียงลูก พระนรสิงหาวะตาร และพระคณศร์เสียงงา ต่อมากรมศิลปากรได้นำบทพระราชนิพนธ์บทละครตีกด้าบรพพ์ ชุด พระคณศร์เสียงงา มาปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทในการใช้พื้นที่ที่ใช้ในการแสดงในยุคปัจจุบัน กระบวนท่ารำบาทบาทปรัศูรามถูกสืบมาจากครูหลวงวิลาศวงงาม (หระ่า อินทรนนุ) ตัวโชนหลวงในสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งได้ถ่ายทอดกระบวนท่ารำให้กับคุณครูลมุล ยมคูปต์ และตกทอดมาถึงยุคปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนท่ารำปรัศูรามในการแสดงเบิกโรงตีกด้าบรพพ์ ชุด พระคณศร์เสียงงา ทงท่าของตัวละครพราหมณ์ปรัศูราม มีกระบวนท่ารำมีลักษณะท่วงท่าที่แสดงความแข็งแรง กระชับและรวดเร็ว มีการรำตีบทตามความหมายของคำร้อง ลักษณะของกระบวนท่ารำเป็นท่วงท่าของตัวละครยักษ์ผสมผสานกับตัวละครสัญชาติพราหมณ์ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะของตัวละครพราหมณ์ปรัศูราม กระบวนท่ารำที่ใช้ในการต่อสู้ในการแสดงเบิกโรงตีกด้าบรพพ์ ชุด พระคณศร์เสียงงา มีโครงสร้าง ท่ารำมาจากการแสดงโชนและการแสดงละคร มีกระบวนท่ารำเพลงหน้าพาทย์และการรำตีบทตามคำร้องที่สื่อความหมายและแสดงอารมณ์ของตัวละคร 2) การวิเคราะห์โครงสร้างและกระบวนท่ารำบาทบาทปรัศูราม ในการแสดงเบิกโรงตีกด้าบรพพ์ ชุด พระคณศร์เสียงงามีโครงสร้างกระบวนท่าต่อสู้ 2 ลักษณะ คือ โครงสร้างกระบวนท่ารำที่เป็นกระบวนท่าต่อสู้ในการแสดงโชน โดยนำกระบวนท่ารำในการแสดงโชนนำมาใช้ในการกระบวนท่ารำระหว่าง ปรัศูรามและพระคณศร์ โดยปรากฏกระบวนท่ารำ 1 และกระบวนท่ารำ 2 ที่นำมาใช้ในการกระบวนท่ารำต่อสู้ประกอบเพลงร้องและเพลงหน้าพาทย์ โครงสร้างกระบวนท่ารำที่เป็นกระบวนท่าต่อสู้ในการแสดงละคร เป็นโครงสร้างที่ใช้ในการเจรจา สื่อความหมายใช้ในตอนตัวละครโต้ตอบกันของตัวละครโดยใช้ภาษาท่าทางด้านนาฏศิลป์ในการสื่ออารมณ์ในเพลงร้อง

อภิปรายผล

การศึกษาบทบาทปรัศูราม ในการแสดงเบิกโรงตีกด้าบรพพ์ ชุด พระคณศร์เสียงงา ตามแนวทางครูลมุล ยมคูปต์ สอดคล้องกับ พงษ์ศักดิ์ บุญล้วน (2557) โครงสร้างกระบวนท่ารำของพระลักษมณ์ในการแสดงโชนของกรมศิลปากรประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 กลุ่มท่าเตรียมรบ ขั้นตอนที่ 2 กลุ่มท่ารบประชิดตัว ขั้นตอนที่ 3 กลุ่มท่ารบพลาด จากการศึกษา พบว่าเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการ ภูมิปัญญาของโบราณจารย์ที่มีการสืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง นับเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลให้การแสดงกระบวนท่ารำของพระลักษมณ์ในการแสดงโชนเรื่องรามเกียรติ์มีความสมบูรณ์

กระบวนท่ารำระหว่างตัวละครปรัศูรามกับพระคณศร์ในการแสดงเบิกโรงตีกด้าบรพพ์ ชุด พระคณศร์เสียงงา อยู่ในขั้นตอนการรบทั้ง 3 ขั้นตอน ในกระบวนท่ารำของตัวละครปรัศูรามและพระคณศร์ปรากฏโครงสร้างกระบวนท่ารำที่ได้นำมาจากการแสดงโชน ซึ่งถือเป็นโครงสร้างกระบวนท่ารำอันเป็นภูมิปัญญาของโบราณจารย์นาฏศิลป์ไทยที่ได้อธิบายกระบวนท่ารำอันเป็นแม่ท่าสำคัญ โดยสามารถนำโครงสร้างท่ารำมาใช้ประกอบอากัปภิกิริยาการต่อสู้ของตัวละคร ในการแสดงละครแต่ละประเภทได้อย่างวิจิตรงดงาม ประณีตตามรูปแบบจารีตนาฏศิลป์ไทย

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ฤทธิ์ เซาว์กรรม. (2554). *ละครเบิกโรง เรื่องดีกตำบรรพ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ชุด พระคเณศร์เสียวงา : คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- นิยะดา เหล่าสุนทร. (2543). *ความสัมพันธ์ระหว่างละครไทยและละครภารต*. กรุงเทพฯ: แม่คำฝาง.
- บำรุง คำเอก. (2558). อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นความเชื่อ. *วารสารวิชา ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 8(2), พฤษภาคม-สิงหาคม, 2399-2421.
- ประเสริฐ สันติพงษ์. (2545). *กระบวนการทำรำของรามสูรในการแสดงเบิกโรงละครใบ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- พุดมีมาศ พุ่มพวง. (2540). *วิเคราะห์บทละครรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว*. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- พงษ์ศักดิ์ บุญล้วน. (2557). *กระบวนการร่ายของพระลักษมณ์ในการแสดงโขนของกรมศิลปากร*. (วิทยานิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์).
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2464). *บทละครเบิกโรง*. ม.ป.พ.
- สุภาวดี โปธิเวชกุล. (2548). *รูปแบบการแสดงเบิกโรงละครรำในยุครัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 9)*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา).

การใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์
เขตบางแค กรุงเทพมหานคร
People's Utilization Green Area in Bang khae Phirom Park,
Bangkae District, Bangkok Metropolitan

นพพล ร้อยอำแพง* กิติชัย รัตนะ อภิชาติ ภัทรธรรม
Noppol Royamphang*, Kitichai Rattana, Apichart Pattaratuma
อาจารย์ประจำคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร*^{2,3}
Faculty of Forest, Kasetsart University, Chatuchak, Bangkok
Noppol.roy@gmail.com

Received: November 1, 2023

Revised: January 17, 2024

Accepted: April 24, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและข้อมูลทั่วไปของประชาชนต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาปัจจัยความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร นำไปสู่การพัฒนาการใช้พื้นที่สีเขียวให้ดียิ่งขึ้นในสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ อำเภอบางแค กรุงเทพมหานคร ข้อมูลถูกเก็บรวบรวมโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว ของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ กับประชากรศึกษาที่มีการเข้ามาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ 391 คน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานประกอบด้วย t-test และ One Way ANOVA ด้วย F-test โดยกำหนดระดับนัยความสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (ค่า p-value = 0.05) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงพหุคูณโดยวิธี Scheffeffe's method

ผลการศึกษาพบว่า ประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 56.5 เป็นเพศชาย (221 คน) มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 43 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 24.6 อยู่ในระดับมัธยมศึกษา อาชีพหลักของประชากรตัวอย่าง เป็นพนักงานทั่วไป โดยรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือนอยู่ที่ 20,861.38 บาท วัตถุประสงค์หลักในการใช้พื้นที่สีเขียว คือ การเดินเล่นและออกกำลังกาย เพื่อออกกำลังกาย ความถี่ในการใช้พื้นที่สีเขียวมากกว่า 16 วันต่อเดือน ความพึงพอใจของการใช้พื้นที่สีเขียวในสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ อำเภอบางแค กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 4.04 แบ่งเป็นการสำรวจ 4 ด้าน คือ 1) ด้านความพึงพอใจในพื้นที่สีเขียว อยู่ในระดับพึงพอใจมากมีค่าเฉลี่ยที่ 4.12 2) ด้านความพึงพอใจด้านภูมิทัศน์ของสวนอยู่ในระดับพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.03 3) ด้านความพึงพอใจในชนิดของต้นไม้ในสวนอยู่ในระดับพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.99 และ 4) ด้านความพึงพอใจในสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.01 ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชนที่เข้ามาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ อำเภอบางแค กรุงเทพมหานคร ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพหลัก รายได้ต่อเดือน และความถี่ในการเข้ามาใช้ประโยชน์

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ ประชาชน การใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว สวนสาธารณะบางแคภิรมย์
กรุงเทพมหานคร

Abstract

This research aimed to study the socio-economic characteristics, general information, satisfaction levels, and factors influencing public satisfaction with the utilization of green spaces in Bang Khae Phirom Park, Bang Khae District, Bangkok. The data were collected using a structured questionnaire administered to 391 park users. Statistical analysis methods, including t-tests and one-way ANOVA with F-tests, were employed at a significance level of 0.05 (p-value = 0.05), along with multiple comparisons using Scheffé's method.

The findings revealed that 56.5% of the respondents were male (221 individuals), with an average age of 43 years. Most respondents had a secondary school education and were employed in general occupations, with an average monthly household income of 20,861.38 baht. The primary purposes for utilizing the green space were walking, jogging, and cycling for exercise, with over 16 visits per month reported by the majority.

Overall, public satisfaction with the green space utilization of Bang Khae Phirom Park was high, with an average score of 4.04. Satisfaction levels were assessed across four dimensions: (1) Green space satisfaction: High level, with an average score of 4.12; (2) Landscape satisfaction: High level, with an average score of 4.03; (3) Vegetation satisfaction: High level, with an average score of 3.99; and (4) Facilities satisfaction: High level, with an average score of 4.01. Factors influencing satisfaction included gender, age, primary occupation, monthly income, frequency of park usage, and the purpose of using the green space.

Keywords: Satisfaction, People, Green Area Utilization, Bang Kae Pirom Park Bangkok

บทนำ

ปัจจุบันกรุงเทพมหานคร ถือเป็นเมืองที่มีการพัฒนาและความก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร ทว่าการเจริญเติบโตของเมืองทำให้เกิดปัญหาที่ตามมา คือ ความแออัดของพื้นที่ การจราจรติดขัด มลภาวะทางอากาศ สาธารณูปโภคที่ไม่เพียงพอ น้ำเน่าอากาศเสียเสียงดัง และฝุ่นละอองกระจายตัว สิ่งเหล่านี้กระทบต่อสุขภาพของประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม การเพิ่มพื้นที่สีเขียวจึงถือเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมและสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นสำหรับประชาชน แต่ทว่าในปัจจุบันพื้นที่สีเขียวยังมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน รวมถึงการเข้าถึงพื้นที่สีเขียวมีความยากลำบากในบางพื้นที่ จึงจำเป็นต้องมีการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองเพื่อช่วยให้ประชาชนในเขตนี้มีทางเลือกในการพักผ่อนและหย่อนใจ การสร้างพื้นที่สีเขียวนี้ไม่เพียงช่วยกรอง

มลพิษและสร้างสุขภาพกายและจิตที่แข็งแรง แต่ยังคงเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่า สวยงาม และสะดวกสบายในการเข้าถึง

สวนสาธารณะ จึงถือเป็นบทบาทที่สำคัญและเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการเป็นสถานที่พักผ่อนสำหรับชุมชนในเขตเมืองที่มีการแออัดมาก ที่นี้ไม่เพียงเป็นพื้นที่ที่ให้ผู้พักอาศัยมีโอกาสพักผ่อนและคลายร้อน แต่ยังเสริมสร้างบรรยากาศที่ช่วยลดความเครียดและอารมณ์ที่ตึงเครียด ที่มีต้นไม้ ไม้ดอก และไม้ประดับทำให้เกิดความร่มรื่นและสวยงามที่สร้างความสุขให้กับประชาชนในเขตเมือง การมีพื้นที่สีเขียวที่มีต้นไม้เป็นจำนวนมาก ไม้ดอก และไม้ประดับ มีผลทำให้สวนสาธารณะเป็นสถานที่ที่น่าทึ่งและสะดุดตาไม่เพียงเพื่อการพักผ่อนเท่านั้น แต่ยังเพื่อเสริมสร้างความสวยงามและความสบายตาสำหรับประชาชนที่ใช้ประโยชน์ นอกจากนี้สวนสาธารณะยังเป็นสถานที่ ที่มีการไหลเวียนของอากาศอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งช่วยบรรเทาอากาศที่อับอาศัยในพื้นที่เมือง และยังเป็นสถานที่ทำกิจกรรมกลางแจ้งต่าง ๆ เช่น เครื่องออกกำลังกาย การวิ่ง การปั่นจักรยาน และ สนามเด็กเล่นทำให้ประชาชนในเขตเมืองได้มีโอกาสในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่สาธารณะ

สวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ถือเป็นอีกหนึ่งสวนที่ให้ประชาชนชาวกรุงเทพฯ ได้ใช้บริการ โดยเปิดให้บริการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 ตั้งอยู่ใน ซอยเพชรเกษม 69 (คลองขวาง) เนื้อที่ 72 ไร่ โดยเป็นพื้นที่ ทางเดิน-วิ่งออกกำลังกาย เส้นทางจักรยาน สวนสุขภาพ ลานติดตั้งเครื่องออกกำลังกายกลางแจ้ง ศาลาพักผ่อน สนามกีฬา สนามเด็กเล่น บึงน้ำธรรมชาติ อาคารห้องสุขา 3 อีกทั้งยังมีการก่อสร้างสัญลักษณ์เพื่อระลึกถึงการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ภายใต้แนวคิด “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” โดยนำแนวคิดจาก 3 เสาหลักอาเซียน ได้แก่ เสาที่ 1 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เสาที่ 2 ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน และเสาที่ 3 ประชาคมความมั่นคง อาเซียน ดำเนินการก่อสร้างวงเวียนทางเข้าแกนอาเซียนและลานอาเซียน (ลานจัดแสดงอเนกประสงค์) นอกจากนี้ยังจัดสรรพื้นที่จำนวน 4 ไร่ 3 งาน ให้เป็นสวนสุนัข (Dog Park) แห่งที่ 2 ของกรุงเทพมหานคร (สำนักงานสวนสาธารณะบางแคภิรมย์, 2566)

โดยอยู่ภายใต้การดูแลของ หน่วยงานสิ่งแวดล้อม สำนักงานสวนสาธารณะ กรุงเทพมหานคร (สำนักงานสวนสาธารณะ สำนักสิ่งแวดล้อม, 2566) แต่เนื่องจากสภาพพื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ มีประชาชนเข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนมาก ทำให้สภาพพื้นที่ภายในเกิดปัญหาในด้านความพึงพอใจด้านต่าง ๆ คือ ด้านพื้นที่สีเขียว ด้านรูปแบบภูมิทัศน์ ด้านชนิดพันธุ์ไม้ รวมถึงด้านสิ่งอำนวยความสะดวก การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงดำเนินการเพื่อศึกษาระดับกับความพึงพอใจของประชาชนที่เข้ามาใช้ในแต่ละด้าน เพื่อนำมาซึ่งการพัฒนา ปรับปรุง และการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในด้านต่าง ๆ เพื่อประโยชน์แก่ หน่วยงาน กรุงเทพมหานคร สำนักสิ่งแวดล้อม สำนักงานสวนสาธารณะ เพื่อไปพัฒนาและปรับปรุงให้เกิดประโยชน์และความพึงพอใจต่อประชาชนผู้เข้ามาใช้บริการพื้นที่สีเขียวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและข้อมูลทั่วไปของประชาชนที่มาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มาประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาปัจจัยความพึงพอใจของประชาชนที่มาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การกำหนดกลุ่มประชากรตัวอย่าง

1.1 ประชากรศึกษา คือ ประชาชนที่เดินทางมาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวในพื้นที่สวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ในระหว่างเดือน มิถุนายน-สิงหาคม พ.ศ. 2566

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้จำนวนประชากรที่เดินทางมาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ในระหว่างเดือน มิถุนายน-สิงหาคม พ.ศ. 2565 (สำนักงานสวนสาธารณะบางแคภิรมย์, 2566) ซึ่งได้มาจากการคำนวณโดยนำมาเฉลี่ยและนำค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาใช้คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณของ Yamane (1973) ที่ระดับนัยยะสำคัญทางสถิติ 0.05 ($p\text{-value}=0.05$) ได้ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 391 ราย ดังสมการ (1)

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2} \quad (1)$$

กำหนดให้ n = จำนวนประชากรตัวอย่างของการศึกษา
 e = ค่าความคลาดเคลื่อนของการศึกษา (เท่ากับ 0.05)
 N = จำนวนประชาชนเฉลี่ยช่วงเดือน มิถุนายน-สิงหาคม พ.ศ. 2565 (จำนวน 17,190 คน)

เมื่อแทนค่าในสูตร ปรากฏว่าได้จำนวนประชาชนตัวอย่าง เท่ากับ 390.90 ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดการเก็บข้อมูลกับประชากรตัวอย่างสำหรับการศึกษาคั้งนี้ รวมทั้งสิ้นจำนวน 391 คน ทั้งนี้การวิจัยคั้งนี้เป็น การเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชาชนกลุ่มตัวอย่างในช่วงเวลา 3 เดือน ผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชาชนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนที่เหมาะสม โดยใช้สูตรการคำนวณตามสัดส่วนที่เหมาะสม โดยใช้สูตรการคำนวณสัดส่วนประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมของสุงบกข จามิกร (2526) ดังสมการ (2)

$$n_i = n \frac{N_i}{N} \quad (2)$$

กำหนดให้ n_i = จำนวนประชาชนของเดือน i
 n = จำนวนประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา (391 คน)
 N_i = จำนวนประชาชนทั้งหมดของเดือน i
 N = จำนวนประชาชนของทั้ง 3 เดือน (51,57 คน)
 i = เดือนที่ทำการศึกษา มิถุนายน ถึง สิงหาคม 2565

จากการคำนวณจำนวนประชาชนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรข้างต้น ทำให้ได้จำนวนประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็นรายเดือน ดังปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชาชนที่เข้ามาใช้ประโยชน์พื้นที่สวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ช่วงเดือนมิถุนายน-สิงหาคม 2565 และสัดส่วนกลุ่มประชาชนในการเก็บตัวอย่าง

ลำดับ	เดือน / พ.ศ. 2565	จำนวนประชาชนที่เข้ามาใช้ประโยชน์พื้นที่ (คน)	สัดส่วนในการเก็บตัวอย่าง (คน)
1	มิถุนายน	15,476	117
2	กรกฎาคม	17,548	133
3	สิงหาคม	18,546	141
รวม		51,570	391

ที่มา: สำนักงานสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ (2566)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว ของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

3. การสร้างและการทดสอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการจัดทำแบบสอบถามจากการศึกษาแนวคิด ผลงานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและจัดทำร่างแบบสอบถามให้มีคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และครอบคลุมตัวแปรอิสระ ตัวแปรตามของการศึกษาวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาของแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4. การวัดระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว

การวัดระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้กำหนดค่าน้ำหนักของข้อคำถามส่วนนี้ เป็นคำถามแบบประเมินค่าตามมาตรวัดของ Likert's Scale (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526) โดยคำถามแต่ละข้อมีคำตอบให้เลือกตอบข้อละ 5 คำตอบ และมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับความพึงพอใจ ระดับคะแนนที่ได้

พึงพอใจมากที่สุด 5 คะแนน

พึงพอใจมาก 4 คะแนน

พึงพอใจปานกลาง 3 คะแนน

พึงพอใจน้อย 2 คะแนน

พึงพอใจน้อยที่สุด 1 คะแนน

จากเกณฑ์คะแนนดังกล่าวข้างต้นสามารถนำมาจัดแบ่งอันตรภาคชั้นออกเป็น 5 ชั้น และนำมากำหนดความหมายของระดับความพึงพอใจแต่ละอันตรภาคชั้นได้ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.41–4.20 หมายถึง ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.21–5.00 หมายถึง ประชาชนมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นการนำแบบสอบถามที่จัดสร้างขึ้น ซึ่งผ่านการทดสอบและแก้ไขข้อบกพร่องเรียบร้อยแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) กับประชาชนที่เดินทางมาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ในช่วงระหว่าง เดือนมิถุนายน-สิงหาคม พ.ศ. 2566 โดยเน้นเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชาชนที่ได้ดำเนินกิจกรรมการใช้ประโยชน์ภายในพื้นที่เสร็จแล้ว ใช้วิธีการเก็บข้อมูลกับประชากรตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบมีระบบ (Systematic Random Sampling) ซึ่งหาช่วงการสุ่มตัวอย่างโดยนำจำนวนประชากรหารด้วยจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่าง ($17,190 \div 391$) จะได้ช่วงของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 43.96 ปัดเศษให้เป็นจำนวนเต็มเท่ากับ 44 คน และหาหน่วยตัวอย่างลำดับแรกมาสุ่มหาหมายเลขเริ่มต้น (Random Start) โดยวิธีการสุ่มตัวเลขอย่างง่าย โดยสมมุติว่าสุ่มตัวเลขเลือกหมายเลข 9 ดังนั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรตัวอย่างจะเริ่มต้นจากลำดับของผู้ที่เข้ามาบริการภายในสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ ได้แก่ ผู้ที่ใช้บริการสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ ลำดับที่ 9 และเลขลำดับต่อไปให้นำเลขตั้งต้นบวกด้วยเลขของช่วงการสุ่ม ได้แก่ 44 ทำให้ได้ประชากรกลุ่มตัวอย่างตามลำดับดังนี้ ลำดับ 9 44 53 62 จนครบของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 391 คน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ใช้สำหรับการวิเคราะห์ ดังนี้ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าเฉลี่ย (Mean) และตามความมุ่งหมายของการวิจัยข้อที่สองเพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.)

6.2 สถิติเชิงวิเคราะห์ (Statistical Analysis) ใช้สำหรับการวิเคราะห์ ดังนี้ ตามความวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่สามเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติ (t-test) กับตัวแปรอิสระแบบแบ่งกลุ่ม 2 กลุ่ม และใช้สถิติ One-Way Anova หรือสถิติเอฟ (F-test) กับตัวแปรอิสระที่แบ่งกลุ่มตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป กำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05 (p-value = 0.05) หรือที่ระดับความน่าเชื่อถือทางสถิติร้อยละ 95 และวิเคราะห์เปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple Comparison Test) ด้วยวิธีการของ Scheffe (Scheffe's Method) (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2542)

ผลการศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และข้อมูลทั่วไปของประชาชนกลุ่มตัวอย่างสามารถแสดงผลได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 ข้อมูลลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และข้อมูลทั่วไปของประชาชนต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว
ของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

รายการข้อมูล	จำนวน (n = 391)	ร้อยละ	หมายเหตุ
เพศ			
ชาย	221	56.5	
หญิง	170	43.5	
อายุ			
ไม่เกิน 30 ปี	97	24.8	เฉลี่ย 43.32ปี
31-40 ปี	93	23.8	มากที่สุด 77 ปี
41-50 ปี	84	21.5	น้อยที่สุด 19 ปี
51 ปี ขึ้นไป	117	29.9	S.D. = 14.12
สถานภาพการสมรส			
โสด	135	34.5	
สมรส	205	52.5	
หย่า/หม้าย	51	13.0	
ระดับการศึกษา			
ไม่ได้เข้ารับการศึกษ	30	7.7	
ประถมศึกษา	87	22.3	
มัธยมศึกษา	96	24.6	
ปวช./ปวส./อนุปริญญา	57	14.6	
ปริญญาตรี	92	23.5	
ปริญญาโท-เอก	29	7.4	
อาชีพหลัก			
ไม่มีอาชีพหลัก (นักเรียน นิสิต)	23	5.9	
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	35	9.0	
พนักงานบริษัทเอกชน	78	19.9	
ค้าขาย	71	18.2	
รับจ้างทั่วไป	86	22.0	
ทำธุรกิจส่วนตัว	68	17.4	
เกษตรกรกรรม	8	2.0	
อื่น ๆ (แม่บ้าน/บ้านาญ)	22	5.6	
รายได้ต่อเดือน			
ไม่เกิน 10,000 บาท	109	27.9	เฉลี่ย 20,861.38 บาท

รายการข้อมูล	จำนวน (n = 391)	ร้อยละ	หมายเหตุ
10,001-15,000 บาท	107	27.4	มากที่สุด 150,000 บาท
15,001-20,000 บาท	63	16.1	น้อยที่สุด 0 บาท
20,001 บาท ขึ้นไป	112	28.6	S.D. = 18704.62
วัตถุประสงค์หลักของการเดินทางมาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว			
ผ่านเข้ามาโดยบังเอิญ	4	1.0	
เดิน-วิ่งออกกำลังกาย	254	65.0	
พักผ่อนหย่อนใจ	81	20.7	
ชมทิวทัศน์ทั่วไปในพื้นที่	35	9.0	
เล่นกีฬา	17	4.3	
อื่น ๆ	-	-	
ความถี่ในการเดินทางมาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว			
1-5 ครั้ง/เดือน	64	16.4	เฉลี่ย 13.23 ครั้ง/เดือน
6-10 ครั้ง/เดือน	124	31.7	มากที่สุด 31 ครั้ง/เดือน
11-15 ครั้ง/เดือน	73	18.7	น้อยที่สุด 2 ครั้ง/เดือน
16 ครั้ง/เดือน ขึ้นไป	130	33.2	S.D. = 7.25

จากตารางที่ 2 สามารถอธิบายได้ดังนี้ 1. ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และข้อมูลทั่วไปของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือเพศชาย ร้อยละ 56.5 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 43.5 ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีอายุไม่เกิน 30 ปี ร้อยละ 24.8 ช่วงอายุ 31-40 ปี ร้อยละ 23.8 ช่วงอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 21.5 ช่วงอายุมากกว่า 51 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 29.9 ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีสถานภาพการโสด ร้อยละ 34.5 สถานภาพสมรส ร้อยละ 52.5 สถานภาพหย่า/หม้าย ร้อยละ 13.0 ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีระดับการศึกษา ไม่ได้เข้ารับการศึกษาร้อยละ 7.7 ประถมศึกษา ร้อยละ 22.3 มัธยมศึกษา ร้อยละ 24.6 ปวช./ปวส./อนุปริญญา ร้อยละ 14.6 ปริญญาตรี ร้อยละ 23.5 ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 22.0 อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 19.9 อาชีพค้าขาย ร้อยละ 18.2 อาชีพธุรกิจส่วนตัว 17.4 อาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 9.0 ไม่มีอาชีพหลัก (นักเรียน/นักศึกษา) ร้อยละ 5.9 อาชีพอื่น ๆ (แม่บ้าน/บ้านานู) ร้อยละ 5.6 และอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 2.0 ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาที่มีรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาท ร้อยละ 27.9 รายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท ร้อยละ 27.4 รายได้ต่อเดือน 15,001-20,000 บาท ร้อยละ 16.1 รายได้ 20,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 28.6 ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีวัตถุประสงค์ของการใช้พื้นที่สีเขียว เดิน-วิ่งออกกำลังกาย ร้อยละ 65.0 พักผ่อนหย่อนใจ ร้อยละ 20.7 ชมวิวทิวทัศน์ทั่วไปในพื้นที่ ร้อยละ 9.0 เล่นกีฬา ร้อยละ 4.3 ไม่มีวัตถุประสงค์หลัก ร้อยละ 1.0 ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีความถี่เข้ามาใช้ประโยชน์ มากกว่า 16 ครั้ง/เดือน คิดเป็นร้อยละ 33.2 ใช้ประโยชน์ 11-15 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 18.7 ใช้ประโยชน์ 6-10 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 31.7 ใช้ประโยชน์ 1-5 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 16.4

2. ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่ทำการศึกษามีความพึงพอใจมากที่สุด (101-120 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 53.7 รองลงมาคะแนนความพึงพอใจมาก (82-100 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 22.8 คะแนนความพึงพอใจปานกลาง (63-81 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 18.9 คะแนนความพึงพอใจน้อย

(44–62 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 4.1 และคะแนนความพึงพอใจน้อยที่สุด (24–43 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 0.5 โดยคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยอยู่ที่ 96.88 คะแนน คะแนนความพึงพอใจมากที่สุดอยู่ที่ 120 คะแนน และคะแนนความพึงพอใจน้อยที่สุดอยู่ที่ 41 คะแนน ดังปรากฏตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 คะแนนความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

คะแนนความพึงพอใจ	จำนวน (n = 391)	ร้อยละ	หมายเหตุ
พึงพอใจน้อยที่สุด (24-43 คะแนน)	2	0.5	เฉลี่ย 96.88 คะแนน
พึงพอใจน้อย (44-62 คะแนน)	16	4.1	มากที่สุด 120 คะแนน
พึงพอใจปานกลาง (63-81 คะแนน)	74	18.9	น้อยที่สุด 41 คะแนน
พึงพอใจมาก (82-100 คะแนน)	89	22.8	S.D. = 19.28
พึงพอใจมากที่สุด (101-120 คะแนน)	210	53.7	

ทั้งนี้ เมื่อนำคะแนนการตอบคำถามความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ของประชาชนกลุ่มตัวอย่างมาหาค่าเฉลี่ยตามรายด้านเพื่อบ่งบอกระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจที่มีต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 สามารถจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้ 1) ด้านพื้นที่สีเขียว ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.12 2) ด้านรูปแบบการจัดการภูมิทัศน์ ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.03 3) ด้านชนิดพันธุ์ไม้ (ไม้ยืนต้น) ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.99 และ 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.01 ดังปรากฏตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

ความพึงพอใจ (รายด้าน)	Mean	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านพื้นที่สีเขียว	4.12	0.86	ระดับมาก
2. ด้านรูปแบบการจัดการภูมิทัศน์	4.03	0.95	ระดับมาก
3. ด้านชนิดพันธุ์ไม้ (ไม้ยืนต้น)	3.99	0.90	ระดับมาก
4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.01	0.81	ระดับมาก
ค่าเฉลี่ยในภาพรวม	4.04	0.80	ระดับมาก

3. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยพบว่าผลการทดสอบสมมติฐานปรากฏดังต่อไปนี้

3.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์ของพื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน โดย (เพศชาย) ทำการศึกษาในกลุ่มประชากร 221 คน (Mean = 3.920 และ S.D. 0.819) และ (เพศหญิง) ทำการศึกษาในกลุ่มประชากร 170 คน (Mean = 4.189 และ S.D. 0.757) พบว่าค่านัยสำคัญทางสถิติ (p-value) ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.001 ($t = -3.318$) แสดงว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

3.2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์ของพื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน โดยผู้ศึกษาได้ทำการแบ่งช่วงอายุของประชาชนเป็น 4 ช่วง ได้แก่ 1) กลุ่มประชาชนที่มีอายุไม่เกิน 30 ปี 2) กลุ่มประชาชนที่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี 3) กลุ่มประชาชนที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี และ 4) กลุ่มประชาชนที่มีอายุระหว่าง 51 (Mean = 4.010, 4.446, 3.911, 3.824 ตามลำดับ) พบว่าค่านัยสำคัญทางสถิติ (p-value) ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ >0.001 ($F = 12.536$) แสดงว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

3.3 ประชาชนที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์ของพื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันโดยผู้ศึกษาได้ทำการศึกษากับสถานภาพสมรสของผู้เข้ามาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวภายในสวน ได้แก่ โสด, สมรส, หย่า/ม้าย (Mean = 3.988, 4.086, 3.967 ตามลำดับ) พบว่าค่านัยสำคัญทางสถิติ (p-value) ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.441 ($F = 0.821$) แสดงว่า ประชาชนที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

3.4 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์ของพื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันโดยผู้ศึกษาได้ทำการศึกษากับเปรียบเทียบระดับการศึกษาสูงสุด ได้แก่ ไม่ได้รับการศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ปวช. ปวส. อนุปริญญา ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก (Mean = 4.033, 3.920, 4.060, 4.122 ตามลำดับ) พบว่าค่านัยสำคัญทางสถิติ (p-value) ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.330 ($F = 1.146$) แสดงว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานครไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

3.5 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์ของพื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน โดยผู้ศึกษาได้ทำการศึกษากับเปรียบเทียบอาชีพหลัก ได้แก่ ไม่มีอาชีพหลัก (นักเรียน นิสิต) แม่บ้าน บำนาญ รัฐบาล พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน ค้าขาย ทำธุรกิจส่วนตัว รับจ้างทั่วไป เกษตรกรรม (Mean = 3.397, 4.105, 4.133, 4.119 ตามลำดับ) พบว่าค่านัยสำคัญทางสถิติ (p-value) ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ >0.001 ($F = 11.655$) แสดงว่า ประชาชนที่มีอาชีพหลักแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญ

3.6 ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์ของพื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน โดยผู้ศึกษาได้ทำการศึกษากับเปรียบเทียบรายได้ ได้แก่ ไม่เกิน 10,000 บาท 10,001-15,000 บาท 15,001-20,000 บาท 20,001 บาท ขึ้นไป (Mean

= 3.822, 4.187, 4.354, 3.925 ตามลำดับ) พบว่าค่านี้สำคัญทางสถิติ (p-value) ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ >0.001 ($F = 8.283$) แสดงว่า ประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

3.7 ประชาชนที่มีวัตถุประสงค์ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์ของพื้นที่สีเขียว สวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน โดยผู้ศึกษาได้ทำการศึกษากับเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ ได้แก่ พักผ่อนหย่อนใจ ชมทิวทัศน์ทั่วไปในพื้นที่ ไม่มีวัตถุประสงค์หลัก เดิน-วิ่ง ออกกำลังกาย เล่นกีฬา (Mean = 4.131, 3.995 ตามลำดับ) พบว่าค่านี้สำคัญทางสถิติ (p-value) ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.122 ($t = 1.551$) แสดงว่า ประชาชนที่มีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ

3.8 ประชาชนที่ความถี่ในการเข้ามาใช้ประโยชน์ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์ของพื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน โดยผู้ศึกษาได้ทำการศึกษากับเปรียบเทียบความถี่ในการเข้ามาใช้ประโยชน์ ได้แก่ ความถี่น้อย (1-15 ครั้ง/เดือน) ความถี่มาก (มากกว่า 15 ครั้ง/เดือน) (Mean = 4.197, 3.820 ตามลำดับ) พบว่าค่านี้สำคัญทางสถิติ (p-value) ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ <0.01 ($t = 4.717$) แสดงว่า ประชาชนที่มีความถี่ในการเข้ามาใช้ประโยชน์แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 5 สรุปผลการทดสอบหาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชน ต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

ตัวแปรอิสระ	t-test	F-test	p-value
1. เพศ	-3.318		0.001*
2. อายุ		12.536	$< 0.001^{**}$
3. สถานภาพสมรส		0.821	0.441
4. ระดับการศึกษา		1.146	0.330
5. อาชีพหลัก		11.655	$< 0.001^{**}$
6. รายได้ต่อเดือน		8.283	$< 0.001^{**}$
7. วัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว	1.551		0.122
8. ความถี่ในการทำกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว	4.717		$< 0.001^{**}$

* p-value < 0.05 , ** p-value < 0.01

สรุปผลการวิจัย

1. ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาร้อยละ 56.5 เป็น เพศชาย อายุเฉลี่ย 43 ปี มีสถานภาพการสมรสเฉลี่ย ร้อยละ 52.5 มีระดับการศึกษาอยู่ในช่วงมัธยมศึกษา อาชีพหลักรับจ้างทั่วไป รายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 20,861.38 บาท มีวัตถุประสงค์ในการ เดิน-วิ่งออกกำลังกาย ความถี่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ มากกว่า 16 ครั้ง/เดือน

2. ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มีความพึงพอใจในการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะ บางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ 53.7 มีความพึงพอใจมาก ร้อยละ 22.8 มีความพึงพอใจปานกลาง ร้อยละ 18.9 มีความพึงพอใจน้อย ร้อยละ 4.1 มีความพึงพอใจน้อยที่สุด ร้อยละ 0.5 โดยการสำรวจจำแนกเป็น 1) ด้านพื้นที่สีเขียว 2) ด้านรูปแบบการจัดการภูมิทัศน์ 3) ด้านชนิดพันธุ์ (ไม้ยืนต้น) และ 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

3. ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชนที่เข้ามาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะ บางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพหลัก รายได้หลัก ความถี่ในการทำกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว

อภิปรายผล

1. ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกชัย แสนดี (2556) ภาณุมาศ สามสีเนียม (2559) บทมากร ศรีสุวรรณ (2560) ชุมพร ชาวผ่อง (2561) มณฑิธร วิริยะพันธุ์ (2562) และวนาลี วิริยะพันธุ์ (2563) โดยเนื่องมาจากประชาชนส่วนใหญ่ที่เข้ามาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว มีวัตถุประสงค์ในการเดิน-วิ่ง ออกกำลังกาย รวมถึงใช้พื้นที่ของสวนสาธารณะเป็นที่สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งรวมถึงการมีพื้นที่ของสภาพแวดล้อมที่มีความเหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์และภูมิทัศน์ ที่มีการจัดการพื้นที่ที่มีความสวยงามของชนิดพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ รวมถึงการจัดการดูแลตัดแต่งต้นไม้ใหญ่ให้มีความร่มรื่นโดยรวมเงาของต้นไม้ การจัดการตัดแต่งกิ่งไม้แห้งเพื่อความปลอดภัยของประชาชนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการใช้ประโยชน์เป็นอย่างดี จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้ประชาชนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร มีระดับความพึงพอใจมากตามปัจจัยดังกล่าวมาข้างต้น

2. เพศ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะ บางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพงษ์ ดิษฐ์บรรจง (2563) โดยกลุ่มประชาชนที่เป็นเพศหญิง มีความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เนื่องจากเพศหญิงมีความต้องการในการดูแลสุขภาพมากกว่า และมีความสนใจในเรื่องของการรักษารูปร่างมากกว่ากลุ่มประชาชนเพศชาย

3. อายุ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะ บางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพงษ์ ดิษฐ์บรรจง (2563) โดยกลุ่มประชาชนช่วงที่มีอายุตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป ความพึงพอใจต่อการประโยชน์พื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์มากที่สุด เนื่องจากกลุ่มประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป มีความสนใจในเรื่องของการดูแลสุขภาพ มีช่วงเวลาว่างรวมถึงการได้พบปะสังสรรค์จากการรวมตัวทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในพื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ มากกว่ากลุ่มประชาชนในช่วงอายุอื่น ๆ

4. อาชีพหลัก เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับงานวิจัยของเอกชัย แสนดี (2556) โดยอาชีพหลักที่มากที่สุดคือ รับจ้างทั่วไป เนื่องจากสถานที่ของสวนสาธารณะอยู่ใกล้กับแหล่งชุมชน รวมทั้งสถานที่ตั้งของพื้นที่สวนสาธารณะบางแคภิรมย์เป็นพื้นที่ปริมณฑล ทำให้มีผู้คนที่มีอาชีพหลักส่วนใหญ่เป็นอาชีพรับจ้างทั่วไปมากกว่าอาชีพอื่น ๆ

5. รายได้หลัก เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับงานวิจัยของเอกชัย แสนดี (2556) ศิริพงษ์ ดิษฐ์บรรจง (2563) โดยกลุ่มประชาชนที่มีรายได้มากที่สุดอยู่ที่ 20,001 บาทขึ้นไป มีความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์มากกว่าประชาชนที่มีรายได้หลักต่อเดือนน้อย เนื่องจากผู้ที่มีรายได้หลักต่อเดือนมาก มีความพร้อมในด้านการเงินที่สามารถจ่ายค่าเดินทางรวมถึงอุปกรณ์ในการสนับสนุนการออกกำลังกายมากกว่าประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนน้อย

6. ความถี่ในการทำกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพงษ์ ดิษฐ์บรรจง (2563) กลุ่มประชาชนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ที่มีความถี่มากกว่า 16 ครั้ง/เดือน มีความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เนื่องจากสถานที่ตั้งของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ มีลักษณะการเดินทางที่ง่าย ระยะเวลาในการเปิดสวนเปิดตั้งแต่ ช่วงเวลา 05.00 น. จนถึง 21.00 น. รวมถึงเปิดแม้กระทั่งไม่มีการหยุดปิดสวนแม้วันหยุด ทำให้ประชาชนที่มีความต้องการในการเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่สวนสาธารณะบางแคภิรมย์ สามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ได้บ่อยครั้ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำงานวิจัยนี้ไปใช้

1. ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 จากการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเท่านั้น ดังนั้นเจ้าหน้าที่สวนสาธารณะบางแคภิรมย์ จึงควรพิจารณาแก้ไข และปรับปรุง ประเด็นในข้อศึกษาที่มีระดับความพึงพอใจของประชาชนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่สวนสาธารณะบางแคภิรมย์ ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมของแต่ละด้าน โดยสามารถจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้ 1) ด้านพื้นที่สีเขียว ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.12 ประเด็นที่ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่ำกว่าประเด็นอื่น ๆ เช่น ความเหมาะสมด้านการจัดการพื้นที่สีเขียวในภาพรวมสำหรับใช้เป็นสถานที่เรียนรู้ธรรมชาติและ การออกกำลังกาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ดังนั้น ควรเพิ่มเครื่องออกกำลังกาย รวมถึงมีสถานที่สำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ภายในสวนสาธารณะ 2) ด้านรูปแบบการจัดการภูมิทัศน์ ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.03 ประเด็นที่ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่ำกว่าประเด็นอื่น ๆ เช่น สีสนของไม้ดอกและไม้ประดับ มีความหลากหลายทางชนิดพันธุ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 ดังนั้น ควรมีการจัดสรรการสลับเปลี่ยนแปลงไม้ดอกไม้ประดับเพื่อยกระดับความพึงพอใจของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ 3) ด้านชนิดพันธุ์ไม้ (ไม้ยืนต้น) ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.99 ประเด็นที่ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่ำกว่าประเด็นอื่น ๆ เช่น ป้ายบ่งบอกถึงชื่อของพันธุ์ไม้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 ดังนั้น เพื่อเป็นการเพิ่มความพึงพอใจของประชาชนที่เข้ามาใช้พื้นที่สวนสาธารณะ ควรมีการเพิ่มป้ายของข้อมูลของต้นไม้ภายในสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.01 ประเด็นที่ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่ำกว่าประเด็นอื่น ๆ เช่น ความเหมาะสมและเพียงพอของถังขยะ สำหรับให้บริการประชาชนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ควรเพิ่มปริมาณถังขยะตามจุดที่เหมาะสมกับปริมาณของผู้เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ ความเหมาะสมและเพียงพอของเส้นทางเดิน-วิ่งออกกำลังกาย สำหรับให้บริการประชาชนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 มีอุปกรณ์ออกกำลังกายอยู่ใน

สภาพดี ไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้เข้ามาใช้ประโยชน์ของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 เป็นต้น

2. เพื่อนำไปสู่การยกระดับความพึงพอใจของประชาชนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ ควรพิจารณาและนำเข้าสู่ข้อมูลปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความพึงพอใจ ดังนี้ เพศ: การสำรวจความพึงพอใจควรพิจารณาความต้องการและความสนใจที่แตกต่างกันของผู้ชายและผู้หญิงในการใช้ประโยชน์จากสวนสาธารณะ นำเสนอกิจกรรมหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่เข้ากับความต้องการของทั้งกลุ่ม อายุ: อายุของผู้ใช้บริการในสวนสาธารณะ มีการจัดกิจกรรมหรือบริการที่เหมาะสมสำหรับทุกช่วงอายุ เพื่อให้ทุกคนสามารถเพลิดเพลินและมีประสบการณ์ที่ดีในสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ อาชีพหลัก: การทราบประสบการณ์และความต้องการของกลุ่มอาชีพหลักที่เข้ามาใช้บริการ จะช่วยในการปรับปรุงบริการหรือกิจกรรมที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้ใช้บริการนั้น ๆ รายได้ต่อเดือน สามารถช่วยในการปรับทรัพยากรหรือบริการที่เหมาะสมตามความสามารถทางการเงินของผู้ใช้ประโยชน์ ความถี่ที่เข้ามาทำกิจกรรมการใช้ประโยชน์ การวิเคราะห์ถึงปริมาณครั้งที่ผู้ใช้บริการเข้ามาใช้ประโยชน์จากสวนสาธารณะ จะช่วยให้ทราบถึงความนิยมและความต้องการของกลุ่มผู้ใช้ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มาจากการสำรวจนี้มีประสิทธิภาพสูงสุด ควรดำเนินการสำรวจโดยใช้วิธีทางสถิติและติดต่อสื่อสารกับประชาชนเพื่อเข้าใจความต้องการและความพึงพอใจของพวกเขาอย่างลึกซึ้ง การปรับปรุงและพัฒนาสวนสาธารณะที่มีพิจารณาถึงปัจจัยทั้งหมดนี้จะสามารถสร้างประสบการณ์ที่ดีและทันสมัยให้กับประชาชนที่ใช้บริการในสวนสาธารณะบางแคภิรมย์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเพียงแต่ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่เข้ามาใช้ประโยชน์พื้นที่สวนสาธารณะบางแคภิรมย์ ทั้งนี้การศึกษาเพิ่มเติมควรศึกษาวิจัยควรศึกษาวิจัยความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของสวนสาธารณะแห่งอื่น ๆ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและสอดคล้อง รวมถึงสามารถนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไข การวางแผนจัดการของการบริหารจัดการพื้นที่ของสวนสาธารณะที่อยู่ในการดูแลของ สำนักงานสวนสาธารณะ สำนักสิ่งแวดล้อม ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์จากหลายฝ่าย ผู้ศึกษาจึงขอขอบคุณ ผศ.ดร.กิตติชัย รัตนะ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ ศ.ดร.อภิชาติ ภัทรธรรม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้ให้ความกรุณาแนะนำ ตรวจสอบ และแก้ไขงานวิจัยฉบับนี้ให้สำเร็จลงได้ด้วยดี ผู้ศึกษาขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สวนสาธารณะบางแคภิรมย์ในการให้ข้อมูล รวมถึงการใช้สถานที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ผู้ศึกษาขอขอบคุณประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่เข้ามาใช้ประโยชน์พื้นที่สวนสาธารณะบางแคภิรมย์ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ช่วงระหว่างเดือนมิถุนายน-สิงหาคม 2566 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาที่ทุกท่านได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- ชุมพร ขาวผ่อง. (2561). *ความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง: กรณีศึกษาหมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด.* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- บทมากร ศรีสุวรรณ. (2560). *ความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติเวียงโกศัย จังหวัดแพร่.* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2542). *สถิติวิจัย 1.* กรุงเทพฯ: พี เอ็น การพิมพ์.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2526). *ทัศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ภานุมาศ สามสีเนียม. (2559). *ความพึงพอใจของผู้มาเยือนต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติน้ำตกโยง จังหวัดนครศรีธรรมราช.* (การศึกษาค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- มณฑิธร วิริยะพันธุ์. (2562). *ความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติภูผาเทิบ จังหวัดมุกดาหาร.* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- วนาลี วิริยะพันธุ์. (2563). *ความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ จังหวัดอุบลราชธานี.* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ศิริพงษ์ ดิษฐบรรจง. (2563). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวสโมสรรถาวรเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร.* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- สำนักงานสวนสาธารณะ สำนักสิ่งแวดล้อม. (2566). *สวนสาธารณะบางแคภิรมย์ กรุงเทพมหานคร.* สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพฯ. สืบค้นเมื่อ 14 เมษายน 2566, จาก <http://office.bangkok.go.th/publicPark/Park39.asp>,
- สำนักงานสวนสาธารณะบางแคภิรมย์. (2566). *ข้อมูลสถิติจำนวนประชาชนที่เข้ามาใช้บริการในสวนสาธารณะบางแคภิรมย์ ประจำปี 2565.* กรุงเทพฯ: สำนักงานสวนสาธารณะ สวนสาธารณะบางแคภิรมย์,
- สุนงกข จามิกร. (2526). *สถิติวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์.* กรุงเทพฯ: ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เอกชัย แสนดี. (2556). *ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการด้านการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง.* (การศึกษาค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- Yamane, T. (1973). *Statistics : An Introductory Analysis.* (3rd ed). Harper International Edition, Tokyo

แนวทางการยกระดับผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส ในการดำเนินงานของ
หน่วยงานภาครัฐจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์การบริหารส่วนตำบล
เขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี

Guidelines for enhancing integrity and transparency assessment
results in the operation of government agencies from stakeholders
within the Subdistrict Administrative Organization Tan Sum District
UbonRatchathani Province

ศราวุธ นาคำ* ปรีดี ทুমเมฆ อรทัย เลียงจินดาถาวร
Sarawut nakham*, Preedee Thummake, Orathai Liengjindathaworn
สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาท้องถิ่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี^{*,2,3}
Local Development Administration Graduate School Ubon Ratchathani Rajabhat
University.Sarawut_na2015@hotmail.com

Received: May 29, 2023

Revised: September 7, 2023

Accepted: October 30, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหาของแบบการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์การบริหารส่วนตำบล และเพื่อเสนอแนวทางการยกระดับผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ข้าราชการ พนักงานจ้าง ลูกจ้างประจำ ที่มีประสบการณ์ในการทำงานเกิน 1 ปีขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 6 แห่งในเขตพื้นที่อำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 168 คน แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วย การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และบรรยายแบบพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับการปฏิบัติการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.08 2) สถานการณ์และปัญหาของข้อคำถามของแบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.16 3) แนวทางการยกระดับผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์การบริหารส่วนตำบล ควรให้ความสำคัญกับการตั้งข้อคำถามแบบวัดที่มีความเกี่ยวข้องกับจัดทำคู่มือ หรือ แนวทางการปฏิบัติงานที่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานใช้ยึดถือปฏิบัติให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อก่อให้เกิดการบริหารที่มีความโปร่งใสและมีคุณธรรม

คำสำคัญ: การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย องค์การบริหารส่วนตำบล

แนวทางการยกระดับผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี
ศรารุช นาคำ ปรีดี ทูมเมฆ อรทัย เลียงจินดาถาวร

Abstract

The purpose of this research is to examine the situation and challenges related to the evaluation of virtue and transparency in the operations of government agencies, as perceived by internal stakeholders within the Subdistrict Administrative Organizations in Tan Sum District, Ubon Ratchathani Province. The study also aims to propose strategies for improving the assessment results of virtue and transparency within these organizations.

The sample consisted of 168 participants, including the Permanent Secretary, Deputy Permanent Secretary, civil servants, contract employees, and permanent employees with more than one year of experience from six Subdistrict Administrative Organizations in Tan Sum District. Data were collected using questionnaires and interview forms and analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as content analysis.

The findings revealed the following: 1) The level of virtue and transparency in the operations of government agencies was rated as high, with an average score of 3.08; 2) The situation and challenges associated with the internal stakeholder perception questionnaire were rated as low overall, with an average score of 2.16; and 3) To enhance virtue and transparency assessments, it is recommended to focus on developing standardized questionnaires and operational guidelines that serve as a consistent reference for agency staff. This approach is intended to promote ethical and transparent management practices.

Keywords: Virtue and Transparency Assessment, Stakeholders, Subdistrict Administrative Organization

บทนำ

ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมเกี่ยวกับหน่วยงานของภาครัฐที่มีการดำเนินงานที่ไม่โปร่งใส มีการบริหารงานคุณธรรมและจริยธรรมค่อนข้างน้อย การทุจริตและประพฤติมิชอบเกิดขึ้นเป็นอย่างมาก เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศอย่างมหาศาล สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) จึงได้มีแนวคิดในการพัฒนาเครื่องมือ ที่ชี้ให้เห็นระดับคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ และเป็นกลไกในการสร้างความตระหนักให้หน่วยงานภาครัฐมีการดำเนินงานอย่างโปร่งใสและมีคุณธรรมโดยใช้ชื่อว่า “การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ” (Integrity and Transparency Assessment : ITA) ซึ่งเป็นเครื่องมือเชิงบวกเพื่อเป็นมาตรการป้องกันการทุจริตการประเมิน ITA ได้เริ่มดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันมีการขยายขอบเขตและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นตามลำดับ (วนิดา สมสวัสดิ์, 2563) การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ เป็นเครื่องมือในเชิงบวกที่มุ่งพัฒนาระบบราชการไทยในเชิงสร้างสรรค์มากกว่ามุ่งจับผิด เปรียบเสมือนเครื่องมือตรวจสุขภาพองค์กรประจำปีโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐทั่วประเทศได้รับทราบถึง

สถานะและปัญหาการดำเนินงานด้านคุณธรรมและความโปร่งใสขององค์กร ผลการประเมินที่ได้จะช่วยให้หน่วยงานภาครัฐสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การให้บริการสามารถอำนวยความสะดวก และตอบสนองต่อประชาชนได้ดียิ่งขึ้น ทำให้ทราบถึงช่องว่างของความไม่เป็นธรรมและความด้อยประสิทธิภาพสำหรับนำไปจัดทำแนวทางมาตรการต่าง ๆ ในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในระบบราชการไทยต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2564) โดยเป็นที่ยอมรับในระดับสากล (International Recognition) การประเมิน ITA เป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานและความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ ในประเทศไทยอย่างกว้างขวาง และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาภาครัฐที่มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ส่งผลให้การประเมิน ITA ได้รับการยอมรับและถูกกล่าวถึงเพิ่มมากขึ้นในระดับนานาชาติหลายวาระโอกาส (ธภัทร ติระวัฒน์, 2563)

ผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวมระดับประเทศ ระดับผลการประเมินระดับ B คะแนนประเมินอยู่ที่ 81.25 คะแนน ด้านที่ได้คะแนนมากที่สุด คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ ได้ 92.44 คะแนน และด้านที่ได้คะแนนน้อยที่สุด คือ ด้านการป้องกันการทุจริต ได้ 66.21 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบรายจังหวัด จังหวัดที่ได้คะแนนประเมินมากที่สุด คือจังหวัดภูเก็ต ได้คะแนนเฉลี่ย 94.06 คะแนน และจังหวัดที่ได้คะแนนน้อยที่สุด คือจังหวัดร้อยเอ็ด ได้คะแนนเฉลี่ย 69.78 คะแนน โดยที่จังหวัดอุบลราชธานีผลคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 70.31 คะแนน ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 75 จาก 77 จังหวัด จากผลการประเมินในภาพรวม แสดงให้เห็นว่าคะแนนในภาพรวมของจังหวัดอุบลราชธานียังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติที่กำหนดไว้ (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2565)

ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ตอบแบบสำรวจและได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่โดยตรงในการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ผลการดำเนินงานยังคงพบปัญหาหลายอย่าง เช่นแบบประเมินมีข้อคำถามที่อ่านแล้วต้องแปลความหมายอีกชั้นหนึ่ง ยุ่งยาก ซับซ้อนและข้อคำถามค่อนข้างเยาะ และไม่เป็นประโยชน์ต่อการผ่านการประเมิน ที่สำคัญการประเมิน ITA ตีความมุ่งดำเนินการเพื่อให้ได้คะแนนมากกว่าการทำให้เกิดจิตสำนึกด้านคุณธรรม ความโปร่งใสอย่างแท้จริงในองค์กร ทำการสำรวจความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน มีดัชนีชี้วัดการประเมิน ดังนี้ ตัวชี้วัดที่ 1) การปฏิบัติหน้าที่ 2) การใช้งบประมาณ 3) การใช้อำนาจ 4) การใช้ทรัพย์สินของราชการ 5) การแก้ไขปัญหาการทุจริต โดยตัวชี้วัดทั้งหมดมีความสำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งประเทศให้เกิดคุณธรรม เกิดความโปร่งใส สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้ง 6 แห่ง ในเขตพื้นที่อำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสถานการณ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน เพื่อเสนอแนวทางการยกระดับคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น เกิดจิตสำนึกด้านคุณธรรม ความโปร่งใสอย่างแท้จริง สร้างภาพลักษณ์ที่ดี เกิดความน่าเชื่อถือให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี

แนวทางการยกระดับผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี
ศราวุธ นาคำ ปรีดี ทุมเมฆ อรทัย เลียงจินดาถาวร

2. เพื่อศึกษาปัญหาของแบบการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี

3. เพื่อเสนอแนวทางการยกระดับผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี สถานการณ์และปัญหาของข้อคำถามแบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน ตามดัชนีชี้วัด 5 ด้าน ประชากรวิจัยในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 6 แห่งในเขตพื้นที่อำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลตาลสุม องค์การบริหารส่วนตำบลสำโรง องค์การบริหารส่วนตำบลจิกเทิง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง องค์การบริหารส่วนตำบลนาคาย และองค์การบริหารส่วนตำบลคำหว้า จำนวน 168 คน ประชากรวิจัย ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 6 แห่งในเขตพื้นที่อำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 168 คน กำหนดประชากรวิจัยจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ คัดแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก กำหนดรหัสข้อมูล แล้วจึงบันทึกข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 แนวทางการยกระดับผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตพื้นที่อำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานีกลุ่มเป้าหมาย คือ เจ้าหน้าที่ ที่รับผิดชอบโดยตรงที่ได้รับมอบหมายในการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ จาก 6 องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดกลุ่มข้อมูล เลือกข้อมูลที่มีความถี่ในการปรากฏซ้ำมากที่สุด แล้วเขียนบรรยายแบบพรรณนา (Descriptive Method)

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายและผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว มากำหนดเป็นกรอบโครงสร้าง และแนวทางการยกระดับผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตพื้นที่อำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี

ผลการวิจัย

จากการศึกษา การปฏิบัติการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ สามารถสรุปผลประเด็นดังนี้

1. ระดับการปฏิบัติการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐรวมรายด้าน 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.08$) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการแก้ไขปัญหาการทุจริต ($\mu = 3.15$) ด้านการใช้อำนาจ ($\mu = 3.11$) ด้านการใช้

ทรัพย์สินของราชการ ($\mu = 3.09$) ด้านการใช้งบประมาณ ($\mu = 3.07$) และด้านการปฏิบัติหน้าที่ ($\mu = 2.99$) ตามลำดับดังปรากฏในตาราง

ตารางที่ 1 ระดับการปฏิบัติการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ

ระดับการปฏิบัติการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ	ระดับการปฏิบัติการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงาน		แปลผล
	μ	SD	
1. ด้านการปฏิบัติหน้าที่	2.99	0.28	มาก
2. ด้านการใช้งบประมาณ	3.07	0.24	มาก
3. ด้านการใช้อำนาจ	3.11	0.25	มาก
4. ด้านการใช้ทรัพย์สินของราชการ	3.09	0.21	มาก
5. ด้านการแก้ไขปัญหาการทุจริต	3.15	0.24	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	3.08	0.11	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ รวมรายด้าน

2. สถานการณ์และปัญหาของข้อคำถามของแบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน รวมรายด้าน 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\mu = 2.16$) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการใช้งบประมาณ ($\mu = 2.38$) ด้านการใช้อำนาจ ($\mu = 2.27$) ด้านการใช้ทรัพย์สินของราชการ ($\mu = 2.21$) ด้านการแก้ไขปัญหาการทุจริต ($\mu = 2.00$) และด้านการปฏิบัติหน้าที่ ($\mu = 1.94$) ตามลำดับดังปรากฏในตาราง

ตารางที่ 2 สถานการณ์และปัญหาของข้อคำถามของแบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน

สถานการณ์และปัญหาของข้อคำถามของแบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน	สถานการณ์และปัญหาของข้อคำถามของแบบวัด		แปลผล
	μ	SD	
1. ด้านการปฏิบัติหน้าที่	1.94	0.26	น้อย
2. ด้านการใช้งบประมาณ	2.38	0.28	น้อย
3. ด้านการใช้อำนาจ	2.27	0.33	น้อย
4. ด้านการใช้ทรัพย์สินของราชการ	2.21	0.28	น้อย
5. ด้านการแก้ไขปัญหาการทุจริต	2.00	0.36	น้อย
รวมค่าเฉลี่ย	2.16	0.15	น้อย

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถานการณ์และปัญหาของข้อคำถามของแบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน รวมรายด้าน

3. แนวทางการยกระดับผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี ในแต่ละด้านสรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านการปฏิบัติหน้าที่ คือ ควรให้ความสำคัญกับการตั้งข้อคำถามแบบวัดที่มีความเกี่ยวข้องกับจัดทำคู่มือหรือแนวทางการปฏิบัติงานที่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานใช้ยึดถือปฏิบัติให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

3.2 ด้านการใช้งบประมาณ คือ ควรให้ความสำคัญกับการตั้งข้อคำถามแบบวัดที่มีความเกี่ยวข้องกับจัดทำข้อมูลรายละเอียดแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีของหน่วยงาน

3.3 ด้านการใช้อำนาจ คือ ควรให้ความสำคัญกับการตั้งข้อคำถามแบบวัดที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดทำนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์เพื่อก่อให้เกิดการบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีความโปร่งใสและมี

3.4 ด้านการใช้ทรัพย์สินของทางราชการ คือ ควรให้ความสำคัญกับการตั้งข้อคำถามแบบวัดที่มีความเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานมีทัศนคติ ค่านิยม ในการปฏิบัติงานอย่างซื่อสัตย์ สุจริต

3.5 ด้านการแก้ไขปัญหาการทุจริต คือ ควรให้ความสำคัญกับการตั้งข้อคำถามแบบวัดที่มีความเกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมดำเนินการหรือกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมหน่วยงานด้านคุณธรรมและความโปร่งใสของผู้บริหาร การทบทวนนโยบาย หรือ มาตรการป้องกันการทุจริตในหน่วยงานเป็นประจำทุกปี

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาแนวทางการยกระดับผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี สามารถอภิปรายของการศึกษา ดังนี้

การปฏิบัติการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากจากบุคลากรในหน่วยงานมีพฤติกรรมในการปฏิบัติงานตามประเด็น มีความรู้เกี่ยวกับแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีของหน่วยงานการบริหารงานบุคคลของหน่วยงานของท่าน มีลักษณะที่ถูกต้องขั้นตอนการขออนุญาตเพื่อยืมทรัพย์สินของราชการไปใช้ปฏิบัติงานในหน่วยงานมีความสะดวก รวมถึงหน่วยงานมีการกำกับดูแลและตรวจสอบการใช้ทรัพย์สินของราชการเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว กลุ่ม หรือพวกพ้อง และการดำเนินการทบทวนนโยบายหรือมาตรการป้องกันการทุจริตในหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพ และจัดทำแผนงานด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของหน่วยงานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจพร จันทรโคตร (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ปากนคร ได้คะแนนร้อยละ 71.43 ซึ่งถือว่ามีความคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานอยู่ในระดับสูง จะเห็นได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี ต่างให้ความสำคัญกับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงาน จึงมีการปฏิบัติการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอ

การต่อต้านการทุจริตในองค์กรได้ระดับคะแนนต่ำ โดยควรส่งเสริมการรวมกลุ่มของบุคลากรในหน่วยงาน การต่อต้านการทุจริต เพื่อการบริหารงานที่โปร่งใสตามแนวทางการปฏิบัติของสำนักงาน ป.ป.ช. อย่าง เข้มงวดมากยิ่งขึ้น

ด้านการใช้งบประมาณ ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ควรให้ความสำคัญกับการตั้งข้อคำถาม แบบวัดที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดทำข้อมูลรายละเอียดแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีของหน่วยงาน จัดทำข้อมูลรายละเอียดแผนการจัดซื้อจัดจ้าง หรือ แผนการจัดหาพัสดุตามที่หน่วยงานจะต้องดำเนินการ ตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ แผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี แผนการจัดซื้อจัดจ้าง หรือแผนการจัดหาพัสดุให้บุคลากรในหน่วยงาน ทราบ และส่งเสริมให้บุคลากรในหน่วยงานมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ควรจัดให้มีการเปิดเผยข้อมูลการ ใช้จ่ายงบประมาณแผนการจัดซื้อจัดจ้างหรือการจัดหาพัสดุ รวมถึงกระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณโดย เปิดเผยและพร้อมรับการตรวจสอบจากทุกภาคส่วน ตลอดจนการจัดทำรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณ อย่างสม่ำเสมอ

ด้านการใช้อำนาจ ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ควรให้ความสำคัญกับการตั้งข้อคำถามแบบ วัดที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดทำนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ เพื่อ ก่อให้เกิดการบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีความโปร่งใสและมีคุณธรรม กำหนดหลักเกณฑ์การบริหารและ พัฒนาทรัพยากรบุคคล ได้แก่ หลักเกณฑ์การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร หลักเกณฑ์การบรรจุและแต่งตั้ง บุคลากร หลักเกณฑ์การพัฒนาบุคลากร หลักเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากร และหลักเกณฑ์ การให้คุณให้โทษและการสร้างขวัญกำลังใจ ทั้งนี้ควรชี้แจงหลักเกณฑ์ในการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่าง ชัดเจนเปิดโอกาสให้มีการซักถามเพื่อทำความเข้าใจกับบุคลากรในหน่วยงาน หากไม่เห็นด้วยกับเกณฑ์การ ประเมินควรหาแนวทางและสร้างบรรทัดฐานเดียวกันชี้แจงให้บุคลากรเข้าใจ แนวทางการคัดเลือกผู้เข้ารับ การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน หรือการให้ทุนการศึกษา ว่ามีการพิจารณาจากหน้าที่ความรับผิดชอบและงาน ที่ได้รับมอบหมาย และโอกาสที่จะนำความรู้ ทักษะ มาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งวุฒิการศึกษา ทักษะที่มีอยู่เดิม และคุณสมบัติเฉพาะตามเงื่อนไขที่หลักสูตรกำหนดเพิ่มช่องทางการเผยแพร่หรือ ประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรภายในได้รับทราบอย่างทั่วถึง

ด้านการใช้ทรัพย์สินของทางราชการ ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ควรให้ความสำคัญกับการ ตั้งข้อคำถามแบบวัดที่มีความเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานมี ทิศนคติ ค่านิยม ในการปฏิบัติงานอย่างซื่อสัตย์ สุจริต การแยกผลประโยชน์ส่วนรวมและประโยชน์ส่วนตัว มี ข้อคำถามเกี่ยวกับคู่มือ/แนวทาง/ระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ทรัพย์สินของทางราชการ การยืมทรัพย์สิน ของทางราชการ การขออนุญาตที่ชัดเจนและสะดวก รวมทั้งกำกับดูแลและตรวจสอบการใช้ทรัพย์สินของ ราชการอย่างสม่ำเสมอให้บุคลากรภายในและประชาชนได้รับทราบ เพราะตามแบบวัดความรู้ของผู้มีส่วน ได้เสียภายในและผู้มีส่วนได้เสียภายนอกด้านการใช้ทรัพย์สินของทางราชการ คือ เพิ่มการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับขั้นตอนการขออนุญาตเพื่อยืมทรัพย์สินของราชการ ไปใช้ปฏิบัติงานในหน่วยงานส่งเสริมการ ให้ความรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติของหน่วยงานของท่านในการใช้ทรัพย์สินของราชการที่ถูกต้องเพิ่มมาตรการ กำกับดูแลและตรวจสอบการใช้ทรัพย์สินของราชการ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์ส่วนตัวกลุ่ม หรือพวกพ้อง และเพิ่มการกำกับติดตาม ถ้ามีการขอยืมทรัพย์สินของราชการ ไปใช้ปฏิบัติงาน บุคลากรใน หน่วยงานของท่าน ต้องมีการขออนุญาตอย่างถูกต้อง

ด้านการแก้ไขปัญหาการทุจริต ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ควรให้ความสำคัญกับการตั้งข้อ คำถามแบบวัดที่มีความเกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมดำเนินการหรือกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมหน่วยงาน ด้านคุณธรรมและความโปร่งใสของผู้บริหาร การทบทวนนโยบาย หรือมาตรการป้องกันการทุจริตใน

หน่วยงานเป็นประจำทุกปี การมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังตรวจสอบการทุจริต โดยการจัดให้มีช่องทางการร้องเรียนที่เข้าถึงง่าย ปลอดภัย รวมทั้งช่องทางการติดตาม มีฝ่ายดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตภายในหน่วยงานเป็นการเฉพาะ และดำเนินการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนการทุจริต ด้วยความรวดเร็วตรงไปตรงมา และรายงานสรุปผลการดำเนินการแก้ไขการทุจริต และเผยแพร่ให้บุคลากรภายในหน่วยงานทราบ รวมถึงนโยบายไม่รับของขวัญหรือของกำนัลจากการปฏิบัติหน้าที่ เน้นการดำเนินการหรือกิจกรรมที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมของผู้บริหารสูงสุดที่แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมหน่วยงานด้านคุณธรรมและความโปร่งใส และแผนป้องกันการทุจริตของหน่วยงาน ให้แก่บุคลากรภายในหน่วยงานทราบผ่านช่องทางที่หลากหลายเพื่อการแก้ไขปัญหาการทุจริตในหน่วยงานของท่านอย่างจริงจังส่งเสริมให้หน่วยงานทบทวนนโยบายหรือมาตรการป้องกันการทุจริตในหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงจัดทำแผนงานด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของหน่วยงานให้สามารถขับเคลื่อนได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม และเพิ่มมาตรการส่งเสริมให้หน่วยงาน มีการดำเนินการเฝ้าระวังการทุจริตตรวจสอบการทุจริต และลงโทษทางวินัยอย่างจริงจังเมื่อพบการทุจริต รวมถึงควรบูรณาการแผนด้านการป้องกันการทุจริตและการส่งเสริมความโปร่งใสในการดำเนินงานเข้ากับแผน ยุทธศาสตร์ของทั้งส่วนกลางและหน่วยงานย่อยภายในมหาวิทยาลัย เมื่อมีการร้องเรียนการทุจริตก็เกิดความขัดแย้ง ความไม่ยุติธรรม อาจส่งผลให้ตัวคนที่ ร้องเรียนโดนกลั่นแกล้งได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีนโยบายพัฒนาความร่วมมือจากประชาชน และสังคม นักวิชาการ เป็นต้น เพื่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือเชิงนโยบายและการปฏิบัติในการติดตาม ตรวจสอบ การทุจริตคอร์รัปชัน ทั้งนี้เพื่อภาพลักษณ์ที่ดีต่อการทุจริตคอร์รัปชัน

2. ควรมีนโยบายส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานมีทัศนคติ ค่านิยม ในการปฏิบัติงานอย่างซื่อสัตย์สุจริต ปรับปรุงระเบียบกฎหมาย ข้อบังคับให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงการบริหารจัดการ

1. ควรมีการพัฒนาบุคลากรในองค์กรโดยผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานต้องให้ความสำคัญกับการประเมินคุณธรรม และความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการประเมินคุณธรรม และความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรภายในหน่วยงาน

2. ควรมีการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานมีทัศนคติ ค่านิยม ในการปฏิบัติงานอย่างซื่อสัตย์สุจริต ปรับปรุงระเบียบกฎหมาย ข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับปัจจุบัน และที่สำคัญสามารถให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับระดับการรับรู้แบบวัดการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอतालสุ่ม จังหวัดอุบลราชธานี

2. ควรศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตพื้นที่อำเภอतालสุ่ม จังหวัดอุบลราชธานี

แนวทางการยกระดับผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี
ศรารุช นาคำ ปรีดี ทูมเมฆ อรทัย เลียงจินดาถาวร

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2565). *รายงานผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- ธภัทร ติระวัฒน์. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในโรงพยาบาล. *โรงพยาบาลสิงห์บุรีเวชสาร*, 29(2), 99-110.
- เป็ญจพร จันทระโคตร. (2558). การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 11(2), 352-370.
- วนิดา สมสวัสดิ์. (2563). การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2564). *หลักการพื้นฐานการประเมิน ITA ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

การพัฒนาการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการรองรับการขยายตัว
ของความเป็นเมืองสุราษฎร์ธานี

The Administration Development of Local Government Organizations
to Support the Expansion of Suratthani Urbanization

วิทวัส ขุนหนู* สิทธีพันธ์ พูนเอียด บดินทร์ธร บัวรอด

Wittawat Kunnu*, Sittipan Poon-eiad, Bordithron Baurod

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*^{2,3}

Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Suratthani Rajabhat University

k.wittawat14@gmail.com

Received: April 23, 2024

Revised: August 22, 2024

Accepted: September 5, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการรองรับการขยายตัวของความเป็นเมืองสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 24 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงจากตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในบริเวณรอบเขตเมืองสุราษฎร์ธานี จำนวน 8 แห่ง ๆ ละ 3 คน ซึ่งครอบคลุม 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มหัวหน้าส่วนราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีข้อคำถามตามแนวคิด POSDCoRB ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปตามกฎหมายและระเบียบที่รัฐบาลส่วนกลางกำหนดมาให้ มีข้อจำกัดด้านการวางแผน โครงสร้างองค์กร งบประมาณการบริหารงานบุคคล ภารกิจและอำนาจหน้าที่ ที่ยังไม่สามารถตอบสนองต่อการขยายตัวของเมืองสุราษฎร์ธานี ดังนั้นควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบเกี่ยวกับการบริหารงานและการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่และแบ่งปันการใช้ทรัพยากรการบริหารร่วมกัน จัดทำข้อตกลงความร่วมมือในประเด็นการจัดบริการสาธารณะที่เกี่ยวกับการขยายตัวของเมืองสุราษฎร์ธานี โดยให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นเจ้าภาพภายใต้ความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ สำหรับข้อเสนอแนะควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการพื้นที่

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การขยายตัวของเมืองสุราษฎร์ธานี

Abstract

This research aimed to study the management and development guidelines of local administrative organizations to support the expansion of Surat Thani city. It was a qualitative research. Data were collected through semi-structured interviews with 24 key

informants. The purposive selection method was used to select representatives of local administrative organizations in eight suburban areas of Surat Thani city. The selection covered 3 groups: local administrative organization executives, local administrative organization department heads, and local administrative organization staff. The questions were based on the POSDCoRB concept. The reliability of the data was verified by triangulating the data and using content analysis.

The study results found that the administration of local administrative organizations was in accordance with the laws and regulations prescribed by the central government. There were limitations in planning, organizational structure, budget, personnel management, missions and authority that could not respond to the expansion of Surat Thani city. Therefore, there should be an amendment to the laws and regulations on administration and public service provision of local administrative organizations. There should be a development plan for the area and sharing of administrative resources. A cooperation agreement should be made on the issue of public service provision related to the expansion of Surat Thani city, with the provincial administrative organization acting as the host under the cooperation of various sectors. For recommendations, a cooperation network should be established for area management.

Keywords: Administration, Local Administrative Organizations, Suratthani City Expansion

บทนำ

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเมือง การแสวงหาโอกาสในการทำงานและการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายของกลุ่มประชากรเข้ามาเขตเมืองมากขึ้น (จิรวุฒิ ภู่งาม, อีรพัฒน์ เขื่อนปัญญา และธวัชชัย ยาวินัง, 2566) มีการคาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2050 ประชากรเมืองของโลกจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 66 ของประชากรทั้งหมด และมีทวีปเอเชียมีประชากรในเขตเมืองมากที่สุด ตลอดจนมีการคาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2030 จะมีคนอพยพเข้ามาในเขตเมืองของพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากถึง 93 ล้านคน สำหรับประเทศไทยมีการคาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2050 มีประชากร ในเขตเมืองมากกว่าร้อยละ 73 และกระจายตัวไปอยู่ในเขตเมือง 32 เมืองทั่วประเทศ โดยหนึ่งในนั้นคือเมืองสุราษฎร์ธานี (United Nation, 2014; Woetzel et.al, 2014)

จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นเมืองที่มีความสำคัญในการพัฒนาภาคใต้ตอนบน มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในทุกด้าน มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ประชากรจากพื้นที่อื่นอพยพมาทำงานในเขตเมืองสุราษฎร์ธานีจำนวนมาก (สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2564) จึงทำให้พื้นที่เมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มที่จะมีความเป็นเมืองเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต (อริสา จันทรบุญทา และจิรัฐ เจนพิงพร, 2561) โดยมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานแบบรวมกลุ่ม (Cluster Settlement) ปรากฏชัดบริเวณศูนย์กลางของเมืองที่มีบทบาทด้านการปกครองและการค้า เช่น เทศบาลนครสุราษฎร์ธานีหรือบ้านดอนซึ่งในอนาคตจะมีการกระจุกตัวเป็นชุมชนเมืองเต็มพื้นที่และแผ่ขยายพื้นที่เมืองไปยังบริเวณชานเมือง ได้แก่ เทศบาลตำบลวัดประดู่ เทศบาลตำบลขุนทะเล องค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ เทศบาลตำบลท่าทองใหม่ เป็นต้น (ชลิตา เถยศิริ, 2560)

การเข้ามาของประชากรเป็นสิ่งที่ท้าทายต่อประเทศ เมือง และหน่วยงานต่าง ๆ ในการบริหารจัดการเมืองและจัดบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการของประชากร (พนิต ภูจินดา และยศพล บุญสม, 2559) ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ของรัฐบาลหรือฝ่ายปกครองในการบริหารจัดการเมืองและจัดบริการสาธารณะ (ณัทกวี ศิริรัตน์ และคณะ, 2565) ทั้งในส่วนของบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 250 กำหนดให้ “มีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ” สะท้อนให้เห็นถึงความรับผิดชอบโดยตรงต่อการจัดบริการสาธารณะเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ของเมือง ตลอดจนเป็นหน่วยงานระดับพื้นที่ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด (อรทัย ก๊กผล, 2559)

ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งขึ้น เพื่อพัฒนาพื้นที่ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยอาศัยกระบวนการบริหารจัดการเป็นกลไกที่สำคัญในการบริหารงานขององค์กรและการปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2548) ซึ่งแนวคิดกระบวนการบริหารจัดการ (POSDCoRB) ของลูเธอร์ กุลลิคและลินดอลล์ เออร์วิค (Luther H.Gulick and Lyndall Urwick) เป็นหลักในการบริหารจัดการที่ใช้ได้ทั้งในหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน ประกอบด้วย 7 ประการ คือ 1) Planning (การวางแผน) เป็นการวางแผนโครงการกิจกรรมก่อนลงมือปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า 2) Organizing (การจัดองค์การ) เป็นการจัดหน่วยงาน กำหนดโครงสร้างของหน่วยงานให้เหมาะสมกับงาน 3) Staffing (การจัดบุคลากรปฏิบัติงาน) เป็นการจัดตัวบุคลากรการบริหารงานบุคคล การพัฒนาบุคลากร 4) Directing (การอำนวยการ) เป็นการควบคุมบังคับบัญชา การควบคุมการปฏิบัติงาน และการประเมินผลงาน 5) Coordinating (การประสานงาน) เป็นการติดต่อสื่อถึงบุคคลในทุกระดับและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 6) Reporting (การรายงาน) เป็นการรายงานผลการปฏิบัติงาน และ 7) Budgeting (การงบประมาณ) เป็นการจัดทำงานงบประมาณและการเงินขององค์กร (ฐาณิศรา กาบบัวศรี, 2562)

ดังนั้น การวิจัยนี้ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการขยายตัวของเมืองสุราษฎร์ธานี และบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการบริหารจัดการพื้นที่ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอาณาเขตติดกับเขตเมืองสุราษฎร์ธานีและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยไปกำหนดเป็นนโยบายและพัฒนาระบบการบริหารจัดการองค์กร เพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองสุราษฎร์ธานี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการรองรับการขยายตัวของความเป็นเมืองสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการรองรับการขยายตัวของความเป็นเมืองสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการวิจัยดังนี้

1. พื้นที่และผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยคัดเลือกพื้นที่จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่บริเวณเมืองสุราษฎร์ธานี เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่รองรับการขยายตัวของเขตเมืองสุราษฎร์ธานี และประชากรมีพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตร่วมกันจำนวน 8 แห่ง ประกอบด้วย 1) องค์กรบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบลบางไปไม้ องค์กรบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย และองค์กรบริหารส่วนตำบลคลองน้อย 2) เทศบาลตำบล

จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลขุนทะเล เทศบาลตำบลท่าทองใหม่ และเทศบาลตำบลวัดประดู่ 3) เทศบาลนครสุราษฎร์ธานีในฐานะเป็นพื้นที่เมืองของจังหวัดสุราษฎร์ธานี และ 4) องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานีในฐานะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับบน (Upper Tier) มีหน้าที่ให้การพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานีในภาพรวม และให้การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาพื้นที่ โดยผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พิจารณาผู้ที่มีคุณสมบัติเฉพาะตามที่ต้องการและสามารถให้ข้อมูลได้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย (โชติ บดีรัฐ, 2561) จำนวน 24 คน ซึ่งเป็นตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งละ 3 คน โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 คน เนื่องจากเป็นผู้กำหนดนโยบายในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในพื้นที่ กลุ่มที่ 2 หัวหน้าส่วนราชการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 8 คน เนื่องจากเป็นผู้นำนโยบายไปสู่การถ่ายทอดการปฏิบัติ และเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงาน และกลุ่มที่ 3 พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 คน เพราะเป็นผู้ปฏิบัติงานและรับทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน โดยกลุ่มที่ 2 และ 3 จะพิจารณาจากผู้ที่ได้รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการจัดการเมือง ดูแลระบบการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวมและมีประสบการณ์ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งนั้นมากกว่า 5 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ 1) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) (Scott, 1990) เพื่อศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน ภารกิจ และอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยผู้วิจัยคัดเลือกเอกสารที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2541 กฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บทความความวิจัย งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ 2) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ผู้วิจัยกำหนดกรอบประเด็นคำถามตามวัตถุประสงค์การวิจัยและเริ่มต้นด้วยการกำหนดประเด็นคำถามไว้และสัมภาษณ์กับผู้ถูกสัมภาษณ์ทุกคนเหมือนกัน โดยมีข้อคำถามครอบคลุมแนวคิดกระบวนการบริหารจัดการ POSDCoRB ของลูธเธอร์ กูติกและลินดอลล์ เออร์วิค (ฐาณิศรา กาบบัวศรี, 2562) จำนวน 7 ด้าน ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงานผล และการงบประมาณ ทั้งนี้ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด ทำการหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) กับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ด้านการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การบริหารจัดการเมือง และมีการพิจารณาให้คะแนนความสอดคล้องตามเกณฑ์การให้คะแนน ได้แก่ +1 คะแนน (สอดคล้อง) 0 คะแนน (ไม่แน่ใจ) และ -1 (ไม่สอดคล้อง) และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าอยู่ระหว่าง 0.60–1.00 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมีกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ดังนี้ 1) การวิจัยเอกสาร ผู้วิจัยค้นหาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและคัดเลือกเอกสาร ที่สามารถนำมาใช้ได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้อ่านเอกสารงานและหาข้อมูลจากเอกสาร เพื่อนำมาใช้ประกอบการวิจัย 2) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยมีกระบวนการเก็บข้อมูลดังนี้ ผู้วิจัยติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้แนะนำตัวและวัตถุประสงค์ของการวิจัยเบื้องต้น และเมื่อได้รับการอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยดำเนินการทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ส่งไปยังผู้ให้ข้อมูลหรือผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานพร้อมแนบเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นผู้วิจัยได้นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ เพื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูล

ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยและคณะวิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในส่วน
ของกระบวนการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยและคณะนักวิจัยเริ่มด้วยการแนะนำตัวและอธิบายถึงความเป็นมาและ
วัตถุประสงค์ของการวิจัย ตลอดจนขออนุญาตบันทึกเสียงเพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นนักวิจัยได้
ชี้แจงข้อมูลและแจ้งกับผู้ให้ข้อมูลทราบว่าข้อมูลที่ให้จะเก็บไว้เป็นความลับและทำการวิเคราะห์ข้อมูลใน
ภาพรวม ตลอดจนผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะถอนตัวออกจากการให้ข้อมูลงานวิจัยนี้ได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อชีวิต
และการทำงาน เมื่อผู้ให้ข้อมูลเข้าใจคำชี้แจงแล้วให้ลงนามยินยอมการให้ข้อมูล จึงเริ่มกระบวนการสัมภาษณ์
ทั้งนี้ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ 30-40 นาที ต่อ 1 คน และเมื่อนักวิจัยสัมภาษณ์เสร็จแล้วได้กล่าวขอขอบคุณ
การให้ข้อมูล และหากมีข้อมูลเพิ่มเติมขออนุญาตติดต่อกลับเพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีการตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation)
จากแหล่งเวลา สถานที่ และบุคคล เพื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้รับมีความถูกต้องหรือไม่ (สุภางค์ จันทวานิช,
2553) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้แสดงความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยการแสดงรายละเอียดของข้อมูล จากการ
สัมภาษณ์จำนวน 24 คน โดยกำหนดรหัส A คือ กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รหัส B คือ
กลุ่มหัวหน้าส่วนราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และรหัส C คือ กลุ่มพนักงานองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น และกำหนดตัวเลขแทนผู้ให้ข้อมูลในแต่ละคน เช่น A1 ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
คนที่ 1 หรือ B5 ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการ อปท. คนที่ 5 เป็นต้น และนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา
เชิงคุณภาพ (Qualitative Content Analysis) (Dörnyei, 2007; Selvi, 2019) โดยเริ่มจากการวิเคราะห์
ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อระบุเนื้อหาที่ปรากฏ และภายหลังจากได้เนื้อหาแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อความหลายครั้ง
เพื่อหาประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และใช้วิธีการนิรนัย (Deductive Approach) หรือ Top-
down coding เพื่อค้นหาประเด็นที่เกิดขึ้นจากข้อมูล (Creswell & Plano, 2011)

ผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการรองรับการขยายตัวของความ เป็นเมืองสุราษฎร์ธานี

1.1 การวางแผน (Planning) กระบวนการจัดทำแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ดำเนินการตามระเบียบและขั้นตอนที่ส่วนกลางกำหนดมาให้ พร้อมกับกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมกับ
วิสัยทัศน์ นโยบายของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ
ในพื้นที่ ซึ่งการวางแผนได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยเฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐานเป็นลำดับ
สำคัญ ดังคำสัมภาษณ์ว่า “รัฐบาลได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนามาให้แล้ว ท้องถิ่นเพียงคิดโครงการ
ที่เป็นความต้องการของประชาชนและพื้นที่ให้สอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ ” A5: ผู้บริหาร อปท. สำหรับ
A3: ผู้บริหาร อปท. ให้ข้อมูลว่า “ในเขตพื้นที่รอบ ๆ เมืองสุราษฎร์ธานียังต้องการสร้างถนนไฟฟ้าสาธารณะ
ท้องถิ่นก็เอาเข้ามาบรรจุไว้ในแผน” สะท้อนให้เห็นว่าแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการรองรับ
การขยายตัวของเมือง และมีความสัมพันธ์กับภารกิจหน้าที่ ทรัพยากรการบริหารของแต่ละองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักว่า “การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นต้องดูหลาย ๆ องค์ประกอบ
ไม่ว่าจะหน้าที่ที่ได้รับ งบประมาณ คนที่สามารถทำงานได้” A4, ผู้บริหาร อปท. ดังนั้น การวางแผนขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองสุราษฎร์ธานี มีกระบวนการจัดทำภายใต้ขั้นตอน ระเบียบ
และกรอบยุทธศาสตร์ที่รัฐบาลส่วนกลางกำหนดให้ผนวกกับนโยบายของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ
บริบทของพื้นที่ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคและสาธารณูปการเพื่อรองรับ
ประชากรและความเป็นเมือง

1.2 การจัดโครงสร้างองค์กร (Organization) การจัดโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการตามระเบียบราชการ ภารกิจหน้าที่ที่ได้รับการกระจายอำนาจ ตลอดจนศักยภาพและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภารกิจหน้าที่ของหน่วยงานภายในองค์กรมีความสัมพันธ์กับการรองรับการขยายตัวของเมืองทั้งในรูปแบบที่เป็นหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุน แต่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กยังขาดหน่วยงานที่มีหน้าที่สำคัญต่อการขยายตัวของเมืองอันส่งผลต่อการกำหนดกรอบอัตราบุคลากรประจำตำแหน่ง ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักว่า “ท้องถิ่นรอบ ๆ เมืองส่วนใหญ่เป็นท้องถิ่นขนาดเล็ก มีคนน้อยและบางตำแหน่งที่สำคัญก็ไม่มี เช่น นายช่าง นักผังเมือง กลุ่มตำแหน่งพวกนี้สำคัญมากต่อการออกแบบเมืองและอาคารต่าง ๆ” A1: ผู้บริหาร อปท. นอกจากนี้ B3: หัวหน้าส่วนราชการ อปท. ให้ข้อมูลว่า “ท้องถิ่นขนาดเล็กยังขาดหลาย ๆ หน่วยงานที่มีความจำเป็นในการจัดการพื้นที่ และเมื่อไม่มีหน่วยงานก็ไม่มีคนมาลง” ดังนั้น การจัดโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรูปแบบตามที่กฎหมายและระเบียบกำหนดให้และมีความสัมพันธ์กับภารกิจหน้าที่ที่ได้รับจากการกระจายอำนาจและนำไปสู่การกำหนดกรอบอัตรากำลังบุคลากร ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถจัดโครงสร้างองค์กรให้สอดคล้องกับบริบทของการกลายเป็นเมืองได้ ในขณะที่สภาพของความเป็นเมืองมีลักษณะที่เหมือนกันไม่ว่าจะอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทใด จึงทำให้ไม่สามารถจัดบริการสาธารณะในบางประการได้

1.3 การจัดบุคลากร (Staffing) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารงานบุคคลตามกฎหมายและระเบียบ ซึ่งในพื้นที่การวิจัยพบว่า บุคลากรมีไม่เพียงพอต่อภารกิจและหน้าที่ ขาดทักษะและความเชี่ยวชาญสำหรับหน้าที่เฉพาะทาง ที่มีความจำเป็นต่อการขยายตัวของเมือง เช่น เจ้าหน้าที่ผังเมือง นายช่างโยธา นักสิ่งแวดล้อม เป็นต้น แต่ด้วยภารกิจหน้าที่ที่ได้รับกระจายอำนาจและได้รับมอบหมาย จึงทำให้บุคลากรต้องรับภาระงานจำนวนมากที่ไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอ ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ดังคำสัมภาษณ์ว่า “ท้องถิ่นขนาดเล็กมีคนน้อย แต่ภาระงานเริ่มเหมือนกับท้องถิ่นขนาดใหญ่ ซึ่งในบางครั้งเราก็ไม่มีความชำนาญในเรื่องนั้น ๆ” A6: ผู้บริหาร อปท. สอดคล้องกับ B7: หัวหน้าส่วนราชการ อปท. ว่า “ท้องถิ่นบางแห่งยังขาดตำแหน่งนายช่างโยธา นักผังเมือง” ถึงแม้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพยายามแก้ไขปัญหาด้วยการให้บุคลากรเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับภาระงานในตำแหน่งที่ว่าง แต่มีข้อจำกัดด้านระเบียบ งบประมาณ ศักยภาพพื้นฐานของบุคลากร และความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ดังคำสัมภาษณ์ว่า “เราก็อยากจะไปอบรมหาความรู้ในงานที่มีตำแหน่งว่าง แต่ท้องถิ่นมีงบประมาณจำกัด” C4: พนักงาน อปท. ดังนั้น การจัดบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการจัดโครงสร้างองค์กร ภารกิจหน้าที่ และงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงทำให้มีข้อจำกัดด้านบุคลากร โดยเฉพาะตำแหน่งที่มีความสำคัญต่อการขยายตัวของเมือง

1.4 การอำนวยการ (Directing) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภาวะผู้นำที่ดีสร้างบรรยากาศให้เกิดการทำงานร่วมกันภายในองค์กร และมีวิสัยทัศน์ นโยบายเพื่อรองรับการขยายตัวของเมือง โดยเฉพาะด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพราะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการณ์ดำเนินชีวิตของประชาชนและการเติบโตเชิงประจักษ์ของความเป็นเมือง ตลอดจนเป็นสิ่งดึงดูดให้เกิดการลงทุนในพื้นที่ ดังคำสัมภาษณ์ว่า “ถนน ไฟฟ้าสาธารณะ มีการใช้งานตลอดเวลา ตรงนี้ท้องถิ่นต้องหมั่นตรวจสอบและดูแลอยู่เสมอ” A8: ผู้บริหาร อปท. และสอดคล้องกับ “ถนน ไฟฟ้า ระบายน้ำ ตรงนี้เป็นพื้นฐานสำคัญต่อการขยายตัวของเมือง” C8, พนักงาน อปท. แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบปัญหาเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบและขั้นตอนการดำเนินงานที่ไม่มีความสอดคล้องกับการจัดบริการสาธารณะและบริบทของพื้นที่ ดังคำสัมภาษณ์ว่า “ท้องถิ่นเราต้องทำตามที่รัฐกำหนด และมีระเบียบจำนวนมาก” A2,; ผู้บริหาร อปท. และ “กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อสั่งการต่าง ๆ มากมายที่นำมาใช้กับ

ท้องถิ่น จนท้องถิ่นแทบจะเสียความเป็นตัวตน” B2: หัวหน้าส่วนราชการ อปท. ดังนั้น ภาวะผู้นำ การมีวิสัยทัศน์ เป็นสิ่งสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่กฎหมายและระเบียบเป็นข้อจำกัดในการบริหารงาน เพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองสุราษฎร์ธานี

1.5 การประสานงาน (Coordinating) การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการประสานงานกับหลายภาคส่วน ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจที่หลากหลายและครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนาพื้นที่ โดยการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่ประสบปัญหาเกี่ยวกับบางส่วนราชการที่มีการทับซ้อน คาบเกี่ยวกันในประเด็นกฎหมาย ระเบียบ อำนาจหน้าที่ พื้นที่จัดบริการสาธารณะและพื้นที่ของประชาชนที่เป็นเส้นทางของระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่ต้องอาศัยการตีความและการบังคับใช้ทางกฎหมาย ดั่งคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักว่า “ส่วนราชการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จะช้าจะเร็วขึ้นอยู่กับงานและระเบียบในการปฏิบัติงาน” A7: ผู้บริหาร อปท. สอดคล้องกับ “ท้องถิ่นมีพื้นที่และหน้าที่ทับซ้อนกับส่วนราชการ ซึ่งตรงนี้ก็ต่อมาพิจารณาด้วยกันเชิงเนื้อหาและกฎหมาย B8, หัวหน้าส่วนราชการ อปท. สำหรับการประสานงานภายในองค์กร พบว่า มีการแบ่งปันข้อมูลและร่วมมือกันทำงานเป็นอย่างดี ดั่งคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักว่า “ข้อมูลต่าง ๆ เราก็แชร์กัน ช่วยกัน” B6: หัวหน้าส่วนราชการ อปท. ดังนั้น การประสานงานมีความเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐที่มีกฎหมาย ระเบียบ พื้นที่เป็นสิ่งที่กำหนด ขอบเขต อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ และลักษณะการสื่อสาร แต่การประสานงานภายในองค์กรเป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนให้ภารกิจขององค์กรประสบความสำเร็จ

1.6 การรายงานผล (Reporting) มีการรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีให้แก่ประชาชนและส่วนราชการที่กำกับดูแล และแจ้งการดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ให้ประชาชนทราบล่วงหน้าผ่านช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย ดั่งคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักว่า “สิ้นปีงบประมาณ จะทำรายงานผลการปฏิบัติงานตามระเบียบที่กำหนดไว้” B1: หัวหน้าส่วนราชการ อปท. และสอดคล้องกับ C7: พนักงาน อปท. ว่า “โครงการต่าง ๆ ก่อนจะทำ ท้องถิ่นก็จะมอบให้ฝ่ายประชาสัมพันธ์และหน่วยงานรับผิดชอบไปชี้แจงให้ประชาชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ” ทั้งนี้ จากช่องทางสื่อสารที่หลากหลายทำให้ประชาชนสามารถแจ้งร้องเรียน หรือให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้น การรายงานผลเป็นการปฏิบัติตามระเบียบราชการ มีการสร้างช่องทางสื่อสารเพื่อชี้แจงการดำเนินโครงการและรายงานการปฏิบัติงานให้ประชาชนทราบ ตลอดจนมีการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1.7 การงบประมาณ (Budgeting) เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับความเป็นเมือง โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดำเนินงานด้านงบประมาณตามระเบียบ มาตรการทางการคลังและการเงินของรัฐบาลส่วนกลาง แต่ระเบียบและมาตรการที่กำหนดไว้ทำให้บางภารกิจไม่สามารถดำเนินการได้สะดวก รวดเร็วและสอดคล้องกับพื้นที่ นอกจากนี้พบว่า รอบเขตเมืองสุราษฎร์ธานีเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก มีข้อจำกัดด้านงบประมาณในการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ดั่งคำสัมภาษณ์ว่า “การพัฒนาชนบทให้มีความเป็นเมือง จำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก” A8: ผู้บริหาร อปท. และสอดคล้องกับ “โครงสร้างพื้นฐานต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก แต่ท้องถิ่นมีเงินน้อย จึงค่อย ๆ ทะยอยทำ” A4: ผู้บริหาร อปท., นอกจากนี้ B3: หัวหน้าส่วนราชการ อปท. ให้ข้อมูลว่า “ระเบียบเกี่ยวกับงบประมาณตึงเกินไป ทำให้ทำงานไม่คล่องตัว” ถึงแม้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะพยายามขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด แต่ก็ติดกับระเบียบการขอรับเงินสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังนั้น กระบวนการด้านงบประมาณถูกกำหนดจากรัฐบาลส่วนกลาง ซึ่งเกิดความขัดแย้งกับหลักความเป็นอิสระ

ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และความจำเป็นเร่งด่วนสำหรับการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับความเป็นเมือง และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการรองรับการขยายตัวของความเป็นเมืองสุราษฎร์ธานี

2.1 การวางแผน ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นระยะยาว แผนพัฒนากลุ่มท้องถิ่นรอบเมืองสุราษฎร์ธานี แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกัน มีการคำนวณและคาดการณ์จำนวนประชากรเพื่อนำมาวางแผนการบริหารจัดการเมือง ตลอดจนกำหนดเขตพื้นที่สาธารณะประเภทต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ดังคำสัมภาษณ์ A7: ผู้บริหาร อปท. ว่า “ท้องถิ่นรอบเมืองสุราษฎร์ รวมถึง อบจ. เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ต้องมารวมตัวกันจัดทำแผน เพราะประชาชนทั้งในตัวเมืองและรอบเมืองเป็นกลุ่มเดียว” และสอดคล้องกับ “ควรมีการคำนวณจำนวนประชากรในอนาคต กำหนดขอบเขตพื้นที่และการใช้ประโยชน์จากที่ดินให้ชัดเจน A3: ผู้บริหาร อปท. นอกจากนี้ B4: หัวหน้าส่วนราชการ อปท. กล่าวว่า “การคาดการณ์จำนวนประชากรควรทำในพื้นที่ จะได้วางแผนการจัดบริการสาธารณะได้ถูกต้องและตรงตามสภาพพื้นที่” ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดทำกรอบยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาพื้นที่ร่วมกันเพื่อให้การพัฒนาพื้นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันและเกิดการกระจายตัวของการพัฒนาเมือง

2.2 การจัดองค์การ ควรมีการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถจัดโครงสร้างองค์กรให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่และบริบทของพื้นที่ ตลอดจนโครงสร้างภายในองค์กรควรมีลักษณะที่เหมือนกัน เพื่อให้สะดวกในการแบ่งปันทรัพยากร ดังคำสัมภาษณ์ว่า “ภารกิจหน้าที่ของท้องถิ่นต้องชัดเจน จะได้กำหนดโครงสร้างองค์กรให้ชัด และมีผลต่อการจัดคนภายในด้วย” A6, ผู้บริหาร อปท. และสอดคล้องกับ B5, หัวหน้าส่วนราชการ อปท. ว่า “ไม่ว่าจะเป็นท้องถิ่นขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ ภารกิจโดยพื้นฐานเหมือนกัน ก็ควรมีโครงสร้างองค์กรที่เหมือนกัน” นอกจากนี้ ควรมีหน่วยงานที่สำคัญในการออกแบบพื้นที่เมือง เพื่อให้มีทิศทางในการพัฒนาเมืองที่มีคุณภาพและมาตรฐานของบริการสาธารณะ เช่น งานผังเมือง งานวิศวกรรมโยธา งานควบคุมอาคารและก่อสร้าง เป็นต้น ดังนั้น รัฐบาลส่วนกลางควรกำหนดและกระจายอำนาจหน้าที่ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดโครงสร้างองค์กร และการจัดโครงสร้างองค์กรควรมีรูปแบบที่เหมือนกันเพื่อให้มีการสลับสับเปลี่ยนหมุนเวียนทรัพยากรการบริหารร่วมกัน และมีหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในการออกแบบพื้นที่เมือง

2.3 การจัดบุคลากร ควรแก้ไขระเบียบการบริหารงานบุคคลท้องถิ่นให้มีความยืดหยุ่นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถว่าจ้างบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในตำแหน่งที่ว่างได้โดยอิสระ และส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรท้องถิ่นให้มีความรู้ในตำแหน่งที่ว่าง ดังคำสัมภาษณ์ว่า B2: หัวหน้าส่วนราชการ อปท. ว่า “ต้องแก้กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของท้องถิ่นก่อนให้ท้องถิ่นสามารถว่าจ้างบุคลากรได้อย่างอิสระ” หรือการให้ข้อมูลว่า “หน่วยงานที่จัดอบรมส่วนใหญ่เป็นส่วนราชการด้วยกันอยู่แล้วก็สามารถเชิญบุคลากรเข้าร่วมอบรมได้” C2: พนักงาน อปท. ในส่วนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดควรทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและสนับสนุนบุคลากรในตำแหน่งที่ขาดแคลนหรือการใช้บุคลากรร่วมกันในตำแหน่งที่ขาดแคลน ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักว่า “อบจ. ในฐานะเป็นพี่ใหญ่ควรสนับสนุนงบประมาณบุคลากร แต่ก็ต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามระเบียบ” A2: ผู้บริหาร อปท. ดังนั้น ควรให้ความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่นภายใต้การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัดควรสนับสนุนบุคลากรในตำแหน่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดแคลน หรือการใช้บุคลากรร่วมกัน (Share People) ในตำแหน่งที่ขาดแคลน

2.4 การอำนวยความสะดวก ควรสร้างบรรยากาศการทำงานให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยน ข้อมูลร่วมกันภายในองค์กรระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง และนำระบบการจัดการความรู้มาใช้ในการพัฒนา องค์กร นอกจากนั้นนโยบายผู้บริหารควรมีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกัน เพื่อให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปใน ทิศทางเดียวกัน ดังคำสัมภาษณ์ว่า “ท้องถิ่นต้องสร้างกระบวนการจัดการความรู้ภายในองค์กรและภายนอก ร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ” A1: ผู้บริหาร อปท. และ “ผู้บริหารแต่ละชุด ควรรับมอบนโยบายต่อกัน เพื่อให้เกิด ความต่อเนื่องในการพัฒนา” B3: หัวหน้าส่วนราชการ อปท. สำหรับประเด็นที่สำคัญควรปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบที่เป็นข้อจำกัดการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมี การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลและรัฐบาลกลางควรมีการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการ บริหารงานและการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับ เจตจำนงความเป็นอิสระของท้องถิ่น

2.5 การประสานงาน ควรให้องค์กรบริหารส่วนจังหวัดจัดทำระบบฐานข้อมูลเพื่อพัฒนาพื้นที่ และเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงาน ดังคำสัมภาษณ์ว่า “อบจ. ควรเป็น HUB ในการประสานงานต่าง ๆ เพราะมีความพร้อมทางด้านทรัพยากร” A4: ผู้บริหาร อปท. ซึ่งสอดคล้องกับ A7: ผู้บริหาร อปท. ว่า “ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลขนาดใหญ่ หรือ Big Data ของพื้นที่ โดยให้ อบจ. เป็นเจ้าภาพหลัก” นอกจากนี้ ควรมีการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่และพื้นที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน แต่ในกรณีที่ไม่สามารถกำหนดได้ ให้องค์กรบริหารส่วนจังหวัดหรือจังหวัดจัดตั้งเป็นคณะกรรมการร่วมที่มาจากตัวแทนภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดการภารกิจหรือพื้นที่นั้น ๆ ดังคำสัมภาษณ์ว่า B8: หัวหน้าส่วนราชการ อปท. ว่า “พื้นที่ทับซ้อน หากหาเจ้าภาพรับผิดชอบไม่ได้ ก็ให้ตั้งเป็นคณะกรรมการร่วมจากภาคีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาจัดการ” เป็นไปในทิศทางเดียวกับ A8: ผู้บริหาร อปท. ว่า “พื้นที่ทับซ้อนหรือภารกิจที่ไม่มีเจ้าภาพ ให้ อบจ. เป็นเจ้าภาพในการดำเนินการร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งท้องถิ่น ภูมิภาค ประชาชน” ดังนั้น การจัดการพื้นที่ เพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองสุราษฎร์ธานี ควรมีการดำเนินงานในรูปแบบบูรณาการทำงานร่วมกับภาค ส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.6 การรายงานผล ควรมีการแจ้งแผนการดำเนินกิจกรรม โครงการให้แก่ส่วนราชการ ประชาชนในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียงทราบอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ด้วยช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและ ทันสมัย ตลอดจนควรเพิ่มช่องทางและกระบวนการให้ประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และส่วนราชการที่ เกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่ได้วิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะ ดังคำสัมภาษณ์ว่า “ทุกกิจกรรม โครงการที่ เกี่ยวข้องกับชาวบ้าน ควรแจ้งให้ชาวบ้านรับทราบล่วงหน้า” C1: พนักงาน อปท. และสอดคล้องกับ A4: ผู้บริหาร อปท. ว่า “ประเด็นใดก็ตามที่เกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน ควรจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็น” นอกจากนี้ B3: หัวหน้าส่วนราชการ อปท. ให้ข้อมูลว่า “ประเด็นสาธารณะที่ส่งผลกระทบต่อชาวบ้าน ควรจัดทำประชาพิจารณ์ และใช้รูปแบบการประชุมที่หลากหลาย” ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควร แจ้ง รายงานผลการดำเนินกิจกรรม โครงการให้ประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทราบด้วยช่อง ทางการสื่อสารในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตลอดจนรับฟังข้อเสนอแนะและความคิดเห็นมา ปรับปรุงและวางแผนพัฒนาพื้นที่ต่อไปในอนาคต

2.7 กระบวนการงบประมาณ ควรปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ เกี่ยวกับกระบวนการ งบประมาณให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับบริบทของการปกครองท้องถิ่น ตลอดจนภารกิจที่เป็นนโยบาย ของรัฐบาลควรมีการจัดสรรงบประมาณมาเป็นการเฉพาะ ดังการให้ข้อมูลว่า “รัฐบาลต้องแก้ไขกฎหมาย ระเบียบการเงิน พัสดุและภาษีต่าง ๆ” A2: ผู้บริหาร อปท. สอดคล้องกับ B2: หัวหน้าส่วนราชการ อปท. ว่า “เมื่อรัฐให้งานแล้ว ก็ควรให้เงินมาด้วย” และ B5: หัวหน้าส่วนราชการ อปท. ว่า “การจัดสรรงานมาให้กับ ท้องถิ่น ควรมาควบคู่กับการจัดสรรงบประมาณ” นอกจากนี้ ควรมีการประกาศและกำหนดให้ประชากรแฝง

ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นระยะเวลามากกว่า 3 ปี ให้โอนย้ายชื่อเข้ามาอยู่ในเขตพื้นที่ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถรับเงินอุดหนุนและจัดเก็บภาษี ค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้น ตลอดจนควรมีการจัดทำแผนที่ภาษีให้มีความเป็นปัจจุบัน เพราะในพื้นที่เริ่มมีอาคารบ้านเรือนและภาคบริการต่าง ๆ เกิดขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ว่า “ควร up date แผนที่ภาษีใหม่ ปัจจุบันนี้ร้านค้าเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก” B1: หัวหน้าส่วนราชการ อปท. ดังนั้น ควรมีการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับงบประมาณ งานพัสดุให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับภารกิจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนพัฒนาระบบการจัดเก็บภาษี และรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริเวณรอบเขตเมืองสุราษฎร์ธานีเพื่อการรองรับการขยายตัวของความเป็นเมืองสุราษฎร์ธานี มีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตามระเบียบ และกรอบยุทธศาสตร์ที่รัฐบาลกำหนดให้ สอดคล้องกับปฏิพจน์ แก้วศรี (2564) ว่า กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตามระเบียบ ซึ่งเนื้อหาสาระภายในแผนมีการกำหนดโครงการที่สอดคล้องกับการรองรับการขยายตัวของเมือง และตามภารกิจหน้าที่ที่ได้รับจากการกระจายอำนาจ ซึ่งนำไปสู่การกำหนดโครงสร้างองค์กร แต่อย่างไรก็ตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อจำกัดในหลายประการจึงทำให้ไม่สามารถมีหน่วยงานที่มารองรับภารกิจจากการกระจายอำนาจหน้าที่และการขยายตัวของเมือง ดังที่ พระเมธาวิเชียร และสาลินี รีกตัญญู (2566) และคณะกรรมการการปกครองท้องถิ่น วุฒิสภา (2563) กล่าวในทิศทางเดียวกันว่า การจัดแบ่งหน่วยงานภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ครอบคลุมภารกิจและหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะ ซึ่งส่งผลต่อการจัดบุคลากรขององค์กร คือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางและบุคลากรมีไม่เพียงพอต่อภารกิจที่รองรับการขยายตัวของเมืองจึงทำให้บุคลากรต้องรับภาระงานที่ไม่มีความรู้ความสามารถไปปฏิบัติ ดังที่ ธนาวุฒิ คำศรีสุข และกัมปนาท วงษ์วัฒน์พงษ์ (2565) กล่าวว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง ทำให้บุคลากรต้องปฏิบัติหน้าที่หลายตำแหน่ง ถึงแม้บางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพยายามแก้ไขด้วยวิธีการจ้างบุคลากรเพิ่มหรือให้บุคลากรเข้าร่วมอบรมเสริมทักษะที่จำเป็น แต่ก็มีข้อจำกัดด้านงบประมาณและระเบียบการบริหารงานบุคคล สอดคล้องกับพนา พันพิจิตร (2563) ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมทั้งหมดได้เพราะมีปัญหาด้านงบประมาณในการฝึกอบรมสำหรับกระบวนการงบประมาณ พบว่า มีกฎหมาย ระเบียบ กระบวนการงบประมาณ การเงิน พัสดุ และจำนวนงบประมาณเป็นข้อจำกัดในการบริหารจัดการพื้นที่เพราะบริบทรอบเมืองสุราษฎร์ธานีมีความจำเป็นต้องพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานซึ่งต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก สอดคล้องกับแสน บานเย็น (2562) อรทัย ก๊กผล และคณะ (2563) และ ชนิษฐา ชูสุข (2565) ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านงบประมาณ ถึงแม้รัฐบาลจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาท้องถิ่น แต่ยังไม่เพียงพอกับความต้องการและสอดคล้องกับบริบทความเป็นจริงเพราะต้องดำเนินการตามระเบียบที่กำหนดจากราชการส่วนกลางในส่วนการประสานงาน พบว่า ประสบปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่และพื้นที่ทับซ้อนในการจัดบริการสาธารณะ สอดคล้องกับแสน บานเย็น (2562) และ คณะกรรมการการปกครองท้องถิ่น วุฒิสภา (2565) ว่าการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความซ้ำซ้อนในเรื่องหน้าที่ อำนาจ พื้นที่ จึงทำให้พื้นที่เดียวมีหลายหน่วยงานที่ทำหน้าที่เดียวกัน ซึ่งทำให้ขาดเอกภาพในการปฏิบัติงานและประชาชนเกิดความสับสน ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากบางหน่วยงานภาครัฐยังคงหวงแผนภารกิจหน้าที่จึงไม่ถ่ายโอนภารกิจหน้าที่ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับการรายงานผลการปฏิบัติงาน พบว่า มีการรายงาน แจ้งการดำเนินโครงการให้ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทราบ สอดคล้องกับ คณะกรรมการการปกครอง

ท้องถิ่น วุฒิสภา (2563) ว่า สภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและรายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนทราบ ดังนั้น จากกระบวนการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกกระบวนการมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกันและมีการดำเนินงานภายใต้กฎหมาย ระเบียบที่กำหนดมาจากราชการส่วนกลาง จึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความเป็นอิสระในการบริหารงานและเป็นข้อจำกัดในการบริหารงานเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองสุราษฎร์ธานี สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจของราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ที่มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การพัฒนาการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการรองรับการขยายตัวของความเป็นเมืองสุราษฎร์ธานี ควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและระเบียบที่เป็นข้อจำกัด เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและเป็นอิสระในการจัดบริการสาธารณะที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ สอดคล้องกับบุชิตา ไชยยานนท์ (2564) และอรรถัย ก๊กผล และคณะ (2563) ว่า ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท้องถิ่นให้สอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจและภารกิจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนควรทบทวนและปรับปรุงโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความเหมาะสมกับภารกิจ ขนาดและศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการศึกษาว่า ควรมีการทบทวนภารกิจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ชัดเจนไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกับส่วนราชการอื่น ซึ่งหากมีการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ โครงสร้างองค์กร และภารกิจหน้าที่ให้มีความสอดคล้องกันแล้วนั้น ย่อมมีความสัมพันธ์กับการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมิติอื่น ๆ ดังที่ คณะกรรมการการปกครองท้องถิ่น วุฒิสภา (2565) เสนอว่า ควรพิจารณาบทบาทหน้าที่และอำนาจระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นให้มีความชัดเจน ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในฐานะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับบนและมีความพร้อมด้านทรัพยากรการบริหารควรจัดตั้งศูนย์ประสานงานและสนับสนุนการจัดการพื้นที่บริเวณรอบเขตเมืองสุราษฎร์ธานีที่มาจากความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ คณะกรรมการการปกครองท้องถิ่น วุฒิสภา (2565) ว่า จัดตั้งองค์กรร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบสหภาพหรือการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการจัดทำบริการสาธารณะ หรือสร้างเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่ที่ประกอบด้วยภาคส่วนต่าง ๆ ที่มาร่วมมือกันทำงาน นอกจากนี้ ควรมีการจัดทำแผนรวมพัฒนาท้องถิ่นและแผนผังเมืองพื้นที่บริเวณรอบเมือง และกำหนดเป็นข้อตกลงร่วมกันเพราะการพัฒนาพื้นที่ควรพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการพัฒนา สอดคล้องกับบัวพันธ์ พรหมพักพิง และโอศก พลบำรุง (2565) ว่า ผังเมืองเป็นอีกเครื่องมือในการจัดการเมือง และการวางแผนเมืองเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่

ดังนั้น การพัฒนาบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการรองรับการขยายตัวของความเป็นเมืองสุราษฎร์ธานี ต้องอาศัยการบริหารจัดการพื้นที่เชิงบูรณาการ ที่มาจากความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ภายใต้เงื่อนไขของการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการพัฒนาพื้นที่ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและบริบทของพื้นที่ โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา มีดังนี้ 1) ควรแก้ไขและปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ให้สนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) นำระบบผังเมือง ระบบ Big Data แนวคิดเมืองอัจฉริยะ (Smart City) มาเป็นเครื่องมือในการจัดการเมือง 3) จัดตั้งหน่วยงานบริหารจัดการพื้นที่เพื่อสนับสนุนและ

ส่งเสริมการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีการจัดทำข้อตกลงร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะ เพื่อรองรับการขยายตัวของเมือง 4) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนสำหรับการบริหารจัดการพื้นที่ด้วยวิธีการจัดทำข้อตกลงความร่วมมือการบริหารจัดการเมือง

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเมืองและบริเวณรอบเมืองสุราษฎร์ธานี ควรกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ร่วมกัน เพื่อการบริหารจัดการพื้นที่รองรับการขยายตัวของเมืองสุราษฎร์ธานี

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งต่อไป ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่แบบมีส่วนร่วมเพื่อรองรับการกลายเป็นเมืองสุราษฎร์ธานี หรือการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืนบริเวณเมืองและรอบเมืองสุราษฎร์ธานี

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการธิการการปกครองท้องถิ่น วุฒิสภา. (2563). *การปฏิรูปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปตามร่างพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.....และร่างประมวลกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักกรรมการธิการ 2 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- คณะกรรมการธิการการปกครองท้องถิ่น วุฒิสภา. (2565). *ปัญหาความซ้ำซ้อนในหน้าที่และอำนาจในการปฏิบัติงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปด้วยตนเอง และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปกับหน่วยงานของรัฐ*. กรุงเทพฯ: สำนักกรรมการธิการ 2 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- จิรวัดน์ ภู่งาม, อีรพัฒน์ เขื่อนปัญญา และธวัชชัย ยาวินัง. (2566). *URBANIZATION การขยายตัวของเมืองในภูมิภาค*. สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2566, จาก <https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/research->
- ชนิษฐา ชูสุข. (2565). *เมืองและการจัดการปกครองเมือง*. สงขลา: พี.ซี.พรีนติ้ง.
- ชลิตา เกษศิริ. (2560). *รูปแบบการขยายตัวของพื้นที่เมืองและการกระทบต่อพื้นที่เปราะบางในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*. (วิทยานิพนธ์ หลักสูตรการผังเมืองมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- โชติ บดีรัฐ. (2561). *วิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฐาณิศรา กาบบัวศรี. (2562). เทคนิคและกระบวนการ POSDCoRB. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 1(3), 15-22.
- ณัทกวี ศิริรัตน์ และคณะ. (2565). องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : การบริการสาธารณะ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 12(1), 131-142.
- ธนาวุฒิ คำศรีสุข และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2565). ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(1), 369-386.
- บุษิตา ไททยานนท์. (2564). แนวทางการปฏิรูปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษาในช่วงรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) (พ.ศ. 2557- 2561). *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 11(2), 376-389.

- บัวพันธ์ พรหมพักพิง และอโศก พลบำรุง. (2565). การเติบโตและการจัดการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 6(2), 73-81.
- พระเมธาวิเชียร และสาธิตี รักกัญญา. (2566). การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(1), 289-302.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พนิต ภูจินดา และยศพล บุญสม. (2559). แนวคิดการพัฒนาเมืองต้นแบบ. *เจ-ดี : วารสารวิชาการ การออกแบบสภาพแวดล้อม*, 3(1), 21-43.
- พนา พันพิจิตร. (2563). *ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม*. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ภูริพัฒน์ แก้วศรี. (2564). การพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย โดยการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชา. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 16(3), 85-100.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2548). *การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสน บานแย้ม. (2562). ผลสัมฤทธิ์ของนโยบายการกระจายอำนาจเกี่ยวกับบริการสาธารณะท้องถิ่น: กรณีศึกษา 4 พื้นที่ในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 9(2), 136-144.
- สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2564). *แผนพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี (พ.ศ. 2566- 2570)*. สุราษฎร์ธานี: คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดสุราษฎร์ธานี สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- อรรถัย ก๊กผล. (2559). *Urbanization เมื่อ “เมือง” กลายเป็นโจทย์ของการบริหารจัดการท้องถิ่นสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.
- อรรถัย ก๊กผล และคณะ. (2563). *แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า.
- อริสา จันทรบุนญา และจิรัฐ เจนพิงพร. (2561). ความเป็นเมือง (Urbanization) และนโยบายของไทย. *FAQ Focus and Quick*, 128, 1-15.
- Creswell, J.W., & V.P. Plano Clark. (2011). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage.
- Dörnyei, Z. (2007). *Research methods in applied linguistics*. Oxford University Press
- Scott, J. (1990). *A matter of record: Documentary sources in social research*. Polity press: Cambridge
- Selvi, A.F. (2019). Qualitative content analysis. In McKinley, J., & H. Rose (Eds.), *The Routledge handbook of research methods in applied linguistics* (pp. 440–452). Routledge.
- United nation. (2014). *World urbanization prospects: The 2014 revision, Highlights*.
- Woetzel Jonathan, Oliver Tonby, Fraser Thompson, Penny Burt and Gillian Lee. (2014). *Southeast Asia at the crossroads: Three paths to prosperity*. Southeast Asia: McKinsey Global Institute.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน กรณีศึกษา ตำบลสีวิเชียร
อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี
Factors Affecting the Development of Community Rights Livelihood
Households : A Case Study of Si Wichian Sub-district
Nam Yuen District, Ubon Ratchathani Province

สภาวุดมิ นารี* ปรีดี ทูมเมฆ อรทัย เลียงจินดาถาวร
Sapawu Naree*, Preedee Thummake, Orathai Liengjindathaworn
สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาท้องถิ่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี^{*,2,3}
Local Development Administration Graduate School Ubon Ratchathani Rajabhat University.
Sapawut.nG63@ubru.ac.th

Received: June 16, 2023

Revised: August 30, 2023

Accepted: October 27, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานสัมมาชีพชุมชน ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี โดยกลุ่มตัวอย่างระยะที่ 1 คือ กลุ่มเป้าหมายภายในพื้นที่ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชน ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน ผู้นำชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน) เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอ รวมจำนวนทั้งสิ้น 386 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กลุ่มตัวอย่างระยะที่ 2 คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการสัมมาชีพชุมชน ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี พัฒนาการอำเภอ พัฒนาการ และ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และบรรยายแบบพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน กรณีศึกษา ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการสัมมาชีพชุมชนเป็นอย่างดีหลังจากเข้าร่วมโครงการสัมมาชีพชุมชน 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$) โดยปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ด้านกระบวนการสร้างสัมมาชีพชุมชน คือ ระยะเวลาในการเข้าร่วมฝึกอบรมโครงการสัมมาชีพชุมชนมีความเหมาะสม ด้านการมีส่วนร่วม คือ ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีตลอดการเข้าร่วมฝึกอบรมโครงการสัมมาชีพชุมชน ด้านผู้นำชุมชน คือ ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์และมีไหวพริบสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี ด้านทุนชุมชน คือ ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ และด้านการส่งเสริมอาชีพชุมชน คือ ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมได้รับข้อเสนอแนะและคำปรึกษาจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องภายหลังจากการเข้าร่วมโครงการสัมมาชีพชุมชนเป็นอย่างดี 3) แนวทางการพัฒนา ด้านกระบวนการสร้างสัมมาชีพชุมชน ควรปฏิบัติตามแนวทางการ

ดำเนินงานโครงการฯ อย่างเคร่งครัดตั้งแต่เริ่มโครงการและส่งเสริม ติดตาม อย่างต่อเนื่อง ด้านการมีส่วนร่วม ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนต้องมีส่วนร่วมกันคิดร่วมวางแผน เรียนรู้ร่วมกัน ในการดำเนินกิจการของกลุ่ม ด้านผู้นำชุมชน ต้องเป็นผู้กระตุ้นและส่งเสริมให้ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนมีการพัฒนาและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ด้านทุนชุมชน ควรต้องมีทุนชุมชนที่เข้มแข็งจากทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ และทุนการเงิน ด้านการส่งเสริมอาชีพ หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องเข้ามาส่งเสริมการดำเนินงานของครัวเรือนสัมมาชีพอย่างต่อเนื่อง เช่น ให้คำปรึกษา งบประมาณฯ

คำสำคัญ: สัมมาชีพชุมชน การพัฒนาครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน

Abstract

This research aimed to study the results of the Community Right Livelihood project in Tambon Si Wichian, Nam Yuen District, Ubon Ratchathani Province, to explore the factors influencing the development of Community Right Livelihood households, and to examine guidelines for further development.

The samples in the first stage consisted of 386 individuals, including community trainers, livelihood household representatives, village leaders (headmen and deputies), and district community development officers from Tambon Si Wichian. The research instrument was a questionnaire, and the data were analyzed using descriptive statistics, including percentages, mean scores, and standard deviation. The second stage involved 10 individuals directly associated with the project, including district development officers and village leaders, using interviews as the primary data collection method. The analysis employed content analysis and descriptive methods.

The research findings were as follows: 1) A majority of the subjects held an overall moderate opinion of the implementation of the Community Right Livelihood project in Tambon Si Wichian (mean = 3.07). The highest-rated aspect was that trainees had gained a good level of knowledge and understanding of the project. 2) The factors influencing the development of Community Right Livelihood households were rated at a high level (mean = 3.63). Key factors included the appropriateness of the training duration, active participation during training, the creativity and problem-solving skills of community leaders, the abundance of natural resources, and the support and guidance from relevant agencies post-training. 3) Development guidelines suggest that the community should strictly adhere to the project's protocols from initiation to completion. Community members should actively collaborate in planning and learning processes. Community leaders should motivate and promote continuous development. The community capital should be strengthened across five dimensions: human, social, physical, natural, and financial resources. Relevant agencies should provide ongoing support through advice, funding, and other resources.

Keywords: Community Right Livelihood, Development of Community Right Livelihood Households

บทนำ

ประเทศไทยได้มีการนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อต้องการยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนให้มีระดับสูงขึ้นมากว่าเดิม ด้วยการระดมใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติและทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก เพื่อขยายการผลิตและเพิ่มพูนรายได้ประชาชาติให้รวดเร็วยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.) อย่างไรก็ตาม โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมไทยที่มีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจและสังคมโลกมากขึ้น จึงทำให้มีความอ่อนไหวและเกิดความผันผวนตามปัจจัยภายนอกได้ ด้วยกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกต่างให้ความสำคัญกับการผลิตเป็นหลักเน้นเศรษฐกิจทุนนิยมที่เน้นเป้าหมาย คือ กำไรสูงสุด (Maximization of Profit) ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน มีความเหลื่อมล้ำ ในทางเศรษฐกิจ และสังคม ความเหลื่อมล้ำ สะท้อนได้จากข้อมูลของสถาบันการเงินเครดิตสวิส ได้รายงานความมั่งคั่งของโลก (Global Wealth Report) ปี 2016 ระบุถึงความเหลื่อมล้ำของประเทศต่าง ๆ ในโลก โดยวัดจากสัดส่วนความมั่งคั่งของ คนรวย 1% ในประเทศ เทียบกับความมั่งคั่งของประเทศ ผลปรากฏว่า ประเทศไทยครองอันดับ 3 ของประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำมากที่สุดในโลก และในปี 2018 ไทยครองอันดับ 1 ของประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำมากที่สุดในโลก (Credit Suisse, 2018)

จากสถานการณ์ดังกล่าวประเทศไทยได้มีการวางแผนระยะยาวเพื่อนำมาเป็นแผนในการพัฒนาประเทศ โดยจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) มุ่งเน้นให้ประเทศไทยสามารถยกระดับการพัฒนาให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมี เป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” และมีการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ไว้ทั้งหมด 6 ด้าน โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องและเกี่ยวข้องกับภารกิจของกรมการพัฒนาชุมชน คือ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1.ด้านความมั่นคง ซึ่งมีประเด็นสำคัญ คือ ให้ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิตมีความมั่นคงด้านอาชีพและมีรายได้เพียงพอในการดำเนินชีวิต และยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ดังนั้น เพื่อสร้างความมั่นคง ความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ พร้อมทั้งเพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ รวมทั้งประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ที่มุ่งให้ เกิดความยั่งยืน โดยไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกินพอดี ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยการผลิตและบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

ประเทศไทยได้นำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) จัดทำขึ้นโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ (สศช.) เพื่อเป้าหมายหลักคือการพัฒนาประเทศมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” โดยได้น้อมนำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ ความสมดุลและยั่งยืนเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” โดยกำหนดให้ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรม

และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม เป็น 1 ใน 10 ยุทธศาสตร์ ที่มุ่งลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกัน แก้ไขปัญหาความยากจน เพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสังคมของภาครัฐ รวมทั้งเพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

กรมการพัฒนาชุมชนได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2560-2564 ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของประเทศไทย ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) นโยบายของรัฐบาล กระทรวงมหาดไทย และสถานการณ์สภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ภายใต้วิสัยทัศน์เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง และชุมชนพึ่งตนเองได้ ภายในปี 2564 โดยประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างสรรค์ชุมชนให้พึ่งตนเองได้ มีเป้าหมายร้อยละ 80 ของครัวเรือนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง 23,589 หมู่บ้าน มีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) และกรมการพัฒนาชุมชน ได้กำหนดให้การพัฒนาอาชีพครัวเรือน เป็น 1 ใน 3 ปัจจัยขับเคลื่อนวาระกรมการพัฒนาชุมชน ปี 2560 มุ่งผลให้เศรษฐกิจครัวเรือนมีความมั่นคง ประชาชนใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างมีความสุข (CDD Agenda 2017) ด้วยการสร้างสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (กรมการพัฒนาชุมชน, 2559) กรมการพัฒนาชุมชน จึงได้ดำเนินโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 โดยมีเป้าหมายให้ประชาชนได้รับการพัฒนาอาชีพและมีรายได้เพิ่มขึ้น เศรษฐกิจครัวเรือนมีความมั่นคง ประชาชนใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างมีความสุข (กรมการพัฒนาชุมชน, 2560)

จังหวัดอุบลราชธานี ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งดำเนินการภายในพื้นที่ระดับอำเภอ โดยอำเภอน้ำยืน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณสำหรับการดำเนินโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ได้รับการอนุมัติจัดสรรงบประมาณ สำหรับพื้นที่ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านสงวนรัตน์ หมู่ที่ 6 บ้านศรีเมือง หมู่ที่ 7 บ้านเนินทอง หมู่ที่ 9 ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี และประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านคำหวาย หมู่ที่ 3 บ้านคำข่า หมู่ที่ 11 ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี รวมเป็นจำนวน ทั้งหมด 5 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในโครงการนี้ โดยผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้านเป้าหมาย ได้ทำการประชาคมร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านและประชาชนภายในหมู่บ้านตนเอง เพื่อทำการคัดเลือกครัวเรือนเป้าหมายที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเข้าร่วมโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดย ภายในหมู่บ้าน จำนวน 20 ครัวเรือน แล้วร่วมกันสำรวจวิเคราะห์อาชีพที่ครัวเรือนเป้าหมายมีความสนใจที่ต้องการฝึกอบรมมีความเหมาะสมสอดคล้องกับพื้นที่ชุมชน และทำการค้นหาปราชญ์ชุมชนด้านอาชีพภายในหมู่บ้านจำนวน 5 คน พิจารณาจากผู้ที่มีความชำนาญหรือเชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพถ่ายทอดความรู้อาชีพ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงด้านอาชีพและรายได้ให้กับครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุบลราชธานี, 2564)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น พบว่าครัวเรือนเป้าหมายที่ผ่านการฝึกอบรมโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดย จากทั้ง 5 หมู่บ้านดังกล่าว ยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามเป้าหมายของโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการสร้างความมั่นคงด้านอาชีพและรายได้เท่าที่ควร ซึ่งผู้วิจัยเป็นเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอ สังกัดสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอน้ำยืน ซึ่งรับผิดชอบดูแลพื้นที่ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี จึงได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาในครั้งนี้ จึงต้องการที่ศึกษาหาปัจจัยที่ส่งผล

ต่อแนวทางการพัฒนากลุ่มสัมมาชีพชุมชนภายในพื้นที่ ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี
 ในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาผลการดำเนินงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนภายในพื้นที่ ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชน ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน ผู้นำชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน) เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอ จำนวน 11,156 คน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2565) กลุ่มตัวอย่างระยะที่ 1 ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ กลุ่มเป้าหมายภายในพื้นที่ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี จำนวนทั้งหมด 4 กลุ่ม ได้แก่ ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชน จำนวน 25 คน ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน จำนวน 100 ครัวเรือน ทั้งหมด 308 คน ผู้นำชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน) จำนวน 48 คน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอ จำนวน 5 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 386 คน โดยผู้ศึกษาใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ ระบบคอมพิวเตอร์

ระยะที่ 2 การวิจัยระยะที่ 2 สร้างแนวทางการพัฒนาครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ 1) พัฒนาการอำเภอ จำนวน 1 คน 2) พัฒนาการ จำนวน 4 คน 3) กำนัน และผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ ตำบลสีวิเชียร จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดกลุ่มข้อมูล เลือกข้อมูลที่มีความถี่ในการปรากฏซ้ำมากที่สุด แล้วเขียนบรรยายแบบพรรณนา (Descriptive Method)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 386 คน โดยส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 73.6 มีอายุมากกว่า 46 ปี คิดเป็นร้อยละ 63.5 มีอาชีพเป็นเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 65.8 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 48.4 และมีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 86.5

ตารางที่ 1 ผลการดำเนินงานของครัวเรือนสมาชิกชุมชน ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี

ผลการดำเนินงานของครัวเรือนสมาชิกชุมชน	\bar{X}	SD	แปลผล	ลำดับ
1. ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการสมาชิกชุมชนเป็นอย่างดีหลังจากเข้าร่วมโครงการสมาชิกชุมชน	4.24	0.60	มากที่สุด	1
2. ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมนำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการสมาชิกชุมชนไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันโดยยึดตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.61	0.70	มาก	2
3. ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการสมาชิกชุมชนนำไปประกอบอาชีพจริงโดยยึดหลักสมาชิกชุมชน	3.09	0.75	ปานกลาง	4
4. ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมนำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการสมาชิกชุมชนไปประกอบอาชีพจริงและมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	2.85	0.81	ปานกลาง	5
5. ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมสามารถบริหารจัดการหนี้สินได้และมีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย	2.76	0.51	ปานกลาง	6
6. ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม มีการรวมตัวจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพหลังจากการฝึกอบรมโครงการสมาชิกชุมชน	2.35	0.97	น้อย	7
7. ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม มีการรวมตัวจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพหลังจากการฝึกอบรมโครงการสมาชิกชุมชนและได้รับการรับรองเป็นกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่ม OTOP กลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มอื่น ๆ	2.18	0.97	น้อย	8
8. ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม มีความสุขและครอบครัวมีความอบอุ่นเพิ่มขึ้นหลังจากเข้าร่วมโครงการสมาชิกชุมชน	3.5	0.70	มาก	3
รวมเฉลี่ย	3.07	0.52	ปานกลาง	-

จากตารางที่ 1 ผลการดำเนินงานของครัวเรือนสมาชิกชุมชน ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} =3.07, SD=0.52) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการสมาชิกชุมชนเป็นอย่างดีหลังจากเข้าร่วมโครงการสมาชิกชุมชน (\bar{X} =4.24, SD=0.60) รองลงมา คือ ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมนำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการสมาชิกชุมชนไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันโดยยึดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (\bar{X} =3.61, SD=0.70) ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความสุขและครอบครัวมีความอบอุ่นเพิ่มขึ้นหลังจากเข้าร่วมโครงการสมาชิกชุมชน (\bar{X} =3.5, SD=0.70) ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการสมาชิกชุมชนนำไปประกอบอาชีพจริงโดยยึดหลักสมาชิกชุมชน (\bar{X} =3.09, SD=0.75) ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมนำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการสมาชิกชุมชนไปประกอบอาชีพจริงและมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (\bar{X} =2.85, SD=0.81) ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมสามารถบริหารจัดการหนี้สินได้และมีการจัดทำบัญชี

รายรับ-รายจ่าย (\bar{X} =2.76, SD=0.51) ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม มีการรวมตัวจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพหลังจากการฝึกอบรมโครงการสมาชิกชุมชน (\bar{X} =2.35, SD=0.97) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม มีการรวมตัวจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพหลังจากการฝึกอบรมโครงการสมาชิกชุมชนและได้รับการรับรองเป็นกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่ม OTOP กลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มอื่น ๆ (\bar{X} =2.18, SD=0.97) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาครัวเรือนสมาชิกชุมชนตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี รวบรวมรายด้านทั้ง 5 ด้าน

ปัจจัยที่ส่งต่อการพัฒนาครัวเรือนสมาชิกชุมชน	\bar{X}	SD	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านกระบวนการสร้างสมาชิกชุมชน	4.41	0.31	มากที่สุด	1
2. ด้านการมีส่วนร่วม	3.87	0.46	มาก	3
3. ด้านผู้นำชุมชน	4.19	0.43	มาก	2
4. ด้านทุนชุมชน	3.25	0.29	ปานกลาง	4
5. ด้านการส่งเสริมอาชีพชุมชน	2.42	0.48	น้อย	5
รวมเฉลี่ย	3.63	0.39	มาก	-

จากตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาครัวเรือนสมาชิกชุมชน ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี รวบรวมรายด้านทั้ง 5 ด้าน พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =3.63, SD=0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมาก พบว่า ด้านกระบวนการสร้างสมาชิกชุมชน (\bar{X} =4.41, SD=0.31) คือ ระยะเวลาในการเข้าร่วมฝึกอบรมโครงการสมาชิกชุมชนมีความเหมาะสม (\bar{X} =4.77, SD=0.49) ด้านผู้นำชุมชน (\bar{X} =4.19, SD=0.43) คือ ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์และมีไหวพริบ สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี (\bar{X} =4.56, SD=0.59) ด้านการมีส่วนร่วม (\bar{X} =3.87, SD=0.46) คือ ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีตลอดการเข้าร่วมฝึกอบรมโครงการสมาชิกชุมชน (\bar{X} =4.39, SD=0.68) ด้านทุนชุมชน (\bar{X} =3.25, SD=0.29) คือ ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ (\bar{X} =4.57, SD=0.57) และด้านการส่งเสริมอาชีพชุมชน (\bar{X} =2.42, SD=0.48) คือ ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมได้รับข้อเสนอแนะและคำปรึกษา จากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ภายหลังจากการเข้าร่วมโครงการสมาชิกชุมชนเป็นอย่างดี (\bar{X} =3.46, SD=0.79) ตามลำดับ

แนวทางการพัฒนาการพัฒนาครัวเรือนสมาชิกชุมชน ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ

1. ด้านกระบวนการสร้างสมาชิกชุมชน ควรมีการดำเนินการปฏิบัติตามแนวทางการดำเนินงานของโครงการฯตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นจนถึงขั้นการส่งเสริมการติดตาม ดังนี้ 1) ทีมวิทยากรสมาชิกชุมชนต้องเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านอาชีพ มีทักษะในการสื่อสาร สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ และมีวาทีศิลป์ในการพูด โน้มน้าว เชิญชวนให้ครัวเรือนสมาชิกชุมชนเห็นถึงประโยชน์ที่ได้จากฝึกอบรมในอาชีพ 2) ครัวเรือนสมาชิกชุมชนควรมีความสมัครใจ มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมโครงการและพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง 3) การคัดเลือกเลือกอาชีพสำหรับการฝึกอบรมถือเป็นสิ่งสำคัญ ต้องตรงตามความประสงค์ของ

ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนที่ต้องการจะฝึกอาชีพเป็นหลักโดยผ่านการคัดเลือกจากเวทีประชาคมของครัวเรือน สัมมาชีพชุมชนร่วมกับผู้นำชุมชน 4) วัสดุ อุปกรณ์ สำหรับฝึกอาชีพ ต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับ อาชีพที่ต้องการฝึกอบรม 5) ทุนในชุมชน เช่น กองทุนแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ.) ฯลฯ ควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุน 6) การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะ หน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอฯ ควรเข้ามาช่วยในการส่งเสริมต่อยอดในด้านต่าง ๆ เช่น องค์กรความรู้ วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ และ เฉพาะ ช่องทางการตลาดเพื่อหาจุดวางจำหน่ายสินค้าให้กลุ่มครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน และ กรมการพัฒนาชุมชน ควรที่จะมีการทบทวนปรับแนวทางการดำเนินงานของโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงให้สอดคล้องสถานการณ์สังคมไทยในปัจจุบัน

2. ด้านการมีส่วนร่วม ควรที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกคนที่ผ่านการฝึกอบรม ให้ครัวเรือน สัมมาชีพชุมชนทุกคน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดวางแผน เรียนรู้ร่วมกัน ดำเนินกิจการของกลุ่มร่วมกัน จะทำให้ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนได้รับรู้ถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน ได้รับรู้ถึงจุดแข็งของกลุ่ม และช่วยกัน พัฒนาต่อไปแต่หากไม่มีส่วนร่วมกลุ่มก็ยากที่จะขับเคลื่อนให้มีการพัฒนาต่อไปได้

3. ด้านผู้นำชุมชน ควรจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้อยู่กระตุก และส่งเสริม ให้ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนมี การพัฒนาและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ผู้นำชุมชนถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนการดำเนิน โครงการสัมมาชีพชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรเป็นผู้ที่มีซึ่งภาวะ “ผู้นำ” เป็นที่ เคารพของชุมชน รู้คน รู้ภูมิประเทศ รู้ทรัพยากร รู้องค์ประกอบภายในหมู่บ้าน/ชุมชนเป็นอย่างดี และจะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้นำชุมชนเป็นอย่างมาก ทั้งตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นกระบวนการสร้างสัมมาชีพชุมชน ในการคัดเลือกปราชญ์ชุมชนที่จะมาฝึกอบรมอาชีพ ครัวเรือนสัมมาชีพ ที่จะต้องดำเนินการคัดเลือกอย่าง ละเอียดถี่ถ้วนอย่างลึกซึ้ง ตามแนวทางการดำเนินงานของโครงการ จนกระทั่งภายหลังโครงการการอบรม เสร็จสิ้น

4. ด้านทุนชุมชน ควรมีดังนี้ 1) ทุนมนุษย์ คือ มีทีมวิทยากรสัมมาชีพ ที่มีความรู้ทักษะความ เชี่ยวชาญและประสบความสำเร็จในอาชีพนั้น ๆ ในหมู่บ้าน มีทักษะในการสื่อสารองค์ความรู้ มีครัวเรือน สัมมาชีพเป็นผู้ที่มีความพร้อม และมีความสมัครใจเข้าร่วมโครงการ พร้อมทั้งจะพัฒนาตนเอง 2) ทุนสังคม ควรมีศูนย์เรียนรู้ชุมชนของหมู่บ้าน ซึ่งสามารถเป็นสถานที่ในการเรียนรู้ให้กับผู้ที่เข้ามาศึกษาดูงานได้ การมี กลุ่มองค์กรหรือกลุ่มต่าง ๆ ที่สามารถส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนได้ และคนในชุมชนจะต้องมีความสมัคร คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 3) ทุนกายภาพ ควรมีโครงสร้างพื้นฐานที่มั่นคง เช่น ระบบไฟฟ้า น้ำประปา ถนน มีสิ่งอำนวยความสะดวกช่วยให้คนในชุมชนสามารถดึงมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนากลุ่มอาชีพได้ 4) ทุนธรรมชาติ คือ มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ 5) ทุนการเงิน คือ ชุมชนมีกองทุนชุมชนที่ เข้มแข็งเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับส่งเสริมอาชีพให้กับครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน เป็นต้น

5. ด้านการส่งเสริมอาชีพ ควรจะต้องให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาติดตามในการดำเนิน และทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงผู้ดูแล ให้คำปรึกษา เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงานเกษตรอำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ศูนย์การศึกษาอนุเคราะห์และการศึกษาตามอัธยาศัย หรือหน่วยงานจาก ภาครัฐ ภาคเอกชน อื่น ๆ โดยเข้ามาส่งเสริม สนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น วัสดุ อุปกรณ์ ให้คำปรึกษา มีการจัดอบรมให้ความรู้ แนะนำวิธีการดำเนินงาน หาช่องทางการตลาด การประชาสัมพันธ์ หรือการหา เงินทุนเพื่อมาช่วยในการต่อยอดให้กับกลุ่มครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนในการดำเนินการต่อไป

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในการพัฒนาครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน ให้ประสบความสำเร็จ ดังนี้

1) ครัวเรือนที่จะเข้าร่วมโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะต้อง

ความพร้อม มีความสนใจและพร้อมที่จะรับการพัฒนาจากหน่วยงานต่าง ๆ พร้อมเสียสละเวลาที่จะเข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่องอย่างตั้งใจจริง 2) ภายหลังจากการอบรมโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเสร็จสิ้น ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ แก้ไขปัญหา เพื่อให้โครงการนั้นประสบความสำเร็จและดำเนินการต่อไปได้ 3) การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐในด้านต่าง ๆ เช่น องค์ความรู้ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และต้องมีการติดตามอย่างใกล้ชิดของเจ้าหน้าที่

อภิปรายผล

1. ผลการดำเนินงานของครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้เข้าร่วมฝึกอบรมนำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการสัมมาชีพชุมชนไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยยึดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความสุขและครอบครัวมีความอบอุ่นเพิ่มขึ้นหลังจากเข้าร่วมโครงการสัมมาชีพชุมชน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมนำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการสัมมาชีพชุมชนไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยยึดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจริง แต่ไม่ได้นำความรู้ไปประกอบอาชีพจริงอย่างต่อเนื่อง รวมถึงไม่มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพ ซึ่งส่งผลให้ระดับความคิดเห็นผลการดำเนินงานของภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งถือว่ายังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการสัมมาชีพชุมชนเท่าที่ควรซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัลลภา เรืองกุล (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการสัมมาชีพชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ที่พบว่า ความสำเร็จในการดำเนินโครงการสัมมาชีพชุมชน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา หลังจากเข้าร่วมโครงการสัมมาชีพชุมชน ได้ดำเนินชีวิตแบบพอเพียงยึดทางสายกลางไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น อยู่ในระดับมาก เมื่อเทียบระหว่างก่อนมีโครงการสัมมาชีพชุมชน และภายหลังมีโครงการ มีการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สถาบันการพัฒนาชุมชน (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน ที่พบว่า ผลการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีระดับความสุขของครัวเรือน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชงโค เกตุทิพย์ และ โชติ บดีรัฐ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตพื้นที่อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี รวบรวมด้านทั้ง 5 ด้าน พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านกระบวนการสร้างสัมมาชีพชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านผู้นำชุมชน และด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการสร้างสัมมาชีพชุมชนนั้นมีแนวทางในการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับพื้นที่ในชุมชน สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และมีวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตรงตามความต้องการของชุมชน ในประเด็นการช่วยเหลือให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งในเรื่องของ ระยะเวลาในการเข้าร่วมฝึกอบรมโครงการ สถานที่สำหรับการฝึกอบรม ซึ่งใช้สถานที่ส่วนใหญ่คือศาลาประชาคมในหมู่บ้านเป็นเสมือนแหล่งศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน จำนวนสมาชิกที่มหาวิทยาลัยสัมมาชีพชุมชน จำนวนผู้เข้าร่วมฝึกอบรม งบประมาณที่จัดสรรสำหรับโครงการฯ วัสดุ อุปกรณ์สำหรับการฝึกปฏิบัติอาชีพ ที่มีความเหมาะสม

และดำเนินโครงการฯด้วยใช้หลักการที่ว่า ชาวบ้านสอนชาวบ้าน คือ ผู้ที่เป็นคนสอนก็คือปราชญ์ชุมชนในหมู่บ้านที่มีความเชี่ยวชาญในอาชีพนั้นมาสอนคนในหมู่บ้านด้วยกัน ทำให้ผู้ร่วมโครงการรู้สึกถึงบรรยากาศที่ผ่อนคลาย และเป็นกันเอง โดยเป็นการเรียนรู้ร่วมกันของคนในหมู่บ้านในลักษณะที่ไม่เป็นทางการมาก ใช้ภาษาเดียวกันในการสื่อสารพูดคุย ทำให้เข้าใจง่าย ทำให้กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ส่งผลให้ระดับความคิดเห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน กรณีศึกษา ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี รวมรายด้านทั้ง 5 ด้าน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัลลภา เรืองกุล (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการสัมมาชีพชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของกรมพัฒนาชุมชน (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้าน การมีส่วนร่วมของครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนและด้านผู้นำชุมชน อยู่ในระดับมาก

3. แนวทางการพัฒนาครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน ตำบลสีวิเชียร อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านกระบวนการสร้างสัมมาชีพชุมชน ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญการที่จะดำเนินโครงการฯให้ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนนั้นประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ครัวจะต้องยึดถือปฏิบัติตามแนวทางของโครงการอย่างเคร่งครัด ตั้งแต่การคัดเลือกวิทยากรสัมมาชีพชุมชน ที่มีทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านนั้นและประสบความสำเร็จในอาชีพนั้น ๆ การคัดเลือกครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนจะต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อม และมีความสมัครใจเข้าร่วมโครงการ พร้อมทั้งจะพัฒนาตนเอง และที่สำคัญคือการเลือกอาชีพในการฝึกต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถ ความถนัดของครัวเรือนสัมมาชีพให้มากที่สุดอีกทั้งวัสดุฝึกอาชีพต้องมีความเหมาะสมตรงกับอาชีพที่ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนเลือก และภายหลังจากการฝึกอบรมอาชีพเสร็จสิ้น ครัวจะมีการติดตามกลุ่มให้มีการจัดตั้งกลุ่มและการขยายผลหลังจบโครงการ โดยจะต้องใช้ทุนในชุมชน อาทิ กองทุนแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ).ฯ ในการส่งเสริม สนับสนุน และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ศูนย์การศึกษาครอบครัวและครอบครัวศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) หน่วยงานราชการ ในการส่งเสริมต่อยอด โดยเฉพาะ หน่วยงานภาครัฐ หรือ หน่วยงานอื่น ๆ ครัวจะมีการประสานงานกันเพื่อร่วมส่งเสริมอาชีพในด้านต่าง ๆ เช่นองค์ความรู้ วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณโดยเฉพาะช่องทางตลาด ซึ่งเป็นปัญหาที่พบเจอ คือไม่มีจุดสำหรับวางจำหน่ายสินค้า ทำให้กลุ่มครัวเรือนสัมมาชีพไม่สามารถดำเนินการโครงการฯต่อได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรมพัฒนาชุมชน (2562) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน ที่พบว่า ปัจจัยด้านลักษณะโครงการ คือการที่ชาวบ้านสอนชาวบ้านจะทำให้เกิดความสำเร็จได้ เนื่องจากผู้ร่วมโครงการจะรู้สึกถึงบรรยากาศผ่อนคลาย ความเป็นกันเอง โดยเป็นการเรียนรู้ในลักษณะแบบไม่เป็นทางการ ใช้ภาษาเดียวกันเข้าใจง่าย ผู้เข้าร่วมจึงกล้าถาม กล้าแสดงความคิดเห็น เป็นผลทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน ด้านการมีส่วนร่วมของครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนที่จะมาเข้าร่วมโครงการครัวจะต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อม และมีความสมัครใจเข้าร่วมโครงการ พร้อมทั้งจะพัฒนาตนเอง ด้วยการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการมีส่วนร่วม ซึ่งถ้าขาดคุณลักษณะตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น มีผลกระทบต่อความสำเร็จของโครงการแน่นอน เนื่องจากโครงการสัมมาชีพชุมชน เป็นโครงการให้ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนเรียนรู้ฝึกอาชีพด้วยตนเอง มีการสอนกันในชุมชน โดยให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยกันทั้งในด้านการวางแผน การปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหา และการประเมินผลการดำเนินโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรมพัฒนาชุมชน (2562) ได้ศึกษาเรื่อง

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน ที่พบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเห็นว่าผู้เข้าร่วมโครงการจะต้อง มีความสนใจจริงและมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมและขับเคลื่อนโครงการ และในกระบวนการของโครงการจะเป็น ลักษณะการเรียนรู้ร่วมกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลักขมี เสือแป้น (2555) ได้ศึกษาเรื่องความสำเร็จของการพัฒนากลุ่มอาชีพและความเชื่อมโยงกับการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา : กลุ่มอาชีพสตรีแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยน้ำว้าบ้านเขาสะพายแฉ้ง ตำบลสนามแย้ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า เงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาของกลุ่มอาชีพสตรีแปรรูป ผลิตภัณฑ์กล้วยน้ำว้าบ้านเขาสะพายแฉ้ง คือ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก รากฐานของการดำเนินกิจกรรมกลุ่มคือการมีส่วนร่วมของสมาชิก นำมาซึ่งการร่วมลงทุนในกิจกรรม ร่วมกันเข้ามาช่วยเหลืองานภายในกลุ่มอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญที่สุดคือการร่วมกันคัดเลือกคณะกรรมการบริหาร ที่มีความซื่อสัตย์ และมีความสามารถมาบริหารจนประสบผลกำไรและกระจายผลประโยชน์ไป สู่สมาชิกได้อย่างยุติธรรมและต่อเนื่อง ด้านผู้นำชุมชน ควรเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะ จะต้องมีความคิดริเริ่ม มีความฉลาดและไหวพริบในการแก้ปัญหา มีความ เสียสละ ซื่อสัตย์ มีคุณธรรม มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน เป็นตัวแทนในการร่วมประชุม รับความรู้ต่าง ๆ และนำมาถ่ายทอดให้ประชาชนรับทราบ โดยเฉพาะโครงการสัมมาชีพชุมชนผู้นำชุมชน ที่จะต้องเป็นผู้ทำการสำรวจค้นหาวิทยากรผู้มีความรู้อาชีพเพื่อความรู้ให้กับครัวเรือนที่เข้ารับการอบรม และจะเป็นผู้ที่ต้องคอยกระตุ้น เป็นต้นแบบในด้านการนำหลักสัมมาชีพมาปฏิบัติให้คนในชุมชนได้เห็นเป็นตัวอย่าง และจะต้องประสานงานให้กับกลุ่มมีการประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง และขึ้นไปถึงผลประโยชน์ที่เขาเหล่านั้นจะได้รับ ย่อมมีอิทธิพลต่อการดำเนินกิจกรรมให้สำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรมพัฒนาชุมชน (2562) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน ที่พบว่า ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้นำมีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในวิชาชีพ สามารถถ่ายทอด และสื่อสารให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของวัลลภา เรืองกุล (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการสัมมาชีพชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา ที่พบว่า ด้านผู้นำชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้นำชุมชนมีการประชาสัมพันธ์และชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้า มามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนได้รับการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและแนวทางในการดำเนินโครงการสัมมาชีพชุมชน ทำให้หน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการสัมมาชีพชุมชนให้การสนับสนุนในการขับเคลื่อนโครงการให้ประสบความสำเร็จ และสอดคล้องกับงานวิจัยของลักขมี เสือแป้น (2555) ได้ศึกษาเรื่องความสำเร็จของการพัฒนากลุ่มอาชีพและความเชื่อมโยงกับการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา : กลุ่มอาชีพสตรีแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยน้ำว้าบ้านเขาสะพายแฉ้ง ตำบลสนามแย้ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า เงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาของกลุ่มอาชีพสตรีแปรรูป ผลิตภัณฑ์กล้วยน้ำว้าบ้านเขาสะพายแฉ้ง คือ ด้านคุณลักษณะของผู้นำ ผู้นำกลุ่มเป็นเงื่อนไขสำคัญยิ่งเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานของกลุ่มราบรื่น และก้าวไปถึงจุดหมายของกลุ่มได้ จากผลการศึกษานั้นก็พบเช่นกันว่าการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มประสบความสำเร็จได้ ด้านทุนชุมชน มีผลกระทบต่อปัจจัยในการพัฒนาครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน คือ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติและทุนการเงิน ซึ่งหมู่บ้านควรต้องมีทุนชุมชนที่เข้มแข็งครบทุกด้าน เช่น การมีทุนธรรมชาติ ทุนกายภาพที่ดี การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานหรือวัตถุดิบในการผลิตจะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาชุมชน แต่การที่จะได้มาซึ่ง ทุนชุมชน ต้องอาศัยระยะเวลาตามเงื่อนไขระเบียบ แนวทางปฏิบัติของกองทุนชุมชนแต่ละแห่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรมพัฒนาชุมชน (2562) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มี

ผลกระทบต่อความสำเร็จการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน ที่พบว่า ปัจจัยด้านทุนชุมชน เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยด้านทุนชุมชน ทุนเงินเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก แต่ทุนมนุษย์ก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ทั้งนี้ทุนสังคม ทุนกายภาพ และทุนธรรมชาติก็ควรขับเคลื่อนไปพร้อมกันและสอดคล้องกับงานวิจัยของวัลลภา เรื่องกุล (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการสัมมาชีพชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ที่พบว่า ด้านทุนชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะหมู่บ้านที่ได้รับการรับการสนับสนุนในการดำเนินโครงการสัมมาชีพชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา มีกิจกรรมที่ส่งเสริมอาชีพที่มีความหลากหลาย เป็นการกระตุ้น ให้ประชาชนเกิดความสนใจนอกจากนี้ยังมีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถ สามารถถ่ายทอดความรู้แก่คนในชุมชนได้ ด้านการส่งเสริมอาชีพชุมชน มีผลกระทบต่อปัจจัยในการพัฒนาครัวเรือน สัมมาชีพชุมชนโดยตรงโดยเฉพาะหมู่บ้านที่ไม่มั่นคงความเข้มแข็งในด้านทุนชุมชน โดยในทางปฏิบัติจริงกลุ่ม ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนหลังจากผ่านการอบรมเสร็จ จะยังไม่มีความรู้หรือความเชี่ยวชาญในการดำเนินงาน ซึ่งจะต้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงในการดูแลคอยประกบ ในการส่งเสริมครัวเรือน สัมมาชีพชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การให้คำปรึกษา หาช่องทางการตลาด สนับสนุนอุปกรณ์ และทุนด้านการเงินในการดำเนินงาน โดยเฉพาะหน่วยงานเจ้าภาพหลัก สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรมพัฒนาชุมชน (2562) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน พบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ทุกภาคส่วนจะต้องเป็นที่ปรึกษาที่ดี คอยให้ คำปรึกษายามเกิดปัญหา โดยมีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อ ทำให้ปัญหาต่าง ๆ คลี่คลาย และจะต้องมีการ ติดตามงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้โครงการสำเร็จลุล่วงตาม วัตถุประสงค์ นอกจากนี้ยังมีมุมมองในเรื่องของการ คัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของวัลลภา เรื่องกุล (2561) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการสัมมาชีพชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา พบว่า ข้อเสนอแนะการ ดำเนินโครงการสัมมาชีพชุมชนตามแนวทางปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอรัตนภูมิ จังหวัด สงขลา ที่มีความถี่มากที่สุด คือ ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานให้มากขึ้น และต่อเนื่อง ควรให้ดำเนินโครงการสัมมาชีพ ชุมชนทุกหมู่บ้านและทุกครัวเรือน ควรเป็นโครงการที่มีการต่อยอดและ ต่อเนื่องควรมีการติดตาม ประเมินโครงการอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลักษณ์มี เสือแป้น (2555) ได้ศึกษาเรื่องความสำเร็จของการพัฒนากลุ่มอาชีพและความเชื่อมโยงกับการส่งเสริม เศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา : กลุ่มอาชีพสตรีแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยน้ำว้า บ้านเขาสะพายแฉ่ง ตำบล สนามแย อำเภอนาทม จังหวัดน่าน พบว่า เงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาของกลุ่ม อาชีพสตรีแปรรูป ผลิตภัณฑ์กล้วยน้ำว้าบ้านเขาสะพายแฉ่ง คือ ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ตั้งแต่เมื่อเริ่มจัดตั้งกลุ่ม ปี พ.ศ. 2543 กลุ่มได้รับความร่วมมือ กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาสนับสนุนกลุ่มทั้งด้านงบประมาณ ด้านความรู้ในการบริหารจัดการ การแปรรูป ผลิตภัณฑ์และความรู้เพิ่มเติมอื่น ๆ ให้แก่กลุ่ม จึงทำให้กลุ่มมีการพัฒนาที่ชัดเจนได้รับรางวัลต่าง ๆ ทั้งทางด้านการจัดการ และคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ไม่ว่าจะระดับอำเภอ จังหวัด รวมทั้งได้รับโอกาสให้ เข้าร่วมเป็นตัวแทนในการจัดแสดงสินค้าของหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ถือเป็นปัจจัย เสริมสร้างความสำเร็จของกลุ่ม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชบาไพร ชัยหาเนตร์ และ ภักดี โพธิ์สิงห์ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ภาครัฐควร สนับสนุนในด้านการประสานงานหาแหล่งเงินทุนหมุนเวียนรวมทั้งให้คำแนะนำต่าง ๆ เกี่ยวกับการเข้าถึง

แหล่งเงินทุนเหล่านั้นแก่ประชาชน การศึกษาดูงานเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่ชุมชนได้มากขึ้น ซึ่งหากมีความรู้ความเข้าใจที่ดีแล้วประชาชนก็จะสามารถประยุกต์ใช้กับกิจกรรมสัมมาชีพที่ครัวเรือนดำเนินการอยู่ได้ การส่งเสริมพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนากิจกรรมอย่าง ต่อเนื่องตลอดจนสนับสนุนให้มีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ชุมชนภาครัฐที่ทำหน้าที่รับผิดชอบโครงการต่าง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กรมการพัฒนาชุมชน ควรจัดให้มีโครงการติดตามผลการดำเนินงานของโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นประจำทุกไตรมาส เพื่อเป็นการลงพื้นที่ติดตามผลการดำเนินงานของครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนภายหลังการจากกรอบโครงการเสร็จสิ้นอย่างต่อเนื่อง
2. หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการขับเคลื่อนการดำเนินงานของครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน หรือกลุ่มอาชีพที่เกิดจากการรวมตัวของครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน ในการให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านองค์ความรู้ ด้านการบริหาร ด้านงบประมาณเงินทุน ด้านช่องทางการตลาด เป็นต้น
3. หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมุ่งเน้นกระบวนการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันโดยการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ซึ่งจะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการดำเนินงานที่สำคัญสำหรับโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชนฯ ให้ประสบผลสำเร็จ

ข้อเสนอแนะเชิงบริหารจัดการ

1. เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชน และครัวเรือนสัมมาชีพ ควรมีการร่วมกันจัดทำแผนที่จะดำเนินการต่อในอนาคตและผลในการดำเนินงานครัวเรือนสัมมาชีพที่ผ่านมาประจำแต่ละไตรมาส เพื่อจะได้ทราบ ปัญหา อุปสรรคในการทำงานของครัวเรือนสัมมาชีพและเป็นการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
2. หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานเกษตรอำเภอฯ ควรมีการลงพื้นที่ติดตามและส่งเสริมอาชีพให้กับครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนอย่างจริงจัง ต้องเป็นผู้ที่ให้คำปรึกษาทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้กับครัวเรือนสัมมาชีพในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการหาช่องทางตลาด และด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุน
3. ผู้นำชุมชนกับคนในชุมชนต้องร่วมกันพัฒนาทุนชุมชนให้มีความเข้มแข็งซึ่งทุนชุมชนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน ซึ่งการที่จะทำให้ทุนชุมชนมีความเข้มแข็งจะต้องอาศัยระยะเวลาและแนวทางปฏิบัติของแต่ละพื้นที่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพของครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มาปรับปรุงและเป็นแนวทางการพัฒนาต่อไป
2. ควรศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างหมู่บ้าน ชุมชน ที่มีการดำเนินโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติจนประสบความสำเร็จและหมู่บ้าน ชุมชนที่นำไปปฏิบัติไม่ประสบความสำเร็จ เพื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือไม่สำเร็จในการดำเนินโครงการซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการวางแผนในการดำเนินโครงการ ที่มีลักษณะเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน ให้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้นไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2559). *แผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2560–2564*. กรุงเทพฯ: กองแผนงาน กรมการพัฒนาชุมชน.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2560). *แนวทางการสร้างสัมมาชีพชุมชน ปี 2561*. กรุงเทพฯ: บริษัท บีที เอสเฟรส.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2565). *ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน จปฐ*. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2565, จาก <http://ebmn.cdd.go.th>
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2562). *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน*. กรุงเทพฯ: สถาบันการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.
- คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580)*. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2565, จาก <https://drive.google.com/file/d/1XSBMp8OCsauJqECOB-XZLB91-cRrNsEV/view>
- ชงโค เกตุทิพย์ และโชติ บดีรัฐ. (2562). *แนวทางการดำเนินโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์*. *วารสารวันมโง่งแหวก พุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(1), 39-49.
- ชบาไพร ชัยหาเนตร์ และภักดี โพธิ์สิงห์. (2563). *ความสำเร็จในการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน*. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 11(1), 48-56.
- ลักขมี เสือแป้น. (2555). *ความสำเร็จของการพัฒนากลุ่มอาชีพและความเชื่อมโยงกับการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา: กลุ่มอาชีพสตรีแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยน้ำว้าบ้านเขาสะพายแร่ ตำบลสนามแย อำเภอนาทม จังหวัดกาญจนบุรี*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- วัลลภา เรืองกุล. (2561). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการสัมมาชีพชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560–2564*. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2565, จาก https://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504–2509*. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2565, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3776
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุบลราชธานี. (2564). *โครงการสร้างความมั่นคงด้านอาชีพและรายได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://ubon.cdd.go.th/wp-content/uploads/sites/77/2021/07/>
- Credit Suisse. (2018). *Global Wealth Databook Report 2018*. Retrieved 25 December 2022, From <https://www.credit-suisse.com/about-us/en/reports-research/global-wealth-report.html>

ชุมชนแห่งความสุข: การเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างชุมชนแห่งความสุข กรณีศึกษา
ชุมชนบ้านวังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี
Happy Community: A Study of Community Learning Processes to
Create a Happy community, Case Study of Ban Wang Or Community,
Hua Don Subdistrict, Khueang Nai District, Ubon Ratchathani Province

สิริวรรณ เลิศสกุลรุ่งเรือง

Siriwaranya Lertsakulrungruang

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Public Administration Program, Faculty of Humanity and Social Science,

Ubon Ratchathani Rajabhat University

ksiri789@gmail.com

Received: April 24, 2024

Revised: July 16, 2024

Accepted: August 1, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สภาพและบริบทชุมชนป่าดงใหญ่บ้านวังอ้อ 2) ศึกษากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างชุมชนแห่งความสุขบ้านวังอ้อ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีขอบเขตการดำเนินการวิจัยตามลำดับ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนชาวบ้านวังอ้อ จำนวน 286 คน จากสูตรของ ทาโร ยามาเน่ และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดกลุ่มเนื้อหา และการอธิบายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนบ้านวังอ้อ เป็นชุมชนดั้งเดิม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2478 มีพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่น่าสนใจคือป่าดงใหญ่วังอ้อ เป็นชุมชนที่มีทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ตั้งอยู่ในพื้นที่ติดกับลำเซบายที่หล่อเลี้ยงชุมชน มีทรัพยากรป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยป่าดงใหญ่วังอ้อที่เปรียบเสมือนซูเปอร์มาเก็ตของชุมชน มีสถาบันศาสนาที่ทำหน้าที่หล่อหลอมรวมจิตใจเป็นที่พึ่งยึดเหนี่ยวของชุมชน คือ ศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีรจารย์ ป่าดงใหญ่วังอ้อ มีกลุ่มเครือข่ายบวรคุณธรรม ชุมชนบ้านวังอ้อ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น มีวัฒนธรรมประเพณีตามหลักฮีดคองภาคอีสาน เป็นปัจจัยที่ทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข 2) กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างชุมชนแห่งความสุข พบว่า ด้านทรัพยากรธรรมชาติ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และด้านวัฒนธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะควรสร้างกิจกรรมให้เกิดการมีส่วนร่วมอยู่เป็นนิตยและสร้างฐานกำลังคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาเรียนรู้กิจกรรมและงานของชุมชน เพื่อเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่จะสานต่ออนาคตของชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: ชุมชนแห่งความสุข การเรียนรู้ ป่าดงใหญ่วังอ้อ

Abstract

This research aimed to 1) analyze the conditions and context of the Dong Yai Forest Community of Ban Wang-or, and 2) study the level of learning of the community to create a happy community of Ban Wang-or. The work was a mixed-method research. The samples were 286 villagers of Ban Wang-or using Taro Yamane's formula, and interviews were conducted with 12 experts using purposive sampling. Data were analyzed using percentages, mean, and standard deviations, content grouping, and descriptive explanations.

The research results found that 1) Wang-or community is the original community established in 1935. It has an interesting natural resource and environment area, namely Dong Yai Wang-or forest. It is a community with diverse social and cultural resources. It is located close to Lam Se Bai that supports the community. It has abundant forest resources, which is like a supermarket for the community. There are religious sites that are combining bonds of the community. There are networks of Borworn Khunnatham, Wang-or community, community enterprise groups, savings groups, etc. There are cultures and traditions unique to the northeastern region. These factors make the community live together happily. 2) Regarding the learning process of the community to create a happy community, it was found that overall, natural resources were at a high level, and culture was overall at a high level. The recommendations were as follows. Activities should be created to encourage regular participation and a base should be created for a new generation to come and learn about community activities to ensure that a new generation would continue the future of the community.

Keywords: community of happiness, Learning, Dongyaiwang-or Forest

บทนำ

การดำรงชีวิตของมนุษย์ตั้งอยู่บนพื้นฐานความทุกข์และความสุข โดยเฉพาะความสุขนั้นเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาให้เกิดขึ้นกับตัวเองทุกคน ซึ่งสามารถทำให้เกิดขึ้นได้ในหลายวิธีการ ณ ระดับสังคม ระดับความสุขที่สูงขึ้นของประชาชนสามารถเกิดขึ้นได้จากนโยบายที่มุ่งเน้นให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี การส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีในการทำงานทั้งจากภาครัฐและเอกชน รวมทั้งการส่งเสริมมาตรฐานการครองชีพของประชาชน เป็นต้น ประชาชนที่มีความสุขความสบายใจจะมีความได้เปรียบหลายอย่าง เมื่อเทียบกับผู้ที่มีความทุกข์ คือ ประชาชนที่มีความสุขสร้างทุนทางสังคมได้มากกว่า ทำงานหนักกว่า มีสุขภาพที่ดีกว่า และพึ่งตนเองได้มากกว่า (Lyubomirsky, King, & Diener. 2005) ทั้งนี้ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ร่วมกับกรมสุขภาพจิตดำเนินการสำรวจสุขภาพจิต (ความสุข) ของคนไทย ไตรมาสที่ 3 ด้วยแบบสำรวจสุขภาพจิต (ความสุข) คนไทย ตามองค์ประกอบหลักของสุขภาพจิต ได้ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้สึกที่ดี ด้านการมี

ความรู้สึกที่ไม่ดี ด้านสมรรถภาพจิตใจ ด้านคุณภาพของจิตใจ และด้านปัจจัยสนับสนุน พบว่า องค์ประกอบที่อ่อนแอที่สุด คือ สมรรถภาพของจิตใจ (ร้อยละ 57.60) เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และการจัดการปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559)

ปัญหาเชิงนโยบายอย่างหนึ่งคือ แม้ว่าทางราชการไทยได้มีการกำหนดแผนประเทศที่มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับการอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชน มีการจัดทำตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องมาแล้วบ้าง แต่ก็ยังไม่เกิดผลมากนักในทางปฏิบัติ รวมทั้งขาดความต่อเนื่อง และการให้ความสำคัญที่จะประกาศใช้เป็นนโยบายระดับชาติ และกำหนดให้มีการดำเนินการอย่างจริงจังในส่วนของการดำเนินนโยบายที่ส่งเสริมการกินดีอยู่ดีบางอย่างของรัฐบาลก็นำมาซึ่งปัญหาที่ยุ่ยากที่ต้องตาแก้ไขกันเป็นเวลานานและไม่ก่อให้เกิดความสุขที่แท้จริงอย่างยั่งยืนได้ (ชลิดา ธีรานุพัฒนา และกัลยาณี เสนาสุ, 2565) โดยแท้จริงแล้วความสุขภายในใจของแต่ละคนมักได้รับผลกระทบมาจากปัจจัยภายนอก องค์ประกอบของความอยู่เย็นเป็นสุข ซึ่งประกอบไปด้วย (1) ความสุขภายนอก คือ ความสุขที่มักสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันและปัจจัยทางสิ่งต่าง ๆ แบ่งออกได้เป็น การมีปัจจัยสี่พอเพียง มีความมั่นคงในชีวิต ครอบครัวอบอุ่น การมีชุมชนเข้มแข็ง และ (2) ความสุขภายใน คือ ความสุขที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ไม่ได้ขึ้นกับการมีหรือไม่มีปัจจัยภายนอกโดยตรง ความสุขภายในมักเป็นในระดับจิตและปัญญา แบ่งออกเป็นความสุขจากการมีอิสรภาพ ความภาคภูมิใจ การเข้าถึงหลักศาสนา (ศีล) ความสงบ (สมาธิ) ความไม่ยึดมั่น (ปัญญา) ความสุขภายใน ซึ่งส่วนใหญ่สามารถเรียนรู้และเกิดขึ้นได้เฉพาะตน แต่จำเป็นต้องอาศัยกลไกการสนับสนุนจากระบบสังคม ในส่วนขององค์ประกอบของ “ชุมชนแห่งความสุข” หรือชุมชนที่มีภาวะ “ความอยู่เย็นเป็นสุข” ต้องเป็นสภาวะที่คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพทั้งจิต กาย ปัญญา ที่เชื่อมโยงกับ (1) เศรษฐกิจ (2) สังคม (3) การศึกษา และ (4) สิ่งแวดล้อม อย่างเป็นองค์รวมและสัมพันธ์กันได้อย่างดี ถูกต้องดีงามนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนกับคนและระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ความสุขอาจเกิดจากการบูรณาการความเป็นอยู่ที่ดีทั้งสี่ด้านเข้าด้วยกัน ได้แก่ ด้านแรก คือ ทางกาย รวมถึงสุขภาพอนามัยความพอเพียงทางเศรษฐกิจและระบบนิเวศที่ดี ด้านที่สอง ทางจิตใจ การมีความเครียดน้อย ความมีสติและสุขภาพจิตดี ด้านที่สาม ทางสังคม การอยู่ร่วมกันด้วยดีทั้งในครอบครัวในชุมชน และด้านที่สี่ ทางจิตวิญญาณ ความเมตตา สัมมาทิฐิและเอาตนเป็นศูนย์กลางให้น้อยลง (รุ่งรัตน์ หัตถกรรม และคณะ, 2560)

ในสภาวะการณ์ปัจจุบันปัญหาที่สำคัญที่กระทบกับความสุขของประชาชน ซึ่งเป็นผลกระทบทางลบจากการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโควิด-19 เกิดปัญหาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะคนยากจนที่ต้องทำงานหาเลี้ยงชีพเป็นรายวัน ซึ่งคนเหล่านี้จะต้องตกงานสูญเสียรายได้ ข้าราชการคนยากจนเหล่านี้ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางด้านสาธารณสุขได้เท่ากับคนที่ฐานะ ส่งผลถึงปัญหาอื่น ๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสุขภาพจิต เสื่อมโทรม เกิดโรคประสาทโรคจิต ปัญหาสุขภาพกาย ปัญหาความไม่สมดุลของภาคเศรษฐกิจ ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ คนจนส่วนใหญ่อาศัยในชนบทประกอบอาชีพหลักทางการเกษตร ปัญหาเศรษฐกิจของชุมชน จะส่งผลกระทบต่อคนในชุมชน/สังคม เกิดการอพยพย้ายถิ่นเข้าสู่เมือง เกิดการบุกรุกป่าสงวน มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยในการผลิตอย่างฟุ่มเฟือย ขาดการวางแผนที่ดีจนเกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ธนพล สราญจิตร, 2559) การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำรงชีวิตของประชาชนและใช้ชีวิตตามแนวทางการความปกติใหม่ (New Normal) เช่น การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ และนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตกันมาก การปรากฏคำว่า Next Normal หรือความปกติถัดไปบ่งบอกถึง การใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ของคนทุกวัยอันเป็นผลสืบเนื่องจากการได้ปรับตัวกับสถานการณ์โควิด-19 เพื่อความอยู่รอดจนเกิดเป็นความคุ้นชินทั้งวิธีคิด วิธีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร และวิธีปฏิบัติ (เสกสันต์ พันธุ์บุญมี, 2565)

หมู่บ้านวังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี เป็นชุมชนที่เกิดจากการขยายตัวของชุมชนบ้านแหม เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2478 ชาวบ้านออกสำรวจหาที่ทำมาหากินและล่าสัตว์เป็นอาหาร เมื่อพบทำเลอันเหมาะสมจึงอพยพบ้านเรือนจากบ้านแหมมาตั้งหมู่บ้านใหม่บนที่ราบลุ่มติดลำน้ำเซบาย ลำน้ำสาขาหนึ่งของแม่น้ำมูล ในอดีตนั้นมีต้นอ้อขึ้นเยอะมาก ท่านเจ้าคุณราชมนูฯ จึงได้แนะนำให้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้านวังอ้อ แต่เดิมชาวบ้าน มีการเก็บผัก ล่าสัตว์ในป่าดงใหญ่ ซึ่งเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีพืชพันธุ์หลากหลาย รวมถึงสมุนไพรหลายร้อยชนิด และชาวบ้านจำนวนมากประกอบอาชีพเผาถ่าน โดยตัดไม้ในป่าดงใหญ่ และชุดหลุมทำเป็นเตาเผาถ่านอยู่ในป่า ซึ่งหากตอนนั้นเข้าป่าไปจะเห็นควันเต็มป่าไปหมด มีเตาเผาถ่านกว่า 200 เตา ชื่อเสียงเลื่องลือไปทั่วอำเภอเขื่องในว่าเป็นหมู่บ้านที่เผาถ่านมาก และยังมีชาวบ้านไม่น้อยที่รับจ้างตัดไม้ขนาดเล็กเพื่อใช้สำหรับทำรั้ว ทำเสา ให้กับผู้ที่สั่งซื้อ และมีกลุ่มนายทุนเข้ามาตัดไม้ขนาดใหญ่ออกไปจากป่า ทำให้ป่าดงใหญ่เกิดความเสื่อมโทรม สัตว์ป่าหลายชนิดสูญพันธุ์ ต่อมาจึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนเพื่ออนุรักษ์ดูแลรักษาป่าดงใหญ่ไม่ให้เสื่อมสภาพไปจากการถูกทำลาย (กาญจนา ทองทั่ว และคณะ, 2546) ปัจจุบันชุมชนป่าดงใหญ่บ้านวังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี มีจำนวนประชากร จำนวน 991 คน 290 ครัวเรือน เป็นชุมชนที่มีทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ตั้งอยู่ในพื้นที่ติดกับลำเซบายที่หล่อเลี้ยงชุมชนมีทรัพยากรป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยป่าดงใหญ่วังอ้อที่เปรียบเสมือนซูปเปอร์มาร์เก็ตของชุมชน ประกอบกับชุมชนมีสถาบันศาสนาที่ทำหน้าที่หล่อหลอมรวมจิตใจเป็นที่พึ่งยึดเหนี่ยวของชุมชน คือ ศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ป่าดงใหญ่วังอ้อ มีกลุ่มเครือข่าย บวรคุณธรรม ชุมชนบ้านวังอ้อ ตำบลหัวดอน ที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนชุมชนให้เป็นชุมชนบวรคุณธรรม แต่ถึงกระนั้นเนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ระลอกที่ผ่านมา ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนทุกภาคส่วนทุกอย่างเกิดการหยุดชะงัก เศรษฐกิจชุมชนเกิดการชะลอตัว ปัญหาการว่างงาน การเดินทางเข้าเมืองเพื่อหางานทำเพราะพืชผลทางการเกษตรราคาตกต่ำ แต่ในขณะเดียวกันการดำรงชีวิตของชุมชนก็ยังคงต้องดำเนินต่อไป และจะอย่างไรให้ชุมชนป่าดงใหญ่บ้านวังอ้อได้เกิดกระบวนการเรียนรู้สู่ภาวะการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และวางแผนรองรับสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตกับชุมชนโดยหาแนวทางร่วมกันในการรังสรรค์ชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งความสุข

ดังนั้น จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการเรียนรู้ชุมชนแห่งความสุขของชุมชนป่าดงใหญ่บ้านวังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ตามองค์ประกอบของการเป็นชุมชนแห่งความสุขโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และหาแนวทางพัฒนากระบวนการเรียนรู้ชุมชนเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างชุมชนสู่การให้เป็นชุมชนแห่งความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

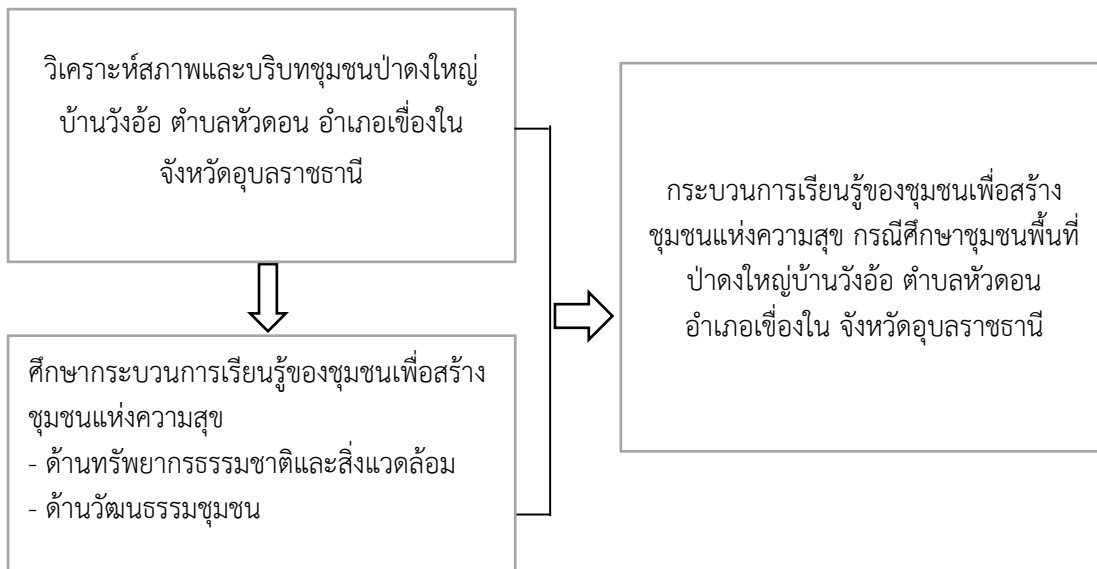
1. เพื่อวิเคราะห์สภาพและบริบทชุมชนป่าดงใหญ่บ้านวังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาระดับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างชุมชนแห่งความสุข กรณีศึกษาชุมชนพื้นที่ป่าดงใหญ่บ้านวังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ที่ผู้วิจัยมุ่งเน้นวิเคราะห์สภาพและบริบทชุมชนตามองค์ประกอบการเป็นชุมชนแห่งความสุขตามแนวคิดของ Lyubomirsky, King, & Diener. (2005) แนวคิดความสุขและประโยชน์สุขของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2557) แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะในที่อยู่อาศัยของ Krieger and

ชุมชนแห่งความสุข: การเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างชุมชนแห่งความสุข กรณีศึกษาชุมชนบ้านวังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอลำดวน จังหวัดอุบลราชธานี
 สุสิริวรรณ เลิศสกุลรุ่งเรือง

Higgins (2002) ; Evans, Wells and Moch, 2003) องค์ประกอบความสุขในบริบทชุมชนทั้งในระดับนานาชาติและในระดับประเทศไทยอันประกอบด้วย ความสุขมวลรวมประชาชาติ (Gross National Happiness) ตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข (Green and Happiness Index) และความสุขมวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Happiness) สามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมประกอบด้วยแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้
แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะ

“สุขภาวะ (Well-being)” มักมีการเรียกใช้ในคำที่แตกต่างกัน เช่น ความอยู่ดีมีสุข ความผาสุก Wellness หรือการมีสุขภาพที่ดี ซึ่งทางองค์การอนามัยโลก (World Health Organization, WHO) ได้นิยาม “สุขภาวะ” ว่าหมายถึง ภาวะที่สมบูรณ์ทั้งกาย จิตใจ สังคม และปัญญา เชื่อมโยงเป็นองค์รวมอย่างสมดุล เช่นเดียวกับความหมายของ “สุขภาพ” ในมาตรา 3 ในพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 สำหรับนิยามของคำว่า “สุขภาวะ” สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้นิยามว่าเป็น การมีสุขภาพที่ดีทั้งกายและใจ ครอบครัวยุบอุ่น อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีความรู้ มีรายได้เพียงพอ รวมถึงการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ นอกจากนี้ยังมีคำนิยามสุขภาวะ จากการศึกษาวิจัยโดย บัณฑิตพรหมพักพิง (2549) ว่าเป็นภาวะที่เกิดจากความพึงพอใจในการดำเนินชีวิต และเกิดจากเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดี เช่น การมีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม

แนวคิดสุขภาวะของออตัมส์

นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ระบุว่า สุขภาวะเป็นความเข้มแข็งที่บุคคลใช้จัดการกับภาวะความเครียด โดยคนที่มีความสุขจะมีสุขภาพที่ดี ซึ่งโมเดลสุขภาวะของออตัมส์ เป็นโมเดลทรงกรวย ด้านบนสุดของกรวย หมายถึงการมีสุขภาพที่ดี และด้านล่างสุดคือการมีสุขภาพที่ไม่ดีหรือความเจ็บป่วย ซึ่งโมเดลสุขภาวะ

ของอดัมส์ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย การมีสุขภาพที่ดี 2) ด้านจิตวิญญาณ การมีเป้าหมายในชีวิต มีที่ยึดเหนี่ยวทางใจ 3) ด้านปัญญาและการรู้คิด มีกระบวนการแก้ปัญหาที่เหมาะสม 4) ด้านสังคมยอมรับ เข้าใจและช่วยเหลือสนับสนุนผู้อื่น 5) ด้านอารมณ์ การจัดการอารมณ์ทั้งบวกและลบได้ดี และ 6) ด้านจิตใจ เชื่อมมั่นในตนเอง มองโลกในแง่ดี โดยทั้ง 6 ด้าน จะสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าสุขภาพด้านใดด้านหนึ่งเพิ่ม ด้านอื่น ๆ ก็จะเพิ่มขึ้นด้วย (Smith, 2019)

แนวคิดสุขภาพแบบองค์รวมแนวพุทธพระพรหมคุณาภรณ์

สุขภาพเป็นสมมูลของชีวิตแบบองค์รวม จากการพัฒนาตนตามหลักภavana 4 ได้แก่ 1) กายภavana การพัฒนากายให้รู้จักติดต่อกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพให้เกิดคุณค่าสูงสุด 2) ศีลภavana การพัฒนาพฤติกรรม ด้านกายและวาจา ให้เหมาะสมในสังคม 3) จิตภavana การพัฒนาจิตใจให้มีจิตสมบูรณ์และมีชีวิตที่มีคุณภาพ และ 4) ปัญญาภavana การพัฒนาบุคคลให้รู้จักคิด ไตร่ตรอง และใช้วิจารณ์ญาณ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2557)

ดังนั้น เห็นได้ว่าการมี “สุขภาพ” จะประกอบด้วยหลายส่วนที่รวมกันอย่างสมดุล มิใช่เพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น โดยจากการวิจัยของ อัจศรา ประเสริฐสิน ทัชชา สุริโย และปพน ญัฐเมธาวิณ (2561) ได้สรุปนิยามของสุขภาพ หมายถึง ภาวะที่บุคคลแสดงออกอย่างเหมาะสม ทำงานเต็มประสิทธิภาพ ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม มีความสุขไม่ว่าจากภายในหรือภายนอก มีคุณภาพชีวิต มองโลกในแง่ดี พึงพอใจในชีวิต สมบูรณ์ทางกาย ใจ อารมณ์ ปัญญา และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ McCumiskey (2019) ได้กล่าวถึงสุขภาพว่า ประกอบด้วยหลายมิติที่สัมพันธ์กันเหมือนวงล้อ โดยในแต่ละมิติของแต่ละแนวคิดสุขภาพก็จะแตกต่างกันไปแต่อย่างไรก็ตามในแต่ละมิติจะสัมพันธ์กันเป็นวงล้อสุขภาพ (The well-being wheel) ถ้าส่วนใดส่วนหนึ่งขาดสมดุลไป จะส่งผลให้มีสุขภาพไม่ดี อย่างไรก็ตามถ้าสุขภาพในมิติใดมิติหนึ่งเพิ่มขึ้นจะดึงสุขภาพโดยรวมให้เพิ่มขึ้นด้วย ถ้าสุขภาพมิติใดมิติหนึ่งลดลง สุขภาพโดยรวมก็จะลดลงเช่นกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังต่อไปนี้

การวิจัยระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อวิเคราะห์สภาพและบริบทชุมชนป่าดงใหญ่บ้านวังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ด้านทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ และด้านวัฒนธรรมประเพณี โดยศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Expertise) จำนวน 12 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sample) ได้แก่ ผู้นำชุมชน 2 คน ตัวแทนสมาชิกชุมชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสี่ปี จำนวน 4 คน ประชาชนชาวบ้านจำนวน 2 คน พระสงฆ์ 1 รูป ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐจำนวน 3 คน เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการพรรณนา (Descriptive)

การวิจัยระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ชุมชนแห่งความสุขของชุมชนป่าดงใหญ่บ้านวังอ้อ ผู้วิจัยทำการศึกษากระบวนการเรียนรู้ชุมชนแห่งความสุขของชุมชนป่าดงใหญ่บ้านวังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ด้านทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ ด้านวัฒนธรรม โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง ชาวบ้านวังอ้อ จำนวน 286 คน จากประชากรจำนวน 991

จากสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) และการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ชุมชนแห่งความสุขของชุมชนป่าดงใหญ่บ้านวังอ้อ ตามองค์ประกอบของการเป็นชุมชนแห่งความสุขด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา จังหวัดที่อยู่อาศัย สถานภาพสมรส รายได้ สถานภาพการทำงาน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างชุมชนแห่งความสุข ด้านทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ และด้านวัฒนธรรมชุมชน ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถามหากมีความคิดเห็นนอกเหนือจากคำถามหรือคำตอบจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า ในบริบทดั้งเดิมชุมชนบ้านวังอ้อ เป็นชุมชนที่เกิดจากการขยายตัวของชุมชนบ้านแหม เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2478 ชาวบ้านออกสำรวจหาที่ทำมาหากินและล่าสัตว์เป็นอาหาร เมื่อพบทำเลอันเหมาะสมจึงอพยพบ้านเรือนจากบ้านแหมมาตั้งหมู่บ้านใหม่ที่ราบลุ่มติดลำน้ำเซบาย โดยเป็นลำน้ำสาขาหนึ่งของแม่น้ำมูล ซึ่งในอดีตนั้นมีต้นอ้อขึ้นเยอะมาก จึงเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านว่าบ้านวังอ้อ แต่เดิมชาวบ้าน มีการเก็บผัก ล่าสัตว์ในป่าดงใหญ่ ซึ่งเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีพืชพันธุ์หลากหลาย รวมถึงสมุนไพรหลายร้อยชนิด และชาวบ้านจำนวนมากประกอบอาชีพเผาถ่าน โดยตัดไม้ในป่าดงใหญ่ และชุดหลุมทำเป็นเตาเผาถ่านซึ่งมี ชื่อเสียงเลื่องลือไปทั่วอำเภอเขื่องในว่าเป็นหมู่บ้านที่เผาถ่านมาก และมีกลุ่มนายทุนเข้ามาตัดไม้ขนาดใหญ่ออกไปจากป่า ทำให้ป่าดงใหญ่เกิดความเสื่อมโทรม สัตว์ป่าหลายชนิดสูญพันธุ์

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ ในบริบทแวดล้อมใหม่ของชุมชนบ้านวังอ้อในปัจจุบัน ชุมชนได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน เพื่ออนุรักษ์และรักษาป่าดงใหญ่ไม่ให้เสื่อมสภาพไปจากการถูกทำลาย ปัจจุบันป่าดงใหญ่วังอ้อมีความอุดมสมบูรณ์และสวยงาม ได้รับการดูแลและอนุรักษ์จากคนในชุมชนเป็นอย่างดี พื้นที่ป่าชุมชนติดกับลำเซบาย เป็นลำน้ำที่มีทิวทัศน์สวยงาม มีน้ำตลอดทั้งปี ภายในป่าชุมชนชนมีไถ่ป่า กระรอก กระแต นกนานาชนิด รวมทั้งพืชสมุนไพร ต้นไม้ใหญ่มากมาย บางช่วงฤดูกาลที่เห็ดหรือหน่อไม้มีมากก็จะมีคนเข้ามาเก็บของป่าเพื่อไปบริโภคและจำหน่ายเพิ่มมากขึ้นทุกปี มีนักท่องเที่ยวทั้งคนในตำบลและบุคคลภายนอกเข้ามาท่องเที่ยวอยู่ตลอดทั้งปี ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีความสุขโดยได้อาศัยป่าดงใหญ่วังอ้อเป็นคลังยาและคลังอาหารของชุมชน มีผู้นำทางจิตวิญญาณของชุมชนที่สำคัญ คือ พระพิพัฒน์ วชิโรภาส ที่ปรึกษาปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการศูนย์พุทธธรรม สมเด็จพระมหาธีรราชจารย์ ป่าดงใหญ่วังอ้อ นอกจากนี้ชุมชนยังมีการดำเนินกิจกรรมโดยอาศัยกลไกความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เช่น การเป็นชุมชนพื้นที่ต้นแบบการจัดการน้ำหมู่บ้านการสร้างแก้มลิง (หลุมขมครกตามรอยพ่อ) พื้นที่กักเก็บน้ำ ขุดคลองไส้ไก่ เพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วม น้ำแล้ง และสร้างแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อใช้ประโยชน์ในพื้นที่ การปลูกหญ้าแฝก ปลูกป่า ปลูกสมุนไพร ปลูกไผ่ขางหม่น ถนนอุโมงค์ไฟสำหรับเดิน วิ่ง ออกกำลังกาย เต่าอบสมุนไพร ลานจำหน่ายสินค้า ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐร่วมปลูกไม้พื้นถิ่น สมุนไพรพื้นถิ่น และไม้ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ตามหลักกิจกรรมธรรมชาติ และแนวทางของ

กรมการพัฒนาชุมชน ในพื้นที่แปลงโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา พช.” บ้านวังอ้อ หมู่ที่ 9 ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

ด้านวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ชุมชนบ้านวังอ้อมีความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมตามแบบสังคม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั่วไป คือ การยึดถือฮีตสิบสองคองสิบสี่ เป็นประเพณีปฏิบัติในการใช้ชีวิต และการผสมความเป็นสมัยใหม่ตามสมัยนิยมและการเปลี่ยนแปลงเข้ามาในระบบความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม เข้ามาในชุมชน ทำให้รูปแบบความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมของชุมชนจึงเป็นแบบผสม คือ รูปแบบที่มีมาแต่เดิม และรูปแบบสมัยใหม่ผสมผสานเข้าด้วยกัน รูปแบบที่มีมาแต่เดิม คือ ฮีตสิบสองคองสิบสี่ที่ในปัจจุบัน ชาวบ้านยังคงนับถือปฏิบัติอยู่ แต่มีประเพณี พิธีกรรมบางอย่างที่ชาวบ้านไม่ปฏิบัติแล้ว เช่น บุญบั้งไฟ เป็นต้น เหตุที่ชาวบ้านเลิกปฏิบัติอาจเนื่องจากการจัดงานบุญบั้งไฟอันตราย ประกอบกับชาวบ้านไม่ได้หวัง กับสภาพพื้นที่ จะนำน้ำมาใช้ในการเกษตร เพราะชาวบ้านส่วนมากไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนประเพณี กิจกรรมงานบุญสำคัญที่ชาวบ้านยังคงทำอยู่นั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นแบบประยุกต์ให้ เข้ากับสมัยใหม่มากขึ้น เช่น การจัดงานบุญต่าง ๆ ส่วนมากจะมีการว่าจ้างหมอลำ หรือวงดนตรีมาแสดง ในงาน ให้มีความครึกครื้น และดึงดูดความสนใจให้มีความร่วมงานและถือเป็นการปรับตัว เพื่อให้ประเพณี พฤติกรรม และวัฒนธรรมสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้

รูปแบบสมัยใหม่ คือ ความเชื่อตามแบบสมัยสังคม เช่น เชื่อในวิทยาศาสตร์มากขึ้น การใช้ชีวิตใน สังคมเป็นแบบชุมชนเมืองที่เริ่มอยู่แบบส่วนตัวมากขึ้น ไม่ค่อยได้มีกิจกรรมทางสังคมกับกลุ่มเพื่อนบ้าน มากนัก รูปแบบการพักผ่อนหย่อนใจเปลี่ยนไปเป็นการเที่ยวห้างสรรพสินค้าในเมือง ประเพณีที่จัดเพิ่มเข้ามา จากรูปแบบที่มีมาแต่เดิม เช่น งานวันขึ้นปีใหม่ ที่มีการจัดฉลองตามแบบสากลนิยม แต่มีการปรับเปลี่ยนให้ เข้ากับสังคมหมู่บ้านด้วยเช่นกัน คือมีการทำบุญตักบาตรในช่วงเช้า ก่อนมีการเฉลิมฉลองเกิดขึ้น เป็นต้น สามารถสรุปประเพณีที่ยังมีการนับถือปฏิบัติ ที่เรียกว่า “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” ที่กำหนดการปฏิบัติตนใน แต่ละเดือน เป็นจารีตครรลองของชาวบ้านมาตั้งแต่อดีตและยังมีความเชื่อประจำถิ่นในการควบคุมวิถีการ ปฏิบัติตนของหมู่บ้าน

2) ระดับการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างชุมชนแห่งความสุข กรณีศึกษาชุมชนพื้นที่ป่าดงใหญ่ บ้านวังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเรียนรู้ของ ชุมชนบ้านวังอ้อ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} 3.92 S.D = 0.76) เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า การให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.20 S.D = 0.77) รองลงมาได้แก่ ชุมชนมีกระบวนการประชุมเพื่อนำเสนอเรื่องต่าง ๆ ที่มีความจำเป็น ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ระดับมาก (\bar{X} =4.14 , S.D = 0.70) และข้อที่มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุดคือชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้ในการประเมินผลการดำเนินงานของกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมหรือโครงการ อยู่ในระดับมาก (\bar{X} =3.51, S.D = 0.78) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเรียนรู้ชุมชนแห่งความสุขของชุมชนบ้านวังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอลำดวน จังหวัดอุบลราชธานีด้านทรัพยากรธรรมชาติ

การเรียนรู้ชุมชนแห่งความสุขด้านทรัพยากรธรรมชาติ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. ชุมชนมีกระบวนการประชุมเพื่อนำเสนอเรื่องต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.14	0.70	มาก
2. ร่วมคิดและช่วยเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน	4.10	0.82	มาก
3. ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานอื่น ๆ	4.20	0.77	มากที่สุด
4. มีการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.72	0.81	มาก
5. มีกิจกรรมการเรียนรู้ควบคู่ด้วยวิถีปฏิบัติเกี่ยวกับการทำกิจกรรมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.70	0.70	มาก
6. มีกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ในชุมชนเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.84	0.91	มาก
7. ชุมชนมีการสร้างความเข้าใจเรียนรู้ร่วมกันในการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.09	0.66	มาก
8. ชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้ในการประเมินผลการดำเนินงานของกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมหรือโครงการ	3.51	0.78	มาก
รวม	3.92	0.76	มาก

ด้านวัฒนธรรมประเพณี โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.02 S.D. =0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ชุมชนมีการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ทั้งในชีวิตประจำวัน และที่ก่อให้เกิดคุณค่าหรือมูลค่าทางวัฒนธรรม เช่น คำสอนทางศาสนา คติโบราณที่สอดแทรกในประเพณีนั้น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.64, S.D. =0.84) รองลงมาได้แก่ ชุมชนมีการอบรม ส่งเสริม และถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรมผ่านการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ (\bar{X} = 4.52, S.D. =0.66) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ชุมชนมีกระบวนการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมความรู้ทางวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์หรือสืบทอดอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.45, S.D. =0.52) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเรียนรู้ชุมชนแห่งความสุขของชุมชนบ้านวังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอเมืองใน จังหวัดอุบลราชธานี ด้านวัฒนธรรมประเพณี

การเรียนรู้ของชุมชนด้านวัฒนธรรมประเพณี	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. ชุมชนมีการจำแนกแยกกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านที่มีภูมิรู้ทางวัฒนธรรม มีผู้สืบทอด ผู้เรียนรู้ในด้านต่าง ๆ	4.05	0.50	มาก
2. ชุมชนมีการจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรม	3.56	0.42	มาก
3. ชุมชนมีกระบวนการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมความรู้ทางวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์หรือสืบทอด	3.45	0.52	มาก
4. ชุมชนมีการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ทางวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เอกสาร แผ่นพับ ภาพถ่าย เว็บไซต์ เวปเพจ เป็นต้น	3.53	0.71	มาก
5. ชุมชนมีการอบรม ส่งเสริม และถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรมผ่านการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ	4.52	0.66	มากที่สุด
6. ชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมกับชุมชนอื่นหรือผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น การสาธิต การจัดนิทรรศการ หรือการถ่ายทอดออนไลน์	4.44	0.78	มาก
7. ชุมชนมีการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ทั้งในชีวิตประจำวัน และที่ก่อให้เกิดคุณค่าหรือมูลค่าทางวัฒนธรรม เช่น คำสอนทางศาสนา คติโบราณที่สอดแทรกในประเพณีนั้น ๆ	4.64	0.84	มากที่สุด
รวม	4.02	0.63	มาก

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านวังอ้อ ดั้งเดิมดำรงชีวิตอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ อาศัยความอุดมสมบูรณ์ของป่า พืชพรรณธัญญาหารและสัตว์ป่า ในพื้นที่ป่าดงใหญ่วังอ้อ แต่ขาดการอนุรักษ์บำรุงรักษาป่าไม้ ทำการตัดไม้ทำลายป่า ทำลายพื้นที่ทำมาหากินในการดำรงชีพ พอมาในยุคหลังจึงได้หันมาฟื้นฟูและพัฒนาป่าดงใหญ่วังอ้อให้เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน วัด และโรงเรียนตามหลัก “บวร” ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐานและดำรงชีวิตอยู่ในวิถีตามฮีตคองประเพณีอีสาน ที่เป็นเช่นนี้นั้นอาจเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการปรับตัวของชุมชนดังกล่าวเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในอดีต และที่สำคัญคือชุมชนมีความตื่นตัว เรียนรู้ และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการทำกิจกรรมชุมชนต่าง ๆ ชุมชนมีความเข้มแข็งขึ้นด้วยเสริมพลังอำนาจของชุมชนและจากหน่วยงานภาครัฐ สอดคล้องกับมังขวัญ คงเจริญ และ อาชญญา รัตนอุบล (2554) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า เสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้ มี 9 องค์ประกอบ คือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติในชุมชน ระบบคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และกระบวนการถ่ายทอดเรียนรู้ของชุมชน การพัฒนาระบบเศรษฐกิจเพื่อการพึ่งตนเอง ระบบการเรียนรู้โดยมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแกนกลาง การพัฒนาอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อวิถีชีวิตระบบทุนของชุมชนที่มีรูปแบบและวิธีการทางวัฒนธรรม ความเสมอภาคความยุติธรรมในการจัดการของชุมชน และ การสร้าง

หลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิตร่วมกัน และสอดคล้องกับพระครูสุนทรวัชรการ (อำพลพโล) (2560) ได้ศึกษาชุมชนแห่งความสุขแนวพุทธ พบว่ารูปแบบของ “ชุมชนแห่งความสุขแนวพุทธ” เป็นชุมชนที่มีสุขทั้งจากความสุขภายนอกหรือสุขกายที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมและจากความสุขภายในหรือสุขใจที่มีลักษณะเป็นนามธรรมซึ่งทั้งสองส่วนนี้ต่างเกื้อหนุนและมีอิทธิพลแต่จำเป็นต้องอาศัยกลไกสนับสนุนจากความสุขภายนอกพื้นฐานการดำรงชีวิตตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา และสอดคล้องกับนิคาร์ตัน แสงแข, นกตล แสงแข, และสิทธิชัย ศรีเจริญประมง (2565) ได้ศึกษาองค์กรแห่งความสุขในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านบางกะจะ จังหวัดจันทบุรี พบว่า การส่งเสริมมิติองค์กรแห่งความสุข ประกอบด้วย 4 มิติคือ มิติด้านครอบครัว มิติด้านจิตวิญญาณ มิติด้านสังคม และมิติด้านการงานดี

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่ากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างชุมชนแห่งความสุข กรณีศึกษาชุมชนพื้นที่ป่าดงใหญ่บ้านวังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบ้านวังอ้อ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และด้านวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด นั่นอาจเป็นเพราะว่าชุมชนได้เล็งเห็นความสำคัญของชุมชน และได้สร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ในคราวมีกิจกรรมของชุมชน และกิจกรรมจากหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาพัฒนาชุมชน จึงทำให้การเรียนรู้ของชุมชนอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับณัฐวุฒิ ทรัพย์อุปลัมภ์ (2560) ได้ศึกษากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนด้านการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า กระบวนการเรียนรู้ด้านการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกด้าน เว้นแต่การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาอยู่ในระดับสูง และการศึกษาของวรยุทธ กิตติอุดม (2550) ได้ทำการศึกษากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนด้านการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนสุขสันต์พัฒนา เขตคลองสามวา ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน การจัดโครงสร้างพื้นฐานและการจัดการทรัพยากรและการลงทุน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้นำชุมชนชักนำให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน และในส่วนของกระบวนการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชน สอดคล้องกับณัฐวุฒิ ใจแสวงทรัพย์ และอุบลวรรณ หงษ์วิทยากร (2558) ได้ศึกษา การสร้างเสริมทุนชุมชนผ่านการเรียนรู้จากการสร้างสื่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า 1) สภาพการเรียนรู้จะเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยมีแหล่งเรียนรู้สำคัญคือ สถานศึกษา ปัจจัยการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ บุคลากรที่มีความร่วมมือในชุมชนจากทุกภาคส่วน 2) การเรียนรู้การสร้างสื่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจะช่วยสร้างเสริมทุนชุมชนด้านทุนสังคมมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. เพื่อให้การมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ผู้นำชุมชน ผู้นำวัดและโรงเรียนต้องสร้างกิจกรรมให้เกิดการมีส่วนร่วมอยู่เป็นนิตยเพื่อให้เกิดกิจกรรมการเคลื่อนไหวในชุมชน และควรสร้างฐานกำลังคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาเรียนรู้กิจกรรมและงานของชุมชน เพื่อเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่จะสานต่ออนาคตของชุมชนต่อไป
2. การจัดการข้อมูลทางวัฒนธรรมชุมชนซึ่งยังไม่มีในรูปแบบที่เป็นแบบแผนชัดเจน เพราะส่วนมากข้อมูลชุมชนถูกเก็บไว้ในรูปแบบของตัวบุคคลเสียเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ควรเข้า

มาให้คำแนะนำปรึกษาในการประเมินผลกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการจัดเก็บข้อมูลชุมชนในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่จะสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการดำเนินการวิจัยกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านการเมืองหรือธรรมาภิบาลชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน
2. ควรมีการศึกษาวิจัยขยายพื้นที่อื่นในลักษณะของกลุ่มชุมชนในระดับพื้นที่ตำบลหรือในระดับอำเภอ และเปรียบเทียบประเด็นการศึกษาในแต่ละชุมชนเพื่อให้เห็นข้อแตกต่างตามบริบทของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ทองทั่ว และคณะ. (2546). *รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านวังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี*. กรุงเทพฯ: กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ชลิดา ธีรานุกพัฒนา และกัลยาณี เสนาสุ. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสุข: บทบาทของกลุ่มสมาชิกที่มีรายได้แตกต่างกันในฐานะตัวแปรกำกับ. *จันทร์เกษมสาร*, 27(2), 259-278.
- ณัฐรุจภูมิ ทรัพย์อุปลัมภ์. (2560). กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนด้านการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 11(1), 145-153.
- ณัฐวดี ใจแสงทรัพย์ และอุบลวรรณ หงษ์วิทยากร. (2558). การสร้างเสริมทุนชุมชนผ่านการเรียนรู้จากการสร้างสื่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 9(2), 476-488.
- ธนพล สราญจิตร. (2559). ปัญหาความยากจนในสังคมไทย. *EAU Heritage Journal Social Science and Humanities*, 5(2), 12-21.
- นิตารัตน์ แสงแข, นกตล แสงแข และสิทธิชัย ศรีเจริญประมง. (2565). องค์การแห่งความสุขในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านบางกะจะ จังหวัดจันทบุรี. *Sripatum Chonburi Academic Journal*, 18(1), 23-36.
- บัวพันธ์ พรหมพักพิง. (2549). ความอยู่ดีมีสุข: แนวคิดและประเด็นการศึกษาวิจัย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 23(2), 1-31.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2557). *ความสุขที่สมบูรณ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 26). กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย.
- พระครูสุนทร วัชรการอพล. (2560). ชุมชนแห่งความสุขแนวพุทธ. *Journal of Educational Review Faculty of Education in MCU*, 4(3), 27-36.
- มิ่งขวัญ คงเจริญและ อาชัญญา รัตนอุบล. (2554). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้. *Journal of Multidisciplinary in Social Sciences (JMSS)* 7(2), 19-36.
- รุ่งรัตน์ หัตถกรรม และคณะ. (2560). การพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดความสุขมวลรวมของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. *วารสารสหวิทยาการ*, 1(1), 99-108.
- วรยุทธ กิตติอุดม. (2550). *กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน : ศึกษากรณีชุมชน สุขสันต์พัฒนา เขตคลองสามวา*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี).

ชุมชนแห่งความสุข: การเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างชุมชนแห่งความสุข กรณีศึกษาชุมชนบ้านวังอ้อ ตำบลหัวดอน
อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี
สุสิริวรรณ เลิศสกุลรุ่งเรือง

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). *การสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน*.
สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2559, จาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/ictth59.pdf>
- เสกสันต์ พันธุ์บุญมี. (2565). *Digital Transformation จาก New Normal สู่ Next Normal*.
สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <http://www.depa.or.th/th/article-view/digital-transformation-new-normal-next-normal>.
- อัจตรา ประเสริฐสิน, ทัชชา สุริโย และปพน ณ์ฐเมธาวิณ. (2561). สุขภาวะของผู้สูงอายุ: แนวคิดและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง. *วารสารสุขศึกษา*, 41,(1) 1-15.
- Evans, G. W., N. M. Wells and A. Moch. (2003). "Housing and Mental Health: A Review of the Evidence and a Methodological and Conceptual Critique." *Journal of Social*, 59,(3), 475-500.
- Krieger, J., and D. L. Higgins. (2002). Housing and Health: Time again for Public Health Action. *American Journal of Public Health* 92,5, 758-768.
- Lyubomirsky, S., King, L., & E. Diener. (2005). The Benefit of Frequent Positive Affect: Dose Happiness Lead to Success. *Psychological Bulletin*, 131(6), 803-855.
- McCumiskey, C. (2019). *The Wellbeing Wheel*. Accessed September 27, 2023, from <https://spiritualearth.com/wellbeing-wheel/>.
- Smith, C. (2019). *The Impact of Obesity on the Psychological Wellbeing of the Adolescent Learner*. Accessed September 27, 2019, from https://www.semanticscholar.org/paper/The-impact-of-obesity-onthe-psychological-well-of-Smith/85bdeb7f4daf0c8ee56ccdb9aeb0fd9b08fd_714c#related-papers.
- Yamane Taro. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper & Row.

แรงจูงใจในการทำงานและความผูกพันในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน
ของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
Work Motivation and Organizational Commitment Affecting
Performance Efficiency of Personnal in The Cooperative Promotion
Department in the Northeast

สุภาภรณ์ สารธิ* วีระกิตติ์ เสาร่ม นิสารัตน์ โชติเชย

Supaporn Santhi*, Veerakit Saorom, Nisarart Chotechoei

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{*,2,3}

Bachelor of Business Administration Management, Rajabhat Maha Sarakham University

658240140104@rmu.ac.th

Received: September 15, 2024 Revised: October 29, 2024 Accepted: November 7, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เพื่อศึกษาความผูกพันในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมส่งเสริมสหกรณ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 300 คน แบ่งเป็นข้าราชการ ร้อยละ 68.33 พนักงานราชการ ร้อยละ 19.34 และลูกจ้างประจำ ร้อยละ 12.33 โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สถิติสัมพันธ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และสถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงาน ด้านความสำเร็จของงาน ความรับผิดชอบ และความก้าวหน้า มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนปัจจัยด้านความผูกพันในองค์กร ด้านจิตใจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนั้น การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างเหมาะสมกับตำแหน่ง มีหลักเกณฑ์และตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินผลที่ชัดเจน การเลื่อนเงินเดือนและตำแหน่งอย่างเป็นธรรม การส่งเสริมการเรียนรู้ การดูแลสวัสดิการและความเป็นอยู่ที่ดีแก่บุคลากร จะเป็นแรงจูงใจในการทำงานและทำให้บุคลากรเกิดความผูกพันในองค์กร

คำสำคัญ: แรงจูงใจในการทำงาน ความผูกพันในองค์กร ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

Abstract

The objectives of the research were to study work motivation that affected the performance of personnel in the Cooperative Promotion Department in northeastern Thailand, and to study the organizational commitment that affected the performance of

personnel in the Cooperative Promotion Department in the northeast. A total number of the samples were 300 employees: government officers accounting for 68.33 percent, fulltime employees accounting for 19.34 percent and government employees accounting for 12.33 percent. Statistics used in data analysis were frequency, percentages, mean, standard deviations, Pearson's Correlation coefficient and multiple regression analysis.

The research findings were as follows. The work motivation factors including achievements, responsibility and advancement positively affected the performance efficiency of personnel in the Cooperative Promotion Department in Northeastern Thailand. The organizational commitment was positively correlated to the performance efficiency of personnel in the Cooperative Promotion Department in study. It was found that assigning responsibilities appropriately to the position, having clear criteria and indicators for evaluation, fair salary and position promotions, promoting learning, taking care of welfare and well-being of personnel could motivate work and make personnel feel engaged in the organization.

Keywords: Work Motivation, Organizational Commitment, Performance Efficiency

บทนำ

ทรัพยากรบุคคล มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ พันธกิจ และกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร บุคลากรจึงต้องมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ รวมทั้งมีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงาน สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพ ในกระบวนการบริหารทรัพยากรบุคคล อาจเกิดปัญหาความขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะและความรู้ที่เหมาะสมสำหรับงาน บุคลากรขาดความเข้าใจในบทบาทและความรับผิดชอบ ข้อขัดแย้ง ปัญหาเกี่ยวกับค่าจ้าง สวัสดิการ และประโยชน์ที่ไม่เพียงพอ อาจส่งผลกระทบต่อสมรรถภาพของบุคลากร ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งบุคลากรและองค์กรด้วย ดังนั้น ทั้งภาครัฐและเอกชนทุกภาคส่วนจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินการตามนโยบาย เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจขององค์กร

กรมส่งเสริมสหกรณ์ เป็นหน่วยงานราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีพันธกิจเกี่ยวกับการกำกับดูแลสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรให้อยู่ในกรอบของกฎหมายและทันสถานการณ์ เสริมสร้างการเรียนรู้และทักษะด้านการสหกรณ์ให้แก่บุคลากรของสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร รวมทั้งประชาชนทั่วไป ตลอดจนการส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรให้มีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ยังให้การสนับสนุนด้านเงินทุน สารสนเทศ เทคโนโลยีและนวัตกรรมให้แก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2566) โดยมีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริม เผยแพร่ และให้ความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์ หลักการและวิธีการสหกรณ์ ให้แก่บุคลากรสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และประชาชนทั่วไป ตลอดจนการส่งเสริม สนับสนุน ค้ำครอง และพัฒนาระบบสหกรณ์ให้มีความเข้มแข็ง มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการดำเนินงานของสหกรณ์ให้ เป็นไปตามกฎหมาย และการเชื่อมโยงธุรกิจสหกรณ์สู่ระดับสากล เพื่อให้สมาชิกสหกรณ์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม (กฎกระทรวง แบ่งส่วนราชการกรมส่งเสริมสหกรณ์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2557, 2557) โดยมีอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์เป็นผู้นำสูงสุด และได้แบ่งส่วนราชการกรมส่งเสริมสหกรณ์ เป็นส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย สำนักงานสหกรณ์จังหวัด จำนวน 76 แห่ง และด้านกรอบ อัตรากำลังของกรมส่งเสริมสหกรณ์ ประกอบด้วย ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ โดยมีบุคลากร รวมทั้งสิ้น จำนวน 4,712 คน แบ่งเป็นข้าราชการ จำนวน 2,761 คน ลูกจ้างประจำ จำนวน 345 คน และ พนักงานราชการ จำนวน 1,606 คน ซึ่งสำนักงานสหกรณ์จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทั้งสิ้นจำนวน 20 จังหวัด มีบุคลากรรวมทั้งสิ้นจำนวน 1,189 คน แบ่งเป็นข้าราชการ จำนวน 651 คน ลูกจ้างประจำ จำนวน 89 คน และพนักงานราชการ จำนวน 449 คน (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2566) ในด้านโครงสร้าง หน่วยงานของสำนักงานสหกรณ์จังหวัด ประกอบด้วย กลุ่มงานวิชาการและกลุ่มส่งเสริมสหกรณ์ ซึ่งในการ ปฏิบัติงานตามภารกิจหน้าที่ที่มีความหลากหลาย บุคลากรจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการสหกรณ์ ซึ่งเป็นงานที่มีลักษณะเฉพาะด้าน เช่น ด้านการพัฒนาธุรกิจ ด้านบัญชี ด้านกฎหมายสหกรณ์และกฎหมาย อื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการใช้ทักษะในการสื่อสาร เพื่อประสานงานกับหน่วยงานและประชาชน ผู้เป็น สมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรรวมทั้งประชาชนทั่วไป เพื่อให้บรรลุตัวชี้วัดตามแผนงานของหน่วยงาน และสามารถตอบสนองนโยบายของกรมส่งเสริมสหกรณ์และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นอกจากนี้พบว่า ใน 3 ปีย้อนหลัง มีสถิติบุคลากรของกรมส่งเสริมสหกรณ์มีความต้องการที่จะลาออกเป็นจำนวนมาก ดังนี้ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จำนวน 110 ราย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จำนวน 103 ราย และปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 103 ราย (อิทธิพร บุญเรือง, 2566) ทำให้กรมส่งเสริมสหกรณ์ต้องสูญเสียกำลังคนที่มี ความรู้ความสามารถ ตลอดจนต้องสูญเสียงบประมาณในการสรรหาและคัดเลือกข้าราชการ ซึ่งจะก่อให้เกิด ความสูญเสียบุคลากรที่มีคุณค่า เกิดช่องว่างของผู้ปฏิบัติงานในระหว่างรอบรรจุบุคลากรทดแทน ซึ่งทำให้ การปฏิบัติงานเกิดความติดขัด กรมส่งเสริมสหกรณ์จึงตระหนักถึงความสำคัญในการบริหารทรัพยากรบุคคล เพื่อขับเคลื่อนภารกิจและการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร จึงได้กำหนดนโยบายการบริหาร ทรัพยากรบุคคล ปี 2565 มุ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจและความผูกพันให้เป็นองค์การแห่งความสุข ด้วยการ ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ให้เกิดความสมดุล สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในการทำงาน และส่งเสริมสุขอนามัยให้ บุคลากรมีกำลังกายและกำลังใจในการปฏิบัติงาน (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2565) เพื่อเสริมสร้างให้บุคลากร เกิดแรงจูงใจในการทำงานซึ่งเป็นแรงกระตุ้นที่ผลักดันให้บุคลากรแสดงพฤติกรรมพึงพอใจในการปฏิบัติงานที่ ได้รับมอบหมายให้บรรลุเป้าหมายที่ผู้บังคับบัญชากำหนดหรือเป้าหมายของหน่วยงานที่รับผิดชอบ บุคลากร กรมส่งเสริมสหกรณ์ จึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนงานหรือเป้าหมายของกรม ส่งเสริมสหกรณ์ ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงาน และความผูกพันในองค์การ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์การ และบริหาร ทรัพยากรบุคคล ซึ่งจะส่งผลให้องค์การ เกิดความก้าวหน้า พัฒนา เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร และสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์การต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาความผูกพันในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ บุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบด้วย บุคลากรสำนักงานสหกรณ์จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 1,189 คน ข้อมูล ณ วันที่ 27 กันยายน 2566 (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2566) รวมทั้งสิ้น 20 จังหวัด ได้แก่ หนองคาย บึงกาฬ เลย อุตรดิตถ์ หนองบัวลำภู นครพนม มุกดาหาร สกลนคร ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ อัญญาเจริญ ศรีสะเกษ ยโสธร อุบลราชธานี สุรินทร์ นครราชสีมา บุรีรัมย์ และชัยภูมิ

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณด้วยวิธีของ Taro Yamane (Yamane, 1970) ได้จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเท่ากับ 300 คน แบ่งเป็น ข้าราชการ 205 คน (ร้อยละ 68.33) พนักงานราชการ 58 คน (ร้อยละ 19.34) และลูกจ้างประจำ 37 คน (ร้อยละ 12.33) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยรวบรวมข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองพร้อมผู้ช่วยนักวิจัยจำนวน 2 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำหนังสือจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไปยังหน่วยงานทั้ง 20 หน่วยงาน การแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยแบ่งการแจกแบบสอบถามของแต่ละหน่วยงาน เป็นร้อยละ 25 ของจำนวนบุคลากรในหน่วยงาน แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) ส่วนที่ 2 แบบสอบถามระดับแรงจูงใจในการทำงาน ส่วนที่ 3 แบบสอบถามระดับความผูกพันในองค์กร ส่วนที่ 4 แบบสอบถามระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนที่ 2-4 ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่เสนอแนะ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended Questions) มีค่าความเที่ยงตรง (IOC) รายข้อ ระหว่าง 0.67-1 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.930 โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคลากรสำนักงานสหกรณ์จังหวัดมหาสารคาม ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนที่ 1 เก็บข้อมูลข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติเชิงพรรณนานำเสนอในรูปของค่าแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 2 เกี่ยวกับปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงาน ส่วนที่ 3 เกี่ยวกับปัจจัยด้านความผูกพันในองค์กร ส่วนที่ 4 เกี่ยวกับปัจจัยด้าน

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้สถิติเชิงพรรณานำเสนอในรูปของค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 5 ความคิดเห็นที่เสนอแนะ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา การวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม โดยการใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุ (ระดับนัยสำคัญที่ 0.05)

สมมติฐานการวิจัย

1. แรงจูงใจในการทำงานส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. ความผูกพันในองค์กรส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 62.33 มีอายุ ระหว่าง 31-40 ปี คิดเห็นร้อยละ 40.33 มีสถานภาพ โสด คิดเป็นร้อยละ 50.33 ระดับการศึกษา ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 72.67 มีระยะเวลาปฏิบัติงาน ไม่เกิน 6 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.00 อัตราเงินเดือนอยู่ระหว่าง 20,001-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.33 และส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 68.33

ตารางที่ 1 ระดับแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แรงจูงใจในการทำงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ความสำเร็จของงาน	4.40	0.42	มาก
การยอมรับนับถือ	4.38	0.49	มาก
ลักษณะงาน	4.17	0.50	มาก
ความรับผิดชอบ	4.42	0.46	มาก
ความก้าวหน้า	4.49	0.27	มาก
รวม	4.37	0.30	มาก

จากตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นของแรงจูงใจในการทำงานโดยรวมของแต่ละด้าน พบว่า แรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.30) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความก้าวหน้า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.27) รองลงมา ด้านความรับผิดชอบ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.46) ด้านความสำเร็จของงาน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.42) ด้านการยอมรับนับถือ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.49) และ ด้านลักษณะงาน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.50) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ระดับความผูกพันในองค์กรของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ความผูกพันในองค์กร	\bar{X}	S.D.	ระดับ
จิตใจ	4.34	0.58	มาก
การคงอยู่	4.22	0.73	มาก
บรรทัดฐาน	4.33	0.41	มาก
รวม	4.30	0.49	มาก

จากตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นของความผูกพันในองค์กรโดยรวมของแต่ละด้าน พบว่าความผูกพันในองค์กรของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.49) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านจิตใจ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.58) รองลงมา ด้านบรรทัดฐาน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.41) และด้านการคงอยู่ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.73) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับ
คุณภาพงาน	4.44	0.39	มาก
ปริมาณงาน	4.31	0.37	มาก
เวลา	4.43	0.45	มาก
ค่าใช้จ่าย	4.36	0.42	มาก
รวม	4.39	0.29	มาก

จากตารางที่ 4 ระดับความคิดเห็นของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวมของแต่ละด้าน พบว่าประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.29) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านคุณภาพงาน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.39) รองลงมา ด้านเวลา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.45) ด้านค่าใช้จ่าย ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.42) และด้านปริมาณงาน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.37) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าอิทธิพลของแรงจูงใจในการทำงานกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แรงจูงใจในการทำงาน	ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน				
	b	SE	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	1.734	.258		6.733	.000
ด้านความสำเร็จของงาน (X ₁)	.257	.036	.371	7.099	.000**
ด้านการยอมรับนับถือ (X ₂)	.045	.033	.076	1.355	.177
ด้านลักษณะงาน (X ₃)	.050	.033	.086	1.546	.123
ด้านความรับผิดชอบ (X ₄)	.149	.038	.231	3.930	.000**
ด้านความก้าวหน้า (X ₅)	.102	.051	.092	1.998	.047**
ค่า R ² = 0.402 Adjusted R ² = 0.391 F= 39.466 Sig. F = 0.000					

* ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในภาพรวมคิดเป็นร้อยละ 39.10 สามารถเขียนสมการเชิงเส้น ในรูปคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้ $Y = 0.371 X_1 + 0.231 X_4 + 0.092 X_5$ สรุปได้ว่า แรงจูงใจในการทำงาน (X) ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Y) คิดเป็นร้อยละ 39.10 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ข้อ 1 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดก็พบว่า แรงจูงใจในการทำงาน ด้านความสำเร็จของงาน (X₁) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 37.10 ด้านความรับผิดชอบ (X₄) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 23.10 และด้านความก้าวหน้า (X₅) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเชื่อมั่นคิดเป็นร้อยละ 9.20 โดยมีระดับนัยสำคัญ 0.05

ตารางที่ 5 ค่าอิทธิพลของความผูกพันในองค์การกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ความผูกพันในองค์การ	ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน				
	b	SE	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	3.088	.154		20.009	.000
ด้านจิตใจ (X ₆)	.219	.035	.430	6.284	.000**
ด้านการคงอยู่ (X ₇)	.021	.025	.053	.837	.403
ด้านบรรทัดฐาน (X ₈)	.060	.047	.085	1.280	.201
ค่า R ² = 0.272 Adjusted R ² = 0.265 F = 36.897 Sig. F = 0.000					

* ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยความผูกพันในองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยความผูกพันในองค์การส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในภาพรวมคิดเป็นร้อยละ 26.50 สามารถเขียนสมการเชิงเส้น ในรูปคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้ $Y = 0.430 X_6$ สรุปได้ว่า ความผูกพันในองค์การ (2X) ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Y) คิดเป็นร้อยละ 26.50 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ข้อ 2 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ความผูกพันในองค์การ ด้านจิตใจ (X₆) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 43.00 โดยมีระดับนัยสำคัญ 0.05

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์แรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจัยด้านความสำเร็จของงาน ด้านความรับผิดชอบ และด้านความก้าวหน้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มากที่สุดคือ ด้านความสำเร็จของงาน รองลงมา คือ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความก้าวหน้า ส่วนปัจจัยความผูกพันในองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยด้านจิตใจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า แรงจูงใจในการทำงาน ด้านความสำเร็จของงาน ด้านความรับผิดชอบ

และด้านความก้าวหน้า ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ บุคลากรสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามตัวชี้วัดอย่างเต็มความรู้และความสามารถ และสามารถปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานได้เสมอ เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อเกิดข้อผิดพลาดบุคลากรสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่กำหนดได้ดี รู้สึกพอใจ ภูมิใจในงานที่ทำ และได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชามอบหมายงานใหม่ ๆ ให้ทำเสมอ โดยมีอำนาจในการตัดสินใจ มีอิสระในการทำงานของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งปราศจากการกำกับ ติดตาม และควบคุมการทำงานจากผู้บังคับบัญชา เมื่อบุคลากรทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่จนงานสำเร็จลุล่วงด้วยดี มักได้รับการประเมินผลงานและการเลื่อนตำแหน่งอย่างเป็นธรรมอยู่เสมอ งานในหน้าที่ที่ทำงานของบุคลากรมีโอกาสที่จะเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น ทำให้มีความมุ่งมั่นในการทำงาน พัฒนาตนเองเพื่อมุ่งหวังความสำเร็จก้าวหน้าในหน้าที่การงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของมานะ ศรีวิชัย (2563) พบว่า ปัจจัย ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ และด้านลักษณะงานที่น่าสนใจ มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัดสกลนคร เนื่องจากบุคลากรรู้สึกมีกำลังใจในการทำงานให้ก้าวหน้า มีความพอใจในความก้าวหน้าของตำแหน่งงานและการได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นอยู่กับความสามารถในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรี พันธุ์แดงไทย (2564) พบว่า แรงจูงใจด้านความสำเร็จของงาน ด้านการได้รับการยอมรับด้านนโยบายการบริหาร และด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เนื่องจากบุคลากรมีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จสิ้นและประสบความสำเร็จ สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของปภาอร งามสมชล (2564) พบว่า แรงจูงใจด้านความก้าวหน้าด้านความสำเร็จของงาน และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากบุคลากรมีโอกาสดำเนินการสนับสุนนให้เลื่อนตำแหน่งได้ตามความสามารถ การได้รับการประเมิน อย่างยุติธรรมและเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของอติติ เฟ่งพิโรจ (2565) พบว่า ปัจจัยจูงใจด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ และด้านความรับผิดชอบในการทำงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร เนื่องจากบุคลากรสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงานได้ สามารถรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วง สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรพงษ์ จันทร์งาม และอินทรา พหลสิทธิ์วงศ์ (2565) พบว่า ด้านความสำเร็จของงานด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านได้รับการยอมรับนับถือ ด้านความก้าวหน้าในหน้าที่ และด้านเงินเดือนค่าตอบแทนมีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงิน ในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรมประจำภาค 5 และภาค 6 เนื่องจากบุคลากรมีความพอใจในความสำเร็จของงานสามารถทำงานได้เสร็จสิ้นกรอบเวลาที่กำหนด สามารถแก้ไขและป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของอศนีย์ ณ น่าน, ศศิชา วงศ์ไชย และปริญดา ปันหล้า (2566) พบว่า ปัจจัยจูงใจด้านการได้รับการยอมรับและความรับผิดชอบส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรในสำนักงานอัยการภาค 5 เนื่องจากงานที่บุคลากรปฏิบัติมี

การกำหนดแผนความก้าวหน้าในการปฏิบัติที่ชัดเจน มีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญารัตน์ สาริกา (2566) พบว่า ปัจจัยจูงใจด้านความก้าวหน้าในงาน ด้านลักษณะของงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และด้านความสำเร็จของงานมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินการคลัง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ เนื่องจากลักษณะงานที่บุคลากรปฏิบัติมีความท้าทาย ทำให้มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน กับงานวิจัยของ Romeo Adams (2007) ได้ศึกษา แรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรในหน่วยงานราชการในเขตเวสเทิร์นเคปของแอฟริกาใต้ พบว่า ค่าตอบแทน ความก้าวหน้า การยอมรับ สภาพการทำงาน ผลประโยชน์ในการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการกำกับดูแล มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคลากรที่มีแรงจูงใจและมีความพึงพอใจในการทำงานจะทำให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ปัจจัยความผูกพันในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ความผูกพันในองค์กร ด้านจิตใจ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ บุคลากรเต็มใจที่จะทุ่มเทความรู้ความสามารถและตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ขององค์กร สามารถอุทิศแรงกายแรงใจ สติปัญญาในการทำงานเพื่อประโยชน์ขององค์กร มีความรู้สึกผูกพันและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของวนิดา วงศ์วาลย์ (2565) พบว่า ความผูกพันต่อองค์กร ได้แก่ ด้านจิตใจ ด้านการคงอยู่และด้านบรรทัดฐาน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานสหกรณ์จังหวัดยโสธร เนื่องจากประสิทธิภาพการปฏิบัติงานจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับความผูกพันในองค์กร ประกอบด้วย สภาวะจิตใจที่บุคคลยึดมั่นกับองค์กร รู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับองค์กรและเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กร มุ่งเน้นความเต็มใจที่จะมีสภาพในการทำงานและสามารถทำให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Al-Esmael (2007) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างด้านความผูกพันด้านจิตใจและด้านบรรทัดฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ramly, Gani, Sukmawati and Bahri (2021) พบว่า ความผูกพันด้านจิตใจ ด้านบรรทัดฐาน และความมุ่งมั่นที่จะคงกับองค์กร มีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ในรูปแบบพฤติกรรมที่ซื่อสัตย์ กล้าแสดงออก สามัคคี ใฝ่หาความรู้ และเห็นคุณค่าในตนเอง จากบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Alawi, Al-refaei and Ghumiem (2022) พบว่า ความผูกพันทางจิตใจอย่างแรงกล้าต่อองค์กรหรือปรารถนาที่จะคงอยู่กับองค์กรส่งผลกระทบบวกประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่และพัฒนานวัตกรรม ทักษะสำหรับบุคลากรที่ช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย เพื่อการส่งเสริมความสุขในการทำงาน ให้เกิดขึ้นกับพนักงานเทศบาลในจังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยแบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ผู้บริหารกรมส่งเสริมสหกรณ์ สามารถนำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของกรมส่งเสริมสหกรณ์ เพื่อกำหนดนโยบายที่มีประสิทธิภาพและสร้างความพึงพอใจในระยะยาวทั้งต่อตัวบุคลากรและองค์กร ซึ่งองค์การควรมีแผนในการพัฒนาทักษะบุคลากร โดยแบ่งตามตำแหน่ง หรือระยะเวลาปฏิบัติงาน เนื่องจากองค์การมีบุคลากรที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานไม่เกิน 6 ปี เป็นจำนวนมาก ซึ่งบุคลากรที่มีอายุน้อยยังขาดประสบการณ์ และต้องได้รับการพัฒนาทักษะ ความรู้ และนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่จำเป็นในการทำงานอย่างต่อเนื่อง

2. ผู้บริหารกรมส่งเสริมสหกรณ์ควรให้ความสำคัญในการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบแก่บุคลากรให้เหมาะสมกับตำแหน่ง มีหลักเกณฑ์และตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินควรสอดคล้องกับลักษณะงานและความรับผิดชอบของบุคลากรแต่ละตำแหน่ง มีความโปร่งใสในกระบวนการประเมิน อธิบายเกณฑ์และกระบวนการประเมินให้บุคลากรทราบอย่างชัดเจนก่อนทำการประเมิน แจ้งผลการประเมินให้บุคลากรทราบและเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นหรือซักถามเกี่ยวกับผลการประเมินเมื่อประเมินเสร็จ และให้คำแนะนำในการพัฒนาที่ชัดเจน ซึ่งการเน้นไปที่การพัฒนาศักยภาพและปรับปรุงข้อบกพร่องการประเมินผลงานที่เป็นธรรมจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นในองค์กร ส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่โปร่งใสและสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ช่วยส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและสร้างความเป็นธรรมภายในองค์กร

3. ผู้บริหารกรมส่งเสริมสหกรณ์ควรให้การสนับสนุนด้านความเป็นอยู่และ การดูแลสุขภาพจิตที่เหมาะสมแก่บุคลากร เช่น สวัสดิการด้านสุขภาพ การพักผ่อน หรือความยืดหยุ่นในการทำงาน สร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสมดุลชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว

4. ผู้บริหารกรมส่งเสริมสหกรณ์ ควรติดตามความคืบหน้าของงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อตรวจสอบว่าการทำงานเป็นไปตามแผนและสามารถปรับปรุงการดำเนินงานได้ทันที่ ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะให้กับบุคลากรเพื่อให้มีความสามารถในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถปรับตัวได้กับการเปลี่ยนแปลง สร้างบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีความรับผิดชอบและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร จะช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการทำงานให้สำเร็จ ส่งเสริมให้บุคลากรใช้ทรัพยากรที่องค์กรจัดหาให้ (เช่น เวลา งบประมาณ เครื่องมือ และบุคลากร) อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ให้เกิดการสูญเสียหรือใช้ทรัพยากรโดยไม่จำเป็น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเท่านั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ (Interview) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในเชิงลึกมากขึ้น

2. งานวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษากับประชากร ได้แก่ บุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบด้วย บุคลากรสำนักงานสหกรณ์จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งหมด 20 จังหวัด เท่านั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจทำการศึกษากับประชากรกลุ่มอื่นเพิ่มเติม เช่น ในระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ของกรมส่งเสริมสหกรณ์หรือเปรียบเทียบกับองค์กรอื่น เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานต่อไป

3. สำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยอาจศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานสหกรณ์จังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ขวัญและกำลังใจ ความพึงพอใจในการทำงาน การสื่อสารในองค์กร เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวง แบ่งส่วนราชการกรมส่งเสริมสหกรณ์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2557. (2557).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 131.
กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2565). *แผนกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรบุคคล กรมส่งเสริมสหกรณ์ ปี 2565-2570*. กรุงเทพฯ: กรมฯ.
- _____. (2566). *ระบบสารสนเทศการรายงานผลข้อมูลบุคลากรของกรมส่งเสริมสหกรณ์*. กรุงเทพฯ: กรมฯ.
- จิรพงษ์ จันทร์งาม และอินทรา พหลสิทธิ์วงศ์. (2565). *อิทธิพลด้านความรู้ในวิชาชีพบัญชีและแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรมประจำภาค 5 และภาค 6*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ฉัตรพร บุญเรือง. (2566). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการที่จะลาออกของข้าราชการกรมส่งเสริมสหกรณ์. วารสารโครงการทวปริญาทางรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจ*.
- ธัญญารัตน์ สาริกา. (2566). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงิน การคลังมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ*.
- ปกอร งามสมชล. (2564). *แรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*.
- พัชรี พันธุ์แดงไทย. (2564). *แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- มานะ ศรีวิชัย. (2563). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัดสกลนคร. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*.
- วนิดา วงศ์วาลย์. (2565). *ความผูกพันในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานสหกรณ์จังหวัดยโสธร. มหาวิทยาลัยรามคำแหง*.
- อหิติ เฟงพิโรจ. (2565). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบล จังหวัดนราธิวาส. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*.
- อัศนีย์ ณ น่าน, ศศิชา วงศ์ไชย และปริญดา ปันหล้า. (2566). *ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรในสำนักงานอัยการภาค 5. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*.
- Adams, Romeo. (2007). *Work Motivation amongst Employees in a Government Department in the Provincial Government Western Cape*. Department of Industrial Psychology University of the Western Cape.
- Alawi, Nahg Abdul Majid, and Salah Hasin Ghumiem. (2022). *The Effects of Organizational Commitment on Non-Financial Performance: Insights from Public Sector Context in Developing Countries. Journal of International Business and Management*.
- Al-Esmael, Bader Abdullh. (2007). *A Comparative Investigation of Organizational Commitment in Government, Public, and Private Organizations in Qatar*. Degree of Doctor of Philosophy in the University of Hull.

Ramly Mansyur, Achmad Gani and St. Sukmawati Syamsul Bahri. (2021). Organizational Commitment and Civil Servants Performance: The Contribution of Intelligence, Local Wisdom and Organizational Culture. *European Journal of Business and Management Research*.

Yamane, Taro. (1970). *Statistic : an Introductory Analysis*. New York: Harper & Row.

การพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าบาติกแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านขุน
ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
Participatory Development of Batik Bags Product by the Ban Phunok
Community Enterprise Group in Ban Tuek Subdistrict, Si Satchanalai
District, Sukhothai Province

พรชัย ปานทุ่ง* ปรารถนา ศิริสานต์ ฐิตาภรณ์ แหวนเพชร อุษา อินทร์ประสิทธิ์
Pornchai Pantung*, Prattana Sirisan, Thitaporn Wanphet, Usa Inprasit
คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม^{*2,3,4}
Faculty of Industrial Technology, PibulsongkramRajabhat University
pornchai.pa@psru.ac.th

Received: July 18, 2024

Revised: August 23, 2024

Accepted: November 6, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริบทและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านขุน ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย การวิจัยเป็นแบบผสมผสานเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านขุน ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 15 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน ประชาชนชุมชน จำนวน 3 คน และผู้บริโภค จำนวน 100 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามเพื่อนำมารวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้เป็นสถิติเชิงพรรณนาด้วยการนำข้อมูลหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า มีดังนี้ 1) ชุมชนทอผ้าบ้านขุนเป็นชุมชนที่อพยพมาจากจังหวัดแพร่และจังหวัดอุดรธานี มีการสืบทอดภูมิปัญญาการทอลายยกดอกกลดลายต่าง ๆ มาแต่ครั้งบรรพบุรุษ ซึ่งว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญและได้นำมาแปรรูปเป็นผ้าถุง เสื้อผ้า และถุงย่าม 2) กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกแบบมีส่วนร่วม มี 3 ขั้นตอนคือ หนึ่ง วิเคราะห์บริบทกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านขุน สอง การถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องผ้าบาติกจากผู้เชี่ยวชาญ และ สาม การพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าบาติกแบบมีส่วนร่วมของชุมชน 3) ผลการประเมินความพึงพอใจผู้บริโภคต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าในด้านประโยชน์ใช้สอย ความสวยงาม และรูปร่างและรูปทรงอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.20 (S.D = 0.70)

คำสำคัญ: การพัฒนา กระเป๋าผ้าบาติก วิสาหกิจชุมชน แบบมีส่วนร่วม

Abstract

This research aimed to examine the context and participatory development of batik products by the Ban Phunok Weaving Community Enterprise Group in Ban Tuek Subdistrict, Si Satchanalai District of Sukhothai Province. The research used a mixed method of quantitative and qualitative research. The population and samples consisted of 15

people from the Ban Phunok Weaving Community Enterprise Group, Ban Tuek Subdistrict, selected through purposive sampling. Data were collected using the interviews and questionnaires. Descriptive statistics were used for data analysis, including the mean and standard deviation. The research results revealed that the product development process comprised four key stages. 1) Visit was made to the area to analyse the context of the Ban Phunok Weaving Community Enterprise Group, originally established by immigrants from Phrae and Uttaradit Provinces. Several product styles included sarongs, clothing, and tote bags. 2) Knowledge transfer from experts was divided into 3 parts: 2.1) presentation of Batik product samples, 2.2) batik production materials and equipment, and 2.3) Batik fabric production process. 3) Product development involved participation from the community. Pattern design concepts included geometric shapes and freeform shapes, which are then processed into Batik bag products. 4) The results of the consumer satisfaction assessment for the fabric bag product model, in terms of usability, aesthetics, and shape, were at a very high degree, with a mean value of 4.20 (S.D. = 0.70).

Keywords: Development, Batik Bags, Community Enterprise, Participatory

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะดั้งเดิมที่ปฏิบัติและได้รับการสืบทอดมา กันมาจากบรรพบุรุษ ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทรงคุณค่าควรได้รับการจดจำเพื่อการอนุรักษ์และ ถ่ายทอดต่อชุมชนรุ่นหลัง ซึ่งในปัจจุบันพบว่าประเทศไทยมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อ จำหน่ายเป็นการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชนอย่างหลากหลาย แต่ในยุคของ เปลี่ยนแปลงเข้าสู่การแข่งขันทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจ การจะทำให้ผลิตภัณฑ์ได้รับความนิยมจะต้องมี ความแตกต่างและมีความแปลกใหม่ไม่ซ้ำแบบเดิม แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงเข้ามามีบทบาทในการ พัฒนาเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี (รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม, 2560) ซึ่งแนวคิดสร้างสรรค์ได้ถูก นำไปใช้ในการพัฒนาอุตสาหกรรมและวงการธุรกิจอย่างหลากหลายรวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถือว่าเป็น หนึ่งใน 7 องค์ประกอบในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ได้แก่ 1) องค์ความรู้ 2) ความคิดสร้างสรรค์ 3) การใช้ทรัพย์สินทางปัญญา 4) วัฒนธรรม 5) ภูมิปัญญา 6) เทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ และ 7) เครือข่ายวิสาหกิจ (ณัฐพัชญ์ เอกสิริชัยกุล, 2556)

ผ้าบาติกนับว่าเป็นเครื่องแต่งกายที่ได้รับความนิยมอย่างสูงและเป็นแหล่งสร้างอาชีพและรายได้ให้ ชุมชนในท้องถิ่นทางภาคใต้ของประเทศไทย โดยผ้าบาติกแต่ละผืนจะมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สื่อถึง คุณค่าและยากต่อการเลียนแบบ ผ้าบาติกยังเป็นหนึ่งผลิตภัณฑ์ในกลุ่มของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และ วัฒนธรรมที่มีมูลค่าสูง ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาเป็นสินค้าแฟชั่นทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะที่โดดเด่น สวยงาม สีสันสดใส และลวดลายที่เกิดจากแรงบันดาลใจจากธรรมชาติ ความเชื่อทางศาสนา รวมถึงการ

ถ่ายทอดวิถีชีวิตที่สะท้อนวัฒนธรรมความเป็นอยู่ ตัวตนหรือกระทั่งความรู้สึกนึกคิดของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ไว้ได้อย่างสมบูรณ์ (ณัฐธิดา คำทำนอง, 2566)

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านภูนก ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ได้มีการรวมตัวกันของภาคประชาชนคนในชุมชน โดยมีกลุ่มทอผ้า กลุ่มงานจักสาน กลุ่มโฮมสเตย์ โดยมีมุ่งหวังการเป็นชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากชุมชนมีอัตลักษณ์ในเรื่องราวด้านกลุ่มชาติพันธุ์ สภาพแวดล้อม ประเพณีและวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น จากการลงพื้นที่ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านภูนก กล่าวว่า หลังจากสถานการณ์โควิด 19 และสถานการณ์ทางเศรษฐกิจปัจจุบัน กลุ่มได้เกิดปัญหาด้านการส่งเสริมการขาย การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งแต่เดิมกลุ่มผลิตผ้าทอยกดอก และนำมาแปรรูปเป็นถุงย่าม เสื้อผ้า โดยจำหน่ายในพื้นที่ชุมชน บนแพลตฟอร์มออนไลน์ และกิจกรรมงานต่าง ๆ ตามที่ หน่วยงานภาครัฐจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน ผู้วิจัยและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านภูนกได้นำเสนอและแสดงความเห็นถึงแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยการนำองค์ความรู้ด้านการผลิตผ้าบาติกมาส่งเสริมการพัฒนาทักษะฝีมือ และรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ในชุมชนให้เกิดความหลากหลายมากยิ่งขึ้นในกลุ่มได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบริบทและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านภูนก ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยวิธีการ (Methodology) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในงานวิจัยนี้ได้แก่ 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านภูนก ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 15 คน 2) ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน 3) ประชาชนชุมชน จำนวน 3 คน 4) ผู้บริโภค จำนวน 100 คน 5) ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าบาติก จำนวน 4 รูปแบบ โดยการเลือกแบบการสุ่มเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์ ในการจัดเก็บข้อมูลบริบทชุมชนในด้านประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านภูนก และผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านภูนก ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
2. แบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามพร้อมผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าบาติก นำไปประเมินความพึงพอใจผู้บริโภคต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาแล้ว โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ประเด็นความพึงพอใจในด้านความสวยงาม ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านรูปร่างรูปทรง และข้อเสนอแนะ

การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
2. กำหนดเครื่องมือโดยใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ในการรวบรวมข้อมูล
3. ระบุเนื้อหาและประเด็นคำถามที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
4. สร้างเครื่องมือตามประเด็นและเนื้อหา
5. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ
6. ปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

7. นำเครื่องมือไปใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัย

การพัฒนาเครื่องมือการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ทั้งแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม เพื่อให้เครื่องมือในการวิจัยมีความถูกต้องและความเชื่อมั่นของการเก็บข้อมูล ด้วยการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยตามจุดหมายของการวิจัยนี้ โดยตรวจสอบหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา และประเด็นคำถามการวิจัย (Index of Item Objective Congruent: IOC) โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นนำเสนอต่อผู้ทรงวุฒิประเมิน ตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไข โดยให้ผู้ทรงวุฒิพิจารณาถึงความคิดเห็นและให้คำแนะนำเพื่อที่จะนำข้อคำถามไปปรับปรุงให้มีคุณภาพและน่าเชื่อมั่นมากยิ่งขึ้น โดยข้อคำถามที่มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5

การรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

- 1) ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ ปราชญ์ชุมชน และผู้นำ
- 3) จัดเวทีประชุมเสวนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านภูนก เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นบริบทชุมชน การถ่ายทอดองค์ความรู้ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์
- 4) จัดแสดงสินค้าเพื่อเก็บข้อมูลความพึงพอใจของผู้บริโภค
- 5) อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สมุดบันทึก กล้องถ่ายภาพ กล้องบันทึกเสียงและภาพ

การประมวลผลแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ใน 5 ระดับตามแนวคิดของ โบว์ลิง (Bowling 1997) ซึ่งกำหนดระดับการประเมิน ดังนี้ 5 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด 4 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 3 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง 2 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย และ 1 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์การพัฒนาผลิตภัณฑ์แบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านภูนก ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ในการกิจกรรมประกอบด้วย 1) ลงพื้นที่วิเคราะห์บริบทกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านภูนก ประกอบด้วย 1.1) ประวัติความเป็นมาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านภูนก ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย 1.2) ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ 2) การถ่ายทอดองค์ความรู้ 3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และ 4) การประเมินความพึงพอใจผู้บริโภคในประเด็นประโยชน์ใช้สอย ความสวยงาม รูปร่างและรูปทรง

สถิติที่ใช้เป็นสถิติเชิงพรรณนาด้วยการนำข้อมูลหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการแปลผลของความคิดเห็นพิจารณาจากค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ของเบสต์ (Best 1981) มีรายละเอียดดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.50 4.49 หมายถึง เห็นด้วยมาก ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง เห็นด้วยน้อยและค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

บริบทและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านภูนก ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

1. บริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านกนก จากการศึกษาพบว่า ประวัติความเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านกนก ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย แรกเริ่มชาวบ้านกนกเป็นคนทางเหนือได้อพยพมาจากเมืองแพร่ เมืองลับแลใช้ภาษาเมืองคุยกัน ในสมัยนั้นบ้านกนกเป็นหมู่บ้านในอำเภอดังนคร ชาวบ้านประกอบอาชีพทำนา และทำไร่ต่าง ๆ เช่น ไร่ข้าวโพด ไร่พริก และไร่ฝ้าย ทำไว้กินกันเองยังไม่มีมีการซื้อขาย และตอนนั้นก็ไม่ได้ ภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษมาในการนำดอกฝ้ายหรือปุยฝ้ายมาผ่านกระบวนการต่าง ๆ ทำให้เป็นเส้นฝ้ายดิบ และได้มีการนำมาทอเป็นผืนผ้าใช้ห่ม เย็บเป็นถุงย่าม และตัดเย็บมือเป็นเครื่องนุ่งห่มต่าง ๆ ต่อมา ปู่ ย่า ตา ยาย ก็คิดทำผ้าให้เป็นลวดลายต่าง ๆ ให้สวยงามตามความต้องการ เช่น ผ้าถุงลายดอกมุก ผ้าถุงลายขากะปี่ ผ้าถุงลายดอกขม้าย ผ้าถุงลายไกรสอง ผ้าถุงลายไกรสาม ผ้าถุงลายตาฝาก ผ้าถุงลายลับแลง (หรือลายลับแล) และทอผ้าขึ้นตีนจก โดยทอใส่กันเองภายในหมู่บ้าน จากนั้น หน่วยงานทางราชการเริ่มเข้ามาเห็นว่าลายผ้าต่าง ๆ สวยงาม ก็เลยเข้ามาส่งเสริมให้มีกลุ่มทอผ้าบ้านกนกขึ้นมา โดยมีนางคำมวล นพตล เป็นประธานกลุ่ม แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จกันเท่าไรเพราะยังไม่มียช่องทางตลาด ก็เลยทอใช้กันเองเรื่อยมา ต่อมาประมาณปี 2537 ได้มีร้านค้าผ้าทอในอำเภอศรีสัชนาลัยมาจ้างทอลายดอกมุก เพื่อเอาไปขายที่ร้านและออกงานต่าง ๆ จนเป็นที่รู้จักและมีคนสนใจมากมายทำให้ชาวบ้านกนก มีอาชีพ มีรายได้เสริมให้กับครอบครัวและชุมชน (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตึก, ม.ป.ป) ปัจจุบันบ้านกนกตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 4 ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ยังคงอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก และเริ่มมีการปลูกทุเรียน ยางพารา และลองกอง ซึ่งเป็นฐานเศรษฐกิจให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น อาชีพเสริมชุมชนยังคงอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาในการทอผ้า และงานจักสาน มีสถานที่ที่สำคัญในเชิงการท่องเที่ยว ได้แก่ โบสถ์โบราณทรงห้องเรือ อายุ 100 กว่าปี หลวงพ่อสองพี่น้อง อายุ 700 กว่าปี เนื้อสำริดเป็นโบราณวัตถุสมัยสุโขทัย ม่อนตูปข้าวซึ่งเป็นจุดชมวิวทะเลหมอกในฤดูหนาว มีประเพณีแห่น้ำขึ้นโฮงสร่งน้ำเจ้าหมื่นดั่ง จัดขึ้นในช่วง 17-19 เมษายนของทุกปี

ภาพที่ 1 การจัดเวทีเสวนาร่วมกับชุมชนเพื่อศึกษาบริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านกนก

สถานภาพปัจจุบันของผลิตภัณฑ์ผ้าทอ พบว่า ชุมชนบ้านกนกยังคงสืบทอดภูมิปัญญาการทอลายยกดอกที่มีลวดลายดอกต่าง ๆ ที่คิดขึ้นเองตามของบรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นสวยงามและมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์เป็นผ้านุ่ง เสื้อผ้า และถุงย่าม ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์ผ้าทอบ้านญนุก

2. การถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องผ้าบาติกจากผู้เชี่ยวชาญ ในกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการผลิตผ้าบาติกเพื่อเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และการพัฒนาทักษะ ความรู้และความเข้าใจกลุ่มวิสาหกิจทอผ้าบ้านญนุก พบว่า กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยการเชิญปราชญ์ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก มาให้องค์ความรู้ในการพัฒนาลวดลายผ้าบาติกและรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ให้กับกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย 1) การนำเสนอตัวอย่างผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก 2) วัสดุและอุปกรณ์ในการผลิตผ้าบาติก 3) ขั้นตอนการผลิตผ้าบาติก ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 การถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการผลิตผ้าบาติก

3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ในกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกแบบมีส่วนร่วม มีแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ประกอบด้วย

3.1 การศึกษารูปแบบและสภาพปัญหาผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านญนุก พบว่า ชุมชนบ้านญนุกยังคงสืบทอดภูมิปัญญาการทอลายดอกที่มีลวดลายดอกต่าง ๆ ที่มีอัตลักษณ์จำนวน 12 ลาย ดังต่อไปนี้ 1) ลายดอกมุก 2) ลายดอกชะม้าย 3) ลายขากระป๋องใหญ่ (ขาแมงมุมใหญ่) 4) ลายดอกเปา 5) ลายขากระป๋องน้อย (ขาแมงมุมเล็กหรือนาฬิกาทราย) 6) ลายดอกสามไม้

7) ลายดอกดาวเรือง 8) ลายไทย 9) ลายดอกพิกุล 10) ลายดอกดาวกระจาย 11) ลายเต่าทอง และ 12) ลายดอกกระดุมทอง

ภาพที่ 4 ลายมุก

ภาพที่ 5 ลายชม้าย

ภาพที่ 6 ลายซากะปู้งใหญ่ (ขาแมงมุม)

ภาพที่ 7 ลายซากะปู้งเล็ก (ขาแมงมุมเล็ก)

ภาพที่ 8 ลายดอกเปา

ภาพที่ 9 ลายดอกสามไม้

ภาพที่ 10 ลายดอกดาวเรือง

ภาพที่ 11 ลายไทย

ภาพที่ 12 ลายดอกพิกุล

ภาพที่ 13 ลายดาวกระจาย

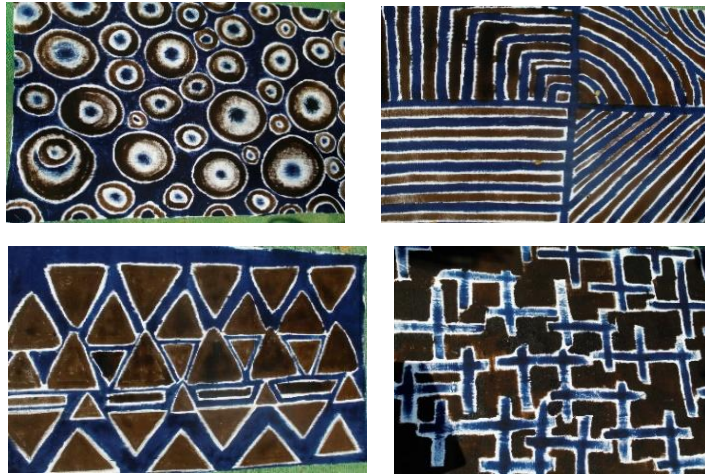

ภาพที่ 14 ลายเต่าทอง

ภาพที่ 15 ลายกระดุมทอง

3.2 การออกแบบผลิตภัณฑ์ลวดลายผ้าบาติกแบบมีส่วนร่วม พบว่า การมีส่วนร่วมในการออกแบบผลิตภัณฑ์ลวดลายผ้าบาติกมีกระบวนการดังนี้ 1) การสร้างแนวคิดในการออกแบบลวดลายผ้าบาติก โดยนำรูปทรงเรขาคณิตและรูปทรงอิสระประกอบด้วย รูปทรงสามเหลี่ยม รูปทรงสี่เหลี่ยม รูปทรงกลม และเส้นตรง 2) ออกแบบและเขียนแบบร่างลวดลายลงบนกระดาษพร้อมกับการเลือกใช้สีตามที่กำหนดให้ ได้แก่ สีน้ำตาล สีแดง สีน้ำเงินคราม สีฟ้า และสีดำ 3) ร่างแบบลวดลายลงบนผืนผ้าฝ้ายชนิดย้อมและระบายสี ดังภาพที่ 16

ภาพที่ 16 รูปแบบลวดลายผ้าบาติกจากแนวคิดรูปทรงเรขาคณิตและรูปทรงอิสระ

3.3 การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกแบบมีส่วนร่วม จากการสัมภาษณ์ความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสมาชิกในกลุ่มจำนวน 15 คน พบว่า การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากผ้าบาติกมีแบบมีส่วนร่วมมีกระบวนการดังนี้ 1) ศึกษาด้วยการสืบค้นหารูปทรงกระเป๋าและนำมาวิพากษ์ร่วมกัน 2) พัฒนารูปแบบกระเป๋าผ้าบาติก 3) กำหนดขนาดและสร้างแบบแพทเทิร์นรูปทรงกระเป๋า และ 4) ตัดเย็บ

(1)

(2)

(3)

(4)

ภาพที่ 17 (1)-(4) ผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากผ้าบาติก

4. การประเมินความพึงพอใจผู้บริโภค ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอบถามความพึงพอใจผู้บริโภคต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋า ประเด็นประโยชน์ใช้สอย ความสวยงาม รูปร่างและรูปทรงจากการจัดกิจกรรมแสดงผลงานการยกระดับสินค้าและบริการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพิษณุโลกและสุโขทัยภายใต้โครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ 2567 ณ ศูนย์การค้าเซ็นทรัล พิษณุโลก ผลการประเมินความพึงพอใจผู้บริโภคสรุปได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจผู้บริโภคต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋า (n =100)

ความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1. ด้านประโยชน์ใช้สอย			
1.1 ผลิตภัณฑ์มีการออกแบบเหมาะสมกับการใช้งาน	4.33	0.66	มาก
1.2 ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบ ง่ายต่อการใช้งาน	4.17	0.65	มาก
1.3 ผลิตภัณฑ์เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	4.40	0.77	มาก
1.4 สามารถเพิ่มมูลค่าวัสดุในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม	4.20	0.81	มาก
รวม	4.28	0.72	มาก
2. ด้านความสวยงาม			
2.1 มีลวดลายและรูปแบบที่สวยงาม	3.87	0.82	มาก
2.2 มีเอกลักษณ์เฉพาะและมีแปลกใหม่	4.13	0.82	มาก
2.3 มีการเลือกสีที่เหมาะสม	4.47	0.51	มาก
2.4 ผลิตภัณฑ์บอกถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน	4.03	0.72	มาก
2.5 มีการจัดองค์ประกอบลวดลายที่เหมาะสม	4.23	0.86	มาก
รวม	4.15	0.74	มาก
3. ด้านรูปร่างและรูปทรง			
3.1 รูปแบบผลิตภัณฑ์มีความทันสมัย	4.17	0.70	มาก
3.2 มีความแปลกใหม่ต่างจากเดิม	4.07	0.69	มาก
3.3 รูปแบบไม่ซ้ำซ้อน ง่ายต่อการผลิต	4.33	0.48	มาก
3.4 สามารถผลิตในเชิงพาณิชย์ได้	4.50	0.51	มากที่สุด
3.5 มีส่วนประกอบที่เป็นวัสดุอื่นมาประกอบได้อย่างสร้างสรรค์และลงตัว	3.97	0.85	มาก
รวม	4.21	0.65	มาก
สรุปโดยรวม	4.20	0.70	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าความพึงพอใจผู้บริโภคต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าบาติกสรุปโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.20 (S.D = 0.85) เมื่อพิจารณาในด้านประโยชน์ใช้สอยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.28 (S.D = 0.72) มีอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลิตภัณฑ์เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีความพึงพอใจสูงสุด มีค่า 4.40 (S.D = 0.77) อยู่ในระดับมาก ด้านรูปร่างและรูปทรงอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม 4.21 (S.D = 0.65) ซึ่งสามารถผลิตในเชิงพาณิชย์ได้มีความพึงพอใจสูงสุด มีค่าเฉลี่ย 4.50 (S.D = 0.51) อยู่ในระดับมากที่สุดและด้านความ

สวยงามอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม 4.15 (S.D = 0.74) ซึ่งมีการเลือกสีที่เหมาะสมมีความพึงพอใจสูงสุด มีค่าเฉลี่ย 4.47 (S.D = 0.51) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ด้านการศึกษาบริบทกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านภูนก ตำบลบ้านตึก อำเภอกศรีษะขันธ์ จังหวัดสุโขทัย ซึ่งมีแนวทางการศึกษาประกอบไปด้วย 1) ประวัติความเป็นมา และ 2) ผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลการวิจัยพบว่า คนที่ชุมชนได้อพยพมาจากจังหวัดแพร่ และเมืองลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยสำเนียงภาษาเมืองคุยกัน มีประเพณีที่สำคัญ คือแห่น้ำขึ้นโฮงสงกราน้ำเจ้าหมื่นดั่ง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านภูนกยังคงสืบทอดภูมิปัญญาการทอลายยกดอกที่มีลวดลายดอกที่เป็นอัตลักษณ์อยู่ 12 ลวดลาย ที่คิดขึ้นเองและได้สืบทอดรุ่นต่อรุ่นจนถึงปัจจุบัน ซึ่งรูปแบบผลิตภัณฑ์ได้แก่ ผ้านุ่ง เสื้อผ้า และถุงย่าม อันจัดว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ที่สำคัญของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับพระครูวิบูลเจติยานุรักษ์ และเพ็ญพรรณเพ็ญพลอย (2565) ที่กล่าวว่า บทบาทหน้าที่และกระบวนการของชุมชนสร้างสรรค์ในสังคมไทย ประกอบด้วย 1) บทบาทหน้าที่ของชุมชนต่อกระบวนการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์ในสังคมไทย มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบริบทชุมชน การพัฒนาชุมชนต้องสร้างความตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ของตนเอง การพัฒนาต้องอาศัยต้นทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนเป็นปัจจัยพื้นฐาน อาทิเช่น อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม บทบาทหน้าที่แบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี มาสนับสนุนเพื่อเกิดเป็นชุมชนสร้างสรรค์ 2) การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์ 3) แนวทางการพัฒนากระบวนการชุมชนสร้างสรรค์ ต้องมีการส่งเสริมให้คนในชุมชน องค์กรภายในพื้นที่ชุมชน และองค์กรภายนอกชุมชน ด้วยการสร้างแนวกรอบปฏิบัติ คือ การคิด วางแผน ดำเนินการ รับผิดชอบ และสรุปประเมินผล ให้เป็นแนวทางมาตรฐานการพัฒนาระบบการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์ในสังคมไทยต่อไป ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมดังกล่าวก่อให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนสอดคล้องกับขวัญเรือน บุญกอบแก้ว (2562) กล่าวว่า ทุนทางวัฒนธรรมแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ทุนวัฒนธรรมที่สัมผัสได้ และ 2) ทุนวัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ ซึ่งทุนวัฒนธรรมถือเป็นหลักการที่สำคัญในการพัฒนาประเทศที่จะเป็นจุดเชื่อมโยงกับทุนธรรมชาติ สังคม มนุษย์ และการเงิน พร้อมกับค่านิยม ความเชื่อ ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และงานสร้างสรรค์โดยทุนวัฒนธรรมสามารถสร้างความโดดเด่นของชุมชนในท้องถิ่นที่มีการนำทุนวัฒนธรรมมาเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับเรณู เหมือนจันทร์เชย (2558) ที่กล่าวว่าลักษณะทุนวัฒนธรรมเป็นคุณค่าและมูลค่าของวัฒนธรรม 5 กลุ่ม คือ 1) วัฒนธรรมการอยู่อาศัยและวิถีชีวิต 2) วัฒนธรรมการทำมาหากิน 3) วัฒนธรรมการแต่งกายเสื้อผ้าการประดับตกแต่ง 4) วัฒนธรรมการดูแลสุขภาพสภาพและ 5) วัฒนธรรมศาสนาและความเชื่อมีอยู่ 3 ลักษณะคือ ทุนวัฒนธรรมส่วนที่แฝงฝังอยู่ในกายทุนวัฒนธรรมส่วนที่อยู่ในรูปของวัตถุ และทุนวัฒนธรรมส่วนที่อาศัยการสถาปนา ทุนเหล่านี้มีพัฒนาการแตกต่างกันไปในยุคสมัยบุ๋ย่ายาย สมัยพ่อแม่ สมัยผู้อาวุโส และสมัยคนปัจจุบัน สอดคล้องกับชวติ โกศล (2561) การบริหารจัดการในการเปลี่ยนทุนทางวัฒนธรรมมาเป็นทุนทางเศรษฐกิจ ซึ่งแนวทางที่จะสร้างทุนทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นมาก่อนให้เกิดรายได้ให้กับชุมชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพมากกว่าปริมาณในการผลิตสินค้าที่ไม่มีคุณภาพ ควรใช้ความรู้ประยุกต์ในการนำต้นทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่แต่เดิมในชุมชนมาสร้างกลยุทธ์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และชุมชนต้องทำความเข้าใจ รู้คุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นจุดแข็งของตัวเองแต่เดิม รวมถึงหาความแตกต่างจากท้องถิ่นอื่น และตลาดที่มีลักษณะใกล้เคียงกันเพื่อใช้เป็นแนวทางในพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมต่อไป

2. ด้านพัฒนาผลิตภัณฑ์แบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านภูนก ตำบลบ้านตึก อำเภอกศรีษะขันธ์ จังหวัดสุโขทัย ด้วยกระบวนการ 1) ลงพื้นที่วิเคราะห์ชุมชน 2) การถ่ายทอดองค์ความรู้

3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และ 4) การประเมินความพึงพอใจผู้บริโภค พบว่า กลุ่มมีทักษะฝีมือในการผลิตผ้าบาติกและการแปรรูปผลิตภัณฑ์กระเป่า โดยมีกระบวนการประกอบด้วย 1) การออกแบบลวดลาย 2) การพัฒนารูปแบบกระเป่า 3) การทำแบบแพทเทิร์นกระเป่า และ 4) การตัดเย็บ ซึ่งความพึงพอใจในด้านประโยชน์ใช้สอย ความสวยงาม และรูปร่างและรูปทรงอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.20 (S.D = 0.70) ซึ่งสอดคล้องกับกมลรัตน์ วันไช, กัญญาลักษณ์ คำเงิน ชลลดา พรสุขสมสกุล และกัสมา กาซ้อน. (2564) ที่กล่าวว่า แนวทางพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์ โดยใช้วิธีการปรับเทคนิคการผลิต และกระบวนการผลิตสินค้าให้มีความน่าสนใจเพิ่มขึ้น การพัฒนารูปแบบลวดลายใหม่ของผลิตภัณฑ์เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค โดยพัฒนาให้เป็นลวดลายผ้าที่มีความร่วมสมัย มีอัตลักษณ์ของชุมชนผสมผสานอยู่ด้วยสอดคล้องกับแพรวภัทร ยอดแก้ว (2566) กล่าวว่าแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย 5 แนวทาง ดังนี้ 1) การเพิ่มจำนวนลวดลายบนผืนผ้า 2) การปรับลดจำนวนลวดลายบนผืนผ้า 3) การพัฒนาผ้าทอต้นจกให้มีเป็นลวดลายใหม่ 4) การใช้วัตถุดิบของเส้นด้ายย้อมสีธรรมชาติ 5) การสร้างตราสัญลักษณ์ ซึ่งผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอเชิงสร้างสรรค์สามารถสร้างรายได้ให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าทออันเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้ ทำให้มีผลิตภัณฑ์ผ้าทอมีความหลากหลายรูปแบบที่ทันสมัย และมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากผ้าทอของกลุ่มทอผ้าอื่น ๆ ในพัฒนาประสิทธิภาพภาคการผลิต การลดต้นทุน และความต้องการของผู้บริโภคหลายกลุ่ม ทำให้เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้น เกิดการขยายเศรษฐกิจฐานรากและการพึ่งพาตนเองได้ และสอดคล้องกับอมรรรัตน์ ตะโคตม, ปกรณ์ สัจจงพงษ์ และอุเทน เลาน้ำทา (2560) ในประเด็นแนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ กลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ 1) ด้านการสร้างความรู้สึกลงในเชิงบวกมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับการมีความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยรวม เนื่องจาก ความได้เปรียบทางการแข่งขันคือการที่องค์กรกระทำบางสิ่งบางอย่างที่คู่แข่งไม่สามารถกระทำหรือกระทำได้ดีกว่าองค์กรอื่น และองค์กรอื่นไม่สามารถทำได้ข้อได้เปรียบทางการแข่งขันเป็นส่วนประสมที่จำเป็นต่อความสำเร็จ ซึ่งการสร้างความรู้สึกลงในเชิงบวกเป็นการสร้างความรู้สึกลงประทับใจให้กับลูกค้า สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและมีคุณค่าทางจิตใจให้เหนือกว่าสิ่งที่ลูกค้าคาดหวังและองค์กรจะต้องบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งมอบสินค้าได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพก็สามารถสร้างความได้เปรียบให้เหนือกว่าคู่แข่งได้อย่างยั่งยืนให้กับองค์กรได้ 2) ด้านการพัฒนาให้เป็นที่ยอมรับของลูกค้ามีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยรวม เนื่องจาก การสร้างสรรค์นวัตกรรมและผลิตภัณฑ์ใหม่ให้เป็นที่ยอมรับของลูกค้าเพื่อตอบสนองลูกค้าเก่าและจงใจลูกค้าใหม่ทำให้เกิดการซื้อซ้ำ บอกต่อ และสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืนต่อองค์กร การที่จะผลิตสินค้าแต่ละชนิดจะต้องให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพ รักษาคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. กระบวนการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจชุมชน
2. เป็นแนวทางการพัฒนาทักษะให้กับผู้ประกอบการในด้านการผลิตผ้าบาติกและการแปรรูปผลิตภัณฑ์

ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไป

ในการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไป ควรนำศึกษาข้อมูลกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกจากพื้นที่อื่น ๆ มาเปรียบเทียบ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาให้เกิดความแตกต่าง และประเมินความคิดเห็นของผู้บริโภค

ในการรับรู้ถึงทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่บ้านภูนก ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย มาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

เอกสารอ้างอิง

- กมลรัตน์ วันไช กัญญาลักษณ์ คำเงิน ชลลดา พรสุขสมสกุล และกัสมมา กาซ้อน. (2564). แนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. *Journal of Industrial Administration*, 3(2), 46-54.
- ขวัญเรือน บุญกอบแก้ว. (2562). แนวทางการปรับใช้ทุนวัฒนธรรมในการพัฒนาชุมชนบ้านวังหอน ตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 10(ฉบับพิเศษ), 188-209.
- ชวตี โกศล. (2561). การบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย. *Journal of Administrative and Management*, 6(2), 64-73.
- ณัฐธิดา คำทำนอง. (2566). “ผ้าบาติก” ศาสตร์และศิลป์ที่งดงามของชาวไทย. สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2567, จาก https://www.creativethailand.org/article-read?article_id=34058
- ณัฐพัชญ์ เอกสิริชัยกุล. (2556). รูปแบบการจัดการห่วงโซ่คุณค่าธุรกิจจัดเลี้ยงจังหวัดนครปฐมตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร)
- พระครูวิบูลเจตยานุรักษ์ และเพ็ญพรรณ เพ็ญฟูลอย. (2565). การวิเคราะห์บทบาทหน้าที่และกระบวนการของชุมชนสร้างสรรค์ในสังคมไทย. *Journal of MCU Peace Studies*, 10(2), 596-610
- แพรวภัทร ยอดแก้ว. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 7(1), 14-30.
- รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม. (2560). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในจังหวัดนครปฐม. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 10(1), 994-1013
- เรณู เหมือนจันทร์เชย. (2558). ทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำในจังหวัดนครปฐม. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 8(2), 231-247.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตึก. (ม.ป.ป). *คลังความรู้*. สืบค้นเมื่อ 3 กรกฎาคม 2564, จาก https://www.bantuek.go.th/news_knowledge
- อมรรัตน์ ตะโคตม ปกรณ์ สัจจงพงษ์ และอุเทน เลาน้ำทา. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่กับความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศในประเทศไทย. *Journal of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University*, 36(6), 169-179
- Best, J. W. (1981). *Research in education* (4th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Bowling, A. (1997). *Research Methods in Health*. Buckingham: Open University Press.

การพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อรองรับสินค้าเกษตรปลอดภัย: กรณีศึกษาบ้านโทะ
ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ
Development of Community Market to Support Safe Agricultural
Products: A Case Study of Toh Village, Mueang Luang Subdistrict,
Huai Thap Than District, Sisaket Province

อรรถพล ศิริเวชพันธุ์

Autthapon Sirivejjabhandu

คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Faculty of Business Administration and Accounting, Sisaket Rajabhat University

misterangkor@hotmail.com

Received: September 22, 2024 Revised: October 17, 2024 Accepted: October 29, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ศึกษา 2) ศึกษาความต้องการของชุมชนในการนำสินค้าเกษตรปลอดภัยเข้าสู่ตลาด และ 3) กำหนดแนวทางการพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อรองรับสินค้าเกษตรปลอดภัยที่เหมาะสมแก่พื้นที่ศึกษา การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ขั้นตอน ได้แก่ การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม และการระดมความคิดเห็น กับกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญจาก 3 ภาคส่วนที่มีการคัดเลือกแบบเจาะจง คือ เกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 ผู้ประกอบการที่รับซื้อสินค้าเกษตรปลอดภัย และหน่วยงานภาครัฐในอำเภอห้วยทับทัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการศึกษานี้ได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) สภาพปัจจุบันของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยพบว่า พื้นที่ที่เป็นแหล่งผลิตพืชดั้งเดิมมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ผลไม้เขตร้อน สมุนไพร ผักพื้นบ้าน ส่วนพืชน้ำมันเป็นพืชเศรษฐกิจใหม่ที่กำลังได้รับความนิยม 2) ความต้องการของชุมชน มี 3 ระยะ คือ ระยะต้นน้ำ (ความต้องการปัจเจก) คือ ต้องการให้รัฐบาลเข้ามาสนับสนุนปัจจัยการผลิต พันธุ์พืช หาดตลาด แก้ปัญหาน้ำและพลังงานทดแทน ระยะกลางน้ำ (ความต้องการมีส่วนร่วม) คือ การเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อยกระดับเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม ระยะปลายน้ำ (ความต้องการมาตรฐาน) คือ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) และการรับรองการค้าที่เป็นธรรม (Fair Trade) 3) แนวทางการพัฒนาตลาดชุมชนพบว่า ได้มีการกำหนดการบริหารจัดการ ออกเป็น 2 ส่วน คือ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายดำเนินการ (สนับสนุน) ภายใต้ระเบียบการบริหารจัดการตลาด หรือธรรมนูญบ้านโทะ 10 ข้อ

คำสำคัญ: การพัฒนาตลาด ตลาดชุมชน สินค้าเกษตรปลอดภัย

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the current scenario of safe agricultural production in the study area, 2) survey a community needs on launching their safe agricultural products to the market, and 3) identify a suitable guideline for community market development to support safe agricultural products. This study applied qualitative research methodology. The information was gathered from 3 selected groups of key-informants, including agriculturist in Toh Village, entrepreneurs, and government officers in Huai Thap Than District. The data collecting methods included a semi-structured interview, a focus group discussion, and brainstorming. The researcher performed a content analysis to interpret the data collected, and present the results descriptively and systematically.

As to the scenario of safe agricultural production, there were three most common crops of the area: tropical fruits, herbs, and local vegetables. Besides, there was an increasing interest in oil crop production. The community survey showed community needs in 3 phrases: upstream phase (individual needs)--the community wanted the government to play a role in encouraging agricultural productivity by supporting agricultural inputs and marketing strategy, solving water problems, and facilitating renewable energy for agriculture; midstream phase (participation needs)--the community needed to seek collaborative partnerships with public and private organizations in order to start up a social enterprise; and downstream phase (standard needs--it is the needs of applying good agricultural practices (GAP) and fair trade standards. Finally, the guideline for community market development was identified. The management structure had been divided into two sections: the administration and the operation (support) under the regulations for market operating (according to GAP) or the Ban Tho-10-article constitution.

Keywords: Market Development, Community Market, Safe Agricultural Products

บทนำ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการเกษตร (พ.ศ. 2561-2580) มีสาระสำคัญ คือ การพัฒนาการเกษตร ยกกระดับความสามารถในการแข่งขันทั้งพืช ปศุสัตว์ และประมง เพื่อนำมาซึ่งโอกาสในการสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับเกษตรกรในระยะ 20 ปี มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตในภาคเกษตรไปสู่ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง โดยอาศัยการยกระดับการผลิตให้เข้าสู่คุณภาพมาตรฐานความปลอดภัย ทั้งนี้ “เกษตรปลอดภัย” เป็น 1 ใน 6 แผนย่อยที่มีความสำคัญ มีเป้าหมายในการสร้างสินค้าเกษตรเพื่อการยอมรับด้านคุณภาพและคุณค่าทางโภชนาการ กำหนดดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภคด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร ลด ละ เลิกการใช้สารเคมีที่จะกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและในระดับครัวเรือนให้เป็นไปตามหลักการปฏิบัติที่ดีทางการเกษตร ตลอดจนการส่งเสริมด้านการขยายตลาด สนับสนุนให้

เกษตรกรทำเกษตรเชิงพาณิชย์ ควบคู่กับการขยายตลาดให้ได้ร้อยละ 3 ต่อปี (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ทั้งนี้ การส่งเสริมเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ยังต้องมีการกำหนดราคาที่เหมาะสม เพิ่มช่องทางการจำหน่าย ส่งเสริมการขาย อีกทั้งเกษตรกรควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาให้มีกิจกรรมการเพิ่มมูลค่าเพื่อแก้ปัญหาการถูกกดราคาสินค้าเกษตรอย่างเป็นระบบ (กลุ่มพัฒนากลุ่มเกษตรกรกองพัฒนาสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกร, 2565)

บ้านโทะ ตั้งอยู่ที่ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ ห่างจากอำเภอเมืองศรีสะเกษราว 45 กิโลเมตร และห่างจากตัวอำเภอห้วยทับทัน ราว 5 กิโลเมตร แต่เดิมมีบรรพบุรุษอพยพมาจากบ้านอ้อและบ้านเมืองน้อย มีต้นไม้ขึ้นหนาแน่น คือ ต้นลูกโทะ (ภาษาเขมร) จึงกลายเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้าน (องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองหลวง, 2560) ด้วยศักยภาพของชุมชนที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพื้นที่ราบและแหล่งน้ำ จึงเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย 7 หมวด คือ ผลไม้ สมุนไพร ผักพื้นบ้าน พืชกินหัว ัญชู่พืช พืชอาหารสัตว์ และพืชน้ำมัน โดยมีการระบุประเภทไว้ในผลการศึกษาประเด็นสภาพปัจจุบันของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ศึกษา ทั้งนี้ กรณีดังกล่าวมีลักษณะสอดคล้องกับสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ (2557) ที่รายงานว่า สินค้าเกษตรปลอดภัย คือ กระบวนการผลิตที่มีการใช้สารเคมีทางการเกษตรทั่วไป เช่น ปุ๋ย ฮอร์โมน สารเร่งการเจริญเติบโต สารเคมีควบคุมแมลงศัตรูพืช สารกำจัดวัชพืช แต่มีความระมัดระวังในการใช้มากขึ้น มีการใช้ตามขนาดและข้อกำหนดอย่างชัดเจนมีการเว้นระยะการใช้ก่อนการเก็บเกี่ยว ตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งสำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร (2557) รายงานเพิ่มเติมว่า ผลลัพธ์ของการตลาดของสินค้าเกษตรปลอดภัย คือ เกษตรกรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในเชิงคุณภาพ มากกว่าเชิงปริมาณ ทั้งนี้จากสัมภาษณ์เบื้องต้นพบว่า บ้านโทะเปรียบเสมือนครัวของอำเภอห้วยทับทัน ด้วยบทบาทหน้าที่ในการผลิตสินค้าทางการเกษตรส่งต่อไปยังตัวอำเภอ เป็นวัตถุดิบที่สนับสนุนกิจการ “ไถ่อย่างห้วยทับทัน” คือ ไม้มะดัน และพืชผักที่ใช้ประกอบอาหาร (ลาบ ส้มตำ เป็นต้น) ทั้งนี้ แม้ชุมชนจะเป็นแหล่งผลิตที่สำคัญ ทว่ายังขาดตลาดหรือสถานที่จัดจำหน่ายในชุมชนโดยตรง ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีทิศทางเดียวกับที่สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตรกรมส่งเสริมการเกษตร (2560) รายงานว่า ชุมชนส่วนใหญ่เมื่อผลิตสินค้าได้ มักขาดความเชี่ยวชาญเรื่องการตลาด ผลผลิตทางการเกษตร มีระยะเวลาในการเก็บรักษาสั้น ทั้งนี้ เมื่อผลผลิตมีจำนวนมาก มักจำหน่ายทางอ้อม (ผ่านพ่อค้าคนกลาง) จากกรณีดังกล่าว พบว่าสินค้าทางการเกษตรของบ้านโทะ หมู่ 8 นั้น ถูกกำหนดจากผู้ประกอบการภายนอก ในขณะที่เกษตรกรบางส่วนต้องเดินทางไปจำหน่ายยังตัวอำเภอห้วยทับทัน ในรูปแบบของการเร่ขายตามสถานที่ราชการ ตลาดนัด และแผงลอยในตลาดสด เป็นต้น ซึ่งทำให้เกิดรายได้ที่ไม่แน่นอน เพิ่มต้นทุน ทั้งที่เกษตรกรนั้นผลิตสินค้าได้เป็นจำนวนมาก แต่ขาดการระบาย เนื่องจากตลาดนั้นไม่มีจำกัด

จากความสำคัญดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อรองรับสินค้าเกษตรปลอดภัย: กรณีศึกษาบ้านโทะ ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ” เพื่อพัฒนาให้บ้านโทะเป็นศูนย์กลางการผลิต รวบรวม และจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัยครบวงจร ที่สอดคล้องกับ Food and Agriculture Organization of the United Nations (2002) ซึ่งรายงานเชิงหลักการว่า คุณภาพผลผลิตทางการเกษตร นอกจากจะเกี่ยวข้องกับสภาพภูมิสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรมและการเกษตร

ของท้องถิ่น ยังต้องมีเป้าหมายการผลิตเพื่อจำหน่ายในชุมชนหรือจำหน่ายตรง เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค อีกทั้งยังเป็นกระบวนการที่เกิดจากการขับเคลื่อนของชุมชนฐานราก โดยการรวมตัวส่งเสริมสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบัน หรือ หน่วยภาครัฐ ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค เป็นความร่วมมือกันของผู้มีส่วนได้เสีย โดยมีองค์ประกอบ คือ การมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความโปร่งใส ความไว้วางใจ ความสัมพันธ์แบบแนวราบ และการดำเนินงานในรูปแบบเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับที่สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2561) รายงานว่า แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร คือ การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร สินค้าเกษตรมีพื้นฐานจากด้านการผลิตการตลาดและหลักทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อให้สามารถเห็นช่องทางการเพิ่มมูลค่าเพิ่มของผลผลิตทางการเกษตร การสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่มของสินค้าทางการเกษตร ซึ่งการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยของบ้านโทะครั้งนี้ จะเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างเศรษฐกิจชุมชนทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของภาคการเกษตรที่จะเป็นต้นแบบ (Best Practice) ในการผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัย ทั้งในระดับอำเภอและในระดับจังหวัดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย กรณีศึกษาบ้านโทะ ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนในการนำสินค้าเกษตรปลอดภัยเข้าสู่ตลาด กรณีศึกษาบ้านโทะ ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อรองรับสินค้าเกษตรปลอดภัยที่เหมาะสม กรณีศึกษาบ้านโทะ ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน เอกชน และภาครัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 1.1 ประเด็นสภาพปัจจุบันของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย และความต้องการของชุมชนในการนำสินค้าเกษตรปลอดภัยเข้าสู่ตลาด (วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ 1-2) กลุ่มเป้าหมาย คือ เกษตรกร 25 คน และผู้นำชุมชน 5 คน ที่มีภูมิลำเนาในบ้านโทะ หมู่ 8 โดยกำหนดให้เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (หัวหน้าครัวเรือน) รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน ซึ่งทั้งหมดมีเงื่อนไข คือ ต้องเป็นเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย
 - 1.2 ประเด็นแนวทางการพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อรองรับสินค้าเกษตรปลอดภัยที่เหมาะสม (วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ 3) กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัย ตามแนวคิดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมภาคการเกษตรระดับชุมชน ของกังสดาล เขาว์วัฒนกุล (2560) ประกอบด้วย เกษตรกร หน่วยงานภาครัฐ และผู้ประกอบการภาคเอกชน โดยการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากข้อ 1.1 (จำนวน 30 คน) และเพิ่มเติมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น จำนวน 10 คน

ซึ่งเป็นตัวแทนจากหน่วยงาน/องค์กรภาครัฐและเอกชน ประกอบด้วย 1) เทศบาลตำบลห้วยทับทัน 2) เกษตรอำเภอห้วยทับทัน 3) องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองหลวง 4) องค์การบริหารส่วนตำบลกล้วยแก้ว 5) พัฒนาชุมชนอำเภอ 6) ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร (ไถ่ย่างห้วยทับทัน) 7) วัดบ้านโนทะ 8) โรงเรียนบ้านโนทะ 9) ผู้ประกอบการตลาดนัด และ 10) มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 40 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ประเด็นสภาพปัจจุบันของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ คือ 1) ผลผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยในปัจจุบัน เช่น ประเภทพืชผักและปริมาณผลผลิตต่อรอบการผลิต จำนวนเกษตรกร และพื้นที่การเพาะปลูก เป็นต้น 2) อุปสรรคและปัญหาในการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย และ 3) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2.2 ประเด็นทราบความต้องการของชุมชนในการนำสินค้าเกษตรปลอดภัยเข้าสู่ตลาด ใช้การสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ คือ 1) ความต้องการระยะต้นน้ำ 2) ความต้องการระยะ กลางน้ำ และ 3) ความต้องการระยะปลายน้ำ

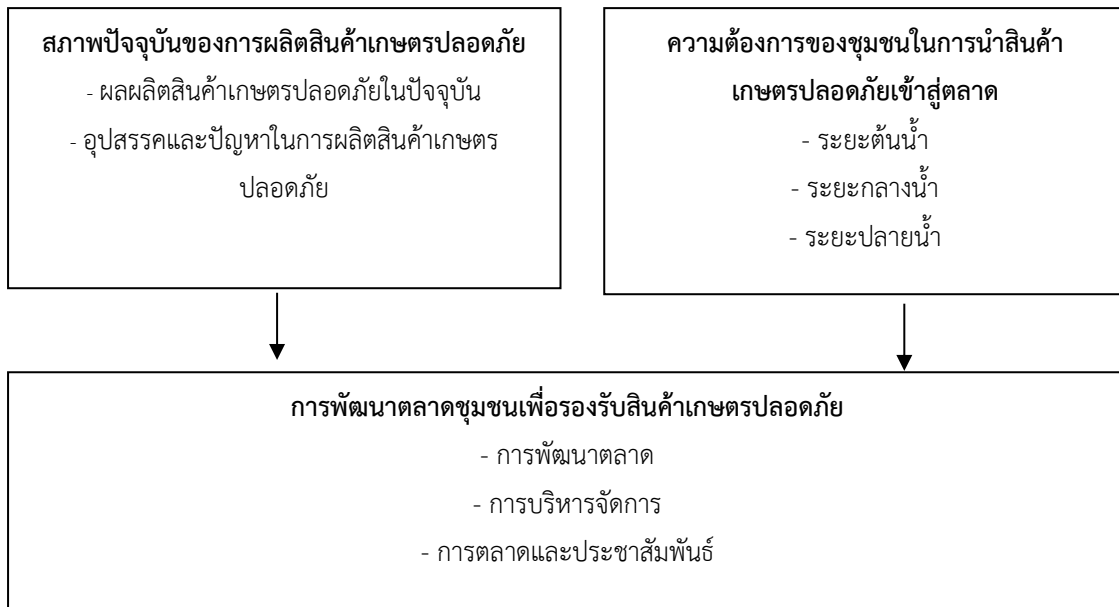
2.3 ประเด็นแนวทางการพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อรองรับสินค้าเกษตรปลอดภัย ใช้การระดมความคิดเห็นเป็นเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ คือ 1) แนวคิดการพัฒนาตลาด 2) การบริหารจัดการ และ 3) การตลาดและประชาสัมพันธ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือจากต้นสังกัดเพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูล ไปยังกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นทำการนัดหมายเพื่อสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ณ คริวเรือนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน ในช่วงเดือนที่ 1-4 ของการทำวิจัย โดยขออนุญาตบันทึกข้อมูลภาพและเสียง สำหรับในช่วงเดือนที่ 5-8 ดำเนินการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้มีโอกาสแสดงความต้องการร่วมกัน ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองหลวง และในช่วงเดือนที่ 9-12 ผู้วิจัยจัดเวทีระดมความคิดเห็น กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลห้วยทับทัน ทั้งนี้ภายใต้ข้อกำหนดและเงื่อนไขของหลักจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ ทางสังคมศาสตร์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งหมด (วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1-3) ทำการวิเคราะห์โดยการจัดหมวดหมู่และการวิเคราะห์ข้อมูล (Content Analysis) ด้วยการให้เหตุผลแบบอุปนัย (Inductive Reasoning) จากนั้นทำการพรรณนาสรุปในรูปแบบรายงานการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ศึกษา

จากการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างกับผู้ใช้ข้อมูลสำคัญ คือ เกษตรกร/ผู้นำชุมชนบ้านโทะ หมู่ 8 จำนวน 30 คน สามารถสรุปประเด็นสภาพปัจจุบันของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ศึกษาได้ดังต่อไปนี้

ผลผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยในปัจจุบัน

ปัจจุบันบ้านโทะ หมู่ 8 (พ.ศ. 2567) เป็นแหล่งผลิตพืชผักและสินค้าเกษตรปลอดภัย ครอบคลุม 7 หมวดที่สำคัญ ประกอบด้วย ผลไม้ สมุนไพร ผักพื้นบ้าน พืชกินหัว ธัญพืช พืชอาหารสัตว์ และพืชน้ำมัน ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ศึกษา

ประเภทพืชผักปลอดภัย	จำนวน (ชนิด)	ชนิด	รอบการผลิตต่อปีปฏิทิน	ร้อยละเกษตรกรที่ปลูก	ตลาดรองรับสินค้าเกษตรปลอดภัย
ผลไม้	16	มะปราง เงาะ มังคุด ทุเรียน น้อยหน่า ลำไย แดงไทย พุทรา ขนุน มะเฟือง มะไฟ แดงโม อินทผลัม กล้วย กระท้อน ส้มโอ	1-2	25	- ตลาดสดเทศบาล ตำบลห้วยทับทัน - ตลาดนัดคลองถม (ห้วยทับทัน)
สมุนไพร	10	กระเพรา ชিং ข่า ตะไคร้ มะกรูด ฟ้าทะลายโจร มะระขี้นก สะระแหน่ ชะพลู ว่านหางจระเข้	2-3	70	- โรงพยาบาล ห้วยทับทัน

ประเภทพืชผัก ปลอดภัย	จำนวน (ชนิด)	ชนิด	รอบการผลิต ต่อปีปฏิทิน	ร้อยละ เกษตรกร ที่ปลูก	ตลาดรองรับสินค้า เกษตรปลอดภัย
ผักพื้นบ้าน	9	ผักแขยง ผักชีลาว แมงลัก ผักติ้ว ผักเสี้ยน มะแว้ง มะฮึก ผักแพว ผักเม็ก	3	65	- ร้านอาหารพื้นบ้าน (ไถ่ย่าง)
พืชกินหัว	8	มันแกว หอม กระเทียม เผือก มันเทศ หัว บุก กลอย	2	35	- ผู้ประกอบการ (รถ พุ่มพวง)
ธัญพืช	7	มะม่วงหิมพานต์ ลูกเดือย ข้าวโพด ถั่วลิสง ถั่วเขียว ถั่วเหลือง งา	1	15	- โมเดิร์นเทรดในเขต อำเภอเมืองฯ
พืชอาหารสัตว์	6	กระถิน ข้าวโพด หม่อน มันสำปะหลัง อ้อย หญ้ารูซี่	2	40	- เกษตรกร/ผู้เลี้ยง ปศุสัตว์ในชุมชน
พืชน้ำมัน	4	ปาล์ม สบู่ดำ ถั่วเหลือง ละหุ่ง	1	5	- โรงงานผลิต ไบโอดีเซล

จากตารางที่ 1 พบว่าผลไม้ สมุนไพร พืชอาหารสัตว์ พืชกินหัว และผักพื้นบ้าน มีปริมาณมากที่สุด และมีรอบการผลิตไม่ต่ำกว่า 2-3 ครั้งต่อปี ส่วนธัญพืชนั้นจะปลูกในลักษณะพืชหลังนาเพื่อปรับปรุงดิน จึงมีวงรอบการปลูกเพียง 1 ครั้งต่อปี ส่วนพืชน้ำมันนั้น ขึ้นอยู่กับชนิดพันธุ์ที่ปลูกและความเชี่ยวชาญของเกษตรกร โดยบ้านโทะ หมู่ 8 มีประชากรทั้งสิ้น 770 คน (พ.ศ. 2567) ประกอบอาชีพเกษตรกรกว่าร้อยละ 65 ครอบคลุมพื้นที่เพาะปลูกร้อยละ 80 ของพื้นที่ทั้งหมด อย่างไรก็ตามพบว่าผลผลิตในแต่ละปีมีราคาไม่แน่นอน เกษตรกรจึงเน้นการผลิตพืชไร่มากกว่าพืชสวน เนื่องจากมองว่ามีความเสี่ยงน้อยกว่า และได้ผลผลิตเพื่อจำหน่ายในเวลาอันสั้น กระจายไปยังตลาดสดและร้านค้าที่รับซื้อโดยตรง

นอกจากนี้บ้านโทะ หมู่ 8 ยังมีศักยภาพในการเป็นแหล่งผลิตและการศึกษาดูงาน ดังจะเห็นได้จากฐานการเรียนรู้ดังต่อไปนี้ 1) จักสาน 2) ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์พืช 3) ไม้กวาด 4) อินทผลัม 5) สวนหมาก 6) ขนมไทยและพื้นบ้าน 7) ไช้หนกกระทา 8) ไช้เค็ม 9) ข้าวหมากและเครื่องดื่มหมักพื้นบ้าน 10) สมุนไพร และการแปรรูป 11) การทอผ้า ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม 12) โคนง หนอง นา 13) ปศุสัตว์ ประมงพื้นบ้าน และการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ/ครึ่งบกครึ่งน้ำ 14) การเพาะพันธุ์พืช และ 15) การผลิตปลาร้า จากฐานการเรียนรู้ดังกล่าว สามารถวิเคราะห์ศักยภาพของบ้านโทะ หมู่ 8 ออกได้เป็น 4 กลุ่มพื้นที่ คือ 1) กลุ่มพื้นที่ทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย วัดบ้านโทะ หนองโทะ ศาลาประชาคม สวนเกษตรภายในวัด สิม (อุโบสถ) และศาลปู่ตา เป็นต้น 2) กลุ่มพื้นที่พืชไร่ บริเวณทางตอนเหนือของชุมชน มุ่งเน้นการปลูกข้าวพันธุ์ต่าง ๆ 3) กลุ่มพื้นที่พืชสวน ประกอบด้วย สวนอินทผลัม และสวนหมาก และ 4) กลุ่มพื้นที่ชุมชน เป็นแหล่งศึกษาดูงานด้านการแปรรูป เช่น ปลาร้า ไช้เค็ม จักสาน การผลิตไม้กวาด แปรรูปสมุนไพร โดยมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนออมทรัพย์เพื่อการผลิตและแปรรูป เพื่อบริหารจัดการสินค้าเกษตรปลอดภัย ทว่ามุ่งเน้นเฉพาะการผลิตและการรวบรวมผลผลิตเป็นหลัก ยังไม่มีตลาดรองรับโดยตรงอย่างเป็นทางการ

อุปสรรคและปัญหาในการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย

เกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 สะท้อนว่า อุปสรรคในการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย สามารถจำแนกเป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย ขาดองค์ความรู้ ขาดความเชื่อมั่นในตนเองในการผลิต ปัญหาดินเค็ม ปัญหาสารเคมีตกค้าง ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการลงทุนเกษตร ปัญหาแรงงานขาดแคลน ค่าจ้างแพง ปัญหาวัชพืช โรคพืช เชื้อรา ศัตรูพืชต่าง ๆ ต้นทุนการผลิตสูง ปัญหาที่ดินทำกิน ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในฤดูแล้งและในช่วงการปลูกพืชหลังนา และ 2) ปัจจัยภายนอก คือ ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐที่ต่อเนื่อง ภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (ภาวะโลกร้อน) และตลาดรองรับสินค้าอยู่ภายนอกชุมชน ดังที่ เกษตรกรรายหนึ่งได้กล่าวว่า “เกษตรกรเรา ไม่ได้จนหนทาง...แต่จนปัญญา จนปัญญาที่จะจัดการกับภัยธรรมชาติ กับต้นทุนการผลิตสูง บางปัจจัยควบคุมได้เพราะชาวบ้านรวมกลุ่มกันแก้ปัญหา (ปัจจัยภายใน) แต่บางปัจจัยก็ยากให้หัวหน้า (หน่วยงานภาครัฐ) เข้ามาช่วยเหลือ เพราะลำพังชาวบ้านหรือเกษตรกร ไม่สามารถจัดการน้ำที่ต้นทาง ไม่สามารถหาตลาดมาซื้อสินค้าได้”

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

การผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยภายในชุมชนนั้น มีการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกมาระยะหนึ่ง ทว่าขาดความต่อเนื่อง ทำให้สินค้าที่ผลิตได้ไม่มีตลาดที่แน่นอน เนื่องจากเกษตรกรพึ่งพาช่องทางตลาดจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เข้ามาสนับสนุนโดยตลอด อีกทั้งขาดเมล็ดพันธุ์หรือกล้าไม้ที่ได้รับการส่งเสริมให้ปลูก ซึ่งพืชผักบางชนิดเมื่อเสร็จสิ้นโครงการจากภาครัฐแล้ว ชาวบ้านไม่สามารถที่จะจัดหาเองได้ หรือจำเป็นที่จะต้องไปขอความอนุเคราะห์ในตัวอำเภอเมืองศรีสะเกษ ซึ่งไม่สะดวกและเป็นต้นทุนในการผลิตที่เพิ่มมากขึ้น

ความต้องการของชุมชนในการนำสินค้าเกษตรปลอดภัยเข้าสู่ตลาด

จากการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เกษตรกรและผู้นำชุมชนบ้านโทะ หมู่ 8 จำนวน 30 คน สามารถสรุปประเด็นความต้องการของชุมชนในการนำสินค้าเกษตรปลอดภัยเข้าสู่ตลาด โดยได้ทำการวิเคราะห์ร่วมกันออกได้เป็น 3 ระยะ ภายในช่วงเวลา 5 ปี ซึ่งสามารถอธิบายเป็นภาพรวม ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความต้องการของชุมชนในการนำสินค้าเกษตรปลอดภัยเข้าสู่ตลาด

ความต้องการ	ผลจากการสนทนากลุ่ม
<p>ระยะต้นน้ำ (ความต้องการ เร่งด่วน) ปีที่ 1-2</p>	<p>ระยะต้นน้ำ มีลักษณะเป็นความต้องการทั่วไปเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคจากการทำการเกษตร ประกอบด้วย ต้องการให้รัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือปัจจัยการผลิต หาดตลาดรองรับสินค้าเกษตร การใช้น้ำบาดาล และปัญหาน้ำกร่อย/เค็ม การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ การใช้พลังงานทดแทนเพื่อการเกษตร ส่งเสริมให้ตำบลเป็นแหล่งรวบรวมผลผลิต ช่วยเลื่อนวัฏจักรการผลิต เครื่องจักรกลทางการเกษตร การอบรมให้ความรู้ในการผลิต การบูรณาการทุกหน่วยงานที่จะดำเนิน ซึ่งโครงการของรัฐบาลที่จะเข้ามาช่วยเหลือต้องมีความต่อเนื่อง มีการติดตามและประเมินผลโครงการ ส่วนนวัตกรรมและเทคโนโลยีเกษตรที่ต้องการ ได้แก่ พลังงานแสงอาทิตย์ (โซลาร์เซลล์) โดรนเพื่อการเกษตร ปิมน้ำบาดาล (ซบเมอร์ส) เทคโนโลยีเก็บกักน้ำผิวดิน ธนาคารน้ำใต้ดิน รวมไปถึงกังหันพลังลม เป็นต้น</p>
<p>ระยะกลางน้ำ (ความต้องการ ต่อยอด) ปีที่ 2-3</p>	<p>ระยะกลางน้ำ มุ่งเน้นการรวมกลุ่ม กล่าวคือ มีความต้องการทักษะการบริหารธุรกิจมาใช้ในการแก้ปัญหา เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการระดมทุนเพื่อเป็นปัจจัยที่จะยกระดับวิสาหกิจชุมชน เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยร่วมมือกับภาครัฐ (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ภาคเอกชน (ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร) และสถาบันการศึกษา (มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ) เพื่อช่วยถ่ายทอดความรู้และทักษะทางธุรกิจ กฎหมาย การจัดจำหน่ายสินค้าของชุมชน ทั้งนี้ในเขตอำเภอห้วยทับทันนั้น ยังไม่มีการนำเอากลุ่มที่ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยไปจัดตั้งเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม เนื่องจากทางกลุ่มนั้นมีรายได้ที่ไม่แน่นอน มีเพียงการปันผลกำไรแก่สมาชิกเพื่อเป็นรายได้เสริมเป็นครั้งคราว จึงยังไม่สามารถจัดการผลกำไรที่ได้ไปสู่สังคม แต่หากหน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุน ทางชุมชนก็มีความพร้อมที่จะดำเนินการระดมทุนเพื่อผลิตกันเอง ซึ่งทางชุมชนเสนอตัวเลือกกว่ารูปแบบการดำเนินการดังกล่าวควรมีลักษณะดังนี้ 1) การจัดตั้งโดยหน่วยงานจากภาครัฐเข้ามาดำเนินการให้แบบเบ็ดเสร็จ 2) การจัดตั้งเพื่อรองรับการสนับสนุนหรือมีแรงจูงใจจากภาครัฐ 3) ชุมชนดำเนินการขึ้นเอง โดยการรวบรวมสมาชิกและการระดมทุน และ 4) เกิดจากการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐในอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ นอกจากนี้ควรมีการกำหนดพันธกิจที่เกี่ยวข้องเฉพาะกำไรและผลตอบแทนเป็นหลัก ระหว่างสมาชิกที่อยู่ในตำบลเดียวกันหรือใกล้เคียง อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในอนาคตนั้น ทางชุมชนมีแผนที่จะขยายขอบเขตการผลิตให้มากขึ้น จึงมีผู้เสนอว่าควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจควบคู่กันไป ทั้งในระยะเร่งด่วน (Quick Win) ระยะกลาง และระยะยาว ตามสถานการณ์ที่มีการผันผวนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งภายนอกและภายในชุมชน อย่างไรก็ตาม การกำหนดพันธกิจนั้น ควรให้ความสำคัญ 3 มิติ คือ “ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และขยายโอกาส” โดยพันธกิจควรกำหนดให้ครอบคลุมทั้งการผลิต การแปรรูป และการตลาด ตลอดจนการบูรณาการพันธกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีอยู่เดิมที่บ้านโทะ หมู่ 8 ร่วมกับพันธกิจของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้สอดคล้อง มีทิศทางเดียวกัน เพื่อมุ่งสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมต่อไปในอนาคต</p>
<p>ระยะปลายน้ำ (ความต้องการ ระยะยาว) ปีที่ 3-5</p>	<p>ระยะปลายน้ำ มุ่งเน้นมาตรฐาน การรับรองคุณภาพ และการขับเคลื่อนตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย ซึ่งชุมชนต้องการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐ เอกชน หรือหน่วยงานที่ไม่ใช่รัฐ (NGOs) เพื่อให้ตลาดสามารถดำเนินงานไปพร้อมกับการรับรองมาตรฐาน เช่น การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) การรับรองมาตรฐานเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด ส่วนประกอบ วิธีการผลิต คุณภาพหรือคุณลักษณะอื่นใดของสินค้าเกษตร (มาตรฐาน Q) การรับรองการค้าที่เป็นธรรม (Fair Trade) และการรับรองปัจจัยการผลิต แหล่งการผลิต หรือผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ เครื่องหมายรับรอง (Organic Thailand) เป็นต้น อีกทั้งต้องการให้กิจกรรมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอห้วยทับทัน ให้สอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการเกษตร ยกกระดับความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 ทั้งในระดับบุคคลและการรวมกลุ่ม นอกจากนี้ ยังต้องการเชื่อมสินค้าเกษตรในพื้นที่กับภาคเอกชน ร้านสะดวกซื้อ โมเดิร์นเทรด เพื่อยกระดับสินค้า เชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรปลอดภัย ภายใต้ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด (Cluster) ในการกระจายสินค้าและแลกเปลี่ยนสินค้ากับจังหวัดอื่น อีกทั้งต้องการให้มีการขับเคลื่อนสินค้าเกษตรปลอดภัย ผ่านโครงการต่าง ๆ หรืองานประเพณีประจำอำเภอ ประจำจังหวัด เช่น งานสืบสานตำนานพันปีประเพณีไหว้พระธาตุ 15 ค่ำ เดือน 3 ของอำเภอ เป็นต้น นอกจากนี้ควรมีการสร้างตราสินค้า (แบรนด์) กำหนดช่องทางการตลาด ในรูปแบบการขายตรงโดยเกษตรกร อีกทั้งการพัฒนาตลาดรองรับที่จะได้กล่าวถึงในลำดับต่อไป</p>

จากตารางที่ 2 ในประเด็นความต้องการของชุมชนในการนำสินค้าเกษตรปลอดภัยเข้าสู่ตลาด ทั้ง 3 ระยะ มีความเชื่อมโยงกับแนวคิด/ทฤษฎี “ห่วงโซ่คุณค่า” (Value Chain) ซึ่ง ณ ที่นี้หมายถึงกิจกรรมทางการเกษตรที่สัมพันธ์กัน เพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าให้กับสินค้า โดยเริ่มต้นตั้งแต่วัตถุดิบ การจัดการวัตถุดิบ การนำวัตถุดิบเข้าสู่กระบวนการผลิต ตลอดจนการจัดจำหน่ายในระบบตลาดชุมชน ซึ่งห่วงโซ่คุณค่าของเกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 10 มีลักษณะ คือ เกษตรกรซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ประกอบการมารวมตัวกัน มีการแบ่งขอบเขตของกิจกรรมแล้วส่งต่อคุณค่าในแต่ละขั้นตอน 3 ระยะ คือ 1) กระบวนการก่อนการผลิต 2) กระบวนการผลิต และ 3) กระบวนการหลังผลิต โดยมีเป้าหมายร่วมกัน คือ ผลิตพืชผักปลอดภัยและส่งมอบสินค้าผ่านระบบตลาดที่มีคุณภาพให้กับผู้บริโภค

แนวทางการพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อรองรับสินค้าเกษตรปลอดภัยที่เหมาะสมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน เอกชนและภาครัฐ

จากการระดมความคิดเห็นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ณ ที่นี้คือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 40 คน สามารถสรุปประเด็นแนวทางการพัฒนาตลาดชุมชน (ซึ่งยังไม่เคยมีมาก่อน) เพื่อเริ่มต้นที่จะเป็นสถานที่รองรับสินค้าเกษตรปลอดภัยที่เหมาะสมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน เอกชน และภาครัฐ ได้ดังต่อไปนี้

แนวคิดการพัฒนาตลาด

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการใช้ประโยชน์พื้นที่วัดบ้านโทะเพื่อเป็นศูนย์กลางในการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัย โดยจำแนกพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) หน้าที่ติดถนนหมายเลข 3013 เป็นส่วนสำหรับจำหน่ายของผู้ประกอบการภายในชุมชนหรือบริบทใกล้เคียง ประกอบด้วย ศาลาประชาคม ลานหน้าวัด และเล้าข้าว เพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่จัดจำหน่าย ที่จอดรถ จุดเช็คอิน กองอำนวยการ จุดแสดงสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จุดกระจายสินค้าทางการเกษตร ตลอดจนศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (กรณีมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอนาคต) เป็นต้น 2) ภายในวัด เป็นส่วนสำหรับจำหน่ายสินค้าของผู้ประกอบการภายนอกชุมชน มีลักษณะเป็นตลาดนัด (ชาวบ้านมักเรียกติดปากว่าคลองถม) และ 3) พื้นที่หลังวัด เป็นส่วนจัดสรรสำหรับคนในชุมชนเพื่อทำการเกษตร เชื่อมต่อไปยังหนองโทะ ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งศึกษาดูงานหรือแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร (การท่องเที่ยวเชิงเกษตร) ได้

การบริหารจัดการ

จากการระดมความคิดเห็น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีการกำหนดการบริหารจัดการ ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ฝ่ายบริหาร ประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธาน เภรัญญิก และคณะที่ปรึกษา และส่วนที่ 2 ฝ่ายดำเนินการ (สนับสนุน) ประกอบด้วย ฝ่ายการตลาด ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายรักษาความปลอดภัย ฝ่ายตรวจสอบคุณภาพ ฝ่ายรักษาพยาบาล และฝ่ายปฎิคม ซึ่งดำเนินการภายใต้บุคลากรและผู้นำภายในชุมชนทั้งหมด สำหรับระเบียบการบริหารจัดการและดำเนินการตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย ซึ่งมีติเรียกว่า “ธรรมนูญบ้านโทะ 10 ข้อ” ได้รับการกำหนดขึ้น อันเป็นผลจากกระบวนการวิจัย ซึ่งช่วยให้เกิดกลไกการบริหารจัดการตลาด และแก้ไขปัญหาความต้องการที่หลากหลายของเกษตรกร/ผู้ประกอบการให้มีเอกภาพมากยิ่งขึ้น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สินค้าที่จัดจำหน่าย ต้องเป็นสินค้าที่ผลิตได้ในชุมชนหรือขอบเขตอำเภอห้วยทับทันเท่านั้น คือ Zone 1 (สำหรับพื้นที่บริเวณ Zone 2 ซึ่งเป็นตลาดคลองถม สามารถให้ผู้ประกอบการภายนอก และสินค้าที่ผลิตจากภายนอก เข้ามาจำหน่ายได้)
 2. ผู้ประกอบการใน Zone 1 ต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนหรือขอบเขตอำเภอห้วยทับทันเท่านั้น
 3. ใน Zone 1 จำกัดสินค้าให้จำหน่ายได้เฉพาะสินค้าเกษตรปลอดภัย ไร้สาร ปลอดภัย หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สินค้าชุมชน หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการเห็นสมควร
 4. กำหนดจัดตลาดในวันพุธ โดยในช่วงเดือนแรก อาจจัดเดือนละหนึ่งครั้ง แต่หากได้รับการตอบรับที่ดีอาจมีการพิจารณาให้มีการจัดในวันอื่นเพิ่ม สัปดาห์เว้นสัปดาห์ หรือทุกสัปดาห์ ทั้งนี้มีการกำหนดช่วงเวลาของตลาด คือ Zone 1 ฝั่งตลาดเกษตรปลอดภัย ตลาดดำเนินการเวลา 10.00–15.00 และ Zone 2 ฝั่งตลาดนัด เวลา 15.00–19.00 อย่างไรก็ตาม สามารถเปลี่ยนแปลงเวลาได้ตามความเหมาะสม ตามมติคณะกรรมการ
 5. ต้องมีการจัดเวรรักษาความสะอาด การรักษาความปลอดภัย สุขอนามัย โดยการมีส่วนร่วมระหว่างอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อพ.ป.ร.) อาสาสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรส.) เป็นต้น
 6. กำหนดการเก็บค่าเช่าแผง ออกเป็น 3 ขนาดกิจการ คือ S/M/L โดยระยะแรกของการดำเนินการตลาด อาจสร้างแรงจูงใจโดยการยกเว้นการเก็บค่าธรรมเนียมเช่าแผง (เฉพาะ Zone 1) ทั้งนี้เมื่อกิจการของตลาดดำเนินการต่อเนื่องได้ระยะหนึ่ง จะมีการเก็บค่าเช่าแผงในอัตราเริ่มต้นที่ 20 บาท และมีการเก็บค่าเช่าในอัตราก้าวหน้าตามความเหมาะสม การทำสัญญา เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมติของคณะกรรมการเป็นสำคัญ
 7. เปิดโอกาสให้ Zone 1 เป็นพื้นที่รวบรวมและจัดจำหน่ายสินค้าให้กับชาวบ้านหรือผู้ประกอบการรายย่อย (ฝากขาย) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่ผลิตโดยคนยากจน ผู้มีรายได้น้อย และผู้สูงอายุ เป็นต้น
 8. ควรมีการกำหนดการจัดสรรผลประโยชน์ หรือผลกำไรที่ได้จากการบริหารจัดการตลาดในอนาคตในรูปแบบของกองทุน สวัสดิการแก่คณะกรรมการหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งมีการหักเข้ากองทุนหรือหน่วยงานองค์กรระดับชุมชน เพื่อใช้สำหรับเป็นงบประมาณในการพัฒนาชุมชนต่อไป
 9. กำหนดวาระของคณะกรรมการ วาระละ 2 ปี โดยคณะกรรมการสามารถเพิ่มเติม ถอนตัวได้ หรือต่ออายุได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพิจารณาของคณะกรรมการ
 10. กำหนดให้มีการสรุปผลการดำเนินงานของตลาด แสดงผลประกอบการ ชี้แจงบุคคล ขาดทุน กำไร ตลอดจนการสรุปปัญหา อุปสรรค และแนวทางการดำเนินงาน เดือนละ 1 ครั้ง (สัปดาห์สุดท้ายของเดือน) หรือตามความเหมาะสม ยืดหยุ่น ตามที่คณะกรรมการกำหนดขึ้นในแต่ละเดือน
- การตลาดและประชาสัมพันธ์**
- แนวทางการพัฒนาตลาดชุมชน ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้สะท้อนและให้ความสำคัญ คือ การตลาดและประชาสัมพันธ์ทั้งออนไลน์ (พื้นที่หน้าวัดบ้านโทะ) และออนไลน์เพื่อสร้างการรับรู้ เชื่อมโยง/เข้าถึงผู้บริโภคให้ทันยุคสมัย ซึ่งผลการระดมความคิดเห็นดังกล่าวเกิดเป็นโมเดล 7+3 ที่สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้
- 1) สถานการณ์การจำหน่ายในปัจจุบัน 7 ช่องทาง ได้แก่ การจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัยในตลาด

บ้านโทะ สถานที่ราชการในตำบลเมืองหลวงและอำเภอห้วยทับทัน สังคมออนไลน์ (ประเภทพิมพ์ข้อความ) ขายส่งในตลาดกลางของอำเภอ ขายตรงไปยังร้านอาหาร รถพุ่มพวง และขายผ่านโทรศัพท์ (การสนทนา) และ 2) แผนการจำหน่ายในอนาคต 3 ช่องทาง (ออนไลน์ ฝากขาย/ตัวแทน และขายตรง) ได้แก่ จำหน่ายผ่านสังคมออนไลน์ (ประเภทการสร้างสื่อ) ผ่านช่องทางของภาคเอกชน (Marketplace) เช่น Shopee Lazada TikTok รวมถึงโครงการแพลตฟอร์มการตลาดออนไลน์ครบวงจร สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนแบบยั่งยืน (RJ38) โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ และเครือข่ายทั่วประเทศ ตลอดจนช่องทางการตลาดของชุมชน คือ เพจบ้านโทะ หมู่ 8 ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ 33210 (Facebook) นอกจากนี้เกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 ยังมีเครือข่ายกับตำบลข้างเคียง คือ ตำบลผักไหม ตำบลจานแสนไชย และตำบลกล้วยกว้างเพื่อร่วมกันหาตลาดรองรับ รวบรวมผลผลิต กรณีที่สินค้าไม่เพียงพอในช่วงที่มีความต้องการบริโภคสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงเทศกาลถือศีลกินผัก (กินเจ) และเทศกาลปีใหม่ สำหรับการขายตรง โดยใช้ตลาดบ้านโทะ ซึ่งติดถนนใหญ่ (ทางหลวง 3013 ห้วยทับทัน-ปรางค์กู่) เป็นตลาดและจุดกระจายสินค้า นอกจากนี้เกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 จะยังคงนำสินค้าไปจำหน่ายด้วยตนเอง ตามสถานที่ราชการ หรือตลาดสดแล้ว ยังมีการเชื่อมโยงกับทางอำเภอและจังหวัดในการประชาสัมพันธ์สินค้าผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ (สวท.ศรีสะเกษ) ตลอดจนเทศกาลหรืองานประจำปีของอำเภอและจังหวัด เป็นต้น สำหรับการตลาดและประชาสัมพันธ์ในอนาคตนั้น ชุมชนมีความต้องการบูรณาการหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตรปลอดภัย ภายใต้ระบบตลาดนำการผลิต โดยพัฒนาผ่านช่องทางการตลาดและประชาสัมพันธ์ที่จะส่งเสริมให้เกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 และพื้นที่ข้างเคียงเป็นผู้ประกอบการที่มีตลาดสำหรับสินค้าเกษตรปลอดภัยให้เติบโต สร้างรายได้ ขยายโอกาส โดยมีเป้าหมายเป็นเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืนในอนาคต

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อรองรับสินค้าเกษตรปลอดภัย: กรณีศึกษาร้านโทะ ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ ในครั้งนี้ ได้ทำการอภิปรายผล ไล่เรียงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประเด็นการสภาพปัจจุบันของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย จากการวิจัยครั้งนี้พบว่าเกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 นั้น มีความสามารถในการผลิตที่หลากหลาย ทว่ายังขาดทักษะในการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลมาลา มานะ (2558) ที่ได้วิจัยเรื่อง ศักยภาพการจัดการตลาดผลิตผลทางการเกษตรของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาด้านการจัดการตลาดผลิต วิเคราะห์ศักยภาพ และแนวทางการพัฒนาด้านการจัดการตลาดผลิตผลทางการเกษตรของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า การจัดการตลาดผลิตผลทางการเกษตรของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงที่ผ่านมา นั้น เกษตรกรผลิตได้ดี แต่ขาดการจัดการตลาดผลิตผลทางการเกษตรที่เป็นระบบ และพบว่าการจัดการตลาดผลิตผลทางการเกษตรควรได้รับการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ องค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง และสร้างการสร้างเครือข่ายภายในกลุ่ม สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่เกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 ได้ลงความเห็นร่วมกันนั้น มีทั้งปัจจัยที่เป็นระดับปัจเจกและปัจจัยระดับสังคม ดังที่พีรชัย กุลชัย (2550) ที่ได้วิจัย

เรื่อง ปัญหาและแนวทางการพัฒนาตลาดเกษตรกรอินทรีย์ในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาตลาดเกษตรกรอินทรีย์ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ตลาดเกษตรกรอินทรีย์มีปัญหาที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน คือ 1) ปัญหารัฐบาลไม่มีความชัดเจนและการสนับสนุนขาดความต่อเนื่อง 2) ผู้ผลิตเกษตรกรอินทรีย์มีจำนวนน้อยราย 3) ผู้บริโภคมีจำนวนจำกัด 4) ภาคเอกชนยังขาดทิศทางการจัดจำหน่ายที่ชัดเจน อนึ่ง วีระศักดิ์ สมยานะ (2560) ได้วิจัยเรื่อง ศักยภาพและการพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของชุมชน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร มีจุดแข็งคือสินค้ามีคุณภาพ ทว่าจุดอ่อนคือมีความต้องการเพียงในระดับชุมชน ตลาดไม่มีความหลากหลาย ส่วนปัจจัยสภาพแวดล้อม คือมีหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือทั้งด้านความรู้และเงินทุน ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่เกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 มีความต้องการที่จะกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมกับการผลิตของตนเอง จึงเกิดแนวคิดการรวมกลุ่มเครือข่ายด้านการเกษตร จากวิสาหกิจชุมชนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือด้านการผลิต การให้ความรู้ซึ่งกันและกัน การสร้างตลาดร่วมกันระหว่าง 3 ตำบลในเขตอำเภอห้วยทับทัน คือ ตำบลเมืองหลวง ตำบลกล้วยกว้าง และตำบลจามแสนไชย ซึ่งเครือข่ายในลักษณะนี้สอดคล้องกับเชษฐา จงกนกพล (2557) ที่ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายตลาดผักปลอดสารพิษในโรงพยาบาลบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายตลาดผักปลอดสารพิษ ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกที่มาจำหน่ายผักปลอดสารพิษในโรงพยาบาลบรบือ เป็นเกษตรกรในพื้นที่เกษตรเสื่อมโทรม ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเดิมมีการผลิตสินค้าทางการเกษตร แต่ไม่มีสถานที่จำหน่ายผลิตผล โดยปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายตลาดผักปลอดสารพิษดังกล่าว นั้น คล้ายคลึงกับเกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 คือ 1) กลุ่มผู้ขับเคลื่อนการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย รวมทั้งคนในชุมชนเห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกขั้นตอน และร่วมประเมินผลการดำเนินงาน 2) การมีส่วนร่วมและการประสานงานของเครือข่ายการทำงานในพื้นที่กับหน่วยงานภาครัฐ (เกษตรกรอำเภอห้วยทับทัน และศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ) ทำให้มีการดำเนินงานตามรูปแบบเครือข่ายการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย 3) กระบวนการสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการทำงานในพื้นที่ การทำงานที่มีกระบวนการอย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสนับสนุน ที่ค่อนข้างประสบผลสำเร็จโดยกระบวนการสร้างเครือข่ายทั้งในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับจังหวัด

2. ประเด็นความต้องการของเกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 พบว่า มีความต้องการ 3 ระดับ (ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ) ที่ต้องอาศัยการขับเคลื่อนร่วมกับภาครัฐ ซึ่งเป็นทิศทางเดียวกับสุพัฒตรา คณานิตย์ (2560) ที่ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการของเกษตรกรต่อการได้รับการพัฒนาการเกษตรจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยทอง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการของเกษตรกรต่อการได้รับการพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการของเกษตรกรต่อการได้รับการพัฒนาการเกษตรจากหน่วยงานภาครัฐอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ 0.01 ได้แก่ เพศ จำนวนแหล่งเงินทุน และที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ระดับการศึกษา การได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคล และการเข้าร่วมโครงการพัฒนาการเกษตรที่ภาครัฐดำเนินการ เช่น การฝึกอบรมหรือศึกษาดูงานเกี่ยวกับการปลูกพืชเศรษฐกิจ การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การส่งเสริมอาชีพหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิตการเกษตร

เน้นการกระจายข้อมูลข่าวสารการเกษตรผ่านสื่อบุคคล การจัดให้มีแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรและการสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เป็นต้น ในขณะที่ปรารภนา มินเสน (2560) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มของการวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มของการวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การที่เกษตรกรได้มีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมทั้ง 3 โครงการ คือ การอบรม “แนวปฏิบัติมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย” การอบรม “บรรรณภัณฑ์และการพัฒนาต่อยอดสินค้าเกษตร” และการอบรม “แนวทางการประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันเพื่อการบริหารจัดการฟาร์มและการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชน” นั้นก่อให้เกิดผลลัพธ์ 9 ด้านที่สอดคล้องกับความต้องการ 3 ระยะของเกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 ดังนี้ 1) ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร 2) ด้านการพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตรของชุมชน 3) ด้านการตรวจสอบและพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตร 4) ด้านการส่งเสริมภาคการเกษตรขององค์กรภาครัฐในชุมชน 5) ด้านการพัฒนาและต่อยอดสินค้าเกษตรในชุมชนสู่ระบบอาหารปลอดภัย 6) ด้านการพัฒนากลุ่มธุรกิจเกษตรด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 7) ด้านการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย 8) ด้านการต่อยอดภาคการเกษตรของชุมชนให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ และ 9) ด้านการพัฒนาาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนอย่างสร้างสรรค์

3. ประเด็นการพัฒนาตลาดจากการวิจัยนี้ พบว่า เกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 ส่วนใหญ่มีการรวมกลุ่มการผลิตเดิม ในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะการมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับ สอดคล้องกับกรณีรัฐ ปิ่นฉ่ำ (2558) ที่ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาตลาดเกษตรแบบยั่งยืน: ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ โครงการอาหารปลอดภัยตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดภัยในการพัฒนาตลาดเกษตรแบบยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า จากการทดสอบสมมติฐาน คือ เพศ ต้นทุนการผลิต การรับรู้ข่าวสาร ประสบการณ์ผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 ได้มีการระดมทุนเพื่อการผลิตในช่วงระยะเวลาที่สินค้าทางการเกษตรเป็นที่ต้องการของตลาด สอดคล้องกับกนกกาญจน์ บุญประคม (2557) ที่ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานกองทุนปลูกผักปลอดสารพิษในชุมชน ตำบลกลางใหญ่ อำเภอบ้านฝาง จังหวัดอุดรธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานกองทุนปลูกผักปลอดสารพิษในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการดำเนินงานกองทุนปลูกผักปลอดสารพิษในชุมชน มีปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ การเกิดกองทุนปลูกผักปลอดสารพิษในชุมชนขึ้น มีสมาชิกที่เข้าร่วมกองทุน และร่วมกันพัฒนากองทุนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประเมินได้จากการมีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรมของสมาชิกกองทุนปลูกผักปลอดสารพิษในชุมชน มีการพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สำหรับกรณีการจัดตั้งตลาดบ้านโทะนั้น ชุมชนจะให้ความสำคัญกับมาตรฐาน 3 ด้าน คือ ด้านมาตรฐานฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย ด้านสถานที่จำหน่าย และมาตรฐานการให้บริการแก่ลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับรัชนิกร ปัญญา (2560) ที่ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียนอย่างสร้างสรรค์ บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์ในการหาแนวทางการพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ให้มีศักยภาพ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาการตลาดสินค้า

เกษตรของชุมชน คือ การตลาดสินค้าเกษตรของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการเคลื่อนย้ายสินค้าจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค โดยการแลกเปลี่ยนซื้อ-ขายสินค้าเกษตรของกลุ่มผ่านเครื่องมือทางการตลาดเพื่อสร้างกำไร การหาช่องทางในการจำหน่ายสินค้าเกษตร การส่งมอบสินค้า หรือการบริการสู่กลุ่มลูกค้า การกำหนดราคาสินค้าเกษตร จะเป็นไปตามกลไกราคาท้องตลาด หรือตามความพึงพอใจของผู้ซื้อ กลุ่มเกษตรกรต้องสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งเน้นคุณภาพ ปริมาณ ตลอดจนบรรจุกฎเกณฑ์ของสินค้าเกษตรให้เหมาะสมกับราคาอีกทั้งการจัดวางสินค้าเกษตรและสถานที่ในการขายสินค้าเกษตร ควรเน้นความสะดวกและเป็นระเบียบเรียบร้อย จัดกลุ่มสินค้าให้เป็นหมวดหมู่เดียวกัน เพื่อสร้างความน่าสนใจในการดึงดูดกลุ่มลูกค้าหรือผู้บริโภคที่มีความหลากหลาย

จากการอภิปราย สามารถสรุปได้ว่าแม้การวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับองค์ความรู้ที่มีก่อนหน้านี้ค่อนข้างมาก ทว่าข้อค้นพบ/องค์ความรู้ใหม่บางประการจากการวิจัยซึ่งเป็นปัจจัยที่ต้องให้ความสำคัญ คือ 1) ประเด็นสภาพปัจจุบันของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย พบว่า การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่เกิดจากภาวะโลกร้อนในขณะนี้ เริ่มส่งผลกระทบต่อการผลิตพืชผักปลอดภัย 2) ความต้องการของชุมชนในการนำสินค้าเกษตรปลอดภัยเข้าสู่ตลาด พบว่า เกษตรกรได้ผันตัวมาเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) มากขึ้น และ 3) แนวทางการพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อรองรับสินค้าเกษตรปลอดภัย พบว่า แนวโน้มการจำหน่ายสินค้าออนไลน์เข้ามามีบทบาทควบคู่ตลาดชุมชนมากขึ้น และมีทิศทางเติบโตในทางบวก โดยครองส่วนแบ่งกว่าร้อยละ 15 เมื่อเปรียบเทียบกับการขายในระบบตลาดดั้งเดิม ซึ่งปัจจัยร่วมสมัยเหล่านี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน นำไปต่อยอดเชิงวิชาการเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ตลอดจนนำไปกำหนดนโยบายหรือแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยบ้านโทะ ตำบลเมืองหลวง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดศรีสะเกษ) เข้ากับตำบลกล้วยกว้าง ตำบลผักไหม และตำบลจานแสนไชย ในลักษณะคลัสเตอร์ที่เป็นรูปธรรม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในทักษะการผลิตและการตลาด อีกทั้งเป็นการควบคุมผลผลิตไม่ให้ล้นตลาด กรณีเป็นพืชผลทางการเกษตรประเภทเดียวกัน หรือเพิ่มกำลังการผลิตร่วมกัน กรณีมีความต้องการบริโภคสินค้าเกษตรสูง

2. ควรมีการนำกิจกรรมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยบูรณาการร่วมกับแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) ขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณและบุคลากรที่จะเข้ามาส่งเสริมการตลาดใน 5 ประเด็น คือ การเคลื่อนย้ายสินค้าจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค การหาช่องทางในการจำหน่ายสินค้าเกษตร การส่งมอบสินค้า การกำหนดราคาสินค้าเกษตรแบบเพิ่มมูลค่า และการจัดวางสินค้าเกษตรและสถานที่ในการขายสินค้าเกษตร

3. ควรมีการผลักดันตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย ให้ได้รับการรับรองการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) โดยกำหนดตัวชี้วัดให้ได้อย่างน้อยร้อยละ 50 ของสินค้าที่จำหน่ายในตลาด และกำหนดมาตรฐานสถานที่จำหน่ายให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี (มาตรฐานตลาด) 6 ด้าน คือ ด้านสุขลักษณะทั่วไป ด้านการ

จัดการขยะมูลฝอย ด้านการจัดการน้ำเสีย ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านผู้จำหน่ายสินค้า และด้านการมีส่วนร่วมกับผู้ซื้อหรือผู้บริโภค

เอกสารอ้างอิง

- กนกกาญจน์ บุญประคม. (2557). *การพัฒนาการดำเนินงานกองทุนปลูกผักปลอดภัยปลอดสารพิษในชุมชน ตำบลกลางใหญ่ อำเภอบ้านฝาง จังหวัดอุดรธานี*. นนทบุรี: กรมควบคุมโรค.
- กลุ่มพัฒนากลุ่มเกษตรกร กองพัฒนาสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกร. (2565). *แนวทางการส่งเสริมเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรในกลุ่มเกษตรกร*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมสหกรณ์.
- กังสาด เชาว์วัฒน์กุล. (2560). *แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการตลาดเกษตรกร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ช่อมาลา มานะ. (2558). *ศักยภาพการจัดการตลาดผลผลิตทางการเกษตรของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เชษฐา จงกนกพล. (2557). *รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายตลาดผักปลอดสารพิษในโรงพยาบาลบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม*. มหาสารคาม: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม.
- ปรารธนา มินเสน. (2560). *การวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มของการวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พิรัชย์ กุลชัย. (2550). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาตลาดเกษตรกรอินทรีย์ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- รัชนิกร ปัญญา. (2560). *การตลาดสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียนอย่างสร้างสรรค์ บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- วีระศักดิ์ สมยานะ. (2560). *ศักยภาพชุมชนเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ และพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่. (2557). *คู่มือพัฒนาสินค้าสู่เกษตรกรอินทรีย์*. เชียงใหม่: สันติภาพแพ็คพรีนซ์.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2561). *มาตรฐานสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อการเกษตรแปรรูปกิจกรรมจัดทำองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ งานพัฒนาองค์ความรู้สำหรับ SME (Knowledge Center)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (3) ประเด็น การเกษตร (พ.ศ. 2561-2580)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร. (2557). *โครงการตลาดนัดเกษตรกร*. กรุงเทพฯ: สำนักฯ.
- สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร. (2560). *แนวทางการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตร*. กรุงเทพฯ: สำนักฯ. กรมฯ.
- สุพัฒตรา คณานิตย์. (2560). *ความต้องการของเกษตรกรต่อการได้รับการพัฒนาการเกษตรจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยทอง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองหลวง. (2560). *ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน*. ศรีสะเกษ: องค์การฯ.
Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2002). *World Agriculture:
Towards 2015/2030*. Rome: Patrick Evans.

ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ให้บริการที่พักในจังหวัดอุบลราชธานี English Language Needs of Accommodation Providers in Ubon Ratchathani

ณัฐวีณ์ ประทีปสายแวว

Nutthawee Prathipsaiwaeww

สาขาการท่องเที่ยวและนันทนาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตศรีสะเกษ

Tourism and Recreation, Faculty of Liberal Arts, Thailand National Sports University

Si Sa Ket Campus

prathipsaiwaew2020@gmail.com

Received: January 25, 2024

Revised: July 2, 2024

Accepted: August 21, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ให้บริการที่พักในจังหวัดอุบลราชธานี 2) เป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือหรือหลักสูตรอบรมระยะสั้นต่อไป กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ให้บริการที่พัก จำนวน 116 คน ของโรงแรมระดับ 3 ดาวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 22 แห่ง โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ให้บริการที่พักมีความต้องการใช้ภาษาอังกฤษด้านการพูดมากที่สุด รองลงมาคือด้านการฟัง 2) มีความต้องการให้จัดทำคู่มือภาษาอังกฤษโดยมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการฟังความต้องการ สิ่งอำนวยความสะดวก การพูดทักทายลูกค้า การอ่านราคาห้องพัก และการเขียนข้อมูลการจองห้องพักของลูกค้า

คำสำคัญ: ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษ ผู้ให้บริการที่พัก

Abstract

The purposes of the research were to 1) study English language needs of accommodation providers in Ubon Ratchathani 2) to serve as the guidelines for developing a handbook or a short course curriculum in the future. The sample groups were 116 accommodation service providers who worked for 3-star hotels in Muang district of Ubon Ratchathani province. The study was conducted in 22 hotels. The simple random sampling was used in this research. The questionnaire was used as a tool for data collection and analysis. The descriptive statistics were mean, percentage, and standard deviation.

The results showed that 1) accommodation service providers needed English for speaking skills, followed by listening skills. 2) They also needed a handbook containing the contexts about listening skills for facilities, speaking skills for greetings, reading skills for room rates, and writing skills for reservation.

Keywords: English Language Needs, Accommodation Providers

บทนำ

ธุรกิจโรงแรมนับว่ามีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับธุรกิจการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นสถานที่รับรองและอำนวยความสะดวกในการให้บริการด้านที่พักแก่นักท่องเที่ยว จึงมีความจำเป็นในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพให้เป็นที่พึงพอใจแก่ลูกค้าที่มาให้บริการ ปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องต่อคุณภาพการบริการของธุรกิจโรงแรม คือ พนักงานโรงแรมซึ่งนอกจากจะต้องมีศักยภาพทั้งในการให้บริการ และมีความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งที่รับผิดชอบแล้ว ทักษะภาษาอังกฤษยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการให้บริการแก่ลูกค้า รวมทั้งเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่องค์กร โดยเฉพาะพนักงานต้อนรับส่วนหน้าของโรงแรมซึ่งเป็นแผนกศูนย์กลางการให้บริการ หากพนักงานไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างคล่องแคล่ว อาจก่อให้เกิดความไม่สะดวกและความไม่เข้าใจกันทั้งสองฝ่าย และจะส่งผลเสียหายต่อธุรกิจได้ (Chaiyapantoh, 2008) นอกจากนี้ในโลกยุคเทคโนโลยีการสื่อสาร อินเทอร์เน็ต และสื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน ทำให้การติดต่อสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูลเป็นไปอย่างรวดเร็ว โรงแรมส่วนใหญ่จะมีการประชาสัมพันธ์ธุรกิจของโรงแรมเป็นภาษาอังกฤษ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติสามารถสืบค้นข้อมูลการให้บริการการจองที่พัก ร้านอาหาร สถานบันเทิงต่าง ๆ ผ่านทางเว็บไซต์ของโรงแรมก่อนที่จะตัดสินใจเข้าใช้บริการ พนักงานโรงแรมจึงต้องมีความสามารถในการอ่าน และเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจโรงแรมได้ด้วย ซึ่งถือเป็นภาพลักษณ์ทางด้านทักษะภาษาอังกฤษที่จะส่งผลให้เกิดความประทับใจให้กับลูกค้าชาวต่างชาติและทำให้ธุรกิจประสบผลสำเร็จ (บุญชัย ศฤงคารศิริ, 2561)

จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดหนึ่งในภูมิภาคอีสานใต้ที่ได้รับความสนใจจากผู้มาเยือน เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ และมีความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางด้านเกษตร ศาสนา โฮมสเตย์ ศิลปหัตถกรรม ประเพณี วิถีชีวิต และกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งทรัพยากรดังกล่าวที่มีอยู่ในท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของผู้มาเยือนได้ และจังหวัดอุบลราชธานีมีประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา (Candle Festival) ซึ่งจัดขึ้นในทุกปีช่วงเดือนกรกฎาคม ณ สนามทุ่งศรีเมือง เพื่อสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และเป็นภาพลักษณ์ที่ดีของจังหวัดอุบลราชธานี อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในจังหวัดได้เป็นอย่างดี ซึ่งขบวนของรถแห่เทียนพรรษามีความยาวมากกว่า 500 เมตร พร้อมทั้งขบวนพ็อนรำจากคุ้มวัดต่าง ๆ ที่ร่วมกันส่งเทียนเข้าประกวดเหมือนเช่นทุกปีที่ผ่านมา และคลาคล่ำไปด้วยนักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและชาวต่างชาตินับหมื่นคน ที่ต่างพากันมาชื่นชมความสวยงามของขบวนเทียนพรรษาที่อุบลราชธานี มีช่างแกะสลักต้นเทียนฝีมือดีที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น จึงทำให้อุบลราชธานีถือเป็นจังหวัดต้นแบบของการจัดงานแห่เทียนเข้าพรรษา (ไทยรัฐออนไลน์, 2559) จากการรายงานจำนวนนักท่องเที่ยว รายได้จากการท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานีปี 2562 พบว่า มีชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาในจังหวัดอุบลราชธานี แบ่งออกเป็นนักท่องเที่ยว (Tourist) จำนวน 86,041 คน และ นักทัศนาจร (Excursionist) จำนวน 66,270 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 152,311 คน ทำให้จังหวัดมีรายได้ 613.48 ล้านบาท และที่สำคัญจังหวัดอุบลราชธานีมีโรงแรมที่ได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 จำนวน 215 แห่ง (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุบลราชธานี, 2565) ซึ่งมีจำนวนมากพอที่จะรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ดังนั้น เพื่อพัฒนาศักยภาพทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษที่เป็นภาษาสากล หากผู้ประกอบการที่พักมีความพร้อมในการสื่อสารกับชาวต่างประเทศ โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางจะทำให้

จังหวัดอุบลราชธานีมีโอกาสนในการขยายตัวด้านธุรกิจการท่องเที่ยวได้มากขึ้น รวมทั้งเป็นการสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวและเพิ่มโอกาสในการกลับมาใช้บริการอีกครั้ง ภาษาอังกฤษจึงจำเป็นที่จะต้องใช้เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่จะเข้าพัก พนักงานโรงแรมจะต้องมีทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี จึงจะสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าชาวต่างชาติ โดยเฉพาะทักษะการฟัง การพูด ถือว่าเป็นทักษะที่พนักงานโรงแรมจำเป็นต้องใช้สื่อสารเป็นอันดับแรกในการต้อนรับลูกค้า (สิรินธร พงษ์จำปา, 2554)

และที่ผ่านมาจากหลายผลการวิจัยพบว่า พนักงานต้อนรับส่วนหน้าของโรงแรมใช้ภาษาอังกฤษบ่อยและมากที่สุดกว่าตำแหน่งอื่นในโรงแรม มักจะประสบกับปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษด้านทักษะการฟังและทักษะการพูดมากที่สุด รองลงมาคือ ทักษะการอ่าน และการเขียน อาจมีสาเหตุมาจากขาดการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอจากหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาของภาครัฐหรือเอกชนจัดให้ รวมถึงบางพื้นที่มีชาวต่างชาติมาใช้บริการไม่มากนัก ทำให้ต้องใช้แต่ภาษาไทยในการสื่อสาร จึงทำให้ขาดการฝึกฝนและไม่ได้ใช้งานเป็นประจำ เกิดการหลงลืมคำศัพท์หรือโครงสร้างทางไวยากรณ์ อีกทั้งความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของพนักงานต้อนรับส่วนหน้าในแต่ละสถานการณ์ของแต่ละพื้นที่ทำงานก็มีความแตกต่างกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้เห็นถึงความจำเป็นของผู้ประกอบการที่พักในจังหวัดอุบลราชธานีที่จะต้องมีการพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษให้สูงขึ้น และสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นการรองรับการเข้ามาท่องเที่ยวของชาวต่างชาติหลังจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 คลี่คลายลง โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ให้บริการที่พักในจังหวัดอุบลราชธานีตามทักษะภาษาอังกฤษทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน โดยผลที่ได้จากการศึกษาจะนำไปเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาที่สนใจในการจัดทำคู่มือหรือหลักสูตรอบรมระยะสั้นให้กับผู้ประกอบการด้านที่พักต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ให้บริการที่พักในจังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือหรือหลักสูตรอบรมระยะสั้นต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษ หมายถึง ทักษะภาษาอังกฤษทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ที่มีความจำเป็นในการใช้เมื่อปฏิบัติหน้าที่
2. ผู้ให้บริการที่พัก หมายถึง พนักงานต้อนรับส่วนหน้าของโรงแรม
3. ที่พัก หมายถึง โรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานต้อนรับส่วนหน้า จำนวน 165 คน โดยใช้วิธีการโทรสอบถามจำนวนโดยตรงจากโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวนทั้งสิ้น 22 แห่ง (สำนักงานสถิติจังหวัดอุบลราชธานี, 2565)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณตามวิธีของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane)

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ

n คือ กลุ่มตัวอย่าง

N คือ ขนาดประชากร

e คือ ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

$$n = \frac{165}{1+165(0.5)^2}$$

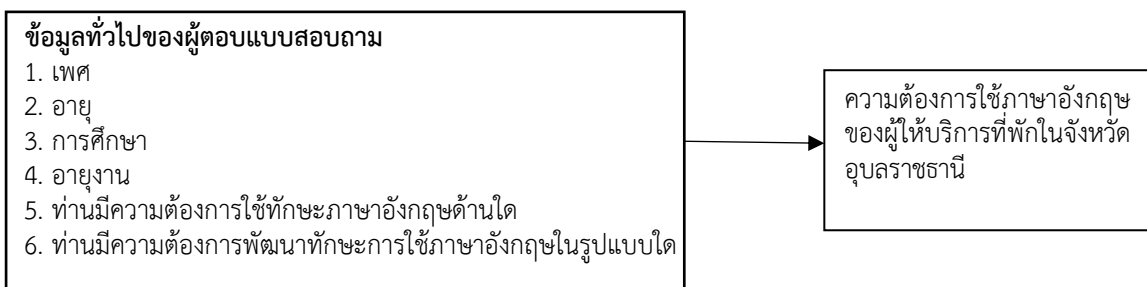
$$= 116.81$$

ดังนั้นจึงได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 116 คน

1.3 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

1.4 ขอบเขตเนื้อหา

เนื้อหาแบ่งออกเป็น 4 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และ ทักษะการเขียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อสำรวจความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ให้บริการที่พักในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) ซึ่งประกอบด้วย เพศ การศึกษา อาชีพ ความต้องการใช้ทักษะภาษาอังกฤษ และรูปแบบความต้องการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ให้บริการที่พัก โดยมีเนื้อหาแบ่งออกเป็น 4 ทักษะ ๆ ละ 8 สถานการณ์ และใช้การแจกแจงความถี่แบบ Likert แบ่งออกเป็นมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วารสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ โดยการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง

ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of Item Objective Congruence) โดยผู้วิจัยได้กำหนดค่าดัชนีความสอดคล้องที่ 0.5 ขึ้นไป แบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

3. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงและคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ พบว่า แบบสอบถาม มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.90 สามารถนำไปใช้ในการดำเนินการต่อไป

4. นำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างจริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตศรีสะเกษ เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ผู้วิจัยเดินทางไปที่โรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 22 แห่ง และติดต่อผู้ให้บริการที่พัก เพื่อขอความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

3.3 ติดต่อขอรับคืนแบบสอบถามด้วยตนเอง

3.4 นำแบบสอบถามที่ได้รับตอบกลับมาทั้งหมด ไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ให้บริการที่พักส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 84.48 เพศชาย จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 15.52 อายุระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 87.07 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 92.24 อายุงานน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 83.62 มีความต้องการใช้ภาษาอังกฤษด้านการพูด จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 93.10 และมีความต้องการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษในรูปแบบคู่มือ จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 51.72

2. ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ตอบแบบสอบถามแยกตามสถานการณ์ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานทักษะการฟังแยกตามสถานการณ์

ลำดับ	สถานการณ์	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	อันดับ
1.	ฟังการถามข้อมูลโรงแรม	4.08	.75	6
2.	ฟังการจองห้องพัก	4.17	.73	2
3.	ฟังการยืนยันการจองห้องพัก	4.09	.79	5
4.	ฟังวิธีการจ่ายเงินค่าที่พักของลูกค้า	4.12	.71	4
5.	ฟังความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก	4.20	.67	1
6.	ฟังการร้องเรียนจากลูกค้า	4.14	.90	3
7.	ฟังข้อเสนอแนะของลูกค้า	4.09	.90	5

ลำดับ	สถานการณ์	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	อันดับ
8.	ฟังข่าวสาร ภาวะเปียบของโรงแรม	3.93	.79	7
	รวม	4.10	.79	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ให้บริการที่พักด้านทักษะการฟังมากที่สุด คือ ฟังความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมาคือ ฟังการจองห้องพัก ($\bar{X} = 4.17$) ฟังการร้องเรียนจากลูกค้า ($\bar{X} = 4.14$) ฟังวิธีการจ่ายเงินค่าที่พักของลูกค้า ($\bar{X} = 4.12$) ฟังการยืนยันการจองห้องพัก ($\bar{X} = 4.09$) ฟังข้อเสนอแนะของลูกค้า ($\bar{X} = 4.09$) ฟังการถามข้อมูลโรงแรม ($\bar{X} = 4.08$) และฟังข่าวสาร ภาวะเปียบของโรงแรม ($\bar{X} = 3.93$)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานทักษะการพูดแยกตามสถานการณ์

ลำดับ	สถานการณ์	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	อันดับ
1.	พูดทักทายลูกค้า	4.41	.71	1
2.	พูดให้ข้อมูลเกี่ยวกับโรงแรม	4.19	.82	3
3.	พูดเสนอแนะการจองห้องพัก	4.21	.73	2
4.	พูดต่อราคาห้องพัก	4.03	.86	7
5.	พูดปฏิเสธการจองห้องพัก	4.00	1.00	8
6.	พูดขอร้องให้ลูกค้าปฏิบัติตามกฎระเบียบ	4.04	.91	6
7.	พูดอธิบายวิธีการใช้สิ่งอำนวยความสะดวก	4.08	.84	5
8.	พูดแนะนำเรื่องสถานที่ท่องเที่ยว	4.09	.93	4
	รวม	4.13	.86	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ให้บริการที่พักด้านทักษะการพูดมากที่สุด คือ พูดทักทายลูกค้า ($\bar{X} = 4.41$) รองลงมาคือ พูดเสนอแนะการจองห้องพัก ($\bar{X} = 4.21$) พูดให้ข้อมูลเกี่ยวกับโรงแรม ($\bar{X} = 4.19$) พูดแนะนำเรื่องสถานที่ท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.09$) พูดอธิบายวิธีการใช้สิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 4.08$) พูดขอร้องให้ลูกค้าปฏิบัติตามกฎระเบียบ ($\bar{X} = 4.04$) พูดต่อราคาห้องพัก ($\bar{X} = 4.03$) และพูดปฏิเสธการจองห้องพัก ($\bar{X} = 4.00$)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานทักษะการอ่านแยกตามสถานการณ์

ลำดับ	สถานการณ์	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	อันดับ
1.	อ่านเอกสารหนังสือเดินทางของลูกค้า	4.04	.72	3
2.	อ่านตารางเวลาการเดินทางของลูกค้า	3.66	.95	7
3.	อ่านแบบฟอร์มการจองห้องพัก	4.04	.75	3
4.	อ่านราคาห้องพัก	4.22	.70	1
5.	อ่านข่าวประกาศค่าเตือนของโรงแรม	3.78	.75	6

ลำดับ	สถานการณ์	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	อันดับ
6.	อ่านอีเมลการจองห้องพัก	4.16	.74	2
7.	อ่านบทความธุรกิจโรงแรมจาก เว็บไซต์	3.84	.85	4
8.	อ่านแผนที่ท่องเที่ยว	3.79	.81	5
รวม		3.79	.81	

จากตารางที่ 3 พบว่า ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ให้บริการที่พักด้านทักษะการอ่านมากที่สุดคือ อ่านราคาห้องพัก ($\bar{X} = 4.22$) และอ่านอีเมลการจองห้องพัก ($\bar{X} = 4.16$) รองลงมา คือ อ่านเอกสารหนังสือเดินทางของลูกค้า ($\bar{X} = 4.04$) อ่านแบบฟอร์มการจองห้องพัก ($\bar{X} = 4.04$) อ่านบทความธุรกิจโรงแรมจากเว็บไซต์ ($\bar{X} = 3.84$) อ่านแผนที่ท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.79$) อ่านข่าวประกาศคำเตือนของโรงแรม ($\bar{X} = 3.78$) และอ่านตารางเวลาการเดินทางของลูกค้า ($\bar{X} = 3.66$)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานทักษะการเขียนแยกตามสถานการณ์

ลำดับ	สถานการณ์	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	อันดับ
1.	เขียนข้อมูลการจองห้องพักของลูกค้า	4.10	.70	1
2.	เขียนจองทัวร์ให้ลูกค้า	3.76	.94	5
3.	เขียนข้อความสั้นทางโทรศัพท์ให้ลูกค้าทราบ	3.93	.88	3
4.	เขียนอีเมลโต้ตอบการจองห้องพัก	3.99	.93	2
5.	เขียนแนะนำธุรกิจของโรงแรมลงบนเว็บไซต์	3.62	0.99	6
6.	เขียนแผนพับประชาสัมพันธ์ข้อมูลโรงแรม	3.50	1.10	8
7.	เขียนข้อร้องเรียนของลูกค้าเพื่อรายงานต่อหัวหน้างาน	3.61	1.12	7
8.	เขียนอธิบายสถานที่ท่องเที่ยว	3.78	1.10	4
รวม		3.79	1.00	

จากตารางที่ 4 พบว่า ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ให้บริการที่พักด้านทักษะการเขียนมากที่สุดคือ เขียนข้อมูลการจองห้องพักของลูกค้า ($\bar{X} = 4.10$) รองลงมา คือ เขียนอีเมลโต้ตอบการจองห้องพัก ($\bar{X} = 3.99$) เขียนข้อความสั้นทางโทรศัพท์ให้ลูกค้าทราบ ($\bar{X} = 3.93$) เขียนอธิบายสถานที่ท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.78$) เขียนจองทัวร์ให้ลูกค้า ($\bar{X} = 3.76$) เขียนแนะนำธุรกิจของโรงแรมลงบนเว็บไซต์ ($\bar{X} = 3.62$) เขียนข้อร้องเรียนของลูกค้าเพื่อรายงานต่อหัวหน้างาน ($\bar{X} = 3.61$) และเขียนแผนพับประชาสัมพันธ์ข้อมูลโรงแรม ($\bar{X} = 3.50$)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการสำรวจความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ให้บริการที่พัก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการใช้ทักษะภาษาอังกฤษด้านการพูดมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการฟัง ส่วนด้านการอ่านและด้านการเขียนไม่มีคนเลือกตอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิดา ปานดำรงสถิต (2556) ได้ศึกษาความ

ต้องการใช้ภาษาอังกฤษของบุคลากร ในสถานประกอบการธุรกิจโรงแรม จังหวัดปทุมธานี เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของสถานประกอบการธุรกิจโรงแรม อีกทั้งเพื่อนำข้อมูลมาบูรณาการในการปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีความต้องการใช้ทักษะด้านการพูดมากที่สุด และด้านการเขียนน้อยที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ให้บริการที่พักแยกตามสถานการณ์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ทักษะการพูด ทักษะการฟัง ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน สอดคล้องกับงานวิจัยของวันทนี แสงคล้ายเจริญ และนิชาภัทรชย์ รัชชาติ (2564) ได้ศึกษาความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ให้บริการที่พักในจังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้บริการที่พักในจังหวัดยะลาที่เป็นโรงแรมขนาดกลางและขนาดเล็กมีความต้องการด้านทักษะการฟังมากที่สุด ตามมาด้วยทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียนตามลำดับ และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกิตา กาทสินธุ์ และนิสากร จารุมนี (2558) ได้ศึกษาความจำเป็นในการใช้ภาษาอังกฤษของพนักงานต้อนรับส่วนหน้าของโรงแรมในพื้นที่ท่องเที่ยวภาคใต้ของประเทศไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2558 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุและเปรียบเทียบความจำเป็นในการใช้ภาษาอังกฤษของพนักงานต้อนรับส่วนหน้าของโรงแรมใน 3 พื้นที่ท่องเที่ยวภาคใต้ ได้แก่ ภูเก็ต เกาะสมุย และหาดใหญ่ ผลการศึกษา พบว่า ความจำเป็นในการใช้ภาษาอังกฤษทั้ง 4 ทักษะอยู่ในระดับ มาก ได้แก่ ทักษะการฟังและการพูด ซึ่งมีความจำเป็นสูงสุดตามลำดับ ส่วนทักษะการอ่าน และการเขียน มีความจำเป็นรองลงมา

3. เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 4 ทักษะแยกตามสถานการณ์ เฉพาะข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ฟังความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก พูดทักทายลูกค้า อ่านราคาห้องพัก และเขียนข้อมูลการจองห้องพักของลูกค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของกมลวรรณ จรรย์ศรี (2554) ได้ศึกษาการใช้ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของพนักงานต้อนรับส่วนหน้าของโรงแรมในไชน่าทาวน์ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ทักษะการฟังที่พบในระดับมากที่สุด คือ การฟังความต้องการของลูกค้า ทักษะการพูดที่พบในระดับมากที่สุด คือ การพูดทักทาย การพูดเสนอความช่วยเหลือ การพูดแนะนำสถานที่ ทักษะการอ่านที่พบมากที่สุด ได้แก่ การอ่านเอกสาร การเดินทางของลูกค้า การอ่านอีเมล การอ่านจดหมายธุรกิจ และทักษะการเขียนที่พบมากที่สุด คือ การเขียนอีเมล การเขียนรายงาน และการเขียนจดหมายธุรกิจ

4. ผลการวิจัยสามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือหรือหลักสูตรอบรมระยะสั้น เช่น หลักสูตรภาษาอังกฤษสำหรับการโรงแรม หลักสูตรภาษาอังกฤษสำหรับพนักงานต้อนรับ เป็นต้น โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการฟังความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก การพูดทักทาย การอ่านราคาห้องพัก และ การเขียนข้อมูลการจองห้องพัก เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพียงอย่างเดียว ทำให้ข้อมูลอาจจะไม่ครอบคลุมประเด็นความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ให้บริการที่พักในสถานการณ์ต่าง ๆ

2. ผลจากการศึกษาครั้งนี้สามารถเป็นแนวทางที่สถาบันหรือหน่วยงานการศึกษาในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี นำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการโรงแรม โดยเนื้อหาและกิจกรรมในการเรียนการสอนควรได้รับการออกแบบให้มีความสอดคล้องกับความต้องการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการปฏิบัติงานของผู้ให้บริการที่พักเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ จรรย์ศรี. (2554). ปัญหาและความต้องการในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของพนักงานต้อนรับส่วนหน้าของโรงแรมในโซนท่าพานิชย์จังหวัดกรุงเทพฯ. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาอังกฤษสำหรับงานอาชีพ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- ไทยรัฐออนไลน์. (2559). อสังการ อุบลฯ เปิดงาน115 ปีเทศกาลแห่เทียนพรรษา ประจำปี 2559. สืบค้นเมื่อ 21 ตุลาคม 2565, จาก <https://thairath.co.th./content/665077>
- บุญชัย ศฤงคารศิริ. (2561). ทักษะภาษาอังกฤษและหน้าที่ทางภาษาที่ใช้ในการปฏิบัติงานของพนักงานต้อนรับส่วนหน้าในโรงแรมเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- วันทนี แสงคล้ายเจริญและนิชาภัทรชย์ ริวิชาติ. (2564). ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ให้บริการที่พักในจังหวัดยะลา. การประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12, 1020-1034.
- สิรินธร พงษ์จำปา. (2554). ความต้องการความสามารถด้านภาษาอังกฤษของพนักงานโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุบลราชธานี. (2565). สถิตินักท่องเที่ยวและรายได้จังหวัดอุบลราชธานี. สืบค้น 21 ตุลาคม 2565 จาก http://ubonratchathani.mots.go.th/more_news.php?cid=49
- สำนักงานสถิติจังหวัดอุบลราชธานี. (2565). โครงการสำรวจข้อมูลในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ประจำเดือนตุลาคม 2565.
- สุนิดา ปานคำรังสสิต. (2556). ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของบุคลากรในสถานประกอบการธุรกิจโรงแรม จังหวัดปทุมธานี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 5(1), 29-38.
- สุกิตา กาทสินธุ์และนิสากร จารุมณี. (2558). ความจำเป็นในการใช้ภาษาอังกฤษของพนักงานต้อนรับส่วนหน้าของโรงแรม ในพื้นที่ท่องเที่ยวภาคใต้ของประเทศไทย ในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2558. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่, 7(2), 1-22.
- Chaiyapantoh, P. (2008). *The needs and problems in using English with foreigners of hotel front desk staff in Mueang District, Ubon Ratchathani Province.* (Master of Arts, Ubon Ratchathani Rajabhat University). Retrieved 21 October 2022, from <http://tdc.thailis.or.th/tdc/basic.php>

การศึกษาระบบเสียงภาษาผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานี
A study of the Phonological System of Phu Thai Dialect
in Ubon Ratchathani Province

สุนทร วรหาร* ญัฐสุตา ภาระพันธ์
Sunthorn Worahan*, Natsuda Parapan
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี²
Faculty of Humanities Social Science, Ubon Ratchathani Rajabhat University
stworahan@gmail.com

Received: May 10, 2024 Revised: September 9, 2024 Accepted: September 23, 2024

บทคัดย่อ

การศึกษาวินิจฉัยเรื่องการศึกษาระบบเสียงภาษาผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ของภาษาถิ่นผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานี โดยคัดเลือกรายการคำศัพท์จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ และรายการคำศัพท์จากแบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์แล้วนำมาสอบถามผู้บอกภาษาเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ผลการศึกษาพบว่า มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว 20 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, c, f, s, h, m, n, ŋ, l, w, j, ŋ/ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง ได้แก่ /kw, khw/ หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, ʔ, m, n, ŋ, w, j/ หน่วยเสียงสระเดี่ยวจำนวน 18 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, i:, e, e:, ε, ε:, ɯ, ɯ:, ə, ə:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ หน่วยเสียงวรรณยุกต์มี 4 หน่วยเสียง ได้แก่ 1) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ระดับกลาง (Mide Tone) 2) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ระดับสูง (High Tone) 3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนตก (Falling Tone) และ 4) หน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนขึ้น (Rising Tone)

คำสำคัญ: ระบบเสียง ภาษาผู้ไทย จังหวัดอุบลราชธานี

Abstract

A study of the phonological system of Phu Thai Dialect in Ubon Ratchathani Province aimed to study the phonological system of consonants, vowels and tones of Phu Thai Dialect in Ubon Ratchathani Province by selecting vocabulary lists from various documents and research, and a list of words from a tone box. Male and female native speakers aged 50 years and over were asked to pronounce the words in study. The study found that the phonological system of Phu Thai Dialect in Ubon Ratchathani Province had 20 sounds of single initial consonants /p, t, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, c, f, s, h, m, n, ŋ, l, w, j, ŋ/; 2 sound units of consonant cluster: /kw, khw/; 9 sound units of final consonant: /p, t, k, ʔ, m, n, ŋ, w, j/; 18 sounds of single vowels: /i, i:, e, e:, ε, ε:, ɯ, ɯ:, ə, ə:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/; 4 tones: 1) Mide Tone 2) High Tone 3) Falling Tone and 4) Rising Tone

u, uː, o, oː, ɔ, ɔː/. It had 4 tone: 1) Mid tone, 2) High tone, 3) Falling tone and 4) Rising tone.

Keywords: Phonological System, Phu Thai Dialect, Ubon Ratchathani Province

บทนำ

ภาษาถิ่นเป็นส่วนย่อยของภาษาไทยที่มีความสัมพันธ์กันในด้านเสียง คำ ประโยค โดยเฉพาะภาษาที่อยู่ในตระกูลเดียวกันย่อมมีความใกล้เคียงกัน อาจจะต่างกันในเรื่ององค์ประกอบบางส่วนเท่านั้น ภาษามีความสำคัญเพราะใช้เป็นเครื่องมือที่ใช้ติดต่อสื่อสารกัน และยังบ่งบอกถึงความเจริญทางวัฒนธรรมของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งวัฒนธรรมนั้นเป็นลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงามของสังคม นอกจากนั้นภาษายังมีลักษณะสำคัญเช่นเดียวกับวัฒนธรรม กล่าวคือเป็นมรดกทางสังคม เกิดจากการเรียนรู้ มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง และมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

ประเทศไทยมีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ มีภาษาหลัก คือ ภาษาไทยมาตรฐาน นอกจากนี้ยังมีภาษาอื่น ๆ อีกหลายภาษา กัลยา ดิงศภัทย์ (2537) กล่าวว่า ภาษาที่มีพูดในประเทศไทยมีประมาณ 50 ภาษา โดยภาษาเหล่านี้จัดอยู่ในตระกูลภาษา 7 ตระกูล ได้แก่ ตระกูลไท ตระกูลทิเบต-พม่า ตระกูลกระเหรี่ยง ตระกูลม้ง-เย้า ตระกูลมอญ-เขมร (ออสโตรเอเชียติก) ตระกูลจีน และตระกูลมลาโย-โพลินีเซียน ภาษาที่มีผู้ใช้กันมากที่สุดในประเทศไทย คือ ภาษาตระกูลไท (Tai Family) คิดเป็นร้อยละ 90 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งภาษาไทยเป็นภาษาถิ่นหนึ่งที่จัดอยู่ในภาษาตระกูลไทเช่นเดียวกัน

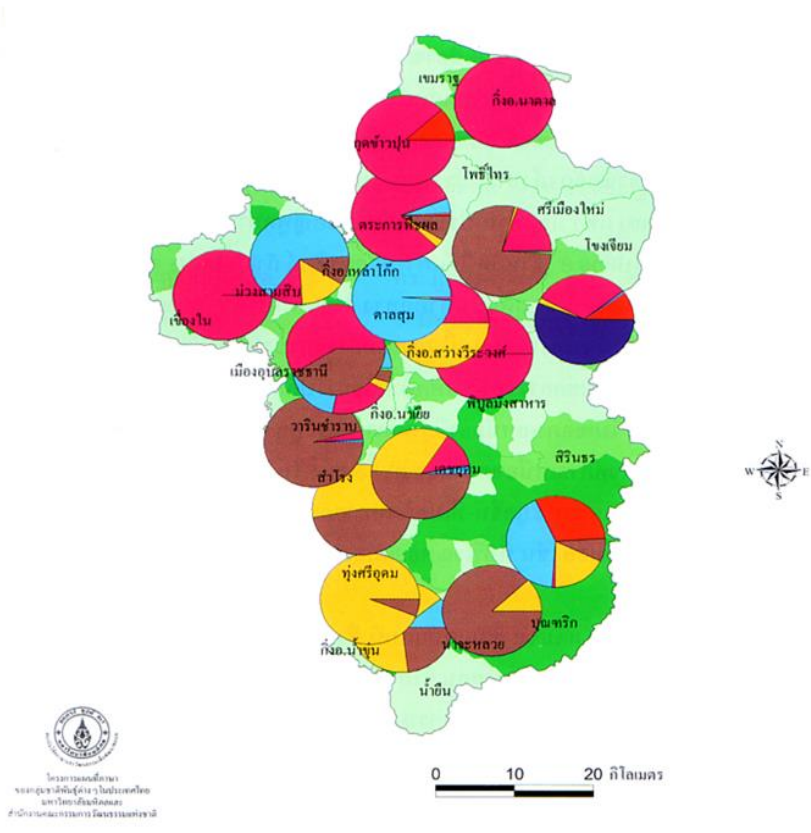
ภาษาผู้ไทยเป็นภาษาถิ่นตระกูลไทที่มีความน่าสนใจอีกภาษาหนึ่งในพื้นที่ภาคอีสานของไทยซึ่งสมทรง บุรุษพัฒน์ (2536) กล่าวว่า ภาษาผู้ไทยมีถิ่นกำเนิดที่แคว้นสิบสองจุไทย ลาว และเวียดนาม ผู้ไทยแบ่งออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ ผู้ไทยขาว ผู้ไทยดำ ผู้ไทยแดง และผู้ไทยลาย สำหรับการเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยนั้น มีผู้เรียกแตกต่างกันออกไปหลากหลายตามชุดความคิดของแต่ละบุคคล เช่น ภูไท ผู้ไท ผู้ไทย และพูไทย อนึ่ง บทความเรื่อง “ไท” จากบทวิทยุรายการ “รู้รักษ์ ภาษาไทย” ของสำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2550: ออนไลน์) ได้อธิบายว่า “ไท” ใช้สำหรับเรียก คนกลุ่มอื่น ๆ หรือชนชาติอื่น ๆ ที่เป็นญาติกับคนไทยและพูดภาษาที่มีความสัมพันธ์กับภาษาไทยคือเป็นภาษาตระกูลไท ตัวอย่างของชนชาติและภาษาที่สัมพันธ์กับไทย เช่น ไทดำ ไทขาว ในประเทศเวียดนาม ไทลื้อ ไทหย่า ไทเหนือ ไทใต้คง ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ไทใหญ่ ไทมว ในสหภาพพม่า ไทอาหม ไทพ่าเก ในสาธารณรัฐอินเดีย นอกจากนี้ยังใช้เรียกชนชาติไทที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยด้วย เช่น ผู้ไทย ไทยอง ไทโย้ย ไทกะเลิง ไทโซ่ง ไทครั้ง ไทพวน

ภาษาผู้ไทยเป็นภาษาที่มีผู้พูดกระจายอยู่ในเขตพื้นที่ภาคอีสาน โดยมากจะพบบริเวณตอนบนของภาค ได้แก่ จังหวัดนครพนมในอำเภอรุขประทุม อำเภอรุณนคร อำเภอนาแก อำเภอสรีสงคราม อำเภอมือง อำเภอลาปาก อำเภอนาหว้า จังหวัดกาฬสินธุ์ในอำเภอสหัสขันธ์ อำเภอสว่างแดนดิน อำเภอยางชุมน้อย อำเภอนาคู อำเภอเมือง อำเภอรัตนวาปี อำเภอเมือง อำเภอคำชะอี อำเภอหนองสูง อำเภอดงหลวง อำเภอนิคมน้ำอ้น อำเภอดอนตาล จังหวัดอำนาจเจริญในอำเภอเสนางคณิศร อำเภอชานุมาน อำเภอปทุมราชวงศา (สุรจิตต์ จันทรสาขา, 2544) จังหวัดยโสธร ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดร้อยเอ็ด

ในอำเภอเมยวดี นอกจากนี้ยังพบในบางพื้นที่ของจังหวัดหนองคายและจังหวัดอุบลราชธานี ทั้งยังกระจายอยู่ในพื้นที่อีก 10 จังหวัดของภาคอีสานด้วย

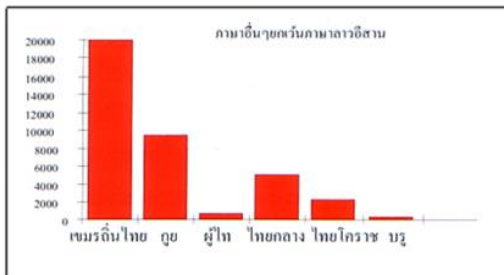
การศึกษาภาษาถิ่นผู้ไทยตามแนวภาษาศาสตร์นี้ได้มีผู้สนใจศึกษาบ้างแล้ว เช่น วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2520) ศึกษาเรื่อง ภาษาผู้ไทย สุเนตร วีระภักทร (2538) ศึกษาเรื่อง ผญาของชาวผู้ไทย กิ่งอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร จินตนา ศูนย์จันทร์ (2539) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์คำศัพท์ภาษาผู้ไทย อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร: ศึกษาเฉพาะกรณีเปรียบเทียบคำศัพท์ของบุคคลสามระดับอายุ พิณรัตน์ อัครวัฒนกุล (2541) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ในภาษาของคน “ลาว” คน “ญ้อ” และคน “ผู้ไท” ในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พรสวรรค์ นามวัง (2544) ศึกษาเรื่อง วรรณยุกต์ภาษาอีสาน (ลาว) ที่พูดโดยคนอีสาน ผู้ไทย และโซ่ ในชุมชนตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร อมรรัตน์ วันยาว (2545) ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในเขตอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ โรชนี คนหาญ (2546) ศึกษาเรื่อง คำพื้นฐานภาษาผู้ไทย: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติ พานทอง ศุภโกศล (2548) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบคำวิเศษณ์จากผญาภาษาถิ่นอีสาน และผญาภาษาถิ่นผู้ไทย สิริกัญญา วรชิน (2552) ศึกษาเรื่อง การศึกษาสถานภาพทางภาษาของภาษาผู้ไทย อำเภอภูพานรายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพ็ญประภา จุมมาลี (2553) ศึกษาเรื่อง ระบบเสียงภาษาผู้ไท ตำบลถ้ำเจริญ อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ ยศกร สิทธิศักดิ์ไพบูลย์, จรัสวีไล จรูญโรจน์, ม.ล. และวิภากร วงศ์ไทย (2553) ศึกษาเรื่อง การศึกษาชื่อลายผ้าแพรวาในภาษาผู้ไทยตามแนววรรณคดีชาติพันธุ์ และพิชญา ซาลิหอม (2556) ศึกษาเรื่อง ระบบเสียงภาษาผู้ไทย อำเภอปทุม-ราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ

จากตัวอย่างงานวิจัยข้างต้นจะเห็นว่า ผู้วิจัยส่วนใหญ่มักเลือกเก็บข้อมูลภาษาถิ่นผู้ไทยแถบพื้นที่ภาคอีสานตอนบน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ ในภาคอีสาน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาภาษาถิ่นผู้ไทยในเขตพื้นที่อื่น ๆ ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยอาศัยอยู่ด้วยแม้จะมีจำนวนไม่มากก็ตาม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภาษาถิ่นผู้ไทยในอนาคต หรือใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงหรือระบบคำของภาษาถิ่นผู้ไทยในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ของภาษาผู้ไทยในหมู่บ้านป่าข่า ตำบลหนองสิม อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากการค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นพบว่าบริเวณดังกล่าวเป็นบริเวณเดียวในจังหวัดอุบลราชธานีที่มีการใช้ภาษาผู้ไทย ดังแผนที่ภาษาจังหวัดอุบลราชธานี (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ, 2547) โดยชาวผู้ไทยหมู่บ้านป่าข่าเป็นชาวผู้ไทยที่อพยพมาจากเมืองเซโปน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 3 แล้วได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในเขตอำเภอเสนางนิคมและอำเภอขานูมาน จังหวัดอำนาจเจริญในปัจจุบัน ก่อนจะอพยพมาอาศัยอยู่ที่บริเวณหมู่บ้านป่าข่า จังหวัดอุบลราชธานีในเวลาต่อมา (เกษแก้ว ภูธา และพะนิวัลย์ ภูธา, 2560)

อุบลราชธานี

ภาษาหลักในจังหวัดอุบลราชธานี คือลาวอีสาน แสดงด้วยระดับสีเข้มอ่อนเข้มที่มีที่
ภาษาของอื่นๆแสดงในระดับอ่อนกว่าภาษาหลัก

ที่มา: สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ (2547)

อนึ่ง ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่าควรมีการศึกษาภาษาถิ่นผู้ไทยในเขตพื้นที่อื่น ๆ ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยอาศัยอยู่นั้น เป็นเพราะผู้วิจัยตระหนักถึงการกลายของภาษา กล่าวคือ ในบริเวณหรือพื้นที่ที่มีชาวผู้ไทยอาศัยอยู่จำนวนไม่มากนัก เช่น หมู่บ้านป่าช้า ตำบลหนองสิม อำเภอเขมรราชู จังหวัดอุบลราชธานี ภาษาถิ่นผู้ไทยของชาวผู้ไทยกลุ่มนี้อาจได้รับอิทธิพลจากภาษาที่มีอิทธิพลมากกว่าคือภาษาไทยถิ่นอีสานจนทำให้ภาษาถิ่นผู้ไทยดั้งเดิมกลายไป โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีแนวโน้มที่จะละทิ้งภาษาถิ่นดั้งเดิมของตน

ซึ่งจะเห็นได้จากผลการวิจัยทางภาษาหลาย ๆ เรื่องที่ศึกษาการแปรของภาษาตามระดับอายุนั้นเอง ฉะนั้น การศึกษาระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นผู้ไทยในหมู่บ้านป่าช้า ตำบลหนองสิม อำเภอเขมรราช จังหวัดอุบลราชธานีครั้งนี้ จึงนับเป็นการเก็บข้อมูลทางภาษาของภาษาถิ่นผู้ไทยในแถบพื้นที่ อีสานตอนล่างก่อนที่จะถูกกลมกลืนกลายเป็นภาษาไทยถิ่นอีสานจนไม่เหลือเค้าเดิมของภาษาถิ่นผู้ไทย

ทั้งนี้ จากการที่ผู้วิจัยได้สำรวจพื้นที่ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบลหนองสิม อำเภอเขมรราช จังหวัดอุบลราชธานี โดยเฉพาะพื้นที่ที่ใช้เป็นแหล่งเก็บข้อมูลคือหมู่บ้านป่าช้า พบว่าชาวผู้ไทยในถิ่นนี้มีสำเนียงการพูดที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งแตกต่างกับภาษาถิ่นอื่น ๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุในหมู่บ้านยังคงอนุรักษ์การพูดภาษาถิ่นผู้ไทยอย่างเข้มข้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาระบบเสียงภาษาผู้ไทย หมู่บ้านป่าช้า ตำบลหนองสิม อำเภอเขมรราช จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเป็นองค์ความรู้ในด้านการอนุรักษ์ภาษาถิ่น ตลอดจนสามารถนำระเบียบวิธีวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาถิ่นไทย หรือใช้เป็นแนวทางในการศึกษาภาษาถิ่นอื่น ๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ตลอดจนการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กำหนดจุดเก็บข้อมูลระบบเสียงภาษาถิ่นผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานี
2. เก็บข้อมูลระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นผู้ไทยที่พูดในหมู่บ้านป่าช้า ตำบลหนองสิม อำเภอเขมรราช จังหวัดอุบลราชธานี ตามวิธีการเก็บข้อมูลภาษาศาสตร์ภาคสนาม ซึ่งมีวิธีการดังนี้

การคัดเลือกผู้บอกภาษา

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้บอกภาษา ดังนี้

1. เลือกผู้บอกภาษาเพศชายและเพศหญิง ให้เป็นตัวแทนของผู้พูดภาษาผู้ไทยในหมู่บ้านป่าช้า ตำบลหนองสิม อำเภอเขมรราช จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อจะได้เก็บข้อมูลเสียงภาษาผู้ไทยจากผู้บอกภาษาทั้งสองเพศ
2. เป็นผู้ที่อายุ 50 ปีขึ้นไป เพราะผู้บอกภาษาที่มีอายุมากจะยังคงรักษาระบบเสียงของภาษาตนเองได้ดีกว่าผู้บอกภาษาที่มีอายุน้อย ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลของภาษาไทยถิ่นอีสานหรือภาษาไทยมาตรฐานจากการศึกษาและสื่อต่าง ๆ
3. เป็นผู้ที่เกิดในหมู่บ้านป่าช้า ไม่เคยย้ายภูมิลำเนา มีบิดามารดาและคู่สมรสที่เกิดและเติบโตในหมู่บ้านเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผู้บอกภาษาที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาถิ่นอื่นน้อยที่สุด
4. เป็นผู้ที่มีการศึกษาไม่เกินภาคบังคับหรือระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้งนี้เป็นเพราะการศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเลือกใช้ภาษา กล่าวคือ ผู้บอกภาษาที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับมักมีแนวโน้มที่จะเลือกใช้ภาษาถิ่นอื่นที่มีอิทธิพลมากกว่าภาษาถิ่นของตน
5. เป็นผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ หรือมีอาชีพทำนาทำไร่ หรือรับจ้างภายในหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นอาชีพที่มีโอกาสติดต่อกับบุคคลนอกพื้นที่น้อย จึงได้รับอิทธิพลจากภาษาถิ่นอื่นน้อยเช่นกัน
6. เป็นผู้ที่ใช้ภาษาถิ่นผู้ไทยในชีวิตประจำวันและมีอวัยวะในการออกเสียงครบถ้วนสมบูรณ์ สามารถออกเสียงได้ชัดเจน รวมทั้งมีอวัยวะในการรับเสียงที่เป็นปกติ สามารถฟังเสียงต่าง ๆ ได้ชัดเจน

7. เป็นผู้มีไหวพริบปฏิภาณดี สามารถโต้ตอบข้อซักถามได้อย่างคล่องแคล่ว อีกทั้งมีอัธยาศัยดี มีความสนใจ และให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมรายการคำศัพท์สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลระบบเสียงภาษาไทยในชั้นรวบรวมและศึกษาข้อมูลไว้แล้ว ดังนี้

1. รายการคำศัพท์สำหรับใช้เก็บข้อมูลเสียงพยัญชนะต้น พยัญชนะท้าย พยัญชนะควบกล้ำ และเสียงสระ ผู้วิจัยได้คัดเลือกรายการศัพท์จากเอกสาร งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ ดังต่อไปนี้

1.1 หนังสือเรื่อง ภาษาผู้ไทย ของ วิไลวรรณ ณิชฐานันท์

1.2 วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาผู้ไทยกับภาษาลาวโซ่งของอรพันธ์ อุณากรณ์สวัสดิ์

1.3 รายงานการวิจัยเรื่อง วิเคราะห์การใช้คำและการแปรภาษาของคนสามระดับอายุ ในภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีน ของ สุวัฒนา เลี่ยมประวัต และกันทิมา วัฒนนะประเสริฐ

1.4 วิทยานิพนธ์เรื่อง คำพื้นฐานภาษาผู้ไทย: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติ ของ โรชินี คำหาญ

1.5 วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาไทถิ่นในจังหวัดสกลนครของ มุจลินทร์ ลักษณะวงศ์

2. รายการคำศัพท์สำหรับใช้เก็บข้อมูลเสียงวรรณยุกต์ ผู้วิจัยได้ใช้รายการคำศัพท์จากแบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ (Gedney's tone box) ของ วิลเลียม เจ. เก็ดนี (Gedney J. William) จำนวน 60 คำ เพื่อวิเคราะห์จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งที่เป็นข้อมูลเอกสารและข้อมูลจากพื้นที่ภาคสนามจะดำเนินไปพร้อม ๆ กันกับการเชื่อมโยงประเด็นคำถามในการวิจัยในแต่ละขั้นตอน จากนั้นก็วิเคราะห์ข้อมูลระบบเสียงในภาษาถิ่นตามแนวคิดที่กำหนด

4. การนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ของภาษาถิ่นผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานี และการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานีนั้น ปรากฏผลการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานี สามารถสรุปผลการศึกษาลำดับ ดังนี้

1.1 ระบบเสียงพยัญชนะภาษาผู้ไทยจังหวัดอุบลราชธานี มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว 20 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, c, f, s, h, m, n, ŋ, l, w, j, ɲ/ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง ได้แก่ /kw, khw/

ตารางที่ 1 หน่วยเสียงพยัญชนะของภาษาไทยในจังหวัดอุบลราชธานี

ลักษณะของเสียง	ฐานกรณ์	ริม	ริม	ปุ่ม	เพดาน	เพดาน	ช่องว่างระหว่างเส้นเสียง
	คุณสมบัติของเสียง	ฝีปาก	ฝีปากและฟัน	เหงือก	แข็ง	อ่อน	
กักหรือระเบิด	ก้อง	b		d			
	ไม่ก้อง ไม่มีลม	p		t		k	ʔ
	ไม่ก้อง มีลม	ph		th		kh	
กึ่งเสียดแทรก	ไม่ก้อง				c		
เสียดแทรก	ไม่ก้อง		f	s			h
นาสิก	ก้อง	m		n	ɲ	ŋ	
ข้างลิ้น	ก้อง			l			
กึ่งสระ	ก้อง	w			j		

หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, ʔ, m, n, ŋ, w, j/

1.2 ภาษาผู้ไทยจังหวัดอุบลราชธานี มีหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, iː, e, eː, ɛ, ɛː, ʌ, ʌː, ə, əː, a, aː, u, uː, o, oː, ɔ, ɔː/ มีความแตกต่างเรื่องความสั้นยาวของเสียงสระเดี่ยว และไม่มีหน่วยเสียงสระประสม ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 หน่วยเสียงสระของภาษาผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานี

ตำแหน่งของลิ้นและลักษณะของริมฝีปาก	ลิ้นส่วนหน้า	ลิ้นส่วนหลังค่อนกลาง	ลิ้นส่วนหลัง
	ไม่ห่อริมฝีปาก	ไม่ห่อริมฝีปาก	ห่อริมฝีปาก
สูง	i iː	ʌ ʌː	u uː
กลางสูง	e eː	ə əː	o oː
กลางต่ำ	ɛ ɛː		ɔ ɔː
ต่ำ		a aː	

1.3 ระบบเสียงวรรณยุกต์ มี 4 หน่วยเสียง ได้แก่ 1) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ระดับกลาง (Mide Tone) 2) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ระดับสูง (High Tone) 3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนตก (Falling Tone) และ 4) หน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนขึ้น (Rising Tone)

2. การแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยในจังหวัดอุบลราชธานี หน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยในจังหวัดอุบลราชธานีพบการแตกตัว 5 ลักษณะ ดังนี้ 1) A 1 2 3 4 2) B 1 2 3 4 3) C 1 2 3 4 4) DS 1 2 3-4 และ 5) DL 1 2 3 4 มีการรวมตัวในช่อง C 1 2 3 4 = DS 4 และ DS 1 2 3 = DL 1 2 3 4 ดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยในจังหวัดอุบลราชธานี

	A	B	C	DS	DL
	ไม่มีรูปวรรณยุกต์	รูปวรรณยุกต์เอก	รูปวรรณยุกต์โท	ต่ำ-ตาย-สั้น	ต่ำ-ตาย-ยาว
High อักษรสูง	จัตวา	สามัญ	โท	ตรี	ตรี
Mid ป ต จ ก	จัตวา	สามัญ	โท	ตรี	ตรี
Mid บ ด อ	จัตวา	สามัญ	โท	ตรี	ตรี
Low อักษรต่ำ	จัตวา	สามัญ	โท	โท	ตรี

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องระบบเสียงภาษาไทยในจังหวัดอุบลราชธานี มีความน่าสนใจโดยเฉพาะเรื่องระบบเสียงวรรณยุกต์ กล่าวคือ มีการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ช่อง B ไม่เท่ากับวรรณยุกต์ ช่อง DL (B ≠ DL) โดยเฉพาะวรรณยุกต์ช่อง B มีการแตกตัวแบบ B 1 2 3 4 ส่วนวรรณยุกต์ช่อง DL นั้นมีการแตกตัวแบบ DL 1 2 3 4 ลักษณะนี้เป็นกลุ่มภาษาลาวตามการศึกษาของแชมเบอร์เลน (chamberlain, 1975) ที่ได้เสนอผลการใช้เกณฑ์ทางเสียงวรรณยุกต์ในการแบ่งกลุ่มตระกูลภาษากลุ่มตะวันออกเฉียงใต้เป็น 2 กลุ่มย่อย โดยพิจารณาจากกลุ่มสัมพันธ์ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B และ DL ว่าภาษากลุ่มลาว (Lao) จะมีความสัมพันธ์แบบ B ≠ DL ส่วนภาษาที่ไม่ใช่กลุ่มลาว (non-Lao) จะมีความสัมพันธ์แบบ B=DL

นอกจากนั้น ปฏิภาณของเสียงพยัญชนะต้นของภาษาไทยในจังหวัดอุบลราชธานีที่คำศัพท์ภาษาไทยมาตรฐานใช้อักษรต่ำพยัญชนะต้น <พ ท ค> หรือภาษาไทยดั้งเดิมใช้เสียงพยัญชนะต้น *b *d *g พบว่าภาษาไทยในจังหวัดอุบลราชธานีจะใช้เสียง /ph, th, kh/ เช่นคำว่า /phoː˥/ “พ่อ” /thaːŋ˥˥/ “ทาง” /khaːŋ˥˥/ “คาง” จัดในกลุ่ม ph ตามการศึกษาของแชมเบอร์เลน (chamberlain, 1975) ที่ได้แบ่งภาษาตระกูลไทกลุ่มตะวันออกเฉียงใต้เป็น 2 กลุ่ม โดยพิจารณาจากปฏิภาณของเสียง (sound correspondence) พยัญชนะต้นดั้งเดิมเสียงกักก้อง *b *d *g คือ กลุ่มชนิด พ (ph group) ซึ่งเขียนตัวภาษาไทยมาตรฐานใช้พยัญชนะต้น <ป ต ก>

จากการศึกษาระบบเสียงภาษาผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่ามีความสอดคล้องบางส่วนกับ วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2520) ซึ่งได้ศึกษาภาษาผู้ไทยที่จังหวัดนครพนม โดยมีความสอดคล้องในด้านหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย และหน่วยเสียงสระ ส่วนที่แตกต่างคือหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำและหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ตลอดจนการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งผลการศึกษาของ วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ พบว่าภาษาผู้ไทยมีหน่วยเสียงพยัญชนะทั้งหมด 23 หน่วยเสียง คือ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว 20 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, c, f, s, h, m, n, ŋ, l, v~w, j, ɲ/ และหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /sw, kw, khw/ มีหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียงหน่วย ได้แก่ /p, t, k, ʔ, m, n, ŋ, w, j/ หน่วยเสียงสระ 18 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, i:, e, e:, ε, ε:, ɯ, ɯ:, ə, ə:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ ไม่มีหน่วยเสียงสระประสม ส่วนหน่วยเสียงวรรณยุกต์และการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์นั้น วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ พบหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ได้แก่ 1) วรรณยุกต์ต่ำเลื่อนขึ้นสูง 2) หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูงตกลงต่ำ 3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์เสียงกลางตกลงต่ำ 4) หน่วยเสียงวรรณยุกต์เสียงกลางเลื่อนลงต่ำแล้วเลื่อนขึ้นสูง และ 5) หน่วยเสียงวรรณยุกต์เสียงสูง โดยมีการแตกตัวแบบ A 4 = B 1 2 3 และวรรณยุกต์ในช่อง C 1 2 3 = DS 1 2 3 C 4 = DS 4 ซึ่งต่างจากผลการศึกษาภาษาผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานีที่พบหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 4 หน่วยเสียง ได้แก่ 1) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ระดับกลาง (Mide tone) 2) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ระดับสูง (High tone) 3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนตก (Falling tone) และ 4) หน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนขึ้น (Rising tone) และพบการแตกตัว 5 ลักษณะ คือ 1) A 1 2 3 4 2) B 1 2 3 4 3) C 1 2 3 4 4) DS 1 2 3 - 4 5) DL 1 2 3 4 โดยมีการรวมตัวช่อง C 1 2 3 4 = DS 4 และ DS 1 2 3 = DL 1 2 3 4

นอกจากนี้ ยังมีความสอดคล้องกับ เพ็ญประภา จุมมาลี (2553) ที่ได้ศึกษาระบบเสียงภาษาผู้ไทตำบลถ้ำเจริญ อำเภอลำดวน จังหวัดบึงกาฬ โดยพบว่ามีความสอดคล้องในด้านหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย และหน่วยเสียงสระ ส่วนที่แตกต่างคือหน่วยเสียงวรรณยุกต์และการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งผลการวิจัยของ เพ็ญประภา จุมมาลี พบว่าภาษาผู้ไทตำบลถ้ำเจริญ อำเภอลำดวน จังหวัดบึงกาฬ มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว 20 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, c, f, s, h, m, n, ŋ, l, w, j, ɲ/ มีหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง ได้แก่ /kw, khw/ มีหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, ʔ, m, n, ŋ, w, j/ และมีหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, i:, e, e:, ε, ε:, ɯ, ɯ:, ə, ə:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ ไม่มีหน่วยเสียงสระประสม ส่วนหน่วยเสียงวรรณยุกต์และการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์นั้น เพ็ญประภา จุมมาลี พบหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ได้แก่ 1) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น 2) หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ตก 3) มี 2 เสียงย่อย คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ตก และหน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ระดับ 4) มี 2 เสียงย่อย คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น-ตก และหน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ขึ้น-ตก 5) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ระดับ และพบ การแตกตัว 5 ลักษณะ คือ 1) A 1 2 3 2) A4 3) B 1 2 3, DL 1 2 3 4, DS 4 4) B4, C4, DS 1 2 3 5) C 1 2 3 โดยมีการรวมตัวช่อง B4 = C4 และ DL 1 2 3 4 = DS 4

สำหรับหน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานีซึ่งมี 4 หน่วยเสียงนั้นได้สอดคล้องกับพจนีย์ ศรีธรรมาภรณ์ (2526) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบวรรณยุกต์ภาษาถิ่นภูไทใน 4 จังหวัด คือ กาฬสินธุ์ นครพนม มุกดาหาร และสกลนคร รวม 23 อำเภอ แล้วนำหน่วยเสียงวรรณยุกต์มาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างโดยใช้เกณฑ์จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์และระดับการรวมตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์

ในช่อง B และ DL เมื่อใช้เกณฑ์จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์พบว่าภาษาผู้ไทยกลุ่มที่มี 4 หน่วยเสียงวรรณยุกต์เหมือนกันกับจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ อำเภอดำชะอี จังหวัดมุกดาหาร อำเภอธาตุพนม อำเภอนาแก อำเภอเรณูนคร อำเภอปลาปาก อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม กิ่งอำเภอดำตา-กล้า จังหวัดสกลนคร และอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ นอกจากนี้จะมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียงเมื่อใช้เกณฑ์การรวมตัวของเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B และ DL โดยสามารถแบ่งกลุ่มภาษาผู้ไทยได้ 5 กลุ่มดังนี้ กลุ่มที่ 1 B 1 2 3 4 = DL 1 2 3 4 ได้แก่ อำเภอนาหว้า อำเภอวานรนิวาส อำเภอกุดบาก กลุ่มที่ 2A 4 = B 1 2 3 = DL 1 2 3 4 ได้แก่ อำเภอคำชะอี อำเภอธาตุพนม อำเภอนาแก อำเภอเรณูนคร อำเภอปลาปาก อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม อำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอเขาวง อำเภอห้วยผึ้ง อำเภอบ้านม่วง อำเภอกุสุมาลย์ อำเภอพรรณานิคม กลุ่มที่ 3 B 1 2 3 - 4 = DL 1 2 3 - 4 ได้แก่ อำเภอเมืองสกลนคร กลุ่มที่ 4 B 1 2 3 4 = DL 4 ได้แก่ อำเภอเขาวง อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอสมเด็จ อำเภอสว่างแดนดิน อำเภอวาริชภูมิ อำเภอพังโคน และกลุ่มที่ 5 B 4 = DL 4 ได้แก่ อำเภอดำม่วง จากการแบ่งโดยใช้เกณฑ์การรวมตัวของเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B และ DL จะเห็นได้ว่าระบบเสียงภาษาไทยในจังหวัดอุบลราชธานีไม่สอดคล้องกับพจนีย์ ศรีธีรราชฎ์ (2526)

อย่างไรก็ตาม การที่ภาษาผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานีจัดอยู่ในกลุ่มภาษาลาวด้วยเกณฑ์ B # DL นั้นไม่สอดคล้องกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาผู้ไทยดั้งเดิม B = DL อาจเนื่องมาจากความแตกต่างของพื้นที่วิจัยและมิติของเวลา ตลอดจนการรับอิทธิพลของภาษาที่อยู่ใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาพื้นที่วิจัยจะพบว่าประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดอุบลราชธานีมีการใช้ 2 ภาษา คือ ภาษาลาวหรือภาษาอีสานและภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์คือภาษาผู้ไทยหรือภูไท ภาษาลาวอีสานนั้นเป็นภาษากลุ่มใหญ่ที่พูดอยู่รอบข้างภาษาผู้ไทย จึงทำให้มีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาผู้ไทยจนเกิดการกลายเสียงทางภาษาได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาไทยในประเทศไทยกับภาษาผู้ไทยในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อันจะทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างภาษาผู้ไทยทั้งสองถิ่น และเพื่อเป็นการขยายองค์ความรู้ทางด้านภาษาตระกูลไทย
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงวรรณยุกต์และการใช้คำศัพท์ภาษาผู้ไทยจากผู้บอกภาษา 3 ระดับอายุ เพื่อแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่กำลังดำเนินอยู่และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อันเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาและอนุรักษ์ภาษาผู้ไทยให้คงอยู่ตลอดไป
3. ควรศึกษาเปรียบเทียบภาษาผู้ไทยในหมวดต่าง ๆ เช่น หมวดการเรียกคำเครือญาติ หมวดคำลักษณนาม เป็นต้น โดยใช้ทฤษฎีอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์เพื่อสะท้อนแนวคิดและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัลยา ดิงศภักดิ์. (2537). “เสียงในภาษา” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 3 หน่วยที่ 2*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- เกษแก้ว ภูเขา และพะเนีวัลย์ ภูธา. (25 ธันวาคม 2560). *ประวัติความเป็นมาของชาวผู้ไทบ้านป่าข่า*. ตำบลหนองสิม อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี. *สัมภาษณ์*.
- จินตนา ศุภย์จันทร์. (2539). *การวิเคราะห์คำศัพท์ภาษาไทย อำเภอพรหมานิมคม จังหวัดสกลนคร: ศึกษาเฉพาะกรณีเปรียบเทียบคำศัพท์ของบุคคลตามระดับอายุ*. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร).
- พจณี ศรีธรราชภรณ์. (2526). *การศึกษาเปรียบเทียบวรรณยุกต์ถิ่นผู้ไทใน 3 จังหวัด*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต, สาขาภาษาศาสตร์และภาษาเอเชียอาคเนย์ มหาวิทยาลัยมหิดล).
- พรสวรรค์ นามวัง. (2544). *วรรณยุกต์ภาษาอีสาน (ลาว) ที่พูดโดยคนอีสาน ผู้ไทย และโซ่ ในชุมชน ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- พานทอง ศุภโกศล. (2548). *การศึกษาเปรียบเทียบคำวิเศษณ์จากผญาภาษาถิ่นอีสานและผญาภาษาถิ่นผู้ไทย*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- พิชญา ซาลีหอม. (2556). *ระบบเสียงภาษาผู้ไทย อำเภอปทุมราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ*. รายงานการวิจัยศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พินรัตน์ อัครวัฒน์กุล. (2541). *การศึกษาเปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ในภาษาของคน “ลาว” คน “ญ้อ” และคน “ผู้ไท” ในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- เพ็ญประภา จูมมาลี. (2553). *ระบบเสียงภาษาผู้ไท ตำบลถ้ำเจริญ อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- มุกฉลินทร์ ลักษณะวงศ์. (2551). *การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดสกลนคร*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ยศกร สิทธิศักดิ์ไพบุลย์, จรัสวิไล จรุงโรจน์, ม.ล. และวิภากร วงศ์ไทย. (2553) “การศึกษาชื่อสายผ้าแพรวาในภาษาผู้ไทยตามแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์,” *วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา)* 10,(1) (มกราคม-มีนาคม): 126-133.
- โรชนี คนหาญ. (2546). *คำพื้นฐานภาษาผู้ไทย: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติ*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- วีไลวรรณ ขนิษฐานันท์. (2520). *ภาษาผู้ไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2536). *สรวิตยา: วิเคราะห์หน่วยเสียง*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- สิริกัญญา วรชิน. (2552). *การศึกษาสถานภาพทางภาษาของภาษาผู้ไทย อำเภอภูพานรายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล).
- สุนทร วีระภัทร. (2538). *ผญาของชาวผู้ไทย กิ่งอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, ไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- สุรจิตต์ จันทรสภา. (2544). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดมุกดาหาร*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (30 มกราคม 2550). *ไท*. สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2561, จาก https://www.orst.go.th/iwfm_table.asp?a=30&i=0040002304004003%2F63EHN5954022.

- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ. (2547). *แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อมรรัตน์ วันยาว. (2545). *การตั้งชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในเขตอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์*. (ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- Chamberlain, James R. (1975). "A New Look at the History and Classification of the Tai Language," In *Studies in Tai Linguistics in Honor of William J. Gedney*. 49-66. Edited by Jimmy G. Harris and James R. Chamberlain. Bangkok: CIEL.

การเรียนรู้แบบผสมผสานในวิชาการเขียนย่อหน้าภาษาอังกฤษของนิสิตไทย
ระดับปริญญาตรี

Blended Learning in the English Paragraph Writing Class of Thai
Undergraduates

ภัสรา พงษ์สุขเวชกุล
Patsara Pongsukvajchakul
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
patsara.p@ku.th

Received: August 5, 2024

Revised: October 11, 2024

Accepted: October 21, 2024

บทคัดย่อ

หลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 นักวิชาการเห็นประโยชน์ของการเรียนออนไลน์ผ่านระบบการจัดการเรียนรู้ การเรียนรู้แบบผสมผสานจึงถูกนำมาใช้ในวิชาการเขียนย่อหน้าภาษาอังกฤษ ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ในบทความนี้ ผู้เขียนทบทวนงานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบผสมผสานและการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ และอธิบายถึงรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานในวิชาการเขียนย่อหน้าภาษาอังกฤษ ซึ่งแบ่งออกเป็นการสอนในห้องเรียนและการเรียนออนไลน์ร้อยละ 46.7 และ 53.3 ตามลำดับ โดยภาพรวมพบว่า การเรียนออนไลน์ผ่านระบบการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูง นิสิตมีความรู้เกี่ยวกับการเขียนย่อหน้าภาษาอังกฤษมากขึ้นและมีความพึงพอใจต่อระบบการจัดการเรียนรู้อย่างมาก ระบบการจัดการเรียนรู้สามารถเข้าถึงและใช้งานได้ง่ายแม้ว่าบางครั้งจะเกิดปัญหาในการเชื่อมต่อ

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบผสมผสาน การเขียนย่อหน้าภาษาอังกฤษ ระบบการจัดการเรียนรู้

Abstract

After the COVID-19 pandemic, educators found benefits of online learning through a learning management system (LMS). A combined learning was applied in the English paragraph writing class in the second semester of the academic year 2023. In the article, the author reviewed literature related to this type of learning and English writing skill development and explained the eclectic learning system in the English paragraph writing course, which was divided into classroom teaching and online learning at 46.7% and 53.3%, respectively. Overall, the online learning through the LMS was found to be highly effective. The students under study gained more knowledge of English paragraph writing and had a high level of satisfaction with the LMS. The LMS was easy to access and use despite having problems with connection to the system sometimes.

Keywords: Combined learning, English paragraph writing, learning management system (LMS)

Introduction

The COVID-19 pandemic situation in 2020 resulted to changes in a conventional teaching method in Thai universities. The spread of the chronic disease obstructed face-to-face learning between teachers and students. For the teaching to proceed, classroom learning was replaced by online learning through a learning management system (LMS).

Although the COVID-19 situation is improving, popularity of online learning is incessant. Besides classroom lectures, many Thai universities have undertaken online courses with and without a degree since learning is not limited only in classrooms nowadays. Online learning can occur at any place and at any time, supported by the internet and technology.

At the university campus in Sri-racha, Chonburi, where the author is working, blended learning was applied in the English paragraph writing course in the second semester of the academic year 2023. In this course, traditional classroom instruction was combined with online learning, in which a learning management system (LMS) was used.

In the article, literature on blended learning and English writing skill development was reviewed. The system of the blended learning in the English paragraph writing class was explained and discussed. This will be a paradigm for lecturers in developing more effective blended writing courses and others. Learners are expected to get the benefits from the blended writing course and realize that self-mastery and determination are the keys to success in the blended learning.

Objectives

1. To review literature on blended learning and related others.
2. To explain and discuss the blended learning in the English paragraph writing class.

1. Review of Literature

1.1. Active Learning

Active learning is when students do tasks or activities and directly learn by constructing their knowledge and understanding of facts, ideas, and skills (Bell & Kahrhof, 2006; Brame, 2019). Metacognition is the main element in the active learning. By linking the activities to the learning, the metacognition allows the students to think about their own learning.

Weinstein (2001) stated that constructivism is the basis of active learning. Learners learn not only from teachers and books but also from the meaning and knowledge they collectively create. When the learners do activities, they will think about their learning and construct their own knowledge and understanding from the activities. This tacitly requires the learners' metacognition which involves higher order thinking.

Active learning can be explained by the theories of objectivism and constructivism. The objectivism perceives learning as a teacher-centered instruction in which a learner's cognitive structure is developed. The constructivism focuses on a student-centered instruction in which learners engage in skills or activities that they are learning. They will quickly absorb any information that is consistent with their present knowledge. Meanwhile, they will construct the inconsistent one as new knowledge by combining it with their present knowledge. The constructivism is a basis of blended learning.

1.2. Blended Learning

Blended learning is combined of both conventional learning and distance learning mediated by new technologies such as computers for communication and interaction. In the conventional learning, learners and an instructor meet at the same place and time for the learning to occur. In the distance learning, the learners learn at their own schedule with no immediate communication with the instructor (Graham, 2006).

As cited in the Sloan Consortium (Sloan-C), a blended course is a mix between face-to-face learning and online learning. About 30%-79% of the contents are sent online with discussions through technology.

In Zhang (2021), blended learning is combined of traditional learning and online learning. The online section complements classroom learning. Blended learning collects good points of both traditional learning and e-learning. Blended learning is a mix of classroom and computer-mediated instructions. Blended learning involves learning approaches such as online classroom, self-learning, and classroom learning.

Gil and Garcia (2011) and Carman (2022) denoted advantages of blended learning. First, learners experience new learning environments which can occur at any place such as home, library, etc. Second, the learners can always access the learning with no time limits. Third, the learners become less dependent on teachers. With answer buttons, hint buttons, and functions in an LMS, they can learn and do activities on their own. Fourth, more communication and cooperation occur between the learners and the teachers who are facilitators. Fifth, the learners are responsible for their self- and co-assessments through workshops and self-checked activities in an LMS. Last, the learners realize that their effort and teachers' feedback are important. The more they keep on doing activities, the better grades they get. They will make less mistakes and can improve their works with the teachers' feedback.

Thorne (2003) stated that blended learning is designed depending on conditions of organizational learning and development that it is fitted in. To create a blended learning

classroom, traditional learning is mixed with online learning which involves technologies. Graham (2006) denoted three forms of the blended learning. The enabling blends involve access and convenience in learning using various modes. The enhancing blends enhance the teaching with learning resources and extra materials given online. The transforming blends reinforce the teaching with technologies used for learners to actively construct knowledge through interactions.

With the pros and cons of classroom and online environments, instructors must choose to use either or both to achieve instructional goals. The strengths of the classroom environment are spontaneity and human connection while participation and flexibility are its weaknesses. The advantages of the online environment are flexibility, participation, and depth of reflection whereas its disadvantages are spontaneity, delay, and human connection (Graham, 2006). In designing a blended learning system, a lecturer must find out the best way to incorporate teaching strategies both in the classroom and online environments

Dennis et al. (2006) asserted that to develop a blended learning class, teachers must know differences between traditional learning and online learning. In the traditional learning, direct interactions between the teachers and students promote high motivation and involvement. Course content presentations are never the same each time. Course activities are for all the students. In the online learning, there is always availability of materials and messages between the teachers and students. The course contents are presented the same. The course activities are individualized due to learners' different competencies and preferred learning strategies.

1.3. Past Research

Geta and Olango (2016) studied writing achievement of students in two classes of blended learning and traditional learning; and examined perception of teachers toward usage of the blended learning in teaching writing. Research participants were 80 first-year students and 50 English instructors. Data of the study included the students' pretest and posttest writing scores and the teachers' attitude test scores. The findings showed that the students in the blended learning group got higher scores in the posttest than those in the traditional learning group. The blended learning enhanced the instructors' attitudes toward English teaching.

Abbas (2018) explored students' satisfaction toward the blended EAP writing course using a questionnaire. In each week of the course, an instructor would meet the students in a classroom to discuss writing objectives, distribute class materials, and give assignments. The Moodle course was also used to give the students additional materials, quizzes, and weekly assignments. Before the students met the teacher in the next class, they had to do and send in the assignments. The results indicated that the students could improve their writing skills. The course materials, assignments, and instructor's feedback

helped promote the students' learning. The Moodle course also encouraged the students to discuss and share ideas with others.

Ataizi and Aksak Komür (2021) studied effects of blended learning on EFL learners' writing skills and their perception toward the blended learning. Research data were writing test scores, an online questionnaire, and an interview. Participants were 92 high school students. Interviews were conducted with 8 students. The results revealed that the students had highly positive perception toward the blended learning which improved their writing skills. They could decide their own time and place of study. Their digital literacy, listening, reading, grammar and vocabulary skills were improved. They reported technical problems, especially with the internet and overload of online activities. They agreed to use the blended learning in EFL classes and others. Their writing exams were notably outperformed. They are more motivated and satisfied with the environment outside a classroom of the blended learning.

Min and Yu (2023) reviewed 3,558 publications and found six critical success factors (CSFs) of blended learning which are learner, instructor, course, technology, design, and environment. Learners have the most impact on the blended learning. The learner's CSFs are demographics, attitude, commitment, motivation, and so forth. The instructor's CSFs are teaching style, attitude, and computer knowledge. The course's CSFs are course design; content quality; assessment and evaluation; and flexibility. The technology's CSFs are quality, software use, ease of use, etc. The design's CSFs are methods of teaching, quality of content, perceived ease of use, perceived usefulness, etc. The environment's CSFs are accessibility, connectivity, quick navigation, assessments, learning management systems, and others.

2. Blended Learning in the English Paragraph Writing Class

The use of a learning management system (LMS) in teaching and learning was in the second semester of the academic year 2023 at the university campus in Sri-racha, Chonburi. Being offered a free trial on a learning management system (LMS) by a private company, the author decided to apply blended learning in her English paragraph writing class.

To design a blended course, the author was trained to operate the LMS. Meanwhile, objectives and contents of the English paragraph writing subject were reviewed to make a course outline which combined both classroom learning and online learning through the LMS.

As shown in Table 1, the blended course of the English paragraph writing subject was outlined. Of the 15 weeks, classroom learning took 7 weeks, and online learning took 8 weeks as highlighted. The classroom learning involved lecture and discussion. The online learning included self-study, self-assessment, and writing practice with assigned video clips, exercises, quizzes, and writing topics in the LMS. Major learning topics were elements of a paragraph, steps in writing, narrative writing, and descriptive writing. During the course,

students could communicate with their teacher and peers through the LINE Group and emails.

Table 1 Learning outline of the blended English paragraph writing subject

Week	Content	Learning Activities
1 Classroom learning	- Course Introduction What is writing? What is a paragraph? What are elements of a paragraph? What are the steps in writing?	- Lecture and discussion - Do exercises
2 Online learning	Prewriting: What is a topic sentence?	- Self-study by watching a video clip and doing exercises - Self-assessment by doing a quiz
3 Online learning	Prewriting: What are supporting ideas?	- Self-study by watching a video clip and doing exercises - Self-assessment by doing a quiz
4 Online learning	Prewriting: What is a concluding sentence?	- Self-study by watching a video clip and doing exercises - Self-assessment by doing a quiz
5 Classroom learning	- A review on a topic sentence, supporting ideas, and a concluding sentence - Drafting, revising, and editing	- Lecture and discussion - Do exercises
6 Online learning	Telling about someone	- Self-study by watching video clips and doing exercises - Self-assessment by doing a quiz - Writing practice
7 Classroom learning	Telling about someone	- Lecture and discussion on writing mistakes - Do exercises - Revising and editing one's work
8 Online learning	Telling a past story	- Self-study by watching video clips and doing exercises - Self-assessment by doing a quiz - Writing practice
9 Classroom learning	Telling a past story	- Lecture and discussion on writing mistakes - Do exercises - Revising and editing one's work
10 Online learning	Describing someone	- Self-study by watching video clips and doing exercises - Self-assessment by doing a quiz - Writing practice
11 Classroom learning	Describing someone	- Lecture and discussion on writing mistakes - Do exercises - Revising and editing one's work

Week	Content	Learning Activities
12 Online learning	Describing a process	- Self-study by watching video clips and doing exercises - Self-assessment by doing a quiz - Writing practice
13 Classroom learning	Describing a process	- Lecture and discussion on writing mistakes - Do exercises - Revising and editing one's work
14 Online learning	Expressing an opinion	- Self-study by watching video clips and doing exercises - Self-assessment by doing a quiz - Writing practice
15 Classroom learning	Expressing an opinion	- Lecture and discussion on writing mistakes - Do exercises - Revising and editing one's work

In each week of online learning, students were asked to evaluate effectiveness of their learning through the LMS. Based on Table 2, the overall mean score ($X=4.13$) showed that the online learning of the students was highly effective. Although lessons were hard ($X=4.10$), most of the students could get knowledge ($X=4.62$) and apply the knowledge in writings ($X=4.61$). The learning timing ($X=4.44$) and the online learning were very appropriate ($X=4.52$). The students gained more knowledge of paragraph writing (before, $X=3.43$; after, $X=4.48$). The LMS was highly satisfactory due to its ease of use ($X=3.86$) and ease of access ($X=3.58$). However, the students reported problems in the online learning regarding the LMS such as unstable connection to the system, breaking up of playing video clips, and delayed transfer of information.

Table 2 Effectiveness of the online learning

Topic	Gain knowledge	Apply knowledge	Hard lessons	Learning time	Online learning	Knowledge before	Knowledge after	Ease of access (LMS)	Ease of use (LMS)	Overall
What is a topic sentence?	4.57	4.85	3.71	4.42	4.57	3.0	4.28	3.71	4.28	4.57
What are supporting ideas?	4.66	4.66	4.16	4.33	4.50	3.66	4.83	4.33	4.16	4.50

Topic	Gain knowledge	Apply knowledge	Hard lessons	Learning time	Online learning	Knowledge before	Knowledge after	Ease of access (LMS)	Ease of use (LMS)	Overall
What is a concluding sentence?	4.80	4.40	4.20	3.80	4.20	3.0	4.20	3.20	3.40	3.40
Telling about someone	4.70	4.70	4.30	4.50	4.60	3.50	4.80	3.70	4.0	4.20
Telling a past story	4.60	4.70	4.50	4.80	4.50	3.90	4.80	3.20	3.40	4.0
Describing someone	4.75	4.75	4.25	4.75	4.87	4.0	4.62	4.37	4.50	4.50
Describing a process	4.50	4.40	3.80	4.40	4.40	3.20	4.20	2.60	3.30	3.60
Expressing an opinion	4.44	4.44	3.89	4.56	4.56	3.22	4.11	3.56	3.89	4.33
Total	4.62	4.61	4.10	4.44	4.52	3.43	4.48	3.58	3.86	4.13

Meanings: Least (1.0-1.80); Less (1.81-2.61); Fair (2.62-3.42); More (3.43-4.23); Most (4.24-5.0)

Discussion

The blended learning system was implemented in the English paragraph writing course enrolled by Thai undergraduates in the second term of the academic year 2023. The blended writing course combined classroom learning with online learning through the LMS. The online learning allowed students to actively learn by themselves. The classroom learning enabled them to ask questions or discuss problems found in the online learning with their teacher and peers. This blended writing course focused on active learning and student-centered instruction based on the theory of constructivism. When learners engage in skills or activities that they are learning, they will quickly absorb information that is compatible with their present knowledge. The learners will also construct the inconsistent one as new knowledge by combining it with their present knowledge.

The blended paragraph writing course was an ideal mix of both classroom learning and online learning. Of the 15 weeks, the classroom learning took 7 weeks (46.7%) while the online learning took 8 weeks (53.3%). The development of the blended paragraph writing course was conforming to the Sloan Consortium (Sloan-C). In a blended learning course, parts of course contents are lectured in classroom whereas 30%-79% of the course contents are delivered online.

Students reported that the overall online learning of the blended English paragraph writing course was highly effective. In accordance with Carman (2022); Ataizi and Aksak Komür (2021); Abbas (2018); Geta and Olango (2016); and Gil and Garcia (2011), the students had positive perception toward the online learning of the writing course. With the LMS, they experienced new learning environments. They could learn at their own places such as home and dormitory. With attached worksheets and quizzes, they could do exercises and have their self-assessment in the LMS. The students could get more knowledge in the online learning, and the LMS was easy to access and use. Nevertheless, compared to a classroom, the students had less communication with their teacher and peers in the LMS. This disagreed with the findings of Abbas (2018) in which the students freely discussed and shared their ideas with others.

In the author's view, blended learning could be implemented in the English paragraph writing course for certain reasons. Based on Thorne (2003), students in the blended writing course had learning experiences both in classroom and online with multimedia technologies. According to Graham (2006), classroom learning and computer-mediated learning have both strengths and weaknesses. Instructors must choose to use either or both to achieve teaching goals. The strengths of the classroom learning are spontaneity and human connection whereas its weaknesses are participation and flexibility. The advantages of the computer-mediated learning include flexibility, participation, and depth of reflection while its weaknesses involve spontaneity, delay, and human connection. As cited in Graham (2006) and Martyn (2003) suggested that designers of blended learning systems must find out the best way to combine instructional strategies in classroom and computer-mediated learning environments to exploit the strengths and avoid the weaknesses of each learning environment. Meanwhile, Min and Yu (2023) found six critical success factors (CSFs) of blended learning which are learner, instructor, course, technology, design, and environment. Learners have the most impact on the success of the blended learning.

Conclusion

The blended learning in the English paragraph writing class was successful. Online learning through the learning management system (LMS) enabled students to learn to write paragraphs at their own pace. Classroom learning allowed the students to ask or discuss any learning difficulties with their teacher and peers. However, technical problems of the LMS were obstacles to the online learning such as unstable connection to the system and breaking up of the playing video clips.

References

- Abbas, Z. I. (2018). Blended learning and student satisfaction: An investigation into an EAP writing course. *Advances in Language and Literary Studies*, 9(1), 102-105. <http://dx.doi.org/10.7575/aiac.all.v.9n.1p.102>
- Ataizi, M. and İ. Aksak Komür. (2021). Teaching writing skills in EFL classes with blending learning. *Journal of Educational Technology & Online Learning*, 4(4), 822-834.
- Bell, D. and J. Kahrhof. (2006). *Active learning handbook*. Institute for Excellence in Teaching and Learning, Faculty Development Center Webster University. <http://www.webster.edu/fdc/alhb/alhb2006.pdf>
- Brame, C. J. (2019). *Active Learning*. <https://cft.vanderbilt.edu/wp-content/uploads/sites/59/Active-Learning.pdf>
- Carman, J. M. (2002). *Blended learning design: Five key ingredients*. <https://www.semanticscholar.org/paper/BLENDED-LEARNING-DESIGN%3A-FIVE-KEY-INGREDIENTS-Carman/354696ee643aa00410c5e1f5d53249084a1bc42e>
- Dennis, A. et al. (2006). The CISCO networking academy: A model for the study of student success in a blended learning environment. In C. J. Bonk and C. R. Graham, (Eds.), *Handbook of blended learning: Global perspectives, local designs* (pp. 120-135). Pfeiffer.
- Geta, M. and M. Olango. (2016). The impact of blended learning in developing students' writing skills: Hawassa University in focus. *African Educational Research Journal*, 4(2), 49-68. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1216188>
- Gil, P. O. and F. A. Garcia. (2011). Blended learning revisited: How it brought engagement and interaction into and beyond the classroom. In A. Kitchenham, (Ed.), *Blended learning across disciplines: Models for implementation* (pp. 58-72). IGI Global.
- Graham, C. R. (2006). Blended learning systems: Definition, current trends, and future directions. In C. J. Bonk and C. R. Graham, (Eds.), *Handbook of blended learning: Global perspectives, local designs* (pp. 3-21). Pfeiffer.
- Min, W. and Z. Yu. (2023). A Systematic Review of Critical Success Factors in Blended Learning. *Education Sciences*, 13(5), 469. <https://doi.org/10.3390/educsci13050469>
- Thorne, K. (2003). *Blended learning: How to integrate online and traditional learning*. Great Britain: Kogan Page.
- Weinstein, G. (2001). Developing adult literacies. In Celce-Murcia, M. (Ed.), *Teaching English as a second or foreign language* (pp. 179-181). Heinle & Heinle.

Zhang, W. (2021). Review of blended learning definitions. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 571, 300-303.
<https://doi.org/10.2991/assehr.k.210806.056>

การวัดระดับการสื่อสารภาษาเวียดนามตามกรอบมาตรฐาน V test
Measuring the level of Vietnamese Language communication
according to the Vietnamese language proficiency test (V-test)

ถนอมพรรณ ตริวนิชชากร* เสวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญ
Thanomphan Triwanitchakorn*, Sawetaporn Tangwancharoen
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*
Faculty of Humanity and Social Science, Ubon Ratchathani Rajabhat University
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี²
Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University
Thanomphan.t@ubru.ac.th

Received: July 5, 2024

Revised: August 5, 2024

Accepted: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวัดระดับการสื่อสารภาษาเวียดนาม ตามเกณฑ์การประเมินมาตรฐานการวัดระดับความสามารถด้านภาษาเวียดนาม (V-test) และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจการใช้หลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 สำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะชาวต่างชาติ ตามเกณฑ์มาตรฐานการวัดระดับความสามารถทางภาษาเวียดนาม (V-test) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ 1) อาจารย์ผู้สอนระดับอุดมศึกษา จำนวน 5 คน และ บุคลากร เจ้าหน้าที่ จำนวน 32 คน และนักศึกษา จำนวน 6 คน รูปแบบศึกษากลุ่มเดียว วัดเฉพาะหลังการทดลอง (One-Group Posttest only Design) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แบบทดสอบภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 ตามเกณฑ์การประเมินมาตรฐานการวัดระดับความสามารถด้านภาษาเวียดนาม (V-test) และ 2) แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรภาษาเวียดนามฯ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการใช้หลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 สำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะชาวต่างชาติ ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 คิดเป็นร้อยละ 81.39 และความพึงพอใจการใช้หลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 โดยภาพรวมทุกด้านผลความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.72 ข้อเสนอแนะการวิจัยควรมีการใช้หลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 สำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะชาวต่างชาติ โดยใช้รูปแบบของระบบการเรียนการสอนออนไลน์ร่วมด้วยในการเชื่อมโยง เทคโนโลยีสารสนเทศในการสนับสนุนการเรียนรู้ เครื่องมือดิจิทัล ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลาร่วมกันกับระบบบริหารจัดการเรียนรู้ (LMS) เพื่อให้ใช้งานได้สะดวกมากขึ้น

คำสำคัญ: ภาษาเวียดนาม การวัดระดับ มาตรฐาน V-test

¹ บทความวิจัยนี้เป็นการรายงานผลการวิจัยระยะที่ 3 การศึกษาประสิทธิภาพการใช้หลักสูตรภาษาเวียดนามจากงานวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร สำหรับผู้เรียนระดับ A1

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the level of Vietnamese Language communication according to the Vietnamese language proficiency test (V-test); 2) to study the satisfaction of learners in using the Vietnamese language course for communication at level A1 for learners who learned Vietnamese language as a foreign language. The research design was a one-group post-test design. The Vietnamese Language Proficiency Framework Standard (V-test) for Communication Level A1 and the Satisfaction Assessment of Vietnamese Language Courses were the two instruments utilized in the study. Data analysis was conducted using statistics such as percentages, averages, and standard deviations. The results showed that the Vietnamese Language for Communication Course Level A1 was found to be highly satisfactory overall and effective in meeting the requirements of 80% or 81.39% of Vietnamese language learners who were foreigners, with an average satisfaction score of 4.72. The research suggests utilizing an online teaching and learning system model to connect Vietnamese language learners as foreigners to the Vietnamese Communication Course Level A1. By using information technology and a learning management system (LMS), learners can benefit from more convenient and flexible learning opportunities, enabling them to learn at any time. The research suggestions were the Vietnamese language course for communication should be used in the online teaching system form together with linking information technology to support learning. Various digital tools enable learners to learn anywhere and anytime together with Learning Management System (LMS).

Keywords: Vietnamese Language, evaluating the level, Proficiency Standard (V-test)

บทนำ

ในสังคมโลกปัจจุบันการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านอย่าง ภาษาเวียดนาม นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากภาษาเวียดนามถือเป็น เครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสารและสร้างความเข้าใจในความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การคิด สังคม เศรษฐกิจ และระบบการเมืองการปกครอง (ปฐม หงส์สุวรรณ, 2554) ซึ่งการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่หลากหลายและวิสัยทัศน์ของชุมชนระหว่างชาวไทยและ เวียดนาม ที่มีพื้นที่ชายแดนและเขตเศรษฐกิจที่สามารถเดินทางไปมาหากันด้วยทางบกอย่างสะดวกและ รวดเร็ว ทั้งยังมีวิถีการดำเนินชีวิตในรูปแบบสังคมเกษตรกรรมที่คล้ายกัน จึงได้มีการเตรียมพร้อมของฝ่าย ไทยการสำหรับการลงนามบันทึกความร่วมมือด้านการเกษตรระหว่างไทย-เวียดนาม (ฉบับปรับปรุง) ซึ่งมุ่งเน้นให้พัฒนากรอบความร่วมมือให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์โลก เพื่อเป็นช่อง ทางการขยายความร่วมมือด้านการเกษตรที่หลากหลายยิ่งขึ้น ทั้งในเชิงพาณิชย์และวิชาการ (สำนัก เลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2567)

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีสถาบันการศึกษาในพื้นที่ชายแดนที่ใกล้กับประเทศเวียดนาม มหาวิทยาลัยฯ เริ่มมีนักศึกษาจากประเทศเวียดนามเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยรุ่นแรกในปี 2548 จำนวน 8 คน ในระดับปริญญาตรี และในหลักสูตรอบรมภาษาไทยระยะสั้นอย่างต่อเนื่อง (ถนอมพรรณ ตรีวิชิชากร, 2560) โดยทางมหาวิทยาลัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการเตรียมความพร้อมทางภาษาต่างประเทศให้กับนักศึกษา อีกทั้งในปีการศึกษา 2567 ได้มีการเตรียมเปิดวิชาภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ในหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดกลุ่มวิชาภาษาและการสื่อสารทั่วไป จึงนับว่าเป็นการเปิดกว้างในการเตรียมความพร้อมทั้งทักษะวิชาการเฉพาะด้านและความสามารถทางภาษาต่างประเทศ ในการเตรียมเข้าสู่ตลาดแรงงานของเวียดนามในอนาคต ซึ่งที่ผ่านมาจะพบว่าแรงงานฝีมือชั้นสูงหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางจะสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี ในขณะที่ขาดทักษะการสื่อสารภาษาเวียดนาม ซึ่งถือเป็นภาษาหลักที่จะใช้ในการประสานงานกับคนในพื้นที่หากต้องการไปทำงาน ณ ประเทศเวียดนาม จึงนับว่าเป็นอุปสรรคสำคัญในการสื่อสารกับคนท้องถิ่น ดังนั้น เพื่อให้เกิดความพร้อมทั้งผู้เรียนตลอดจนหลักสูตร ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร โดยมุ่งเน้นที่จะจัดทำหลักสูตรเพื่อใช้กับผู้เรียนภาษาเวียดนามในระดับ A1 ให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินมาตรฐานการวัดระดับความสามารถด้านภาษาเวียดนาม (V-test) และการนำหลักสูตรไปใช้โดยการศึกษาวัดระดับการสื่อสารภาษาเวียดนาม พร้อมทั้งต้องการทราบถึงประสิทธิผลและความพอใจในการใช้หลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ของบุคคลที่สนใจในการเรียนรู้เพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาเวียดนามก่อนที่จะนำไปใช้จริงในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวัดระดับการสื่อสารภาษาเวียดนาม ตามเกณฑ์การประเมินมาตรฐานความสามารถด้านภาษาเวียดนาม (V-test)
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจการใช้หลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 สำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะชาวต่างชาติ ตามเกณฑ์การประเมินมาตรฐานการวัดระดับความสามารถด้านภาษาเวียดนาม (V-test)

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

มหาวิทยาลัย และสถาบันการศึกษาที่ให้บริการในการจัดการศึกษา การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ภาษาเวียดนาม ได้แนวทางในการนำหลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 สำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะชาวต่างชาติ ไปใช้ประสิทธิผลจากการใช้หลักสูตร เป็นข้อมูลสำคัญในการต่อยอดการใช้ภาษาเวียดนามในชีวิตประจำวัน และเพื่อการทำงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

หลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ได้ใช้กรอบการวัดความรู้ความสามารถด้านภาษาเวียดนาม ตามประกาศกระทรวงการศึกษาและฝึกอบรมประเทศเวียดนาม ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน ค.ศ. 2018 เรื่อง หลักสูตรการสอนภาษาเวียดนามสำหรับชาวเวียดนามในต่างประเทศ (Bộ GD&ĐT ban hành Thông tư 28/2018/TT-BGDĐT về Chương trình tiếng Việt cho người Việt Nam ở nước ngoài) ตามมาตรฐานความสามารถทางภาษาเวียดนามโดยมีการแบ่งทักษะออกเป็น 4 ทักษะ คือ ฟัง พูด อ่าน และเขียน

ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินมาตรฐานการวัดระดับความสามารถด้านภาษาเวียดนาม (V-test) เทียบเคียงตามกรอบมาตรฐานสากลที่ใช้อธิบายระดับความเชี่ยวชาญทางภาษา Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) โดยแบ่งออกเป็น 6 ระดับ (A1–C2) โดยงานวิจัยนี้ ผู้เขียนได้มีการพัฒนาหลักสูตรขึ้นตามกรอบโปรแกรมการฝึกอบรมความสามารถทางภาษาเวียดนามสำหรับชาวต่างชาติ จัดทำโดยมหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ แห่งมหาวิทยาลัยแห่งชาติฮานอย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ภายใต้โครงการการสนับสนุนจากรัฐบาลเวียดนาม (ถนอมพรรณ ตรีวิศิษฏ์, 2566) ประกอบด้วย 7 หน่วยการเรียนรู้ที่สำคัญ ดังนี้

หน่วยที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเทศเวียดนามที่ต้องการให้ผู้เรียนทราบข้อมูลพื้นฐานทาง ประวัติพัฒนาการทางอักษร สภาพสังคมและบริบทแวดล้อมทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และ วัฒนธรรม

หน่วยที่ 2 อักษรภาษาเวียดนาม ที่ประกอบทั้งพยัญชนะ ตัวสะกด สระ และวรรณยุกต์

หน่วยที่ 3 การกล่าวทักทายและสอบถามข้อมูลพื้นฐานของคู่สนทนา

หน่วยที่ 4 การแบ่งช่วงเวลาในภาษาเวียดนาม

หน่วยที่ 5 จำนวนตัวเลข

หน่วยที่ 6 ความสัมพันธ์ระบบเครือญาติ และการเรียกขาน

หน่วยที่ 7 สภาพอากาศและฤดูกาล

วิธีการดำเนินการวิจัยและการเก็บข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

อาจารย์ผู้สอนระดับอุดมศึกษา จำนวน 5 คน

บุคลากร เจ้าหน้าที่ จำนวน 32 คน

นักศึกษา จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. ชุดกรอบและเกณฑ์การประเมินความสอดคล้องหลักสูตรและข้อสอบการประเมินตามเกณฑ์การ ประเมินมาตรฐานการวัดระดับความสามารถด้านภาษาเวียดนาม (V-test)

2. หลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

เครื่องมือการวิจัย

1. แบบทดสอบภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 ตามเกณฑ์การประเมินมาตรฐานการวัด ระดับความสามารถด้านภาษาเวียดนาม (V-test)

2. แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 ตามเกณฑ์ การประเมินมาตรฐานการวัดระดับความสามารถด้านภาษาเวียดนาม (V-test)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. การวัดระดับการใช้หลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 สำหรับผู้เรียนภาษา เวียดนามในฐานะชาวต่างชาติ ตามเกณฑ์การประเมินมาตรฐานการวัดระดับความสามารถด้านภาษา เวียดนาม (V-test)

2. ความพึงพอใจของผู้อบรมในหลักสูตรภาษาเวียดนาม เพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 ตามเกณฑ์การ ประเมินมาตรฐานการวัดระดับความสามารถด้านภาษาเวียดนาม (V-test)

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประเมินประสิทธิภาพผลความสอดคล้องหลักสูตรและข้อสอบการประเมินมาตรฐานกรอบการวัดระดับความสามารถทางภาษาเวียดนาม (V-test)
2. คัดเลือกแบบทดสอบภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 มาตรฐานกรอบวัดระดับความสามารถทางภาษาเวียดนาม (V-test) - Chương trình bồi dưỡng theo khung năng lực tiếng Việt dung cho người nước ngoài จากคลังข้อสอบจัดขึ้นโดยมหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยแห่งชาติฮานอย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ที่ครอบคลุมตามหลักสูตรฯ แบบทดสอบชนิดปรนัย จำนวน 1 ฉบับ จำนวน 30 ข้อ 30 คะแนน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน
3. ทดลองใช้และวัดผลการใช้หลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 (ระยะเวลา 4 สัปดาห์ จำนวน 45 ชั่วโมง)
4. ประเมินความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมอบรมหลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้จัดทำหลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 สำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะชาวต่างชาติ ตามเกณฑ์มาตรฐานความสามารถทางภาษาเวียดนาม (V-test) ที่ได้พัฒนาขึ้น นำไปใช้โดยแบ่ง ออกเป็น 7 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเทศเวียดนาม อักษรเวียดนาม ระบบเสียงภาษาเวียดนาม โครงสร้างและหลักไวยากรณ์เบื้องต้น การพัฒนาความรู้ และทักษะการใช้ภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร การฝึกทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน การใช้คำศัพท์และสำนวนภาษาเวียดนามในสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ระดับพื้นฐานตามสถานการณ์และตามโอกาสทางสังคมที่ใช้ในชีวิตประจำวัน คำศัพท์ไม่น้อยกว่า 500 คำ
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้หลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 สำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะชาวต่างชาติ ตามเกณฑ์มาตรฐานวัดระดับความสามารถทางภาษาเวียดนาม (V-test) จำนวน 45 ชั่วโมง โดยการฝึกปฏิบัติในชั้นเรียน ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และฝึกปฏิบัติการสื่อสารและการนำเสนอ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาการวัดผลการใช้หลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 ตามเกณฑ์มาตรฐานวัดระดับความสามารถทางภาษาเวียดนาม (V-test) พบว่า ผลการสอบวัดระดับความรู้ของผู้เข้าร่วมอบรมหลังเรียน โดยเรียงจากผลคะแนนที่มีจำนวนผู้ทำข้อสอบได้มากที่สุดสามลำดับแรก ดังนี้ ลำดับที่หนึ่งมีผู้ทำข้อสอบได้ 100 คะแนน เป็นจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 23.3 = 10 คน) รองลงมาคือทำได้ 90 คะแนน (ร้อยละ 20.9 = 9 คน) และทำได้ 85 คะแนน (ร้อยละ 4.6 = 2 คน) ตามลำดับ และโดยเฉลี่ยผู้เข้าสอบจะได้คะแนนเฉลี่ยที่ 70-84 คะแนน (ร้อยละ 37.2 = 16 คน) นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ที่คะแนนต่ำกว่า 70 คะแนน (ร้อยละ 14 = 6 คน) โดยสามารถสรุปผลโดยตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาการวัดระดับการสื่อสารภาษาเวียดนาม ตามเกณฑ์มาตรฐานวัดระดับความสามารถทางภาษาเวียดนาม (V-test) ได้ผลการวิจัย ดังนี้
ตารางที่ 1 ผลการวัดระดับการสื่อสารภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1

รวมจำนวนผู้อบรมในหลักสูตร (N=43)	คะแนน	ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 80
9	90	ผ่าน
14	80	ผ่าน
2	55	ไม่ผ่าน
2	85	ผ่าน
10	100	ผ่าน
1	75	ผ่าน
1	50	ไม่ผ่าน
1	70	ผ่าน
1	60	ไม่ผ่าน
1	65	ไม่ผ่าน
1	35	ไม่ผ่าน

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวัดระดับการสื่อสารภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 สำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะชาวต่างชาติ ตามเกณฑ์มาตรฐานวัดระดับความสามารถทางภาษาเวียดนาม (V-test) จากผู้เข้าร่วมอบรมที่มีเวลาเข้าร่วมอบรมเกินเวลาร้อยละ 80 ของการอบรม ได้ผ่านเกณฑ์ทั้งสิ้นจำนวน 43 คน โดยภาพรวมผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 คิดเป็นร้อยละ 81.39 จากจำนวนทั้งหมด

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อการใช้หลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 สำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะชาวต่างชาติ ตามเกณฑ์มาตรฐานวัดระดับความสามารถทางภาษาเวียดนาม (V-test)

จากการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อการใช้หลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 สำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะชาวต่างชาติ ตามเกณฑ์มาตรฐานวัดระดับความสามารถทางภาษาเวียดนาม (V-test) ภาพรวมระดับความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อการใช้หลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสารฯ

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ความพอใจ
1. ด้านวิทยากร			
1.1 ความชัดเจนตรงประเด็นตามหัวข้อที่ระบุ	4.72	0.45	มากที่สุด
1.2 ความรอบรู้ในเนื้อหา/องค์ความรู้	4.75	0.44	มากที่สุด
1.3 เทคนิคและความชัดเจนในการถ่ายทอดความรู้	4.78	0.41	มากที่สุด
1.4 การตอบคำถามตรงประเด็นและชัดเจน	4.78	0.32	มากที่สุด
1.5 เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้แลกเปลี่ยนความรู้	4.90	0.30	มากที่สุด
รวม	4.78	0.07	มากที่สุด
2. ด้านรูปแบบ/กระบวนการอบรม			
2.1 หัวข้ออบรมมีความน่าสนใจ	4.84	0.43	มากที่สุด
2.2 เนื้อหาสาระมีความเข้าใจง่ายเหมาะกับผู้เรียนเริ่มต้น	4.60	0.54	มากที่สุด
2.3 ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม	4.10	0.88	มาก
รวม	4.51	0.23	มากที่สุด
3. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ			
3.1 ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการอบรม	4.85	0.37	มากที่สุด
3.2 สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	4.55	0.75	มากที่สุด
3.3 สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน	4.51	0.82	มากที่สุด
รวม	4.64	0.24	มากที่สุด
4. ด้านการวัดและประเมิน			
4.1 การประเมินผลการเรียนของผู้อบรมทั้งรายบุคคลและกลุ่ม	4.65	0.48	มากที่สุด
4.2 การประเมินระหว่างเรียนที่สะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้อบรม	4.77	0.43	มากที่สุด
4.3 การประเมินผลครอบคลุมเนื้อหาที่เรียน	4.74	0.44	มากที่สุด
รวม	4.72	0.03	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อการใช้หลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 สำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะชาวต่างชาติ ตามเกณฑ์มาตรฐานวัดระดับความสามารถทางภาษาเวียดนาม (V-test) ต่อด้านวิทยากร ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.07) รองลงมาคือด้านการวัดและประเมิน ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.03) ถัดมาคือด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.24) และด้านรูปแบบ/กระบวนการอบรม ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.23) ตามลำดับ โดยทุกด้านผลความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด หากแยกเป็นรายข้อ จะพบว่า สามลำดับแรกที่มีข้อคะแนนเฉลี่ยสูงสุดกระจายไปตามหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้ รายการประเมิน 1.5 การเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้แลกเปลี่ยนความรู้ อยู่ในเกณฑ์ระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$, S.D. = 0.30) รายการประเมิน 3.1 ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการอบรม ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.37) รายการประเมิน 2.1 การอบรมมีความน่าสนใจ ($\bar{X} = 4.84$, S.D.

= 0.43) และรายการประเมิน 2.3 ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม มีผลคะแนนต่ำสุด ระดับความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.88)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย การศึกษาผลการวัดระดับการสื่อสารภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 ตามเกณฑ์มาตรฐานวัดระดับความสามารถทางภาษาเวียดนาม (V-test) มีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1. ผลการวัดระดับการสื่อสารภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 สำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะชาวต่างชาติ

1.1 จากการวัดระดับการสื่อสารภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 สำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะชาวต่างชาติที่เข้าร่วมอบรมผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 คิดเป็นร้อยละ 81.39 ทั้งนี้เนื่องจาก 1) การเรียนรู้ภาษาเวียดนามในหลักสูตรฯ ได้มีการฝึกปฏิบัติ ครบทั้ง 4 ทักษะ ได้แก่ ฟัง พูด อ่าน เขียน เพื่อต้องการให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายสุดท้ายของการเรียนภาษาเวียดนาม คือ ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาในการสื่อสารตามสถานการณ์และถูกต้องตามบริบทของสังคมได้ มุ่งเน้นการเรียนและฝึกปฏิบัติตามสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวัน 2) การเลือกเนื้อหา เรียงลำดับเนื้อหา โดยคำนึงถึงเนื้อหาที่มีประโยชน์ต่อผู้เรียนเป็นหลัก มีความครอบคลุมความรู้ ทักษะ หลาก ๆ ด้าน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง มีความเหมาะสมกับผู้เรียน ออกแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนภาษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ LE THI MAI THU (2023) ที่ได้พัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการฟังและการพูดภาษาเวียดนามในชีวิตประจำวันของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับสื่อประสม โดยกล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ภาษาตามแนวภาษา เพื่อการสื่อสารจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถทักษะสื่อสารได้ดียิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม มีวิธีการสอนที่ใช้การสื่อสาร (Communication Approach) ซึ่งเน้นการสนทนาเป็นหลัก เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความเคยชินกับคำศัพท์และรูปประโยคต่าง ๆ และนักเรียนสามารถนำคำศัพท์ หรือรูปประโยคที่เคยเรียนในชั้นเรียนไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งผู้วิจัยยังได้มีการจัดแบ่งเนื้อหาการเรียนรู้ออกเป็นหน่วยย่อย ซึ่งมีความสอดคล้องกับ Sergio (2012) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 การพัฒนาหลักสูตรเพื่อการสื่อสารควรแบ่งเนื้อหาการเรียนรู้ออกเป็นรายหน่วย แยกย่อยประเด็นเนื้อหาให้ชัดเจน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อได้ อีกทั้งยังง่ายต่อการจัดรูปแบบการเรียนการสอนและการประเมินทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศของผู้เรียนได้ครบทั้ง 4 ทักษะ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้มีการเพิ่มเติมในส่วนของเนื้อหาในด้านความรู้ทั่วไปที่เกี่ยวกับประเทศเวียดนามในหน่วยสาระการเรียนรู้ที่ 1 ที่ต้องการปรับพื้นฐานความรู้ของผู้เรียนให้เข้าใจ ตลอดจนเวียดนามบริบทด้านต่าง ๆ ของประเทศเวียดนาม ที่ประกอบด้วยสภาพสังคม การเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม เพื่อเป็นการให้ข้อมูลส่วนอื่น ๆ ที่เป็นองค์ประกอบทั่วไปของประเทศเวียดนามแก่ผู้เรียนในการเพิ่มแรงจูงใจให้กับผู้เรียน ต่อมาจึงเริ่มแนะนำให้ผู้เรียนได้เริ่มเข้าสู่พื้นฐานด้านอักษรและการออกเสียงตัวอักษรภาษาเวียดนาม ซึ่งสอดคล้องกับนักวิจัยชาวเวียดนาม Mai Ngoc Chừ และ Trinh Cẩm Lan (2010) ที่มีการศึกษาถึงแนวทางการสอนภาษาเวียดนามเบื้องต้น โดยกล่าวว่า ในบทบาทของผู้สอนต้องคำนึงถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้พื้นฐานทางตัวอักษรในด้านการแนะนำองค์ประกอบของการสร้างคำโดยประเด็นสำคัญเบื้องต้น 3 ประการ คือ พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ นอกจากนี้ยังพบว่า Phạm Thị Thanh Huyền (2016) และทิแห่ง เวือง (2559) ได้ให้ความเห็นถึงหลักการสอนภาษาเวียดนามไว้ว่าในการสอนภาษาเวียดนามสำหรับผู้เริ่มเรียน ประการแรกควรแนะนำพยัญชนะและวิธีการออกเสียงในภาษาเวียดนาม ต่อมาจึงแนะนำ

ระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาเวียดนาม และสุดท้ายฝึกให้ผู้เรียนออกเสียงสระผสมและพยัญชนะผสมให้มาก หากแต่ Pham Thi Thanh Huyền จะเน้นในส่วนของ การเรียงลำดับความง่ายไปหายากในเนื้อหาของแต่ละหน่วยการเรียนภาษาเวียดนาม โดยมองว่าผู้สอนไม่ควรที่จะอัดแน่นในส่วนของเนื้อหาด้านไวยากรณ์มากเกินไป เพราะอาจสร้างความรู้สึกกังวลต่อการเรียนภาษาของผู้เรียนได้ อนึ่ง นอกจากการให้ความสำคัญในส่วนของเนื้อหาแล้ว ยังต้องมีการจัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มทักษะให้กับผู้เรียน

1.2 ภาษาเวียดนามและภาษาไทยมีรูปแบบวิธีการสร้างคำตามประเภทของภาษาตระกูลคำโดด ซึ่งคำในภาษาส่วนใหญ่เป็นคำพยางค์เดียว ในด้านระบบเสียงภาษาตระกูลไท กะได เป็นภาษาวรรณยุกต์ คำทุกคำมีเสียงวรรณยุกต์กำกับถ้าเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ความหมายของคำจะเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งทั้งธีระพันธ์ เหลืองทองคำ (2554) และบรรจบ พันธุเมธา (2541) ต่างมองว่าภาษาตระกูลไทเป็นภาษาคำโดด (Isolating language) คำศัพท์ส่วนใหญ่เป็นภาษาพยางค์เดียวและมีความสมบูรณ์ในตัวเอง จึงสามารถนำไปเรียงเข้าประโยคได้โดยไม่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงรูปคำ ทั้งยังสามารถนำคำศัพท์ที่ใช้ร่วมกันเรียกว่าคำร่วมเชื้อสาย (Cognate Word) อยู่จำนวนหนึ่ง คำเหล่านี้จะเป็นคำศัพท์สามัญที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน เมื่อนำคำศัพท์มาเปรียบเทียบกับกันจะพบว่ามีความหมายที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นจึงทำให้การเรียนภาษาเวียดนามและไทยจึงมีความคล้ายคลึงกันหลายประการ ปัจจุบันนักภาษาศาสตร์ส่วนใหญ่ถือว่าภาษาเวียดนามมีต้นกำเนิดมาจากภาษาเขมร-เขมร เช่นเดียวกับภาษาไทย (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธ์, 2529)

2) ผลศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อการใช้หลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 สำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะชาวต่างชาติ ตามเกณฑ์มาตรฐานวัดระดับความสามารถทางภาษาเวียดนาม (V-test)

2.1 โดยภาพรวมทุกด้านผลความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.72$, S.D. = 0.23) ด้านวิทยากร ($\bar{x} = 4.78$, S.D. = 0.07) รองลงมาคือด้านการวัดและประเมิน ($\bar{x} = 4.72$, S.D. = 0.03) ถัดมาคือด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{x} = 4.64$, S.D. = 0.24) และด้านรูปแบบกระบวนการอบรม ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.23) ตามลำดับ 1) ด้านวิทยากร มีการนำเสนอจัดกระบวนการความชัดเจนตรงประเด็นตามหัวข้อที่ระบุ มีความรอบรู้ในเนื้อหา/องค์ความรู้ เทคนิคและความชัดเจนในการถ่ายทอดความรู้ การตอบคำถามตรงประเด็นและชัดเจน เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้แลกเปลี่ยนความรู้ 2) ด้านรูปแบบ/กระบวนการอบรม หัวข้ออบรมมีความน่าสนใจ เนื้อหาสาระมีความเข้าใจง่ายเหมาะกับผู้เรียนเริ่มต้น มีระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม 3) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ความรู้ใหม่ที่ได้รับการอบรม สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน และ 4) ด้านการวัดและประเมิน การประเมินผลการเรียนของผู้อบรมทั้งรายบุคคลและกลุ่ม การประเมินระหว่างเรียนที่สะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้อบรม การประเมินผลครอบคลุมเนื้อหาที่เรียน ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้เข้าอบรมในหลักสูตรฯ มีความสนใจเป็นต้นทุนเดิม สำหรับพฤติกรรมกรเรียนรู้ ของผู้อบรม พบว่าการทำกิจกรรมกลุ่มช่วย ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ สำหรับ ความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหลักสูตรพบว่าผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรในเชิงบวก ต่อบรรยากาศการเรียนรู้อย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ ฉะนั้น ถิ บิก ถาว (Trần Thị Bích Thảo, 2022) พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมและพัฒนาในการจัดการเรียนการสอน พบ 4 ประการ 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสภาพแวดล้อมและสื่ออุปกรณ์ทางการเรียนภาษา 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน 3 ประเด็นคือ ลักษณะนิสัย แรงจูงใจ และทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษา 3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สอนและการสอน 4) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมจากโครงการต่าง ๆ ลักษณะนิสัย แรงจูงใจ และทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาเวียดนาม นอกจากนี้ยังพบว่า คุณลักษณะที่มีนำไปสู่ความสำเร็จในการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม (Attributes lead to the success of Vietnamese listening and speaking communicative competencies) มี 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 2) กล้าแสดงออกเชื่อมั่น

ในตนเอง 3) มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน 4) รู้จักวางแผนในการเรียนของตนเอง 5) มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า ผลความพึงพอใจที่ปรากฏในการประเมินการอบรมที่มีต่อการใช้หลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 ตอบสนองความต้องการของผู้เข้าอบรม อีกทั้งยังเป็นแนวทางให้กับการจัดโครงการครั้งต่อไป

2.2 การวัดและประเมินผลก่อนเรียน เป็นการประเมินความพร้อมและดูพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เข้าอบรม รวมถึงวัดความรู้พื้นฐานภาษาเวียดนาม ทักษะการจัดการเรียนรู้ รวมถึงความรู้ในเรื่องที่จะเรียน

2.3 การวัดและประเมินผลระหว่างเรียน เป็นการประเมินจากสิ่งที่ผู้อบรมได้เรียนรู้ แสดงให้เห็นว่ามีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาเวียดนาม และประเมินผลจากภาระชิ้นงานในแต่ละโมดูล รวมถึงการประเมินกระบวนการทำงานด้วยการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้อบรม เช่น การเตรียมตัวล่วงหน้าก่อนเข้าเรียน การให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ การมีปฏิสัมพันธ์ ความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ การตอบคำถามระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ทดลองปฏิบัติการในสถานการณ์ การจัดการเรียนรู้ การควบคุมชั้นเรียน

2.4 การวัดและประเมินผลหลังเรียน เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบ ความสำเร็จของผู้เข้าอบรม เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร สำหรับผู้เรียนระดับ A1 ว่าผู้อบรมเกิดการเรียนรู้ มีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะและเจตคติความเป็นครูภาษาเวียดนาม หรือไม่ เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับผลการประเมินก่อนเรียน ว่าผู้เข้าอบรม มีพัฒนาการความเข้าใจมากขึ้นเพียงใด ทำให้สามารถประเมิน การเรียนรู้และนำมาช่วยพัฒนาผู้เข้าอบรมให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. การนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ประสิทธิภาพการใช้หลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 สำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะชาวต่างชาติ ควรนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนภาษาเวียดนาม โดยมีการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะการสื่อสาร ด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนามให้สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารที่ได้จากการวิจัย ครั้งนี้

1.2 การนำหลักสูตรนี้ไปใช้ควร นำไปใช้ในเวลาที่เหมาะสมโดยเป็นช่วงที่ผู้เข้าอบรมไม่มีภาระงานมากเกินไป หรือสามารถปรับเปลี่ยนระยะเวลาการ ฝึกอบรม รวมถึงเวลานัดหมายในการเข้าร่วมอบรมได้ตามความเหมาะสมโดยยึดความสะดวกของผู้เข้าอบรมเป็นส่วนใหญ่

2. สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการใช้หลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A1 สำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะชาวต่างชาติ โดยใช้รูปแบบของระบบการเรียนการสอนออนไลน์ร่วมด้วยในการเชื่อมโยงเทคโนโลยีสารสนเทศในการสนับสนุนการเรียนรู้ เครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ ให้สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา และโซเซียลมีเดียในการทำงานร่วมกันกับระบบบริหารจัดการเรียนรู้ (LMS) เพื่อให้ใช้งานได้สะดวกมากขึ้น

2.2 ควรมีการพัฒนาหลักสูตร ภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร ระดับ A2 สำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะชาวต่างชาติ ในระดับที่สูงขึ้นเพื่อให้ผู้ผ่านระดับ A1 สามารถต่อไปใช้ใน ชีวิตประจำวันเพื่อการสื่อสารที่มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เจิ่น ถิ บิ๊ก ถาว Tran Thi Bich Thao. (2022). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการทฤษฎีประมวลสารสนเทศ และการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสาร ด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม สำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี. 9(9), *วารสารมหาจุฬานาครธรรม์*. 184-200.
- ถนอมพรรณ ตรีวิณิชชากร. (2566). การพัฒนาหลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสารระดับ A1 ตามกรอบมาตรฐาน V-test. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 14(2), 614-624.
- _____. (2560). การประเมินผลการเรียนรู้หลักสูตรฝึกอบรมทักษะทางภาษาเวียดนามสำหรับผู้สอนภาษาเวียดนาม. อดุทธธานี: สาขาวิชาภาษาเวียดนามเพื่อธุรกิจการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ทิแหล่ง เวียง. (2559). *การพัฒนาหลักสูตรภาษาเวียดนามเบื้องต้นเพื่อการสื่อสาร*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).
- ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ. (2554). *เสียงภาษาไทย : การศึกษาทางกลศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โครงการในแผนพัฒนาวิชาการจุฬาลงกรณ์.
- บรรจบ พันธุ์เมธา. (2541). *ลักษณะภาษาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปฐม หงส์สุวรรณ. (2554). *ภาษาและชาติพันธุ์ในภาษาและวัฒนธรรม อาเซียน*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2567). *ไทย-เวียดนาม กระชับความสัมพันธ์อันดี พร้อมผลักดันการส่งออกสินค้าด้านการเกษตรระหว่างกัน*. สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/79374>
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธ์. (2529). ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรม. *ศาสตร์แห่งภาษา*. 6(2), 45-46.
- LE THI MAI THU. (2566). *การพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการฟังและพูดภาษาเวียดนามในชีวิตประจำวัน ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับสื่อประสม*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- Sergio Meza, P. (2012). *Communicative Language Teaching (CLT)*. Retrieved 10 April 2023 From <https://www.slideshare.net/sergemaister/communicative-language-teaching-15255081>
- Mai Ngọc Chừ - Trịnh Cẩm Lan. (2010). *Tiếng Việt cơ sở (Vietnamese for foreigners, Elementary level)*. Nxb Phương Đông.
- Phạm Thị Thanh Huyền. (2016). *Phần mềm quản lý sáng kiến có phạm vi ảnh hưởng cấp tỉnh Bắc Giang*. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2566, จาก <http://quanlysangkien.bacgiang.gov.vn/ho-so/phuong-phap-ren-ky-nang-noi-tieng-anh-cho-hoc-sinh-trung-hoc-co-so-tac-gia-nguyen-thi-thanh>

เพลงยอดนิยม : ความรักกับชนชั้น พื้นที่ร่วมทางวัฒนธรรม และศีลธรรม
Popular Songs: Love with Social Classes, Culturally Shared Space and
Morality

กิติราช พงษ์เฉลียว

Kitirach Pongchaliew

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Faculty Humanity and Society Ubon Ratchathani Rajabhat University

Kitirach-pong@hotmail.com

Received: November 24, 2023 Revised: February 2, 2024 Accepted: February 23, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง เพลงยอดนิยม: ความรัก ชนชั้น พื้นที่ร่วมทางวัฒนธรรม และศีลธรรมเป็นบทความที่เขียนขึ้นเพื่อยกตัวอย่างการศึกษาวิเคราะห์เพลงลูกทุ่งอีสานยอดนิยมในสื่อออนไลน์ช่องทาง ยูทูบ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับประเด็นความรักกับชนชั้นและฐานะทางเศรษฐกิจ ความรักกับพื้นที่ร่วมทางวัฒนธรรม และความรักกับศีลธรรม ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงค่านิยมของสังคมร่วมสมัย โดยยกตัวอย่างการวิเคราะห์บทเพลง 4 บทเพลงที่ได้รับความนิยมในยูทูบ ช่วงปี พ.ศ. 2566 คือ เพลงสาวแห่บ้านนา เสียงจากสาวลาว ป่าเมียมมาเลย และเพลงหลอยมาหาแน่ เป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า บทเพลงที่ยกมาเป็นตัวอย่างนั้นสะท้อนถึงระบบคิดเรื่องความรักกับเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจ และชนชั้นทางสังคมที่ส่งผลต่อการเลือกคู่ครอง ความรักข้ามพรมแดนและพื้นที่ร่วมทางวัฒนธรรมของผู้คนสองฝั่งโขง ความรักและระบบคิดทางด้านศีลธรรมร่วมยุคสมัยของผู้คนที่มีความแตกต่างกันตามค่านิยมและเพศวัยของบุคคล ดังนั้น ตัวบทประเภทวรรณกรรมเพลงยอดนิยมในสื่อออนไลน์จึงเป็นตัวบทที่อุดมไปด้วยประเด็นของการศึกษาที่หลากหลายและมีความน่าสนใจในการศึกษาวิเคราะห์เชิงวรรณกรรมศึกษา

คำสำคัญ: เพลงยอดนิยม ความรัก ชนชั้นทางสังคม พื้นที่ทางวัฒนธรรม ศีลธรรม

Abstract

The academic article titled “Popular Songs: Love, Social Classes, Culturally Shared Spaces, and Morality” provides an analytical study of popular Northeastern Thai folk songs on the YouTube platform. The analysis focuses on songs centered on themes of love, examining their relationships with social classes and economic statuses, culturally shared spaces, and morality. This study reflects the values of contemporary society. Four popular songs from 2023 - “Sao Lae Ban Na,” “Siang Jak Sao Lao,” “Pa Mia Ma Loei,” and “Loi Ma Ha Nae” - serve as examples for analysis.

The findings reveal that these songs reflect societal perceptions of love and its connection to economic status and social class, showing how these factors influence partner

selection. They also explore cross-border love and culturally shared spaces between communities along the Mekong River, as well as contemporary perspectives on morality shaped by individual values, gender, and age. Thus, popular songs in online media represent a rich source of diverse and engaging topics for literary analysis.

Keyword: Popular songs, social classes, culturally-shared space, morality

บทนำ

เพลงลูกทุ่งยอดนิยมในแพลตฟอร์ม www.youtube.com ถือเป็นช่องทางเผยแพร่วรรณกรรมเพลงที่ได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน โดยผู้สร้างเพลงได้ก้าวผ่านระบบห้างหุ้นส่วนผลิตเพลงขนาดใหญ่ที่ผูกขาดตลาดเพลง แต่เป็นการผลิตเพลงของศิลปินสู่ผู้บริโภคโดยตรง และการผลิตเพลงของค่ายเพลงขนาดเล็กตามภูมิภาคต่าง ๆ นำเสนอเพลงผ่านช่องทาง www.youtube.com ซึ่งผู้ผลิตเพลงได้ค่าตอบแทนจากเงินโฆษณาและการรับงานแสดงของศิลปินเมื่อมีผู้ติดตามจำนวนมาก วรรณกรรมเพลงในสื่อออนไลน์จึงมีความร่วมยุคสมัยสูงมากกว่าวรรณกรรมประเภทอื่น เกิดกระแสผู้ติดตามจำนวนมากอย่างมีนัยยะที่น่าสนใจต่อการวิเคราะห์เชิงวรรณกรรมและความเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม นอกจากนี้ขอบเขตของการฟังเพลงต่างประเทศหรือเพลงที่มีเนื้อหาข้ามเขตแดนที่มีวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน เช่น การฟังเพลงของศิลปินประเทศลาวของผู้ฟังชาวไทย ถือว่าได้รับความนิยมอย่างมาก อาทิเช่น เพลงสาวแห่บ้านนา และเพลงเสียงจากสาวลาว เป็นต้น ทั้งสองเพลงนี้มีศิลปินยูทูบชาวไทยหลายคนนำมาขับร้องใหม่ แสดงให้เห็นถึงมิติของวัฒนธรรมร่วมกันของคนสองฝั่งโขงได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาวรรณกรรมเพลงที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของเนื้อหาตามพลวัตทางสังคมและแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ตีความหลากหลายทฤษฎี ตัวอย่างเช่น บทความวิชาการเรื่อง “ห่อหมกฮวกไปฝากป่า: อีสาน วัฒนธรรม ยุคสมัยของการบริโภคเชิงสัญญะ” (กิติราษ พงษ์เฉลียว, 2561) เป็นการศึกษาเพลงที่สะท้อนถึงความเป็นอีสาน อัตลักษณ์ และการบริโภคเชิงสัญญะ หรืออีกตัวอย่างวิจัยเรื่อง “กลวิธีทางภาษาในเพลงลูกทุ่งเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์และการเมืองเชิงวัฒนธรรมของคนอีสานพลัดถิ่น” (สิริชญา คอนกริต, 2560) เป็นการศึกษาวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่เพลงลูกทุ่งใช้เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์และการเมืองของคนอีสานพลัดถิ่นทั้งนี้กลวิธีทางภาษาและวรรณศิลป์ดังกล่าวเป็นเครื่องมือการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของคนอีสานพลัดถิ่นให้มีลักษณะของนักสู้ชนชั้นแรงงาน และบอกเล่าความทุกข์ของคนอีสานจากความเหลื่อมล้ำทางสังคม

ความน่าสนใจอีกประการหนึ่งของตัวบทวรรณกรรมประเภทเพลง โดยเฉพาะตัวบทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักหนุ่มสาวเป็นอีกตัวบทวรรณกรรมหนึ่งที่อุดมไปด้วยประเด็นในการศึกษา เช่น ประเด็นเกี่ยวกับความเป็น ชายขอบกับชนชั้นทางสังคม ประเด็นความสัมพันธ์ข้ามเขตแดนและวัฒนธรรมร่วม และประเด็นเกี่ยวกับเรื่องศีลธรรม ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงจะยกตัวอย่างเพลง 4 เพลงลูกทุ่งอีสานยอดนิยม ในช่วงปี พ.ศ. 2566 ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก ชนชั้นทางสังคม พื้นที่ร่วมทางวัฒนธรรม และศีลธรรม มาเป็นตัวอย่างของการวิเคราะห์ ประกอบด้วยเพลง เพลงสาวแห่บ้านนา เพลงเสียงจากสาวลาว เพลงป่าเมื่อยมาเลย และเพลงหลอยมาหาแห่ เพื่อเป็นตัวอย่างในการศึกษาวิเคราะห์และแสดงให้เห็นถึงมุมมองการศึกษาเชิงแนวคิด/ทฤษฎีการวิเคราะห์และความน่าสนใจของตัวบทประเภทเพลงยอดนิยมในสื่อออนไลน์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษา ดังประเด็นต่อไปนี้

ความรักกับระบบคิดเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจและชนชั้นทางสังคม

ระบบคิดเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจและชนชั้นทางสังคมมักเชื่อมโยงและเกี่ยวเนื่องกับความสัมพันธ์ของบุคคลในหลายรูปแบบ หนึ่งในนั้นคือรูปแบบของความรักหนุ่มสาวที่มักจะมีเรื่องความเหมาะสมทางชนชั้นและฐานะทางเศรษฐกิจเข้ามาเป็นปัจจัยหลักที่มีส่วนทำให้ความรักผิดหวังหรือสมหวังได้ ซึ่งแนวคิดเรื่องชนชั้นทางสังคม (Social Class) (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2551) เป็นกลุ่มมโนทัศน์ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์และทฤษฎีการเมือง โดยแนวคิดนี้เป็นการจัดชั้นภูมิทางสังคมเป็น 3 กลุ่ม คือชนชั้นสูง ชนชั้นกลาง และชนชั้นล่าง “ชนชั้น” เริ่มเป็นวิธีหลักในการแบ่งลำดับชั้นแทนการจำแนกประเภทกลุ่มคนตามฐานันดร ยศ และลำดับ ที่สัมพันธ์กับการให้ความสำคัญกับคุณลักษณะที่ตกทอดมา แนวคิดเรื่องชนชั้นนั้นให้ความสำคัญกับความมั่งคั่งและรายได้เป็นตัวชี้วัดฐานะในลำดับชั้นทางสังคม ดังนั้น ถ้าพิจารณาแนวคิดเรื่องชนชั้นจะเห็นได้ว่าทุกกิจกรรมของชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตายล้วนสะท้อนถึงระบบคิดของการจำแนกความแตกต่างของบุคคลอย่างเด่นชัด แม้กระทั่งเรื่องความรักของหนุ่มสาวก็ถูกควบคุมและจัดแจงด้วยระบบการจำแนกบุคคลออกเป็นกลุ่มตามชนชั้นทางสังคมเช่นกัน

ความรักกับระบบคิดเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจและชนชั้นทางสังคม ปรากฏให้เห็นเด่นชัดในเพลงสาวแห่บ้านนา เพลงลูกทุ่งที่ได้รับความนิยมในแพลตฟอร์มยูทูบ แต่งและร้องโดยศิลปินสะเหง่า และเซียงเหมอประเทศลาว ด้วยภาษาและวัฒนธรรมร่วมของสองฝั่งแม่น้ำโขงระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยและประเทศลาว ทำให้เนื้อหาเพลงสาวแห่บ้านนาได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจากผู้ฟังชาวไทยภาคอีสาน ซึ่งจะเห็นได้จากจำนวนยอดวิว 83 ล้านวิว และการนำเพลงสาวแห่บ้านนามาเรียบเรียงและขับร้องโดยศิลปินชาวไทย เนื้อหาเพลงสาวแห่ บ้านนา มีเนื้อหาเพลงที่กล่าวถึงชายหนุ่มบ้านนามาเที่ยวงานบุญผ้าป่าและได้เกิดหลงรักสาวแห่บ้านนา ซึ่งชื่อเพลง “สาวแห่บ้านนา” ก็เป็นการตอกย้ำอัตลักษณ์ความเป็นหญิงสาวชาวบ้านอย่างชัดเจน ดังเนื้อเพลงสาวแห่บ้านนา ดังนี้

ได้มาพบคนงาม ชื่อสาวแห่	ไอ้สาวแห่บ้านนา ตาหวาน
ได้พบน้องคนนั้น สุขสำราญ	พบในงานผ้าป่า สามัคคี
ไอ้สาวแห่บ้านนา เจ้าสวดยเด่น	ตั้งพระจันทร์วันเพ็ญ พร้อมเปล่งสี
อ้ายขอฝากฮักน้อง ฝากไมตรี	โปรดสงสารปราณี และเห็นใจ
อ้ายนี้จากบ้านนา มาหาน้อง	หวังประคองความฮัก ให้สุดไส
ย้านแต่น้องคนดี บ่เห็นใจ	หรือตีว่าอ้ายยากจน คนบ่มี
อ้ายจะหาเงินทอง ไปขอแต่ง	ค่าต้องแพงอ้ายพร้อม จะไปขอ
ขอให้น้องคนดี ตั้งตารอ	น้องจงรอวันนั้น วันวิาวห์

จากตัวอย่างเนื้อเพลงมีประเด็นที่น่าสนใจ คือ ความรักแบบหนุ่มสาวชาวบ้านที่ต้องมีระดับฐานะชนชั้นเดียวกัน และความนิยมในเพลงที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมร่วมของสองฝั่งโขง ในประเด็น ความรักแบบหนุ่มสาวชาวบ้าน ระดับและชนเดียวกัน เนื้อเพลงแสดงให้เห็นถึงความรักและชนชั้นว่าเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาถึงความเหมาะสม ความเป็นสาวแห่บ้านนา ย่อมคู่กับหนุ่มบ้านนาที่มีสภาพเศรษฐกิจและฐานะที่ไม่แตกต่างกันมาก ดังตัวอย่างเนื้อเพลง ความว่า

อ้ายนี้จากบ้านนา มาหาน้อง	หวังประคองความฮัก ให้สุดไส
ย้านแต่น้องคนดี บ่เห็นใจ	หรือตีว่าอ้ายยากจน คนบ่มี
อ้ายจะหาเงินทอง ไปขอแต่ง	ค่าต้องแพงอ้ายพร้อม จะไปขอ
ขอให้น้องคนดี ตั้งตารอ	น้องจงรอวันนั้น วันวิาวห์

จากตัวอย่างที่ยกมาในเนื้อเพลงเป็นการกล่าวของผู้ชายที่ได้กล่าวถึงความยากจนของตนเอง แต่มีใจรักจริงต่อสาวแห่ และถ้าสาวแห่เห็นใจและรัก รัก ถึงค่าสินสอดจะแพงก็พร้อมจะไปสู่ขอตามจารีตประเพณี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความรักและความเหมาะสมนั้นยึดโยงกับสภาพเศรษฐกิจทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย ทั้งสองล้วนเป็นหนุ่มสาวบ้านนาเช่นเดียวกัน

จากบทเพลงถึงแม้เนื้อเพลงไม่ได้กล่าวถึงความรักต่างชนชั้นโดยตรง ในเนื้อหาเรื่องราวของความรักนั้นเกิดที่งานบุญผ้าป่าสามัคคี ซึ่งบุญผ้าป่าสามัคคีเป็นบุญที่รวมผู้คนที่ทำหน้าที่การทำงานและฐานะทางเศรษฐกิจที่หลากหลายมาร่วมทำบุญ รวมทั้งหนุ่มสาวที่มีการศึกษา หนุ่มสาวที่ทำงานในเมืองใหญ่ แต่หนุ่มบ้านนากับหลงรักสาวแห่บ้านนา แทนที่จะหลงรักหญิงสาวสวยที่ทำงานในเมืองใหญ่ หรือคนที่มีฐานะร่ำรวยที่มาร่วมงาน ดังนั้น ความรักของหนุ่มบ้านนาย่อมแสดงให้เห็นว่าระบบความคิดของหนุ่มสาวบ้านนา นั้นตระหนักดีว่าความรักนั้นมีระบบฐานะ ชนชั้น และการศึกษากำกับอยู่ ความรักระหว่างหนุ่มสาวบ้านนาจึงเป็นความรักที่ถูกต้องตามระบบแบบแผนตามค่านิยมในเรื่องฐานะชนชั้นและการศึกษาในสังคม ทั้งสังคมลาวและสังคมอีสานของประเทศไทย โดยสามารถพิจารณาได้จากความเป็นเพลงยอคนิยมของชาวลาวและชาวอีสานในประเทศไทย

นอกจากเพลงสาวแห่บ้านนาและอีกสามบทเพลงที่ยกมาเป็นตัวอย่างในการศึกษาวิเคราะห์ คือ เพลงเสียงจากสาวลาว ป่าเมื่อยมาเลย และเพลงหลอมาหาแห่ ทั้ง 3 เพลง ถึงแม้ว่าเนื้อหาของเพลงจะไม่ได้กล่าวถึงเรื่องเศรษฐกิจและชนชั้นโดยตรง แต่เนื้อหาของเพลงแสดงให้เห็นว่าคู่รักในบทเพลงไม่ได้มีความแตกต่างเรื่องชนชั้น เป็นคู่รักที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและชนชั้นในระดับเดียวกัน ซึ่งย่อมแสดงให้เห็นว่าระบบชนชั้นและเศรษฐกิจนั้นจัดกลุ่มและแยกความเหมาะสมของคนในระดับเศรษฐกิจเดียวกันตามค่านิยมทางสังคมปัจจุบัน

ความรักกับการข้ามพรมแดนและพื้นที่ร่วมทางวัฒนธรรมของผู้คนสองฝั่งโขง

พื้นที่ร่วมทางวัฒนธรรมสองฝั่งโขงในกลุ่มวัฒนธรรมภาษาไทยลาวนั้น มีรากเหง้าทางวัฒนธรรมสืบทอดมาตั้งแต่อาณาจักรล้านช้าง ซึ่งจะเห็นได้จากภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อทางศาสนา ตำนานศาสนา ตำนานบ้านตำนานเมือง เรื่องเล่าบุคคลศักดิ์สิทธิ์ เหล่านี้ล้วนเป็นนับถือของผู้คนสองฝั่งโขง (สัญญา ชีวะประเสริฐ, 2557) เพลงสาวแห่บ้านนา แต่งและร้องโดยศิลปินสะทง่า และเชียงหมอบประเทศลาว ถือเป็นอีกตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าในยุคปัจจุบันผู้คนสองฝั่งโขงยังคงสืบวัฒนธรรมร่วมกันและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกันเรื่อยมาในประเด็นนี้จะเห็นได้จากการฟังเพลงลูกทุ่งหมอลำของคนสองฝั่งโขง และในเนื้อหาเพลงสาวแห่บ้านนาหน้าก็สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมประเพณีร่วมกัน คือ งานบุญผ้าป่าสามัคคี มีพื้นที่วัดเป็นศูนย์กลางชุมชน เช่นเดียวกับบริบทพื้นที่ภาคอีสานของไทย

ด้วยความที่ผู้คนทั้งสองฝั่งทั้งไทยและลาวมีพื้นที่ทางวัฒนธรรมร่วมกันจึงเกิดการปฏิสัมพันธ์กันในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงความรักของชายหญิงทั้งสองประเทศ ความรักระหว่างชายหญิงไทยและลาวถูกนำเสนอผ่านบทเพลงซึ่งถือเป็นตัวบทประเภทหนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงความใกล้ชิดในเชิงวัฒนธรรมร่วม ดังตัวอย่างในเพลงเสียงจากสาวลาว ขับร้องโดย นก พรพนา และมีการทำซ้ำใหม่ขับร้องโดยแอน อรดี มีผู้รับชมถึง 11 ล้านวิว ในปี พ.ศ. 2566 ในเนื้อหาของเพลงเป็นการกล่าวถึงความรักระหว่างสาวลาวกับหนุ่มฝั่งไทย โดยหนุ่มไทยได้มีโอกาสได้พาสาวลาวเที่ยวชมงานไหว้พระธาตุพนมที่เป็นศาสนสถานศูนย์รวมจิตใจของคนไทยและคนลาวที่มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมร่วมกันมาอย่างยาวนาน

พระธาตุพนมเป็นพระธาตุที่บรรจุอัฐิธาตุของพระพุทธเจ้า ตามตำนานอัฐิธาตุหรือ อัฐิคนิทานในตำนานมีเนื้อเรื่องว่า ก่อนพระพุทธเจ้าปรินิพพานได้เสด็จมาพร้อมกับพระอานนท์มายังดินแดนล้านช้าง ที่คอยกับนครีอยู่ในเมืองศรีโคตรบอง ประทับอยู่ “แคมหนองคั้นแทลื้อน้ำ” เป็นตำแหน่งที่ตั้งเมือง

เวียงจันทน์ในปัจจุบัน พระองค์ได้พยากรณ์เรื่องราวของบ้านเมืองบริเวณนี้ว่า ร่วมสมัยพระเจ้าอโศกของอินเดียเป็นช่วงเวลาการสร้างเมืองเวียงจันทน์ และเรื่องราวของพระอรหันต์ที่นำพระธาตุส่วนต่าง ๆ มาประดิษฐานไว้แถบบริเวณนี้ จากนั้นเป็นเรื่องราวที่พระพุทธเจ้าเสด็จไปยังพื้นที่ต่าง ๆ เช่น เข้าเขตแคว้นศรีโคตรบูร และพำนักที่ตอยกัปนคีรี หรือ ภูกำพร้าว ซึ่งเป็นที่ตั้งพระธาตุพนม จังหวัดนครพนมในปัจจุบัน (กรมศิลปากร, 2537)

อุรังคนิทาน ถือเป็นแม่บทวรรณกรรมแห่งตำนานพระธาตุและพระพุทธบาทที่บันทึกด้วยภาษาท้องถิ่นทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย มีเรื่องราวเกี่ยวกับตำนานการสร้างพระธาตุต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของไทยรวมถึงในเขตของฝั่งตะวันออกของแม่น้ำโขงในลาว ด้วยเหตุนี้พระธาตุพนมจึงเป็นศูนย์รวมทางวัฒนธรรมร่วมของคนสองฝั่งโขง ซึ่งอดีตดินแดนสองฝั่งโขงถือเป็นดินแดนของอาณาจักรล้านช้างผู้คนสองฝั่งโขงจึงมีรากเหง้าทางวัฒนธรรมเดียวกัน ทั้งภาษา ศาสนา ความเชื่อ และประเพณีวัฒนธรรม ถึงแม้ในยุคของความเป็นรัฐชาติสมัยใหม่ (Modern Nation State) ที่มีการแบ่งเขตแดน อำนาจอธิปไตยอย่างชัดเจน แต่ไม่สามารถแบ่งเขตวัฒนธรรมร่วมที่มีประวัติศาสตร์ร่วมกันอย่างยาวนานได้ ผู้คนสองฝั่งโขงล้วนไปมาหาสู่กันทั้งทางวัฒนธรรม การค้าเศรษฐกิจ และมีการแต่งงานกันระหว่างหนุ่มสาวทั้งสองประเทศ

เพลงเสียงจากสาวลาวถือเป็นเพลงหนึ่งที่มีการกล่าวถึงความรักข้ามพรมแดนของหนุ่มสาวทั้งสองประเทศ ที่มีพื้นที่ทางวัฒนธรรมร่วมอย่างพระธาตุพนม เป็นที่พบปะกันระหว่างหนุ่มไทยกับสาวลาวที่เดินทางมาเที่ยวงานไหว้พระธาตุ ดังตัวอย่างเนื้อเพลง ดังนี้

ดีใจได้รับจดหมาย	เขียนจากอ้ายละฝั่งไทยถึงสาว
ฝากมากับเฮือหางยาว	ความจดหมายละกินใจสาวลาว
คิดฮอดแต่เจ้าละผู้บ่าวฝั่งไทย	งานไหว้พระธาตุพนม
อ้ายพาเดินชมจนสาวลาวอึ้งใจ	จากมือนั้นละคิดฮอดป่วย
ได้แต่ฝันคิดฮอดบ่าวไทย	ย่านไต้ย่านใจอ้ายสิลิมสาวลาว
ลมวอยวอยเย็นใจลอยคิดฮอดผู้บ่าว	เบิ่งลำโขงคดโค้งไหลลงหย่าวหย่าว
ย่านคือหัวใจผู้บ่าว	ย่านคือหัวใจผู้บ่าว
บอกฮักสาวลาวแล้วไปแงงสาวไทย	หากอ้ายบ่มีใจสอง
คงมีงานดองของสาวลาวบ่าวไทย	ลำโขงหรือสิมาขวางใจ
กั้นชายแดนละเพียงลาวกับไทย	บ่มีความหมายสิกินใจสองเฮา
บ่มีความหมายสิกินใจสองเฮา	

จากตัวอย่างเนื้อเพลงแสดงให้เห็นถึงการเดินทางข้ามไปมาหาสู่กันของผู้คนสองฝั่งโขงในกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะงานประเพณีที่มีวัฒนธรรมร่วมสองฝั่งโขง ด้วยความสัมพันธ์และสำนึกร่วมเชิงชาติพันธุ์และวัฒนธรรม เมื่อมีการจัดงานประเพณีของเมืองคู่ตรงข้ามสองฝั่งโขง ผู้คนทั้งสองฝั่งข้ามต่างไปมาหาสู่กันทำให้เส้นพรมแดนแบบรัฐชาติมักถูกสลายหรือเคร่งครัดน้อยลงในการตรวจการข้ามพรมแดนของผู้คนทั้งสองฝั่ง ในยามบ้านเมืองสงบหรือไร้ซึ่งกรณีพิพาทระหว่างสองประเทศ ดังเนื้อเพลงที่กล่าวถึงลำน้ำโขงที่เป็นเขตกั้นพรมแดนของประเทศไทยและลาวว่าเป็นแค่เขตพรมแดนเท่านั้น แต่ไม่สามารถกั้นความสัมพันธ์ระหว่างหนุ่มสาวสองฝั่งโขงได้ ดังข้อความ ต่อไปนี้

หากอ้ายบ่มีใจสอง	คงมีงานดองของสาวลาวบ่าวไทย
ลำโพงหรือสิมาขวงใจ	กั้นชายแดนละเพียงลาวกับไทย
บ่มีความหมายสิกั้นใจสองเฮา	บ่มีความหมายสิกั้นใจสองเฮา

นอกจากนี้แล้วคำว่า “กั้นใจสองเฮา” โดยนัยความหมายหนึ่งอาจหมายถึงรวมถึงความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ และประเพณีวัฒนธรรมร่วมกันของคนสองฝั่งโขงอาจเป็นไปได้ ดังนั้น ในเพลงเสียงจากสาวลาว นอกจากเรื่องราวของความรักระหว่างหนุ่มไทยกับสาวลาวแล้ว ในเพลงยังสะท้อนถึงมิติทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี พื้นที่ร่วมทางวัฒนธรรมของพระธาตุพนม ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ ความสัมพันธ์ทางการค้าและเศรษฐกิจของผู้คนสองฝั่งโขง ซึ่งเพลงที่กล่าวถึงพื้นที่ทางวัฒนธรรมของเมืองชายแดนถือเป็นตัวบทหนึ่งที่น่าสนใจในการศึกษาวิจัยอีกตัวบทหนึ่ง

ความรักกับศีลธรรมและยุคสมัย

“ศีลธรรม” แปลตามตัว คือ ธรรมที่ดำรงความเป็นปกติสุขของมนุษย์ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษ คำว่า moral มาจากคำภาษาละตินว่า moralis และคำว่า ethics มาจากภาษากรีกคำว่า ethos ทั้งสองคำมีความหมายเดียวกัน คือ หมายถึงประเพณีหรือวิถีของชีวิต ในปัจจุบัน คำว่า moral หมายถึงศีลธรรม และ morality หมายถึง สภาวะทางศีลธรรม ใช้ในความหมายถึงตัวของความประพฤติโดยตรง ศีลธรรมจึงเป็นข้อกำหนดพฤติกรรมรูปแบบต่าง ๆ ที่พึงประสงค์ของผู้คนในสังคม (ชัยชาญ ศรีหาม, 2563) หนึ่งในนั้นคือ การกำหนดพฤติกรรมความสัมพันธ์ของความรักและข้อปฏิบัติตนสำหรับชายหญิงคู่แต่งงาน ในตัวบทวรรณกรรมเพลงยอคนิยมในปัจจุบันถือเป็นตัวบทที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ความรักแบบสมหวัง ความรักแบบผิดหวัง รวมถึงความรักและความสัมพันธ์ที่ผิดศีลธรรมในสังคม ดังตัวอย่างในเพลง เพลง ป่าเมียมมาเลย ขับร้องโดย แคท อารีญา เป็นเพลงหนึ่งที่ได้รับนิยามเป็นอย่างดี ซึ่งจะเห็นได้จาก ยอดผู้ฟังเพลงในช่องทางยูทูบถึง 32 ล้านวิว ในปี พ.ศ. 2566 และมีการนำเพลงมาเรียบเรียงขับร้องใหม่โดยศิลปินนักร้องหลายคน เพลงป่าเมียมมาเลย เป็นเพลงที่มีเนื้อหาที่กล่าวถึงความรักและศีลธรรมอย่างน่าสนใจ

เพลงป่าเมียมมาเลย เนื้อหาเพลงเป็นการพยายามอ้างถึงและกำหนดขอบเขตของความรักและพฤติกรรมภายใต้ความถูกต้องทางศีลธรรม แต่ขณะเดียวกันก็ใช้กฎของศีลธรรมที่กล่าวถึงเป็นข้ออ้างและการสร้างความชอบธรรมของพฤติกรรมของความรักที่ผิดศีลธรรมระหว่างชายที่มีภรรยาแล้วกับหญิงสาว ดังเนื้อหาเพลง ดังนี้

ถ้ายังบ่โสด	อย่าฟ้าวกระโดดเข้ามาเด้อพี่
เฮ็ดบาปปลงอีหลี	บ่แย่งสามีผู้ได้ง่าย ๆ
ป่าเมียมมาเลย	จั่งคบกันแบบสบาย
กล้าปล่นอนอ้ออ้าย	ถ้าอ้ายมีใจให้อ้ายป่าเมียมมา
โสดใหม่ผู้ชายหน้าฮ้าน	หรือเมียอยู่บ้านอ้ายบ่ได้มาน่า
ผู้บ่าวเมียผลอ	บ่เอาเด้อบาปกรรม
สินอกใจเมีย	เขาเด้ออย่าหาทำ
มันสิเป็นเวรกรรม	คนสิเว้านินทา
หล่อสำได้น้องกะบ่เอาดอก	บ่ต้องมาหยอกถ้าอ้ายมีภรรยา
เล่นซู้ฟัวเขาเมียอ้ายสินามา	บ่เอาฟัวไฟให้เป็นเป้าสายตา

เชิญอ้ายปายหน้า	เด้อผู้บ่าวมีแฟน
ผู้บ่าวมีแฟน	บ่เอาเด้ออ้ายเอ้ย
ป่าเม็ยมาเลย	ป่าเม็ยมาเลยอ้าย
ใจบ่ ใจบ่ ลับ ๆ ล่อ ๆ	น้องล่อว่ามันเซย
อย่ามาคบซ้อนมันบ่ตีอ้ายเอ้ย	อยากได้อีหลีป่าเม็ยพืมาเลย
สิถ่า สิถ่า สิถ่า สิถ่า สิถ่า	เด้ออ้ายเอ้ย ฟ้าวไปป่าเม็ยมา

จากเนื้อเพลงจะเห็นได้ว่าเนื้อหาเพลงได้กล่าวถึงความรักและความถูกต้องทางศีลธรรมในตอนต้นเพลง ซึ่งกล่าวว่าการนอกใจภรรยา นั้นเป็นบาปผิดศีลธรรม และหญิงสาวกล่าวอย่างหนักแน่นว่าไม่สามารถร่วมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมดังกล่าวได้ และจะไม่แย่งชิงสามีของคนอื่น ดังข้อความต่อไปนี้

ถ้ายังบ่โสด	อย่าฟ้าวกระโดดเข้ามาเด้อพี่
เฮ็ดบาปปลงอีหลี	บ่แย่งสามีผู้ได้ง่าย ๆ
.....
ผู้บ่าวเม็ยผลอ	บ่เอาเด้อบาปกรรม
สินอกใจเม็ย	เขาเด้ออย่าหาทำ
มันสิเป็นเวรกรรม	คนสิเว้านินทา
หล่อล่าได้น้องกะบ่เอาดอก	บ่ต้องมาหยอกถ้าอ้ายมีภรรยา
เล่นซู้ฟัวเขาเม็ยอ้ายสินามา	บ่เอาฟัวไฟให้เป็นเป้าสายตา
เชิญอ้ายปายหน้า	เด้อผู้บ่าวมีแฟน
ผู้บ่าวมีแฟน	บ่เอาเด้ออ้ายเอ้ย

การคบคู่ซ้อนในทางพุทธศาสนาถือว่าผิดศีลข้อที่ 3 กาเมสุมิสณาจาราเวรมณี ที่หมายถึงการละเว้นจากการประพฤติดูผิดในกาม การผิดลูกเมียของผู้อื่น การผิดศีลในข้อนี้ผู้ที่ผิดศีลจะต้องตกนรกไปป็นต้นจั่วหนาม ได้รับความทุกขเวทนาอย่างแสนสาหัสตามความเชื่อทางพุทธศาสนา ซึ่งจากข้อความที่ยกมาจะเห็นว่าฝ่ายหญิงได้กล่าวตักเตือนว่าการนอกใจเม็ยนั้นเป็นบาปกรรมและให้เลิกปฏิบัติ ในประเด็นนี้ดูเหมือนฝ่ายหญิงจะยึดมั่นในหลักศีลธรรมอย่างเคร่งครัด แต่ขณะเดียวกันนั้นฝ่ายหญิงกับบ่ตอรองภายใต้กฎศีลธรรมได้อย่างชาญฉลาดและตรงไปตรงมาว่าถ้าฝ่ายชายรักจริงให้ไปเลิกลาภกับภรรยา ก่อนถึงจะยอมคบหาด้วย จึงจะถือว่าไม่ผิดศีลธรรมเพราะฝ่ายชายมีสถานะโสดแล้ว ดังข้อความต่อไปนี้

ป่าเม็ยมาเลย	ป่าเม็ยมาเลยอ้าย
ใจบ่ ใจบ่ ลับ ๆ ล่อ ๆ	น้องล่อว่ามันเซย
อย่ามาคบซ้อนมันบ่ตีอ้ายเอ้ย	อยากได้อีหลีป่าเม็ยพืมาเลย
สิถ่า สิถ่า สิถ่า สิถ่า สิถ่า	เด้ออ้ายเอ้ย ฟ้าวไปป่าเม็ยมา
ป่าเม็ยมาเลย	ป่าเม็ยมาเลยอ้าย
ใจบ่ ใจบ่ ลับ ๆ ล่อ ๆ	น้องล่อว่ามันเซย

จากข้อความดังกล่าวนอกจากฝ่ายหญิงจะบอกฝ่ายชายให้ไปเลิกลาภกับภรรยาเพื่อให้มีสถานะโสดก่อนแล้วนั้น น้ำเสียงที่ฝ่ายหญิงใช้ยังเป็นลักษณะท้าทายฝ่ายชายว่ามีความกล้าเพียงพที่จะเลิกกับภรรยา

หรือไม่ซึ่งเป็นการกระตุ้นพฤติกรรม หรือมีส่วนเร่งเร้าให้ฝ่ายชายไปเลิกกับภรรยา ก่อนฝ่ายหญิงจึงจะยอมคบหาดูใจด้วยถึงไม่ผิดศีลธรรมและไม่เป็นที่นิทาของชาวบ้าน

การทำท่ายให้เลิกกับภรรยาเดิมก่อน พอฝ่ายชายมีสถานะโสดถึงจะสามารถคบหาได้อย่างไม่ผิดศีลธรรมนั้น เป็นไปในลักษณะของการใช้หลักศีลธรรมกับข้อกฎหมายที่ว่าด้วยสถานะโสด เพื่อเลี่ยงกฎศีลธรรมและข้อกฎหมายเพื่อให้ฝ่ายชายไร้ซึ่งภาระผูกพันทางครอบครัว ถือว่าเป็นการต่อรองอย่างชาญฉลาดของฝ่ายหญิง และสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจต่อหลักศาสนาระดับชาวบ้าน คือ ถ้าเลิกกับภรรยาถือว่ามีสถานะโสดไม่ผิดศีลและสามารถคบหาได้ โดยในเนื้อหาเพลงฝ่ายหญิงใช้หลักศีลธรรมยืนยันอย่างหนักแน่นว่าจะไม่ร่วมพฤติกรรมเชิงชู้สาว ถึงฝ่ายชายจะหลอขนาดไหนเพราะมันผิดศีลธรรม แสดงให้เห็นว่าฝ่ายหญิงรอบคอบและรัดกุมอย่างมากในการสร้างความถูกต้องว่าตนไม่ได้มีพฤติกรรมเป็นมือที่สาม ด้วยเหตุนี้เพลงป่าฝั้วมาเลยจึงเป็นอีกตัวบทวรรณกรรมหนึ่งที่มีข้อประเด็นที่น่าสนใจและต้องตีความเชิงทางศีลธรรมอีกตัวบทหนึ่ง ในขณะที่ในสังคมปัจจุบันมีการฟ้องร้องในประเด็นเรื่องทำให้ครอบครัวแตกแยกจนนำไปสู่การหย่าร้าง และบุคคลที่สามที่ทำให้ครอบครัวแตกแยกจำต้องชดใช้เป็นจำนวนเงินแทนความผิดที่กระทำดังกล่าว

นอกจากเพลงป่าฝั้วมาเลยแล้ว เพลง “หลอยมาหาแหน” ขับร้องเพลงโดย น้ำแข็ง ทิพวรรณ เป็นอีกตัวบทหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นค่านิยมของความรักกับยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งเนื้อหาเพลงละเอียดที่จะกล่าวถึงศีลธรรมอย่างน่าสนใจ เนื้อหาของเพลงกล่าวถึงความรักในลักษณะของการแอบคบซ้อน โดยไม่มีการกล่าวถึงข้อศีลธรรมเลย อาจถือว่าเป็นการสะท้อนถึงมโนทัศน์ของความสัมพันธ์ของคนรุ่นใหม่ในยุคสังคมออนไลน์ ที่มีคนบางกลุ่มให้ความสำคัญของการรักและอารมณ์ความรู้สึกของตนมากกว่าความถูกต้องตามหลักศีลธรรมตามค่านิยมเดิม ดังเนื้อหาของเพลงต่อไปนี้

กะหลายมือละเนาะ	ที่เข้าบ่ตอบแช่ตักัน
เบ็ดมือเบ็ดวันบ่ตอบกันหายไป	อยู่กับเขาหรือว่าจั่งใต้
หรือเขาจับได้คือบ่บอกกันแหน	ลงสตอรีเพื่อหากะบ่เบิ่ง
แชร์โพสต์เพื่อคิดถึง	กะคือบ่โลเก้ให้แหน
สิตายละนิกิดฮอดคักคิดฮอดแหน	ใจขาดแท้คั้นเจ้าหนีไป
อยู่กับเขาสั้นบ่	คือบ่บอกบ่กล่าว
หลอยมาบ่ได้ติจักคราว	โ้ยย...
หลอยมาหาแหน มาหาแหน	ได้บ่จักคราว
คนถ้า...ถ้าเปิดปี	ตัวเขาว่าสิมาตลาดหรือว่ามาเซเวนกะได้
มาหาให้หอมให้เห็นให้ชื่นใจสักห้านาที	ได้บ่
โ้ยย กะมันคิดฮอดแหน	อีหล่าค่าแพงของอ้าย
อีหล่าค่าแพงของอ้าย	อยากไปหาหลายแต่เมียอ้ายอยู่
สิหลอยไปหากะย่านเมียอ้ายอู้	ย่านเฮานันตายทั้งสอง
โ้ยแม่นวลน้องถ้าอ้ายก่อนเต๋อ	ว่างแล้วค่อยเจอกันเนาะค่าแพง
ว่างแล้วสิหลอย	ไปเต๋อ ค่าแพง
อยู่กับเขาสั้นบ่	คือบ่บอกบ่กล่าว
หลอยมาบ่ได้ติจักคราว	โ้ยย...

จากตัวอย่างเนื้อเพลงจะเห็นได้ว่าฝ่ายหญิงกล่าวตัดพ้อฝ่ายชายว่าเจ็บหายไม่มาหาตนเอง ฝ่ายหญิงแสดงความรู้สึกคิดถึงในสื่อออนไลน์ทั้งลงสตอรี่เพื่อหา และแชร์โพสต์เพื่อคิดถึง ฝ่ายชายก็ไม่มา กดไลก์ให้ ซึ่งฝ่ายหญิงรับรู้ได้ว่าฝ่ายชายนั้นมีแฟนอยู่แล้ว แต่ก็พร้อมจะมีความสัมพันธ์แบบลับกับฝ่ายชายที่ ตนชอบ และขอให้ฝ่ายชายนั้นโกหกคนรักเพื่อมาหาตนหน่อย เนื้อหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าฝ่ายหญิงนั้น ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อศีลธรรม หรือศีลข้อที่ 3 ห้ามประพฤตินอกใจในกามตามหลักของพุทธศาสนา โดยเนื้อหา เพลงละแ่ว้นที่จะกล่าวถึงศีลธรรม แต่เน้นเนื้อหาของความคิดถึงชายคนรักและการตัดพ้อ และในเนื้อเพลงก็มี ท่อนเพลงที่ฝ่ายชายได้ร้องเพลงตอบกลับฝ่ายหญิง ดังข้อความที่ว่า

	อีหล่าคำแพงของอ้าย
อีหล่าคำแพงของอ้าย	อยากไปหาหลายแต่เมียอ้ายอยู่
ลือลือไปหาจะย่านเมียอ้ายอยู่	ย่านเฮานั้นตายทั้งสอง
ไอ้แม่นวนน้องถ่าอ้ายก่อนเด้อ	ว่างแล้วค่อยเจอกันเนาะคำแพง
ว่างแล้วลือลือ	ไปเด้อ คำแพง

จากข้อความจะเห็นได้ว่าฝ่ายชายได้กล่าวว่าตนเองอยากไปหาหญิงสาวมากแต่กลัวเมียรู้ให้หญิง สาวอดทนรอก่อนเมื่อเมียผลจะแอบไปหา จากเนื้อหาคำตอบของฝ่ายชายแสดงให้เห็นว่าไม่ได้คำนึงถึง ศีลธรรม เช่นเดียวกันกับฝ่ายหญิง ให้ความสำคัญเพียงแค่อารมณ์ความรู้สึกที่ตนคิดถึงฝ่ายหญิงเช่นกัน และหาโอกาสที่จะไปหาฝ่ายหญิงคู่รักที่ไม่ใช่ภรรยา ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์เชิงชู้สาวและ เนื้อเพลงก็กล่าวอย่างเปิดเผยไม่ปิดบัง

การละทิ้งการกล่าวถึงหลักศีลธรรมอาจสะท้อนถึงการตั้งคำถามของการมีอยู่ของความเชื่อทาง ศาสนาและหลักศีลธรรมที่ถูกตั้งขึ้น ซึ่งมีผลต่อการกำหนดและควบคุมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของคนใน สังคม เนื้อหาของเพลงหลอຍมาหาແหน່ เป็นตัวอย่างตัวบทหนึ่งที่ละแ่ว้นและก้าวข้ามศีลธรรมตามค่านิยม ของสังคม ซึ่งเป็นยุคสมัยของสังคมออนไลน์ที่ผู้คนพบเจอและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงได้อย่าง รวดเร็วและเรียลไทม์ ความสัมพันธ์ของชายหญิงในยุคสมัยสังคมออนไลน์จึงเต็มไปด้วยความสัมพันธ์ที่มี ความหลากหลาย ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างคำศัพท์ของความสัมพันธ์ เช่น คำว่า Friends with Benefit หรือ FWB ที่หมายถึง ความสัมพันธ์ที่อยู่กึ่งกลางระหว่างการมีเพศสัมพันธ์กับคนแปลกหน้า (One Night Stand) กับ ความสัมพันธ์แบบคู่รักที่มีการคบหาดูใจกันก่อนมีเพศสัมพันธ์ที่เป็นความสัมพันธ์ระยะยาว (Romantic Relationship) เพราะเนื่องจากคนที่มีเพศสัมพันธ์ด้วยนั้นเป็นคนที่ยังรักกันเคยกันในฐานะของเพื่อน แต่ความสัมพันธ์นี้ไม่ได้ถึงขั้นพัฒนาเป็นคู่รักที่ผูกมัด หรือวางแผนอนาคตร่วมกัน เป็นต้น ซึ่งความสัมพันธ์ใน ลักษณะนี้ส่งผลให้เกิดคำในกลุ่มของวัยรุ่น เช่น คำว่า “เพื่อน” ที่หมายถึงอาจเป็นเพื่อนและแฟนในบางครั้ง และคำว่า “พี่” ที่หมายถึงอาจเป็นพี่และแฟนในบางครั้ง แต่ในขณะที่เพลง “ป่าเมียมาเลย” นั้น มีการ กล่าวถึงหลักศีลธรรมแสดงให้เห็นว่าคนอีกรุ่นหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่งที่มีความแตกต่างทางอายุและสังคม นั้นเชื่อ ในหลักศีลธรรมอยู่ จึงไม่กล้าที่จะมีความสัมพันธ์ในลักษณะของการคบคู่ชู้กันอย่างเปิดเผย และพยายามหา ช่องโหว่เพื่อเล่นแฉศีลธรรมหลักศีลธรรม เพื่อให้ตนเองถูกต้องไม่ผิดต่อหลักศีลธรรมของสังคม

บทสรุป

เพลงลูกทุ่งยอดนิยมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นตัวบททางวรรณกรรมที่มี ความหลากหลายในประเด็นของการศึกษา ดังเช่นตัวอย่างเพลงที่ยกมาเป็นตัวอย่างในการศึกษา 4 เพลง คือ เพลง “สาวหล่าบ้านนา” “เสียงจากสาวลาว” “ป่าเมียมาเลย” และเพลง “หลอຍมาหาແหน່” ทั้ง 4 เพลงนี้

สะท้อนระบบคิดทางสังคม คือ ระบบคิดเรื่องความรักกับเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจและชนชั้นทางสังคม ที่ความรักของหนุ่มสาวจะเหมาะสมกันหรือไม่ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจ และชนชั้นทางสังคมเดียวกัน ดังปรากฏให้เห็นในเพลงสาวแหล่บ้านนา ที่หนุ่มชาวบ้านย่อมเหมาะสมกับสาวชาวบ้าน หรือแม้แต่ในเสียงเพลงจากสาวลาว ป่าเมียมายเลย และเพลงหล่อยมาหาแห่น พื้นที่ของการพบปะสังสรรค์ระหว่างชายหญิงก็สะท้อนให้เห็นว่าชายหญิงในเพลงมีฐานะและระดับชนชั้นเดียวกัน

ส่วนในประเด็นเรื่องความรักข้ามพรมแดนและพื้นที่ร่วมทางวัฒนธรรมของผู้คนสองฝั่งโขง ปรากฏตัวอย่างชัดเจนในเพลง “เสียงจากสาวลาว” และเพลง “สาวแหล่บ้านนา” สะท้อนให้เห็นถึงการมีวัฒนธรรมร่วมกันของคนไทยและลาวสองฝั่งโขง พื้นที่พระธาตุพนมถือเป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนทั้งสองฝั่งโขง ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีที่มีรากฐานของคติความเชื่อและการยึดถือฮีตครองเช่นเดียวกัน ส่วนประเด็นเรื่องความรักกับระบบคิดทางด้านศีลธรรม ในเนื้อหาเพลงทั้ง 4 เพลง สะท้อนความคิดเรื่องศีลธรรมที่น่าสนใจ ในเพลง “เสียงจากสาวลาว” และเพลง “สาวแหล่บ้านนา” แสดงให้เห็นว่า คนสองฝั่งโขงยึดถือฮีตครองและศีลธรรมตามกรอบความคิดทางพุทธศาสนา ความรักของหนุ่มสาวเป็นไปตามกรอบคติประเพณีของสังคมที่เชื่อถือว่าถูกต้องและดีงาม

ส่วนในเพลง “ป่าเมียมายเลย” สะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมชู้สาวคบซ้อนถือเป็นเรื่องผิดศีลธรรมที่ไม่สามารถกระทำได้เพราะเป็นเรื่องที่สังคมยังไม่ให้การยอมรับ แต่ขณะเดียวกันก็ใช้ข้อกฎหมายการสมรสในการสร้างความชอบธรรมให้กับพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม คือ ถ้าเลิกกับภรรยาเดิมแล้วสามารถคบหากันได้โดยไม่ผิดศีลธรรมโดยไม่คำนึงถึงต้นเหตุของการหย่าร้าง แต่ในขณะเดียวกันเพลงยอคนิยมในปีเดียวกันอีกเพลงคือ เพลง “หล่อยมาหาแห่น” เนื้อหาของเพลงกับละเลยไม่ได้กล่าวถึงข้อศีลธรรมเลย โดยเนื้อหาสะท้อนถึงบริบทของยุคสมัยในยุคที่ผู้คนติดต่อสัมพันธ์กันผ่านสังคมออนไลน์ ซึ่งผู้คนบางกลุ่มมีการตั้งคำถามถึงคติความเชื่อแบบเดิมและข้อศีลธรรมของสังคม และด้วยบริบทการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วก็ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงในหลายรูปแบบที่ผิดไปจากหลักศีลธรรมของเดิมของสังคม ซึ่งจากตัวอย่างการศึกษาเพลงทั้ง 4 บทเพลงในปี 2566 แสดงให้เห็นถึงการปะทะกันระหว่างระบบคติความเชื่อแบบเดิมและระบบคิดสมัยใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับความแตกต่างของสภาพสังคม ชนชั้น เพศ และวัยของคนในสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2537). *อุรังคธาตุ (ตำนานพระธาตุพนม)*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน. (2551). *สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อสารศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กิติราษ พงษ์เฉลียว. (2561). ห่อหมกฮวกไปฝากป่า: อีสาน วัฒนธรรมยุคสมัยของการบริโภคเชิงสัญลักษณ์, *ภูพานสารสิน, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 1(2), 171-198.
- ชัยชาญ ศรีหาญ. (2563). บ่อเกิดและความสำคัญของศีลธรรมต่อมนุษย์และสังคม, *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*. 3(1), 35.
- สัญญา ชิวะประเสริฐ. (2557). ความทรงจำเกี่ยวกับดินแดนสองฝั่งโขงในประวัติศาสตร์ไทย และประวัติศาสตร์ลาว, *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 17(1), 340.
- สิริขญา คอนกรีต. (2560). กลวิธีทางภาษาในเพลงลูกทุ่งเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์และการเมืองเชิงวัฒนธรรมของคนอีสานพลัดถิ่น, *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. 10(2), 1557-1594.

มุมมองของนักท่องเที่ยวชาวลาวที่มีต่อศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยว
เมืองชายแดนของจังหวัดอุบลราชธานี

Lao Tourists' Perception towards the Potential of Border Tourism
Elements of Ubon Ratchathani Province

สุวภัทร ศิริธรรมะสกุล* เขมจิรา นองเป็ด

Suwaphat Siridhammasakul*, Khemchira Nongped

อาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี^{*2}

Suwaphat.s@ubu.ac.th

Received: June 21, 2024

Revised: August 19, 2024

Accepted: September 3, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดนของจังหวัดอุบลราชธานีในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวลาว คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ในพื้นที่อำเภอโขงเจียม และอำเภอสรินทร จังหวัดอุบลราชธานี เครื่องมือการวิจัย คือแบบสอบถามใช้สำหรับสอบถามข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวลาว จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ซึ่งคัดเลือกกลุ่มประชากรนักท่องเที่ยวชาวลาวที่ได้เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวคิดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แยกตามรายด้าน พบว่าด้านการเดินทาง/คมนาคมขนส่ง มีศักยภาพสูงสุด รองลงมาคือ ด้านที่พักแรม แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ตามลำดับ จากผลการวิจัย คณะผู้วิจัยเสนอแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ 1) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้โดดเด่นและสะท้อนภาพลักษณ์เมืองชายแดน 2) ออกแบบและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่สะท้อนวิถีชีวิตเมืองชายแดน 3) พัฒนามาตรฐานที่พักแรม ทั้งด้านความสะดวกสบาย ความปลอดภัย และคุณภาพการบริการ 4) เพิ่มความหลากหลายของยานพาหนะในการเดินทางท่องเที่ยว และ 5) พัฒนาแผนที่ท่องเที่ยวท่องเที่ยวเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวผ่าน Mobile Application และป้ายแผนที่ท่องเที่ยว

คำสำคัญ: เมืองชายแดน นักท่องเที่ยวชาวลาว องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว

Abstract

The study examined the perspectives of Lao tourists regarding the potential of border tourism elements within the Ubon Ratchathani province. This research is a

quantitative research and the research area are Khong Chiam and Sirindhorn districts of the Ubon Ratchathani province. A questionnaire was used as the primary research instrument. A sample size of 400 Lao tourists was selected through the accidental sampling technique. The concept of tourism element was used as foundational framework. Statistical analyses incorporated in the study encompassed frequency, percentage, mean, and standard deviation assessments. The research found that Lao tourists' perceptions revealed the potential of border tourism elements in Ubon Ratchathani province at a moderate scale. As for each aspect, the potential for accessibility was the highest level, followed by accommodation, attractions, activities, and amenities respectively. There were several development guidelines. Firstly, enhancing the distinctiveness of tourist attractions was imperative to effectively showcase the unique characteristics of Ubon Ratchathani. Secondly, there was a proposal to enrich tourist activities by focusing on cultural assets such as local cuisine, traditional practices, indigenous knowledge, beliefs, and folklore. Additionally, improving accommodation services and expanding transportation options tailored specifically to the needs of Lao tourists were essential measures. Moreover, it is recommended there should be a tourism map that integrates key attractions across border towns in Ubon Ratchathani province and Southern Laos. The map should be accessible via a mobile application and supported by route signage to enhance the overall tourism experience for Lao visitors.

Keywords: Border City, Lao tourists, Tourism Elements

บทนำ

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยมีภาพลักษณ์ที่สำคัญ คือ การเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกสุดของประเทศไทย และสามารถชมพระอาทิตย์ขึ้นก่อนพื้นที่อื่น ๆ ในประเทศไทยได้ งานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็น ผาชนะได ผาแต้ม แม่น้ำสองสี แม่น้ำมูล แม่น้ำโขง ด่านชายแดนช่องเม็ก วัดสิรินธรวนารามภูพร้าว รวมถึงวัดต่าง ๆ ที่มีชื่อเสียง และพระเกจิอาจารย์สายวิปัสสนากรรมฐาน เป็นต้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานอุบลราชธานี, 2562) ทำให้มีนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่องทุกปี อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญของการท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีนี้ คือ การไหลออกของนักท่องเที่ยวในเมืองชายแดน (Transit Tourist) เช่น ด่านชายแดนช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี จากตัวเลขสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดดังกล่าวในปี พ.ศ. 2566 พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยประมาณ 3,844,061 คน นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติประมาณ 45,794 คน (สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง, 2567) จากตัวเลขสถิติเหล่านี้ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพทางการท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานี แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานียังคงเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเฉพาะจุดโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวหลักที่เป็นที่นิยมอยู่แล้วในปัจจุบัน (First Class Destination) ในขณะที่ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และวิถีชีวิต

ชุมชนของจังหวัดอุบลราชธานีโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวรอง (Second Class Destination) ยังคงมีอยู่ในระดับสูงแต่ยังไม่ได้รับการส่งเสริมในเชิงพาณิชย์อย่างจริงจัง

ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานีโดยเฉพาะพื้นที่เมืองชายแดน ได้แก่ พื้นที่อำเภอโขงเจียมและอำเภอสรินธร ซึ่งประกอบด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่โดดเด่น ยกตัวอย่าง เช่น แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอโขงเจียม เช่น อุทยานแห่งชาติผาแต้ม ผาชนะใต้ ผาแต้ม อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ แม่น้ำสองสี (โขงสีปูนมูลสีคราม) น้ำตกแสงจันทร์ (น้ำตกलगง) วัดถ้ำคูหาสวรรค์ วัดถ้ำวังผาพญานาคราช ชุมชนท่องเที่ยวบ้านชะขอม ชุมชนท่องเที่ยวบ้านตามุย ชุมชนท่องเที่ยวบ้านคันท่าเกวียน เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอสรินธร เช่น เขื่อนสิรินธร พัทธาน้อย วัดสิรินธรวราราม ภูพร้าว ล่องแพเขื่อนสิรินธร ล่องแพลำโดม ช่องเม็ก เป็นต้น นอกจากการมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นแล้ว อำเภอโขงเจียมและอำเภอสรินธรมีศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นเส้นทางการเดินทางที่สะดวก มีที่พักที่หลากหลายรูปแบบและราคา มีผู้ประกอบการท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวพร้อมให้บริการและมีกิจกรรมการท่องเที่ยวรองรับนักท่องเที่ยว จากศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวและองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวในพื้นที่สองอำเภอ จึงมีบริษัทนำเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีได้ออกแบบและจำหน่ายรายการนำเที่ยวในพื้นที่เมืองชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี ยกตัวอย่างเช่น บริษัทศักดิ์ดาแตรเวลเวิร์ล จำกัด ได้จัดรายการนำเที่ยว “เที่ยวเมืองอุบลฯ-มหัศจรรย์สามพันโบก-ภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ที่ผาแต้ม 3 วัน 2 คืน” รวมถึงการจัดรายการนำเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างเมืองชายแดนจังหวัดอุบลราชธานีไปยังประเทศลาวและเวียดนาม เช่น บริษัท อุบลสุรชัยทัวร์ จำกัด ได้จำหน่ายรายการนำเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านเช่นเดียวกัน ได้แก่ รายการนำเที่ยวประเทศเวียดนาม 3 วัน 2 คืน ลาวใต้ 2 วัน 1 คืน โดยเริ่มที่จังหวัดอุบลราชธานี

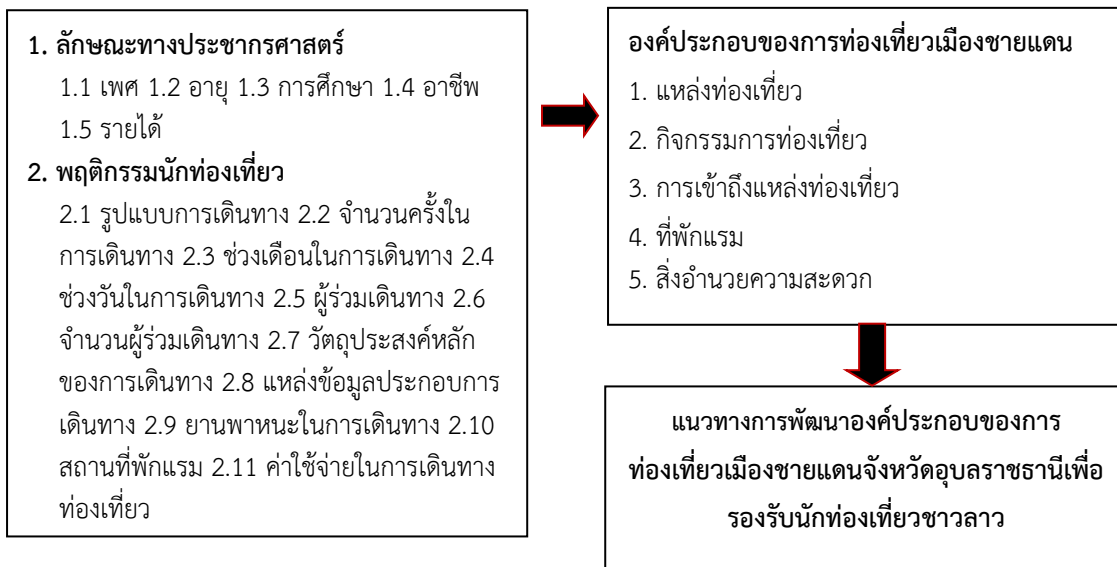
โอกาสที่สำคัญอีกประการที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี คือ การเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เมืองชายแดนและเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวชาวลาวในการเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี โดยจากสถิติในปี พ.ศ. 2565 พบว่ามีนักท่องเที่ยวชาวลาว จำนวน 199,228 คน และในปี พ.ศ. 2566 มีนักท่องเที่ยวชาวลาว จำนวน 206,698 คน ที่เดินทางผ่านด่านชายแดนช่องเม็ก อำเภอสรินธร จังหวัดอุบลราชธานี (สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง, 2567) จากสถิติพบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวชาวลาวที่เดินทางผ่านด่านชายแดนช่องเม็กมีจำนวนที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น นอกจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยของจังหวัดอุบลราชธานีแล้ว การส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวลาวจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จังหวัดอุบลราชธานีควรเริ่มดำเนินการอย่างจริงจัง ด้วยประเด็นศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวและองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวของเมืองชายแดน จังหวัดอุบลราชธานี ดังกล่าว โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอโขงเจียมและอำเภอสรินธร จังหวัดอุบลราชธานี คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษา เรื่อง “มุมมองของนักท่องเที่ยวชาวลาวที่มีต่อศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดนของจังหวัดอุบลราชธานี” เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดนของจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวลาวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดอุบลราชธานีสามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวลาวต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดนของจังหวัดอุบลราชธานีในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวลาว

การทบทวนแนวคิดและกรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย แนวคิดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว (5 As) ของ Dickman (1996) โดยองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1) แหล่งท่องเที่ยว (Attraction) 2) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) 3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 4) ที่พักแรม (Accommodation) และ 5) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) ทั้งนี้กรอบแนวคิดการวิจัยสามารถสรุปได้ดังภาพด้านล่าง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดำเนินการการวิจัยในพื้นที่อำเภอโขงเจียม และอำเภอสรินธร จังหวัดอุบลราชธานี

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

คณะผู้วิจัยได้กำหนดประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวลาว จำนวน 206,698 คน ที่เดินทางผ่านด่านชายแดนช่องเม็ก อำเภอสรินธร จังหวัดอุบลราชธานี (สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง, 2567) จะเป็นการคำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรและกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 และระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังนั้นจากการเปรียบเทียบตารางของ Krejcie & Morgan จึงได้ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 384 คน ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล

2. วิธีสุ่มตัวอย่าง

ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม คณะผู้วิจัยจะทำการแจกแบบสอบถามแก่นักท่องเที่ยวชาวลาวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอโขงเจียมและอำเภอสรินธร จังหวัดอุบลราชธานี โดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามใช้สำหรับสอบถามข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวลาว จำนวน 400 คน ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ 1) ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว 2) พฤติกรรมนักท่องเที่ยว 3) ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อระดับศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดนของจังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วย ศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ศักยภาพด้านที่พักแรม ศักยภาพด้านการเข้าถึง และศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการพัฒนาศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดนของจังหวัดอุบลราชธานี

4. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

คณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิทางการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา (IOC: Index of Item Objective Congruence) ผลคะแนนการตรวจสอบค่า IOC ทั้ง 5 ท่าน มีค่าความเที่ยงตรงที่สามารถนำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูลภาคสนามได้

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขแล้วจากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ของกลุ่มตัวอย่างจริงทั้งหมด จากการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สูตรวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach และใช้โปรแกรมวิเคราะห์ผลทางสถิติเพื่อทดสอบหาค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม โดยคิดจากค่าความเชื่อมั่นรายตัวแปรในแบบสอบถาม และได้ผลลัพธ์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.871

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ได้จากการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง เมื่อผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามได้ทั้งหมดแล้ว ได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์และพฤติกรรมนักท่องเที่ยวรวมถึงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการวิเคราะห์ระดับศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดนของจังหวัดอุบลราชธานีในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวลาว และส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดนของจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวลาว

ส่วนที่ 1 ศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดนของจังหวัดอุบลราชธานีในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวลาว

1.1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวชาวลาว

ตารางที่ 1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวชาวลาว

ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์	ความถี่	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	245	61.20
หญิง	155	38.80
รวม	400	100.00
2. อายุ		
ไม่เกิน 20 ปี	91	22.80
21-30 ปี	257	64.20
31-40 ปี	39	9.80
41-50 ปี	13	3.20
รวม	400	100.00
1.3 ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่ามัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	13	3.20
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	26	6.50
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	335	83.80
สูงกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	26	6.50
รวม	400	100.00
1.4 อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	86	21.50
พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน	147	36.75
ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ	69	17.25
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	98	24.50
รวม	400	100.00
1.5 รายได้		
ไม่เกิน 10,000 บาท	89	22.25
10,001-15,000 บาท	78	19.50
15,001-20,000 บาท	104	26.00
20,001-25,000 บาท	48	12.00
25,001-30,000 บาท	81	20.25
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่านักท่องเที่ยวชาวลาวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาท่องเที่ยวเมืองชายแดนพื้นที่อำเภอโขงเจียมและอำเภอสรินทร จังหวัดอุบลราชธานี เป็นเพศชายร้อยละ 61.20 มีอายุระหว่าง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 64.20 มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 83.80 มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน คิดเป็นร้อยละ 36.75 นักท่องเที่ยวชาวลาวที่เดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมีรายได้ระหว่าง 15,001-20,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 26.00

1.2 ข้อมูลด้านพฤติกรรมศาสตร์ของนักท่องเที่ยวชาวลาว
ตารางที่ 2 ข้อมูลด้านพฤติกรรมศาสตร์ของนักท่องเที่ยวชาวลาว

ข้อมูลด้านพฤติกรรมศาสตร์	ความถี่	ร้อยละ
2.1 รูปแบบการเดินทางท่องเที่ยว		
มาด้วยตนเอง	361	90.20
ซื้อโปรแกรมทัวร์มา	39	9.80
รวม	400	100.00
2.2 จำนวนครั้งในการเดินทางมาท่องเที่ยวที่เมืองชายแดน จังหวัดอุบลราชธานี		
1 ครั้ง	117	29.20
มากกว่า 1 ครั้ง	283	70.80
รวม	400	100.00
2.3 ช่วงเดือนที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่เมืองชายแดน จ.อุบลราชธานี		
มกราคม	115	11.62
กุมภาพันธ์	102	10.30
มีนาคม	102	10.30
เมษายน	76	7.68
พฤษภาคม	63	6.36
มิถุนายน	102	10.30
กรกฎาคม	89	8.99
สิงหาคม	50	5.05
กันยายน	63	6.36
ตุลาคม	50	5.05
พฤศจิกายน	50	5.05
ธันวาคม	128	12.93
รวม	990	100.00
2.4 ช่วงวันที่สะดวกเดินทางท่องเที่ยว		
จันทร์-ศุกร์	26	6.50
เสาร์-อาทิตย์	309	77.20
วันหยุดนักขัตฤกษ์	65	16.30
รวม	400	100.00
2.5 ผู้ร่วมเดินทางท่องเที่ยว		
คนเดียว	39	9.70
ครอบครัว/ญาติ	193	48.30
เพื่อน	168	42.00
รวม	400	100.00
2.6 จำนวนผู้ร่วมเดินทาง		
2-3 คน	153	38.20
4-5 คน	182	45.50

ข้อมูลด้านพฤติกรรมศาสตร์	ความถี่	ร้อยละ
6-7 คน	52	13.00
มากกว่า 10 คน	13	13.30
รวม	400	100.00
2.7 วัตถุประสงค์หลักของการเดินทางมาท่องเที่ยว		
พักผ่อนหย่อนใจ	348	87.00
ศึกษาหาความรู้/ดูงาน	52	13.00
รวม	400	100.00
2.8 สื่อที่ทำให้รู้จักจังหวัดอุบลราชธานี		
แผ่นพับ/ใบปลิว	65	11.21
แผ่นโปสเตอร์	50	8.62
ข้อมูลออนไลน์ (เว็บไซต์/เฟซบุ๊ก/ไลน์)	284	48.97
โทรทัศน์	129	22.24
สถานีวิทยุ	26	4.48
คู่มือแนะนำเที่ยว (Guide Book)	13	2.24
รวม	580	100.00
2.9 ยานพาหนะในการเดินทางมาท่องเที่ยว		
รถส่วนตัว	205	44.28
รถโดยสารประจำทาง	142	30.67
รถไฟ	13	2.81
เครื่องบิน	13	2.81
รถเช่า	103	22.25
รวม	463	100.00
2.10 สถานที่พักแรม		
โรงแรม/รีสอร์ท	296	67.43
ที่พักแบบโฮมสเตย์ (HOME STAY)	78	17.77
บ้านญาติ/เพื่อน	65	14.81
รวม	439	100.00
2.11 ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว		
ไม่เกิน 1,000 บาท	65	16.30
1,001-2,000 บาท	13	3.20
2,001-3,000 บาท	65	16.30
3,001-4,000 บาท	103	25.80
4,001 บาท ขึ้นไป	154	38.40
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่านักท่องเที่ยวชาวลาวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาท่องเที่ยวเมืองชายแดนพื้นที่อำเภอโขงเจียม และอำเภอสรินทร จังหวัดอุบลราชธานีส่วนใหญ่เดินทางมาด้วยตนเอง ร้อยละ 90.20 โดยเดินทางมาท่องเที่ยวที่เมืองชายแดน จังหวัดอุบลราชธานีมากกว่า 1 ครั้ง ร้อยละ 70.80 ซึ่งนักท่องเที่ยวชาวลาวส่วนใหญ่จะเดินทางท่องเที่ยวในช่วงเดือนธันวาคม ร้อยละ 12.93 และเดือนมกราคม ร้อยละ 11.62

และจะเดินทางท่องเที่ยวในวันเสาร์อาทิตย์ ร้อยละ 77.20 จะเดินทางท่องเที่ยวเกี่ยวกับครอบครัว ญาติเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 48.30 และกับกลุ่มเพื่อนร้อยละ 42.00 โดยมีผู้ร่วมเดินทาง 4-5 คนในแต่ละครั้ง คิดเป็นร้อยละ 45.50 วัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของนักท่องเที่ยวชาวลาวคือ การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ร้อยละ 87.00 โดยมีสื่อออนไลน์ (เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ไลน์) ในการค้นหาข้อมูลทางการท่องเที่ยว ร้อยละ 48.97 และใช้ยานพาหนะส่วนตัวในการเดินทางท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 44.28 ส่วนสถานที่พักแรม นักท่องเที่ยวชาวลาวจะพักแรมที่โรงแรมและรีสอร์ทเป็นหลัก ร้อยละ 67.43 และมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวต่อครั้ง 4,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 38.40

1.3 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวลาวที่มีต่อศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดนของจังหวัดอุบลราชธานี

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวลาวที่มีต่อศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดนของจังหวัดอุบลราชธานี

องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับศักยภาพ
1. ด้านแหล่งท่องเที่ยว			
1.1 แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์/จุดเด่นที่สามารถสะท้อนความเป็นเมืองชายแดน	3.09	0.99	ปานกลาง
1.2 มีแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	3.19	1.03	ปานกลาง
1.3 มีแหล่งท่องเที่ยวที่สมบูรณ์ มีสภาพภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการเดินทางท่องเที่ยวเมืองชายแดน	2.93	1.04	ปานกลาง
1.4 มีป้ายสื่อความหมาย/ป้ายให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่เพียงพอ	2.93	1.07	ปานกลาง
1.5 มีจุด/ แหล่งให้บริการข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่เพียงพอ	3.19	1.12	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.07	0.92	ปานกลาง
2. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว			
2.1 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สะท้อนวิถีชีวิตเมืองชายแดน เช่น กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับอาหารท้องถิ่น ประเพณี วัฒนธรรม อาชีพ ภูมิปัญญา ความเชื่อ เรื่องเล่า เป็นต้น	3.16	0.92	ปานกลาง
2.2 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรมและเรียนรู้วัฒนธรรมในพื้นที่เมืองชายแดน	2.90	0.85	ปานกลาง
2.3 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาไปเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้	3.16	0.92	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.07	0.80	ปานกลาง
3. ด้านที่พักแรม			
3.1 มีที่พักแรมหลากหลายรูปแบบเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่น โรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ เป็นต้น	3.19	0.96	ปานกลาง
3.2 มีจำนวนที่พักแรมที่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว	3.03	1.06	ปานกลาง

องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับศักยภาพ
3.3 ที่พักแรมมีหลากหลายราคา สามารถเลือกใช้บริการตามความต้องการของนักท่องเที่ยว	3.19	0.89	ปานกลาง
3.4 ที่พักแรมมีความสะอาด ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน	3.06	1.01	ปานกลาง
3.5 สามารถติดต่อที่พักแรมเพื่อสอบถามข้อมูลและจองห้องพักได้อย่างสะดวกรวดเร็ว	3.13	0.97	ปานกลาง
3.6 พนักงานให้บริการมีอัธยาศัย เอาใจใส่ ยิ้มแย้มในการให้บริการ	3.06	0.91	ปานกลาง
3.7 พนักงานมีทักษะและคุณภาพในการให้บริการ	3.22	1.04	ปานกลาง
3.8 ห้องพักสะอาดและอุปกรณ์ภายในห้องพักครบครันและมีสภาพที่ดี	3.12	1.07	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.12	0.84	ปานกลาง
4. ด้านการการเดินทางท่องเที่ยว/การคมนาคมขนส่ง			
4.1 มีป้ายบอกทางในการเดินทางท่องเที่ยวอย่างชัดเจน	3.32	1.12	ปานกลาง
4.2 มีสภาพเส้นทางคมนาคมการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่ดี	3.25	1.10	ปานกลาง
4.3 ความหลากหลายของยานพาหนะในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ	3.09	1.11	ปานกลาง
4.4 พนักงานขับรถมีความรู้ในเรื่องเส้นทางต่าง ๆ เป็นอย่างดี มีความชำนาญในการขับรถและการให้บริการ	3.09	1.14	ปานกลาง
4.5 ยานพาหนะได้มาตรฐานและมีความปลอดภัย	2.93	1.32	ปานกลาง
4.6 ท่าเลที่ตั้งของสถานีขนส่ง (คิวรถ) หรือสถานที่รับรถเช่ามีความสะดวกและค้นหาได้ง่าย	3.05	1.18	ปานกลาง
4.7 มีระดับราคาในการให้บริการที่คุ้มค่ากับความต้องการของนักท่องเที่ยว	3.22	1.15	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.13	0.99	ปานกลาง
5. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว			
5.1 ร้านอาหารมีหลายประเภท (อาหารอีสาน อาหารไทย ฯลฯ)	3.28	1.32	ปานกลาง
5.2 อาหารและร้านอาหารมีความสะอาด ถูกหลักอนามัย	2.86	1.38	ปานกลาง
5.3 ราคาอาหารเหมาะสมกับคุณภาพ	2.89	1.30	ปานกลาง
5.4 ท่าเลที่ตั้งของร้าน สะดวก ง่าย	3.05	1.34	ปานกลาง
5.5 มีส่วนลดราคาหรือการส่งเสริมการขาย	2.77	1.38	ปานกลาง
5.6 คุณภาพในการให้บริการและความเอาใจใส่ของพนักงาน	2.93	1.34	ปานกลาง
5.7 มีจำนวนของบริษัทนำเที่ยวที่เพียงพอต่อการให้บริการ	2.96	1.42	ปานกลาง
5.8 บริษัทนำเที่ยวมีการให้บริการเสริมอื่น ๆ เช่น การขอวีซ่า การขอเอกสารผ่านแดน การจองห้องพัก เป็นต้น ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว	2.97	1.28	ปานกลาง
5.9 ท่าเลที่ตั้งของบริษัทนำเที่ยว สะดวก ง่าย	2.93	1.24	ปานกลาง

องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับศักยภาพ
5.10 มีหลายช่องทางในการติดต่อสื่อสารที่หลากหลายและสะดวกรวดเร็ว	3.00	1.39	ปานกลาง
5.11 พนักงานของบริษัทนำเที่ยวมีทักษะและความชำนาญในการให้บริการ	2.90	1.30	ปานกลาง
5.12 บริษัทนำเที่ยวมีความน่าเชื่อถือ	3.09	1.23	ปานกลาง
5.13 มีร้านจำหน่ายของฝาก ของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่หลากหลาย	3.19	1.42	ปานกลาง
5.14 มีผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึกที่มีความหลากหลายของชนิดสินค้าให้เลือก	3.03	1.42	ปานกลาง
5.15 ผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึกมีราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพ	3.03	1.28	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	2.99	1.16	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวลาวที่มีต่อศักยภาพองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยที่มีค่าสูงที่สุดในแต่ละด้าน พบว่า

ด้านแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวลาวมีความคิดเห็นว่าเป็นประเด็นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองชายแดน จังหวัดอุบลราชธานีสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีศักยภาพในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.19 นอกจากนี้ ศักยภาพของการมีจุด แหล่งให้บริการข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่เพียงพออยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน มีค่าเฉลี่ย 3.19

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวลาวได้แสดงความคิดเห็นในประเด็น การมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สะท้อนวิถีชีวิตเมืองชายแดน เช่น กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับอาหารท้องถิ่น ประเพณีวัฒนธรรม อาชีพ ภูมิปัญญา ความเชื่อ เรื่องเล่า เป็นต้น มีศักยภาพในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับประเด็นด้านการมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาไปเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ โดยมีศักยภาพในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.16

ด้านที่พักแรม การมีที่พักแรมหลากหลายรูปแบบเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่น โรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยของระดับศักยภาพเท่ากับประเด็นที่พักแรมมีหลากหลายราคา สามารถเลือกใช้บริการตามความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยมีศักยภาพในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.19

ด้านการเดินทางท่องเที่ยว/การคมนาคมขนส่ง นักท่องเที่ยวชาวลาวมีความคิดเห็นว่าเป็นประเด็นการมีป้ายบอกทางในการเดินทางท่องเที่ยวอย่างชัดเจน มีศักยภาพในระดับปานกลาง 3.32 เช่นเดียวกับประเด็นการมีสภาพเส้นทางคมนาคมการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่ดี โดยมีค่าเฉลี่ย 3.25 และประเด็นการมีระดับราคาในการให้บริการที่คุ้มค้ำกับความต้องการของนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 3.22 ถือว่ามีศักยภาพในระดับปานกลาง

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวลาวมีความคิดเห็นว่าเป็นด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวมีศักยภาพในระดับปานกลางในทุกประเด็นย่อย ไม่ว่าจะเป็นประเด็นร้านอาหารมีหลายประเภท (อาหารอีสาน อาหารไทย ฯลฯ) ค่าเฉลี่ย 3.28 ประเด็นการมีร้านจำหน่ายของฝาก ของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่หลากหลาย ค่าเฉลี่ย 3.19 รวมถึงประเด็นการมีผลิตภัณฑ์ของฝากและ

ของที่ระลึกที่มีความหลากหลายของชนิดสินค้าให้เลือก และประเด็นผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึกมีราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพ ค่าเฉลี่ย 3.03

ตารางที่ 4 ศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวรวมทุกด้าน

องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวรวมทุกด้าน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับศักยภาพ
1. ด้านแหล่งท่องเที่ยว	3.07	0.92	ปานกลาง
2. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.07	0.80	ปานกลาง
3. ด้านที่พักแรม	3.12	0.84	ปานกลาง
4. ด้านการเดินทางท่องเที่ยว/การคมนาคมขนส่ง	3.13	0.99	ปานกลาง
5. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	2.99	1.16	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.07	0.91	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 พบว่านักท่องเที่ยวชาวลาวมีความคิดเห็นว่า ศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดจาก 5 ด้าน คือ ด้านการเดินทางท่องเที่ยว การคมนาคมขนส่ง ค่าเฉลี่ย 3.13 ในขณะที่ศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดจาก 5 ด้าน คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 2.99

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาได้ว่า นักท่องเที่ยวชาวลาวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาท่องเที่ยวเมืองชายแดนพื้นที่อำเภอโขงเจียม และอำเภอสิริรินทร จังหวัดอุบลราชธานี ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 21-30 ปี มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน มีรายได้ระหว่าง 15,001-20,000 บาทต่อเดือน ในส่วนของพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวชาวลาวส่วนใหญ่เดินทางมาด้วยตนเอง โดยเดินทางมาท่องเที่ยวที่เมืองชายแดน จังหวัดอุบลราชธานีมากกว่า 1 ครั้ง ส่วนใหญ่จะเดินทางท่องเที่ยวในช่วงเดือนธันวาคมและเดือนมกราคม และจะเดินทางท่องเที่ยวในวันเสาร์อาทิตย์ เดินทางท่องเที่ยวกับครอบครัว ญาติเป็นส่วนใหญ่ โดยมีผู้ร่วมเดินทาง 4-5 คนในแต่ละครั้ง วัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของนักท่องเที่ยวชาวลาว คือ การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ โดยมีสื่อออนไลน์ (เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ไลน์) ในการค้นหาข้อมูลทางการท่องเที่ยว และใช้ยานพาหนะส่วนตัวในการเดินทางท่องเที่ยว ส่วนสถานที่พักผ่อน นักท่องเที่ยวชาวลาวจะพักแรมที่โรงแรมและรีสอร์ทเป็นหลัก และมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวต่อครั้ง 4,001 บาทขึ้นไป ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยณรงค์ ศรีรักษ์ (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการท่องเที่ยวข้ามแดนผ่านจุดผ่อนปรนชั่วคราวของนักท่องเที่ยวชาว สปป. ลาวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวชาว สปป. ลาว มีรายได้ระหว่าง 5,001-20,000 บาทต่อเดือน ประกอบอาชีพลูกจ้างเอกชนและค้าขาย โดยมีความสนใจและให้ความสำคัญกับการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในพื้นที่ รวมถึงการเดินทางไปยังห้างสรรพสินค้าเพื่อซื้อของอุปโภคบริโภค รวมถึงของฝากต่าง ๆ ดังนั้น การพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่เมืองชายแดนจังหวัดอุบลราชธานีจึงจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานและส่งเสริมให้เกิดการรับรู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยวได้

นอกจากนี้ ผลการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยว ที่พบว่านักท่องเที่ยวชาวลาส่วนใหญ่เดินทางมาด้วยตนเองหรือเป็นกลุ่มอิสระ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของธนัญญ์ โชคปริดาพานิช และไพฑูรย์ มนต์พานทอง (2566) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวชายแดนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาการท่องเที่ยวชายแดนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งผลการวิจัยพบว่ากลุ่มลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ประกอบด้วย นักท่องเที่ยวข้ามแดนเพื่อไปท่องเที่ยวยังต่างประเทศ กลุ่มนักท่องเที่ยวข้ามแดนระยะสั้นเพื่อซื้อสินค้าปลอดภาษี กลุ่มนักท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยววีซ่า และกลุ่มนักท่องเที่ยวอิสระ

คณะผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการศึกษาด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวลา ซึ่งพบว่ามีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของธนัญญ์กิตต์ ต้นสมรส (2551) ที่ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมนักท่องเที่ยวบริเวณด่านชายแดนไทย-ลาว ที่ด่านชายแดนช่องเม็กกับด่านชายแดนมุกดาหาร พบว่า ความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวลาส่วนใหญ่เดินทางมาเที่ยว 4 ครั้งขึ้นไป ช่วงเวลาในการเดินทางท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ นักท่องเที่ยวจะพักค้างคืนโดยเฉลี่ยประมาณ 3 วัน ค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้งโดยเฉลี่ย ไม่เกิน 1,250,000 กีบ (ประมาณ 5,000 บาท)

ในส่วนของการศึกษาทางด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาวลาส่วนใหญ่เลือกใช้สื่อออนไลน์ (เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ไลน์) ในการค้นหาข้อมูลทางการท่องเที่ยววันนี้จะมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของชัยสงคราม สุขธรรมวงศ์ (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวลา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเดินทางไปต่างประเทศของนักท่องเที่ยวชาวลา มีผลจากการประชาสัมพันธ์ การมีประชาสัมพันธ์ที่ดีและส่วนมากนักท่องเที่ยวรู้จักแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ดังนั้นจังหวัดอุบลราชธานีควรให้ความสำคัญในเรื่องการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ที่น่าสนใจ มีข้อมูลที่ทันสมัยและเชื่อถือได้เพื่อให้นักท่องเที่ยวชาวลาเกิดความสนใจ มั่นใจและเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีอย่างสม่ำเสมอ

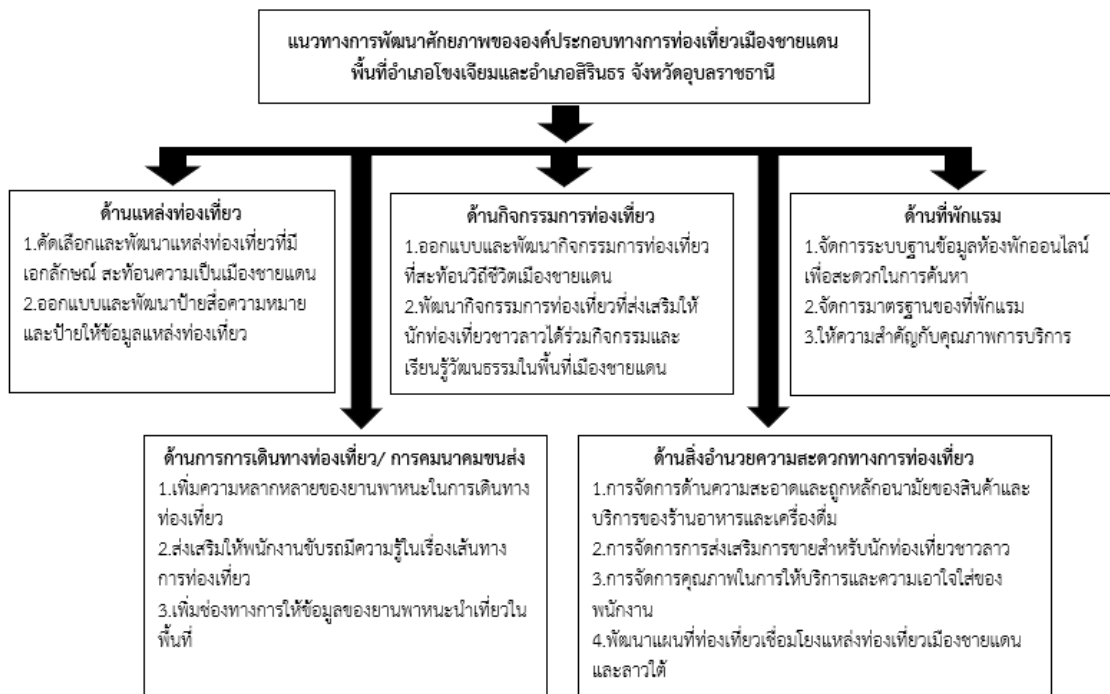
นอกจากนี้ ผลการศึกษาด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของยิ่งลักษณ์ เขมโชติกูร (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคชาวลาที่มีต่อของใช้ในชีวิตประจำวัน พบว่า ผู้บริโภคชาวลาที่มีความถี่ในการเดินทางมาประมาณ 1 ครั้งต่อสัปดาห์ วัตถุประสงค์ในการซื้อสินค้าเพราะใช้ในชีวิตประจำวัน ซื้อเพราะชื่นชอบในตัวสินค้าและไม่มีการผลิตในประเทศของตน เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของสินค้าของประเทศไทยที่เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวชาวลา

ในส่วนของการศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยสงคราม สุขธรรมวงศ์ (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวลา ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวลาส่วนใหญ่รู้จักแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง แหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามและแหล่งท่องเที่ยวมีความหลากหลาย ส่งผลให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจในการเดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่นั้น ๆ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธนัญญ์ โชคปริดาพานิช และไพฑูรย์ มนต์พานทอง (2566) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนากลุ่มนักท่องเที่ยวลูกค้าใหม่ ๆ และการเข้าถึงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว จำเป็นต้องมีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อพัฒนาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว รวมถึงความสอดคล้องกับงานวิจัยของคมสิทธ์ เกียนวัฒนา กฤติกา สายณะรัตน์ชัย และอัญชัญ ต้นทเทศ (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนแม่สอด ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยว ถือเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ โดยทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความสมบูรณ์ สวยงาม และมีเอกลักษณ์เฉพาะย่อมสามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม และสร้างความ

เจริญเติบโตทางการท่องเที่ยวได้ ดังนั้น พื้นที่อำเภอโขงเจียมและอำเภอสรินทรควรได้รับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้คงความสวยงามทั้งตัวแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงภูมิทัศน์และทัศนียภาพในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวด้วย

นอกจากนี้ ผลการวิจัยเกี่ยวกับประเด็นสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดน ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชไมพร กรัญชัย (2560) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการนำเที่ยวข้ามชายแดนไทย-ลาว ของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีส่งผลกระทบต่อ การเดินทางท่องเที่ยว คือ สินค้าและบริการมีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกเดินทางท่องเที่ยว ความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Xiaobo and Cansong (2021) ที่ได้ศึกษาเรื่อง พลวัตเมืองชายแดนและภูมิรัฐศาสตร์ของการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนระหว่างประเทศจีนและประเทศพม่า ผลการวิจัยพบว่า ความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว ระเบียบ และขั้นตอนการเดินทางระหว่างประเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน ดังนั้นจังหวัดอุบลราชธานีควรมีเจ้าหน้าที่ในการให้บริการและดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวชาวลาวในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี อย่างเพียงพอ รวมถึงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการ นักท่องเที่ยวชาวลาวได้ ไม่ว่าจะเป็น แหล่งซื้อของฝากของที่ระลึก ร้านอาหาร ร้านกาแฟ สถานที่จอดรถ ป้ายบอกทาง ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว สายด่วนเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

ทั้งนี้ จากการอภิปรายผลการศึกษา สามารถนำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดน พื้นที่อำเภอโขงเจียมและอำเภอสรินทร จังหวัดอุบลราชธานี ได้ดังรูปภาพด้านล่าง

ภาพที่ 2 แนวทางการพัฒนาศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดน พื้นที่อำเภอโขงเจียมและอำเภอสรินทร จังหวัดอุบลราชธานี

ข้อเสนอแนะ

จากการอภิปรายผลการศึกษา คณะผู้วิจัยจึงได้เสนอข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดนของจังหวัดอุบลราชธานี โดยเรียงลำดับตามความสำคัญและความเร่งด่วนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนอำเภอโขงเจียมและอำเภอสรินทร จังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

1. ด้านแหล่งท่องเที่ยว

1.1 คัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์หรือจุดเด่นที่สามารถสะท้อนความเป็นเมืองชายแดน เพื่อพัฒนาให้มีความโดดเด่น และสามารถสะท้อนภาพลักษณ์การเป็นเมืองชายแดนได้

1.2 ออกแบบและพัฒนาป้ายสื่อความหมายและป้ายให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่เพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยวชาวลาว

2. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

2.1 ออกแบบและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่สะท้อนวิถีชีวิตเมืองชายแดน โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมของเมืองชายแดน เช่น อาหารท้องถิ่น ประเพณีวัฒนธรรม อาชีพ ภูมิปัญญา ความเชื่อ เรื่องเล่า เป็นต้น

2.2 พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวชาวลาวได้ร่วมกิจกรรมและเรียนรู้วัฒนธรรมในพื้นที่เมืองชายแดน รวมถึงการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

3. ด้านที่พักแรม

3.1 การจัดการระบบฐานข้อมูลห้องพักออนไลน์เพื่อให้นักท่องเที่ยวชาวลาวสามารถค้นหาจำนวนที่พักแรมที่เพียงพอต่อความต้องการได้

3.2 ผู้ประกอบการที่พักแรมจะต้องจัดการมาตรฐานของที่พักแรม ทั้งด้านความสะอาดของห้องพัก ความปลอดภัยต่อชีวิต และทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวด้วย

3.3 ผู้ประกอบการที่พักแรมจะต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพการบริการ ได้แก่ พนักงานที่ให้บริการมีอัธยาศัยไมตรี เอาใจใส่และยิ้มแย้มในการให้บริการ

4. ด้านการการเดินทางท่องเที่ยว/การคมนาคมขนส่ง

4.1 หน่วยงานภาครัฐบาลและเอกชนร่วมกันหาหรือใหม่ในการเพิ่มความหลากหลายของยานพาหนะในการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน

4.2 ส่งเสริมให้พนักงานขับรถมีความรู้ในเรื่องเส้นทางท่องเที่ยวต่าง ๆ รวมถึงทักษะในการขับรถและการให้บริการที่ดี

4.3 เพิ่มช่องทางการให้ข้อมูลทำเลที่ตั้งของสถานีขนส่ง (คิวรถ) หรือสถานที่รับรถเช่าที่มีความสะดวกและค้นหาได้ง่าย โดยสามารถใช้ช่องทางออนไลน์และป้ายบอกทางที่มีประสิทธิภาพ

5. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

5.1 ผู้ประกอบการร้านอาหารและเครื่องดื่มให้ความสำคัญกับการจัดการด้านความสะอาดและถูกหลักอนามัยของสินค้าและบริการของร้านให้มากขึ้น รวมถึงการจัดการควบคุมราคาอาหารให้มีความเหมาะสมกับคุณภาพ

5.2 ผู้ประกอบการธุรกิจทางการท่องเที่ยวมีการจัดการส่งเสริมการขายสำหรับนักท่องเที่ยวชาวลาว เช่น การลดราคา การแถมหรือกิจกรรมส่งเสริมการขายและแคมเปญส่งเสริมการขายต่าง ๆ

5.3 ผู้ประกอบการธุรกิจทางการท่องเที่ยวควรมีการจัดการคุณภาพในการให้บริการและความเอาใจใส่ของพนักงานต่อนักท่องเที่ยวชาวลาวให้มากขึ้น

5.4 พัฒนาแผนที่ท่องเที่ยวเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเมืองชายแดนจังหวัดอุบลราชธานีและลาวใต้ โดยสามารถพัฒนาเป็นแผนที่ท่องเที่ยวผ่าน Mobile Application และป้ายแผนที่ท่องเที่ยวตามเส้นทางท่องเที่ยว

5.5 ออกแบบและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทั้งเมืองชายแดนจังหวัดอุบลราชธานีและลาวใต้เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวลาว

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง ศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดนบนฐานเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดอุบลราชธานี แหล่งทุน ทุนวิจัยและสร้างนวัตกรรม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานอุบลราชธานี. (2562). *แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี*. สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2565, จาก <http://www.tatubon.org/>
- คมสิทธิ์ เกียนวัฒนา, กฤติกา สายณะรัตรชัย และอัญชัญ ตัณฑเทศ. (2564). กลยุทธ์การพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนแม่สอด. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 11(2), 212-214.
- ชไมพร กรัญชัย. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการนำเที่ยวข้ามชายแดนไทย-ลาว ของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*, 5(3), 122-130.
- ชัยณรงค์ ศรีรักษ์. (2563). *พฤติกรรมการท่องเที่ยวข้ามแดนผ่านจุดผ่อนปรนชั่วคราวของนักท่องเที่ยวชาวสปป. ลาวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต).
- ชัยสงคราม สุขธรรมวงศ์. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวลาว*. (วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- ณัฐกิตต์ ตันสมรส. (2551). *พฤติกรรมนักท่องเที่ยวบริเวณด่านชายแดนไทย-ลาว ที่ด่านชายแดนช่องเม็กกับด่านชายแดนมุกดาหาร*. อุบลราชธานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ธนณัฐ โชคปริดาพานิช และไพฑูรย์ มนต์พานทอง. (2566). การศึกษาห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวชายแดนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวชายแดนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 17(51), 427-428.
- ยิ่งลักษณ์ เขมโชติกู. (2557). *รูปแบบพฤติกรรมบริการบริโภคของผู้บริโภคชาวลาวที่มีต่อสินค้าไทย*. ขอนแก่น: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง. (2567). *สถิติการเดินทางเข้าออกคนต่างชาติ*. สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2566, จาก https://www.immigration.go.th/immigration_stats
- Dickman, S. (1996). *Tourism: An Introductory Text*. (2nd ed). Australia: Hodder Education.
- Xiaobo, S. and L. Cansong. (2021). *Bordering dynamics and the geopolitics of cross-border tourism between China and Myanmar*. *Political Geography*, 86(3), 7-8.

การพัฒนาสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า
เขตเทศบาลนครอุบลราชธานี
Development of media to promote old cultural tourism
in Ubon Ratchathani Municipality

กาญจนา ชินนาค* ภักจिरา ศรีทอง มลิวรรณ สุจริต
Kanjana Chinnak*, Phakjira Srithong, Maliwan Suparit
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี^{*,2,3}
Faculty of Humanity and Social Science, Ubon Ratchathani Rajabhat University
Kanjana.c@ubru.ac.th

Received: October 18, 2024 Revised: November 15, 2024 Accepted: December 4, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า เทศบาลนครอุบลราชธานี 2) พัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า เทศบาลนครอุบลราชธานี 3) พัฒนาสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่า เทศบาลนครอุบลราชธานี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 15 คน รวมทั้งใช้แบบสำรวจนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ จำนวน 70 คน เครื่องมือได้แก่ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสนทนากลุ่มย่อย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและอธิบายด้วยการพรรณนาความ

ผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการประวัติศาสตร์ของย่านเมืองเก่าอุบลราชธานีแบ่งได้ 4 ยุค ดังนี้ 1) ยุคสร้างบ้านแปงเมือง พ.ศ. 2322 มีเจ้าเมืองปกครองตนเองด้วยระบบอัญญาสี่ 2) ยุคปฏิรูปการปกครอง พ.ศ. 2436 เมืองอุบลราชธานีเป็นศูนย์กลางมณฑลลาวท้าว 3) ยุคพัฒนาสู่ความทันสมัยเจริญรุ่งเรือง พ.ศ. 2497 และ 4) ยุคร่วมสมัยและยุคชบเซา พ.ศ. 2518-2535

คณะผู้วิจัยได้พัฒนาสื่อเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี ผ่านการทำ QR Code “นำเที่ยว: ย่านเมืองเก่าอุบล” จำนวน 9 เส้นทาง ได้แก่ 1) เส้นทางสถาปัตยกรรมเรือนแถวโบราณ 2) เส้นทางสายวัด สายธรรม 3) เส้นทางสายศิลปะสตรีทอาร์ต (Street Art) 4) เส้นทางร้านอาหารพื้นถิ่นน้ำซิม 5) เส้นทางร้านกาแฟในอาคารโบราณ 6) เส้นทางแหล่งกิจกรรมถนนคนเดินริมแม่น้ำมูล 7) เส้นทางความหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ (จีน เวียดนาม และอินเดีย) 8) เส้นทางสายเทียนเทียนชุมชนคนทำเทียน และ 9) เส้นทางการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าอำเภวารินชำราบ ซึ่งผลการประเมินผลจากนักท่องเที่ยวพบว่ามีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับดี 4.17

คำสำคัญ: พื้นที่ย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

Abstract

This research aimed to 1) study the history and cultural identity of cultural tourism attractions in the old city of Ubon Ratchathani Municipality, 2) develop cultural tourism routes in the old city of Ubon Ratchathani Municipality, and 3) develop media to promote cultural tourism in the old city of Ubon Ratchathani Municipality. Qualitative research methodology was used. The sample group specifically selected were 15 people involved in tourism, including a survey of 70 new generation tourists. Research tools were questionnaires, semi-structured interviews, and small group discussion. The data were analyzed using percentage values. Average and explained by description.

The results of the study found that The historical development of the old city of Ubon Ratchathani can be divided into 4 eras as follows: 1) the era of the construction of Ban Paeng Muang in 1779, with the city governors governing themselves using the Anya Si system; 2) the era of administrative reform in 1893, when Ubon Ratchathani was the center of Lao Cao Province 3) the era of modernization and prosperity, 1954, and 4) the contemporary era and the era of stagnation, 1975-1992.

The research team developed media to promote cultural tourism in the old city of Ubon Ratchathani through making a QR Code “worth visiting: Ubon Old City” for 9 routes as follows 1) ancient rowhouse architecture route, 2) temples and Dhamma routes, 3) street art, 4) delicious local restaurants route, 5) coffee shops in ancient buildings route, 6) walking street activities along the Mun River route, 7) ethnic groups diversity route (Chinese, Vietnamese, and Indians), 8) candle route and candle making community, and 9) Warin Chamrap District old city area route. The evaluative results from tourists found that the overall level of satisfaction was at a good level of 4.17.

Keywords: Old City, Cultural Tourism, Cultural Tourism Routes

บทนำ

ปัจจุบันการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น และมีกลไกการส่งเสริมหลากหลายรูปแบบ โดยมีจุดหมายที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น ถึงแม้ว่าที่ผ่านมาจะเผชิญกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้การท่องเที่ยวจะชะงักงัน อย่างไรก็ตามเมื่อสถานการณ์คลี่คลาย มนุษย์มีความต้องการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและมีประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่ผ่านมามีการท่องเที่ยวไทยมีการแข่งขันที่สูงขึ้นและเผชิญกับคู่แข่งหน้าใหม่ที่เพิ่มขึ้น จำเป็นต้องปรับทิศทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้อัตลักษณ์ของประเทศสร้างจุดเด่นเพื่อนำรายได้เข้าสู่ประเทศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กองกลยุทธ์การตลาด, 2558) เช่น การท่องเที่ยวแบบมีกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ จากการสัมผัส ชื่นชมกับเอกลักษณ์ และความแตกต่างของวัฒนธรรม ความงามทางวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ภาษา ประเพณี หรืออาหาร วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชนอื่น (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548; สิญญาธร ขุนอ่อน, 2559) รวมไปถึงการเรียนรู้ความหลากหลายแตกต่างทางวัฒนธรรมไม่ว่าด้านศิลปะ สถาปัตยกรรม

โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราวและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีชีวิต ภาษาการแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา และจารีตประเพณี (จำเนียร ชุณหโสภาคมล, 2554) ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2540) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่าเป็นวิถีการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ผ่านการเดินทางท่องเที่ยว ที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญา สร้างสรรค์ เคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม คัดสรรและวิถีชีวิตผู้คน หรือสามารถกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมาตนเองอย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสิ่งต่าง ๆ ในโลกที่มีความเกี่ยวโยงพึ่งพาไม่สามารถแยกออกจากกันได้

ทั้งนี้นักท่องเที่ยวได้รับแรงคล้อยหรือสิ่งกระตุ้นให้เดินทางไปยังจุดหมายปลายทางเพื่อสังเกต เรียนรู้ และมีประสบการณ์ร่วมและตระหนักคุณค่าวัฒนธรรมของชุมชนในจุดหมายปลายทางนั้น ทั้งนี้นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนต้องเคารพ เรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของกันและกัน ให้เกิดมิตรภาพและสันติภาพระหว่างชุมชนอย่างยั่งยืน

อาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการเดินทางไปสู่พื้นที่ที่มีเอกลักษณ์และความแตกต่างทางด้านสังคม วัฒนธรรมและผู้คน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสความแปลกใหม่ สร้างความรู้ความเข้าใจและที่สำคัญคือการเห็นคุณค่าของเอกลักษณ์และความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนในแต่ละพื้นที่ ตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะ วัฒนธรรม เทศกาล รวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านมากขึ้น อีกทั้งคนรุ่นใหม่ได้รับการศึกษามากขึ้น จึงมีความต้องการความรู้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสื่อมีความสำคัญต่อการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จังหวัดอุบลราชธานีได้ชื่อว่าเป็นราชธานีหัวเมืองที่มีความสำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนานกว่า 235 ปี ตามสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งของเมืองอุบลราชธานี มีแม่น้ำมูลและแม่น้ำชีไหลผ่านที่ตั้งเมือง อันเป็นเส้นทางการเดินทางที่สำคัญในการค้าขายทางน้ำทั้งในเมืองและหัวเมืองที่ใกล้เคียงสปป.ลาว จากประวัติศาสตร์เมืองอุบลราชธานีอพยพมาตั้งถิ่นฐานในสมัยรัตนโกสินทร์ มีเจ้าเมืองท้องถิ่นปกครองด้วยระบบอัญญาสี่ ต่อมามีการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางทางการเมือง การปกครองในระบบราชการ และศูนย์กลางทางการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าทางน้ำทั้งจากกรุงเทพฯ เมืองจำปาสัก และเมืองต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีชุมชนย่านเมืองเก่าที่มีมาตั้งแต่ครั้งสร้างเมือง ตั้งอยู่ในบริเวณริมแม่น้ำมูลที่มีความสำคัญทางการค้ามีท่าขนส่งสินค้ามากถึง 11 แห่ง และเมื่อมีการพัฒนาเส้นทางการค้าทางบก สร้างเส้นทางรถไฟมาถึงเมืองอุบลราชธานีฝั่งอำเภวารินชำราบ และมีการตัดถนนหลวงเข้ามาหลายเส้นทาง มีผลให้มีการอพยพกลุ่มพ่อค้ากลุ่มต่าง ๆ มาตั้งถิ่นฐานและทำการค้าขาย เช่น ชาวจีน ชาวเวียดนาม ชาวอินเดีย เป็นต้น ความเจริญรุ่งเรืองทางการค้าของย่านเมืองเก่าจะมีห้องแถวและอาคารพาณิชย์ ตึกรามบ้านช่อง สถาปัตยกรรมแบบชาวจีน ศาลเจ้าพุทธก่ง วัดต่าง ๆ ที่เป็นอัตลักษณ์ในหลายพื้นที่ รวมทั้งการที่มีทหารอเมริกามาใช้พื้นที่ที่กองบิน 21 ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2507-พ.ศ. 2517 ทำให้พื้นที่แห่งนี้มีความเจริญรุ่งเรือง แม้ในระยะเวลาต่อมาย่านเมืองเก่าได้ลดความสำคัญลง เนื่องจากเมืองมีการขยายความเจริญไปตามทางถนนมากกว่าเส้นทางน้ำ รวมทั้งความแออัดในพื้นที่ ทำให้ความเป็นเมืองขยายไปตามถนนสายหลัก เช่น ถนนแจ้งสนิท ถนนชยางกูร เป็นต้น (กาญจนา ชินนาค, 2564)

จากการสำรวจงานศึกษาเกี่ยวกับย่านเมืองเก่าอุบลราชธานีที่ผ่านมา พบว่าส่วนใหญ่จะเป็นงานด้านสถาปัตยกรรมมากกว่าด้านการท่องเที่ยว เช่น ฌบวร คำพะธิก (2565) ศึกษาเรื่องการพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าอุบล จังหวัดอุบลราชธานี หรือ ดนัย นิลสกุล และนพดล ตั้งสกุล (2560) ในบทความเรื่องสำนึกในถิ่นที่ในย่านการค้าเก่าเมืองอุบลราชธานี อันเป็นส่วนหนึ่งของคุษฎีนิพนธ์เรื่อง ความผูกพันสถานที่และสำนึกในถิ่นที่ในย่านการค้าเก่าเมืองอุบลราชธานี สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นต้น

อย่างไรก็ตามจากการสำรวจพื้นที่พบว่า ย่านเมืองเก่าเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี ตลอดจนย่านเมืองเก่าวารินชำราบบริเวณใกล้สถานีรถไฟอุบลราชธานีมีจุดแข็งคือมีแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม เช่น ประวัติศาสตร์ชุมชน ความสำคัญในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นสถาปัตยกรรม ตึกกรมบ้านช่อง วัดวาอาราม อาหารพื้นถิ่น วิถีชีวิต อาหารท้องถิ่น ประเพณี วิถีชีวิต ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวจีน ชาวเวียดนาม ชาวอินเดีย เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ คือ เทศกาลแห่เทียนเข้าพรรษา ยังคงมีความน่าดึงดูดใจนักท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม จุดอ่อนคือ ระบบประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ไม่เพียงพอและไม่ทันสมัย ขาดการรับรู้อย่างมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ขาดการสานต่อในกลุ่มเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ การพัฒนาฐานข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ประวัติศาสตร์ในพื้นที่ยังไม่ได้จัดอย่างเป็นระบบมีมาตรฐาน โอกาสคือ มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม มีการบริหารจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม เทศกาล ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ อุปสรรคด้านการท่องเที่ยวคือ ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นรูปธรรม เป็นต้น

อย่างไรก็ตามความโดดเด่นของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าอุบลราชธานีดังกล่าว นับว่าใกล้เคียงกับเมืองท่องเที่ยวสำคัญ ๆ ของประเทศ ดังเช่น ย่านเมืองเก่าเชียงราย มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณี ตามย่านต่าง ๆ ทำให้ผู้มาเยือนสามารถสัมผัสได้ถึงวิถีชีวิตแบบล้านนา ที่เรียบง่ายและแฝงไปด้วยเสน่ห์ที่หาได้ยากในสังคมเมือง ทำให้ย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย จึงมีความเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว ภูมิปัญญา ในการตั้งถิ่น สถาปัตยกรรม วิถีชีวิตแบบล้านนาปัจจุบัน (กษิรา ภิวงศ์กูร, 2566)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ย่านเมืองเก่าอุบลราชธานีมีศักยภาพเพียงพอต่อการได้รับการส่งเสริมและยกระดับด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการจัดทำฐานข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว เส้นทางสถานที่ท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม พร้อมทั้งจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ (QR Code) เพื่อสร้างกระบวนการรับรู้ให้กับนักท่องเที่ยว เยาวชนและบุคคลทั่วไปได้รู้จักและเข้าไปเที่ยวชมอัตลักษณ์ ความงดงามด้านศิลปวัฒนธรรม สร้างคุณค่าด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่า ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ชุมชน สถาปัตยกรรม วัด ศาสนาสถาน อาหารพื้นถิ่น ร้านค้า ร้านกาแฟ และชุมชนคนทำเทียนเมืองอุบลราชธานี เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยวและเยาวชน และผู้สนใจให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น และเป็นการสร้างคุณค่าและรายได้ให้กับคนในพื้นที่ นำไปสู่การพัฒนาเมืองแห่งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ย่านเมืองเก่า เขตเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า เขตเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ (QR Code) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ย่านเมืองเก่า เขตเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 เลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่า

เขตเทศบาลนครอุบลราชธานี ได้แก่ ตัวแทนหอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุบลราชธานี สำนักพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองอุบลราชธานี และเจ้าของสถานที่ร้านอาหารย่านเมืองเก่า จำนวน 15 คน และกลุ่มตัวอย่างสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เป็นตัวแทนนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ (อายุ 15-25 ปี) ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จำนวน 70 คน ในการตอบแบบสอบถามออนไลน์ประเมินการใช้งาน QR Code การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี

ขอบเขตด้านพื้นที่และระยะเวลา ได้แก่ ชุมชนย่านเมืองเก่า เขตเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี และย่านเมืองเก่าอำเภอวารินชำราบ ระยะเวลา เมษายน-กันยายน พ.ศ. 2566

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อย แนวทางในการพัฒนาสื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่า

ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ลงพื้นที่เก็บข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ลักษณะกายภาพ สถานที่สำคัญ อัตลักษณ์วัฒนธรรม) โดยใช้แบบสำรวจสภาพพื้นที่ การสังเกต และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ คัดเลือกจัดระบบข้อมูล 3) วิเคราะห์รูปแบบการจัดเส้นทางเดินทางท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับการใช้งานภายในพื้นที่ สร้างชุดข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี ออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว 4) จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ (QR Code) และ 5) ประเมินการใช้งานสื่อออนไลน์ (QR Code) กับนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ จำนวน 70 คน และขั้นสรุปผลการประเมินความพึงพอใจต่อการใช้อี (QR Code) และข้อเสนอแนะและเขียนรายงาน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหาได้ 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี รวบรวมจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการลงพื้นที่สำรวจ เก็บข้อมูลลักษณะทางกายภาพ และเก็บบันทึกภาพของสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี และนำข้อมูลมาจัดทำข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (Attribute Database) ได้แก่ ประเภท ชื่อ และที่ตั้งของสถานที่ท่องเที่ยว 2) แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี เขตเทศบาลนครอุบลราชธานี 3) จัดทำ QR Code เผยแพร่ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวเพข้อมูลเชิงพื้นที่ (Spatial Database) โดยผู้วิจัยจึงเลือกใช้อี (QR Code) เพราะมีความเรียบง่ายและสะดวกต่อการใช้งานอย่างรวดเร็ว และทดลองประเมินผลจากกลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์จากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งทางการ และการสนทนากลุ่มย่อย ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคำร้อยละ ค่าเฉลี่ย นำเสนอข้อมูลในลักษณะการพรรณนาความเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการศึกษา

จากการศึกษา ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทั้ง 3 ข้อดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 ประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ย่านเมืองเก่าเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาพบว่า ด้วยทำเลที่ตั้งของย่านเมืองเก่าอุบลราชธานีมีความอุดมสมบูรณ์มีแม่น้ำมูลและแม่น้ำชีไหลผ่าน และเป็นแหล่งการค้าที่สำคัญ สามารถแบ่งพัฒนาการของย่านเมืองเก่าอุบลราชธานีออกเป็น 4 ยุคได้ ดังนี้

1) ยุคตั้งถิ่นฐาน สร้างบ้านแปงเมือง มีการอพยพมาจากเมืองเวียงจันทน์โดยเจ้านายพื้นเมือง กลุ่มพระวอพระตา โดยมีเจ้าเมืองคนรำ พระประทุมวรราชสุริยวงษ์ เมื่อ พ.ศ. 2335 สถาปนาเมืองอุบลราชธานีศรีวนาลัยประเทศราช สืบทอดระบบการปกครองตนเองด้วยระบบอำญาที่เกิดชุมชนตามคุ้มโฮงเจ้านาย

2) ยุคปฏิรูปการปกครอง พ.ศ. 2436 สมัยรัชกาลที่ 4 มีข้อขัดแย้งเรื่องดินแดนกับฝรั่งเศส ร.ศ. 112 ในดินแดนภาคอีสาน ต่อมา มีการปฏิรูปการปกครองมณฑลอีสานในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการส่งข้าหลวงต่างพระองค์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสรพลธิประสงค์มาปกครองเมืองอุบลราชธานี พัฒนาเป็นศูนย์กลางมณฑลลาวท้าว มีเปลี่ยนแปลงทางการทหาร การศึกษา ส่วนราชการ ความเจริญอยู่รอบบริเวณทุ่งศรีเมือง สถานภาพเจ้านายเมืองอุบลลดความสำคัญลง มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น เส้นทางรถไฟสายกรุงเทพฯ-อุบลราชธานี พ.ศ. 2473 รวมทั้งการมีกลุ่มชาติพันธุ์จีนและเวียดนามเข้ามาทำการค้าขาย และเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจสู่ทุนนิยม เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 มหาเอเชียบูรพามีกองทัพญี่ปุ่นเข้ามายังเมืองอุบลราชธานี

3) ยุคพัฒนาสู่ความทันสมัยรุ่งเรือง เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2497 การสร้างสะพานเสรีประชาธิปไตยข้ามแม่น้ำมูล ขยายโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ ถนนเชื่อมต่อไปยังสปป.ลาวและจังหวัดใกล้เคียง รวมทั้งใน พ.ศ. 2498 การเข้ามาตั้งฐานทัพของทหารอเมริกันมาตั้งฐานทัพทางอากาศที่กองบิน 21 พ.ศ. 2507-2518 ในช่วงสงครามเวียดนาม

4) ยุคร่วมสมัยและย่านเมืองเก่าชบเซา พ.ศ. 2535 การพัฒนาเมืองอุบลราชธานีมีการแปลงด้านกายภาพ การค้าและการลงทุนไปตามเส้นทางถนนแทนเส้นทางน้ำ เทศบาลเมืองอุบลราชธานีมีการขยายอาณาเขต พ.ศ. 2518 พ.ศ. 2524 และ พ.ศ. 2542 ออกไปทางทิศเหนือเหตุการณ์สำคัญของย่านเมืองเก่าคือเกิดไฟไหม้ครั้งใหญ่ใน พ.ศ. 2503 และ 2513 และช่วงเวลาที่เศรษฐกิจฟื้นตัว พ.ศ. 2534-2538 เมืองอุบลราชธานีมีการขยายอกรอบย่านเมืองเก่าเนื่องจากพื้นที่เดิมคับแคบ รวมทั้งการสร้างตลาดสดในเขตเทศบาลเพิ่มอีกหลายแห่ง นโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามธุรกิจ การขยายตัวของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์บ้านและที่ดินรุ่งเรือง แต่ในปี พ.ศ. 2539-40 วิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำ “ต้มยำกุ้ง” เศรษฐกิจเมืองอุบลราชธานีชะงักงัน และ พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา เทศบาลนครอุบลราชธานีมีการขยายความเป็นเมืองไปยังถนนชยางกรู แจ่งสนิท ส่วนราชการแห่งใหม่แทน ส่งผลให้ย่านชุมชนย่านเมืองเก่าถูกลดบทบาทความสำคัญลงตั้งแต่ พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา

จากผลการศึกษาข้างต้น สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนานและชุมชนแห่งนี้มีวิถีชีวิตที่น่าสนใจไม่ว่าการก่อตัวของชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ สถาปัตยกรรม ศาสนา นับเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมประการหนึ่งของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี

ข้อที่ 2 การพัฒนาและออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามอัตลักษณ์วัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี

จากการสำรวจ สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่า เขตเทศบาลนครอุบลราชธานี บันทึกภาพ และออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า ย่านเมืองเก่าอุบลราชธานีมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และความหลากหลายทางวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม อาหารการกิน วัฒนาอาราม ศาสนสถาน กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่มองเห็นได้และเป็นวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมความเชื่อของคนในพื้นที่ ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ของนายชำนาญ ภูมิ อธิบดีหัวหน้าหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ อุบลราชธานี และนายสมเดช ลีลามโนธรรม ผู้อำนวยการกลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ 9 อุบลราชธานี ที่ระบุตรงกันว่า “ย่านเมืองเก่าอุบลราชธานีมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมและ

สถาปัตยกรรมที่โดดเด่นแห่งหนึ่งของประเทศ” และเจ้าหน้าที่เทศบาลนครอุบลราชธานี ฝ่ายการท่องเที่ยว รวมทั้งผู้ประกอบการเจ้าของร้านร้านอาหารย่านเมืองเก่า ร้านศรีณรงค์ ร้านก๋วยจั๊บมิตรตรา และเจ้าของโรงแรมเวหาวาริน กล่าวว่า “เสน่ห์ของย่านเมืองเก่าของอุบลฯ โดยเฉพาะแถวตลาดใหญ่ทำน้ำริ่มมูลและย่านเมืองเก่าวารินชำระอย่างหนึ่งก็คือเรื่องของอาหาร โดยเฉพาะอาหารพื้นถิ่นอีสาน อาหารเวียดนาม อาหารอินเดีย แถมตอนนี้ก็มีร้านค้าที่พักท่องเที่ยวขอมาเช็คอินกันหลายสิบร้านเลยทีเดียว รวมทั้งการได้ปรับปรุงรีโนเวทโรงแรมเก่าหน้าสถานีรถไฟวารินชำระยุคสงครามโลกครั้งที่สองสามชั้นอายุกว่าร้อยปี ตัวอาคารเป็นสถาปัตยกรรมจีน ผสมไทยรูปครึ่งวงกลมมีมุมหกเหลี่ยมสูง 3 ชั้น ซึ่งเป็นสถานที่พักและท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของเมืองอุบลราชธานี”

ข้อค้นพบจากการสำรวจและสัมภาษณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้เส้นทางการท่องเที่ยว (Tourism Route) หรือเส้นทางนักท่องเที่ยว (Tourist Route) ในที่นี้ หมายถึงแนวทางการสัญจรที่กำหนดขึ้นสำหรับการเดินทางหรือการตัดสินใจเลือกเดินทางของนักท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถพบเห็นหรือเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้และความเพลิดเพลินจากการใช้เส้นทางที่กำหนดขึ้นสำหรับการเดินทางท่องเที่ยว ทั้งเส้นทางที่เกิดขึ้นจากความยินยอมของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการโดยอัตโนมัติหรือเส้นทางสัญจรปกติที่เข้าถึงแหล่งเป้าหมายได้ ตลอดทั้งเส้นทางที่กำหนดขึ้นมาใหม่ตามศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ได้จำนวน 9 เส้นทาง ดังนี้ 1) เส้นทางสถาปัตยกรรมเรือนแถวโบราณ 2) เส้นทางสายวัดทางธรรม 3) เส้นทางสายศิลปะสตรีทอาร์ต (Street Art) 4) เส้นทางร้านอาหารพื้นถิ่นน่าชิม 5) เส้นทางร้านค้ากาแฟในอาคารโบราณ 6) เส้นทางแหล่งกิจกรรมถนนเลียบริมมูล 7) เส้นทางความหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ (จีน เวียดนาม อินเดีย) 8) เส้นทางสายเทียนเยือนชุมชนคนทำเทียน และ 9) เส้นทางย่านเมืองเก่าอำเภวารินชำระ ดังมีรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เส้นทางการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าอุบลราชธานีและอำเภวารินชำระ

เส้นทางการท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว	ตัวอย่างรายละเอียดข้อมูล
1. เส้นทางสถาปัตยกรรมเรือนแถวโบราณ	อาคารพาณิชย์กรรม ตึกแถวชั้นเดียว สองชั้น ตึกภัตตาคารโลตัส อาคารที่พักบริเวณแยกถนนอุปราชาตัดกับถนนพรหมราช และสี่แยกถนนพรหมราชตัดกับถนนหลวง ศิลปะงานช่างแบบผสมจีน ลาว เวียดนาม	 เส้นทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น
2. เส้นทางสายธรรมเยือนวัดสำคัญในย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี	วัดสุปฏิญนารามวรวิหาร วัดศรีอุบลรัตนาราม วัดหลวง วัดกลาง วัดใต้พระเจ้าใหญ่องค์ต่อ วัดบูรพา วัดมหาวนาราม วัดมณีวนาราม วัดเลียบ วัดทุ่งศรีเมือง	 เส้นทางสายวัดทางธรรม
3. เส้นทางสายศิลปะสตรีทอาร์ต (Street Art)	ผลงานสายน้ำและการเปลี่ยนแปลง (Ubon City 7017 ความสุข เบิก-บาน (Lotus-Kingdom) ฮูปแต้ม และ Redmuuk	 เส้นทางสตรีทอาร์ต

เส้นทางการท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว	ตัวอย่างรายละเอียดข้อมูล
4. เส้นทางร้านอาหาร พื้นถิ่นน่าชิม	1) อาหารกวยจั๊บ 2) อาหารเวียดนาม 3) อาหารเช้า 4) อาหารกวยเตี๋ยว 5) อาหารอีสาน 6) ร้านข้าวต้ม 7) อาหาร อิสลามและอินเดีย 8) หมูยอ 9) ตลาดใน เมือง 10) อาหารพื้นถิ่นอื่น ๆ	 เส้นทางอาหารพื้นถิ่น
5. เส้นทางร้านกาแฟใน อาคารโบราณ	ร้านกาแฟในอาคารโบราณ ร้านส่งสาร สงข RED COFFEE Amarna homebrewing Drink Coffee Roaster Roof coffee สริน โคลเล 5050 slowbarcoffee	 เส้นทางร้านกาแฟ ฮิตๆ
6. เส้นทางแหล่ง กิจกรรมถนนคนเดินริม แม่น้ำมูล	ถนนคนเดินริมมูล ดนตรีริมน้ำ tree café Bennie Burger ร้านเนื้อหอม Morn Moon	 เส้นทางเที่ยวริมมูล
7. เส้นทางความ หลากหลายทาง วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ (จีน เวียดนาม อินเดีย)	วัดซิกข์ โรงเจ ฮกเต็ก ฮุกตึ้ง ศาลเจ้าพุทธ กัง มูลนิธิพุทธศาสตร์ประทีป มูลนิธิการ กุศลอุบลราชธานี จิตต์เมฆะสมาคมฮากกา อุบลราชธานี	 เส้นทางกลุ่มชาติพันธุ์
8. เส้นทางสายเทียน เยือนชุมชนคนทำเทียน	วัดมหาวนาราม วัดแจ้ง วัดศรีประดู่ วัดบูรพา วัดพลแพน วัดไชยมงคล วัดทุ่งศรี เมือง วัดพระธาตุหนองบัว วัดพระเจ้าใหญ่ องค์ตั้ง	 เส้นทางสายเทียน
9. เส้นทางการท่องเที่ยว ย่านเมืองเก่าอำเภอ วารินชำราบ	สถานีรถไฟอุบลราชธานี บ้านพักรถไฟ ดึก พาณิชย์ถนนทหาร โรงแรมเวฬุวาริน บ่อน้ำจึก ตลาดสดเทศบาล 1 วัดป่าแสน สำราญ วัดวารินทราราม ส้มตำน้ำจึก กาแฟถิ่นเต Amber หอคอยเมืองวาริน ฯ	 เส้นทางย่านเมืองเก่าวาริน

ข้อที่ 3 การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ (QR Code) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ย่านเมืองเก่า เขตเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

จากผลการศึกษาในข้อ 1 และ 2 ข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการพัฒนาสื่อเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมโดยการจัดทำ QR Code ภายได้ชื่อ “น่าเที่ยว: ย่านเมืองเก่าอุบล” หรือ “Worth a trip:
Ubon Old Town” จำนวน 9 เส้นทาง เพื่อระบุเส้นทางการเดินทางและข้อมูลของแหล่งการท่องเที่ยวใน

แต่ละแห่ง ซึ่งผลการประเมินผลออนไลน์เกี่ยวกับสื่อเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานีจากนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ จำนวน 70 คน พบว่า ผู้ตอบส่วนใหญ่มีอายุ 15-20 ปี (ร้อยละ 63) อายุ 21-25 ปี (ร้อยละ 37) เพศหญิง (ร้อยละ 76) เพศชาย (ร้อยละ 24)

ผลประเมินความพึงพอใจในด้านเนื้อหา สื่อที่นำเสนอมีเนื้อหากระชับเข้าใจง่ายพึงพอใจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 45.2 รองลงมาในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.4 และสุดท้ายระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 16.4 ความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ผลการประเมินพบว่ามีความพึงพอใจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 53.4 รองลงมาในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.6 และสุดท้ายระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 11 ความชัดเจนในการอธิบายเนื้อหาผลการประเมินพบว่าความพึงพอใจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 48.6 รองลงมาในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.1 และสุดท้ายระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 15.3 การเรียบเรียงเนื้อหาที่เข้าใจง่าย เนื้อหาสอดคล้องกับเส้นทางการท่องเที่ยวผลการประเมินพบว่าความพึงพอใจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 63 รองลงมาในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.8 และสุดท้ายระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 8.2 และเนื้อหาสาระและประโยชน์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงผลการประเมินพบว่าความพึงพอใจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 50.7 รองลงมาในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.1 และสุดท้ายระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 8.2

ความพึงพอใจในด้านรูปแบบการนำเสนอของ QR Code “นำเที่ยว: ย่านเมืองเก่าอุบล” ความน่าสนใจของการนำเสนอเนื้อหา ผลการประเมินพบว่ามีความพึงพอใจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 43.8 รองลงมาในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.4 และระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 16.4 และสุดท้ายระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 1.4 สื่อ QR Code กระตุ้นให้เกิดความสนใจที่จะไปท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า ผลการประเมินพบว่ามีความพึงพอใจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 50.7 รองลงมาในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.6 และระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 12.3 และสุดท้ายระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.4 ความยากง่ายในการใช้งาน QR Code ผลการประเมินพบว่าความพึงพอใจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 47.9 รองลงมาในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.5 และระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 17.8 และสุดท้ายระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 2.7 และรูปแบบ QR Code มีความเหมาะสมกับยุคสมัยผลการประเมินพบว่าความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.4 รองลงมาในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 40.3 และสุดท้ายระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 8.3

ความพึงพอใจในด้านการใช้ประโยชน์ของ QR Code “นำเที่ยว: ย่านเมืองเก่าอุบล” สื่อ QR Code มีประโยชน์ต่อผู้ใช้ผลการประเมินพบว่ามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.9 รองลงมาในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 42.5 และสุดท้ายระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 9.6 ความพึงพอใจต่อการใช้งาน QR Code ผลการประเมินพบว่ามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.8 รองลงมาในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 43.8 และสุดท้ายระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 12.3

สรุปภาพรวมประเมินเส้นทางการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า เขตเทศบาลนครอุบลราชธานี

ตารางที่ 2 สรุปผลแบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้สื่อ QR Code “น่าเที่ยว : ย่านเมืองเก่าอุบล”

เส้นทางท่องเที่ยว	ระดับความพึงพอใจ						
	5	4	3	2	1	\bar{X}	SD
1) เส้นทางสถาปัตยกรรมเรือนแถวโบราณ	33	25	10	1	1	4.08	1.20
2) เส้นทางสายธรรม วัดสำคัญอุบลราชธานี	33	28	7	1	1	4.12	1.18
3) เส้นทางสายศิลปะ สตรีทอาร์ต (Street Art)	30	31	7	2	0	4.09	1.13
4) เส้นทางร้านอาหารพื้นถิ่นน้ำซิม	36	28	6	1	1	4.29	0.94
5) เส้นทางร้านกาแฟในอาคารโบราณ	28	32	8	2	0	4.05	1.13
6) เส้นทางแหล่งกิจกรรมถนนคนเดินริมแม่น้ำมูล	27	32	8	1	1	3.97	1.25
7) เส้นทางความหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์	27	34	7	2	0	4.05	1.12
8) เส้นทางสายเทียนเยื่อนชุมชนคนทำเทียน	27	32	8	1	1	3.97	1.25
9) เส้นทางท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าวารินชำราบ	34	28	6	1	1	4.15	1.18

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้ตอบแบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้สื่อ QR Code “น่าเที่ยว: ย่านเมืองเก่าอุบล” “Worth a trip: Ubon Old Town” สามารถสรุปผลการประเมินได้ดังต่อไปนี้ โดยภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.17$ ค่าเฉลี่ย SD = 0.64 และเมื่อพิจารณาสรุปภาพรวมประเมินเส้นทางท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี พบว่า เส้นทางร้านอาหารพื้นถิ่นน้ำซิม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.29 รองลงมาได้แก่ เส้นทางท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าวารินชำราบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 และลำดับสุดท้าย ได้แก่ เส้นทางแหล่งกิจกรรมถนนคนเดินริมแม่น้ำมูล และเส้นทางสายเทียนเยื่อนชุมชนคนทำเทียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ที่ 3.97 มีระดับความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4.17 โดยค่ามีค่าคะแนนในระดับมากที่สุดในด้าน เส้นทางสายอาหารพื้นถิ่น ระดับคะแนนเฉลี่ย 4.29 รองลงมาคือเส้นทางย่านเมืองเก่าวาริน ระดับคะแนนเฉลี่ย 4.15 และค่าคะแนนที่น้อยที่สุด เส้นทางสายเที่ยวชมมรดก ระดับคะแนนเฉลี่ย 3.97 ผู้วิจัยได้นำคำแนะนำจากแบบสอบถามมาปรับปรุงสื่อ QR Code “น่าเที่ยว: ย่านเมืองเก่าอุบล” “Worth a trip: Ubon Old Town” โดยมีการปรับปรุงเนื้อหาให้มีความเข้าใจง่าย จัดหน้าให้มีการอ่านได้ง่ายขึ้น เพิ่มสีสันของรูปภาพให้มีความน่าสนใจ รวมทั้งมีการเพิ่ม “Global Positioning System (GPS) ระบบกำหนดตำแหน่งบนพื้นโลก (จีพีเอส) แหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางต่าง ๆ เพื่อเป็นการเชื่อมโยงสถานที่ของแหล่งท่องเที่ยวสร้างความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในการค้นข้อมูล

การอภิปรายผล

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์และแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้ดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 ประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ย่านเมืองเก่าเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้วิจัยนำแนวคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมาอภิปราย จะเห็นได้ว่าอัตลักษณ์เป็นเรื่องของการใช้สัญลักษณ์ (Symbolic Aspect) และมีความเกี่ยวข้องกับมิติภายในของความเป็นตัวบุคคลในด้านของอารมณ์ความรู้สึก ที่ถูกสร้างขึ้นและแสดงความเป็นตัวตน และมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามบริบท เวลาและสถานที่ (ธัญพัชร ศรีมาร์ตัน, 2558) อัตลักษณ์ทาง

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างทางสังคม โดยมีกระบวนการผลิต (Produced) ที่มนุษย์สร้างและแลกเปลี่ยนความหมายจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจากสื่อที่มีทั้งความหลากหลายและแตกต่างกัน การบริโภค (Consumed) ทางวัฒนธรรมที่มีการตีความและเป็นการแสดงออกต่อตนเอง เป็นกฎระเบียบ (Regulation) เป็นปฏิบัติการของกฎระเบียบในสังคม (Regulate Social Practice) และใช้ความหมายนั้นในชีวิตประจำวัน มีการนำเสนอภาพตัวแทน (Representation) และการควบคุมจัดการ (Regulated) และมีการสร้างความหมายต่างผ่านตัวแทน ผ่านภาษา โดยใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อสารอย่างมีความหมายกับผู้อื่น ดังนั้นอัตลักษณ์จึงเป็นเครื่องมือทางกระบวนการทางสังคมที่ชุมชนนำมาสร้างความรู้ ความเข้าใจทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานีนั้นจะต้องมีการศึกษาประวัติศาสตร์และค้นหาอัตลักษณ์ ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา องค์ความรู้ ความต่อเนื่องของการสืบสาน วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นรูปธรรม ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น จุดหมายตา วัดวาอาราม ศาสนสถาน อาหารการกิน รวมทั้งสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น ความเชื่อ ค่านิยม แนวทางประเพณีปฏิบัติ วิถีชีวิตของผู้คน กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้ ความผูกพันต่อท้องถิ่น และความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์ ซึ่งในพื้นที่ย่านเมืองเก่ามีศักยภาพในการนำประวัติศาสตร์ท้องถิ่นปรับประยุกต์ใช้เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับคนในพื้นที่ด้านการท่องเที่ยว

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ใช้วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว เน้นการศึกษาและเรียนรู้ถึงวิถีทางการดำเนินชีวิต ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม ศิลปะ และเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ ใช้วิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว มีการสร้างความรู้และประสบการณ์การท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น โดยที่ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน โดยมีองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้คือ องค์ประกอบทางสังคม ประเพณีและวัฒนธรรมที่สามารถพัฒนาให้เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยว เช่น วิถีพื้นบ้าน ภาษาพื้นถิ่น อาหาร พื้นถิ่น ประเพณีที่มีลักษณะเฉพาะตัว วิถีชุมชน ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของพื้นที่ ตำนานหรือนิทานพื้นถิ่น เป็นต้น องค์ประกอบทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม คือ องค์ประกอบที่เป็นรูปธรรมสามารถนำมาพัฒนาเพื่อสร้างแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น เช่น สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ลักษณะภูมิประเทศในพื้นที่นั้น ๆ เป็นต้น และองค์ประกอบทางธุรกิจและการพัฒนา คือ การบูรณาการสร้างแผนธุรกิจ หาจุดแข็งของตนเอง สร้างและพัฒนาจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว วางแผนการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและการรักษาแหล่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ชิตาวีร์ สุขคร, 2562; ประไพพิมพ์ พานิชสมัย, 2560)

ทั้งนี้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี ยังสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มองศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่ามี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวมีความน่าดึงดูดใจ โดดเด่นทั้งวิถีชีวิต ภูมิปัญญา องค์ความรู้ในงานประเพณี พิธีกรรม สืบทอดกันมาจากอดีตถึงปัจจุบัน และมีกิจกรรมเสริมเพื่อให้เกิดความสนุกสนานและน่าสนใจ 2) ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน มีพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และ 3) การบริหารจัดการ มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวและปรับปรุงสภาพแวดล้อมเป็นอย่างดี ให้ความรู้ และการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับกิจกรรมและการดำเนินงานต่าง ๆ ในรูปของการให้ความรู้และเผยแพร่ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนที่อยู่ (กาญจนา สุคันธสิริกุล, 2556) รวมทั้งมีการจัดการอย่าง

ยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แนวคิดนี้นำมาใช้เพื่อประเมินและค้นหารวบรวมข้อมูลทรัพยากรและศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี

ข้อที่ 2 การพัฒนาและออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามอัตลักษณ์วัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี

การอภิปรายในข้อนี้ ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยแนวคิดนี้จะให้ความสำคัญกับการจัดรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวที่สนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เหมาะสม มีการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก ปลอดภัย รวดเร็ว เส้นทางมีความหลากหลาย น่าสนใจ มีการปรับปรุงภูมิทัศน์เกิดการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวสามารถรับรู้เส้นทางท่องเที่ยวได้ง่าย สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นที่ ทั้งนี้ในการออกแบบเส้นทางเพื่อการท่องเที่ยว มีองค์ประกอบ ได้แก่ ย่านและที่รวมกิจกรรม มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีขอบเขตที่แสดงพื้นที่ที่ชัดเจน กิจกรรม หมายถึง พื้นที่ที่มีผู้คนมารวมกันมาก มีกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นช่วงเวลาเฉพาะ องค์ประกอบในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวต้องมีรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวที่สนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์กับข้อมูลจากการสำรวจทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวและการศึกษารูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี โดยพิจารณาจากลักษณะเด่นของกิจกรรมในแต่ละย่านเมืองเก่า โดยพิจารณาจากลักษณะร่วมกัน กิจกรรมเด่น ที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งในแต่ละเส้นทางจะมีทั้งเรื่องราวประวัติศาสตร์ มีลักษณะกายภาพในแต่ละกลุ่มเหมือนกัน เช่น อาคารบ้านเรือนตึกแถวโบราณ วัดวาอาราม อาหารการกินประจำถิ่นหรือกิจกรรมหลักร่วมกัน เช่น การทำเทียนพรรษาที่เป็นจุดเด่นของเมืองอุบลราชธานี การใช้สถานที่ร่วมกัน เช่น ทางเลียบแม่น้ำมูล หรือความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มคน เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ในย่านเมืองเก่า ชาวจีน ชาวเวียดนาม และชาวอินเดีย เป็นต้น โดยนำเอาอัตลักษณ์ของพื้นที่มาจัดเป็น 9 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังที่ได้นำเสนอไว้แล้วในผลการศึกษา

ข้อที่ 3 การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ (QR Code) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า เขตเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

การอภิปรายในประเด็นนี้ ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาสื่อออนไลน์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) มาใช้ เพราะเป็นแนวคิดที่มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้วยความรวดเร็ว สามารถสอบถามข้อมูล การเดินทาง สถานที่ จากแหล่งข้อมูลได้โดยตรง ในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวเป็นผู้บริโภคเนื้อหาและกลายมาเป็นผู้ส่งสารเองได้ สามารถผลิตเนื้อหาที่สร้างความประทับใจคนหมู่มากก็จะเป็นผู้ทรงอิทธิพล (Influencer) และกระจายไปยังผู้รับสารได้อย่างเสรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นในทางการตลาด สามารถโน้มน้าวผู้ติดตามในการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการได้โดยง่าย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาสื่อเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี ผ่านรหัสคิวอาร์โค้ด QR code ภายใต้ชื่อ “น่าเที่ยว: ย่านเมืองเก่าอุบล” (Worth a trip: Ubon Old Town) จำนวน 9 เส้นทาง เป็นการนำการสื่อความหมายสมัยใหม่ที่กำลังเป็นที่นิยมทำให้นักท่องเที่ยว สามารถเข้าถึงข้อมูลสร้างการรับรู้ ประวัติความเป็นมา ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งได้อย่างสะดวก รวดเร็วมากยิ่งขึ้น โดยใช้โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟนที่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต ก็สามารถสแกนและเข้าถึงข้อมูลได้ทันที ช่วยในการลดภาระเจ้าหน้าที่ในการชี้แจงข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว และยังประหยัดค่าใช้จ่ายในการทำแผ่นป้ายสื่อความหมายต่าง ๆ ทั้งนี้ QR code มีการระบุเส้นทางเดินทางและข้อมูลของแหล่งการท่องเที่ยวในแต่ละแห่ง ความน่าสนใจของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ โดยสามารถเห็นภาพและเนื้อหาของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละเส้นทางได้ และขยายกลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่มากขึ้น

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับการศึกษาของกนกนิศา ธนาโชคพิสิษฐ์ (2564); ดวงดาว โยชิตะ (2562); นิชนันท์ อ่อนรัตน์ (2561); วรรณศิกา จันทร์ตรี และศิวิษ ศรีโกคางกุล (2560); ทนงค์ดี นรดี (2556); มธรา สวนศรี (2560); ยงธนิศร์ พิมลเสถียร (2556); พจนา ชัชวาล (2551) ในด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะต้องประกอบด้วยความร่วมมือของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ และชุมชนจะเข้ามาส่วนร่วม และทุกภาคส่วนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ชุมชนมีความสำคัญ เพราะเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว การนำทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น ด้านโบราณสถาน ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้นชุมชนต้องได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐก็เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในการวางแผนกลยุทธ์ สนับสนุน บริหารจัดการ ดำเนินงาน เพื่อให้ชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1. ควรมีการเพิ่มสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เช่น แอปพลิเคชันต่าง ๆ เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ที่มีความหลากหลาย

1.2. ควรหนุนเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในพื้นที่ย่านเมืองเก่าทั้งภาครัฐ หน่วยงานราชการต่าง ๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลนครอุบลราชธานี องค์กรบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ททท. อุบลราชธานี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลราชธานี วัด โรงเรียน รวมทั้งเจ้าของผู้ประกอบการ กลุ่มนักธุรกิจรุ่นใหม่ เพื่อพัฒนาแนวทางกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการใช้สื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบต่าง ๆ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่าเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยในครั้งนี้สำเร็จด้วยการสนับสนุนทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ขอขอบคุณ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองอุบลราชธานีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกรุณาให้คำแนะนำ ขอขอบคุณเจ้าของผลงานที่นำมาอ้างอิงทั้งจากเอกสารและเว็บไซต์ต่าง ๆ รวมทั้งผู้ให้ข้อมูลภาคสนามทุกท่านที่ถ่ายทอดเรื่องราวให้ตระหนักความสำคัญของย่านเมืองเก่าอุบลราชธานีอย่างมีคุณค่า

เอกสารอ้างอิง

- กองกลยุทธ์การตลาด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2558). *บทสรุปผู้บริหาร สถานการณ์การเดินทางท่องเที่ยวปี 2558 และคาดการณ์ปี 2559*. สืบค้นเมื่อ 27 สิงหาคม 2567, จาก <http://tatic.tourismthailand.org/>
- กาญจนา สุคันธสิริกุล. (2556). *การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. นครราชสีมา: สาขาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

- กาญจนา ชินนาค. (2564). *ย่านเมืองเก่าชุมชนตลาดใหญ่-ทำนน้ำริมมูล เมืองอุบลราชธานี: ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นวิถีชีวิตผู้คน ปลายความหลากหลายทางวัฒนธรรม*. อุบลราชธานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- กนกณิศา ธนาโชคพิสิษฐ. (2564). *แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- กษิรา ภิวศ์กูร. (2566). *การพัฒนาแผนที่ทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่า เชียงราย วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 8,1 (มกราคม-มิถุนายน 2566): 183-198.
- จำเนียร ชุมทโสภาค. (2554). *การศึกษาเพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวของไทย (พ.ศ. 2554-2560)*. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์* (Ph.D. in Social Sciences Journal),1(2), 24-37.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). *วิถีไทย: การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: โครงการวิถีทรรศน์.
- ชิตาวีร์ สุขคร. (2562). *วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน.มหาวิทยาลัยสวนดุสิต*. *ท่องเที่ยว เชียงวัฒนธรรมในประเทศไทย*. 1(2): 1-7.
- ณปราร คำพะอิก. (2565). *การพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าอุบล จังหวัดอุบลราชธานี*. (สารนิพนธ์ผังเมืองบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)
- ดนัย นิลสกุล และนพดล ตั้งสกุล. (2560). *สำนึกในถิ่นที่โนย่านการค้าเก่าเมืองอุบลราชธานี*. *วารสารสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างวิจัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 16,1 (มกราคม-มิถุนายน 2560): 67-83.
- ดวงดาว โยจิตะ. (2562). *แนวทางการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี บนแนวคิด “คืนโคมะจิชที่คูรี*. สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ทองศักดิ์ นรดี. (2556). *รูปแบบฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีเพื่อการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของชุมชนชาวภูยกู้บ้านกู่ ตำบลกู่ อำเภอปรังค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ธัญพัชร ศรีมาร์ตัน, (2558). *อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับกระบวนการกลายเป็นสินค้า: กรณีศึกษาโรงแรมปังนครา บุติก โฮเทล แอนด์ สปา*, (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- นิชนันท์ อ่อนรัตน์. (2561). *นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอุบลราชธานี*. *วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์*,4(2): 228-241.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศรี ศรีคำภา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม*. นนทบุรี: ธรรมสาร รูปแบบการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2567, จาก <https://tourismatbuu.wordpress.com>
- ประไพพิมพ์ พาณิชสมัย. (2560). *การออกแบบอัตลักษณ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ชุมชนท่าแพ จังหวัดนครศรีธรรมราช*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- พจนา ชัชวาล. (2551). *การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์*. (วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- พรฟ้า สุทธิคุณ. (2567). *การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว ตามแนวคิดทฤษฎีของ วาโร เฟ็งส์วส์ดี*. *วารสารวิชาการการพัฒนาท้องถิ่น วิทยาลัยชุมชนพังงา*, 1(1),14-25.
- มธุรา สวนศรี. (2560). *วารสารกระแสวัฒนธรรม*, 18(33): 41-55.

- ยงธนีสร์ พิมลเสถียร. (2556). ย่านเมืองเก่าและชุมชนดั้งเดิมกับการอนุรักษ์. *วารสารเมืองโบราณ*, 39(2), 94-107.
- วรรณศิกา จันทร์ตรี และศิวัช ศรีโกคางกุล. (2560). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา อำเภอเขมรราชู จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสาร มทร. อีสาน ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 5(1): 116-132
- สิญจธร ชุนอ่อน. (2559). มิติทางด้านวัฒนธรรมกับการแสดงความคิดเห็นต่อโรงแรมที่เข้าพักในพื้นที่อำเภอเกาะสมุยทางเว็บไซต์ตัวแทนจำหน่ายที่พักออนไลน์ของลูกค้าชาวไทยและชาติอื่น ๆ *วารสาร การบริการและการท่องเที่ยวไทย*, 11(1), 53-68.
- Stuart Hall. (1994). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage

กลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภค
การมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์ และความตั้งใจซื้อ

The Ephemeral Content Strategy of Shein Thailand affects Consumer
Perception, Social Media Participation and Purchase Intention

ทัชชกร สัมมะสุต* บุศยรินทร์ กองแก้ว วราภรณ์ ด่านศิริ พิมพิสา จันทะ วารุณี ต้นตึงควาณิช
Touchakorn sammasut*, Busthsayarith Kongkaew, Warapon Dansiri, Pimpisa Chanted

Warunee Tuntiwongwanich

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา^{*,2,3,4,5}

Faculty of Management Sciences, Kasetsart University Sriracha Campus

ajgolfmk@hotmail.com

Received: January 8, 2024

Revised: February 22, 2024

Accepted: May 3, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) กลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภค 2) กลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์ และ 3) กลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ จากการรวบรวมแบบสอบถามตัวอย่างทั้งหมด 400 ชุด แบ่งเป็นเพศชาย 72 คน เพศหญิง 295 คน และเพศทางเลือก (LGBTQ+) 33 คน คือ ผู้ที่ติดตามอินสตาแกรมของร้าน shein_thailand วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าการถดถอยอย่างง่าย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS โดยจากผลวิจัยในครั้งนี้ พบว่า กลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภค การมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์ และความตั้งใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งกลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand สามารถพยากรณ์หรือส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภคได้มากที่สุด (Beta = 0.514) รองลงมา คือ ความตั้งใจซื้อ (Beta = 0.452) และการมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์มีค่าน้อยที่สุด (Beta = 0.432) จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การที่ทางแบรนด์ต้องมีการทำสื่อในรูปแบบเนื้อหาชั่วคราวที่น่าสนใจ ทำให้ผู้บริโภคเกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีและมีส่วนร่วมในการโต้ตอบกับทางแบรนด์ เกิดการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้ผู้บริโภคและมีความพึงพอใจจนกระทั่งเกิดทัศนคติเชิงบวกกับแบรนด์

คำสำคัญ: กลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราว การรับรู้ของผู้บริโภค การมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์ ความตั้งใจซื้อ

Abstract

The purpose of this research is to examine: (1) the impact of Shein Thailand's ephemeral content strategy on consumer perception, (2) its effect on social media engagement, and (3) its influence on purchase intention. The study collected 400 questionnaires from a diverse sample of Shein Thailand's Instagram followers, comprising 72

males, 295 females, and 33 individuals identifying as LGBTQ+. Data were analyzed using simple regression, Pearson's correlation coefficient, and the SPSS statistical software package.

The findings indicate that Shein Thailand's ephemeral content strategy significantly influences consumer perception, social media engagement, and purchase intention at the 0.05 significance level. Among these, the strategy had the greatest predictive power for consumer perception (Beta = 0.514), followed by purchase intention (Beta = 0.452), and social media engagement (Beta = 0.432).

The results suggest that brands should focus on creating engaging and appealing ephemeral content to foster positive consumer interactions and enhance engagement. Such strategies help create positive consumer experiences, leading to satisfaction and favorable attitudes toward the brand.

Keywords: Ephemeral Content Strategy, Consumer Perception, Social Media Engagement, Purchase Intention

บทนำ

สื่อโฆษณาการตลาดดิจิทัลมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า ดังนั้น แปรนด์ควรมีการพัฒนารูปแบบของสื่อ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจและมีการดึงดูดผู้บริโภค (เกวลี เพ็ชรเนียม และจรรยา ปานเจริญ, 2560) อินสตาแกรม เป็นหนึ่งในแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ธุรกิจนำมาใช้ทำการตลาดดิจิทัล เพื่อโปรโมทธุรกิจและขายสินค้าหรือบริการ สามารถสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อเชื่อมโยงลูกค้าจากหลายช่องทางในการนำเสนอเรื่องราว และสร้างความเชื่อมั่นให้กับธุรกิจได้ (ปรีดี นกุลสมปรารถนา, 2563) มีรูปแบบการสร้างเนื้อหาอย่างหนึ่งใน อินสตาแกรม คือ เนื้อหาชั่วคราวที่สามารถทำได้บน อินสตาแกรม สตอรี่ ซึ่งกำลังได้รับความนิยมจากรายงานล่าสุดของ Hootsuite พบว่านักการตลาด ร้อยละ 64 ใช้อินสตาแกรม สตอรี่ในการวางแผนทางการตลาด (สุรเชษฐ์ โชวเกียรติรุ่ง, 2563) และมีคนกว่า 400 ล้านคนทั่วโลกใช้งาน อินสตาแกรม สตอรี่ทุกวัน (วิวัฒน์ อัศวินเวศน์, 2562) 1 ใน 3 ของ สตอรี่มียอดเข้าชมมากที่สุดมาจากบัญชีของแบรนด์ต่าง ๆ เนื่องจากผู้คนกลัวที่จะพลาดเนื้อหา เพราะเนื้อหาชั่วคราวอยู่ได้เพียงแค่ 24 ชั่วโมงเท่านั้น การใช้โฆษณาสร้างเรื่องราว (สตอรี่ Ads) ช่วยผลักดันสัดส่วนของผู้ที่ดูโฆษณาและกำลังจะซื้อสินค้าให้เกิดผลมากขึ้นแทนที่จะเป็นเพียงการดูเท่านั้น แต่ยังมีส่วนช่วยให้ยอดขายเพิ่มขึ้น เพราะผู้ใช้สามารถเข้าถึงเว็บไซต์ได้ด้วยการคลิกโฆษณา (อภิษฐา เนเทอร์คอร์ท, 2560) เพิ่มการจดจำตราสินค้า เพิ่มยอดขายในแคมเปญต่าง ๆ รวมถึงยังช่วยลดต้นทุนในการโฆษณาด้วย เพื่อสร้างความจดจำและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อีกทั้งเนื้อหาชั่วคราวสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว (Miller, 2018) ตลาดเสื้อผ้าแฟชั่นออนไลน์ในประเทศไทยมีอัตราการเติบโตที่สูงขึ้นในอนาคต เนื่องจากไม่ต้องใช้เงินลงทุนสูงมาก ไม่จำเป็นต้องเสียค่าเช่าหน้าร้าน ซึ่งจะเห็นได้จากอัตราการเติบโตที่เพิ่มขึ้นตลอดช่วงระยะเวลา 2 ปีย้อนหลังในกลุ่มสินค้าแฟชั่น โดยกลุ่มเสื้อผ้าแฟชั่นทำยอดขายสูงสุดหรือคิดเป็น ร้อยละ 24 ของประเภทสินค้าทั้งหมด (วันเพ็ญ พุธานนท์, 2562) Shein เป็นบริษัทอีคอมเมิร์ซจำหน่ายเสื้อผ้าแฟชั่นผู้หญิงที่มีรูปแบบหลากหลาย โดยมีช่องทางการจำหน่าย คือ เว็บไซต์และแอปพลิเคชัน อีกทั้งยังมีเพจ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม และติ๊กต็อก ที่ใช้ในการสื่อสารซึ่งในอินสตาแกรม มีการใช้เนื้อหาชั่วคราวบน อินสตาแกรม เช่น การแสดงเรื่องราวแบบ Flip ในการแสดง

สินค้าและมีการแบ่งหมวดหมู่ของสินค้าใน Highlight (กนกวรรณ กันเกตุ, 2562) โดยแอ็กเคานต์ sheinofficial มีผู้ติดตาม 21,159,152 บัญชี และ shein_thailand มีผู้ติดตาม 635,824 บัญชี (Instastatistics, 2021)

ในประเทศไทยมีการศึกษาเรื่องกลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวผ่านทาง อินสตาแกรม สตอรี่ยังระบุไปแค่ตัวร้านค้า EVEANDBOY (ณัฐสินี กรรโมทาร์, 2562) และบริบทที่ศึกษาการจัดการเนื้อหาบน อินสตาแกรม สำหรับ E-commerce แพลตฟอร์ม โดยเนื้อหาถาวรและชั่วคราวเป็นเครื่องมือส่งเสริมการขายในต่างประเทศ (Antipova, 2020) จากเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นเรื่องสำคัญในการศึกษาว่า กลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภค การมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์ และความตั้งใจซื้อ นอกจากนี้ในประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับบริบทของเนื้อหาชั่วคราวในกลุ่มสินค้าเสื้อผ้าและแฟชั่น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการทำเนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand เพื่อให้สอดคล้องกับสินค้าขายดีและจะทำให้ธุรกิจเติบโตในปี 2564 (Gupta, 2021) โดยผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อแบรนด์หรือบุคคลทั่วไปที่ใช้ อินสตาแกรม ในการดำเนินธุรกิจ สามารถนำมาใช้แก้ไข พัฒนา และวางแผนการสื่อสารทางการตลาด เพื่อเพิ่มความตั้งใจซื้อและสร้างปฏิสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคได้มีส่วนร่วมกับแบรนด์มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาว่ากลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand ที่ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภค
2. เพื่อศึกษาว่ากลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์
3. เพื่อศึกษาว่ากลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Collection and Data Analysis)

การศึกษาเรื่อง กลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภค การมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์ และความตั้งใจซื้อ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิจัยแบบเชิงสำรวจ (Survey Research Method) มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการทำแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแบบวิธีเดียว (Mono Quantitative method) และมีการสุ่มตัวอย่างที่ไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) โดยใช้วิธีการสุ่มตามความสะดวก (Convenience Sampling) ผู้วิจัยจึงเลือกการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบสำรวจออนไลน์ (Online Survey) ผ่านการทำ Google Form ซึ่งใช้การสุ่มตามความสะดวก (Convenience Sampling) จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ติดตามร้าน shein_thailand เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ในรูปแบบเชิงปริมาณแบบวิธีเดียว (Mono Quantitative method) ซึ่งเหมาะสำหรับการศึกษากลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีการศึกษาเชิงปริมาณที่มีการใช้ตัวเลขในการเก็บข้อมูลจากจำนวนคนที่รู้จักและชื่นชอบแบรนด์ Shein

2. ประชากรและตัวอย่าง

กลุ่มประชากร คือ ผู้ที่ติดตามเนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand จะศึกษาผ่าน อินสตาแกรม สตอรี่โดยนับจำนวนประชากรอ้างอิงจากผู้ติดตามแฟนเพจ อินสตาแกรม ของทางร้าน จำนวน 643,322 คน ตัวอย่างที่นำมาใช้ในการศึกษาคือ กลุ่มผู้ติดตามและกลุ่มผู้ที่เคยเห็นเนื้อหา

ชั่วคราวของร้าน shein_thailand ซึ่งใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane, 1967) ในการหาขนาดตัวอย่างจากการ
แทนค่าได้ตัวอย่าง 400 คน

3. การออกแบบแบบสอบถาม

เครื่องมือที่นำมาใช้ในการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม (Questionnaire) ผ่านรูปแบบออนไลน์
โดยเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-end Question) เกี่ยวกับกลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน
shein_thailand ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภค การมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์ และความตั้งใจซื้อ
ผู้วิจัยได้ออกแบบแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับ
สถานภาพ ข้อมูลพื้นฐาน พฤติกรรมการใช้เนื้อหาชั่วคราวของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 แบบสอบถาม
เกี่ยวกับกลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราว ปัจจัยด้านการรับรู้ของผู้บริโภค ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมบนสื่อสังคม
ออนไลน์ และปัจจัยด้านความตั้งใจซื้อ และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นคำถามปลายเปิด (Open
Ended)

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิชาการ งานวิจัย วารสารต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับ
การทำเนื้อหาชั่วคราวส่งผลให้เกิดการรับรู้ของผู้บริโภค การมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์ และความตั้งใจ
ซื้อ จากนั้นได้นำแบบสอบถามที่ได้ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมา
ทดสอบคุณภาพเครื่องมือ คือ ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และค่าความเที่ยงตรง (Validity) จากตัวอย่างที่
ติดตามร้าน shein_thailand จำนวน 30 คน โดยสอดคล้องกับการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of
Item Objective Congruence: IOC) ในส่วนของความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) ที่ผ่านการตรวจสอบ
ความถูกต้องและตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษา จากผู้เชี่ยวชาญ โดยมีผู้เชี่ยวชาญ 3
ท่าน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และใช้ค่าที่มากกว่า 0.5 มาเป็นข้อคำถาม

4. การเก็บรวบรวม

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand ส่งผลต่อการรับรู้
ของผู้บริโภค การมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์ และความตั้งใจซื้อ ผู้ศึกษาได้ทำแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน
ทาง Google Form และนำแบบสอบถามส่งไปผ่านทาง อินสตาแกรม ให้ผู้ที่รู้จักกับคณะผู้ศึกษาและ
เชื่อมโยงไปยังผู้ที่มีลักษณะใกล้เคียงต่อ ๆ กันไปจนครบจำนวน 400 คนถ้วน ใช้ระยะเวลาในการเก็บ
แบบสอบถาม 15 วัน แล้วจึงปิดรับคำตอบ และนำข้อมูลไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป
ทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำเอาข้อมูลที่ได้มาประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป
ทางสถิติ โดยวิเคราะห์หาค่าความถี่และค่าร้อยละข้อมูลปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของพนักงานบริการ จากนั้น
วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความพึงพอใจของพนักงานบริการที่มีต่อ
ธุรกิจเพื่อสังคม ใช้การวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์โดยใช้วิธีสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation)
เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร ใช้การวิเคราะห์ค่าการถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression)
เพื่อทดสอบค่าทดสอบระดับนัยสำคัญ (P-value) ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
(S.D.) ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ (B) ค่าความคลาดเคลื่อน (STD. Error) ค่าสัมประสิทธิ์ของการ
ถดถอยแบบคะแนนมาตรฐาน (Beta) และค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน (t) โดยส่วนที่ 1 ใช้แบบ
สำรวจรายการ (Check List) ส่วนที่ 2 ใช้แบบมาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ระดับ
การวัดข้อมูลประเภทอันตรภาค (Interval Scale) จากวิธีของลิเคอร์ท (Likert) การแปลค่าเฉลี่ย โดยใช้

ค่าสถิติคะแนนเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) กำหนดในแต่ละระดับขึ้นด้วยการใช้สูตรการคำนวณช่วงความกว้างของชั้น เท่ากับ 0.80

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเรื่อง กลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภค การมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์ และความตั้งใจซื้อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์จากตัวอย่าง จำนวนทั้งหมด 400 ชุด โดยมีการกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าตัวแปรและค่าสถิติต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างผู้ติดตามเนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 18-27 ปี รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวนครั้งในการอัปเดตต่อสัปดาห์ น้อยกว่า 3 ครั้ง/สัปดาห์ ส่วนใหญ่เข้าชมผ่านโทรศัพท์มือถือเคลื่อนที่ ใช้ระยะเวลาในการดูหรืออัปเดตน้อยกว่า 1 ชั่วโมง เพื่อความบันเทิง และใช้แพลตฟอร์ม อินสตาแกรม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศหญิงมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าแฟชั่นออนไลน์ และมีการอัปเดตและใช้งาน อินสตาแกรม ถีกว่าเพศชายและเพศอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุณิษา พิทักษ์เลิศกุล, วอนชนก ไชยสุนทร และสิงหะ ฉวีสุข (2562) พบว่า มีการซื้อสินค้าแฟชั่นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์โดยเฉพาะร้านเสื้อผ้าที่ได้ความรับความนิยมจะให้ความสนใจเป็นพิเศษ และยังได้พบเนื้อหาชั่วคราวของทางแบรนด์ จะช่วยให้ตัดสินใจซื้อได้รวดเร็วมากขึ้น

2. การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร

การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร (Pearson's Correlation) ของตัวแปรกลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราว การรับรู้ของผู้บริโภค การมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์ และความตั้งใจซื้อ พบว่าตัวแปรทุกตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ที่สัมพันธ์กันในระดับน้อยถึงปานกลาง 0.432-0.719 (Best, 1977) ดังแสดงในตารางที่ 1 โดยความสัมพันธ์นี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงสามารถวิเคราะห์ผลด้วยการวิเคราะห์ค่าการถดถอยอย่างง่าย (Simple regression analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานได้

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation)

Correlation				
	กลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราว	การรับรู้ของผู้บริโภค	การมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์	ความตั้งใจซื้อ
กลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราว	1			
การรับรู้ของผู้บริโภค	0.514**	1		
การมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์	0.432**	0.677**	1	
ความตั้งใจซื้อ	0.452**	0.719**	0.710**	1

** Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

3. การรับรู้ของผู้บริโภค (Consumer Perception)

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามโดยการวิเคราะห์ความถดถอยอย่างง่ายพบว่า กลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภค ณ ระดับนัยสำคัญ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระที่ 0.514 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 อิทธิพลของกลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand ที่ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภค

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P-value
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	1.035	0.216		4.783	0.000
	Ephemeral	0.643	.054	0.514	11.967	0.000

a. Dependent Variable: Perception

R = 0.514, R² = 0.263, *P-value < .05

4. การมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Engagement)

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามโดยการวิเคราะห์ความถดถอยอย่างง่ายพบว่า กลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์ ณ ระดับนัยสำคัญ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระที่ 0.432 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 อิทธิพลของกลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P-value
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	0.734	0.249		2.944	0.003
	Ephemeral	0.592	0.062	0.432	9.556	0.000

a. Dependent Variable: Social Media Engagement

R = 0.432, R² = 0.187, *P-value < .05

5. ความตั้งใจซื้อ (Purchase Intention)

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามโดยการวิเคราะห์ความถดถอยอย่างง่ายพบว่า กลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ ณ ระดับนัยสำคัญ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระที่ 0.452 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 อิทธิพลของกลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand ที่ส่งผลต่อการตั้งใจซื้อ

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P-value
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	0.986	0.269		3.666	0.000
	Ephemeral	0.675	0.067	0.452	10.100	0.000

a. Dependent Variable: Purchase Intention

R = 0.452, R² = 0.204, * P-value < .05

อภิปรายผล

1. การรับรู้ของผู้บริโภค (Consumer Perception)

การรับรู้ของผู้บริโภคมีความสัมพันธ์กับกลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ .05 กลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภค มีส่วนช่วยกระตุ้นทำให้เกิดความสนใจและอยากซื้อสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับ Nimwegen และ Bergman (2019) การรับรู้หลังจากเห็นเนื้อหาชั่วคราวโดยผู้บริโภคที่รับรู้เนื้อหาชั่วคราวจะมีการจดจำภาพได้อย่างแม่นยำกว่าเนื้อหาแบบถาวร ทำให้แบรนด์อยู่ในสายตาผู้บริโภคอยู่ตลอดเวลาและทำให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการซื้อสินค้าและเป็นไปตาม ที่ผู้บริโภคแต่ละคนจะมีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารด้วยความปรารถนาและทำความเข้าใจความหมายข้อมูลนั้น (Mowen และ Minor, 1998) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริธนา มั่นคงพรวิเชียร (2561) ที่พบว่าเนื้อหาชั่วคราวที่แปลกใหม่มีผลการรับรู้ของผู้บริโภค ความเชื่อของผู้บริโภค และการรับรู้มีความเกี่ยวข้องกับทัศนคติแล้วจึงเกิดพฤติกรรมของผู้บริโภคตามมาให้ผู้บริโภคเข้าใจ ทำให้สามารถรับรู้ข้อมูลและสิทธิพิเศษต่าง ๆ ของทาง shein_thailand ผ่านการเห็นเนื้อหาชั่วคราว ซึ่งการรับรู้ของผู้บริโภคที่มีความสำคัญกว่าความรู้ของผู้บริโภค การเลือกรับรู้เกิดขึ้นจากการเปิดรับต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ และจะมีความตั้งใจรับสิ่งเร้า นั้น โดยการเลือกรับเฉพาะสิ่งที่ตรงกับความต้องการและความชอบ shein_thailand จึงได้สังเกตเห็นทำกลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวบน อินสตาแกรม เพื่อเป็นการสร้างรับรู้และสร้างการจดจำต่อผู้บริโภคให้กับแบรนด์ (Latiff and Safiee, 2015) โดยใช้ อินสตาแกรม สตอรี่ในการนำเสนอรูปภาพหรือวิดีโอเพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค (Affde, 2563)

2. การมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Engagement)

การมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์กับกลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ .05 ผู้บริโภคที่ติดตามร้าน shein_thailand แสดงให้เห็นว่าเนื้อหาชั่วคราวส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดการมีส่วนร่วมกับแบรนด์ ทำให้ผู้บริโภคเกิดการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับแบรนด์ มีการตอบโต้แลกเปลี่ยนกับแบรนด์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Coombes (2020) ที่พบว่ารูปแบบของเนื้อหาชั่วคราวมีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้บริโภค โดยเกิดขึ้น 3 มิติด้วยกัน (Yang and Kang, 2009) ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางด้านปัญญา ผู้บริโภค มีการตอบสนองที่มีการให้ความสนใจกับแบรนด์ (Greenwald and Leavitt, 1984) มีความสุขและกระตือรือร้นที่จะโต้ตอบกับ shein_thailand ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมด้านอารมณ์ ผู้บริโภคจะแสดงออกทางอารมณ์ในปฏิกริยาต่าง ๆ (Cappella, 1983) มีความเพลิดเพลินที่จะตอบโต้กับ

แบรนด์ ใช้เวลาคิดและใช้ระยะเวลาในการจดจ่อกับ shein_thailand จนลืมเวลาและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และการมีส่วนร่วมด้านพฤติกรรมที่บุคคลมีความพยายามในการดำเนินกิจกรรมหรือสิ่งใด ที่ไม่เพียงแค่อ่านหรือคิดเกี่ยวกับมันเท่านั้น แต่คือการทำพวกเขามีพฤติกรรมในการกระทำอะไรกับมัน (Stone, 1984) ผู้บริโภคมักมีการแบ่งปันความคิด ถามคำถามและบอกต่อเกี่ยวกับ shein_thailand อีกทั้ง Sostre (2016) ได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้ 1) สังเกตการณ์ ผู้บริโภคจะมีการดูเนื้อหาผ่าน ๆ ซึ่งเป็นระดับการมีส่วนร่วมที่ต่ำที่สุด 2) การเป็นผู้ติดตาม ผู้บริโภคจะเริ่มให้ความสนใจในแบรนด์ จะเกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้นกว่า ระดับแรก 3) การเข้าไปมีส่วนร่วม ผู้บริโภคจะสนใจในข้อมูลที่แบรนด์ลงมากขึ้น มีการกดถูกใจ 4) การยอมรับ ผู้บริโภคจะเริ่มบอกต่อเนื้อหาให้ผู้อื่นรับรู้ ซึ่งเป็นขั้นที่ผู้บริโภคยอมรับเนื้อหาของแบรนด์ และ 5) การให้การสนับสนุน นอกจากผู้บริโภคจะกดถูกใจและบอกต่อแล้ว ผู้บริโภคจะให้ความสนใจกับกิจกรรมต่าง ๆ ของแบรนด์และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วม โดยทาง shein_thailand มีการสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้บริโภคผ่านเนื้อหาชั่วคราวบ่อยครั้ง จึงทำให้ผู้บริโภคมีส่วนร่วมกับทาง shein_thailand บ่อยครั้ง

3. ความตั้งใจซื้อ (Purchase Intention)

ความตั้งใจซื้อมีความสัมพันธ์กับกลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราว ซึ่งมีระดับนัยสำคัญที่ .05 เนื่องจากผู้บริโภคที่เป็นผู้ติดตามของร้าน shein_thailand เห็นว่ากลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวนั้นส่งผลต่อการตั้งใจซื้อ โดยการช่วยกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความอยากซื้อสินค้าของแบรนด์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพิชชาทองบำเพ็ญ และศรัณย์ธร ศศิธรานกรแก้ว (2563) พบว่ารูปแบบของเนื้อหาชั่วคราว สามารถช่วยให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจในตัวแบรนด์หรือผลิตภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นข้อความ ภาพ วิดีโอ และเสียง ส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความตั้งใจซื้อเพิ่มขึ้น การสื่อสารทางการตลาดของแบรนด์จะช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้บริโภคและทำให้ผู้บริโภคมีทัศนคติกับแบรนด์ในเชิงบวก ส่งผลให้ความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคมีมากขึ้น (Hutter, Hautz, Dennhardt and Füller, 2013) เมื่อผู้บริโภคมีสินค้าที่อยู่ในใจอยู่แล้วและเห็นการทำเนื้อหาชั่วคราว หรือสตอรี่ของร้าน shein_thailand ทำให้ผู้บริโภคมีความตั้งใจในการซื้อสินค้ามากขึ้นและทำให้เกิดความตั้งใจซื้อสินค้าของแบรนด์ shein_thailand ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับด้านผู้ประกอบการ

จากผลวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภค การมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์ และความตั้งใจซื้อ” การศึกษาครั้งนี้ มีประโยชน์ต่อผู้ประกอบการในการนำไปพัฒนาต่อด้านกลยุทธ์ต่าง ๆ และการสื่อสาร เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในปัจจุบัน ซึ่งนิยมใช้สื่อสังคมออนไลน์ ส่งผลให้เกิดการรับรู้ได้ง่าย เกิดการมีส่วนร่วมกับแบรนด์มากขึ้น และเกิดความตั้งใจซื้อสินค้า ผ่านการเห็นเนื้อหาชั่วคราวหรือ สตอรี่และนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราวของร้าน shein_thailand ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภค การมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์ และความตั้งใจซื้อ ผู้วิจัยขอเสนอแนะประเด็นสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไปอาจศึกษาตัวแปรอื่นเพิ่มเติมที่สามารถส่งผลต่อกลยุทธ์เนื้อหาชั่วคราว เพื่อให้ทราบถึงความต้องการผู้บริโภคและวิเคราะห์เครื่องมือได้อย่างเหมาะสม หรือศึกษาในกลุ่มตัวอย่างอื่นที่อาจไม่ใช่สินค้าหรือการศึกษาในรูปแบบของ Generation ที่ใช้เนื้อหาชั่วคราวเป็นประจำ อีกทั้งควรเลือกตัวอย่างที่สามารถเก็บแบบสอบถามได้หลากหลายช่องทาง เพื่อให้ง่ายในการเก็บแบบสอบถาม

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ กันเกตุ. (2562). 10 ตัวอย่าง อินสตาแกรม สตอรี่ที่ ทำให้ลูกค้าสนใจ และเพิ่ม Engagement คุณภาพ. สืบค้นเมื่อ 6 เมษายน 2562, จาก stepstraining.co/social/อินสตาแกรม-stories
- เกลวลี เพ็ชรเนียม และจรรยา ปานเจริญ. (2560). สื่อโฆษณาการตลาดดิจิทัลที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย* 3, 43-50.
- ณัฐสินี กรรโมหาร. (2562). กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดดิจิทัลของร้านค้าผลิตภัณฑ์ความงามอีฟแอนด์บอย (EVEANDBOY) บนอินสตาแกรมสตอรี่ (อินสตาแกรม Stories) กับรูปแบบการดำเนินชีวิตการใช้สื่อ และพฤติกรรมตอบสนองของผู้ใช้งาน. สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2562, จาก <https://repository.nida.ac.th/handle/662723737/5142>
- ปรีดี นุกุลสมปรารณา. (2563). ประโยชน์ของการทำ อินสตาแกรม Marketing. สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2563, จาก <https://www.popticles.com/business/benefits-of-อินสตาแกรม-marketing-for-business/>
- วันเพ็ญ พุทธานนท์. (2562). ส่องอาชีพเสริม '5 สินค้าขายดี' บนอีคอมเมิร์ซ ปี 62. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.thebangkokinsight.com/news/startup/sme/261120/>
- วิรัตน์ อัครนิเวศน์. (2562). Infographic : สถิติที่น่าสนใจของผู้ใช้ อินสตาแกรม ในปี 2019. สืบค้นเมื่อ 13 เมษายน 2562 จาก thumbsup: <https://www.thumbsup.in.th/infographic-อินสตาแกรม-2019>
- ศิริณตา มั่นคงพรวิเชียร. (2561). การรับรู้ข้อมูล แรงจูงใจ ความไว้วางใจ ที่ส่งผลต่อการแชร์โฆษณาบนโซเชียลมีเดีย. สืบค้นเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2561, จาก http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/3678/1/siranata_mank.pdf
- สุณิษา พิทักษ์เลิศกุล, วอนชนก ไชยสุนทร และสิงหะ ฉวีสุข. (2562). พฤติกรรมการใช้บริการสื่อออนไลน์ในการซื้อสินค้าแฟชั่นของผู้บริโภคกลุ่มเจนเอเรชั่นวาย. *วารสารการบริหารและการจัดการ*, 67-80.
- สุพิชชา ทองบำเพ็ญ และศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อโฆษณาบนอินสตาแกรมสตอรี่กับความตั้งใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ* 27(1), 188-209.
- สุรเชษฐ์ โชวเกียรติรุ่ง. (2563). *Social Media Marketing Trends 2020 (SMM 2020)*. สืบค้นจาก <https://mbaismartprogram.blogspot.com/2020/01/social-media-trends-2020-smm-2020.html>
- อภิษฐา เนเทอร์คอร์ท. (2560). 7 เคล็ดลับเพิ่มยอดขายใน อินสตาแกรม ที่นักขายของออนไลน์ควรรู้. สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2560 จาก www.vsharecontent.com/2017/07/07/7-tips-อินสตาแกรม-ecommerce-need-to-know/
- Affde. (2563). วิธีสร้างโฆษณาเรื่องราว อินสตาแกรม ที่ดึงดูดความสนใจ. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2563 จาก <https://www.affde.com/th/how-to-create-an-attention-grabbing-อินสตาแกรม-stories-ad.html>

- Antipova, T. (2020, May). Coronavirus pandemic as black swan event. In International conference on integrated science (pp. 356-366). Cham: Springer International Publishing.
- Best, John W. (1977). *Research in education*. (3rd ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Cappella, J. N. (1983). *Conversational involvement: Approaching and avoiding others*. In J. M. Wiemann & R. P. Hamson (Eds.), *Nonverbal interaction*. Beverly Hills, California: Sage.
- Coombes, S. (2020). *To engage or not: Identifying the content characteristics of brand อินสตาแกรม สตอรี่ that impact engagement behaviour in Irish consumers*. Retrieved from https://esource.dbs.ie/bitstream/handle/10788/4204/msc_coombes_s_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Greenwald, A. G. and C. Leavit. (1984). Audience Involvement in Advertising: Four Levels. *Journal of Consumer Research*, 11(1), 581-592.
- Gupta, A. (2021, June 9). *What to sell on อินสตาแกรม: Get your business ahead with top selling products on อินสตาแกรม (2021)*. Retrieved from <https://cedcommerce.com/blog/top-selling-products-on-อินสตาแกรม/>
- Hutter, K., J. Hautz, S. Dennhardt, and J. Füller. (2013). The impact of user interactions in social media on brand awareness and purchase intention: the case of MINI on เฟซบุ๊ก. *Journal of Product & Brand Management* 22(5/6), 342-351.
- Instatatistics. (2021). *TH.SHEIN.COM*. Retrieved 31 August 2021, from https://instatistics.com/#!/shein_thailand
- Latiff, Z. A., and N. A.Safiee. (2015). New Business Set Up for Branding Strategies on Social Media-อินสตาแกรม. *Procedia Computer Science* 72, 13–23.
- Miller, J. (2018). *Ephemeral content is here to stay. Here's how to make it work for you*. Retrieved from strikesocial: <https://strikesocial.com/blog/what-is-ephemeral-content-and-how-to-make-it-work-for-you/>
- Mowen, J. C., and M. Minor. (1998). *Consumer behavior*. Prentice-Hall and Upper Saddle River.
- Nimwegen, C. v. and K. Bergman. (2019). Effects on cognition of the burn after reading principle in ephemeral media applications. *Behaviour & Information Technology* 38(10), 1060-1067.
- Sostre, A. (2016). *The 5 Levels of Social Media Engagement for Events*. Retrieved from <http://blog.venuecenter.com/the-5-levels-of-social-media-engagement-for-events/>
- Stone, R. N. (1984). The Marketing Characteristics of Involvement. *Advances in Consumer Research*, 11, 210-215.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. (2nd ed), New York; Harper and Row
- Yang, S.-U., and M. Kang. (2009). Measuring blog engagement: Testing a four-dimensional scale. *Public Relations Review*, 35(3), 323-324.

คุณลักษณะบัณฑิตในงานบริการภาคพื้นภายหลังการระบาดของโรค COVID-19
กรณีศึกษาท่าอากาศยานนานาชาติในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย
Graduate Attributes of Passenger Ground Services after COVID-19
Pandemic: A Case Study of International Airports in Southern Thailand

ก่อกองศ์ เกตุแก้ว

Korpong Ketkaew

อาจารย์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

Faculty of Liberal Arts and Management Sciences, Prince of Songkla University,

Surat Thani Campus

korpong.k@psu.ac.th

Received: November 19, 2023 Revised: January 31, 2024 Accepted: February 13, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตระดับปริญญาตรีและปัญหาหรือความท้าทายที่งานบริการภาคพื้นต้องประสบในช่วงการระบาดของโรคโควิด 19 กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานบริการภาคพื้นจำนวน 54 คน จากท่าอากาศยานนานาชาติ 4 แห่งในภาคใต้ ได้แก่ ท่าอากาศยานนานาชาติกระบี่ ท่าอากาศยานนานาชาติภูเก็ต ท่าอากาศยานนานาชาติสมุยและท่าอากาศยานนานาชาติหาดใหญ่ โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล การนำเสนอข้อมูลเชิงปริมาณแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณสมบัติเฉพาะบุคคลของบัณฑิต ผลการศึกษาพบว่าในช่วงการระบาดของโรคโควิด 19 นั้น ความรอบรู้เกี่ยวกับโรคดังกล่าวมีความสำคัญที่สุด ($M=4.59$) เมื่อเทียบกับความรู้เกี่ยวกับงานบริการภาคพื้นซึ่งมีความสำคัญเป็นลำดับที่สอง ($M=4.54$) ในขณะที่ทักษะที่มีความสำคัญที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับสองด้านคือ การให้บริการผู้โดยสารอย่างรวดเร็ว ($M=4.50$) และความสามารถในการเสนอแนะบริการ ให้รายละเอียด ให้ข้อมูลทางเลือกที่เหมาะสมแก่ผู้โดยสาร ($M=4.50$) ด้านสุดท้ายคือคุณสมบัติเฉพาะตัวของบัณฑิตที่มีความสำคัญที่สุดในงานบริการคือ ความซื่อสัตย์ ($M=4.72$) ผลการศึกษาพบว่า การให้บริการผู้โดยสารในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 มีปัญหาสำคัญ 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ความซับซ้อนของขั้นตอนการทำงานที่เพิ่มมากขึ้น และ 2) ความวิตกกังวลของพนักงานบริการภาคพื้นขณะปฏิบัติหน้าที่ในช่วงที่มีการแพร่เชื้อโควิด 19 นอกจากนี้ยังพบว่าความสามารถในการเรียนรู้และปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว เป็นคุณลักษณะที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติงานบริการด้านการบิน

คำสำคัญ: คุณลักษณะบัณฑิต งานบริการภาคพื้น โควิด 19 ปัญหาในการให้บริการผู้โดยสาร ท่าอากาศยานนานาชาติ

Abstract

This study investigates the desired attributes of undergraduate graduates and the challenges faced by passenger ground services during the COVID-19 pandemic. The participants included 54 ground staff from four international airports in southern Thailand: Krabi International Airport, Phuket International Airport, Samui International Airport, and Hat Yai International Airport. Data were collected using questionnaires and semi-structured interviews. The quantitative data were analyzed based on three categories: knowledge, skills, and personal attributes of graduates.

The findings revealed that knowledge of COVID-19 was the most critical attribute during the pandemic (M=4.59), followed by knowledge of ground service operations (M=4.54). Two skills were identified as equally essential: providing fast and efficient customer service (M=4.50) and offering appropriate suggestions, detailed information, and suitable alternatives to passengers (M=4.50). Among personal attributes, honesty was ranked as the most important characteristic for ground service roles (M=4.72).

The study also highlighted two significant challenges in passenger service during the pandemic: (1) increased complexity of operational procedures and (2) heightened anxiety among ground staff while performing their duties amidst the COVID-19 outbreak. Furthermore, the ability to learn quickly and adapt to changes was identified as a crucial attribute for effective performance in aviation ground services.

Keywords: graduate attributes, ground services, COVID-19, challenges of passenger service, international airports

บทนำ

สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 ในระยะเวลาที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและผู้คนจำนวนมาก ทั้งในแง่การใช้ชีวิตประจำวันและการทำงาน โดยเฉพาะอาชีพต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนจำนวนมาก การอุบัติของโรคติดต่อร้ายแรงดังกล่าวได้แพร่กระจายและขยายออกเป็นวงกว้างอย่างรวดเร็ว จึงนับเป็นความท้าทายอย่างมากสำหรับบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในอุตสาหกรรมบริการในการรับมือและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถดำเนินงานต่อไปได้ภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เป็นผลกระทบจากมาตรการป้องกันการแพร่กระจายของโรคติดต่อดังกล่าว (จุฑารัตน์ เหล่าพราหมณ์, ณัฐพงศ์ ประกอบการดี และชวลีวรรณ ปราณิธรรม, 2564)

หนึ่งในอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 คือ อุตสาหกรรมการบิน ดังจะเห็นได้จากข้อมูลขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศที่ระบุว่าการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ได้ส่งผลกระทบต่อการเดินทางโดยเครื่องบินของผู้โดยสารทั่วโลก โดยช่วงไตรมาสแรกของปี 2020 มีจำนวนผู้โดยสารทั่วโลกลดลงเป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 28.40 หรือคิดเป็นจำนวนผู้โดยสารที่ลดลงจำนวนทั้งสิ้น 612 ล้านคน ทั้งนี้องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศได้

คาดการณ์ว่าสายการบินหลายสายการบินและท่าอากาศยานหลายแห่งอาจสูญเสียชีวิตได้ถึง 314 พันล้านดอลลาร์สหรัฐและ 100 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2020 ตามลำดับ (International Civil Aviation Organization, 2020) สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคดังกล่าวส่งผลให้สายการบินส่วนใหญ่ต้องทำการหยุดบินในช่วงการระบาดของโรคโควิด 19 เนื่องจากเป็นอาชีพที่มีลักษณะงานเกี่ยวข้องกับการติดต่อเดินทางและการสัมผัสทางกายภาพซึ่งทำให้บุคลากรของสายการบินได้รับผลกระทบอย่างหนัก (Wongwassana, 2021) ส่งผลให้สายการบินต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานต่อไปได้ภายใต้แนวปฏิบัติแบบชีวิตวิถีใหม่ (New normal)

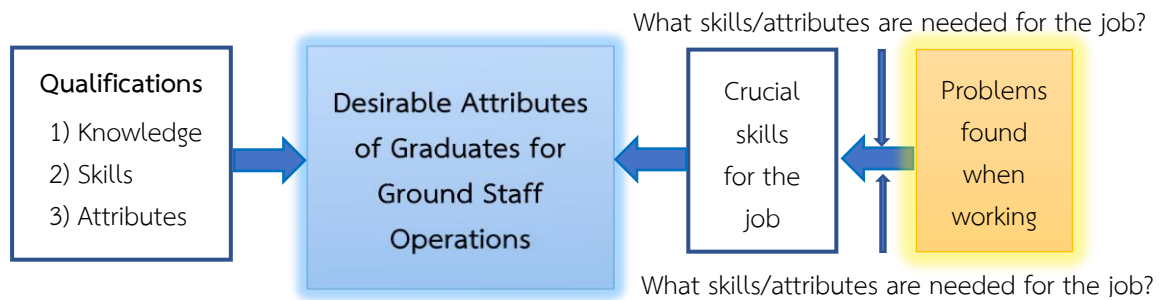
เมื่อเกิดวิกฤติการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 จึงส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการ การตลาด และส่วนของงบประมาณของธุรกิจสายการบิน ทำให้สายการบินต้องทำการปรับตัวโดยการเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการและหาแหล่งรายได้ทดแทนอื่น ๆ (Thepchalerm and Ho, 2021) นอกจากนี้ ยังมีการปรับเปลี่ยนขั้นตอนการให้บริการขึ้นกับท่าอากาศยานทุกประเทศ โดยนอกจากการคำนึงถึงประเด็นของเรื่องความปลอดภัย (Safety) และการรักษาความปลอดภัย (Security) แล้ว ประเด็นของเรื่องสุขอนามัย (Health) ได้กลายเป็นอีกประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญมากขึ้น (Mahasap, Pipathanangkul, and Pasunun, 2022) นอกจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับฝ่ายผู้ให้บริการแล้ว ในด้านของผู้ใช้บริการเองก็มีการปรับตัวไปตามความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเช่นกัน กล่าวคือ ผู้ใช้บริการในธุรกิจการบินหลังเกิดการระบาดของโรคโควิด 19 ส่วนใหญ่เลือกใช้บริการผ่านระบบออนไลน์ทุกขั้นตอนเพื่อความปลอดภัย ผู้ประกอบการจึงต้องพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อปรับการดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปกติใหม่ (New normal) และเป็นการปรับตัวเพื่อให้สามารถประกอบธุรกิจได้อย่างมีอาชีพ (Kuosuwan et al., 2022)

ปัจจุบันมีหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยเป็นจำนวนมากที่จัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมบัณฑิตเข้าสู่ตลาดงานที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการบิน (Intakaew and Sudisusadee, 2020) ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อแวดวงอาชีพธุรกิจการบิน โดยเฉพาะงานบริการภาคพื้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่หลักสูตรในสถาบันการศึกษาควรศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทิศทางและเตรียมนักศึกษาให้มีความพร้อมในการเผชิญกับการปฏิบัติงานในบริบทแบบชีวิตวิถีใหม่และความเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 โดยในปัจจุบันพบว่ามีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการระบาดของโรคดังกล่าว ที่มีต่อการปฏิบัติงานของพนักงานบริการภาคพื้นอยู่บ้างในหลายพื้นที่ อย่างไรก็ตามจำนวนการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวยังไม่แพร่หลายมากนัก โดยเฉพาะในบริบทของท่าอากาศยานนานาชาติในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย งานวิจัยชิ้นนี้จึงวางแผนศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากท่าอากาศยานนานาชาติจำนวน 4 แห่งในภาคใต้ ได้แก่ ท่าอากาศยานนานาชาติหาดใหญ่ ท่าอากาศยานนานาชาติภูเก็ต ท่าอากาศยานนานาชาติสมุย และท่าอากาศยานนานาชาติกระบี่ เพื่อสำรวจความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลมาจากการระบาดใหญ่ทั่วโลกของโรคโควิด 19 (Covid-19 pandemic)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของงานบริการภาคพื้นเกี่ยวข้องกับธุรกิจการบินภายหลังการระบาดของโรค COVID-19
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการให้บริการผู้โดยสารภาคพื้นภายใต้ภาวะการระบาดของโรค COVID-19 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดที่พัฒนามาจากงานวิจัยของอาทิตย์ อินตะแก้ว (Intakaew, 2019) ซึ่งประกอบด้วยเกณฑ์หรือคุณสมบัติในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานของสายการบิน บางกอกแอร์เวย์ส (2016) และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวของธนาศิริ ชะระอ่ำ (Chara-um, 2014) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ พนักงานบริการภาคพื้นปฏิบัติการที่ปฏิบัติหน้าที่ในท่าอากาศยานนานาชาติในพื้นที่ภาคใต้จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ 1) ท่าอากาศยานนานาชาติหาดใหญ่ 2) ท่าอากาศยานนานาชาติภูเก็ต โดยท่าอากาศยานทั้งสองแห่งนี้สังกัดบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) 3) ท่าอากาศยานนานาชาติสมุย สังกัดบริษัท การบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) และ 4) ท่าอากาศยานนานาชาติกระบี่ สังกัดกรมท่าอากาศยาน กระทรวงคมนาคม โดยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหาร 2) กลุ่มหัวหน้าพนักงานบริการภาคพื้น และ 3) กลุ่มพนักงานบริการภาคพื้นที่ได้พูดคุยและมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับผู้โดยสารในช่วงที่มีการระบาดของโรคโควิด 19 จากท่าอากาศยานนานาชาติทั้ง 4 แห่ง โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2564 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2565 ด้วยแบบสอบถามแบบวัดมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

2. วิธีสุ่มตัวอย่าง

เนื่องด้วยในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา เป็นช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 อย่างรุนแรงในประเทศไทย ส่งผลให้สายการบินและท่าอากาศยานต่าง ๆ มีการลดการให้บริการเที่ยวบิน และปรับลดจำนวนพนักงานลง ส่งผลให้ไม่สามารถระบุจำนวนที่แน่นอนของพนักงานบริการภาคพื้นที่ยังคงปฏิบัติหน้าที่อยู่ในท่าอากาศยานแต่ละแห่งได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีสุ่มตัวอย่างในกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากรตามสูตรของคอกแรน 1977 โดยใช้ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 หรือระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เมื่อคำนวณตามสูตร $n = Z^2 / 4e^2$ ของคอกแรน จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการคือ $n = 384.16$ หรือประมาณ 384 หน่วย ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มโดยกำหนดสัดส่วน (Quota Sampling) โดยส่งแบบสอบถามไปยังท่าอากาศยานนานาชาติภูเก็ต ท่าอากาศยานนานาชาติหาดใหญ่ ท่าอากาศยานนานาชาติกระบี่และท่าอากาศยานนานาชาติสมุย แห่งละ 100 ชุด รวมจำนวนแบบสอบถามทั้งสิ้น 400 ชุด โดยได้รับแบบสอบถามคืนมาจำนวน 54 ชุด

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงจำนวน 38 คน และเพศชายจำนวน 16 คน โดยเป็นผู้ปฏิบัติงานในส่วนของบริการภาคพื้นจากท่าอากาศยานกระบี่ จำนวน 25 คน ท่าอากาศยาน

ภูเก็ต จำนวน 16 คน ท่าอากาศยานสมุย จำนวน 9 คน และท่าอากาศยานหาดใหญ่ จำนวน 4 คน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (40 คน) มีอายุระหว่าง 26-35 ปี และมีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 1-15 ปี โดยจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 54 คนนั้น มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 18 คน (ร้อยละ 33.3) เป็นผู้ทำหน้าที่พิจารณาคัดเลือกพนักงานใหม่เพื่อเข้าทำงานในองค์กร ในการสุ่มตัวอย่างเพื่อการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยอาสาสมัคร (Volunteer Sampling) ร่วมกับวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอ้างอิงด้วยบุคคลและผู้เชี่ยวชาญ (Snowball Sampling) และวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อเข้ารับการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยมีผู้ตอบรับเข้าสัมภาษณ์ จำนวน 11 คน คือ ท่าอากาศยานนานาชาติหาดใหญ่ จำนวน 3 คน ท่าอากาศยานนานาชาติภูเก็ต จำนวน 4 คน ท่าอากาศยานนานาชาติสมุย จำนวน 2 คน และท่าอากาศยานนานาชาติกระบี่ จำนวน 2 คน

3. ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นแบบผสมผสาน (Mixed-Methods Research) ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อนำมาอธิบายปรากฏการณ์ความเปลี่ยนแปลงในงานบริการภาคพื้นหลังจากเกิดการระบาดของโรคโควิด 19 โดยใช้กรณีศึกษาของพนักงานบริการภาคพื้น (Ground Staff) จากท่าอากาศยานนานาชาติในพื้นที่ของประเทศไทยโดยได้พัฒนาแบบสอบถามและข้อคำถามสำหรับการสัมภาษณ์โดยอ้างอิงจากการศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจคุณลักษณะทางวิชาชีพที่พึงประสงค์ต่อการปฏิบัติงานบริการผู้โดยสารภาคพื้นของสายการบินของ Arthit Intakaew (2019) ซึ่งกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าวประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญด้านต่าง ๆ ได้แก่ การปฏิบัติงาน (Work Performance) บุคลิกภาพ (Personality) ความรู้และทักษะ (Knowledge and Skills) การบริการ (Sense of Service) และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในโครงการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง หน้าที่ความรับผิดชอบ สถานที่ปฏิบัติงานและประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2) แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (5 point Likert scale) จำนวนทั้งสิ้น 40 ข้อ โดยแบ่งเป็นคำถามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความรู้ (Knowledge) ของพนักงานบริการภาคพื้น จำนวน 7 ข้อ คำถามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพนักงานบริการภาคพื้นด้านทักษะที่มีความจำเป็นในการปฏิบัติงาน (Skills) จำนวน 11 ข้อ และคำถามด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากความรู้และทักษะ จำนวน 22 ข้อ ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถให้คะแนนตั้งแต่ 1 คะแนนซึ่งเป็นคะแนนที่น้อยที่สุดไปจนถึง 5 คะแนน ซึ่งเป็นคะแนนที่มากที่สุด และตอนที่ 3) คำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จำนวน 1 ข้อ ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามเพื่อทำการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความถูกต้องและตรงของเนื้อหา และนำมาหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Congruence) พบว่ามีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.89 จากนั้นนำข้อคำถามมาปรับแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและทดสอบค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

4.2 การสัมภาษณ์

นอกจากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่าแล้ว ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้บริการภาคพื้นจากทั้ง 4 ท่าอากาศยาน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ตอบรับการสัมภาษณ์ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร 2) พนักงานบริการภาคพื้นระดับหัวหน้าและ 3) พนักงานบริการภาคพื้นระดับปฏิบัติการ จำนวนทั้งสิ้น 11 คน เนื่องด้วยลักษณะงานที่ส่งผลต่อความไม่แน่นอนของตารางเวลาการทำงาน อันเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงของเที่ยวบิน และภาระงานอื่น ๆ ตามมอหมายซึ่งค่อนข้างคาดเดาได้ยากอันเกิดจากผลกระทบของการระบาดของโรคโควิด 19 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เป็นแบบรายบุคคล (Individual Interview) เพื่อให้สอดคล้องกับตารางงาน (Schedule) และความสะดวกของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์แบบรายบุคคลถือเป็นการสัมภาษณ์ในรูปแบบกึ่งโครงสร้าง เป็นวิธีการสัมภาษณ์ที่ผู้สัมภาษณ์สามารถพูดคุยและสอบถามลงลึกในรายละเอียดบางแง่มุมที่น่าสนใจจากผู้ให้สัมภาษณ์ได้ (Adhabi and Anozie, 2017) ส่งผลให้การเก็บข้อมูลมีความละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้นตามบริบทการพูดคุยของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และมีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการสังเคราะห์ แยกแยะความหมายออกมาตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย จัดระบบข้อมูล ตีความและสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย สามารถนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ 2 หัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของงานบริการภาคพื้น (Passenger Ground Services) ภายหลังจากการระบาดของโรค COVID-19

ตารางที่ 1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของงานบริการภาคพื้นด้านความรู้ (Knowledge)

ลำดับที่	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพนักงานบริการภาคพื้นด้านความรู้	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความสำคัญ
1	มีความรอบรู้เกี่ยวกับโรค COVID-19 รู้วิธีดูแลตนเองและคนรอบข้างให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อ	4.59	0.53	มากที่สุด
2	มีความรอบรู้งานในหน้าที่และขอความช่วยเหลือปฏิบัติงานเป็นอย่างดี	4.50	0.67	มากที่สุด
3	มีความรู้ด้านงานบริการผู้โดยสารภาคพื้นสายการบิน	4.54	0.69	มากที่สุด

ลำดับ ที่	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของพนักงานบริการภาคพื้น ด้านความรู้	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความสำคัญ
4	เข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม และสามารถปฏิบัติงานในบริบท ของวัฒนธรรมนานาชาติที่มีความ หลากหลาย	4.39	0.60	มากที่สุด
5	มีความรอบรู้คำศัพท์เฉพาะอักษร ย่อ รหัส (Codes) และวลี (Phraseology) ที่ใช้ในการปฏิบัติ งานอย่างดี	4.37	0.83	มากที่สุด

จากข้อมูลทางสถิติในตารางที่ 1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของงานบริการภาคพื้นด้านความรู้ (Knowledge) จากผลการสำรวจพบว่าความรอบรู้เกี่ยวกับโรค COVID-19 มีความสำคัญมากที่สุด (M=4.59) ซึ่งหมายรวมถึงการรู้วิธีดูแลตนเอง ดูแลเพื่อนร่วมงานที่ปฏิบัติหน้าที่ให้บริการผู้โดยสารและดูแลผู้โดยสารให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อ รองลงมาเป็นการมีความรู้ด้านงานบริการผู้โดยสารภาคพื้นสายการบิน (M=4.54) และเรื่องของการมีความรอบรู้งานในหน้าที่และขอข่ายการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี (M=4.50) ตามลำดับ

ในขณะเดียวกัน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มองว่าผู้ที่เข้ามาปฏิบัติงานบริการภาคพื้นควรมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับงานต่าง ๆ กล่าวคือ สามารถอธิบายภาพการทำงานโดยรวมของการให้บริการว่าประกอบด้วยอะไรบ้างและการให้บริการผู้โดยสารในสถานการณ์ต่าง ๆ ดังนั้น การมีประสบการณ์หรือเคยฝึกปฏิบัติงานมาก่อน เป็นอีกหนึ่งคุณสมบัติที่สำคัญที่จะทำให้บัณฑิตเป็นผู้สมัครที่มีความโดดเด่นเมื่อเข้าสมัครงานดังกล่าว ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 กล่าวว่า “เมื่อมีผู้มาสมัครงาน สิ่งแรกที่คุณคัดเลือกจะดู คือ ภาพรวมของผู้สมัครคนนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร ทำงานเป็นหรือไม่” ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ที่มุ่งเน้นไปที่ทักษะการปฏิบัติงานมากกว่าทักษะทางภาษา เนื่องจากส่วนใหญ่มองว่าทักษะทางภาษาสามารถฝึกฝนเพิ่มเติมได้จากประสบการณ์

ตารางที่ 2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของงานบริการภาคพื้นด้านทักษะ (Skills)

ลำดับ ที่	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของพนักงานบริการภาคพื้น ด้านทักษะ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความสำคัญ
1	สามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษกับ ผู้โดยสารได้อย่างคล่องแคล่ว	4.26	0.68	มากที่สุด
2	มีทักษะการอ่านภาษาอังกฤษที่ดี	4.20	0.66	มากที่สุด
3	สามารถแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้ อย่างทันท่วงที	4.48	0.61	มากที่สุด

ลำดับ ที่	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของพนักงานบริการภาคพื้น ด้านทักษะ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความสำคัญ
4	ให้บริการผู้โดยสารอย่างรวดเร็วโดยไม่ให้ผู้โดยสารรอนาน	4.50	0.75	มากที่สุด
5	สามารถเสนอแนะบริการให้รายละเอียดให้ข้อมูลทางเลือกที่เหมาะสมแก่ผู้โดยสาร	4.50	0.67	มากที่สุด
6	สามารถประเมินความต้องการของผู้โดยสารได้	4.37	0.71	มากที่สุด
7	มีทักษะในการเจรจาต่อรองกับผู้โดยสาร	4.37	0.76	มากที่สุด
8	สามารถใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน	4.37	0.71	มากที่สุด

ในด้านของทักษะการปฏิบัติงาน จากผลทางสถิติในตารางที่ 2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของงานบริการภาคพื้นด้านทักษะ (Skills) พบว่าการให้บริการผู้โดยสารอย่างรวดเร็วโดยไม่ให้ผู้โดยสารรอนาน (M=4.50) และการสามารถเสนอแนะบริการ ให้รายละเอียดและข้อมูลทางเลือกที่เหมาะสมแก่ผู้โดยสาร (M=4.50) มีความสำคัญมากที่สุด รองลงมาเป็นทักษะการแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างทันท่วงที (M=4.48)

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่าทักษะการแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าว่าเป็นหนึ่งในหลาย ๆ ทักษะที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากลักษณะงานการบริการภาคพื้นจะต้องพบเจอผู้โดยสารที่มีความหลากหลายและแตกต่างกันไปทั้งด้านเชื้อชาติ วัฒนธรรมและพฤติกรรมของผู้โดยสาร โดยผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 ได้พูดถึงขั้นตอนการรับมือกับผู้โดยสารที่ไม่ปฏิบัติตามกฎว่า “ต้องเริ่มจากการบอกรายละเอียดและกฎของสนามบินให้ผู้โดยสารทราบ หากผู้โดยสารยังไม่ยอมปฏิบัติตาม ขั้นตอนต่อไปจึงประสานหัวหน้างานเพื่อช่วยจัดการกับสถานการณ์ดังกล่าว” ดังนั้น ทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าจึงมีความสำคัญและจำเป็นมากสำหรับการปฏิบัติงานบริการภาคพื้น งานบริการภาคพื้นมีลักษณะงานที่มีความกดดันสูง ดังนั้นในการพิจารณารับพนักงานต้อนรับภาคพื้นควรมีการทดสอบที่ประเมินความสามารถในการจัดการความรู้สึกภายใต้ความกดดันที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ (Udommoodjalin, Wongpinpech and Chuhin 2022)

ตารางที่ 3 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของงานบริการภาคพื้นด้านคุณลักษณะ (Attributes)

ลำดับ ที่	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของพนักงานบริการภาคพื้น ด้านคุณลักษณะ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความสำคัญ
1	มีความซื่อสัตย์	4.72	0.49	มากที่สุด
2	มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	4.69	0.54	มากที่สุด
3	มีความตระหนักด้านความปลอดภัย ในการปฏิบัติงาน	4.67	0.51	มากที่สุด
4	แต่งกายด้วยเครื่องแบบขององค์กร บริษัทหรือสายการบินอย่างถูกต้อง และเหมาะสม	4.67	0.58	มากที่สุด
5	มีจิตบริการและมีความรักงานบริการ ด้านสายการบิน	4.67	0.55	มากที่สุด
6	รู้จักรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ร่วมงาน	4.67	0.63	มากที่สุด

จากข้อมูลทางสถิติในตารางที่ 3 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพนักงานบริการภาคพื้น (Attributes) ด้านคุณลักษณะ เมื่อพิจารณาจากตัวเลขค่าเฉลี่ยที่ได้และนำมาเทียบกับเกณฑ์การประเมินจะพบว่าทุกข้อสามารถแปลความหมายได้ว่ามีความสำคัญมากที่สุด และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุดในกลุ่ม พบว่าการมีความซื่อสัตย์ (M=4.72) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (M=4.69) และมีคุณลักษณะที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน จำนวน 4 ข้อ คือ มีความตระหนักด้านความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน (M=4.67) การแต่งกายด้วยเครื่องแบบขององค์กร บริษัท หรือ สายการบินอย่างถูกต้องและเหมาะสม (M=4.67) มีจิตบริการและมีความรักงานบริการด้านสายการบิน (M=4.67) และการรู้จักรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน (M=4.67)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มพนักงานบริการภาคพื้นพบว่าส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับคุณลักษณะการเป็นผู้มีใจรักในงานบริการ สามารถรับแรงกดดันในการปฏิบัติงานได้ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ โดยเฉพาะในสภาวะการระบาดของโรคโควิด 19 ส่งผลให้กระบวนการดำเนินการให้บริการต่าง ๆ มีความเปลี่ยนแปลงไป เกิดความล่าช้า มีขั้นตอนที่ซับซ้อนขึ้น ทำให้บางครั้งเกิดความไม่เข้าใจของผู้โดยสาร เช่น การจัดผู้โดยสารขึ้นเครื่อง จำเป็นต้องมีการจัดในรูปแบบใหม่ ผู้โดยสารต้องขึ้นและลงทางเดียวเพื่อลดการสัมผัส ทำให้การเดินทางในแต่ละเที่ยวบิน บางครั้งเกิดความล่าช้า ซึ่งนำไปสู่ภาวะความกดดัน ตึงเครียด ของผู้โดยสาร

2. ปัญหาในการให้บริการผู้โดยสารของงานบริการภาคพื้นภายใต้ภาวะการระบาดของโรค COVID-19

จากการสัมภาษณ์กลุ่มพนักงานบริการภาคพื้นจากท่าอากาศยานนานาชาติทั้งสี่แห่งในภาคใต้ พบว่าความท้าทายที่กลุ่มพนักงานภาคพื้นต้องเจอในช่วงของการระบาดของโรคโควิด 19 มี สองประเด็นหลัก คือ เรื่องของความซับซ้อนของขั้นตอนและกระบวนการทำงานและความวิตกกังวล

2.1 ความซับซ้อนของขั้นตอนและกระบวนการทำงาน

กระบวนการต่าง ๆ ในการตรวจสอบหรือดำเนินการเกี่ยวกับการเดินทางของผู้โดยสาร เช่น การตรวจเอกสารทางสาธารณสุขของผู้โดยสารซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นตอน เพิ่มความยุ่งยากในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น การตรวจสอบประกันการเดินทาง ที่พัก การกักตัวของผู้โดยสาร การสอบถามวัตถุประสงค์ของการเดินทางไปยังสนามบินปลายทาง นอกจากนี้ในการเตรียมเอกสารสำคัญที่ใช้ในการเดินทางของผู้โดยสาร สนามบินปลายทางแต่ละแห่งจะเป็นผู้กำหนดให้ผู้โดยสารเตรียมเอกสารตามที่กำหนดไว้ ซึ่งข้อกำหนดหรือมาตรการการเข้าพื้นที่ของแต่ละสนามบินมีความแตกต่างกันออกไปทั้งในประเทศไทยและสนามบินปลายทางในต่างประเทศ

นอกจากนี้ การตรวจสอบผู้โดยสารหนึ่งคนใช้เวลาเพิ่มมากขึ้น เช่น การให้ผู้โดยสารเปิดหน้าเพื่อยืนยันตัวตนก่อนขึ้นเครื่องบิน การตรวจสอบเอกสารตามข้อกำหนดซึ่งในบางครั้งใช้เวลาในการตรวจสอบเอกสารของผู้โดยสารหนึ่งคน นานถึง 10-15 นาที หรือในบางกรณีใช้เวลานานถึงครึ่งชั่วโมงหรือ 1 ชั่วโมง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้โดยสารเตรียมเอกสารมาไม่เรียบร้อย ไม่ครบถ้วน หรือมีการจัดเรียงเอกสารไม่เป็นระเบียบ เหล่านี้ล้วนส่งผลให้พนักงานบริการภาคพื้นใช้เวลาในการตรวจสอบเอกสารนานยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ในเวลานั้นที่ผู้ประกอบการธุรกิจสายการบินและธุรกิจท่าอากาศยานทุกประเทศต่างมีการปรับรูปแบบการดำเนินงานอันเนื่องมาจากการระบาดของโรคโควิด 19 รวมถึงขั้นตอนการให้บริการผู้โดยสารที่มีการเพิ่มขึ้นตอนด้านความปลอดภัยด้านสุขอนามัยเข้ามาตามมาตรการขององค์การอนามัยโลกและองค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ ดังที่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้กล่าวว่า

“การให้บริการแก่ผู้โดยสาร มีข้อกำหนดต่าง ๆ ในการเดินทางเพิ่มมากขึ้น เช่น เจ้าหน้าที่ต้องสวม face shield การได้รับวัคซีนทั้งตัวพนักงานและผู้โดยสาร การ keep physical distancing ผู้โดยสารต้องมีผลการตรวจและเอกสารต่าง ๆ ตาม requirement ของ destination ต่าง ๆ ที่ผู้โดยสารจะเดินทางไป มีเงื่อนไขด้านสาธารณสุขเพิ่มขึ้นทั้งตัวผู้โดยสารและพนักงาน เพิ่มความยุ่งยาก ขั้นตอนเพิ่มมากขึ้น”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1

2.2 ความวิตกกังวล

พนักงานบริการภาคพื้นประสบกับปัญหาความวิตกกังวล 2 ประเด็นหลัก คือ เรื่องของการปรับลดพนักงานและความเสี่ยงในการติดต่อของโรคระบาด โดยในส่วนของ การปรับลดพนักงาน ในช่วงการระบาดของโรค COVID-19 บริษัทหรือสายการบินต้องทำการลดการจ้างงานลงให้ได้มากที่สุดเพื่อลดต้นทุนภายในองค์กร นอกจากนี้ ในการรับพนักงานใหม่ในอนาคตอาจมีการจ้างพนักงานแบบปีต่อปีแทนการจ้างพนักงานประจำรวมทั้งมีการลดสวัสดิการของพนักงานลงเพื่อลดค่าใช้จ่ายขององค์กร (Save Cost) ซึ่งต่อไปในอนาคต รูปแบบการดำเนินงานของท่าอากาศยานมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การให้บริการเข้าสู่ท่าอากาศยานยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ (Laophramn, Prakobkandee and Trisdikoon, 2021) และอาจเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้บทบาทของพนักงานบางส่วนลดน้อยลงและนำไปสู่การปรับลดพนักงานได้ ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

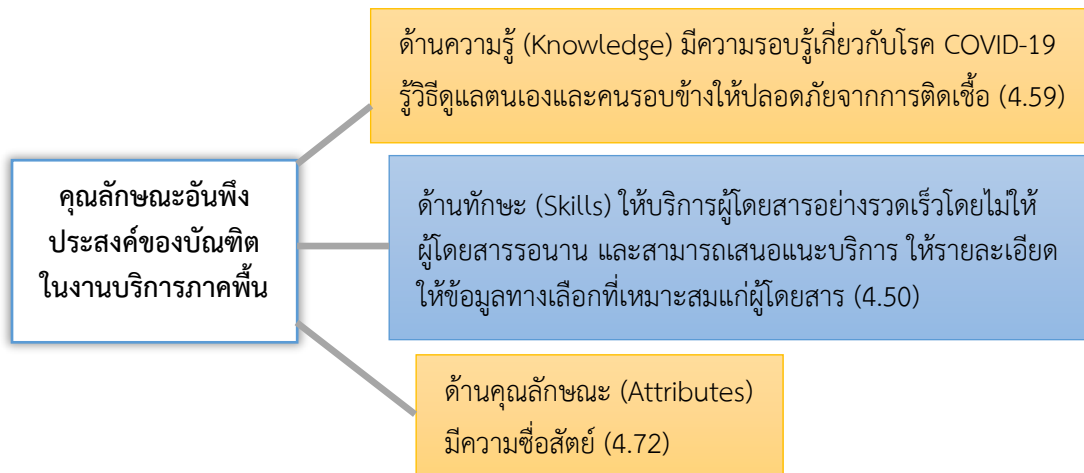
“สถานการณ์หนักที่สุดช่วงเดือนเมษายน 2020 มีการปิดสถานีชั่วคราว ช่วงเดือนเมษายน-เดือนพฤษภาคมมีการจ้างออกและเป็นช่วง work from home”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2

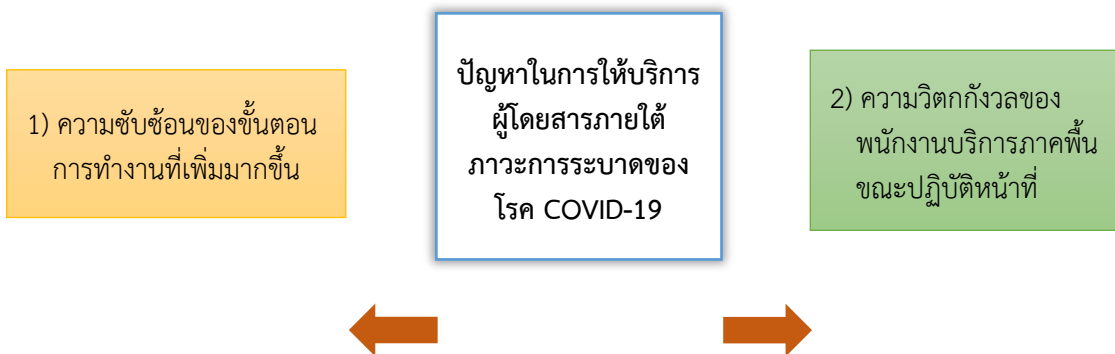
“การระบาดของโรคโควิดส่งผลกระทบต่อการทำงานมาก มีการปิดประเทศปีกว่า สายการบินไม่สามารถทำการบินได้ ทุกคนต้อง leave without pay”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4

ในขณะเดียวกัน แม้สนามบินส่วนใหญ่จะมีการปรับตัวโดยการลดโอกาสการสัมผัสเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรคที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน แต่พนักงานทุกคนต่างมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า บางครั้งไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ที่ต้องการสัมผัสกับสิ่งของเครื่องใช้ของผู้โดยสาร ด้วยลักษณะงานที่ทำให้พนักงานเองมีความวิตกกังวลว่าตนเองมีความเสี่ยงสูงที่จะได้รับเชื้อจากการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะแรกของการระบาด เจลแอลกอฮอล์เพื่อใช้ล้างมือขณะปฏิบัติงานนั้นหาซื้อได้ยาก ในการให้บริการผู้โดยสารในช่วงการระบาดของโรค COVID-19 พนักงานบริการภาคพื้นต้องดูแลทั้งสุขภาพของตนเองและสุขภาพของผู้โดยสารไปพร้อมกัน ในขณะที่บางครั้งเกิดกรณีผู้โดยสารปกปิด ปิดบัง หรือให้ข้อมูลที่ไม่เป็นความจริงเกี่ยวกับข้อมูลความเสี่ยงของตนเองในการรับเชื้อ เหล่านี้ล้วนส่งผลต่อความวิตกกังวลในการปฏิบัติงานของพนักงานเช่นกัน จะเห็นได้ว่าพนักงานบริการภาคพื้นประสบกับปัญหาความเครียดวิตกกังวล จึงอาจกล่าวได้ว่าโรคโควิด 19 ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของกลุ่มพนักงานที่ปฏิบัติงานในสายการบิน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความกดดัน และความเสี่ยงในการติดโรคระบาด (Wongwassana, 2021)

ภาพที่ 2 แผนภาพสรุปคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของงานบริการภาคพื้นในแต่ละด้านที่พนักงานบริการภาคพื้น จากท่าอากาศยานนานาชาติ 4 แห่ง ส่วนใหญ่ลงความเห็นว่ามีค่าสำคัญมากที่สุด

ภาพที่ 3 แผนภาพแสดงปัญหาในการให้บริการผู้โดยสารในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรค COVID-19

อภิปรายผล

ผลการวิจัยได้สะท้อนให้เห็นคุณลักษณะบัณฑิต ประเด็นปัญหาและความท้าทายของงานบริการภาคพื้น ซึ่งเป็นการนำเสนอข้อมูลบนพื้นฐานของการสร้างคุณประโยชน์แก่วงการศึกษ ในปัจจุบันมีหลักสูตรระดับอุดมศึกษาที่เตรียมบัณฑิตเพื่อเข้าสู่ตลาดงานด้านธุรกิจการบินเป็นจำนวนมาก โดยสามารถสรุปผลพอสังเขปได้ดังนี้

1. คุณลักษณะที่สำคัญเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของสายการบินภายหลังการระบาดของโรคโควิด 19 คือ 1) ด้านความรู้ คือ การเป็นผู้มีความรอบรู้เกี่ยวกับโรค COVID-19 รู้วิธีดูแลตนเองและคนรอบข้างให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อ ในประเด็นนี้ อาจอนุมานได้ว่าบัณฑิตใหม่ที่มีความประสงค์ที่จะทำงานบริการภาคพื้นสายการบินควรเป็นผู้มีความรอบรู้เกี่ยวกับโรคระบาดต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ดำเนินไปได้อย่างเรียบร้อยและเกิดความปลอดภัยทั้งผู้ให้บริการและผู้โดยสาร 2) ด้านทักษะพบว่า การให้บริการผู้โดยสารอย่างรวดเร็วโดยไม่ให้ผู้โดยสารรอนานและความสามารถในการเสนอแนะบริการที่เหมาะสมแก่ผู้โดยสารมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการบริการภาคพื้นสายการบินเป็นงานที่ต้องการความรวดเร็วในการให้บริการเพื่อสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้แก่ผู้โดยสารและเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากความล่าช้าในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลเสียต่อการให้บริการของสายการบิน เช่น เที่ยวบินล่าช้า เป็นต้น นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่าบัณฑิตใหม่ที่ต้องการทำงานบริการภาคพื้นสายการบินควรมีทักษะ ความสามารถในการเสนอแนะบริการ ความสามารถในการให้ข้อมูลและเสนอข้อมูลทางเลือกที่เหมาะสมให้แก่ผู้โดยสารแต่ละรายได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และ 3) ด้านคุณลักษณะ พบว่าคุณลักษณะด้านความซื่อสัตย์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าคุณลักษณะอื่น ๆ เช่น ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ความตระหนักด้านความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน หรือการมีจิตบริการและมีความรักงานบริการด้านสายการบิน ข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติงานของพนักงานบริการภาคพื้น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จากท่าอากาศยานนานาชาติทั้ง 4 แห่ง ต่างให้ความสำคัญมากกว่าคุณลักษณะด้านอื่น ๆ ในด้านคุณลักษณะ

2. ประเด็นปัญหา ความท้าทายที่เกิดขึ้นภายหลังจากการระบาดของโรคโควิด 19 มีสองประเด็นหลัก คือ ความซับซ้อนและขั้นตอนต่าง ๆ ที่เพิ่มมากขึ้นในการให้บริการแก่ผู้โดยสาร และความวิตกกังวลของผู้ปฏิบัติงานอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการปรับโครงสร้างองค์กร การปรับลดและปรับเปลี่ยนพนักงาน โดยการระบาดของโรคซึ่งเกิดขึ้นอย่างฉับพลันตามที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นนั้น ส่งผลให้ทุกภาคส่วนไม่ได้วางแผนรองรับสถานการณ์และปัญหาต่าง ๆ ไว้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เพื่อความอยู่รอดขององค์กร เช่น การปรับโครงสร้างองค์กรโดยการปรับลดจำนวนพนักงาน และการโยกย้ายพนักงานปฏิบัติงานซึ่งทำให้ภาระงานของพนักงานมีขอบเขตที่กว้างขึ้นเพื่อลดจำนวนบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินงานต่อไปได้ภายใต้สถานการณ์ระบาดที่ส่งผลกระทบในวงกว้างต่อธุรกิจการบิน โดยสายการบินต้องทำการปรับตัวโดยการเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการและหาแหล่งรายได้ทดแทนอื่น ๆ (Thepchalerm and Ho, 2021) ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนส่งผลโดยตรงต่อพนักงาน ก่อให้เกิดความเครียด วิตกกังวลเกี่ยวกับประเด็นสุขภาพ รวมถึงความไม่แน่นอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่

จากผลการวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อพนักงานผู้ทำหน้าที่ให้บริการภาคพื้น ทำให้ได้บทสรุปที่ว่า การทำงานบริการ เป็นงานที่ต้องมีการเรียนรู้ ปรับตัวอยู่เสมอ จึงจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงย่อมก่อให้เกิดความกดดัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การทำงานด้านบริการ ต้องเป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติงานภายใต้ความกดดันได้ดี

(Chantarapanich, 2021) จึงจะสามารถเผชิญหน้าและก้าวผ่านผลกระทบต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากความไม่แน่นอนของงานบริการได้ ดังนั้น คุณสมบัติเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนและผู้ดูแลหลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริการ โดยเฉพาะงานบริการภาคพื้นควรนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมยิ่งขึ้นในสถานการณ์โลกปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา

การเรียนรู้และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นอีกหนึ่งคุณลักษณะที่สะท้อนจากการสัมภาษณ์กลุ่มพนักงานบริการภาคพื้นภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 ที่ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างภายในองค์กรอย่างฉับพลันในหลายด้าน เช่น การยกเลิกกฎเกณฑ์เก่ามาใช้กฎเกณฑ์หรือระเบียบข้อบังคับใหม่ การปรับลดหรือปรับเปลี่ยนพนักงานจากแผนกหนึ่งไปยังอีกแผนกหนึ่ง ดังนั้น พนักงานที่จะสามารถทำงานต่อไปได้ภายใต้สภาวะเช่นนี้ จำเป็นต้องเป็นผู้เรียนรู้เร็ว เนื่องจากบางครั้งภาวะความรับผิดชอบมีการเปลี่ยนแปลง พนักงานบางคนอาจเป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดผู้โดยสารขึ้นเครื่อง แต่เมื่อมีการปรับเปลี่ยนภายในองค์กรเพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินต่อไปได้ พนักงานคนนั้น ๆ อาจต้องโยกย้ายหรือถูกมอบหมายให้ช่วยปฏิบัติงานในแผนกอื่นที่ตนเองไม่มีความถนัดหรือไม่เคยทำมาก่อน ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นมุมมองใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปต่อความคาดหวังที่มีต่อผู้ปฏิบัติงานบริการภาคพื้น ซึ่งเดิมสิ่งสำคัญที่ผู้สอนและผู้เรียนมักให้ความสำคัญคือ ความรู้ด้านภาษาและเนื้อหาบริการด้านการบิน (พริสธูภาณู กลิ่นสุวรรณ และเสกสรรค์ สุทธิสงค์, 2558) แต่ผลการศึกษาชิ้นนี้กลับพบแง่มุมที่ต่างออกไป กล่าวคือ การเป็นผู้เรียนรู้เร็ว รู้กว้าง เป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่สามารถช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถปรับตัวได้กับทุกความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า การปรับตัวได้เร็วจึงเป็นทักษะที่สำคัญในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในงานบริการภาคพื้นภายหลังการระบาดของโรคดังกล่าว ซึ่งการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนที่จะเข้าสู่ตลาดงานบริการด้านการบินควรต้องคำนึงถึงและอาจนำไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะดังกล่าวเพิ่มเติมให้แก่ผู้เรียน

นอกจากการปฏิบัติงานที่จำเป็นต้องมีทักษะการปรับตัวแล้ว หากผู้โดยสารเกิดความไม่เข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบใหม่ต่าง ๆ ในการให้บริการของสนามบินหรือสายการบิน การอธิบายและการสื่อสารกับผู้โดยสารเพื่อสร้างความเข้าใจนับว่ามีบทบาทสำคัญมากในสถานการณ์ดังกล่าว ดังนั้น การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นอีกทักษะที่สำคัญมากในการรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้โดยสารของสายการบิน ส่งผลให้การบังคับใช้กฎต่าง ๆ อย่างเคร่งครัดในการปฏิบัติงานจึงมีความจำเป็นในการบริหารจัดการเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ อย่างไรก็ตาม ผู้ควบคุมดูแลที่เกี่ยวข้องในงาน ต้องมีความตระหนักว่าพนักงานที่ปฏิบัติงานเองก็ต้องเผชิญกับสภาวะความกดดันทางจิตใจที่ค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็น เรื่องของความปลอดภัยเกี่ยวกับสุขภาพ ความไม่แน่นอนของรายได้ การเปลี่ยนแปลงในภาระหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายในช่วงการระบาดของโรคโควิด 19 (Sulu, Arasli, and Saydam, 2021)

ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากช่วงเวลาที่อยู่ในแผนการเก็บข้อมูลวิจัยในท่าอากาศยานต่าง ๆ ทั้ง 4 แห่ง นั้น เป็นช่วงที่ยังคงมีการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 อยู่เป็นระลอก ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงอย่างรุนแรงต่ออุตสาหกรรมและธุรกิจงานบริการด้านการบิน เช่น การปรับลดจำนวนเที่ยวบินลง การปรับลดจำนวนของพนักงานบริการภาคพื้นสายการบิน โดยให้พนักงานที่ยังคงปฏิบัติงานอยู่ ปฏิบัติหน้าที่ในส่วนงานอื่น ๆ เพิ่มเติมนอกเหนือจากการปฏิบัติหน้าที่ประจำของตนเอง นอกจากนี้การปฏิบัติงานของพนักงานบริการภาคพื้นที่มีขั้นตอนในการคัดกรองผู้โดยสาร การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเดินทาง และกระบวนการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานและความปลอดภัยทางด้านสาธารณสุขในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด

19 ด้วยสาเหตุเหล่านี้จึงอาจเป็นเหตุผลสำคัญที่ส่งผลให้มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามได้ไม่ตรงตามแผนการวิจัยที่วางไว้ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้อาจไม่สะท้อนความเป็นตัวแทนของประชากรหรืออาจไม่สะท้อนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของกลุ่มตัวอย่างพนักงานบริการภาคพื้นของท่าอากาศยานนานาชาติทั้ง 4 แห่งได้ทั้งหมด แต่ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิตบางประการ อันเป็นที่ต้องการของสายการบินและองค์กรต่าง ๆ ที่ให้บริการในธุรกิจการบิน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ครู อาจารย์ผู้สอนระดับ ปวช. ปวส. สังกัดอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษาสามารถนำเอาผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับธุรกิจการบินและรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับงานบริการในธุรกิจการบิน

1.2 นักเรียน นักศึกษาและผู้ที่สนใจงานบริการภาคพื้นสายการบิน สามารถใช้ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางหนึ่งในการเสริมสร้างความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ตรงตามความต้องการของสายการบินและหน่วยงานที่ดำเนินธุรกิจการบิน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มพนักงานบริการภาคพื้นซึ่งปฏิบัติงานในท่าอากาศยานนานาชาติในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย ผลการสำรวจที่ได้จึงไม่สามารถอ้างอิงไปยังกลุ่มพนักงานบริการภาคพื้นทั้งหมดของประเทศ ดังนั้น การศึกษาในครั้งต่อไป อาจพิจารณาขยายขอบเขตกลุ่มประชากรในการศึกษาในภาพรวมของทั้งประเทศและศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ร่วมกันจากแต่ละภาคและอาจพิจารณาทำการศึกษาซ้ำอีกครั้งภายหลังผ่านช่วงการระบาดของโรคโควิด 19 เพื่อศึกษาแนวโน้มหรือความต้องการทักษะ ความรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพนักงานบริการภาคพื้นที่จะเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

จุฑารัตน์ เหล่าพราหมณ์, ณิชูพงศ์ ประกอบการดี และชุลีวรรณ ปราณีธรรม. (2564). วิเคราะห์ผลกระทบของการระบาด COVID-19 ต่อธุรกิจสายการบินและแนวโน้มอนาคตของธุรกิจสายการบินหลังการระบาด. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 13(1), 113-135.

พริษฐากาญ กลิ่นสุวรรณ และเสกสรรค์ สุทธิสงค์. (2558). คุณลักษณะของพนักงานต้อนรับภาคพื้นสายการบินนกแอร์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 9(3), 47-54.

Adhabi, E., and C. B. Anozie. (2017). Literature Review for the Type of Interview in Qualitative Research. *International Journal of Education*, 9(3), 86-97. สืบค้นจาก <https://www.macrothink.org/journal/index.php/ije/article/view/11483/9433>

- Bangkok Airways. (2016). *Careers*. Retrieved 16 June 2016, from <http://career.bangkokair.com/>
- Chantarapanich, R (2021). Impact and adaptation of airline business in the COVID-19 outbreak situation. *Journal of Buriram Rajabhat University*, 13(1), 1-20.
- Chara-um, T. (2014). A Model of Graduates' Employability Attributes Development for Tourism Professionals in ASEAN Community. Bangkok: Graduate School, Chulalongkorn University.
- International Civil Aviation Organization. (2020). *Guidance for Air Travel through the COVID-19 Public Health Crisis*. <https://www.icao.int/covid/cart/Pages/CART-Take-off.aspx>
- Intakaew, A. (2019). An exploratory factor analysis of employability attributes of airline ground passenger service professionals. *Journal of Thai Hospitality and Tourism*, 14(2), 64-76.
- Intakaew, A., & Sudisusadee, P. (2020). A research and development on the course of English for airline business. *Rajapark Journal*, 14(35), 61-76.
- Kuosuwan, B., W. Sutthachaidee, and P. Musikamas. (2022). New normal trends in aviation business after the COVID-19 situation which affected airlines marketing mix. *Sripatum Chonburi Academic Journal*, 18(4), 58-75.
- Laophramn, J., N Prakobkandee. and P.Trisdikoon. (2021). Airport operation management for the new normal in air travel. *Executive Journal*, 41(1), 59-68.
- Mahasap, M., C. Pipathanangkul. and S. Pasunun. (2022). Challenges and opportunities of aviation business in Thailand to a new normal life after the COVID-19 pandemic. *Journal of Aviation, Travel, and Service*, 1(1), 1-19.
- Sulu, D., H Arasli. and M. B Saydam. (2021). Air-travelers' perceptions of service quality during the COVID-19 pandemic: evidence from Tripadvisor sites. *Sustainability*, 14(1), 1-24.
- Thepchalerm, T., and P.Ho. (2021). Impacts of COVID-19 on airline business: an overview. *GATR Journal of Business and Economics Review*, 6(1), 81-91.
- Udommoodjalin, S., P Wongpinpech., and M. Chunin. (2022). A causal relationship model of ground staff's job performance. *University of the Thai Chamber of Commerce Journal Humanities and Social Sciences*, 42(1), 107-131.
- Wongwassana, S. (2021). Negative influential factors from COVID-19 pandemic on passenger service's happiness in work: a case study of Bangkok flight services (BFS). *Rajapark Journal*, 15(39), 15-30.

ปัจจัยด้านการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮม
ผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของผู้บริโภค Generation Z
Factors in acceptance and use of technology that affect Generation Z
consumer's intention to use smart home devices
through the Mi Home application.

ภัทรานิษฐ์ นพรัตน์* พิชญาภา อุนสุทธิ สาวิตรี ประโมณะกััง อนงค์นาฏ ชูรัตน์ ทัชชกร สัมมสุต
Pattranit Nopparat*, Pitchaya Anusit, Savitree Pramonakung, Anongnad Churat,
Touchakorn Sammasut
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา^{*.2,3,4,5}
Faculty of Management Sciences Kasetsart University Sriracha Campus
Pattranit412@gmail.com

Received: January 19, 2024

Revised: April 1, 2024

Accepted: May 31, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการคาดหวังด้านประสิทธิภาพที่ส่งผลต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของผู้บริโภค Generation Z 2) เพื่อศึกษาการคาดหวังในการใช้งานที่ส่งผลต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของผู้บริโภค Generation Z 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลทางสังคมที่ส่งผลต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของผู้บริโภค Generation Z 4) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้งานเทคโนโลยี ที่ส่งผลต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของผู้บริโภค Generation Z โดยมีวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง Generation Z ที่อยู่ในช่วงอายุ 18-27 ปี ใช้วิธีการแบบสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น ด้วยวิธีการแบบสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง จะได้กลุ่มตัวอย่าง Generation Z ที่เคยใช้และไม่เคยใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่าน Mi Home จำนวน 405 คน โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS) ใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การหาค่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน จากผลการศึกษาพบว่า ลักษณะของประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง 405 คน พบว่า ส่วนมากเป็นเพศหญิงร้อยละ 34.6 รองลงมาคือเพศชายร้อยละ 32.3 มีผู้เคยใช้ จำนวน 318 คน และไม่เคยใช้จำนวน 87 คน ประเภทอุปกรณ์สมาร์ทโฮมที่มักเลือกใช้มากที่สุด คือ ความปลอดภัยภายในบ้าน จำนวน 81 คน โดยความถี่ที่ใช้ส่วนมากอยู่ที่ 1-3 ครั้ง/วัน มีจำนวน 148 คน โดยราคาที่มีมักจะเลือกซื้ออยู่ที่ 1,001-3,000 บาท จำนวน 154 และประเภทของช่องทางในการซื้อ ส่วนมากอยู่ที่ ร้านค้า Mi Home Store จำนวน 110 คน และในด้านปัจจัยที่สำคัญของการยอมรับและการใช้เทคโนโลยี ได้แก่ การคาดหวังด้านประสิทธิภาพ การคาดหวังในการใช้งาน อิทธิพลทางสังคม และสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้งานเทคโนโลยี จากผลการทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยทั้งหมด

ล้วนส่งผลต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของผู้บริโภค Generation Z
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การยอมรับเทคโนโลยี แอปพลิเคชัน การตั้งใจใช้ เจเนอเรชันแซด

Abstract

This research aims to explore the factors influencing Generation Z consumers' intention to use smart home devices via the Mi Home application. The objectives include examining the effects of performance expectations, usability expectations, social influence, and supportive technological environments on adoption intention. The study sampled 405 Generation Z individuals aged 18-27, including both users and non-users of smart home devices through Mi Home, selected using probability sampling with a purposive sampling method. Data were collected through questionnaires and analyzed using descriptive statistics (frequency, mean, percentage, and standard deviation) and inferential statistics, including multiple regression and Pearson correlation coefficient analysis, via SPSS. The findings reveal that the majority of respondents were female (34.6%), followed by males (32.3%). Among the sample, 318 had prior experience using smart home devices, while 87 had no experience. The most commonly used device category was home security, cited by 81 respondents, with most participants (148) using smart home devices 1-3 times per day. The preferred price range for devices was 1,001-3,000 Baht (154 respondents), and the Mi Home Store was the favored purchase channel for 110 participants. The key factors influencing technology acceptance and usage intention included performance expectations, usability expectations, social influence, and a supportive technological environment. Hypothesis testing demonstrated that all these factors significantly affect Generation Z's intention to use smart home devices via the Mi Home application.

Keywords: Technology acceptance, Application, Usage intention, Generation Z

บทนำ

ปัจจุบันนี้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทส่งเสริมด้านการอำนวยความสะดวก ทำให้การใช้ชีวิตในแต่ละวันง่ายยิ่งขึ้น กล่าวได้ว่าเทคโนโลยีถูกพัฒนาให้สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์เองก็เป็นผู้ที่ประดิษฐ์ คิดค้น และนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในชีวิตประจำวัน ทำให้การดำเนินชีวิตง่ายขึ้น รวดเร็วขึ้น และมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Zarrella, 2010) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เป็นการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทาง

เทคโนโลยีที่เกิดขึ้นตามเวลาที่มีแนวโน้มที่จะพัฒนาอย่างรวดเร็ว โดยเทคโนโลยีนั้นช่วยให้คนทั่วโลกสามารถเชื่อมต่อและสื่อสารกันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นการนำเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (The Internet of Things: IoT) มาปรับเป็นปัญญาประดิษฐ์ เพื่อให้เกิดความเชื่อมต่อที่สอดคล้องกัน ถือเป็นตัวเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตของผู้คนในยุคที่เทคโนโลยีก้าวล้ำอย่างรวดเร็ว (Passiontik, 2018) โดยอุปกรณ์เครื่องใช้ในชีวิตประจำวันของเราในปัจจุบันนั้น ล้วนได้รับอิทธิพลมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ได้มีการพัฒนา จนนำมาสู่การผลิตเป็นสิ่งของเครื่องใช้เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับมนุษย์มากมาย

Smart Home หรือระบบบ้านอัจฉริยะเป็นการนำเทคโนโลยี IoT มาประยุกต์ใช้โดยเชื่อมต่อเข้ากับอุปกรณ์ต่าง ๆ อาทิ เครื่องใช้ไฟฟ้า ระบบรักษาความปลอดภัย และอื่น ๆ เพื่อใช้ในการควบคุมหรือสั่งการอุปกรณ์ได้ทั้งจากภายในและภายนอกบ้านผ่านสมาร์ทโฟน ช่วยให้การอยู่อาศัยและการดูแลบ้านมีความสะดวกสบาย ทันสมัย ปลอดภัย และประหยัดเวลามากยิ่งขึ้น (SCG, 2022) อีกทั้งรูปแบบการใช้ชีวิตประจำวันของคนไทยในยุคที่ถูกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี มีผลทำให้เทรนด์การเข้าถึงเทคโนโลยีของผู้บริโภคเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยสัดส่วนการครอบครองอุปกรณ์สมาร์ทโฮมของคนไทยอยู่ที่ร้อยละ 4.8 ของจำนวนประชากร มีมูลค่าตลาดอุปกรณ์สมาร์ทโฮมของไทยอยู่ที่ 111.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐหรือราว 3,630 ล้านบาท ซึ่งแสดงให้เห็นถึงโอกาสและความเป็นไปได้ที่ตลาดสมาร์ทโฮมจะสามารถเติบโตได้ในอนาคต (Datareportal, 2022) ซึ่งเหมาะกับผู้บริโภค Generation Z ที่เกิดระหว่างปี 1997 ถึง 2012 เป็นกลุ่มคนในยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง (The Annie E. Casey Foundation, 2023) ที่เติบโตมาพร้อมกับการแสวงหาความสะดวกสบายที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี ทำให้เข้าใจการใช้แพลตฟอร์มบนโซเชียลมีเดียเป็นอย่างดี มีผลให้ได้รับอิทธิพลทางสังคมและเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก (Smart SME, 2021) อีกทั้งผู้ที่ใช้อุปกรณ์อัจฉริยะภายในบ้านนั้นยังมีการคาดหวังในเรื่องการประหยัดพลังงาน เวลา และเงิน ตลอดจนทำให้ชีวิตในบ้านมีความพยายามน้อยลง (Wilson, Hargreaves and Hauxwell-Baldwin, 2017) เนื่องจากกลุ่มคนรุ่นนี้เกิดมาพร้อมกับการใช้เทคโนโลยีที่ทำให้การใช้ชีวิตมีความสะดวกสบาย อีกทั้งยังมีความเข้าใจในการใช้งานเทคโนโลยีในทุก ๆ ด้าน นอกจากนี้ยังมีความต้องการที่จะใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและปลอดภัย ทำให้การควบคุมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมและน่าสนใจสำหรับกลุ่มคนนี้ ซึ่งเป็นเหตุผลที่ทำให้ Generation Z ถูกเลือกเป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

การศึกษาวิจัยพฤติกรรมมารยอบรับของบริการดูแลสุขภาพในบ้านอัจฉริยะในเกาหลีใต้โดยใช้แบบจำลองบูรณาการของ UTAUT และ TTF (Kang, Han and Kwon, 2022) พบว่ามีความตั้งใจอย่างต่อเนื่องที่จะใช้บริการดูแลสุขภาพบ้านอัจฉริยะร้อยละ 62.5 การรับรู้ของผู้ใช้โดยตัวแปรการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีทั้ง 4 ตัว สามารถคาดหวังเชิงบวกให้การตั้งใจใช้ยอมรับบริการดูแลสุขภาพบ้านอัจฉริยะ โดยมีอิทธิพลค่อนข้างมากจากการคาดหวังประสิทธิภาพและสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้งาน จากการศึกษาการวิเคราะห์การยอมรับและความชอบด้านเทคโนโลยีสมาร์ทโฮมสำหรับ Elderly ในดูไบ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ (Arar, Jung, Awad and Chohan, 2021) พบว่า อายุและความสามารถด้านคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้เป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดและมีประสิทธิภาพที่คาดหวัง ผลกระทบทางสังคม และเงื่อนไขในการอำนวยความสะดวกจะส่งผลเชิงบวกสำหรับการยอมรับเทคโนโลยีที่อยู่อาศัยอัจฉริยะ อีกทั้ง Sinaga, (2019) ก็ยังพบว่า ผู้ใช้ชาวอินโดนีเซียได้พิจารณาประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ IoT ก่อนจะมีความตั้งใจที่จะนำไปใช้ สะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้ถึงประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยี ที่มีผลต่อผู้ใช้งานเกี่ยวกับการบรรลุผลตามเป้าหมายในการใช้เทคโนโลยี อย่างไรก็ตามผลจากการศึกษาของ Tu and Liu (2021) พบว่า การคาดหวังของความพยายามมีผลอย่างมากต่อความตั้งใจของผู้สูงอายุในการใช้งานเทคโนโลยีสมาร์ทโฮม และส่งผลเชิงบวกที่สำคัญต่อการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ และ Bonn, Kim, Kang and Cho (2016) ยังพบว่าอิทธิพลทางสังคมนั้นสามารถ

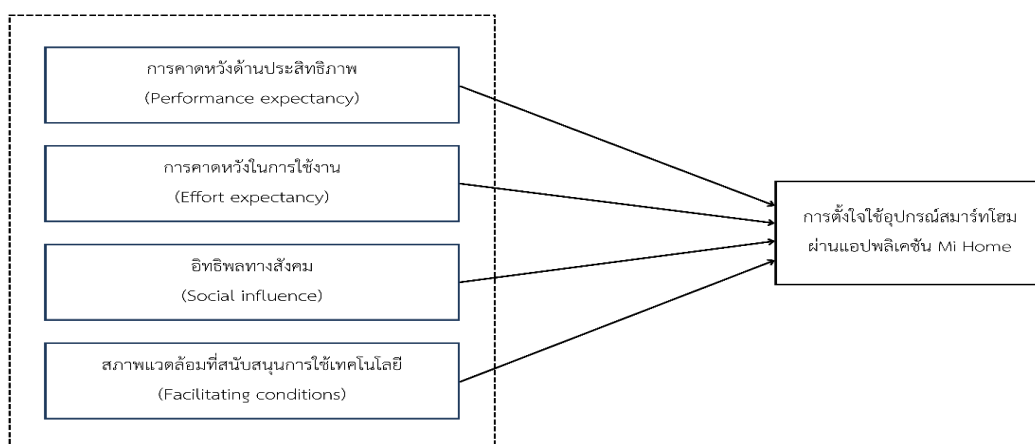
ส่งผลถึงพฤติกรรมต่อบุคคลในการเลือกใช้เทคโนโลยี จากการศึกษาปัจจัยด้านการใช้งานที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีของผู้บริโภคเรื่องการยอมรับเทคโนโลยี (UTAUT) ของ Venkatesh, Thong and Xu. (2012) พบว่า อิทธิพลทางสังคมมีผลเชิงบวก ผู้ใช้งานรู้สึกว่าคุณค่าอื่นที่มีความสำคัญต่อตนเองทำให้เชื่อว่าเขาควรใช้เทคโนโลยีนั้น ๆ เช่นกัน

จากข้อมูลที่กำลังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าในปัจจุบัน Generation Z เป็นกลุ่มที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยี ทำให้เกิดความเคยชินและมีพฤติกรรมที่ชื่นชอบความง่ายและความสะดวกสบาย ซึ่งสอดคล้องกับเทรนด์สมาร์ทโฮมที่ได้รับความนิยมในยุคดิจิทัลอย่างแอปพลิเคชัน Mi Home ที่สามารถควบคุมอุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านมือได้จากทุกที่ ช่วยเพิ่มความสะดวกสบายและตอบสนองไลฟ์สไตล์ของ Generation Z ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ การศึกษาปัจจัยด้านการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของ Generation Z ด้วยการประยุกต์ใช้แบบจำลอง UTAUT จะเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจเทคโนโลยี โดยสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงเทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาการคาดหวังด้านประสิทธิภาพ (Performance Expectancy) ที่ส่งผลต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของผู้บริโภค Generation Z
2. เพื่อศึกษาการคาดหวังในการใช้งาน (Effort Expectancy) ที่ส่งผลต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของผู้บริโภค Generation Z
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางสังคม (Social Influence) ที่ส่งผลต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของผู้บริโภค Generation Z
4. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี (Facilitating Conditions) ที่ส่งผลต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของผู้บริโภค Generation Z

กรอบแนวความคิดงานวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดปัจจัยที่มีผลต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home
ปรับปรุงจาก Venkatesh Morris, Davis and Davis, (2003)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ กลุ่ม Generation Z ซึ่งเกิดระหว่างปี 1997 ถึง 2012 มีอายุอยู่ในช่วง 12-27 ปี (The Annie E. Casey Foundation, 2023) แต่เนื่องด้วยหลักจริยธรรมงานวิจัยในเด็ก จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างจะอยู่ในช่วงอายุ 18-27 ปี มีพฤติกรรมทั้งที่เคยใช้และไม่เคยใช้อุปกรณ์สมาร์ตโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ในประเทศไทย มีจำนวนประชากร Generation Z ที่อายุ 18-27 ปี จำนวน 7.6 ล้านคน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2566) จึงใช้วิธีการแบบสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling Technique) ด้วยวิธีการแบบสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และใช้สูตรกรณีที่ประชากรมีจำนวนแน่นอน (Finite population) ของ Yamane (1970) พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม คือ 399.97 หรือประมาณ 400 คน โดยผู้ทำวิจัยได้ทำการเก็บสำรองเพิ่มเติมอีก 5 ชุด รวมเป็นจำนวนทั้งหมด 405 ชุด เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกใช้แบบสอบถามปลายปิด (Close-Ended Question) และแบบสอบถามปลายเปิด (Open-Ended Question) ดำเนินการนำเสนอแบบสอบถามทางออนไลน์ผ่าน Google Forms มีระยะเวลาในการเก็บข้อมูลแบบสอบถามในช่วง 14 พฤศจิกายน 2566–18 มกราคม 2567 โดยมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย อีกทั้งยังเป็นวิธีการที่สะดวก ประหยัดทรัพยากรและเวลา โดยผู้วิจัยได้แบ่งแบบสอบถามเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามคัดกรอง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานะภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์สมาร์ตโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home

ตอนที่ 4 แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีและการตั้งใช้อุปกรณ์สมาร์ตโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

เมื่อได้จัดทำแบบสอบถามได้มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อคำถามเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย จึงได้นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาตรวจสอบและนำข้อมูลมาปรับใช้อย่างเหมาะสม จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้เก็บข้อมูล (Pilot test) กับกลุ่มทดลองจำนวน 40 คน นำผลที่ได้มาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยการคาดหวังด้านประสิทธิภาพ (Performance Expectancy) มีค่าเท่ากับ 0.709 การคาดหวังในการใช้งาน (Effort Expectancy) มีค่าเท่ากับ 0.735 อิทธิพลทางสังคม (Social Influence) มีค่าเท่ากับ 0.715 สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี (Facilitating Conditions) มีค่าเท่ากับ 0.715 และ การตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ตโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home จากตัวแปรทั้งหมดพบว่าอยู่ระหว่าง 0.700–0.735 ซึ่งพบว่ามีค่า มากกว่า 0.7 ผู้วิจัยจึงสามารถนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง Generation Z จำนวน 405 คนต่อไป

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลสถิติพรรณนา (Descriptive Statistic): การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปโดยทำการเลือกวิเคราะห์แบบการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D) และการหาค่าเฉลี่ยร้อยละ (Percentage)

ข้อมูลสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic): การวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ โดยวิธีสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์แบบเชิงเส้น (Linear Relationship) และการวิเคราะห์ถดถอยและสหสัมพันธ์ (Regression and Correlation Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานและอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรได้

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลด้านพฤติกรรมศาสตร์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย สรุปได้ตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	131	32.3
หญิง	140	34.6
LGBTQ+	74	18.3
ไม่ประสงค์ระบุ	60	14.8
รวม	405	100.0

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มเป้าหมายผู้ทำแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 34.6 รองลงมาคือ เพศชาย จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 32.3 รองลงมาคือ LGBTQ+ จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 18.3 และไม่ประสงค์ระบุ จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 14.8 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
Generation Z	405	100.0
รวม	405	100.0

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มเป้าหมายผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดอยู่ในช่วง Generation Z จำนวน 405 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 100

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท	24	5.9
5,001-10,000 บาท	62	15.3
10,001-15,000 บาท	85	21.0
15,001-20,000 บาท	99	24.4
20,001-25,000 บาท	88	21.7
มากกว่า 25,000 บาท	47	11.6
รวม	405	100.0

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มเป้าหมายผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 15,001-20,000 บาท จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 24.4 รองลงมาคือ 20,001-25,000 บาท จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 21.7 รองลงมาคือ 10,001-15,000 บาท จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.0 รองลงมาคือ 5,001-10,000 บาท จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.3 รองลงมาคือมากกว่า 25,000 บาท จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 11.6 และต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 5.9 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง โดยวิเคราะห์สถิติพรรณนาสามารถนำเสนอเป็นค่าความถี่และร้อยละ ได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากการเคยใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home อยู่ที่ เคยใช้บริการ จำนวน 318 คน คิดเป็นร้อยละ 78.5 และไม่เคยใช้ จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 21.5 ตามลำดับ ประเภทอุปกรณ์สมาร์ทโฮมที่มักเลือกใช้ที่มากที่สุด คือ ความปลอดภัยภายในบ้าน จำนวน 81 คน โดยความถี่ที่ใช้ส่วนมากอยู่ที่ 1-3 ครั้ง/วัน มีจำนวน 148 คน และราคาอุปกรณ์สมาร์ทโฮม ที่มักจะเลือกซื้ออยู่ที่ 1,001-3,000 บาท จำนวน 154 คน สุดท้ายในการเลือกประเภทของช่องทางในการซื้ออุปกรณ์สมาร์ทโฮม ส่วนมากอยู่ที่ ร้านค้า Mi Home Store จำนวน 110 คน

2. การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D) ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีและการตั้งใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีและการตั้งใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์ สมาร์ทโฮม ผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของผู้บริโภค Generation Z	Minimum	Maximum	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
การคาดหวังด้านประสิทธิภาพ	2.25	5.00	4.17	0.618	มาก
การคาดหวังในการใช้งาน	2.50	5.00	4.26	0.628	มากที่สุด
อิทธิพลทางสังคม	2.00	5.00	4.11	0.635	มาก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์ สมาร์ทโฮม ผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของผู้บริโภครุ่น Generation Z	Minimum	Maximum	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้ เทคโนโลยี	2.75	5.00	4.20	0.613	มาก
การตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอป พลิเคชัน Mi Home	2.25	5.00	4.20	0.590	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มเป้าหมายผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการคาดหวังด้านประสิทธิภาพ Minimum คือ 2.25 Maximum คือ 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.618 พบว่าระดับความคิดเห็นโดยรวมเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.17$) ปัจจัยการคาดหวังในการใช้งาน Minimum คือ 2.50 Maximum คือ 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.628 พบว่าระดับความคิดเห็นโดยรวมเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X}=4.26$) ปัจจัยอิทธิพลทางสังคม Minimum คือ 2.00 Maximum คือ 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.635 พบว่าระดับความคิดเห็นโดยรวมเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.11$) ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี Minimum คือ 2.75 Maximum คือ 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.613 พบว่าระดับความคิดเห็นโดยรวมเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.20$) ปัจจัยการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home Minimum คือ 2.25 Maximum คือ 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.590 พบว่า ระดับความคิดเห็นโดยรวมเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.20$)

3. การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Multicollinearity) ระหว่างการคาดหวังด้านประสิทธิภาพ (Performance Expectancy) และการคาดหวังในการใช้งาน (Effort Expectancy) อิทธิพลทางสังคม (Social Influence) และสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี (Facilitating Conditions) และตัวแปรการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮม ผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home

สัญลักษณ์ใช้แทนค่าตัวแปร

PE	แทน	ตัวแปรการคาดหวังด้านประสิทธิภาพ (Performance Expectancy)
EE	แทน	ตัวแปรการคาดหวังในการใช้งาน (Effort Expectancy)
SI	แทน	ตัวแปรอิทธิพลทางสังคม (Social Influence)
FC	แทน	ตัวแปรสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี (Facilitating Conditions)
Intend	แทน	ตัวแปรการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home

ตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์ Multicollinearity คือการวิเคราะห์ความเป็นอิสระของความคลาดเคลื่อนโดยใช้การ ทดสอบ Pearson Correlation ซึ่งเป็นวิธีการหาค่าทางสถิติที่แสดงผลออกมาเป็นรูปแบบขนาดและทิศทางของความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของแต่ละตัวแปรโดยนำมาเทียบกับช่วงของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

Correlations					
	PE	EE	SI	FC	Intend
PE	1				
EE	0.628**	1			
SI	0.584**	0.628**	1		
FC	0.678**	0.799**	0.689**	1	
Intend	0.654**	0.694**	0.757**	0.742**	1

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

จากตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์หรือ Pearson Correlation สามารถแปลความหมายจากตารางได้ดังนี้

ตัวแปรด้านการคาดหวังด้านประสิทธิภาพ พบว่า มีความสัมพันธ์ต่อตัวแปรด้านการคาดหวังการใช้งานในระดับปานกลางด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.628 ความสัมพันธ์ต่อตัวแปรด้านอิทธิพลของสังคมในระดับปานกลางด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.584 ความสัมพันธ์ต่อตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในระดับปานกลางด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.678 และมีความสัมพันธ์ต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ในระดับปานกลางด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.654

ตัวแปรด้านการคาดหวังการใช้งาน พบว่า มีความสัมพันธ์ต่อตัวแปรด้านการคาดหวังด้านประสิทธิภาพในระดับปานกลางด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.628 ความสัมพันธ์ต่อตัวแปรด้านอิทธิพลของสังคมในระดับปานกลางด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.628 ความสัมพันธ์ต่อตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในระดับปานกลางด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.799 และมีความสัมพันธ์ต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ในระดับปานกลางด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.694

ตัวแปรด้านอิทธิพลของสังคม พบว่า มีความสัมพันธ์ต่อตัวแปรด้านการคาดหวังด้านประสิทธิภาพในระดับปานกลางด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.584 ความสัมพันธ์ต่อตัวแปรด้านการคาดหวังการใช้งานในระดับปานกลางด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.628 ความสัมพันธ์ต่อตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในระดับปานกลางด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.689 และมีความสัมพันธ์ต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ในระดับปานกลางด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.757

ตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี พบว่ามีความสัมพันธ์ต่อตัวแปรด้านการคาดหวังด้านประสิทธิภาพในระดับปานกลางด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.678 ความสัมพันธ์ต่อตัวแปรด้านการคาดหวังการใช้งานในระดับปานกลางด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.799 ความสัมพันธ์ต่อตัวแปรด้านอิทธิพลของสังคมในระดับปานกลางด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.689 และมีความสัมพันธ์ต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ในระดับปานกลางด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.742

การตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของกลุ่มผู้บริโภค Generation Z พบว่า มีความสัมพันธ์ต่อตัวแปรด้านการคาดหวังด้านประสิทธิภาพในระดับปานกลางด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.654 ความสัมพันธ์ต่อตัวแปรด้านการคาดหวังการใช้งานในระดับปานกลางด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.694 ความสัมพันธ์ต่อตัวแปรด้านอิทธิพลของสังคมในระดับปานกลางด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.757 และความสัมพันธ์ต่อตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในระดับปานกลางด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.742

4. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระของปัจจัยด้านการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของผู้บริโภค Generation Z

ตารางที่ 6 แสดงค่า Coefficients

Coefficients ^a		
Model	Collinearity Statistics	
	Tolerance	VIF
Performance Expectancy	0.501	1.995
Effort Expectancy	0.341	2.934
Social Influence	0.490	2.039
Facilitating Conditions	0.279	3.588

จากตารางที่ 6 พบว่า มีค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.279-0.501 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0 และค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.995-3.588 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 จึงไม่เกิดปัญหาสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) หมายความว่า ตัวแปรต้น คือ การคาดหวังด้านประสิทธิภาพ การคาดหวังในการใช้งาน อิทธิพลทางสังคม สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี ไม่มีความสัมพันธ์กันหรือเป็นอิสระจากกัน และจะเห็นได้ว่าค่า Correlation มีค่าค่อนข้างสูง จึงสอดคล้องกับค่า Tolerance และ VIF ที่แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอาจมีความสัมพันธ์กัน

ตารางที่ 7 แสดงการตรวจสอบความเป็นอิสระต่อกันของความคลาดเคลื่อนด้วยค่าสถิติ Durbin-Watson

Model Summary ^b					
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	0.832	0.692	0.689	0.32896	1.810
a. Predictors: (Constant), FC, SI, EE, PE					
b. Dependent Variable: intend					

จากตารางที่ 7 พบว่า ค่าสถิติ Durbin-Watson เท่ากับ 1.810 ซึ่งมีค่าอยู่ในช่วง 1.5-2.5 แสดงว่า ตัวแปร การคาดหวังด้านประสิทธิภาพ การคาดหวังในการใช้งาน อิทธิพลทางสังคม สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี และการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home เป็นอิสระต่อกัน

โดยค่า R (สหประสิทธิ์สัมพันธ์) หมายความว่า ตัวแปรทั้งหมดมีความสัมพันธ์กัน 0.832 หรือร้อยละ 83.20 และมีค่า R² อธิบายความสัมพันธ์ของการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของกลุ่มผู้บริโภค Generation Z ได้ 0.689 หรือร้อยละ 68.90

ตารางที่ 8 แสดงผลการพิจารณาการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ของปัจจัยด้านการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของผู้บริโภค Generation Z

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardize d Coefficients	t-test	P-value
		B	Std. Error	β		
1	(Constant)	0.456	0.128		3.557	0.000
	Performance Expectancy	0.159	0.037	0.167	4.249	0.000
	Effort Expectancy	0.144	0.045	0.153	3.222	0.001
	Social Influence	0.380	0.037	0.409	10.315	0.000
	Facilitating Conditions	0.217	0.051	0.225	4.284	0.000

a. Dependent Variable: intend

จากตารางที่ 8 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของกลุ่มผู้บริโภค Generation Z โดยพิจารณาจากค่านัยสำคัญ (P-value) กำหนดไว้ว่าต้องไม่เกิน 0.05 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรที่สามารถใช้พยากรณ์หรือมีผลต่อการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของกลุ่มผู้บริโภค Generation Z มีดังนี้ คือ การคาดหวังด้านประสิทธิภาพ เท่ากับ $\beta=0.167$, P-Value=0.000 การคาดหวังในการใช้งาน เท่ากับ $\beta=0.153$, P-Value=0.001 อิทธิพลทางสังคม เท่ากับ $\beta=0.409$, P-Value=0.000 และสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี เท่ากับ $\beta=0.225$, P-Value=0.000

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยปัจจัยด้านการยอมรับและการใช้เทคโนโลยี โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression) สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

1. ปัจจัยการคาดหวังด้านประสิทธิภาพ (Performance Expectancy) ผลการวิเคราะห์พบว่าส่งผลให้เกิดการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของผู้บริโภค Generation Z เนื่องจากการคาดหวังด้านประสิทธิภาพเป็นความรู้สึกของผู้ใช้งานที่มีต่อเทคโนโลยีว่ามีประโยชน์และช่วยลดระยะเวลา (Venkatesh Morris, Davis and Davis, 2003) ดังนั้นหากกลุ่มผู้บริโภค Generation Z ที่มี

ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเทคโนโลยีสูงพบว่าเทคโนโลยีนั้นมีประโยชน์และมีประสิทธิภาพจะทำให้บุคคลเกิดการอยากใช้งานระบบนั้นต่อ (Publicist Experiential, 2023) ซึ่งสัมพันธ์กับผลการศึกษาของ Maswadi, Ghani and Hamid (2022) ที่พบว่า การคาดหวังด้านประสิทธิภาพมีผลเชิงบวกและมีนัยสำคัญต่อ BI ในการใช้ SHT สมาร์ทโฮมของกลุ่มผู้สูงอายุในซาอุดีอาระเบีย สอดคล้องกับ Andini and Adiwijaya (2021) ที่กล่าวว่า การคาดหวังด้านประสิทธิภาพเป็นปัจจัยที่ทรงพลังและมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้ผลิตภัณฑ์สมาร์ทโฮมของผู้บริโภคชาวอินโดนีเซีย

2. ปัจจัยการคาดหวังในการใช้งาน (Effort Expectancy) ผลการวิเคราะห์พบว่า ส่งผลให้เกิดการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของผู้บริโภค Generation Z ดังนั้นกลุ่มผู้บริโภค Generation Z จึงมีพฤติกรรมชอบความสะดวกสบายและความง่ายในด้านการใช้งาน เนื่องจากการคาดหวังในการใช้งานเป็นระดับของความสะดวกสบายที่ผู้ใช้งานไม่จำเป็นต้องใช้ความพยายามต่อการใช้แอปพลิเคชันหรือฟังก์ชัน (Davis, 1989) ส่วน Brand Buffet (2019) พบว่าเทคโนโลยีมีความยืดหยุ่นทั้งในเรื่องของเวลาและสถานที่ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ช่วยให้ผู้ใช้งานมีความสะดวกสบายมากขึ้น จะทำให้ผู้ใช้เกิดการยอมรับและนำไปใช้ (Atkitchenmag, 2017) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Shalini, Nasar, Stephen and Markos (2022) ที่พบว่า การคาดหวังในการใช้งานเป็นตัวทำนายที่สำคัญของ BI เกี่ยวกับความตั้งใจเชิงพฤติกรรมสำหรับการใช้งาน SHD และสัมพันธ์โดยตรงกับ Maswadi, Ghani and Hamid (2022) ที่บอกว่าความคาดหวังของความพยายามมีผลเชิงบวกต่อความตั้งใจด้านพฤติกรรมในการใช้ SHT สมาร์ทโฮมของกลุ่มผู้สูงอายุในซาอุดีอาระเบีย

3. ปัจจัยอิทธิพลทางสังคม (Social Influence) ผลการวิเคราะห์พบว่า ส่งผลให้เกิดการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของผู้บริโภค Generation Z เนื่องจากอิทธิพลทางสังคมเป็นการโน้มน้าวด้วยการนำเสนอข้อมูลจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่ง จนเกิดการคล้อยตาม (Deutsch and Gerard, 1955) ดังนั้นหากกลุ่มผู้บริโภค Generation Z ที่มีพฤติกรรมชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่มจึงเกิดเป็นความเชื่อและทดลองใช้งานตามกันได้ง่าย (Krungsri Guru, 2021) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Oyinlola Ayodimeji, Janardhanan, Marinelli and Patel (2021) ที่พบว่า อิทธิพลทางสังคมแม้ว่าจะมีผลต่อความตั้งใจด้านพฤติกรรมน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับความคาดหวังด้านประสิทธิภาพและความคาดหวังด้านความพยายาม แต่ก็ยังพบว่า มีผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความตั้งใจด้านพฤติกรรมของลูกค้ายในการนำสมาร์ทโฮมมาใช้

4. ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี (Facilitating Conditions) ผลการวิเคราะห์พบว่า ส่งผลให้เกิดการตั้งใจใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของผู้บริโภค Generation เนื่องจกสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้งานเทคโนโลยีเป็นโครงสร้างที่เกี่ยวกับความเชื่อของบุคคล จะเป็นพื้นฐานที่ส่งเสริมให้เกิดการใช้งานได้อย่างสะดวก (Neuendorf and Valdiseri, 2016) สอดคล้องกับ Venkatesh, Brown, Maruping and Bala (2008) ที่กล่าวว่า โครงสร้างพื้นฐานขององค์กรที่แต่ละบุคคลเชื่อว่ารูปแบบเทคนิคที่มีอยู่ของระบบจะสามารถรองรับการใช้งานได้ ทั้งยังมีมีส่วนช่วยส่งเสริมให้เข้าใจการใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Venkatesh Morris, Davis and Davis, 2003) รวมถึงสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้กลุ่ม Generation Z ใช้เทคโนโลยีอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Oyinlola Ayodimeji, Janardhanan, Marinelli and Patel (2021) ที่พบว่าสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้งานเทคโนโลยีมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการใช้งานของบ้านอัจฉริยะ ดังนั้นการรับรู้ถึงความพร้อมของการสนับสนุนการใช้งานเทคโนโลยีสำหรับสมาร์ทโฮมมีอิทธิพลต่อการใช้งานอุปกรณ์สมาร์ทโฮม

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า ปัจจัยการคาดหวังด้านประสิทธิภาพ ปัจจัยการคาดหวังในการใช้งาน ปัจจัยอิทธิพลทางสังคม ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดการตั้งใจใช้อุปกรณ์ สมาร์ทโฮมผ่านแอปพลิเคชัน Mi Home ของผู้บริโภค Generation Z ดังนั้น ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของการใช้งานให้มีความง่ายที่สามารถเรียนรู้การใช้งานแอปพลิเคชันได้ด้วยตนเองมีความสะดวกไม่ยุ่งยากซับซ้อน รวมไปถึงไม่ต้องใช้ความพยายามในการใช้งานและยังมีความปลอดภัย อีกทั้งยังสามารถช่วยลดระยะเวลาได้ความพร้อมทางด้านอุปกรณ์ที่จะช่วยสนับสนุนเทคโนโลยีในการใช้งานให้เป็นไปอย่างราบรื่น มีระบบที่ทันสมัยที่สามารถช่วยอำนวยความสะดวกที่ไม่จำเป็นต้องใช้ความพยายามต่อการใช้งานในแอปพลิเคชันร่วมด้วยกับการพัฒนาสื่อ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลสินค้ามีการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่องค์กร สามารถนำเสนอข้อมูลโดยใช้บุคคลเนื่องจากอิทธิพลทางสังคมสามารถช่วยให้เกิดความคล้อยตามได้อย่างง่าย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาปัจจัยการคาดหวังด้านประสิทธิภาพ (Performance Expectancy) พบว่า ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาประสิทธิภาพระบบปฏิบัติการให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคที่คาดหวังด้านความปลอดภัยจากการใช้แอปพลิเคชันในอนาคต
2. จากการศึกษาปัจจัยการคาดหวังในการใช้งาน (Effort Expectancy) พบว่า ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญด้านความง่าย มีขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อนต่อการใช้งาน เพื่อให้ผู้บริโภคนั้นมีความสะดวกที่จะใช้งานทำให้เกิดความประทับใจและเกิดการตั้งใจใช้ซ้ำอย่างต่อเนื่องในอนาคต
3. จากการศึกษาปัจจัยอิทธิพลทางสังคม (Social Influence) พบว่า ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสินค้าให้ดียิ่งขึ้น ผลิตสื่อโฆษณา การประชาสัมพันธ์ข้อมูลสินค้าและบริการต่าง ๆ รวมไปถึงการอบรมพนักงานขายสินค้าให้สามารถตอบคำถามหรือบริการลูกค้าอย่างครบถ้วน เพื่อให้เกิดการบอกปากต่อปาก และจงใจให้ลูกค้าซื้อสินค้าหรือใช้บริการแอปพลิเคชันอย่างต่อเนื่อง
4. จากการศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี (Facilitating Conditions) พบว่า ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญในเรื่องของความพร้อมทางด้านอุปกรณ์ที่เป็นตัวช่วยสนับสนุนให้การใช้งานเทคโนโลยีเป็นไปอย่างราบรื่น รวมไปถึงตัวระบบเองนั้นจะต้องมีความทันสมัย น่าเชื่อถือ และช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้งาน เพื่อให้ผู้ใช้งานเกิดความพึงพอใจและอยากใช้บริการต่อในอนาคต

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. แนะนำให้ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น The Technology Acceptance Model: TAM มาใช้ในการศึกษาหรือประยุกต์ใช้เพื่อให้เห็นภาพในมุมมองที่แตกต่างมากยิ่งขึ้น
2. แนะนำให้ศึกษาผู้ใช้งานใน Generation อื่น ๆ เช่น Generation X, Y เนื่องจากผู้ใช้งานอุปกรณ์สมาร์ทโฮมมีจำนวนที่มากขึ้น อีกทั้งลักษณะบุคคลล้วนมีความแตกต่างกันทางด้านพฤติกรรม ค่านิยม ล้วนแล้วส่งผลให้ผลวิจัยนั้นแตกต่างกันออกไป
3. แนะนำให้เก็บแบบสำรวจในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์เดียว การสัมภาษณ์กลุ่มร่วมด้วย หรือการสังเกตพฤติกรรมเพื่อให้เห็นภาพรวมที่แม่นยำมากขึ้นและอาจได้ผลวิจัยที่แตกต่างออกไปในเชิงที่ลึกขึ้น

4. แนะนำให้มีการศึกษาที่มีระยะเวลาที่เหมาะสม เพื่อที่จะได้ศึกษาพฤติกรรมนั้นอย่างครอบคลุม มีการวิเคราะห์อย่างแม่นยำและป้องกันการมีข้อผิดพลาดให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2566). *สถิติจำนวนประชากร*. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2567, จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData>
- Andini, N. D., and K. Adiwijaya. (2021). What factors do affect the adoption of internet of things (smart home) in Indonesia. *International Journal of Business and Technology Management*, 3(2), 84-97.
- Arar, M., C. Jung, J. Awad, and A. H. Chohan. (2021). Analysis of smart home technology acceptance and preference for elderly in dubai, UAE. *Designs*, 5(4), 70.
- Atkitchenmag. (2017). *Smart Home & Smart Living เทคโนโลยีอัจฉริยะเพื่อบ้านในฝัน*. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2566, จาก <http://atkitchenmag.com/smart-home-smart-living/>
- Bonn, M. A., Kim, W. G., Kang, S. and Cho, M. (2016). Purchasing wine online: The effects of social influence, perceived usefulness, perceived ease of use, and wine involvement. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 25(7), 841-869.
- Brand Buffet. (2019). 7 อินไซต์ เข้าใจ GEN Z พร้อมกลยุทธ์เจาะกระเป๋ากลุ่มกำลังซื้อใหม่ ที่แค่เร็วไม่พอ นานี่ต้อง “ด่วน” เท่านั้น. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2566, จาก <https://www.brandbuffet.in.th/2019/05/7-insights-gen-z-for-marketing/>
- Tu, C. K., Smart SME. and Liu, H. (2021). The Moderating Effects of Subjective Well-being on the Elderly's Acceptance and Use of Gerontechnology: An Extended UTAUT Model. In *Proceedings of the 5th International Conference on Management Engineering, Software Engineering and Service Sciences* (pp. 118-124).
- Datareportal. (2022). *DIGITAL 2022: THAILAND*. Retrieved 20 December 2023, from <https://datareportal.com/reports/digital-2022-thailand>
- Davis, F. D. (1989). Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology. *MIS Quarterly*, 319-339.
- Deutsch, M. and H. B. Gerard. (1955). A Study of Normative and Informational Influence Upon Individual Judgment. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 51(3), 629-636.
- Kang, H. J., Han, J., and Kwon, G. H. (2022). The Acceptance Behavior of Smart Home Health Care Services in South Korea: An Integrated Model of UTAUT and TTF. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(20), 13279.
- Krungsri Guru. (2021). 6 สิ่งต้องรู้เมื่อบุกตลาด Gen Z. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2566, จาก <https://www.krungsri.com/th /plearn-plearn/6-techniques-to-approach-gen-z>

- Maswadi, K., Ghani, N. A. and S Hamid.. (2022). Factors influencing the elderly's behavioural intention to use smart home technologies in Saudi Arabia. *Plos one*, 17(8), e0272525.
- Neuendorf, Y. and A Valdiseri. (2016). Consumer acceptance of online banking: an extension of the technology acceptance model. *Internet Research*, 14(3), 224-235.
- Oyinlola Ayodimeji, Z., M Janardhanan, M. Marinelli. and I. Patel. (2021). Adoption of Smart Homes in the UK: Customers' Perspective. In *Advances in Interdisciplinary Engineering: Select Proceedings of FLAME 2020* (pp. 19-30). Springer Singapore.
- Passiontik. (2018). *แนวทางพัฒนาตนเอง-ก้าวทันเทคโนโลยี*. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2566, จาก <https://www.passiongen.com/inspired/2018/23/how-to-develop-yourself-conscious-ai-technology>
- Publicist Experiential. (2023). *The ABC's of Gen Z*. Retrieved 20 December 2023, from <https://www.publicisxp.com/portfolio-item/abcs-gen-z/>
- SCG. (2022). *SMART LIVING SOLUTIONS*. Retrieved 20 December 2023, from <https://www.scg.com/landing/th/solutions/smart-living.html>
- Sinaga, M. (2019). *Adoption of IoT at home in Indonesia (Master's thesis, University of Twente)*.
- Smart SME. (2021). *ผลวิจัย เจาะลึกพฤติกรรมของกลุ่ม Gen Z พบส่วนใหญ่ต้องการแสดงตัวตนบนโซเชียลมีเดีย*. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2566, จาก <https://smartsme.co.th/content/244042>
- The Annie E. Casey Foundation. (2023). *What the Statistics Say About Generation Z Featuring New Gen Z Population And Poverty Data*. Retrieved 20 December 2023, from <https://www.aecf.org/blog/generation-z-statistics>
- Venkatesh, V., S. A. Brown, L. M. Maruping, and V Bala. (2008). Predicting Different Conceptualizations of System Use: The Competing Roles of Behavioral Intention, Facilitating Conditions, and Behavioral Expectation. *MIS Quarterly*, 32(3), 483-502.
- Venkatesh, V., M. G. Morris, G. B. Davis, and F. D. Davis. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS quarterly*, 27(3), 425-478.
- Venkatesh, V., J. Y. Thong, and V Xu. (2012). Consumer acceptance and use of technology. *Mis Quarterly*, 36(1), 157-178.
- Wilson, C., V Hargreaves, and R. Hauxwell-Baldwin. (2017). Benefits and risks of smart home technologies. *Energy policy*, 103,72-83.
- Yamane, Taro. (1970). *Statistics-An Introductory Analysis*. (2nd ed). Tokyo: John Weather Hill.
- Zarrella, D. (2010). *The Social Media Marketing Book*. Canada: O'Reilly Media.

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ วารสารมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและผลงานวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กำหนดพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ อาจารย์ นักวิชาการ และนักวิจัยทุกท่านสามารถส่งบทความได้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิก หรือ สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีเท่านั้น ผลงานที่ได้รับพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารจะต้องมีสาระน่าสนใจ เป็นงานที่ทบทวนความรู้เดิม หรือองค์ความรู้ใหม่ที่ทันสมัย รวมทั้งข้อคิดเห็นทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน และจะต้องเป็นงานที่ไม่เคยเผยแพร่ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารหรือสิ่งพิมพ์อื่น บทความอาจถูกดัดแปลง แก้ไขเนื้อหา รูปแบบ และสำนวน ตามที่กองบรรณาธิการเห็นสมควร ทั้งนี้เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากลและสามารถนำไปอ้างอิงได้

ขอบเขตการรับตีพิมพ์บทความ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี รับตีพิมพ์เผยแพร่บทความในสาขาวิชา การพัฒนาชุมชน ดนตรีนาฏศิลป์และการละครภาษาไทย ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ ภาษาอังกฤษธุรกิจรัฐประศาสนศาสตร์ ศิลปกรรม การท่องเที่ยวและการบริการ ธุรกิจโรงแรมการปกครองท้องถิ่น บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาการบริหารการพัฒนาท้องถิ่น ยุทธศาสตร์การพัฒนา ศิลปะ วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น และบทความที่สัมพันธ์กับด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วาระการตีพิมพ์

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีมีวาระการตีพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 (เดือนมกราคม-มิถุนายน) และ ฉบับที่ 2 (เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม)

ประเภทของบทความ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี สามารถส่งบทความได้ 3 ประเภท ได้แก่ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือ ดังนี้

1. บทความวิจัย ประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้

1.1 **ชื่อเรื่อง (Title)** มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำศัพท์ภาษาอังกฤษให้ขึ้นต้นด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ ยกเว้น คำนำหน้านาม (Articles) คำบุพบท (Prepositions) ชื่อเรื่องสั้น กะทัดรัด ไม่ใช่คำย่อไม่เกิน 100 คำ (ตัวอักษรขนาด 18 ตัวหนา)

1.2 **ชื่อผู้นิพนธ์ (Author)** มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่ต้องมีคำนำหน้านามและใส่เครื่องหมาย* ที่ชื่อผู้ประสานงานหลัก (ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ)

1.3 **ตำแหน่งและสังกัด (Position and Affiliation)** ไม่ต้องระบุที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ และระบุ E-mail ของผู้ประสานงานหลักโดยไม่มีคำว่า E-mail (ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ)

1.4 **บทคัดย่อ (Abstract)** มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่องใช้ภาษากระชับความยาวไม่เกิน 300 คำ (หัวข้อตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา เนื้อหาตัวอักษรขนาด 15 ตัวปกติ)

1.5 คำสำคัญ (Keywords) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษไม่เกิน 5 คำ (หัวข้อตัวอักษรขนาด 15 ตัวหนาเนื้อหาตัวอักษรขนาด 15 ตัวปกติ)

1.6 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของความเป็นมา เหตุผล และความสำคัญที่นำไปสู่การวิจัย (หัวข้อตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนาเนื้อหาตัวอักษรขนาด 15 ตัวปกติ)

1.7 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives) ระบุเป็นลำดับข้อ

1.8 วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology) ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง วิธีสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลข้อมูล

1.9 ผลการวิจัย (Results) รายงานข้อมูลตามวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนถ้าผลซับซ้อนควรใช้ตารางหรือแผนภูมิ

1.10 อภิปรายผล (Discussion) แสดงผลการวิจัยตรงกับวัตถุประสงค์ หรือแตกต่างจากผู้ที่ยังรายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

1.11 ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ควรประกอบด้วย ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1.12 ตาราง รูปภาพ แผนภูมิ กราฟ (Table, Figure, Diagram and Graph) ควรเลือกเฉพาะที่จำเป็น และสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ขนาดให้เหมาะสม กรอบตารางให้เป็นแบบปิดทั้ง 4 ด้าน มีคำอธิบายประกอบ (คำอธิบายตารางอยู่ด้านบน ส่วนภาพ แผนภูมิ กราฟ อยู่ด้านล่าง)

1.13 กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) ระบุว่าได้รับทุนและการสนับสนุนจากองค์กรใด หรือบุคคลใดบ้าง จะมีหรือไม่ก็ได้

1.14 เอกสารอ้างอิง (References) ให้อ้างอิงตามหลักเกณฑ์ระบบ APA 6 จำนวนการอ้างอิงในเนื้อเรื่องต้องเท่ากับในส่วนของการอ้างอิงท้ายเรื่อง

ในเนื้อเรื่องมีการอ้างอิงแต่ในเอกสารอ้างอิงไม่มี ให้เพิ่มในเอกสารอ้างอิง

ในเนื้อเรื่องไม่มีการอ้างอิง แต่ในเอกสารอ้างอิงมี ให้ตัดออกจากเอกสารอ้างอิง

2. บทความวิชาการ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้พิมพ์ บทคัดย่อ คำสำคัญ บทนำ เนื้อหา บทสรุป และเอกสารอ้างอิง (ใช้หลักเกณฑ์เดียวกันกับบทความวิจัย)

3. บทความวิจัย ประกอบด้วย ข้อมูลทางบรรณานุกรม ชื่อผู้วิจารณ์ บทวิจารณ์

การส่งต้นฉบับและการพิจารณา

1. ผู้เขียนสามารถส่งต้นฉบับมายังกองบรรณาธิการวารสารได้ ผ่านเว็บไซต์วารสารออนไลน์ www.tci-thaijo.org โดยผู้เขียนต้องสมัครสมาชิกก่อนส่งต้นฉบับแบบออนไลน์

1.1 ในกรณีที่ปัญหาในการส่งบทความทางเว็บไซต์ ผู้เขียนควรระบุช่องทางในการติดต่อกลับ ไม่ว่าจะเป็นอีเมลหรือเบอร์โทรศัพท์

2. บทความที่กองบรรณาธิการรับไว้เพื่อพิจารณาตีพิมพ์ ผู้เขียนจะต้องจ่ายค่าพิจารณาบทความจำนวน 4,000 บาท และจะไม่คืนเงินในกรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่ว่ากรณีใด ๆ

JHUSO
UBRU

หนังสือรับรองการแปลบทคัดย่อภาษาอังกฤษ
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ชื่อบทความ (ภาษาไทย)

.....
.....

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ)

.....
.....

ชื่อผู้รับผิดชอบบทความ(ภาษาไทย)

.....

ชื่อผู้รับผิดชอบบทความ(ภาษาอังกฤษ)

.....

หน่วยงานต้นสังกัด

.....

ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา (ในกรณีที่เป็นนักศึกษา)

.....

หลักสูตร..... สาขา

ข้าพเจ้า ตำแหน่ง

ขอรับรองว่า บทคัดย่องานวิจัยของ

ได้รับการแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องแล้ว โดยผู้เชี่ยวชาญทางภาษา

ลงชื่อ

ชื่อ

ตำแหน่ง

ผู้รับรองการแปลบทคัดย่อ

**แบบฟอร์มขอส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**

เรียน บรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ข้าพเจ้า (ผู้เขียน) (ภาษาไทย) (นาย/นาง/นางสาว).....

(ผู้เขียน) (ภาษาอังกฤษ) (Mr./Mrs./Miss).....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้เลขที่..... หมู่ที่..... ซอย..... ถนน..... ตำบล/แขวง.....

E-mail :.....

มีความประสงค์ขอส่ง บทความวิจัย/วิทยานิพนธ์ บทความวิชาการ บทความวิจารณ์หนังสือ

ชื่อเรื่องภาษาไทย.....

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ.....

หมายเหตุ

1. บทความดังกล่าวต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน โดยเจ้าของบทความมิได้คัดลอก หรือละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ใด

2. กองบรรณาธิการวารสารเป็นเพียงหน่วยงานที่รับพิจารณาเพื่อลงตีพิมพ์เท่านั้น ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบ

แหล่งที่มา

3. บทความเป็นความคิดเห็นของเจ้าของบทความ โดยกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป และเจ้าของบทความยินดีให้บทความ ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ Peer review ที่กองบรรณาธิการพิจารณาแล้ว เห็นควรอ่านพิจารณาบทความนั้น ๆ

4. เจ้าของบทความยินดีปรับแก้ไขบทความตามผู้ทรงคุณวุฒิ Peer review ให้คำแนะนำ

5. หากเกิดการละเมิดลิขสิทธิ์ ไม่ว่าจะวิธีใด หรือการฟ้องร้องไม่ว่ากรณีใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ กองบรรณาธิการวารสารไม่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งสิ้น ให้เป็นสิทธิ์ของเจ้าของบทความที่จะดำเนินการ

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้เป็นผลงานตามที่ได้ระบุชื่อในบทความจริง และไม่เคยลงเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน ตีพิมพ์เผยแพร่ลงวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ทั้งนี้ ข้าพเจ้าได้อ่านและทำความเข้าใจข้อความเรียบร้อยแล้ว ซึ่งข้าพเจ้ายินดีและยอมรับทุกประการ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ลงนาม.....ผู้เขียน

(.....)

วันที่.....

ความเห็นของบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทความสมบูรณ์ ให้ส่งผู้ทรงคุณวุฒิได้ (Peer review) อ่านได้

บทความควรมีปรับแก้ไข

ลงชื่อ.....

(.....)

สำนักงานกองบรรณาธิการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

เลขที่ 2 ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี

จังหวัดอุบลราชธานี 34000

โทรศัพท์ 0-4535-2000 ต่อ 1535 , 06-5226-9530 โทรสาร 045-352-078

E-mail: hujou@ubru.ac.th

Editorial Office

Faculty of Humanities and Social Sciences,

Ubon Ratchathani Rajabhat University

Ratchathani Road, Muaeng Ubon Ratchathani District,

Ubon Ratchathani Province

Tel: 0-4535-2000 ต่อ 1535 , 06-5226-9530 Fax: 045-352-078

E-mail: hujou@ubru.ac.th

